

ARCHA

Měsíčník
pro literaturu, umění, kulturu a život
s přílohou

ARCHIV LITERÁRNÍ

Číslo

1.

Ročník VII.

OLOMOUC

1919

Vydává Družina literární a umělecká

„ARCHA“ s přílohou „ARCHIV LITERÁRNÍ“

vychází měsíčně vždy 15. dne.

„Archu“ řídí redakční rada: K. Dostál
Lutinov, Dr. Fr. Hrachovský, Fr. Stří-
žovský a Ladislav Zamykal. Redakce je
v Olomouci na Dolním náměstí č. 17. —
„Archiv literární“ rediguje Vilém Bítar
v Praze-V., Valentinská č. 22.

Na „Archu“ i s „Archivem“ se před-

plácí ročně K 20.—, půlletně K 10.—,
čtvrtletně K 5.—. Jednotlivá čísla jsou
po 2 K. — Administrace a expedice
„Archy“ je v Olomouci na Dolním ná-
městí čis. 17. — Nepřijaté rukopisy vra-
cím; tehdy, by-y-li přiloženy známky.
— Za vydávání odpovídá L. Zamykal.

Číslo 1. vyšlo dne 20. ledna.

Obsah „Archy“ číslo 1:

F. Odvalil: Z mých básní. — Jos. Pospíšil: Mízi Němci. — Z. Fr. Černý:
Vnuč Renanův. — Pascal: Citát. — Dr. Alois Lang: Otec poušť sv. Jeronym.
— Marie Kavanová: Odpust nám viny . . . — Václav Oliva: O roce mučednické
smrti svatého Jana Nepomuckého. — Okna.

Obsah „Archivu literárního“ číslo 11:

Vilém Bítar: Otakar Březina a katolická moderna. — JUDr. Otto Stehlík:
Z doby Douchovy.

Listárna redakce.

Počínajíc druhý rok své činnosti,
nemáme vřelejšího přání nad upřímnou
touhu světový názor křesťanský uplat-
nit v našem kulturním snažení. Život
našeho národa vyžaduje vzhledem k mi-
nulosti, kdy křesťanskou kulturou za
Karla IV. a Arnošta z Pardubic stal se
prvním v západní Evropě, vzhledem
k přítomnosti, kdy stáisiče mllovníků
Krista žijí a pracují v křesťanské kul-
tuře, i vzhledem k budoucnosti, kdy
všechny vznešené duše kulturně za-
ložené budou žiti křesťanstvím, aby
světový názor křesťanský se den ze
dne více uplatňoval ve všech směrech
činnosti lidského ducha. Velká Morava
s ideou cyrilometodějskou vstává po
tisíci letech k novému žiti, na nás je,

abychom ji nedali zaniknouti, ale vy-
nesli ji na horu vysokou, odkud by
osvětlovala všechny bratry slovanské.
V nejistých dobách neohroženě půjdeme
za cílem své veškeré činnosti — Kristu
sláva věčná — se všemi svými přáteli
nerozmnožující trpkosti a zloby, již
každý den má v sobě dosti. V pravé
demokracii, jež jest etapou Kristova
plného království na zemi, budeme
Atlanty držícími tisícileté sloupky kře-
stánské kultury, jež zabezpečí blaho
vezdejší i v naší republice.

V letošním ročníku „Archy“ vyjdou
i historické práce a sice z osvědčených
pěr V. Olivy a J. Sahuhy. Práce tyto
budou jistě obohacením našeho pro-
gramu a čtenářstvem budou uvítány.

J. Odvalil: Z mých básní.

KRÁLOVSTVÍ SRDCE.

I.

Kdybych tě vzít moh do dlaní,
 ty hrstko hlíny, již se srdce říká,
 já zeptal bych se: Co jsi? Jsi hnízdo skřivani?
 Jsi bolest, jež se usmívá neb štěstí které vzlyká?

Ústa, jež pijí žízňivá	Rodiš, neb jenom rozkládáš
veškeru hořkost země?	jásavé světlo, jímž život se stkví?
Urna, z níž vůně léčivá	Tolika věcí klíče máš
vychází přetajně?	jsouc samo tajemství!

II.

Kdys pohanský bůh uchvátil tě lživě,
 Evropo! Dětské zradilo tě hraní.
 V tritonů pochod dovádívě
 Nereid píseň houpala se slání
 a bílá záda býka unášela chtivě
 panenku slzavou. — Do lásky objímání
 zda zasmálo se olympské ti nebe?
 Tvým údům na konec se zlíbilo to hraní,
 (vždyť pohan ten se věru vyznal v milování).
 Květ Afroditin slušel tak tvé skrání —
 však jeho trn kam zasáhl až tebe?

Tvé oči smutné zradily to maní:
 u srdce, paní, u srdce přec zebe!

Tož co? Tvůj milec brzy zakoukal se kdes
a tebe opustil, pták přelétavý,
a za lásku ti nechal věci hodné sebe:
kovový muž a oštěp a pes . . .
Na dlouho postaráno o zábavy,
než život se zhnusi a srdce se znáví
a prázdnoty než ucítí se děs . . .

III.

Máš vůbec srdce, Evropo, paní?
Dlouho to žít skoro nebylo ani;
tógy tvé všechny pruh krvavý mají,
pentle jak prapory válečné vlají,
poslí tví mají se sekou pruty,
dvořané krunýř, meč z ocele kutý,
ostruhy, kuše, oštěpů les . . .
Nu ovšem: muž kovový a pes . . .
Zábavy dost v zemi řádu a daní.
Ale máš srdce, Evropo paní?

Nad velký stůl mnich bledý se sklání,
stolem se oslí kůže bělá;
třtinou mnich bledý v pergamen kreslí
Evropy obraz. Dost podobný na ni.
Jako když tenkrát mořem ji nesli,
blankytem vod je oblitá celá,
řasného pláště záhyby steré
na všechny strany větrík ji bere.
Ale těch vrásek, ale těch rýh!
Sled časů, zábav minulých?
Všecko svou stopu zanechá kdes.
Ale to jedno již viděti dnes
– mnich dobrý to zjistil v své klenuté cele –
Srdce máš! Veliké srdce máš v těle!
Klikatou čarou načrtané –
jak by se chvělo – žilkami tkané,
srdce, od věků Čechami zvané. –

IV.

A zas dost zábav a starostí dost,
a časy plynou v minulost,
stejně řad dobrých i zlých.

Však jeden přišel, jeden k nepřechkání.
Zase se nad stůl obludný sklání,
ale ne bledý kreslič mnich –
dnes mnoho, mnoho, mnoho jich –
chirurgů zástup – a v horečné dlani
tolik jim nožů se blýská.
A potoky kolkolem tryská
krev teplá ze všech žil.
Kdo Evropu na stůl položil?
V narkose leží omráčená
(nechtěli slyšet jak úpí a sténá),
a vůle nemá a vědomí nemá,
a smysl jí zhas a rozum jí stojí,
jen každý nerv se chví, –
a ty co řezou pojala tréma,
a ti co řezou, se navzájem bojí
popatřit do očí. –
Trapná a šílená práce.
Zdaří se operace?
Doufají směle.
Jen srdce, páni, srdce at je celé!

V.

Celé a též silné dost, aby vydrželo
novou krev zas rozvádět v zmalátnělé tělo.
Ó jen srdce zdravo mít a na pravém místě!
Mnoho lze pak podstoupit, výdržíme jistě. –
Ty, který jsi říkával: Pojďte k srdci mému,
síly své dej zemi té, srdci zmučenému.
Znáš je, víš, že přálo si žitím tvým vždy tlouci,
pravdou tvou vždy chtělo žít, čistou, nehasnoucí,
z kalicha vždy toužilo krví tvoji zmládnout. –
Nedej mu jak rozbité číši v střepy padnout!
Krví zmlad a duchem zlad, v jednu harmonii,
at zde jako jediné všechna srdce bijí.
zdravá, silná, stvořená podle srdce tvého –
a pak zem ta bude též srdcem lidstva všeho,
blaženého Lazara, z mrtvých vzkříšného.
Bude, nová duchem tvým,
blahým Srdce Královstvím!

ZVŮNY.

Chtěl bych být zvon bez trhliny litý,
sídlicí vysoko v žebrovi věže,
hledící k všemu ve třípytných výších,
k všemu co dole jest, drobné a čisté. —

Chtěl bych být Zikmund, jenž vítával krále
v jásavém davu korunovačním,
kdy dmula se prsa a národu mému
chvilí se zdávalo, že je též národ. —

Chtěl bych být Marii na týnské věži,
na poplach šturmovat do bouřné noci,
až dole náměstím zježí se hrdě
ti, kteří chtějí být zase lidmi. —

Chtěl bych být kolokol zlacené cerkve,
který zas jednou zazpívá voskres,
a lidé ve vlahém večeru jarním
dají si bratrský polibek míru. —

Chtěl bych být zvonek pod červenou bání.
jenž zpívá jak slavík v sousedské město,
kdy bílá a růžová dívka, květ teplý a vonný,
z kočáru stoupá na koberec snubní. —

Chtěl bych být zvonek! Tak otevřen stále —
mu srdce vždy vidět — i tehdy kdy mlčí.
Chtěl bych být zvonek — ač nemluví vždycky,
ale když promluví, jest to vždy srdce. —

Aspoň tím zvonkem na prvníčky krku,
která na slunných pastvinách horních
vonící travou se pase a mléko
posílá dětátkům heboučkových tváří! —

Ale že jsem jen zvonek, jenž pláče
ke hrobu srdci, jehož tu nikdo
nebude želeť ze šťastnějších lidí,
srdci, jež nesmělo bít jak srdce. —

Že jsem jen zvonek, jenž v kostýlek pustý
žalně zve lid svou smuteční písní,
hlas, jenž se v sněžných závějích ztrácí —
i za to dík pokorný Zvonaři duši.

Žena truhláře Webra z Reutu, vesnice v chebském kraji seděla na stoličce u kamen, vaříc večeři. Ve světnici už se sšeřovalo a v červeném světle ohně, vyzářujícího otvory ve dvířkách kamen, bylo vidět její stárnoucí obličej, provadlá prsa a ruce, skřížené nad zdviženým životem. Vedle v dílně ozývaly se hlasy pracujících dělníků, u okna, zastřeného závojem padajícího sněhu, hvízdal čtrnáctiletý její hoch na flétnu, v kamnech praskalo rozžhavené uhlí, ale Webrová toho všeho ani neslyšela. Pohližeje zamlkle do ohně a opíraje lokty o kolena, myslela na dítě, jehož příchod na svět brzy očekávala a říkala si téměř s nenávistí:

„V jakém jsem to stavu, můj Bože? Dítě — po devíti letech! Nejsem-li už tak dost usouzená? Proč ještě tohle?“

A náhle zjevil se jí celý její život od té doby, kdy opustila matku a provdala se za Webra, až do tohoto dne. Viděla všechno jako v zrcadle. Bílý doškový domek na návsi rodné vsky, matčinu tvář, bratry a všechny známé. Jako by před ní stáli, jasně je všechny viděla.

V mysli se jí vybavila i domácnost plukovníka lékaře v Čáslavi, u něhož sloužila a kde se seznámila s nynějším svým mužem, který v Čáslavi vojaněl.

Tenkrát byla mladá, hezká a veselá a Weber si ji oblíbil, nedbaje, že je Češka. Odbyv si vojančinu a navrátil se domů, nepřestával na ni myslet a posílal ji zamilované dopisy, polo česky, polo německy psané, ale oplývající sladkými slovíčky a toužebnými vzdechy.

„Umí je téměř nazpaměť, ještě dnes by je mohla odříkati. „Toužím po tobě,“ psal jí v posledním dopise, „srdce“ moje. Pořád na tebe myslím. Truhlařim, truhlařim a tu mne náhle pichne u srdce a musím odložit vercajch. Co asi dělá Franciska mein, mé srdce? Přecasto, když vyjde měsíc, stávám na dvorečku, hledě na měsíc. Měsíčku, bledý, zdali pak tě vidí i Geliebte mein, moje Franciska? ptávám se měsíce a když si pomyslím, že se na něm setkaly naše oči, nié a tvé, tu jest mi zum Weinen, hned bych se rozplakal. Vyříd své drahé matce, že ji srdečně pozdravuji a na prsa tisknu jako svou vlastní. Naši tě také pozdravuji a libají. Opiš mi, srdce moje, jediné slovo. Napiš: „Přijed, miláčku můj, chci býti tvoji věrnou chotí a neodloučím se od tebe, pokud nás neroztrhne nelitostná smrt.“

Matka vdova nechtěla, aby si vzala Němce. „Odvleče tě do horoucích pekel, až někam na kraj světa a já tě do smrti ne-

uhlídám,¹ říkala jí, ale nakonec se se vším smířila, a když Weber přijel, vystrojila svatbu.

Do svatbě Františka se zdvihla a odešla s mužem do Němec. Bylo jí ovšem krušno u srdce, plakala jako jehně, ale přece šla ráda s milovaným mužem.

Weber měl v Reutu pěkně zavedenou truhlářskou dílnu a s počátku vedlo se jí s ním dobře. Muž měl ji rád, od nikoho nedal jí ublížit a všelijak ji ulehčoval život mezi cizím lidem.

Avšak brzy přišly svízele a to se strany, odkud se jich ani nenadála. Způsobila jí je vlastní panimáma, zlá stařena, která se sice bála trochu syna, ale přece našla dosti příležitosti, aby jí život ztrpčila.

První neshody počaly při vaření. Františka vařila po česku, jako vařivala doma u maminky, ale panimámě krmí nechutnalo, a všelijak je haněla.

„To že jest polévka?“ vrčivala, když mladá nevěsta vylila na plotiře nějakou polévku, kterou stará Němka jaktěživa ani neviděla. „Slichta je to a ne polévka. Žblohtačka pro vepře nebo pro Bömy,¹ dodávala tiše, ale tak, že ji nevěsta slyšela.

Jindy opět, předložila-li na stůl kucmoch nebo šišky, posypané mákem, jahelník se švestkami, povídkové knedlíky, lité vdolečky, nebo jiné, v českých domácnostech obvyklé, ale mezi Němci neznámé jídlo, stařena se jízlivě chechtala a ničeho se ani netkla, popichujíc tak syna proti snáše.

Zvláště na první posvícení, které užíla v novém domově, nezapomene, co bude živa. Stále cítí trpkost v srdci a žal, který tenkrát zakusila. A proč? Pro hloupost, pro koláč. Bláhová! Domnívala se, že to v Němcích o posvícení chodí jako u nich doma, chystala se péci české koláče. Rozválela těsto, rozkrájela je měděným kružátkem, které si přinesla z domova, na rozkrájené kousky nakladla žlutého tvarohu, vonného máku a povídel a hbitýma rukama počala svinovatí drplné koláče, podobné květům. Stařena zvědavě pozorovala krásné pečivo, divila se umělosti nevěstině i krásným koláčům, ale nahlas jich nepochválila. řkouc uštěpačně:

„Hloupé hračky! kdo pak zde kdy viděl takové piplačky? Kdybys raději nemánila času.“

Františka věděla, že stařena tak mluví jenom ze žehravosti a stařecké závisi, ale její řeč¹ ji bolela zvláště proto, že i muž se tenkrát přidal na matčinu stranu.

Neméně trampot zažila i v obcování s lidmi, jelikož jim dlouho nerozuměla. Ve vsi se hovořilo egerlandskou němčinou a Františka, která nikdy nepřekročila hranic čáslavského okresu, nemohla

se dlouho naučiti oné podivné řeči, ačkoli se o to velmi snažila. Připadala jí jako vrčení kolovrátku či spíše jako klapání tkalcovského stavu a hlava jí brněla, kdykoli na ni děle hovořili.

A tak nechápajíc ani jediného slůvka a obávajíc se výsměchu, kdyby v něčem pochybila, vyhýbala se lidem a kromě do Božího kostela nikam ani nešla. Lidé, zvláště ženské, ačkoli jinak nebyly zlé, vykládaly si samotářství její jako pýchu a také se jí vyhýbaly, nazývajíce ji nadutou Franckou od Čáslavi.

Každý člověk potřebuje družnosti a styky, lásky a přátelství a Webrová, které se toho všeho nedostávalo, počala stonat tesknoutou po české mluvě a po rodné vísce. V duchu obcovala s bývalými svými kamarádkami, s nimiž za svobodna chodívala po rodné návsi, nažehlená a veselá. Vzpomínala na písně, které zpívaly a na pohádky, jež si vyprávěly při dračkách a při těch vzpomínkách plakávala. Zde zdálo se jí všechno cizí, neznámé a nevlidné a nic ji netěšilo, ale zholo nic. Ani příroda, ani lidé, ba ani ten chrám Páně.

Zdálo se jí, že u nich doma i mateřidouška lépe voní na mezích nežli tady a ptáci ze tam radostněji zpívají. Přivřela-li oči, viděla všechny chalupy, rozložené kolem návsi rodiště, viděla plachty polí, táhnoucí se za humny a mizící v dálce, ohraničené Železnými horami a překlenuté modrou oblohou. I ve snách slyšela šumot topolů, vroubicích tvhnik u vsi a rodný kraj zdál se jí z té dálky učiněným rájem.

Tato její tesknota, vyhlédající z očí jejich i zapovadlé tváře, dráždila Webera a ona s úzkostí pozorovala, že se mu časem zprotivuje.

Poztléji hošík počal zvatlat, batolil se po světnici a bylo třeba zaučovat jej v modlitbě. Webrová vzala si všemožnou práci, aby se naučila německým modlitbám, ale panimání se nezavděčila.

„Vybral si čistotu nevěstu,“ bručívala, hubujíc na syna. „Neumí se to ani řádně pomodlit.“

Všecky ty trpkosti opakovaly se i po třech letech, když povila druhého syna.

Muž měl jí sice stále ještě rád, ale důvěrněji zřídka kdy s ní promluvil. Romantická melanchonie dávno již z něho vyvétala a místo ní počala se v něm probouzeti německá tvrdost.

Jedenkrát zavítal do Reutu i tlustý rytíř, všenněmecký poslanec a po jeho řeči ustavil se ve vsi „Alldeutscher Bund“. Weber jako zámožný živnostník a muž znalý světa postaven byl v čelo nového spolku a od té doby žil jako v horečce. Všeněmecká hesla, rozléhající se po německých nivách a rozechvívající srdce jeho spoluobčanů, spleťla mu nadobro hlavu a zhoršila jeho poměr

✓ k ženě. Na neštěstí jmenoval se Wenzel a snad by byl dal polovici svého jmění, kdyby byl mohl to jméno zaměnit za jiné. Také ho mrzelo, že svou krev smísil s krví méněcenného plemene, jak nazýval Čechy ústy svých novin, a pomysleni, že by mu to někdo mohl připomenout, přivádělo mu krev do varu.

V té době zemřela stará panímáma a Weber si zvykl na hospodu, kam jej váhily vášnivé politické řeči a hra v karty. Chodíval pryč téměř každodenně a ona zbyla ve stavení sama. A podlivno, ta samota ji skoro těšila. Poklidivši domácnost a uloživši děti do postele, sedávala ke světlu a obvyčejně něco šila nebo spravovala, prozpěvujíc si nábožnou nějakou českou píseň; jindy opět vzala modlitby, které si přinesla z domova a jako vzácný poklad chovala na dně kufru a modlila se, až na ni připadl spánek.

Jednou přišel muž její z hospody dřív než obvyčejně a na dvore zaslechl tiché, české prozpěvování. Na onen večer nezapomene, co bude živa. Weber vešel do světnice a mračil se jako noc.

„Ze se ti chce zpěvu – v noci,“ pravil a hlas se mu zachvíval. „Ještě děti vzbudíš. Kdybys raději dala pokoj s tím českým mekotem.“

„Proč mi nepřiješ nevinné radosti?“ bránila se nesměle. „Škodím tím někomu?“

„Mně škodíš! Někdo tě uslyší a budu mít ostudu. A pak já sám tomu nechci, rozumíš? Mlč a neodmílovej, ja!“ vykřikl a potom, když se bránila uchopiv modlitebni knížku, která před ženou ležela na stole, mrštil ji o zem a rozšlapal. Bože, co všechno tenkrát procitila. Nikdy mu toho neodpustí. Kdyby ji udeřil, kdyby ji byl ze světnice vystrčil, všechno by mu byla odpustila; ale že tak surově zničil její jedinou vzpomínku na domov, knížku, která ji těšovala v její opuštěnosti, ne, toho mu neodpustí nikdy!

„A nyní přišlo tohle! Ještě to mi scházelo,“ přerušila Webrová své vzpomínky, které ji prolétly hlavou jako mračno, bičované vichřicí, s velikou rychlostí a ucitívši pod srdcem pohnutí dětátka, takovou k němu pocítila nenávist, že se až zachvěla. Potom počala mlít kávu v mosazném mlýnku a poručila chlapci, aby rozsvítil. Hošík odložil flétnu, rozsvítil lampu, spustil zelené záclony v oknech a pohlédl na matku.

Z jeho očí vyšlehla jakási vášnivá ošklivost, jaká se někdy zmocňuje dorůstajících chlapců při pohledu na matku, která obtěžkala a Webrova správně vycítila význam toho pohledu.

Bodlo ji k srdci a obrátivši se, počala tichounce plakat.

Venku ozval se vítr a vedle v dílně bylo slyšeti nějaké mužské hlasy. Webrová si utířela oči a naslouchala.

„Bože můj, co to?“ zalekla se a ztřnula, slyšíc známé, všenněmecké litanie, tehdy mezi Němci velmi oblíbené. Někjaký bas předpovídal jako kněz v kostele a ostatní sborem odpovídali:

„Wotana, bože Němců,“ vyvolával muž s basovým hlasem a sbor unisono odpovídal: „Stůj při nás!“

království České – Nic pro nás!

a svatováclavská koruna – Nic pro nás!

– – –

církev katolická – Nic pro nás!

Papež v Římě – Nic pro nás!

Doktor Lueger – Nic pro nás!

Tak to šlo dále ještě asi čtvrt hodiny. Nadšení účastníků rostlo, hlas jejich se zesiloval každou invokací a Webrová ve světnici lomila rukama. Jsouc velmi nábožná a pokládajíc ony litanie za rouhání, obávala se trestu Božího a když pomyslela, že to poslouchají i její hoši, div si nezoufala. Její mímě a spíše ústuně nežli statečně srdce bouřilo se proti mužovým společníkům, a již již brala za kliku, aby je vyhnala ze stavení, ale v tom v dílně všechno umlklo, hosté se zdvihli k odchodu a Weber vstoupil do světnice.

Byl to vysoký muž s plavým plnovousem, silný a slíčny. Ruce měl zastrčené za pasem modré pačny, páchnoucí fermeží a oči se mu leskly jako hvězdy.

Zdálo se, že je v dobrém rozmaru, neboť si pohvizdoval a přistoupil k ženě, počal ji popleskávat po lopatce a pravil veselo, aby to hoši neslyšeli:

„Tak kdy už budeme křtit, Františko?“

Webrová byla dojata láskáním mužovým, ale majíc srdce přeplněné hořkostí a hněvem, nemohla se přizpůsobit rozmaru mužově a podrážděně vybuchla:

„Ani na to nechci myslet. Raději kdyby to dítě zemřelo a já s ním.“

Jakmile to vyřkla, ihned poznala, že chybila, ale marně se přemáhala, aby zadržela nával slov, která se jí drala z úst. Plyнула, vyrážela ven jako voda protřzenými hrázemi.

„Co pak mám na světě? Jaké radosti jsem za všechna ta léta tady okusila? Jaké radosti? Že jsem bezzubá, vysláblá a utrápená. A ještě pášeš takovou nepravost. Takové svinstvo, takové rouhání trpíš ve stavení. Se spustlými chlapy se kamarádíš a Boha popuzuješ. Své vlastní děti pohoršuješ a kaziš. Ale toho

ti trpět nebudu, rozhodně nebudu. Nedám si děti kazit, slyšíš? Nežli bych to trpěla, raději z domu uteku . . .¹

Po těch slovech se zajíkla, hlasitě vzlykajíc a odlávajíc se jediné svému žalu ani nepomyslela, že pokořuje děti a činí, co před okamžikem vyčítala mužovi.

Mezi tou hádkou udlávalo se ve světnici dusno a obilené stěny obydli jako by se byly súzovaly. Pes Fídel schlípl ocas a vplížil se pod káma; kočka přiskočila ke dveřím a počala mňoukat, jako by prosila, aby ji pustili ven. Také oba hoši svésili hlavy a a v jejich srdcích zdvihl se vztek na otce a neuvědomělá, ale silná soustrast s matčiným žalem.

Weber po slovech ženiných strašně zbledl, pozdvihl ruce a opět je pustil, dvakrát přešel po světnici a nepromluviv jediného slova, vyšel ven.

Jeho odchod podráždil dětskou fantasií hochů, která jim kreslila situaci, vzniklou hádkou rodičů, jako nerozřešitelnou a hrůznou. Zdálo se jim, že je konec všemu a nad stavením že visí neštěstí, podobně černému mraku.

„Kam odešel tatínek?“ vykřikl mladší chlapec, jemuž přišlo na mysl, že se tatínek šel snad utopit a zapomenuv na hněv, který v něm prve probudilo jednání otcovo, vyběhl ven, aby otce vyhledal. Nalezl jej v hostinci a přisednuv k němu na lavici, dlouho mu hladil ruku.

Také Webrová se nemohla upokojit a celou noc ani oka nezamhouřila. Srdce se v ní třepalo jako pták v kleci a po půl noci dostavila ne horečka. V horečce viděla starce s bílým vousem a hubenou babičku, kteří se nad ní nakláněli, kývajíc hlavami a mluvice na ní ve verších. Marně se namáhala, aby se zbavila této vizi, marně vstávala a přikládala na spanky studené obklady; horečka rostla víc a více a k ránu na ni přišly porodní bolesti.

Porod byl těžký, ale všechno se šťastně odbylo. Rodička byla ovšem velice slabá a hned po porodu usnula. Když se probudila, přinesla jí porodní báva do postele novorozenátko a prava důvěrně:

„Narodila se vám zdravá holčička, paní Webrová. Chvala Bohu.“

Příchod dítěte vyvolal ve stavení všeobecnou radost. Včerejší hořkosti a nevěle byly zapomenuty a Weber, jemuž svědomí vyčítalo, že zavinil předčasný ženin porod, všelijak dával najevo svou lítost. Děvčátko přivítal s radostí, neboť již odedávna si přál dceru a to tím spíše, že měl značné jmění a nepotřeboval se obávat o její budoucnost.

Holčička byla den ze dne roztomilejší a svou slabostí probouzela ve všech domácích obzvláštní něhu.

„Maminko, půjč mi ji,“ žádonil přechasto mladší hoch, prose matku, aby mu holčičku vložila na lokty. Jeho bratr byl užavřenější, skrýval své city, ale když byl s malou sestrou ve světnici sám, skláněl se nad kočárkem, v němž ležela a líbal ji na teplé, růžové tvářičky.

Nejvíce ovšem těšila se z děcka sama Webrová, pohlízejíc na ně jako na strážného anděla, kterého ji seslal Pán Bůh, aby se s ním těšila ve všelikých souženích, která na ni ještě čekala.

„Odpust mámě, miláčku zlatý, že na tebe nevražila. Nehněvej se na mně,“ říkala, odprošujíc dítě za všelikou nevlnidnost, s kterou je na svět čekala a snažíc se, aby mu nastokrát nahradila, oč je dříve byla oloupila.

Věnovala mu kdejakou minutku, která jí zbývala po práci a ty chvíle, kdy dcerušku přikládala k prsu nebo v náručí uspávala, připadaly jí jako slavnostní odpočinek.

Tehdy zapomínala na minulá soužení, na svou osamělost v cizině, na urážky, kterých se jí dostávalo od lidí i na nevlnidnost mužovu, jenž opět zjel do starých kolejí a jen málokdy jí ukázal vlnidné oko.

Příčinou jeho jednání byla opět politická zběsilost, která se z jakési příčiny rozpoutala s novou silou a jejíž vlny rozvášnilly i myslí obyvatelů v Reutu. Léto zběsilosti podlehl i mužově konservativnějšího smýšlení, jako byl baron z Hehenreutu, který měl ve vsi zámek. Tento baron dal výpověď starci, zahradníkovi českého původu, jenž u něho sloužil přes dvacet let a svědomí lidské tak bylo zkaženo politickými hesly, že skutek baronův schvalovali i lidé jinak dobří a že nikdo nepolitoval starce, vyhozeného takřka na ulici.

Několik dní potom vytloukli nějací darebové českému kaplanu okna u kaplanky a opět se nenašel ani jediný člověk, který by onen skutek byl odsoudil.

„Proč odebírá české časopisy? Proč udával při sčítání lidu českou obcovací řeč?“ říkali zatvrzující se, a nikdo neuvážil, že onen kněz jim poctivě sloužil a že by byl podlec, kdyby nedbal své cti a zradil rodnou matku.

Webrová o všech těchto událostech slyšela, a pomyslíla si: „Teď aby vyhodily ještě mně,“ ale již se nerozčílovala jako dříve, podobajíc se člověku sedícímu v teple a naslouchajícímu řádění víchřice ve tmách. „Děj se, co děj,“ říkala si, smou Aničku mi nikdo nevezme.“

Jsouc prostá venkovanka, nemívala nikdy vypěstěného a uvědomělého národního citění, ale její srdce, svázané s rodným, krajem krvinnými pouty a nejkrásnějšími vzpomínkami z mládosti zůstalo české i po tolika letech, prožitých mezi cizím lidem, k němuž nikdy nepřilnula. Po česku myslela, po česku se modlila a s dítětem hovořila, nebo jen rodná mluva dovedla v ní rozrůznití vznešenější city.

Po narození dcery, které říkali Anna, láska její k rodné zemi ještě zesílila. Anička byla ku podivu podobná své české babičce; měla tytéž oči, nos, vlasy, úsměv, no všecko, a Webrová, kdykoli na ni pohledla, musela vzpomenouti na matku, na domov a na svoji mladost. Představovala si, že sedí doma na záhrobní s Aničkou v náručí a nebožka matka že sedí vedle ní. Je nedělní odpoledne ke konci května měsíce, v zahradě kvetou bezy, housátka štěbetají na dvoře a ony spolu rozmlouvají. Bože, jak zřetelně slyší matčin hlas! Hle a tam přicházejí kamarádky její na táč, také už vdané, některá sama, některá s dítětem: Pilného Kačenka, Novotných Marjánka, Házukova Milenka a Tereška mlynářova. Přisedají si k nim na dlažbu nízké záhrobně, rozprávějí o domácnosti, o dětech a také o její Aničce. Všecky se podivují její kráse a zlatosti.

Je to buclík! Oči to má jako nebeský blankyt! A jak se směje, podívejte se! slyšela je hovořiti a v takových okamžicích cítila se jako doma a cizina jí pranic netížila. Dítě, kterého se tolik obávala, stalo se jí požehnáním a útěchou.

Jednoho dne po Hronnicích pohádal se Weber s naddozorcem pohraniční finanční stráže, jenž se jmenoval Kerouš a hádka skončila bouřlivou scénou, jejíž dozvuky jako obyčejně okusila doma i Webrová. Kerouš studoval v mládí nižší gymnasium a ačkoli byl uvědomělý Čech, těšil se mezi Němci značné oblibě jako zábavný společník a taktičtí člověk, jenž nikdy nikoho neprovokoval a i s pašeráky po lidsku zacházel. Mnozí ze společnosti, ano i sám Weber, tykali si s ním a všichni jej mezi sebou rádi viděli.

Onoho večera nehrálo se v karty a rozproudil se živý rozhovor o politice. Rozprávka pohybovala se dlouho v slušných mezích, avšak náhle vyvstal hospodářský adjunkt a cituje jakýsi novinářský článek o vzrůstu obyvatelstva, dodal:

„Češi se rozploužijí jako králíci.“

Společnost dala se do smíchu a Weber zvolal:

„Máš pravdu. Rozlézají se jako vši, Wenzelsläuse.“

Sotva to dořekl, vyskočil Kerouš, jenž se jindy při podobných

poznámkách tvářil jako hluchý, a vykřikl, zajikaje se vztekem a obráceje se k Webrovi:

„Jaké Wenzelsläuse? Ty sám jsi Wenzel a ženu máš Česku. Naše krev proudí v žilách tvých vlastních a tys ji potupil. Hanba! Třív na tebe!“

Po těchto slovech nastalo v místnosti hrobové ticho. Ani dech nebylo slyšeti a oči všech přítomných upřely se na Webera. Ten seděl jako omráčený; blednul a hned zase zčervenál a oči mu rozčilením vylízaly z tváře. Tak seděl asi minutu, pak zvolna vstal, odstrčil židli, na níž seděl, nakloniv se přes stůl a popadnuv Kerouše za límec služebního kabátu se zelenými výložkami, zasyčel:

„Ták, Herr Kerouš? Aá! Marsch hinaus! Vyhodte ho.“

Několik mužů vyskočilo a vrhlo se na smělého naddozorce. Strhli ho na zem, skopali a polomrtvého vyvlékli na ulici, ulehčujice si různými výkřiky: Dse! Bestie! Kanálie! Všiváku!

Po té práci vrátili se hrdě do šenkovny a vyhodivše také naddozorcův plášť a šavli, zavěšenou na věšáku, zanotovali nadšeně: „Wacht am Rhein!“

Mezi tím, co Weber takto rádil v hospodě, jeho žena bděla doma ve světnici, háčkujíc dětskou karkulku. Hoši už spali a v tichu světnice bylo slyšeti jejich pokojný, zdravý dech. Webrová pilně pracovala, upírajíc oči na milé dílo a jen divilem je obírala ke kočárku, na němž spala její malíčka.

V tom se dítě probudilo a zaplakalo. Webrová odložila háčkování a sem tam pohybovala kočárkem, tichounce zpívajíc:

„Hajej, nynej, má Aničko,
miláčku —“

Dítě se upokojilo a Webrová pohlednuvši na hodiny, pravila: „Půjdu spát.“

Potom se odstrojila, udělala všem dětem křížek na čele a pokleknuvši, počala se modlit.

„Odpust mi, můj Bože,“ modlila se, že jsem reptala proti Tvé svaté vůli, horšíc se na toto potěšení, na nevinné poupě, když jsem je ještě pod srdcem nosila. Neboť kdo vypátrá stezky Tvé? Hle, já se rouhala a tys mi chystal hody; já se soužila a tys mi připravoval potěšení k starosti mé. Hořkost své děvky nehodné obrátil jsi v radost, neboť co bych si zde v cizině počala bez této dcerušky, bez tohoto přítelíčka, kteréhoš mi poslal a za nějž Ti nepřestanu děkovati do smrti, amen.“

Pomodlivši se takovým a podobným způsobem, shasla lampu a tušíc nad sebou ochranu Boží, radostně usnula.

J. Fr. Černý: Vnuk Renanův.

(Příspěvek k současné francouzské konverzi.)

Zřím vnuka Renanova. — Co dělá? — Leží na zemi, rameny objímá kříž, se srdcem zlomeným, a jeho tvář je jako tvář andělova. Má nad sebou znak stáda sv. Dominika. — Zřís jeho tělo, ni však, kde je jeho duše? — Svatý Dominik hálí jej ve svůj veliký plášť s ostnatými mnichy. Paul Claudel.

Protináboženská politika oficiální Francie, rozluka církve od státu se všemi následnými zjevy přinesla očistu francouzskému katolictví, přivodila nový ruch, vyvolala nové, čistší proudy. Náboženství a konfese přestává býti vnější rouškou a znakem státního příslušenství, stává se opravdovou složkou kulturního života, stává se záležitostí soukromou, záležitostí srdce a života; zniťterňuje se, prohlubuje se. Náboženství je hledáním a poznáním pravdy i čistoty duše, ne politickým projevem veřejného života, kupčicím se vznešenými zásadami ve jménu nejvyšší Pravdy dle nálady dne a himotného prospěchu, který šlape v prach slova Zakladatelo. Náboženství se osvobozuje od lidských vnějšností a stává se čistětem. Zhodnocuje se mravně radostným činem. Silné duše, hluboko vidoucí, zatoužily po organickém, zdravém životě a projevily svou touhu po návratu do lůna Církve. Vnitřní boje, úsilovné hledání pravdy, které jim neposkytovaly vnějškovost a jed a neúkoj života, provázely kroky hledajících. «Duševní lenost a bezmyšlenkovitě přesycení ducha, skladiště vědomostí rozházených v komorách mozku nepodávaly základny k silnému a samostatnému postoji v životě. Věčný neklid názorový a měnlivých teorií je děsil. Jejich názor nebyl vklíněn do klenby života jako strom je vkořeněn hluboko v zemi, aby odolal orkánům žvlů. A válka roztrhla oponu a dala prohlédnout v zákulisí. Spláchla povlak vnějškového názoru starého člověka módně ošaceného, který žil vnějším klidem kosmopolity v iriši dobrých Evropanů nerušen otevřenou budoucností poživotní. Světem končilo vše, i život. Internacionálu práce, obchodu (i kupčení), peněz, humanity, vše to nám uloupila válka. Válka tot smrt, zánik. A smrt otevřela brány duše dosud ztichlé a mlčelivé a umlčené, a anima christiana! stanula před rozevřenou věčností. Nové tóny zaznívají v hlubinách, znějí všude jinou melodií, rozvíňují se leckde až ve výkřik zoufalství nad propastí vlastního života. I strach před smrtí vlastní zní v tónech výkřiků; vlast hroutí se pod ranami, které dopadají na ni, bez kořenů, světem se klátící. Oba motivy pojí se v hrůzný akord zoufalství, jaký dere se

z úst Lavredanovi, atheistovi, silnému, výsměšnému popírači Boha, negujícímu klad věčného proudění pravdy, slova jedinečné síly rozpoutané bouře:

«Smál jsem se víře a považoval se – moudrým. Ale přestal mi býti radostí život, neboť zřel jsem, jak Francie krvácí a pláče. Stál jsem na rozcestí a spatřil vojny. Táhlí tak radostně smrti vsířit. I ptal jsem se: «Co čím Vás tak klidnými?» Tu jali se modliti: «Věřím v Boha.»

Čítal jsem oběti svého lidu a zřel, jak přijímali je lidé s modlitbou na rtech. Zdálo se mi, že je bezútešno, znám-li věčný svůj domov, jenž září láskou, když pozemský můj domov plane v nenávisti. Ne toto poznání je vědění, je vědění dětí. A nejsem již dítětem. To je mou chudobou a mráží mne. Zoufá si národ, nemá-li víry, že změní se bolesti země v rozkoše nebes. Naději míti, kdy vše už klesá, kdo může dnes bez víry? Není denní práce utrpením, není veškeré dobro nesmyslem, nemáš-li víry? Stojím u Francie krvavých proudů, zírám v posvátné vody slá. Zoufám si. Než stařenka z Bretaně, která synové krvácejí, a jejíž oči se v slepotu vyplakaly, modlí se: «Zdráva bude, Maria!» Slydím se před touto ženou.

Jak hrozné a rozpálené jsou rány lidu, v něž nezkane krupěj krve Divo-tvorcovy hojivým balzámem, onoho Divoťvorce, ach! nesním jej zváti, vřdyt byl vždy tak dobrý a já? Co bylo by z Francie, kdyby její děti neměly již víry, kdyby nemodlily se ještě jejich ženy! Dělostřelectvo důvěry v Boha zvítězí v této válce. Minulost Francie jest velká. Francie věřila v minulost, dnešek její tot bída. Francie cítí, že nemůže věřiti. Bude její budoucnost lepší? Po boku Bohu, jen po boku Bohu! O, národ mrtvých pokrývá pole. Jak obtížno je býti ještě nevěrcem, na národním hřbitově. Nemohu, nemohu. Oklamal jsem tebe, oklamal Vás, kteří jste čítali moje knihy a zpívali moje písně. Byla to vášeň, byla to závat, pustý sen. Žím jen smrt a po životě volám. Se zbrání v ruce rodí se smrt. Sapíaté ruce tkají zas život.

Francie, Francie, vřst se zas k víře nejkrasších duší Býti opuštěn Bohem, tot tolik co ztracen býti. Nevím, zda dožiji zítřka. Ale nutká mne říci svým druhům: Lavredan neodvází se zemřít bez víry, Peklo mne neláse, tísní jen myšlenka, že žije Bůh a ty mu tak vzdálen. Jásej a plesej, duše má, že v této chvíli jsem zvěřeti směl, kde poklekna mohu říci: «Věřím, věřím v Boha, věřím, věřím!» To slovo je červánkem lidstva. Kdo nezná je, žije jen nocí.¹⁾

Tot konec výkřiku, zhavého, rozpáleného zoufalstvím duše jednotlivcovy i duše národa, výkřiku vytrysklého ze žhoucího popele prázdnoty, tot konec počátku: «Smál jsem se víře...» Hruza z duševní bíd, ve které pluje Francie v onen smutný čas, vykřikla tímto pláčem.

Válka otevřela oči tak mnohému z Francouzů, a výsledky zřítí v četných současných románech. Nastalo vstržílivění, ježto vlast ocitla se v nebezpečí morální i fysické smrti. Dnes náboženský duch vrací mladíka i starce, muže i ženu zpět k rodině činy

¹⁾ Přel. z Mitteilungen der Zentralstelle der Katholiken Deutschlands III 1, (Düsseldorf.)

Jednotlivcovy spějí k rodinným mravním tradicím, celý život jednoduše. Individualismus rozehřívá se v ohni rodinného ducha.

Henri Bordeaux² je propagátorem tohoto sklonu k rodinnému křtu, tvůrcem nového pojmu rodina, činného, osvěžujícího a očišťujícího faktora životního. Prozařuje všemi jeho spisovatelství, které, jako *La Maison*, *La Probe de Laine*, *La Peur de vivre*, *La Jeunesse Nouvelle* vycházejí ve statistických vydáních ve Francii, jsou čteny a milovány, a budují nový, čistší život i názor na život. Také u mládeže francouzské projevuje se obratná činnost. Neboť rodina francouzská měla zdravé jádro, a co bylo nezdravého, válka ozdravěla. Mládež francouzská obrací se též k Bohu a ke katolictví. Co Coppeé, Bourget, Bazin, Barrès, Peguy, Péguy, Max Doumic, Baumann, Bordeaux a j. vykonali a kompromisují, zanechává pevný kořen, který vyráží v nadějný strom. Bordeaux praví: Již před válkou jeví se mladých lidí zjednodušený život. Nová mládež chce sloužiti (servir), je méně naplněna strachy, je méně intelektualistická; utušila, že je nutno přizpůsobiti nezbytné společenské vztahy a vyzkoušené učení víry. Jedna věc, jedna láska, jeden cíl: Jaká síla, když vstupujeme do života s touto trojnásobnou oporou!³

Dílo Emila Baumanna⁴ „Obětovaní“ hledí opřiti se o Boha ze sociální potřeby, aby vykvetl nový život sebeobětování ve prospěch celku. Nový socialismus, ne ten, který uvolňuje bezmeznou žádost a krotí je nuceným zákonem vnější rovnosti, nýbrž socialismus křesťanské lásky a svobodné oběti, návrat k bratrství v Kristu. Baumann věří v obrodu lidstva jen návratem k mladému, svěžímu duchu prvotní církve, k čistotě doby předkonstantinovy, k záruce víry katakomb. Stálá radost vznáší se nad všemi obětmi (ila joie du sacrifice). Jeho projev katolicismu je prost šovinismu, formalismu, povrchnosti, poklonkovaním a ctění osob. Liturgie je mu stálou obětí na Golgotě, stálým nvlněním Eucharistie v životě. Touha křesťanské duše (anima christiana) dostat se z antropocentrického chaosu do kosmu theocentrického. Odevzdati se dobrovolnému spoutání a vlastním uskrovnění, jež vyžaduje stále proudící pramen síly obětovací. Eucharistická oběť, jež jako pramen zprostředkuje všechny milosti, kolem níž se ovijí modlitba ve věčné touze po milosti, je skutečnost, která nás přenáší vždy a všude v jádro jsoucnosti uka-

² Jeho román „Strach ze života“ vyšel loni u Vilímka v Praze v českém překladu.

³ Bordeaux, *La Jeunesse Nouvelle*, román. Paris, Plon-Nourrit & Cie... 2. vyd. 1916.

⁴ *L'Immolé*, román. Paris, Bernard Grasset, 1911.

zujič na obět golgatskou, jež jest rozhraním dob.⁵ Tak ukazuje i Baumannovo dílo v nové období náboženského života francouzského, a snad Ernest Hello i León Bloy uzrávají v novou epochu kulturního i sociálního života francouzského, která setře vnějšnost náboženských projevů a vyvolá svobodu pokory a sebeobětování ve prospěch soudruha, přítele, bližního, přivodí zvnitřnění a zduchovnění života prolchnutého činnou láskou křesťanskou i mystickou hloubkou, jak tomu ukazuje krok i dílo padlého vnuka Renanova E. Psichariho.

Jeho obrat zajímá pro úzký rodinný vztah k dědu; pro nepřijetí dědictví jeho díla i samostatný, svérázný poměr k veřejnosti je typem francouzské generace vyrůstající z náboženské negace, prozrávající slabost a nestačitelnost doby. Takové projevy se množí a stupňují: je znakem nového, jako každého náboženství, praví E. Blum,⁶ že chce zažít Boha, úplně jím být uchvácen. Nejen křesťanství pro hodiny nemoci a smrti, ale být přemoženo silou nekonečného Boha a zasvětit mu svůj život, jen to odpovídá jeho majestátu.⁷ To je kořen nového konvertního proudu i v protestantských vrstvách studentských románského a hlavně francouzského Švýcarska. – E. Psichari je příkladnou historií našeho věku, je nutipením naší mládeže,⁸ která se jím proto nadchla. Jeho život byl estálím duševním zápasem, bojem duše, ale tento zápas byl právě zápasem, který se odehrává v duši celé rasy,⁹ tento mládk byl spojen obětavostí, proto může jej křesťanská Francie vyzvat v modlitbách.¹⁰ Psichari nebyl nadšen vědou, již mu skýtaly předmašky, ani obsahem, ani elegantní formou přednesu; vycítil příliš mnoho rozporů, jež nemožno překlenouti. Jak veliký rozruch způsobilo mezi jeho soudruhy, kteří necítili dosud jasně tohoto rozporu, když odešel ze Sorbonny vnuk Renanův, syn Jana Psichariho, aby si vyvolil dráhu vojenskou.¹¹ Mnozí spatřovali v tomto kroku spíše projev romanticko-diletantský, projev znechucené inteligence, přečpané odvážnými paradoxy.¹² Nedostačuje mu ani životní dílo dědovo, znechucuje se mu jeho diletantismus, odpuzuje ho neschopnost a nemohoucnost proniknouti posledními otázkami, které víří v duši člověkově. Jediné ozdravení může mu přinést mlčení, poušť, osamělost, a sevřená, bezcitná disciplína vojenská. Již první jeho kniha, básně: *Terres de Soleil et de Sommeil* (Paris, Calman-

⁵ H. Platz: *Krieg und Seele*, M. Gladbach, Volksvereinsverlag, 1916.

⁶ *Schweizerland* IV., 2.

⁷ Henri Massi: *La Vie d' Ernest Psichari*. (Librairie del' Art catholique; Paris 1916.) Str. 2.

⁸ H. Massi, l. c. str. 3.

⁹ H. Massi, l. c. str. 3.

Lévy 1908; počtěná franc. akademií) opěvuje šedý a primitivní život na poušti, jak jej prožil na tolika vojenských výpravách konžských.

Je pozoruhodný odklon Psichariův od tradic rodinných. Či působí tu řecká krev, proudící šumnými proudy v žilách jeho otce, že odmítá věd cku, světskou činnost životní, zaručující mu úspěch již pro jméno dědovo? Láska matčina, jež řídí první kroky jeho duševní výchovy v tradicích otcových, spíatá s tolika vzpomínkami na hřejivé prožití okamžiky slávy otce Renana, spěje ke dráze vědecké; pokračovati na započatém díle renanovské filosofie: vnuk je matkou určen dokončiti navroubené dílo dědovo. A přes to láme Arnošt vůli rodinného křbu. Touží po přesné, úzce vymezeném životě vojáka-dobyvatele, po tvrdé disciplíně, zakazující odklon od předepsané dráhy, chránící před kolísáním: Cítíl, že všechny veliké osobnosti staly se velikými jen tím, že se dobrovolně spoutaly; člověku dána jest jediná svoboda, svoboda rozhodnouti se buď k nekázní a zahynutí, nebo k víře, pokoře, službě . . .¹⁰ Servir! Přísná sebekázeň, organisace, třebas zatím vnějšková, ale tvrdá a neústupná, je mu nutností. Práce jako askese, což jest sebezpřekonání, kázeň vůle, odvahy i odtrikání pod zorným úhlem návyku, plánovitého splnění požadavků (Dr. F. Imleová). Ale i stálá společnost a styk se smrtí, jež mu byla na částých válečných výpravách v Afice přítelkyní a družkou, budi v něm poznání pravé jsoucnosti života ve všech jeho projevech. Tento styk se smrtí mu přivodila válka. A válka rodí hrdiny. Asketický život, který se mu stal nutným, vede ho od kultu těla zchoullostivělého člověka ke kultu duše. Těmito asketickými činy lidskými dodává životu náboženského posvěcení a přetvořuje jej ve službu zasvěcenou Bohu, který jej odměňuje milostí víry. Aršak nejen asketickým životem těla, udržovaného v kázní a poslušnosti, ne řemeslností vojenštiny, která mu není ideálem života. Krutost vnějšího zažitého dne vyvolává v něm vytrvalost: boj s větrem a pískem v africké poušti, s divými zvířaty, boj, který vyžaduje stálých obětí, činí duši jeho citlivější pro požadavky Boží.¹¹

(Pokračování.)

¹⁰ F. X. Šalda, Dělníci a loutky boží, II., 110.

¹¹ H. J. Terhünte (Hochland XV. 4.).

Nesmrtelnost duše jest věc, jež má pro nás váhu tak velikou a jež tak hluboce se nás dotýká, že všeho citu zajisté již pozbyl ten, komu jest lhotejno, co o ní soudit má. Pascal.

Dr. Alois Lang:
Otec pouště sv. Jeronym.

(Úvod ke stejnojmenné knize.)

Cogitare de sanctis quodam modo eos videre est.

(S. Bernard, ser. 2 de f. O. S.)

Přemýšletí o svatých znamená je jaksi viděti.

Jednou vykládal sv. Jeronym bratřím v ohradě kláštera betlémského Pisma svatá. Tu se přibelhal král pouště o třech, vleka nohu čtvrtou za sebou, a stanul u vchodu. Polekaní mniši se rozutekli na všechny strany. Světec však šel strašnému hostu klidně vstříc. Jako na přivítanou vztahoval lev k hostiteli zchroulou nohu. Jeronym přivolal polekané mnichy a rozkázal jim, aby přinesli vodu. Vymyl lvu nohu a prohlédnuv ji bedlivě, uviděl v tlapě jeho velký trn. Opatrně jej vyňal, hnís vytlačil a ránu ovázal. Potom dal přinést nezvyklému hostu občerstvení. Od té chvíle sse nehnuv lev z kláštera. Krotký jak beránek pobíhal po zahradě klášterní. A když světec studoval a psal, lehal mu tiše u nohou.

Mniši měli v klášteře oslika, který jim pomáhal nosit břemena. H požádali Jeronyma, aby učinil lva strážcem oslíkovým, když se psal po vykonané práci v okolí na hubeném bodláči. Tak se stal král pouště pastýřem. Doprovázel svého svěcence na pastvu a přitahel zpátky.

Přihodilo se, že na podivného hlídače přišla jednou na poušti třímota a on nezvykle tvrdě usnul. Oslik pak hledaje bodláči zatoulal se daleko od svého ochránce. Náhoda tomu chtěla, že tudy šli nějací kupci, kteří putovali do Egypta. Spatřili osamělého osla a vzali jej s sebou. Když se lev probudil, kupci byli ti tam a po oslu nebylo slechu dechu. Dlouho pobíhal po okolí, ale hledal marně. Konečně se dal na zpáteční cestu do kláštera. Nevešel však, zůstal u vchodu s hlavou sklopenou. Jeronym a mniši si zle vykládali chování jeho. Podlehl vrozené divokosti, sezřel osla a teď se hanbí za svou slabost. Za vinu třeba pykat. I uložili mu zahánbující trest. Zbavil bratry osla, ať tedy koná teď jeho práce. A tak musel král pouště nositi břemena oslíkova. Po nějakém čase vraceli se kupci z Egypta touže cestou. Mezi soumary měli též ukradeného osla. Lev, který se náhodou nalézal před ohradou klášterní, poznal ihned svého svěcence. Divoce zařval a vrhl se k němu. Polekaní kupci se rozprchli. Lev strašně bruče a ocasem písek rozrážeje hnál před sebou osla i soumary zbožím obtížené do ohrady klášterní. Udivení mniši oznámili Jeronymovi, co se stalo. Ten kázal složit břemena z velbloudů a unavená zvířata nakrmit a napojit. Brzy se kupci vzpomatovali z leknutí

á nejjistě následovali soumary do kláštera. Jeronym je pohostil. Dojati touto laskavostí přiznali se, že osla ukradli, a nahradili bratřím škodu polovinou oleje, který s sebou vzli. Když potom klášter opouštěli, aby pokračovali na své cestě, zavázali se čestným slovem, že budou odvádět každého roku klášteru džbán oleje.

Roztomilé toto vypravování, jež dalo Dürerovi námět k mistrovskému dřevorytu, je jediná legenda, zachovaná nám kronikáři o sv. Jeronymovi. Ovšem není původní; je pouhým přebásněním povídky o Androkolovi. Palladius (Historia, CVII) ji vypravuje o opatu Gerasimovi a teprve kronikáři novější ji přenesli na Jeronyma. Proto také nepodává žádného osobitého rysu profilu Jeronymova.

Jeronym zaujímá už od prvních počátků činnosti literární své ostře vymezené místo v kulturních dějinách Církve. Spisy jeho skýtají tolik autentických detailů životopisných a projevují tolik britké soudnosti a kritiky, že se naň poesie vůbec neodvážila.

Nesmírné zásluhy spisovatelské práce Jeronymovy jsou několikéré. Jeronym zprostředkoval svými komentáři Písem bohaté výtežky studia bohovědného, jiniž se právem východ řecký honosil, latinskému západu a přerušil tam ono hluboké mlčení (*grande silentium*), jak nazývá v předmluvě ke komentáři proroka Isaiaše nedostatek zájmů pro studium Písem a latinčků a je nejen šířitelem, ale přímo otcem biblické vědy na západě. Kritický jeho duch vycítil první mezi křesťanskými spisovateli římskými potřebu původního překladu knih starozákonních z jazyka hebrejského a vykonal obrovské dílo to samojediný a bez cizí pomoci. Jim si zavázal Církev k nehybným dikům a zasloužil si přední místo mezi tvůrci středověké latiny. Též první napsal dějiny křesťanské literatury (*De viris illustribus*).

Není však účelem práce této sledovat vědeckou činnost Jeronymovu. Pokusím se nakreslit obraz Jeronyma-umělce.

Jeronym strávil první polovinu života ve světě a druhou na poušti a v cello. V mládí prožíval mravní rozklad řecko-římské kultury. Ve věku zralém zakoušel půvab nových mravních ideálů křesťanských na západě, které tam šlehalý s poušti východních jako oheň čistný. Zatím co v městech západních mali epigoni starých římských filosofů, básníků a řečníků velké věci mluvili, žili je na pouštích východních legie poustevníků a mnichů. Jeronym vyměnil skvostné *pallium* filosofské za hrubou kutnu mnišskou a stal se horlilem svatosti „Otců pouští“. Zachvácen plamenem žhavého nadšení pro ideály mnišské, tlumočil podivuhodné zápasy duchovní, jež sváděli asketi o palmu křesťanské dokonalosti. V životopisech Pavla mnicha, Hilariana a Malcha vytvořil

nový druh hrdinského eposu duchovního a připravil půdu křesťanské legendě západní.

Jeronym shlížel se závratných výšin asketické svatosti na počínání tehdejších křesťanů a viděl dědictví Boží v plamenech. Na východě trhali nesešitou sukni Kristovu a rvali se o její kusy. Vinici Boží podbívaly lišky a cisterny vody živé vysychaly . . . Na západě pokrývaly sochy římských bohů vrstvy prachu a špíny, ale oltaře Venusiny plály hekatombami obětí a dokolakolem tančily nesčíslné zástupy, pálené vilností. Klerici vyznávali Epikura; místo Evangelii a Proroků čtli římské komedie, místo žalmů zpívali zamilované bukolické verše. Mniši, kteří se odřekli vlastních věcí, žhli žáclivostí po cizích; odění hadry vztahovali špinavé ruce po almužnách a umírali na pytlech zlata. Agapai, hostiny nebeské lásky, se zvrhly v hodokvasy hýření . . .

Jeronymovi se zdálo, že slunce a měsíc oblekly se kajicnickou pytlou. Slyšel strašné pozouny nastávajících soudů Božích ječet do čtyř úhlů světa. – I nabrousil péro o tvrdé skály samoty a namočil je do jezera hněvu Božího, hořícího sírou i ohněm.

Tak psal své památné listy. Každé slovo bylo zablýsknutím a každá věta ranou kladivem, dritici skály . . . Listy své věnoval osobám soukromým, ale adresoval široké veřejnosti. Vyzvolávaly vzrušení. Neptátele Jeronymovi se před nimi tráslí. Ale nejeden z nich uvedl i přítele jeho do rozpaků a působil mezi nimi pravý poplach. Listy Jeronymovy jsou nejzajímavějším kulturním dokumentem křesťanského starověku na sklonku IV. a na počátku V. století. Obsah jejich je různý a hodnota nestejná. Všechny jsou ovocem strohé, asketické svatosti. S jejich úhlu zorného načítává Jeronym zajímavé podobizny lidí nových. Vůdčí myšlenkou mu je bezpodmínečné odřikání křesťanských hrdinů a hrdinek poustě nebo samoty. Ruka světcova je však příliš těžká. Vládne pouze liniemi přímými a ostrými. Neumí stínovat. Pravou sílu slovesného umění Jeronymova vidím v kresbách typů protilehlých, v protějšcích světců, v nichž kreslí zlořády a vystavuje je na pranýř před celým světem.

Sv. Jeronym jako satvrik zaujímá jedinečné místo mezi světci vůbec a mezi církevními Oci zvláště. Cenné jeho náčrtky mravního stavu současné doby, roztroušené v jeho spisech, ovšem hlavně v řečených listech, jsou kabinetní kusy drobnokreseb uměleckých. Zavádí jimi do služeb ideí křesťanských břitký vtip, kousavou ironii a šířavý sarkasmus a nerozpakuje se ani dost málo sáhnout i ke karikatuře.

Nechci však dále předbíhat vývodům a výtěžkům studie, v níž se pokusím načrtnout obraz svatého Jeronyma jakožto umělce.

Marie Kavánová: Odpust nám viny...

Na nové dráhy národ náš se dává,
zpít jasem náhle rozzářených snů –
zmučené skráně hvězdně věnčí sláva,
červánky stkví se v jitru příštích dnů.

Jak zjevy vidin jdou nad námi vážně
rytíři velcí – ; zdaž andělská Moc?
Snad kníže Václav vede duchy strážné,
vstal lidu svému v bidě na pomoc!

A v zmatek hlasů hučí z Věčna vody,
velebou spásy veplývají v chrám,
v propastech mizí odeouzenců rody
a štěstí vliďné obrací se k nám.

Na hlavy popel, na kolena v prachu – :
Promluvil v úhly rozevřené hlas,
ze hříčů lidstva, rudé krve nachu,
kdo nic si nevzal na duši svou z nás?

Vítězné písně neslyšené Věky --
k večeru ale zlaž zlibají zem,
zde spící sopky, skolébané řeky,
zdaž z vinic svoje víno slisujem?

Zpěť! Nekráčejte v zaslíbenou zemi,
kupředu nemůž' nežli kdo je čist,
se zlomenými padne perutěmi,
nehodně kdo se svatých dotkne míst.

Zlaž neklaněl se lid náš modle zlaté,
záchranný Práce člun se uvolnil –
rodinné stráže opustili svaté,
na polích všude zmoh' se pověr byl.

Procitlo zvíře. Dravec bál se v lese,
ze trůnu chléva mluví Spasitel:
Ovečku k soudu příroda nám nese,
krotkosti symbol a čistoty běl.

Svět také mohl bez vraždění děsu
spojit své síly, stavět Pravdy hrad,

kdo hrůzy sečte, stihne díla běsů —
ne, Bůh tak nechťel — . Kdo však urovnat?

Zpět do údolí, pokořit svá čela,
žaloba čtena nad námi je vin:
Pokání řeka, hle — blízko se bělá,
očistit viny, stopit v její klin . . .

Václav Oliva: O roce mučednické smrti svatého Jana Nepomuckého.

PŘIPOMENUTÍ.

Historické pravdy o sv. Janu Nepomuckém dají se shrnouti ve dvě fakta a to, že dne 20. března roku 1393 utopený generální pražský vikář, Jan z Nepomuku čili Dr. Johánek, jest církví katolickou kanonizovaný a lidem uctíváný sv. Jan Nepomucký a že příčinou jeho smrti bylo zachování zповědního tajemství.

Pravdy tyto ovšem prošly ohněm mnohých a velikých zkoušek, jichž počátek sluší položit až do roku 1541, kdy Václav Hájek z Libočan vydal tiskem svou českou kronku, a jichž dozvuky zní ještě v dobách našich. Slušná tedy řada let musila minouti, nežli dejpisná pravda pronikla temnotu, jejíž příčinou byly rozbourené časy po smrti velkého národního svíce českého lidu, t. j. války husitské, ale pronikla přece . . .

V časích přítomných nejedná se již v otázce svatojanské o konstatování fakt, jako spíše o jich osvětlení a bližší ozáření. A v tento obor čítám nejen práce své, jež posud o sv. Janu Nepomuckém jsem napsal anebo uveřejnil,¹ ale i jich kritiku, uvedenou zejména v „Časopise katolického duchovenstva“ roku 1917, v čísle 5. a 6., na str. 569 — 573 a ve „Sborníku historického kroužku“, v ročníku XVIII, na str. 160 a podepsanou universitním profesorem dějin církevních v Praze, vdp. Th. Dr. Františkem Stejskalem. Sem spadá také kratičká poznámka ve

¹ Sr.: Kanonizace bulla sv. Jana Nepomuckého z r. 1910; „O beatifikaci a kanonizaci vůbec“, před beatifikací sv. Jana Nepomuckého, obě z r. 1916; „O blahověčení sv. Jana Nepomuckého“ z r. 1916; „Pravda nezná ustoupiti zlobě...“ v „Našich listech“ z r. 1911; „O úmrtím roce sv. Jana Nepomuckého“ v „Našich listech“ r. 1911; „O zповědnickém úřadě sv. Jana Nepomuckého“ a „Ruce pryč“ obě v „Našich listech“ r. 1912; konečně „O kanonizaci sv. Jana Nepomuckého“ (v rukopise).

„Věstníku katol. duchovenstva“, v ročníku XVIII, v čísle 2. a směřují některé projevy soukromé.

Z této příčiny z většího spisku „O roce a dni mučednické smrti sv. Jana Nepomuckého“ uveřejňuji alespoň tuto stat a dělím ji v následující oddíly: 1. O úmrtním roce sv. Jana Nepomuckého v historických pramenech, 2. O úmrtním roce sv. Jana Nep. v procesních aktech, 3. O úmrtním roce sv. Jana Nep. v kanonizační bulle, 4. O poměru kanonizační bully k procesním aktům a 5. v Závěr.

Uvedu klidně a věcně, co při otázce svatojanské mohu bezpečně říci a všude obhájit, ač přiznávám si, že tím budou dotčnuti někteří dějepisci, kteří v Tomkovi posud nepostřehli utajeného, a tedy velmi nebezpečného, přítele husitství a kteří v novoutrakvistech, jichž ideálem jest česká národní církev se všemi svými nezdravými výhonky, nespátřují protestantských snah, ale veliký český světec, Jan Nepomucký, jehož svatost a existence tolikrát již od nepřátel, skrytých i veřejných, byly upírány, vyproší zajisté zdar slovům, jichž clem jsou jeho čest a dějepisná pravda . . .²

1. O ÚMRTNÍM ROCE SV. JANA NEPOMUCKÉHO V HISTORICKÝCH PRAMENECH

Vystoupení pražského profesora a kněze, mistra Jana Husa, jakož i bouře, jež po upálení jeho v Kostnici dne 6. července r. 1415 zachvátily nejen země československé, ale celou střední Evropu, vrhly temné stíny své ve všech směrech do mnoha století. Jich také důsledkem bylo, že i skvělá památka pražského generálního vikáře, dr. Johánka z Nepomuku, jež v prvních dočích po jeho vznešené smrti tak uchvacovala, ale nově vzniklými proudy do pozadí posunuta byla, upadala více a více v zapomenutí, ač přece zase tolik povzbuzujících sil si uchovávala, že i v největším ponížení katolické církve v Čechách nezanikla. Vždyt nejstarší kroniky dobře ji jsou pamětlivy a téměř souhlasně uvádějí rok 1393 za úmrtní rok Jana z Nepomuku. Teprve Hájek, jak shora jsem již uvedl, počal ve své kronice, vydané roku 1541, rozlišovati mezi kanovníkem pražským Janem z Nepomuku, utopeným roku 1383, a arcibiskupským generálním vikářem, Dr. Johánkem, utopeným roku 1393.

² Práce je určena nejen odborníkům a kdož latinsky znají, ale i těm, kdož latinsky neznají. Proto všude k latinskému originálu připojuji překlad at již v textu, at v poznámkách.

Alespoň Antonín Frind, pozdější biskup litoměřický, jenž studiem života sv. Jana důkladně se obíral, sebral více dokladů z nichž patrně, že nejstarší kroniky vesměs mluví pouze o Janu, utopeném roku 1393.³ Tak rukopis, jež Palacký našel v Benátkách a o němž se domnívá, že sepsán byl osobním přítelem Jana Nepomuckého, di: «Anno 1393 D. Joannem presbyterum, archiepiscopi Pragensis vicarium in spiritualibus, decretorum doctorem crudeliter tritum, combustum et evisceratum in aqua submersit»;⁴ rakouský chronista Hagen okolo roku 1400 píše: «Khunig Wenzela hat in dem Jaro, do man zahlt n. Chr. G. 1393, in dem majen piderben gotleichen Pfaffen, ain lehrer in geistlichen Recht, genennt mayster Jancko, jaimmerlichen lassen seckhen (ertränken in einem Sack)»;⁵ lipský letopisec, jenž uvádí ve svém díle události až do roku 1411, poznamenává: «A. D. 1393 submersus est Johanco de Nepomuk, decretorum doctor, in die s. Benedicti noctis tempore. Eodem anno in aestate fuit tantum exsiccatum flumen Wltaviae, quod in Podelzkalo ponendo brevem asserem, transibant sicco pede flumen et aqua fluminis Wltaviae fuit effecta vindex sic, quod homines non audebant decoquere cum aqua fluminis, sed cum aqua fontium»;⁶ pokračovatel kroniky Benešovy připomíná «Anno 1393 ubi statim dominica ludica submersus fuit magister Johanco, doctor Pragensis, per regem Wenceslaum et praelati violentati fuerunt»;⁷ kronika university pražské uvádí «Anno 1393 ubi statim dominica ludica submersus est magister Johanco, doctor, et aliqui praelati percussi per regem Wenceslaum»;⁸ falcká kro-

³ Sr. «Der hl. Johannes v. Nepomuk» Denkschrift zur Feier des dritten fünfzigjährigen Jubiläums der Heiligsprechung, z roku 1879. Taktéž alespoň částečně: «Der geschichtliche hl. Johannes von Nepomuk» Separataufgabe des wissenschaftlichen Theils des Egger Gymnasialprogramms im Jahre 1871.

⁴ T. j. «Roku 1393 po koutém mučení, pálení a vyhrěznutí vnitřnosti utopil v řece Jana, kněze, arcibiskupa Pražského ve věcech duchovních vikáře a doktora dekretů.»

⁵ T. j. «Roku, kdy čítalo se let po narození Páně 1393, dal král Václav v ukrutné zuřivosti bičné utopiti kněze svatého, doktora duchovního práva, jménem mistra Johánka.»

⁶ T. j. «Roku 1393 utopen byl Johánek z Nepomuku, doktor dekretů, v noci v den sv. Benedikta. Tehož roku v létě vyschla řeka Vltava tak, že v Podskalí po krátkém trámcí přecházeli lidé řeku suchou nohou a voda Vltava tak sezezenala, že lidé neosmělili se z ní vařiti, ale vařili z vody pramenité.»

⁷ T. j. «Roku 1393 ... kdy o neděli Judica byl utopen mistr Johánek, doktor pražský, byli králem Václavem znásilněni i preláti.»

⁸ T. j. «Roku 1393 ... kdy o neděli Judica utopen byl mistr Johánek, doktor, byli od krále Václava ztýráni i někteří jiní preláti.»

nika, jež píše o událostech až do roku 1438, se zmiňuje: „Anno 1393 submergitur Johanco doctor;⁹ a kronika neznámého autora, pocházející z roku 1432, miní: Eodem anno 1393 submersus est inclitus doctor Johannes, vicarius archiepiscopi Pragensis de ponte. Eodem anno fuit magna siccitas in Bohemia in memoriam huius doctoris.¹⁰

Mimo to husitská kronika Pulkarova, složená kolem r 1470, uvádí výslovně: „A. D. 1393 in die s. Benedicti submersus est doctor Johanch, decanus Pragensis et inventus feria. V. in ostensione reliquiarum: sepultus est in ecclesia Pragensi; corruscat miraculis, ideo factum est cancellum in circuitu sepulchri.¹¹ Taktéž „Scriptores rerum bohemicarum“, jednající o událostech až po rok 1470 a rukopisy jich kutnohorský a budějovický kladou smrt Janovu do roku 1393.

Jiné zprávy z dob nejstarších zmiňují se sice o Janu Nepomuckém, ale roku jeho smrti neuvádějí. Tak v životopise Jana z Jenšteina čteme: „Johannes pro tunc vicarius in spiritualibus Dei gloria martyr effectus, quia adustus, calcibus pressus finaliter est submersus, clarescentibusque miraculis est ostensus, quod quia recens est et toti patriae notum, quanvis dignum sit memoria, et alibi credo quod plenius sint notata, hic minime inseruntur;¹² z kroniky Ondřeje rezenského vímte: „Hic Johannem, doctorem egregium theologiae submersit eo, quod regi dixisset, cum esse dignum nomine regis, qui bene regna regnaret;¹³ z kroniky pražské, sahající až po rok 1419, se dovidáme: „Anno eodem Johanco doctor venerabilis submersus est (eo, quod regem correxisset de peccatis)¹⁴ a z české kroniky, sepsané kol roku 1438 máme zprávu: „Eodem anno submersus est reverendus

⁹ T. j. „Roku 1393 byl utopen doktor Johánek.“

¹⁰ T. j. „Téhož roku 1393 byl utopen s mostu proslavený doktor Johánek, pražského arcibiskupa vikář. Téhož roku panovalo v Čechách veliké sucho na památku tohoto doktora.“

¹¹ T. j. „Roku 1393 v den sv. Benedikta byl utopen doktor Johánek, děkan pražský a byl nalezen ve čtvrtek v den ukazování svátosti (sv. ostatků): byl pohřben v kostele pražském; září zázraky; proto byl irob jeho kolem omířován.“

¹² T. j. „Jan, toho času generální vikář, slávou Boží stal se mučedníkem; vždyť pálen a mučen posléze byl utopen a objeven zářícími zázračně světy. Jo, protože v živé jest paměti a po celé vlasti známo, ačkoliv by záznamu zasluhovalo a jak jsem přesvědčen jinde opravdu obšírně zaznamenáno bude, zde opomímám.“

¹³ T. j. „Tento (král Václav) Jana, znamenitého doktora bohosloví, utopil proto, že králi řekl, že jen ten zasluhuje náзву krále, kdo umí dobře kralovati.“

¹⁴ T. j. „Téhož roku ctihodný doktor Johánek jest utopen proto, že králi vytýkal hříchy.“

doctor magister Johanneo pro tunc vicarius in spiritualibus, sub
ponte Pragensi.¹⁵ Taktéž velmi důležitý Tomáš Ebendorfer z
Haselbachu neuvádí úmrtního roku Janova.¹⁶

Konečně nejstarší prameny, – vyjme-li ty, jichž data jsou
dnes jako pozdější přípisy a zápisy prokázané chyby – a to je
zajisté veliké váhy, nikde neuvádějí za úmrtní rok sv. Jana
rok 1383. I Pavel Židek, který roku 1471 vydal pro Jiřího z
Poděbrad *„Správnou“*, roku tohoto nezná.

Mezi pak prameny, jichž datum o smrti sv. Jana Nepomu-
ckého jako pozdější nápis jest dnes prokázanou chybou, ná-
leží v první řadě *„diarium“* čili rukopis v archivu metropolitní
kapituly pražské se svou poznámkou dvojřádkovou či vlastně
trojřádkovou: *„1383 – Johanneo de – pomuk – sumersus de
ponte.“*¹⁷ Pravím vlastně trojřádkovou, neboť v první řádce je
pouze rok 1383; v druhé řádce původně byl zápis: *„Johanneo
de duba sumersus de ponte“*,¹⁸ ale slovo *„duba“* bylo přetřeno
a pod ně do třetí řádky bylo vepsáno *„pomuk“*. Je tedy zápis
tento, přesně vzato, trojřádkový.

Dr. František Stejskal, jenž posledně o tomto diariu psal
pravi o něm: *„Antonín Frind, kanovník v. v. metropolitní kapitoly
(1869 – 1879) používá rukopisu tohoto, od přetřezého slova
„duba“ vedl čáru tužkou nahoru se šipkou a napsal tužkou
„Hier stand früher Duba“*¹⁹ Podobně čarou označil druhé slovo
duba přeskřítnuté a nahoře vpravo napsal *„dieser ist de Duba“*.²⁰
Slovo v páté řádce podškrtnul a ku konci napsal zase tužkou: *„M.
Joannes Crumlow hat obiges geschrieben nach 1483.“*²¹ Jak vidno,
chtěl Jan z Krumlova vzpomenouti útrap děkanů kapitolních u
sv. Vít v posledním století, myslím hned po vjezdu Vladislavově
1484 do Prahy. Načrtl zřejmě, co mu právě tanulo na mysli
a tak zápis jeho oplývá neopatřeními a chybami. Chťeje

¹⁵ T. j. *„Téhož roku utopen jest ctihodný doktor mistr Johánek, toho
času generální vikář, pod pražským mostem“*.

¹⁶ Pravi doslova: *„Confessorem etiam uxoris suae Joannem, in theologia
magistrum et quoniam dixit, hunc dignum regio nomine, qui bene regit, et
ut fertur, quoniam sigillum confessionis violare detractat, ipsum in Moldavia
suffocari praecepit.“* T. j. *„Zpovědníka své choti Jana, doktora bohosloví
jednak, protože řekl, že ten zasluhuje název krále, kdo dobře kraluje a
jednak, jak se pravi, že odepřel porušení zpovědní tajemství, rozkázal ve
Vltavě utopiti.“*

¹⁷ T. j. *„Roku 1383 Johánek z Pomuku byl utopen s mostu.“*

¹⁸ T. j. *„Johánek z Dubé utopen jest s mostu.“*

¹⁹ T. j. *„Zde bylo dříve Dubá.“*

²⁰ T. j. *„To jest z Dubé.“*

²¹ T. j. *„Mistr Jan z Krumlova napsal toto hoření po roce 1483.“*

památku bouře pražské a svého osvobození, zvěčnití, myslil v okamžiku vzrušeném, že sv. Jan byl utopen o 10 let dříve, tedy právě před sto lety a tak se objevuje najednou rok, do té doby nikde nedoložený, který zavalil podnět k celé řadě chyb dalších, jež vyvrcholily posléze ve zdvojení osoby generálního vikáře Jana z Pomuku...²²

Kreschnička, který již roku 1893 v podobném smyslu jako Dr. Stejskal o diariu pražském se zmínil, poznamenává ještě: «Máme tu co jednati se zprávou starce – Jan z Krumlova zemřel roku 1488 ve vysokém stáří – ježž pamět opustila... Tuto poznámku zajisté četl kapitulní děkan Václav z Wolfenburgu a tak se mohlo státi, že i na pamětní desce, již roku 1530 na omřížování hrobu sv. Jana upevniti dal, byl rok 1383 jakožto úmrtní rok světcův označen.»²³

(Pokračování.)

²² Sr. Časopis katol. duchovenstva, 1917, 551.

²³ Sr. Linecká Quartalschrift z roku 1893 ve článku: «Der heilige Johannes von Nepomuk» 46. ročník, 592.

O k n a.

Úpadek Moderní revue. Za 25 let – tedy čtvrt století – svého vycházení neučinil tento orgán žádného pokroku. Poslední číslo (274) má úpravu a formát čísla prvního, jen papír a obsah je horší. Jest to zase jen odvar a kostbatý překlad starých jmen z arsenálu Mod. Revue prvních let: Andre Gide, Remy de Gourmont, Rob. de Montesquiou, J. K. Haysmans atd. V prvních letech libil se nám na M. R. jakýsi aristokratismus ducha a výrazu – i tuto přednost p. Amoš Procházka v době demokratické odložil. Místo lakýrek obul si juchty, místo rukaviček vzal vidle a ze salonu odešel do putyky. Díše lokálky tónem socialistického, ba bolševického žurnálu. Tak o hanebném vandalismu ze dne 3. listopadu 1918, jímž Praha poskvnila mladou českou svobodu, píše p. Procházka: «Památník potupy padl! Dřes půltřetího věku tam trčel, připomínaje, jak zvrhli Pražané zachránili město před voji, které válčily proti Habsburku a Římu... Jeho existence se dotýkala svěcpe cílů všeho národa, jeho zmar zasáhl jen zlomek výbojných katolíků. Jejich rozhorlení je mrzké a pokrytecké... Básníci katoličtí se staví do pósy odboje proti cizácké hierarchii, tváří se nesmlouvačně nacionálně, ale jakmile kdo sáhne na drobt (!) z jejich panství a římanství, – oheň je na střechě, klerikál ze všech stran z nich vyleze a klně. Takovým se ukazuje i Fr. X. Dvořák. Nový doklad jen pro Havlíčkova

slová, by se jim nic nevěřilo a nedávalo. Tam dospěla aristokratická Moderní Revue! Její spoluzakladatel Jiří Karásek zatím z ní odešel do „Týna“, jež vede X. Dvořák. Je třeba s p. Procházkou polemizovat? Z nepravdy jej usvědčuje Národní výbor, řada spisovatelů a všichni, kdo mají smysl pro umění a pro právo a slušnost. Pan Procházka hájí anarchii, barbarství a surovost! Kdyby národní komise byla uznala závažnost poinníku, mohla žádat jeho slušné odngsení jinam — ale surové demolování bezjeimenného davu neschválil ještě žádný kulturní člověk až p. Arnošt Procházka. Co by mu řekl jeho zesnulý spolupracovník Marten?

Verše pro děti otiskl v Lipě Karel Toman, lyrik, vyznamenaný první cenou. Dokázal opět, že pro dětské verše není stvořen každý. Na př. hned říkanka první:

Mámina ruka se mnou spi,
měsíce, jdi už také spát,
když budeš hodný. Jarka jistě
bude si ráno s tebou hrát.

Lepší už je poslední:

Krokodil, krokodil
botičky si prohodil.
Udeřal si do nich díru,
teď si koupá nohy v Nílu.

Ale i to je říkankou trochu za vlny při toženě. U nás dětskou poezií pěstoval hlavně J. V. Sládek. Bylo by zajímavé věřet, kolik z jeho dětských básniček skutečně uderilo na dětské struny a uchytlo se v dětských lůlačkách. Z básniček v našich dětských časopisech (zejména katolických) nalezneme málo zdařilého, zde bylo by třeba skutečně reformy.

Utonulá světla vydal mladý básník Fr. Kopeček nakladem Jakuba Demla v Jinošově. Titulní obraz nakreslil Fr. Bílek. Pěvec s lyrou stojí v němém úžase před egyptskou sochou ženy sedící na trůně. Básně Kopečkovy nejsou veršované, ale jsou pravými básněmi, plnými hudby, obrazů a myšlenek. Lidské srdce, svět a Bůh jest jejich obsahem. Vane jimi duch Březinův a Rabindranatha Tagora. Cekáme od Kopečka ještě krásné věci.

Kritikovi Lidových novin zdá se žena Kopečková málo pikantní, je mu příliš vznešenou a čistou. Idealnost nemůže však být na úkor poezii. L.

Vojtěch Martinek napsal drama „Svatopluk“. Vydal je Zeyerův fond a provedlo Národní divadlo v Brně. Režii před svým odchodem připravil Mahen. Kritik L. N. o díle píše:

„Uřední dramatické myšlenky Svatopluka nemá, a tedy ani stavby. Od myšlenky li si nehistorický jeho sen, mohli bychom považovat drama za veršovanou a scenovanou historii. I takové hry jsou. Ale musejí mít silu obraznou, mají li divadelně žít. Jiříkův Hus na př. nebo Mahenův Janošik jistě nejsou tragediemi v pravém slova smyslu, a přece žijí a vytrvale žijí a působí. Neboť jejich lidé jsou vskutku lidé, a jejich každý scenický obraz i když není článkem zápasu a vzestupu dramatického, je sám o sobě dramatický, t. j. má svou jednotu, život a gradaci. A divák není pedant, jenž žádá neuprosně zakonitou formu, naopak, divák je liberální a poddajný, jen když cítí, že za jednu krásu dostává jinou, že není oloupen o všechno.

V tom směru nutno Martinkovi přiznat částečný zdat. Vytvořil několik lidí a scén. Lidsky zajímavý je Slavomír, vědomě rozdrojený mezi živelným pohanstvím a pokorným a laskavým křesťanstvím, i působí jeho smrt v prvním aktu, prolamující pudově kulturní slupku a dotýká se až samého srdce,

jež jako střed živelnosti rádo dává k sobě tak mluvit.

Vystupují zde Viching, sv. Metoděj, Gerard. Nejsilnější postavou je Viching, sv. Metoděj je nalomen.

St. Kovanda: Z příkazu latinkova, Studentské příběhy. Nakl. Přemysl Plaček v Pacově 1918. Vytiskla knižtiskárna Jar. Strojila v Přerově. Cena 9 K. List vytržený ze života mladistvého studentika, zasněného, ideálního založeného, ale přece odhodlané probíhajícího se životem. Je to vlastně kousek autobiografie, vzpomínky vlastních studentských let a odtud ta intimitnost a jisté vnitřní teplo celého vypracování... Osoby vzaty ze skutečnosti a působí to zvláštním kouzlem pro toho, kdo znal to prostředí, kdo znal ty osoby, o nichž se tu vypravuje. Milá stařenka paní Halasová, dobráčky, čistě ideální Pater Hanák (= + P. Alois Slovak), klášterní správce Šmíd se synem, ten přísný a přece velice oblíbený prefekt fundalistů Kačí, cvičitel zpěvu Hamerský a j. – to vše znova vystává před očima a dýše teplem vzpomínek, zvláště pro toho, kdo sám všechno to znal osobně a žil v tom prostředí nebo aspoň blízko toho prostředí...

F. D.

Políček. Veselohra o 2 jednáních od Vlastimila Holého. (Vydal K. Stejskal na Kladně.) Švihná veselohra, která mile pobaví. Zabývá se sice jen milostnými pletkaní, lapáním ženichů, ale počíná si decentně a vtipně. Spisovatel ovládá divadelní techniku, má plynulý a miřty i duchaplný dialog a vynáší frapantní zápletky. Druhé jednání molilo být stručnější. Přejme mladěmu dramatikovi hojných úspěchů a rozvoje slibného talentu.

Bublina. Od úst k ústům letěla anonymní báseň o České legii. Její bezručovský pathos o hrdinství a smrti našich sokolů na Chemin des Dames uchvacoval. Nastalo rozčarování. Ukázalo se, že báseň nenapsal legionář,

nýbrž rada Antonín Horák a že údaje jsou hrozně přehnané. A k tomu byl autor tak neopatrný, že vydal básně další, o Wilsonovi a Masarykovi, Český lev – hotové nabubřelé rýmovacky. Bublina praskla a – páchne.

Herečky. Na všeženské schůzi v Praze promluvila pí. Hořicová-Laudová o tom, proč se herečky vzdalují spolkového života. Jednak jest toho příčinou nedostatek času pro nepravidelnost zkoušek a potom toto: sje to nesprávné hledisko velkého počtu žen, jež zaujímají vůči divadelním umělkyním. Jsou dva výstělky:

Bud umělkyni vynášejí jako bohyni, nebo ji pomlouvají a snižují ohavnými frivolními poznámkami, jež ji některé z nich ochotně donesou, ovšem že ocukrované účastným protestem a bez udání původce klépů. Nestává-li skutečně romantiky, musí se ke každé umělkyni vylupati, vem kule ven! Neví-li se o ničem pikantním z jejího života, vymyslí si někdo, že předčítá třeba arcibiskupovi, a už to jde od úst k ústům. Kdo to vymyslí, nedozví se nikdo. Ale roziřňuje se to nejhrošlivěji. Marne se umělkyně zapřísahá nejsvětější památkou své matky, že jaktáživa žadného arcibiskupa neznala, tato pochybné romantiky se už nezbaví do smrti. Ukadim tento jediný příklad, ač dalo by se ze života každé divadelní umělkyně jich uvést několik. Nač zde opakovati všechny ty živé smyslenky?

Proto některé divadelní umělkyně se plaše vyhýbají stykům, jež by, jak se obávají, jim kazily náladu, bez níž žádný umělec nemůže tvořit.

Kdyby tak mnohé ženy (ale také muži) nehledaly v herečce bohyni nebo dobrodružnou svůdnici, kdyby v ní viděly prostě člověka, člověka, jenž klade své umělecké dílo, jako každý pracovník na stavbu stále rostoucího rozvoje lidského ducha, více by jich vstupovalo do řad spolkových pracovníků, aspoň pro ty řídké volné chvílky, jež jim zbývají.

Petr Altenberg, známý vídeňský básník, zemřel 8. ledna ve vídeňské nemocnici na otravu bromem. Činnost Altenbergova vyběhla se hlavně malými básněmi v próse, plnými bystřelého pozorování, sarkasmu, ale i jemného citu. Altenberg byl 59 roků starý. Třidvacet let vedl důstí strastiplný život bohémský. U nás bylo pilně z něho překládáno, též K. D. Lutínovem.

A. V. Frič vydal nákladem Tisk spol. v Přerově feuilletony i Cihly. Namnoze štourání známého atheisty a anarchisty. Na př. o rostlinách masožravých p. Frič nudaří: «V Bibli není nikde zmínky, že by byl Jehova vdechl rostlinám duši. Jen stručně řečeno: stvořil rostliny pozemské. Není tam též, zda je udělal z hlíny či z jiného materiálu nebo snad z něčeho jako všechny nescíslné planety a hvězdy. Udělal je a dost. Luším čtenáři (I) dne zároveň se zvířaty a byly tu. Potulný povídal chce psát o Bibli, ale ani se nenamáhá, aby se do Bible podíval... Jeho epigramy na P. Kavana a dia. Směřala jsou nemotorně a zatím skutečnosti vyvrácené. Jazyk je misty hodně ne správný. Co pak jsou to: Konec?» L.

Vědal Autor architekti Prokop píše ve svém díle: «Mähren II. 603» k obrázkům řezb ze slonové kosti (Fig. 870: Geburt Christi im Stalle zu Bethlehem 5 8 cm 14. Jahrhundert):

«Die unterstehenden drei aus Prag stammenden Arbeiten rühren von heimischen Künstlern her, wie dies der slavische Typus, die aufgestülpten Nasen der Figürchen verrät; sie fallen in die Zeit Karls IV.» atd. A tak stává se názor vídeňských zábavních podniků, že každý Čech má ohnutý nos, vědeckým poznatkem pro historické badání. Koe.

Nové dílo o staré Praze. Nákladem A. B. Černého v Praze I., Karlova ul. 2, vyšla právě kniha Dra. Václava Vojtíška: *Z minulosti naší*

Prahy. Cena 24 K. Kniha obsahuje tyto kapitoly: Král. hrad pražský po ohni r. 1541. Hradčany a Malá Strana v 2. pol. XVI. stol. Městské úřady pražské v stol. XVIII. O spojení měst Pražských r. 1784. O radnici Nového Města Pražského. O konci kaple Betlémské. Z dějin špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou. Při počtu záduší sv. Kříže v Starém Městě Pražském r. 1615. Sklad slanečků na rynku novoměstském. Na výtoni v Podskalí. Nekázanka. Židovská ulice v Novém Městě Pražském. Nadání Albrechta z Valdštejna pro neofyty z pokolení židovského. Dílo též obsahuje řadu cenných obrazových příloh, většinou reprodukce vzácných rytin. I bude tato kniha vitaným doplňkem Tomkova dějepisu města Prahy, Ruthovy kroniky král. Prahy a nepřímo i jakousi apologii staročeské kultury křesťanské, za níž bojuje naše Československá lidová strana. A. N.

Z umění a literatury. Hudební revue pořádá stvanci proti Čelanskému, dirigentu C. H. harmonie. — (Kuen) otiskuje článek «Náboženství poznání a lásky» od Rud. Pamwitze. Ten dekuje: «Náboženství jest utváření samého života, oclanost samému životu, láska samému životu. Jest triumf samého života i v jednotlivém životě nad jednotlivým životem» — K. Toman vydal první knihy lyriky: *Básně I. a Poesie rodinné a jiné.* — Bohumil Kubišta, přední český malíř kubista, zemřel. — České malířství neupadá. Ve Zlaté Praze setkáváme se s pěknými ukázkami od Činy Jelínka, Jaromíra Seidla, Josefa Schussera a Gustava Sýkory. Zejména tento ve své «Mladé matce» jeví se stylistou mohutné architektury, připomínající Michel-Ángela. Celkem však málo svérázného, nového přináší nová produkce. L.

Co chystají naši básníci. K. Dostál Lutínov má do tisku uchystány knihy: *Ve mlýně světa*, *Květiny* (s výzdobou J. Koehlera), *Plané růže.* — Fr. Zýbal zadal Benediktinské knih-

tiskárně slováckou veselohru Jak pudmistr Břínka! chytali kunu, 3 jednání s proměnou a zpěvy. Těž autor dokončuje eucharistickou báseň fantasii (Bratr Mauritius) o 6 zpěvech. -- Em. Masák pracuje na velkém románu, který do konce tohoto roku bude hotov. Léž na studii o fr. Smídkovi pracuje.

Prosíme naše autory o doplnění těchto zpráv.

Co se chystá. Nakladatelství Laichterovo vydá v tomto roce dílo Mistr Jan Hus, které napsali Václav Novotný a Vlastimil Kybal. Dílo jejich psané k jubileu Husovu bylo počteno cenou České akademie věd a umění. -- Totéž nakladatelství počne vydávat novou sbírku Dějiny národů. Prvým dílem budou A. F. Pollorda Dějiny Anglie v překladu F. Chudoby. Druhým dílem budou Dějiny srbského národa z pera profesora bělehradské university Stanoje Stanojeviče, v překladu Milady Pavlové. Potom vyjdou v této sbírce Dějiny národa ruského a Dějiny národa anglického. -- Masarykovo dílo Rusko a Evropa, jehož tisk byl válkou přerušen, bude nyní dokončeno. -- Nakladatelství B. Kočího, jež vydalo Mahenovu knihu Dvanácti pohádek, vydá také Mahenovo drama Nebe, peklo, ráj, jež měla premiéru na Národním divadle v Praze.

Grafická edice Veraikon. Praha V., Maislova 9. oznamuje několik nových publikací, věnovaných novému umění, jež u nás reprezentuje skupina (Hvězdištiných), především bratři Čapkové, výtvarníci i literáti, jejichž prósy došly chvály v (Nova et Vetera). Architekt Vlast. Hofman, duševně příbuzný bratřím Čapkům, vydá v (Dobrému dílu) svoje album (České hlavy). Edice Veraikon, která již ve své novoročence pro rok 1918 věnovala tomu směru mnoho pozornosti, bude nyní vydávat celou kolekci (Nové umění),

určenou ku propagaci nových uměleckých směrů. Kolekce bude mít tři oddíly, totiž I. Alba grafická, II. Publikace z nové literatury domácí i cizí, III. Výtvarné publikace. V Albech grafických první svazek jest věnován litografiím Jana Zrzavého, druhý svazek jest album grafických listů Jos. Čapka s úvodním slovem Karla Čapka. Nepřijdou asi mnozí na chuť novému umění, jemuž oči naše jsou zcela nezvyklé, ale snad si časem zvykne, jako jsme si zvykli umění orientálskému nebo byzantskému, pro něž původně také nebylo u nás očí. A. N.

Nakladatelství Grafikona, Praha V., Mikulášská tř. 15, vydá album V. Köhlinga (Praha v zimě), obsahující 6 barevných leptů, polsedly Malostranské, Hradčany, zahrady palácové, tedy barokovou Prahu, jednak v zimním slunci, jednak v chumelenici sněhových hvězdiček. Vydáno bude 120 výtisků v ceně 175 a 125 K. Album vyjde v nejbližších dnech Barokní Praha, tolik ceněná od produktivních umělců i znalců umění, jest Praha katolická, pobělohorská. Atsi někdo jakkoli soudí o té době, nikdy nebude lze uprati, že katolická reformace neobvyčejně se zasloužila o umění, naplnila uměleckým smyslem veskeru společnost a v zemích našich, zejména v Praze, stvořila veliký počet nádherných chrámů, paláců a soch barokních. I hudba pěstovala se tehdy horlivě ve všech vrstvách společnosti. Neboť katolicismus nezná pochmurné ponurosti. A. N.

Epigram kritikovi V. M. Posměšek! V tom je kritikova síla! Vytrhni z textu nejdobřejší větu a jako kvintessenci díla ji prezentýruj světu.

Ó Graciáne! Jesuité!
Vy máte z války velký zisk:
Už jvaše! heslo o prostředcích
omílat nesmí volný tisk! L.

ARCHA

MĚSÍČNÍK

PRO LITERATURU, UMĚNÍ, KULTURU A ŽIVOT

1919

ROČNÍK SEDMÝ

ŘÍDÍ:

K. DOSTÁL LUTINOV, Dr. Fr. HRACHOVSKÝ,
FR. STRÍŽOVSKÝ A LAD. ZAMÝKAL

VYDÁVÁ

DRUŽINA LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ V OLOMOUCI
TISKEM KNIHTISKÁRNY JAR. STROJILA V PŘEROVĚ

OBSAH „ARCHY“ ROČNÍKU VII.

BÁSNĚ.

	Str.
Čáp Al.: K novému letu	138
Tři smutné písně	263
Vyšší cíl	53
Dohnal Fr.: Nové básně	97
Hruban J.: Zvony	105
Jedlička V.: Z knihy „Hvězda a růže“	249
Z pověd	327
Karník Jan: Z mých básní	54
Vespere	227
Kasprovic Jan: Z cyklu „Z chalupy“	328
Kašpar Frant.: Básně	161
Kavánová Marie: Odpusť nám viny	22
Koráb J. A.: Děti	205
Linhart Rudolf: Eros v smutku	289
Jaro melancholicko	129
Lutinov Karel Dostál: Z básní	225
Masák Em.: Z posledních básní Lucyana Rydla	66
Z posledních básní Zikm. Krasinského	186
Novák Alois Stan.: Překlady z duchovní poezie	264, 270
Odvalil F.: Z mých básní	19
Ronaj Gabr.: Credo in unum Deum	192
Stodol Adam: Hle, tak jsme přišli	238
Strážovský Frant.: Popelec	113
Tudý svatý	294
Z nových básní 1919	353
Vinař Josef: Z knihy proroků	145
Zýbal Fr.: Bratr Mauritius	33
Můj Horác	302

PROSA, STUDIE A ESSAYE.

Bena J. V.: Kněz Cyprian Lelek	119, 153
Bečvan-Konařík B.: Legenda o velikém utrpení	228, 312
Nevěsta	36
Černý Fr. Z.: Vnuč Renanův	14, 67
Dohnal Fr.: Problém Krista v moderní krásné literatuře	196, 259
H. B. C.: Nostradamus	239, 303, 357
Hanák Josef: Francouzská literatura za světové války	188
Nicolas Beauduin hostem v Praze	114
Holý Prokop: Förster jako vychovatel	207
Z myšlenek Dr. Pal. Arm. Valdésa	151
Horečka F.: Z „Románu Země“	61

	Str.
Hruban Jar. dr.: 'Buďte dokonalí ...!'	74
Cisaf a papež	362
Fra Josafat: Po impresionismu — expressionismu	110, 146
Kavanova M.: Kdo pánem osudu?	364
Kletus Klaudius Eugen: Oddání se	35
Odvaža života	250
Podpěra	100
Skála	177
Sladká bolest	248
Slavík Věčnost	41
Spravedlnost	258
Světlo	209
Zalévání	152
Zpěv duše	150
Lang Alois dr.: Otec poustě sv. Jeronym	19
Kard. Manning J. E.: Antikrist čili Nynější krise Svätého stolce ve světle proroctví	265, 330
Novák Alois Stan.: Kněží a italská poesie devatenáctého století	369
Němci a Rakousko u italských básníků XIX. století	55
Výroční cena	79, 106, 132, 164, 251, 296
Novák Jaroslav: Pablesky všedního života	201
Oliva Václav: O roce mučednické smrti svätého Jana Nepomuckého	23, 42, 101, 139, 178
Ondrouh V.: Dopis přáteli k jmeninám	136
Pospišil Jos.: Mezi Němci	5
Sequardt Jan Eug.: Psychologie tvorby	148
Myšlenky	177
Čítány na str.	18, 109, 118, 122, 191, 206, 329, 336
Posudky knih na str. 272, 337 a 374 od B. Bunžy, O. Lazara, dr. J. Michalského, Em. Masáka a Dom. Pecky.	

Okna (28, 86, 156, 210, 280, 348, 377). Kromě redakční rady přispěli do nich V. Bitnar, J. S. Bořita, Zd. Černý, Fr. Dohnal, dr. Jar. Hruban, M. Javorník, Jano Koehler, dr. Alf. Neubauer, Jar. Novák, K. Reban, dr. Jar. Rehulka, J. E. Sequardt a dr. Boh. Vybíral.

Fr. Zýbal: Bratr Mauritius.

ZPĚV SEDMÝ.

«Cogitavi dies antiquos et annos aeternos
in mente habui.» Ps. 76, 6.

(In coena Domini: 3 noct.)

Zelený byl čtvrtek, večer,
památný den naší víry,
chvilu loučení se Krista
s apoštoly milenyňmi,
svátek Lasky nejvroucnější,
kdy nám dal své tělo v pokrm
V jidelně se bratři sešli
skromných požívati jídel,
zeleninu, trochu vína.

Ticho bylo, bratr Křištof
vážným hlasem počal čísti,
kterak Spasitel náš milý
ve své lásce neskonale
umyl nohy učedníkům,
synáčky je svými nazval,
dojemně se s nimi loučil
před svým hořkým umučením.

Ticho bylo, opat otec
vetché, staré ruce sepjal,
bilou hlavu sklonil k prsoum,
bratři naslouchali všichni.

Dále četl bratr Křištof
o té velké, svaté noci,
kdy Pán chléb vzal v ruce svaté,
požehnal jej, řekl nad ním:
«Jezte, totot jest Mé Tělo!»

(Mauritius schoulen v koutě
lačně chytal každé slovo.)

Potom kalich s vínem žehnal,
řekl: «Díjte z něho všickni,
neboť toto jest Krev Moje,
kterou vydám za hřích světa!»
Na mou památku tak číte!»

Ticho bylo v refektáři,
nepohnul se žádný z bratří.
Clivějným hlasem četl Křištof
pod klenutím starodávným
o miláčku Janu svatém,
jak svou hlavu kadeřavou
sklonil na hruď svého Mistra,

(opat otec slzel v snění),

kterak Judas zrádce vyšel,
aby prodal svého Pána,
noc pak byla smutná, tmavá.

(Oddech bratří vanul síní.)

Potom k Olivetské hoře
kráčel Ježíš tichou nocí,
za ním učedníci Jeho.

Když tam přišli, smuten klekl,
hrůzou krví svou se potil,
takto volal k Otci svému:

„Otče, odejmi ten kalich
trpký, který musím pít,
jest-li svatá vůle Tvoje!“

Přišel anděl posílnit jej,
v hodině té plné smutku,
apoštolé všichni spali,
s katy přišel Jidáš zrádce.

(Zaplakal tu Mauritius.)

Povstal opat, bratři všichni,
po modlitbě rozešli se,
Mauritius vážně kráčet
dlouhou chodbou, tam kde schody
stáčely se k dveřím kaple.

Zvolna otevřel a vstoupil.

Ticho bylo jako v hrobě,
jenom ve výklenku světlo
plálo jako zlatá muška
v lůně pozlacené lampy
před Svátostí Nejsvětější.
Opodál kříž mocný visel
ve zdi, na něm velký Kristus
s bolem hrozným v bledé tváři
Vytesal jej bratr Ondřej,
sochař, rezbář, malíř rádu,
celou duší v kámen vložil,
duši nadšenou a čistou,
nelitoval času, práce,
až mu tvrdá zula změkla
v tahy zmučeného Boha,
k jehož chvále žil a tvořil.
Dílo dokonat a umřel,
pod chrámovou dlažbou dřímá,
slavně čeká zmrtychvstání.
Budíž pokoj prachu jeho!

K tomu kříži Mauritius
klekl, vroucně Krista objal,

líbal svaté Jeho rány
proražené velkým hřebem,
hlavu tiskl v roztočení
na tvrdý a chladný kámen,
divnou touhu šeptal Pánu:

„Rád bych viděl, Kriste sladký,
kterak šťastní nebešťané
velikou noc Tvoji slavi
v nebi u Božího stolu,
Matka Panna, apoštolé,
andělé a svatí všichni,
děti nevinné a panny,
celý nebeský dvůr v plesu
kolem Tvého večeřadla,
vzpomínají Tvoji lásky
k člověčenstvu ubohému,
hymny, zpěvem oslavuji
slávu Tvoji od věčnosti.
V koutečku jen přál bych sobě
státí, bídny, shlédnout z dálí
zelený Tvůj věčný čtvrtek,
Beránku náš nejsvětější,
potom at mne soudíš přísně
nehodného kněze, bratra!“

Takto šeptal Mauritius
objímaje nohy Krista,
do smutné mu tváře hledě.
Ticho bylo jako v hrobě,
jenom světlo před Svátostí
rudě plálo v lůně lampy.

Stal se tu div neslýchaný.

Pohnul Kristus hlavou s kříže,
zvedl ji a svaté oči,
plně nevýslovné něhy
upřel zvolna k prosebníku,
usmál se a tichý šepot
splynul se svatých rtů Jeho
jako vánek čaroslivý:

„Staň se, bratře Mauricie!“

Ve slastném tom okamžiku

tiskna ruce k horké hrudi
zemřel tiše Mauritius.
Celý chrám byl plný světla.
Tak ho ráno bratři našli

za svítání ležícího
pod křížem, byl velký pátek . . .
Krajem smutná zpráva létla:
zemřel bratr Mauritius!

ALLELUJA.

Rozhlaholily se zvony
slavným zpěvem velkonočním,
ohlas jejich duněl chrámem,
nad krajinou plnou slunce
valily se tóny jejich:
Vstát jest Kristus této chvíle,
radujte se, alleluja!
Jaro bylo, země kvetla,
silbu omlazená žití,
voněl svět a ptáci pěli,
bublal potok uvolněný,
od strání a lesů vonných
hlas zněl plaché žežulice.

Klásterní chrám plný lidí,
z daleka až mnozí přišli,
takže nestačily pojmout
všecky – skrovné jeho stěny.

Před oltářem na nosítkách
prostá rakev s černým křížem,

kolem všichni bratři niniši,
vázní, třesoucí se opat,
podepírán dvěma bratry,
žehnal naposledy rakev:
„Budiž tobě, synu milý,
odpočinek lehký v hrobě
poездеjším putování,
až tě andělský hlas vzbudí
v poslední den k věčné slávě!
Bože, dej, ať duše naše
užří radost, kterou vidí
v nebi bratr Mauritius!“

Zavzněl chrámem nářek tklivý,
„Ide profundis!“ mniši pěli,
snesli rakev v černou kryptu,
uložili ji odpočinku.
S Bohem, bratře Mauritiu!

Svět byl plný vůně světla

Eugen Klaudivs Kletus: Oddání se.

Kriste, Vítězný, k Tobě jdu, když děs světa mne léká a když
duše má touží.

Nesu Ti srdce své, jež ehvěje se blahem z přiblížení se k Tobě.
Nemám v duši ani hněvu, ani vzdoru, ani závisti, jenom čistá
a oddaná láska má k Tobě prostupuje a prozařuje mne.

Kriste miláčku, v mém srdci oddanosti rozkvétají, jako petrklice
pod sněhem na počátku jara.

Jsi Bůh můj, sláva božství Tvého naplňuje mne obdivem a ra-
dostí.

Kdyby svět celý zavrhl mne, já nezoufal bych, neboť mám Tebe,
Pane můj!

B. Konařík-Bečvan: Nevěsta.

(Z cyklu „Nedobří“.)

Když mléčný svit nového dne zadýchal okna dřevěné chalupy, vstala mladá vdova Cyrilla, a pokleksi před svatými obrazy na chladnou zemi, jala se hlasitě modliti dlouho již v duši utkanou modlitbu:

„Dárce světla i noci!

Otče nebes i země!

Posvět tento veliký, svatý den! Zažeň stíny a mátohy Nedo-
brého, zažeň je do věčných propastí, odkud není návratu, aby
nad moji duši neprováděly kouzel.

Požehnej cestu, kterou budeš kráčet! Posvět zlatité paprsky,
jež mě budou oblévat na mé svatební cestě. Shlédni okem
slunce na dírám s červenou středou uprostřed staletých lip, kde
dnes navždy zasvětim Ženichu svému vše, co chudíčká nevěsta
nabídnouti může.

Hled, zlármě děti vyprošují si požehnání od svých rodičů, když
mají v den svatby překročit rodný práh. Už dávno leží otec
i matka moje pod „Holým vrchem“. Nuže, požehnej mi za ně,
vždyť jsi otcem náš všech!

Včera byl tomu rok, co mi padl v dalekých horách manžel
můj. Jeho tělo už tli. Bez rady bych byla, kam vetknouti svůj
o dušičkách, kdybych i v neznámou zemi zaletěti mohla. Včera
odložila jsem černý vdovský sátek a dnes vezmu na sebe svět-
lých barev, jak nevěstě sluší. Ty jsi věděl o veliké moji lásce k muži,
ale také jenom Ty jsi viděl jeho krutou odměnu. Pohled na bílé
moje paže, jež k tobě rozpinám, na moje růžové prsy, jichž
nikdy nevyhledala v sladké touze ústa dítěte: obojí byly pře-
často modrými květy jeho ran posety. Jenom Ty, vševídloucí, jsi
viděl, jak podivně oplácel muž moji velikou lásku.

Rok byla jsem vdovou. Dnes budu stát před oltářem zase
jako nevěsta. Kdože jest mým sladkým ženichem?

„O, předobří Otče, Ty to víš!

Požehnej Jemu a požehnej i mně, požehnej oběma svým dětem!
Za to Tebe prosím v nejhlubší pokorě!“

Umikla Cyrilla.

Sklonila se ještě hlouběji, přivřela oči, a všecka zhroucená do
sebe přijímala požehnání Velikého Otce a Dárce. Cítila roz-
mach všemocné jeho paže od východu k západu a dotkla se
čelem hliněné podlahy.

Vstala.

Umývající se, žehnala:

„Vodo posvátného Jordánu, ty jsi obmyla Krista Pána při jeho křtu. Kéž sestra tvoje z horské studánky omyje duši moji navždy od hříchu!“

Cesajíc hustý havranní vlas a pletouc jej a vázajíc kolem hlavy, popěvovala si přítlučeně:

„Moje drahé vlasy, černé vlasy, z prvních darů Otce dobro-
tívého, připomeňte mi vždy tmovou korunu mého ženicha, když
vás ve věnec vítí budu. Bohatství vaše připomeň mi vždy ne-
smírné proudy milosti Boží a černá vaše barva a váš lesk po-
třebu věrnosti!“

Berouc na sebe čistou košili a oblékajíc světlý šat, prosila:

„Nehled, Otče nebes a země, na prostý šat chudobné nevěsty
a podaruj jí skvělé roucho milosti. Amen!“

Vzala dvě větvičky rozmarýnu, jež si byla přichystala už večer,
vzala modlitební knihu, a klepajíc na čelo šestnáctileté služebné,
spící tvrdě na lávě pod pecí, prosila:

„Nelež, Rozárko, dlouho. Dej krávě i kotmám, uvař si mléka
a posnídej. Jdu do chrámu Paně, dej na vše pozor, Bůh tě
opatruj!“

„Proč jste mne, tetičko, obudila?“ nařikalo děvče. „Sendilo se
mi právě něco krásného. Běžte jenom, však do poledne ležet
nezůstanu, běžte s pokojem!“

Cyrylla se usmála a vyšla z domu.

Ve Lhotě ještě spali. Z nízké chalupy ozval se pláč nemlu-
vnete a chlácholení matky.

Když se blížila vdova k Návojně, vyrazilo slunce z Kaňůra.
Ženy už pobíhaly po dvorech statků, budily chasu po chlévech
a půdách. Některé podívaly se nevrle na svátečně oděnou vdovu
a intručně cosi nevlidného spěchaly za svou prací.

Za Návojnou brousili na panské louce sekáči kosa. Vše se
lesklo v záři sluneční, velike oči sekáčů, jejich kosa i rosa na
vysoké trávě.

Cyrylla nevnímala pláče dítěte, nazlobených žen, neviděla ani
udivených sekáčů. Zavírala oči před zemi s jejími tvrdými sta-
rostmi a shonem o zhléd, vidíc svět krásnější, nadzemský.

Jaký to krásný průvod svatební máš, Cyrillo!

Před tebou kráčí devět andělů s věnečky na plavých vlasech.
Hle, plují nad zemí, jako jarní váněk, pějíce zvonkovými hlasy:
Sláva na výsostech Bohu. A po tvém boku v bílém, slavnostním
rouše usmívavá, radostně zadumaná kráčí sama Maria a Josef
v tesařské haleně, slavnostně zamyšlený, s dlouhou poutnickou
holí, ozdobenou nahoře kyticí lučních květů a červenými pentlemi.

„Buď pozdravena, Matičko, buď pozdraven i Ty, snoubenče

svatý. Přišli jste prokázati čest nehodné dceři své, chcete býti svědky jejich zasnub. Ó, uslyšíte moji přísahu, uslyší ji nebe i země. Budte pozdraveni poslové devěti kůrů andělských, jásejte jen dále a zvěstujte celickému světu velikou novinu!

Než přišla do Brumova, zmizel svatý průvod, a do srdce vkrádala se úzkost. Tělo zesláblé dvoudenním postem umdlávalo, a klesala i duše. S námahou vyšla po schodech nahoru ke chrámu a oběma rukama objala vysoký, hnědý missionářský kříž.

Ptactvo jávalo v korunách lip, stará, sehnutá žena zvonila klíči, otevírajíc chrám.

Vdova objímala dřevo smutného kříže bez těla Kristova a nabírala sil. Když vešla do chrámu, vlhké kostelní ovzduší osvěžilo poněkud její rozpálenou hlavu.

Před mariánským oltářem klečelo v pozorné modlitbě několik žen, několik sester nábožných řádů, ale Cyrilla zamířila ke svato-stánku a padla tam na tvář.

Poslední, nejhroznější pokušení přišlo. Cyrilla věděla, že se dostaví, byla připravena. Bůh dopustil, aby Nedobry ještě jednou se pokusil uchvátit její duši. Propadla nesmírné opuštěnosti a prázdnostě duševní, jako ta kostelní dlažba chladné bylo najednou srdce její. Nepřišla na pomoc sladká Pomocnice, nepělo již devět andělů svých sladkých chvalozpěvů, jenom chórem skuhralo několik žebráků z brumovského špitálu svůj růženec. Byli nahludní, neslyšeli se, vpadali si do modlitby, jež se stala posleze směsíci brebňání, vzdechů, kašle a vády.

Cyrilla viděla ve mdlobách před sebou propast tmy a zoufalství. A v té zlobné mračeně najednou zasvítily svalnatá těla mužská, plná zdraví, síly, nezkrocené smyslnosti. Stála ve vzdušné síle a lákala Cyrillu nečistými posunky do svého objetí. Volala, smála se, lákala, stahovala k sobě.

Cyrilla svíjela se na celém těle. Už, už se zdálo, že nečisté kouzlo zvítězí, a že vdova vyskočí jako srna a s hříšným smíchem opustí chrám a uteče zasnubám. V hrozně úzkosti sepjala bolestně ruce, zalomila jimi v posledním zápase.

V tom uslyšela rázný povel:

„Vstaň, Cyrillo, nezoufej. Jako mě oprostil Kristus od nečisté síly, oprostí i tebe. I ty uslyšíš: Odpouštěji se hříchové tvoji, i ty budeš Jeho na věky, jako jsem Jeho navždy já.“

Cyrilla vstává na ten hlas a dává se vésti Magdalskou kajcnicí ku prosté zpovědnici, v níž již sedí bledý, zarmoucený kněz. Vdova chytá se křečovitě oběma rukama mřížkovaného okénka zpovědnice a cítí, jak už v té chvíli padá kouzlo Nedobrého, jenž sám chtěl stát se jejím ženichem. A v okamžiku tajemných

zásnub při přijímání uchvátla ji závrtná rozkoš. Celé její tělo chvělo se radostí a omdlévalo láskou něžnou k tomu, jenž se jí stal té chvíle věčným druhem.

„Sladký ženichu, v nevýslovné pokoře přijímám Tebe pod střechu svou. Buď mi vítán, nepohrdej nepatrnou, ubohou služebnicí svojí. Zasněm se ti pro celou věčnost. Žádný muž nedotkne se těla mého, Nedobrný neschvátí duše mé. Jsem jediné Tvou, Tvou, Ježíši, v životě i ve smrti. Amen.“

A v tom okamžiku libá šťastnou nevěstu Maria, tiskne ji obě ruce otec svatý František i Dominik, a devět andělů, devět nebeských poslů se k ní s jásotem tiskne.

*

Před kostelem čekala Cyrilla známá z bilnických kopanic. Rozběhla se k ní, chytla ji prudce za ruce a radostně zvěstovala:

„Čekám, čekám, není možno se vás dočekat. Neželte, nenaříkejte, tolik jsem vám chtěla povědět. Uvidíte, že se vám vrátí muž. Vzpomeňte si kdysi na moje slova!“

Vidouc námitku naitech Cyrilly, pospíšila si:

„To nic, to nic. Já také dostala úřední zprávu, že můj padl. A všechno byl klam. V neděli jsem od něho dostala listek ze zajetí. Rok šel listek, bloudil, až došel. Piše muž, že raněn upadl do zajetí, ale že už je zdrav, a že mu se dobře daří. Čekám jej denně, už se vracejí chlapi z Ruska...“

Cyrylla se vytřihla ženě z rukou a hnala se dolů se schodů. Utěcha pasekárky byla jí jako rána do hlavy. Septala s hrůzou: „Bože, vím že jsi dárcem života, že nutno i tomu červíčkovi přát život, ale smiluj se. Nepřeji smrti, živ-li, ale také mi ho nekřis a nevracej. Patřím jenom Tobě, Ježíši můj, nedej, abych patřila komu jinému, než Tobě.“

Byla hladná, zesláblá, ale vzpomenuvši si, že posílena byla pokrmem nebeským, šla v síle chleba toho statečně dále.

Sekáči na panské louce před Návojnou svačili blízko cesty. Ukrajovali si chléb, mazali sýrem a zapíjeli kořalkou.

Z daleka smáli se na vdovu:

„Ej, Cyrillo, Cyrillo! Co bys tak řekla, kdybys tak našla svého muže doma. Vyčínil by ti, vyčínil, že ve všední den po kostelech sháníš.“

Vdově stáhlo se hrdlo úzkostí. Neodpověděla sekáčům a nechtěla slyšeti jejich poznámek. Slunce pražilo a vdově vysychalo v hrdle.

U nedášovského mlýna vyprávěly si dvě ženy:

„Tři chlapi, tři vojáci, zarostení až běda. Jeden měl bradu jako

košut. Poznat jsem nemohlo, smáli se na mne z daleka a kývali rukou na pozdrav. Ja, myslím ze zajetí.¹

Cyrille zatočila se hlava. Stála chvíli na cestě rozvažujíc, nemá-li se vrátiti a prchnout někde v neznámý, daleký svět, třeba tam, kde Váh teče a kde ji nikdo nezná a nechytne.

Ale šla dále. Slabost ji přepadala, na čele ukázal se pot, v očích se jí tmělo. Když přešla Lhotu, uslyšela za sebou ženský hlas:

«Cyrillo, tři vojáci šli ke tvé chalupě. Zahledla jsem je z daleka. Dovnitř vešel pouze jeden, ostatní dva zůstali před chalupou. Nevím kdo to, spěchej, at' zviš.¹

Cyrilla ucítila ránu do hlavy a obkličila ji tma.

— — —
Otvírajíc dveře jizbové spatřila seděti za stolem vysokého vojáka. Čepici vojenskou měl na lavě i tlumok, a před sebou na stole černý chléb a hrnek mléka.

Cyrilla zůstala u dveří a zatřásla se strachem. Pohlédla do tváře, zarostlé rezavým vousiskem.

Po zelených, žlých očích poznala muže. Vbodly se v Cyrillu. Na rtech objevil se pošklebek:

«Hodná jsi žena. Ženichy sháníš. A po kostelech je sháníš!¹ Cyrilla mlčí. Úzkost stahuje ji hrdlo. Myslí si: Už, už, skoči, už bude bit. Rána za ranou se posype. Modré květy se posypou.

Muž se pošklebuje dále.

«Děcku nechá chalupu a shání ženichy. Nemá jich dost na zemi, shání se po nebeských ženiších. Kde tvoje věrnost, kde přísaha, kde slib?¹

Cyrilla shýbá se pod těžší výčitek, ale neomlouvá se. Marně snaží se otevřít ústa. Jazyk je svázan, ruce i nohy spoutány. Vykřiknout nelze, zalomit rukama nemožno. Kdosj ji z těla vyřezuje srdce, na provaz navléká, a houpá jím hore dolů hore dolů . .

Vojačisko se chechtá dále:

«Jak se tomu ženichovi vystrojila! Mně nikdy tak se neustrojila, vlasů nesčesala, oči neumyla! O, co ti ten nebeský ženich přislíbil? Přisahal, že nebude bit? Pomůže orat, dobytek poklidit, bude dřevo z lesa svážet? Hoho, nevím, co řekne na tu tvrdou práci!¹

Rezavé vousy ježí se vojákovi a po bradě slintá se vzteká pěna. Cyrilla se chytá za hlavu.

Ach, konečně, první pohyb. Jazyk se uvolňuje a Cyrilla volá: «Ne, ty nejsi můj muž. Ty jsi Nedobry! Ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého. Propadni se duchu nečistý, odkud jsi přišel!¹

Cyrylla pláče.

Sběhly se tetky ze sousedních chalup. Máčí hlavu omdlelé Cyrylly, jež přichází k sobě, uvolňují její šat a posazují do stínu košaté jabloně.

Stařenka Bartošáková vysvětluje:

„Jenom jsem na ni zavolala, že jakýsi voják k ní šel do chalupy, a už se motala jako mucha a už padala na zem.“

Cyrylla rozhlédla se vděčně po sousedkách.

Těšily ji, těly dále octem spánky, i ruce a křk ochlazovaly mokrým ručníkem.

Od chalupy vloviny scházejí tři vojáci, tři zarostení chlapi. Jsou to hospodáři z pasek, vracejí se z ruského zajetí. Přistupují k ženám a nejstarší vyřizuje:

„Cyryllo, bojoval jsem s tvým mužem. Viděl jsem, jak raněn šrapnelem klesá intev k zemi. Stačil jsem vzít mu z kapsy zakřivený kapesník, notýsek a růženec. Ale dostal jsem se do zajetí, a tak ti odevzdávám smutnou památku po muži až dnes. Dnes jsem přijel, ani doma jsem ještě nebyl, játku, je to na cestě, stávíš se tam.“

Mnoho ještě jiného vypráví voják. Ženy soucitně se schylují k Cyrylle a těší ji znovu. Ta však vstává silna již, libá vášnivě kapesník s rezaými skvrnami od krve, libá i růženec po muži a zápisník, a šeptá s rozzářením znakem.

„Ach, Ježíši, Ježíši můj, Ježíši!“

„Gugen Klaudius Kletus: Slavík Věčnost.“

Nebojím se smrti, protože vím, že nezhynu.

Šel jsem po cestách spravedlnosti a konal jsem povinnost.

Boha ctil jsem skutky svými a duše má k němu kvete láskami lhorkými.

Pokřdal jsem křivdami a těšil jsem zarmoucené. Žádal jsem pro ně štěstí niterného souladu.

Můj život bohatě rozkvétal jako zákřsek třešnový a plody uzrávaly štědře. Dal jsem mízu lásky své a sladil jsem oddaností svou ovoce jejich květů.

Mám klid v srdci svém a velebím Boha. Byl ke mně nesmírně milosrdný. Jak mohl bych býti bez vděčnosti?

Křtus svítí mi a já miluji Ho. Když jsem duševně chořel, přišel a uzdravil mne.

Co nedalo mi žádné umění, co nemohla mi poskytnouti žádná věda, to dal mi Křtus. Miluji Ho.

Václav Oliva: O roce mučednické smrti svatého Jana Nepomuckého.

(Pokračování.)

V druhé řadě mezi uvedené prameny, jichž datum o smrti sv. Jana Nepomuckého jako pozdější přips jež prokázanou chybou, náleží žitavská kronika, jež praví: «Roku 1383 byl utopen kaplan. Téhož roku byl v Čechách král, jenž měl choť, která docházela k svému zpovědníku kaplanovi, k pokornému to a zbožnému knězi, jménem Jan z Nepomuku a protože královna tomuto svému zpovědníku častěji se zpovídala, král přecásko jí proto lál a král chtěl od zpovědníka vyzvěděti, z čeho se královna zpovídala. A protože zpovědník to častěji a vícekrátě králi odepřel říci, dal ho král hoditi do Vltavy. A byl tak utopen, že nikdo o tom nevěděl, co se s ním stalo. Potom nalezli ho ve vodě rybáři, a byl pochován v metropolitním kostele u sv. Víta, vedle hlavního oltáře v ochozu. Tento Jan z Neponicz¹ činil z Boží moci veliké zázraky a jeho hrob jež železnými mřížemi opatřen, aby, an nalézá se směrem k hradu, nemohl tak snadno býti zneuctěn.»

Citovaný Kreschnička, jenž o právě uvedené zprávě žitavské kroniky uvádí, že originál její se ztratil, ale že opis její vyžádal si kapitulní děkan pražský Bohumil Herbst, jenž dosvědčoval, že originál sám viděl, protože kolem roku 1716 byl tento v Praze znám, se táže: «Kdy pak asi tato zpráva byla v kronice žitavské zaznamenána?» Hned si odpovídá: Čas toho dá se snadno určit. Ve zprávě této totiž uvádí se, že hrob sv. Jana jež omřížován mříží železnou; musila tedy zpráva žitavská býti sepsána po omřížování hrobu. Jedná-li se však o omřížování hrobu, třeba přihlídnouti k rukopisu zlatokorunskému, jež Dobner viděl, ježto Bohumil Bylanský, opat zlatokorunský, mu jej zapůjčil, a jenž dle Dobnera pochází z XV. století. Frind udává, že sepsán byl kolem roku 1432. I v tomto rukopisu mluví se o mřížích na hrobě sv. Jana. Frind domnívá se, že hrob byl omřížován roku 1416. Proto zpráva kroniky žitavské musila býti sepsána po roce 1416. Ba můžeme tento čas ještě blíže určit, totiž dobou mezi roky 1420 – 1436, kdy mnozí kanovníci pražští dleli v Žitavě a kdy kronikář zaznamenal to, co od některého z nich slyšel.

Než, co máme souditi, dle Kreschnička dále o slovech: «Roku 1383 byl utopen kaplan?» a dodává: Bezprostředně po nich ihned následují slova: «Téhož roku . . .» Evangelijní perikopy začínají

¹ T. j. z Nepomuku. Originál píše dvakrátě «Neponicz».

téměř vždy: *in illo tempore*.¹² Než tato slova neukazují na čas dříve udaný, ale na dobu, jež obsahem toho, co se bude vypravovat, teprve se má určit. I mnohé kroniky počínají svá vypravování slovy: *„Za onoho času“* a chtějí tím naznačiti, že uvedou událost, jež je zcela známou a nepotřebuje bližšího určení dobového, ježto čas toho, ao se vypráví všeobecně, jest povědom. A právě z doby, kdy uvedená zpráva byla pojata do žitavské kroniky, máme v jiných spisech záznamy, jež týkají se téže události. Alespoň tu na prvním místě dá se uvést kronikář Ondřej ze Řezna, kanovník sv. Augustina z města Hofu, jenž svou kroniku *„Chronicon generale“* roku 1422 ukončil... Dále náleží sem zpráva Tomáše Ebendorfera... Posléze končí Kreschnička své vývodky slovy: *„Právě tak jako Ondřej ze Řezna a Ebendorfer, který roku 1433 v Praze dlel, uvádějí tradici svého věku v Janovi z Nepomuku, tak i spisovatel zprávy v žitavské kronice vypravuje jen to, co od některého pražského kanovníka, dlelícího mezi roky 1420 – 1436 v Žitavě, slyšel. A tím zprávy Ondřeje ze Řezna, rukopisu zlatokorunského, rukopisu Ebendorferova a zpráva kroniky žitavské pocházejí z téže doby. Čteme-li však na počátku žitavské zprávy: „Roku 1383 byl utopen kaplan,“ musíme říci, že tato slova teprve později, když již vládlo přesvědčení o dvou Janech z Nepomuku, prostě tam byla připsána“*.¹³ Zůstává tedy nezvratnou pravdou, že nejstarší historické prameny udávají za rok smrti sv. Jana Nepomuckého rok 1393.

Za to však od vydání kroniky Hájkovy až do r. 1752 panovala všeobecně v Čechách mylná domněnka, že Jan Nepomucký podstoupil mučednictví roku 1383. Václav Hájek, staroboieslavský probošt, totiž slyšaje z národní tradice, anebo čítaje ve svých pramenech, nám posud neznámých, že doktor Jan z Pomuku za příčinou potvrzení kladrubského opata byl utopen a zase jinde, že Jan Nepomuku byl od krále Václava umučen pro zpovědní tajemství, nepátral blíže o pravdě a vzniku těchto zpráv, ale prostě pro ně uvedl dva Jany z Pomuku a Nepomuku. Pražský kanovník Jan byl prý utopen roku 1383 a arcibiskupský suffragán, jenž mnicha Alberta na kladrubské opatství potvrdil, roku 1393. Pramenů však svého tvrzení Hájek nevedl.

Než Hájkovo přijetí dvou Janů vedlo ještě k jiné historické chybě. Vždyt, byl-li Jan z Nepomuku jako zpovědník české královny umučen r. 1383, pak nemohl zpovídati královnu Žofii,

¹² T. j. *„Téhož času“* či *„Za onoho času“*...

¹³ D. c. 588 – 591.

s ním Václav teprve roku 1389 se zasnoubil, ale dřívější manželku Václavovu, totiž královnu Johanu, jež dne 31. prosince r. 1386 skonala. Hájek sám ovšem jména královny, již sv. Jan zpovídal, neuvádí, ale pozdější spisovatelé jméno její dle udání roku smrti Jana Nepomuckého odvodili a uvedli.

Tím stal se Hájek vlastně původcem tří historických chyb a to 1. že se myslilo, že žili za krále Václava IV. dva Janové; 2. že zpovědník královnin byl utopen r. 1383 a 3. že králem utopený Jan byl zpovědníkem královny Johaný.

Po Hájkovi uvedené chyby dovršil pak jezuita Balbín. Týž totiž sebral a bez hlubšího uspořádání uveřejnil všechny tradice, jichž se o Janu Nepomuckém dopídl v jeho latinském životopise roku 1680. Jezuita Ondřej Freidberger zrazoval sice od vydání tohoto spisu a to z důvodu, že jest nainnoze neodůvodněný a chybný; že jest to práce spíše báječná a řečnická než historická⁴, ale úsudku jeho nebylo dbáno.

Potom došlo k beatifikaci a kanonizaci sv. Jana a konečně dne 19. března r. 1729 k prohlášení kanonizační bully. Téhož roku 1729, a to hned po kanonizaci, byly vydány v Praze o životě sv. Jana jednak spis, nazvaný: *Historia de vita, martyrio et miraculis s. Joannis Nepomuceni, canonici Pragensis ob sacramentalis confessionis secretum invicta constantia servatum in Moldaviam fluvium dejecti et submersi*⁵, a jednak text kanonizační bully, z nichž nejlépe dá se seznati, pokud při kanonizaci světcové v Římě názory Hájkův a Balbínův rozhodovaly.

Po kanonizaci ucta sv. Jana nabyla nového rozvoje. Od těch dob totiž každý věrný Čech a katolik považoval za své největší štěstí pokleknouti v kostele svatovítském u jeho hrobu a uctiti přesvatý jeho jazyk. Obrazy tohoto světce zlobily téměř každý chrám a každou domácnost široko daleko i za hranicemi Čech a nikomu vůbec ani nehpadlo o existenci světcové pochybovati nebo o úmrtním jeho roce uvažovati.

Teprve kol roku 1736 mimoděk ku kritickým úvahám o sv. Janu Nepomuckém zavlzl podnět spis Jana Tomináše z Berghauerů zvaný: *Protomartyr poenitentiae eiusque sigilli custos semper fidelis divus Joannes Nepomucenus*.⁶ A výsledkem všeho, zejména pak r. 1752 objevené žaloby arcibiskupa Jana z Jen-

4. T. j. *«Dějiny o životě, mučednictví a zázracích sv. Jana Nepomuckého, kanovníka pražského, utopeného a do řeky Vltavy vhozeného pro s nepřemožitelnou vytrvalostí zachování zpovědního tajemství.»*

5. T. j. *«Prvomučedník svátostné zpovědi a tajemství jejího vždy věrný ochránce sv. Jan Nepomucký.»*

šteina proti králi Václavovi bylo, že dějepisci vrátivše se k nejstarším pramenům uznali, že sv. Jan Nepomucký není nikdo jiný, než generální vikář arcibiskupa pražského, Dr. Johánek, utopený od krále Václava r. 1393 v řece Vltavě pro zachování zpovědního tajemství.

Můžeme tedy při otázce o úmrtínm roce sv. Jana Nepomuckého v historických pramenech rozeznávat tři období, a to první od dob nejstarších až po vydání kroniky Hájkovy, t. j. do r. 1541, druhé od r. 1541 až po r. 1752 a třetí od r. 1752 až do dob nejnovějších. A tu v nejstarších pramenech vyjmeme-li pražské diarium, jehož vročení smrti sv. Jana Nepomuckého jest prokázanou osobní chybou Jana z Krumlova, a kroniku žitavskou, jejíž vročení smrti sv. Jana Nepomuckého jest zase pozdějším připsením, za rok smrti sv. Jana, udává-li se vůbec, udává se vesměs rok 1393. V pramenech druhého období panuje přesvědčení, že žili dva Janové, jeden utopený r. 1383, domnělý to sv. Jan Nepomucký, a druhý utopený r. 1393, jímž byl generální vikář či sufragán arcibiskupa pražského, Dr. Johánek. Konečně v pramenech období třetího vede se spor nejen o úmrtí rok sv. Jana Nepomuckého, ale i o jeho osobu vůbec a to tak, že buď se potírají nebo obhajují čtyři různé náhledy: 1. o dvojici Janů, 2. jako by sv. Jan nebyl ani vůbec pro zpověď královnu utopen, 3. jaké by celá úcta sv. Jana byla zbožným podvodem, jehož účelem jest povznesení svátostní zpovědi, od láborů zvržené, a 4. jako by roku 1729 vlastně prohlásili v Římě za světec osobu, která nikdy ani na světě nebyla, ač katolickými dějepisci již jasně jest prokázáno, že dne 20. března r. 1393 utopený generální vikář pro zachování zpovědního tajemství, Dr. Johánek z Nepomuku, jest církví kanonizovaný a lidem uctíváný sv. Jan Nepomucký.

Beatifikace a kanonizace sv. Jana, jakož i přípravy k nim konaly se v Římě a v Čechách hlavně v letech 1714 – 1729, tedy v době, kdy všeobecně se věřilo ve dvojici Janů. Tato víra byla tehdy nezvratným, ač jak dnes víme, chybným přesvědčením současných dějepisců i bohoslovců. Proto neunikli jí ani ti, kdož v Římě o vepsání sv. Jana Nepomuckého do seznamu světců rozhodovali, ač vrozená Římu ostražitost a příslovečná jeho opatrnost způsobily, že beatifikace a kanonizace vzdor chybám dějepisců a bohoslovců týkaly se jen toho, komu platiti měly, totiž sv. Jana, jehož tělo a zvláště neporušený jazyk v chrámu sv. Víta odpočívalo a podnes odpočívá.

2. O ÚMRTNÍM ROCE SV. JANA NEPOMUCKÉHO V PROCESNÍCH AKTECH.

Procesní akta, jednající o beatifikaci a kanonizaci sv. Jana Nepomuckého, dají se nejlépe rozdělit v akta česká a římská, t. j. v akta, jež byla sepsána v zemích českých a v Římě.

Akta česká, a to je nesporno, kladou bez výjimky smrt sv. Jana Nepomuckého do roku 1383. Vždyt v době, kdy akta tato byla sepisována, všeobecně v Čechách a na Moravě se věřilo, ovšem dle Hájka a Balbína, v existenci dvou Janů. Ale názor tento nedá se ve všem hájiti pro akta římská, alespoň pokud se výše uspokojenosti s dějepisnými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého u obháje víry, Prospera de Lambertinis.

Akta římská, pravím dále, týkající se otázky svatojanské, možno zase rozdělit v akta beatifikační a kanonizační. A tu přirozeně, jedná-li se o rok úmrtí, akta beatifikační spíše se o něm zmíní nežli kanonizační, a to prostě z důvodu, že životopisná data projednávala se hlavně před beatifikací, kdežto při kanonizaci veškeren zájem byl soustředěn k mučednictví a k zázrakům svěcovým. Proto také Lambertini veškeru váhu své neuspokojenosti s dějepisnými daty o životopise sv. Jana soustředil při beatifikaci a při kanonizaci jen se letmo jí dotkl.

Alespoň v námitkách proti beatifikaci a to při první beatifikační procese promluvil Lambertini o roce smrti Janovy dvakráte a to v odstavci čtvrtém a dvanáctém. V odstavci čtvrtém pravil doslova: *Contigit siquidem martyrium anno 1383 et vitam et mortem huius servi Dei, seu beati Joannis Nepomuceni: descripsit et typis edidit anno 1670 quidam Pater Bohuslaus Balbinus, presbyter Societatis Jesu . . . cum tamen manuscripta viventium hominum tempore mortis huius servi Dei non exhibeantur . . . hinc est, famam martyrii non posse dici legitimo modo, et sicut oportet probatam.*¹ t. j. *Stalo se, ovšem-li, mučednictví roku 1383 a život a smrt tohoto sluhy Božího či blahoslaveného Jana Nepomuckého popsal a tiskem vydal roku 1670 jakýsi Pater Bohuslav Balbín, kněz Tovaryšstva Ježíšova . . . přece, protože rukopisy lidí těch, kdož v době smrti tohoto sluhy Božího žili, nejsou předloženy . . . nemůže se říci, že pověst o mučednictví zákonitě a jak náleží, jest dokázána.*¹

A v odstavci dvanáctém poznamenal: *Pugnat quarto contra famam, quod refertur, fluvium Moldavam, in quem Dei servus praecipitatus est, statim exsiccatum fuisse . . . Fluminis autem arefactio non contigit in obitu servi Dei Joannis Nepomuceni, sed post decem annos ab ejus obitu, quando scilicet imperio ejusdem*

Venceslai in eodem flumine fuit submersus Ioannes, suffraganeus archiepiscopi Pragensis, uti bene ostendunt continuatores Bollandini . . . Quo circa, si fama fuit mendax in hac circumstantia, potuit esse et in aliis, ad martyrium pertinentibus, t. j. Po čtvrté proti pověsti mučednictví v boj se staví, že se dříve, že řeka Vltava, do níž sluha Boží byl střemhlav avržen, ihned vyschla . . . Vyschnutí řeky však nestalo se při smrti sluhy Božího Jana Nepomuckého, ale deset let po jeho smrti, kdy totiž za vlády téhož Václava v téže řece byl utopen Jan, suffragán arcibiskupa pražského, jak dobře ukazují pokračovatele Bollandovi . . . Proto, byla-li pověst lživou v této okolnosti, mohla býti i v jiných, k mučednictví se vztahujících.¹

Při druhém pak beatifikačním procesu čili při procesu o veřejné uctě sv. Jana Nepomuckého od dob nepamětných, Lambertini, ač nečinil příjímých námitek proti úmrtnímu roku světcově, přece o něm se zmiňuje a to takto: *Verba haec sunt iuxta relata per postulatorem scripta caractere anni 1383, quod est idem ac dicere, scripta sunt haec verba anno ipso, quo Dei servus mortuus est, t. j. Slova tato byla dle zprávy žadatelů napsána písmem z roku 1383, což jest totéž jako říci, že psána byla v tom roce, kdy služebník Boží zemřel.* Konečně při kanonizaci, kdy jednalo se o mučednictví sv. Jana a příčině tohoto mučednictví, zvláště namítal Lambertini: *Idque si absolute et simpliciter procedit, potiori profecto iure procedere debet in casu praesenti, in quo ipsi historici subsequentes non sunt inter se concordēs, cum nonnulli referant fluvium Moldaviam, in quem beatus praecipitatus est, statim exsiccatum fuisse et sic ejus corpus mirabiliter fuisse reperi- tum, alii hanc notabilem circumstantiam silentio praetereant et alii eam formiter impugnent, cum asserunt arefactionem non contigisse in morte beati, sed post decem annos ab ejus obitu, quando videlicet imperio eiusdem regis Venceslai in eodem flumine submersus est Ioannes, suffraganeus archiepiscopi Pragensis, uti videri potest apud continuatores Bollandinos . . .* t. j. To platí-li naprosto a bez výjimky, mnohem více a oprávněněji platí v případě nynějším, o němž ani dějepisci pozdější mezi sebou nesouhlasí, ježto někteří oznamují, že řeka Vltava, do níž blahoslavenec byl vhozen, ihned vyschla a tak že tělo jeho zázračně bylo nalezeno, jiní tuto význačnou okolnost mlčením pomijí a jiní ji docela přímo odporují, ježto tvrdí, že vyschnutí nestalo se při smrti blahoslavenec, ale za deset let po jeho smrti, kdy totiž za vlády téhož krále Václava v téže řece byl utopen Jan, suffragán arcibiskupa pražského, jak se přesvědčiti možno u pokračovatelů Bollandových . . .¹

To jsou celkem všechna místa dle uveřejněných procesních aktů, kde Lambertini, jak již shora jsem připomenul, dal výraz své nespokojenosti s dějepisnými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého, o jehož beatifikaci a kanonizaci se právě jednalo. Není jich ovšem, jak patrně, mnoho a nemluví v nich také Lambertini s určitostí apodiktickou, ale přece vyjadřuje se tak, že své nespokojenosti dává výrazu dostatečného.

K právě uvedeným námitkám odpovídal Prosperovi de Lambertinis obhájce zázraků Jan Franchellucci doslova takto: *Minus denique urget animadversio, quod testium dicta circa martyrii famam non mereantur fidem, ex quo, cum deponant de prodigio arefactionis fluminis Moldavae post demersionem Ioannis; adhuc tamen continuatores operis Bollandini illud autumnet evenisse post lapsum decem annorum occasione videlicet alterius demersionis demandatae a saepedicto Venceslao in personam Ioannis suffraganei archiepiscopi Pragae. Quamvis enim eruditissimi scriptores hoc pacto rem se habere asserant, nihilominus inde nulla oriri potest contradictio quoad testes, cum iidem scriptores directe non impugnent prodigium admissum fuisse in martyrio Nepomuceni, qua de causa, cum perspicue pateat bis illud evenire potuisse, possibilitas haec multiplicationis actuum testes ipsos praeservat a contradictione cum assertionem praedictorum scriptorum eorumque fides immota in omnibus teneat; dum explorati iuris est, quod testium dicta sub actuum multiplicitate conciliantur.* De caetero autem exceptio ejusmodi levissimi videtur ponderis, cum apparens contradictio testium in aliqua circumstantia fidem ipsis non abroget quoad rei substantiam, omnisque benigna sumatur interpretatio, ut reducantur ad concordiam,¹ t. j. (Konečně méně jest důležitá ona námitka, že výroky svědkův o pověsti mučednictví nezaslужují víry, ježto svědci o zázračném vyschnutí řeky Vltavy po utopení Janově a že pokračovatelé díla Bollandova domnívají se, že stalo se tak o deset let později při příležitosti jiného utopení, Jana totiž suffragána arcibiskupa pražského, nakázaného od častěji jmenovaného krále Václava. Ačkoliv nejvzdělanější spisovatelé tvrdí, že vskutku tomu tak jest, přece nížádná z toho nemůže povstati námitka pokud se týče svědků. Vždyť spisovatelé tuto příčinu netvrdí, že zázrak ten se nestal při mučednictví Jana Nepomuckého a to proto, ježto jest jasno, že dvakrát státi se mohl. Možnost, že zázrak vícekrát se stal, chrání svědky před rozporem s tvrzením jmenovaných spisovatelů a jich víra neochvějně ve všem trvá, ježto jest v moci zkušeného právníka, aby výroky svědků byly srovnány opakováním se skutků . . . Ostatně zdá se, že neshoda tato jest

pranepatrné důležitosti, protože objevený rozpor svědků v nějaké okolnosti neubírá jim víry, pokud se týče podstaty věci a vždy jest vžití výklad příznivý, aby dosáhlo se souhlasu.¹

Dle doslovného textu námitek Prospera de Lambertinis a dle citované odpovědi Franchellucciho k nim nedá se zajisté upřít, jak ostatně všichni, kdož o otázce svatojanské podrobněji psali, připouští, že Lambertini nebyl uspokojen s historickými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého. Vždyť pravda tato vysvitá nejen ze slova, jehož v námitce své užívá tam, kde připomíná neshodu o vyschnutí řeky Vltavy při smrti sv. Jana Nepomuckého, totiž ze slova *ipugnat*¹, jež značí přece spor a boj, ale i z podrobnějšího rozboru míst, jimiž snaží se Lambertini námitky své uplatnit.

Tak hned při počátku římského jednání o beatifikaci sv. Jana, když mělo se totiž rozhodnouti o otázce, má-li se ustaviti komise k započeti záležitosti svatojanské, namítal mezi jiným, poněvadž byl přesvědčen, jak sám dí, že všechno záleží na vyšetření, zda skutku a jak třeba dochází se u sluhv Božího Jana Nepomuckého pověst mučednictví, že nejsou po ruce akta tohoto mučednictví, jakož i že není spisovatelů souvěkých, kteří by toto mučednictví s jeho okolnostmi uváděli a hned dodal: *Stalo se, ovšem-li, mučednictví roku 1383 a život a smrt tohoto sluhv Božího* tiskem vydal teprve roku 1670 jakýsi Pater Bohuslav Balbín . . . nemůže se říci, že pověst mučednictví zákonitě a jak třeba, jest dokázána¹, kdež, jak z latinského textu vysvitá, vyslovil svou neuspokojenost nejen o opravdivosti mučednictví, ale i nepřímo o roce mučednictví Lambertini alespoň použil při této příležitosti latinské spojky *siquidem*¹, jež značí silnou pochybnost.⁶

Namítají sice někteří, že tato spojka *siquidem*¹ nevztahuje

⁶ I. j. *«Ovšem-li?»* Že pak tato spojka *siquidem*¹ nemůže se překládati pouhou příklonkou *«třeba»*, t. j. česky *«totiž»*, nebo slovem *«sice»*, jak někteří by rádi viděli, aby tím starý názor Tomkův mohli uhájit, patrně nejen z latinského originálu tohoto místa a z celých aktů kanonizačních, ale i z dokladů starších, latinských slovníků. Vždyť hlavní větou přece v originále jest: *«Contigit siquidem martyrium anno 1383 et vitam et mortem . . . descripsit et typis edidit anno 1670 . . . Balbinus . . . hinc est, famam martyrii non posse dici . . . probatam»* t. j. *«Stalo se, ovšem-li, mučednictví roku 1383 a život a smrt popsal a tiskem vydal roku 1670 Balbín, plyne z toho, že pověst mučednictví nemůže se říci za dokázanou»*, po níž ihned se dodává: *«Inter requisita quippe famae illud praecipuum est, ut videatur, an personae, a quibus ea est exorta, essent personae graves et fide dignae»* t. j. *«Mezi požadavky o pověsti svatosti hlavním jest ten, aby bylo zřejmo, jsou-li osoby, od nichž ona pověst o svatosti vznikla, vážné, a věrohodné.»* Bylo tedy

se k slovům: v roce 1383¹ čili k roku 1383, ale pouze k slovu 'mučednictví' a tím chtějí dokázat, že Lambertini pronáší tam pouze pochybnost o prokázané pověsti mučednictví sv. Jana, ale že roku 1383 jakožto roku světcovy smrti naprosto svou pochybností se nedotýká, zdůvodňující názor svůj poukazem, že jedná se přece v celém odstavci o mučednictví Janově, ale námitka jich padá, uvážíme-li, že umučení Janovo a z něho plynoucí smrt, t. j. datum či úmrtí rok jeho jsou pojmy, uvádějí-li se již vedle sebe, naprosto nerozlučitelné tak, že vztahuje-li se pochybnost k jednomu, tím samým zasahuje pojem druhý.

Než, i když připustím, ač z právě připomenutého důvodu to vůbec není možno, že opravdu spojka 'siquidem', vyjadřující silnou pochybnost, vztahuje se pouze k mučednictví sv. Jana, ani tu nedá se tvrdit, že Lambertini s rokem 1383 jakožto úmrtím rokem světcovým nevyjádřil zde či na tomto místě procesních aktů svou neuspokojenost. Vždyt v tomto pojednání, a to na konci, kam přece vždy kladou se nejzávažnější důvody, používá slova 'pugnari' ukazující na časovou neshodu vyschnutí Vltavy při smrti sv. Jana Nepomuckého. A právě tato okolnost potvrzuje, že spojka 'siquidem' nevztahuje se jen k mučednictví, ale i nerozlučitelně k roku 1383 čili že Lambertini vyjádřil ji svou neuspokojenost nejen s pověstí mučednictví sv. Jana, ale i s rokem 1383.

Rozhodněji však nežli ve větě: 'Stalo se, ovšem-li, mučednictví roku 1383'... vyjadřuje Lambertini svou neuspokojenost s historickými daty v životopise sv. Jana na konci svých námitek v tomto pojednání, když mluví o vyschnutí Vltavy. Zajisté slova jeho: 'Po čtvrté s pověstí mučednictví jest v boji, že se dí, že řeka Vltava, do níž sluha Boží byl střemhlav uvržen, ihned vyschla

účelem celého tohoto odstavce poukázati k tomu, že, stalo-li se mučednictví r. 1383 a Balbin vydal svůj spis r. 1670, uteklo mezi tím mnoho let a ne-li století a právě pro tuto okolnost nedá se dokázati pověst o mučednictví Janově. Není také bez významu, že nikde jinde v celých aktech kanonizačních neužívá se spojky 'siquidem', leč na tomto místě a všude jinde ve významu českého 'i' užito jest slova 'siquidem', 'tenim', 'etenim', 'quippe' atd. Ostatně 'Cornu copiae linguae latinae' z r. 1732, nejbohatší to slovník XVIII. stol. dří: 'Siquidem aliquando dubitandi particula est: wann anders, t. j. 'Siquidem bývá časem částkou, jež značí pochybnost: - li, a 'Universae phraseologiae latinae corpus' z r. 1762 píše: 'Siquidem, jestliže' a za synonymum jeho uvádí: 'Si tamen' t. j. 'přece-li'. Konečně v originále o vydání knihy Balbirovy r. 1670 určité se dří 'descripsit et typis edidit' t. j. popsal a vydal, poněvadž to bylo nesporné a jisto, ale o roce mučednictví připouje se 'siquidem', důkaz to pochybnosti.

a tak, že tělo jeho bylo zázračně nalezeno... Vyschnutí řeky však nestalo se při smrti sluhy Božího Jana Nepomuckého, ale deset let po jeho smrti, kdy totiž za vlády téhož Václava v téže řece byl utopen Jan, suffragán arcibiskupa pražského, jak dobře ukazují pokračovatelé Bollandovi... Proto byla-li pověst lživou v této okolnosti, mohla být lživou i v jiných k mučednictví se vztahujících, jsou a budou vždy nejen svědky jeho bvstrozraku a nadání, ale i výrazem neuspokojenosti s daty života sv. Jana čili dokladem, že on jediný nedal se zaslepit a ovládnouti všeobecným míněním. Vždyt Lambertini vlastně tu ukazuje, že po smrti sv. Jana Nepomuckého, jak toho jsou doklady, ihned vyschla řeka Vltava, ale toto vyschnutí řeky, jak dobře naznačují pokračovatelé Bollandovi, že nestalo se roku 1383 čili při smrti sv. Jana Nepomuckého, ale o deset let později, kdy utopen byl v téže řece Jan, suffragán arcibiskupa pražského, a proto, že pověst, jako by byla Vltava vyschla ihned po smrti sv. Jana Nepomuckého, jest tedy lži, ač pouze okolností čili něčím, což nemůže podstatě záležitosti, o níž se jedná uskoditi, t. j. Lambertini ukazuje, že vyschnutí řeky, jež státi se mělo po smrti sv. Jana Nepomuckého, ho neuspokojuje a to proto, že toto vyschnutí stalo se o deset let později čili ze mezi vyschnutím Vltavy a utopením sv. Jana Nepomuckého roku 1383 panuje neshoda. A námitka tato byla tolik vážná, že Franchellucci, obhájce zázraků, sice připustil, že vskutku vyschnutí řeky stalo se roku 1393, a to z důvodu, že nejvzdělanější spisovatelé tvrdí, že opravdu tomu tak bylo, ale přece hned dodal, poněvadž jest právem zkušeného právníka uvéstí všechny rozporné a neshodné vypovědi svědků v soulad a za příčinou kanonizace Jana Nepomuckého jsou svědkové, kteří přijímají za rok smrti jeho rok 1383, že používá svého práva, zvláště poněvadž se jedná o věc pranepatrně důležitosti, jež na kanonizaci samu, kde přece o důkaz zázraků v první řadě se jedná, řádného vlivu míti nemůže a nemá, a vysvětluje rozpor svědků s nejvzdělanějšími spisovateli tak, že vyschnutí řeky dvakrát, t. j. roku 1383 a roku 1393, státi se mohlo.

Další, t. j. má-li se dáti za pravdu Lambertinimu či Franchelluccimu, měla rozhodnouti kongregace. Tato přistoupila k vývodům obhájce zázraků a papež její rozhodnutí schválil.

Lambertini později k své myšlence znovu se vrátil. Alespoň při kanonizaci, kdy jednalo se o mučednictví sv. Jana, poukazuje opět na neshodu zprávy o vyschnutí Vltavy při smrti sv. Jana Nepomuckého, jak shora jeho vlastními slovy jsem uvedl. Důkaz to, že Lambertini tedy až do poslední chvíle nebyl uspo-

kopen historickými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého. A to je okolnost velmi důležitá, jež dějepisci bývají ráda přehlížena a svádívá je k úsudkům nejen církvi, ale i účtě sv. Jana neblahým, jak zvláště patrné jest u Tomka a jeho slov: «Neshodují se se spisovateli staršími ani novějšími, kteří generálního vikáře Jana z Pomuku pokládají za svatého, t. j. za sv. Jana Nepomuckého. Nemohu přisvědčiti k tomu z té příčiny, že svatořečení Jana Nepomuckého od stolice papežské nebylo miněno jeho osobě, tak jakož i zbožné mínění lidu na začátku minulého století, ku kterému při svatořečení tom obrácen byl zřetel. nevztahovalo se k tomuto Janovi z Pomuku, nýbrž k jiné osobě.»

Pravdu vývodů výše podaných znal již r. 1862 Tomáš Novák, jenž v «Listech o sv. Janu Nepomuckém», uveřejněných v «Blahověstu», píše doslova: «Moudří namítali Lambertini, že se vypravují v aktech o Janu Nepomuckém, zповědniku, některé záznaky, jež prý se až při smrti generálního vikáře staly, ku př. vyschnutí řeky r. 1393, a že se tudíž mylně připisují zповědníkoví Janu Nepomuckému. Avšak tu mu odpověděli, že se mohlo totéž u ubou těch utopených mužů, ježto nábožně živi byli, opakovati. Důkaz to, že kardinál Lambertini nebyl docela uspokojen s historickými daty k životu Jana Nepomuckého, nebo jinde: «Židek udává jen: «Potom vyschla řeka.» Ovšem již tato důležitá poznámka měla upozorniti všechny, že tento zповědník nemohl umřítí r. 1383, nýbrž až r. 1393, neboť z kronik známo bylo a i svědkové tuto tradici stvrzovali, že suchota tato byla teprv roku 1393 . . . A vskutku taky neušlo to důmyslnému Lambertinimu, jenž právem namítal proti Židkovi, že prý sucho to bylo roku 1393 a tudíž nikoli roku 1383 při smrti zповědníka, jak za to měli. Avšak tu odpověděl Franchellucci, že prý mohlo toto sucho dvakrát se státi a dokládal toho právě Židkem, říka: «Poněvadž jiní historikové mluví o suchotě r. 1393 při smrti generálního vikáře a Židek o suchotě při smrti Jana Nepomuckého, jenž r. 1383 prý umřel, že tudíž dvakrát ta suchota býti musela a sice r. 1383 i 1393, třebaž prý o té první mimo Židka nikdo se nezmiňuje. A tím se odrazila námitka tato, jež rozhodný obrat u věci této učiniti mohla a konečně: «Ač namítal Lambertini, jak malé viry a vážnosti zasluhují udání Balbínova (Berghauer II., 375), přece přijaty konečně při kanonizačním procese zprávy jeho z nedostatku jiných obšírnějších, ač ne bez výboru. Tak zavržena Balbínova pověst, že sv. Jan ctěn jakožto pomocník při dobytém moru a jiné;

mnohé jeho zprávy přijaty jen co tradice od svědků přísežně dotvrzované bez dalších důsledků...⁷

Z procesních aktů římských jest tedy jasno, abych přistoupil k výsledku své úvahy, že Lambertini, ačkoliv věřil jako všichni tehdy v zemích českých a i v Římě ti, kdož beatifikaci a kanonizaci sv. Jana Nepomuckého se obírali, ve dvojici Janů, t. j. že žili v Praze za časů krále Václava dva kněží Janové, z nichž sv. Jan Nepomucký byl prý utopen r. 1383 a Jan, generální vikář, což jest totéž jako suffragán, arcibiskupa pražského, byl zase utopen r. 1393, přece s historickými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého po celou dobu úředního jednání uspokojen nebyl a že dvakrát, a to po prvé, při beatifikaci a po druhé při kanonizaci poukazoval, ač marně, na neshodu vyschnutí řeky Vltavy při smrti domnělého sv. Jana Nepomuckého roku 1383, protože toto vyschnutí se stalo, jak dobře se uvádí, až roku 1393, kdy utopen byl Jan, generální vikář.

(Pokračování.)

Al. Čáp: Vyšší cíl

Kdys vyšli jsme si s přítelem
(to bylo právě v neděli).
Noc kadeří proud setmělý
si odcláněla nad čelem
a spínala jej hvězdami.

Kol perlil se smích tlumený,
a jiskry z očí přšely...
Jen my šli smutni, přáteli.
A stíny padly v lupeny,
a květ se zatměl sazemi.

○ bláznit kdo by truchlil dnes?
hlas volal na nás neznámý.

Sad zpěvem divěl se, světlý dům –
V té vzpomněl jsem: Kdo u nebes
svým smělym jednou ustlal snům,
ten nemá místa – na zemi.

LESNÍ MOTIV.

Flétny plachých hudeců hrají z lesní houštiny,
na pařízku sedím v kraji zkvetlé mýtiny.
Hledím k stěnám chvějné chvoje smrků mladistvých,
pestrokřídlé bzučí roje z květů zlatistých.

Smrky, jedle pohrouženy v klidu pravěkém –
Viz! V tom stařík nahnbený mih' se průsekem.

Teď jak přízrak v mladém boučí kni' se stínů hrou –
ký duch bludný se to loučí s lesem Ochozou?

Lesní dědek – sivé tváře obrost' lišejníky,
jak by bál se slunka záře v temnou houšť mi znik'.

Proč mi srdce buší prudce? V hrdle vážne hlas --
vzpínám divně dojat ruce, kostmi projel mráz.

Což -- jestli tu chodí v šeru nebožtík náš děd,
jehož pilné ruky věru všude kolem sled?

Bludného jak samotáře potkati mám dnes,
jenž tu kdysi v potu tváře sázel mladý les?

Vyprosiv si letný návrat v drahé okolí,
přišel shlédnout z věčných zahrad, simě vzešlo-li?

To tam kouzlo! . . . Trakai hrčí cestou výmolnou,
stařík fojče veze smrčí rukou mozolnou.

Ficho . . . časem lesní hudeci pauzu učini
V dálce klušou bosí kluci k trsům malini.

A vzduch jako drahé ženy horké polibky . . .
Smolnou vůni zrají kmeny -- v rakve, v kolibky . . .

SKROMNÉ PŘÁNÍ.

A časem také přijde chvíle:	s kuchyňským chvatem dopoledním
Nic duši tvoji neláká,	se štědrou chvíli dojení,
zavíráš mrzut knihy milé	v čeledě halekáním všedním --
a hledíš v kalná oblaka.	a nebeských včel rojení

A náhle užíš kout svůj rodný:	když oblohou se jiskří v noci.
Dvůr, chlěvy, slípky, krocana,	jež nestřežena měsícem --
zříš každodenní rytmus plodný	oh, doma na pec vylézt moci
se zapřáháním za rána,	a usnout v ruce s krajícem . . .

Alois Stan. Novák: Němci a Rakousko u italských básníků XIX. století.

Literární studie.

Půlostrov apeninský byl pro své dějiny, pro své bohatství a krásu povždy touhou národů. Důkaz toho zříme na řeckých kolonistech, kteří osazovali malebné pobřeží moře středozemního i adriatického, kteří založili Řím i jeho světovou moc, to dokazuje nám i stěhování národů, z nichž nejvíce kmeny germánské po Italii toužily a proto po všechna minulá století vši silou a mocí usilovaly o usídlení se v ní, o její podmanění.

Germánskou touhu Němců po Italii vyslovil krásně německý básník Almer v těchto několika verších :

Italie, zem bohatství, krásné by bydlit bylo v ní,
tak dávno kdysi volali již Cimbrové a Teutoni.
Italie, Řím nádherný, kdo odolá nám na valu,
tak zlata chtivě volaly kdys hordy Ciptů, Vandalů
Italie, Řím plavby cíl - at plachty naše ztrhané
do jejich vpluji vod! tak volali kdys drsní Normané
Italie, Řím -- ! Pojďme tam uchvátit zlatou korunu!
tak znělo to na severu vždy německého se trůnu.

Italie prožívala hrozné chvíle ve středověku při nájezdech frankých i německých císařů, kterým vlast i národ zrazovaly četné rody šlechtické, které navzájem se hubily a potíraly ohněm i mečem. Italie byla rozdrobena na města a státečky, které ustavičně vedly mezi sebou válku; zášť, nesvornost slavila své triumfy, z nichž kořistili nepřátelé. Mnozí mužové poukazovali na příčinu rozervanosti dějin italských, mnozí upřímní, kteří poctivě mysliili s vlasti i národem, snažili se slovem, písemem i mečem osvobodit Italii z rozervanosti a nesvornosti domácí a z poroby císařů německých, kteří se zařizovali na půlostrově apeninském příliš po domácku. Zvláště v novém věku, kdy všichni nabažili se půtek a prolévání krve, ozvala se silněji touha po sjednocení, po svobodě, touha po vypuzení vetřeleckého národa německého u italských vládců, filosofů a spisovatelů. Řím a Florencie nejčastěji budily svědomí porobených, vyzývající města k úzkému seimknutí a ke společné obraně vůči vojům, které houfně rok co rok hrnuly se se svahů do nížiny pádské, ke branám Florencie i Říma. Vlásteneckou službu tu prokazovali Italii hned papežové, hned svobodné republiky: města Benátky, Florencie, Janov.

Svoboda Italie a její neodvislost ležela na srdci zvláště veli-

kému papeži a válečníku, králi renaissance Juliu II., jenž za heslo obral si vlastní slova: *io non avrò mai pace finchè, cacciati tutti i nemici d'Italia non meriterò veramente esserne chiamato liberatore.* (Dotud nebudu mítí pokoje, dokud nebudou zahrnání všichni nepřátelé Itálie a já nezasloužím si názvu osvoboditele.)

Než osvobodit Itálii nezdařilo se ani jemu ani světským vládcům Itálie, která dále úpěla pod porobou německo-španělsko-rakouskou. Jho těžce nesla zvláště severní část Itálie, která byla pod mocí císaře svatě říše římské národa německého, jenž byl zároveň císařem Rakouským. Proto nedivíme se, že veškerá zášť a nenávist namířena byla proti Rakousku, proti vládě, proti vůdčímu národu Rakouska, jímž byli Němci rakouští i Němci států jsoucích v německém spolku císařství římskoněmeckého. —

Přišel konec století osmnáctého a s ním francouzská revoluce, která převrátila lidské myšlení, která zjedнала utlačeným svobodu nebo aspoň vzpomínku a touhu po svobodě.

Mocný Napoleon táhl Evropou, převracel trůny a lámaje žezla, a Itálie povznese k němu svůj zrak jako k osvoboditeli.

Filosofové, spisovatelé a básníci začali ve svých duševních plodech slavit jeho jméno a kletbou stíhat jméno Němce i Rakšana. Dříve mlučili básníci nebo mluvili v cizích službách; nyní kdýž zasvítla žádoucí jitřenka svobody, vyrůstala hesla, písně a hvinný jako houby po dešti, budice svědomí národa italského ke vznachu, pobádající Itálii, otrokyni rakouské tyranie, služku Bourbonů k roztržštění okovů a spravedlivé pomstě.

Celé devatenácté století, které vybudováno bylo na základech francouzské revoluce, stojí v italské literatuře a zvláště v poesii ve znamení národního nadšení, probuzení, bojů, utrpení a konečného vítězství. Probudila se Itálie, sjednotila, zahrnala z území svého nenáviděné Němce a zapěla vítěznou píseň jara, nových životů a práce.

Je italská poesie devatenáctého století a zvláště jeho první polovice velebnou písní otroka, jenž věří ve velikost své budoucnosti, jenž doufá v brzký konec své poroby a svých okovů, jenž na smrt miluje nebezpečný a odvážný boj za sladkou svobodu.

Jako červená nitka táhne se poesii národní i umělou devatenáctého věku nevymazatelná zášť a nenávist ke všem, co nese jméno *l'edesco* (Němec), a palčivá touha po svobodě. Životopisy básníků spojeny jsou téměř všechny s dějinami útlaků národa italského a rakouské dominy; jejich verše, sloky prosypány jsou nenáviděným jménem Němce a Rakouska jako písčité řečiště tvrdými, lesklými kaménky.

Kritik Barbiera praví o lyricích devatenáctého století:

„Itálie žila svůj román jara; milovala, trpěla, bojovala a vstala svobodná. Je drahým nám slyšeti hlasy jejích básníků, kteří vzdychali po právu a svobodě. V poesii devatenáctého století, věst-kvni svobody, bojů a nové velikosti září a obráží se duch národa.“

Poesie devatenáctého století je poesii, která povzbuzuje, doprovází a osvětluje probuzení Itálie, které, ač nebylo vždy dosaženo prostředky nejčestnějšími, přece budi udiv a sympatii u všech národů a zvláště u národů, kteří prožili nebo prožívají stejný osud jako Itálie v devatenáctém století. --

Neminím v této studii podávati podrobné dějiny italského probuzení, nýbrž ukáži stručně v ní na zvuk jména Němec a Rakousko, tak jak se s ním v lyrice italské potkáváme.

Italská lyrika 19. stol., které si budeme ponejvíce všimati, začíná plodným a nadšeným básníkem Vincencem Monti. On jest tím básníkem, jenž vítá Napoleona po bitvě u Marenga jako osvoboditele Itálie a prohlašuje v ódě Němce za barbary, pro které není Itálie, přiučená to zahrada Evropy.

Napoleona zbožňoval a později nenáviděl Ugo Foscolo, jenž napsal politické prósy, z nichž proti despotismu rakouskému je namířen hovor „O otroctví Itálie“. Jako dobrovolník bojoval proti vojsku rakouskému a zemřel ve vyhnanství v Anglii. Proti Rakušánům vystupoval ostře i Alexander Manzoni, původce dokonalého románu; v roce osmačtyřicátém, sám jsa již starý, poslal do boje své syny a uveřejnil ohnivou ódu povzbuzující k boji proti Rakušánům.

Písně a verše, které italští politici vězňové v Terezíně a Josefově si zpívali přitlučeně v žalárních kobkách, skládal Tomáš Grossi, jehož ódu „Vlastovka“ zpíval celý národ. Od Rakouska však byla i s jinými jeho písněmi zabavena a zakázána. Daleko však větší vliv na mysl lidu, bojujícího za svá práva a svou svobodu, měl rodák milánský Jan Berchet, básník vlasteneckých písní.

Roku 1821 chtěla jej rakouská policie v bytě zatknouti, než Berchet prchl do Londýna, odkud zápalné verše posílal svému národu.

V básni „Fantasie“ vyzývá své krajany:

„Vzhůru, Lombardané, v hruď Němce
protivného břítký meč vrazte!“

Vysoce psychologická jeho báseň „Výčitka“ tvrdě rozbírá krutý stav Italky, která stala se ženou Němce a povila mu syna a je proto od svých nenáviděna a zahrnována kletbami.

„Zlořečena, jež italským, svým objetím
vojáka Němce oblažila ráda.“

„Snad ani krev ni život proudí v jejich hrudi,
když hůl a jeho německé odpor neprobudí
v otrocké duši, studu trochu v lici.“

nařiká v básni „Julie“ nad lhostejností a servilností svých poro-
bených krajanů, jako pláče matka Julie nad jedním ze synů, jenž
skord dobrovolně dal si připnout,
který brousil Rakušan.“

Poustevník hory Mont Cenis nařiká v jeho básni stejného jména

„Urvání brázdě, práci v rušné dílně,
z náručí matek pláčem utýraných –
synové Italie.

Zavření v kobkách v skalách vytesaných
a holí teutonskou trýznění pilně –
ubohá Italie!“

kterýžto truchlivý osud nadchl Berchietta k bojovné hymně, která končí

„Na pomoc, bratři, jsme již usláblí!
Pamatuj na to, Němče vyzáblý,
že svorní jsme a nechceme být otroky.“

„Prorokem italského probuzení“ nazýval Viktor Emanuel II. básníka
Giam Battistu Niccolini, jenž budil národ k boji za svobodu
zvláště na jevišti. Jeho populární tragedii „Antonio Foscarini“ za-
kázal v Lombardsku a Benátsku hrabě Metternich.

V tragedii „Arnald z Brescie“ klade básník římským vojinům,
stojícím proti vojinům německým na druhém břehu řeky Tiberu
tato slova do úst:

„Nešetřte tyrana, jenž děti vám zdávi,
netvoru německému sraze již hlavy!“

Vzorem národních mučedníků je beze sporu Silvio Pellico,
jenž byl jako karbonář zajat v Miláně a souzen Rakušany v Bená-
kách, kde na náměstí sv. Marka přečten byl rozsudek smrti. V oko-
vech upěl celých deset let v strašném vězení Spielbergu, který popsal
ve svých po celém světě známých „Mie prigionieri“. Silvia Pellica,
vězně Spielberského opěvoval Giunio Bazzoni a Giovita
Scalvini. Těžký osud vyhnanců ličil ve svém „Vyhnanec“ sám,
vyhnanec, jenž vracel se do vlasti, aby bojoval proti svým i svého
národa tyránům, Petr Gianone; touhu vyhnance po vlasti
zpíval Jakub Sanvitale ve své „Nostalgii“.

. I u Leopardi-ho, jenž zpíval jen o utrpení a bolestech, nalézáme ostré výpady proti tyranii Rakouska. Ve své básni 'All' Italia', která byla v Rakousku zakázána, přirovnává Italii k ženě a pláče nad ní.

— — — — — Ach, jakou tě vidím,
ženo nejsličnější! Já ptám se nebe i země,
aby mi již řekly, kdo z lidí ji tam až přivedl.
Okovů tíž ruce stahuje ochablé k zemi,
rozpuštěný vlas není spjat sponou ani stuhou,
sedí zdrcená a tvář mezi kolena chýlí a pláče.¹

Leopardi plakal nad osudem Italie

kdys bylas paní, dnes jsi chudlou služkou².

Za to Luigi Carrer, Benáťan, uhodil zase na turecký buben a volal svou 'Válečnou písní' do boje

!Dyč od nás, Němče svecipý,
slibům tvým nevěříme
jen válkou z tvého otroctví
nejspíš se vymaníme!³

jako jeho současník Josef Giusiti, jenž zemřel téhož roku co Carrer. Giusiti byl postrachem Němců i Rakouska, neboť v jeho populárních popěvcích, satirách i sarkasmech házeny byly na Němce, na tytany rakouské největší nadávky, které až hnus budí.

Satiru svou 'lo stivale' (bota) nazývá sám autor budičkem historie italské

!Svou patou zdrtit chtěl nás Barbarossa,
však přichal od nás jak kdyby ho vosu
upíchl na komoru svěťce Františka,
až ztratil jednu botu.⁴ —

Liči v ni choutky Němců a jejich nájezdy do Italie, které končily tak často fiaskem.

V hrubé satirě 'Dies irae' karikuje pohřeb císaře rakouského Františka I. Mluví v ní o utlačených národech rakouských, zvláště o Polácích, o které se bratrsky rozdělili Rusové, Prusové a Rakušané.

!Raduj se ubohý Poláčku,
vždyt máš přítelicka v Kozáčku,
jenž slzy tvoje sčítá.

Bdí Prusák a všude čenichá,
zda Mesiáš snad již pospíchá,
po němž vzdychá Labe, Rýn.⁵

Když Ferdinand dal se korunovat v Miláně železnou korunou r. 1830, napsal Giusti satirickou karikaturu, v níž líčí Ferdinanda jako hloupou hračku v rukou Metternichových.

V nejkrásnější své básni (Sv. Ambroži, kde mluví také dvakrát o Česích, nazývá se *santi-tedesco*). Právem se tak může nazývat s ním celý národ italský se všemi předními básníky devatenáctého století, kteří zažili často žalářů, soudů, hole i vyhnanství. Proto nenáviděti svého trýznitele bylo u nich přirozené. Dalmatinec Mikuláš Tommaseo, ač byl žalářován a většinu svého života ve vyhnanství, přece zpívá o odvaze a naději.

Těžko vysvětlí se jeho lidumilná sloka

Pomněme, že i nepřítel se bratem naším zove;
V nebesích hledejme vzor odvahy a síly,
láskou se ozbrojme a zvítězíme odpuštěním —

při té hrozné zášti a nenávisti vůči svým utiskovatelům. A ve vězení psal.

Já cítím nyní, že i nepřátelé
jsou mými přáteli, jichž hněv a zlobu
Bůh v dobrodiní obrátí mi cele!

V Terstu působil Antonín Somma, od Tridentu pocházel Antonin Gazzoletti, již oba mnoho vytrpěti musili pod rakouskou tyranii.

Nesčetná řada básníků a jmen mohla by se ještě uvést, u nichž setkáváme se se záští a nenávistí vůči Němcům a Rakousku, které si ji zasloužilo pro svůj despotismus k národům, které vlastní vinou nebo nevinou přišly pod jejich a jeho vládu. Žaláře a vězení tentokrát ani nestačily; Rakousko a jeho policie měla plné ruce práce. I dva kněze nalézáme mezi básníky Itálie, kteří nemilosrdně pronásledováni byli Rakouskem a to Natale Talainini a Jakub Zanella.

Možno nazvat poesii italskou devatenáctého století, a to zvláště poesii lyrickou, poesii utrpení pod jhem německým a rakouským, poesii zášti a nenávisti vůči všemu, co nese jméno Němec a Rakusa, poesii hořkých bojů a vybojovane svobody, velkolepou písní otroka, jenž věří a doufá v lepší svou budoucnost. —

I naše dějiny století devatenáctého mají podobu mnohou a analogii s dějinami Itálie devatenáctého století a snad i naše poesie minulého století nebo aspoň veliká její část mohla by se nazvat písní otroka, jenž i v okovech doufá, že přijde jednou čas uctování a pomsty, byt by mu třeba hrozil i osud Spartakův, kterého se však dnes národ náš již nejméně obává po slavnostním dnu 28. října. —

PŘEDVEČER STVOŘENÍ.

Tenkrát přišla chvíle zralosti Tvé a rozhodnutí Tvého. Znepokojen a osamocen sedl Jsi na břeh tmy a těžký smutek, svírající ducha Tvého, neopouštěl Tebe.

Nesčetné zástupy zářivých tanečnic Tvých zvedly se do tance po vlnách oceánu k rozveselení Tvému. Nedovedly však nasýtit Oči Tvých, ani utišit Volání Tvého. Veškerou tíhou dolehla samota na Mysl Tvou a neužitečná moc Lásky, kterou Jsi v sobě shromáždil, bouřila se. Nekonečný pohled na širé, nežádoucné pláne věků dorážel na Tebe jako výčitka. V nesmírné tesknosti a opuštěnosti seděl Jsi zaduman v temné říze na břehu tmy. Jako velký poustevník rozjímající.

Tu hodina večerní skláněla se ke skráni Tvé. Tehdy Jsi poznával, že úmysl Tvůj blízce je cíle. V radostném rozechvění rozžehl Jsi strážné ohně po všech končinách panství Svého, neboť se blížila noc odpocnutí před velkým dílem. A pokojně jsi se oddal náručí snu, jako se mu oddává Umělec ve vigilií před započetím životního díla. Kej tanečnic však nezapomínal vířiti kolem drímající hlavy Tvé tichými kročejemi a usněv znamenal na zdánlivé mrtvole Tvé.

Nejhlubší a nejtíší noc táhla, ševlela, kolem Uší Tvých. Tu vidina budoucího díla přepadla tě. Zelená Země se vynořila před zrskem Tvým a obnažená licha a potřísněná bělosti květů. Keři a stromovím pronikající k mračnům, kde jásali ptáci. Vody blouznily radostí nad životem svým. Množstvím čtvernožců hýbala se Země a úrodou pukajících hroznů se opíjela. Uprostřed okrsku na prsou Země zvedal se nade vším ohromný chrám Tvůj, kde v ustrnutí děkoval Ti za dary života jménem celé Země tvor dosud nestvořený a nepojmenovaný.

To spatřil Jsi jako uskutečnění odvěké touhy Své. A vstana, modlil Jsi se hlasem velikým Sám k Sobě:

„Lásko Má, svobodu ti dávám; rozptyl se po veškerenstvu a větrové roznášejte tě po všech končinách, aby všechno se dozvědělo o štědrosti Mé.

Radujte se hvězdy, neboť pochopení kyne Vám i Pánu vašemu. Tvůrčí sílu svěřuji paprskům Tvým, slunce, a příkazem Mým staniž se zdrojem čínorodé, světlé lásky k nové Zemi, dokud bych Ti nerozkázal mlčet.

Aj, zemi chci učiniti, která by vás všechny zastínila slávou a zázraký. Která obdivem naplní vás.

Aj, chrám vzdělám ve středu vašem, jenž kvitím a věncovím ozdoben jsa, vůni pryskyřice a hymnem tvorů naplněn bude, jenž hukotem moře a burácením větru a úderem bouře mi chvalo zpěvy vzdávati bude.

Aj, ostrov nevidaný překvapí vás. jenž domovem drobným bohům bude darován k radosti Mé.

Aj, chrám vztýčím, kde tito tančiti a zpívati budou. Kde roditi se a umíratí budou. Kde milovati a nenáviděti budou. Kde bratry i bidníky se nazývati budou v slabosti své. Kde si navzájem nesčíslná dobrodiní a nesčíslné zármutky podávati budou. Kde slzy a vzdechy Mne dojímají budou. Kde prolitá krev Mne k odplatě drážditi bude. Kde spravedlností Mou všichni rovni učiněni budou. Kde všichni i sebe menším hnutím mysli své mne vyznávají budou.

oltář si postavím, že o podobném dosud nezaslechly pláně. Z jediného kamene utesán bude a oheň jeho bude Mne hřáti až na výsosti. Skvosty nejdražšími posázen bude a na něm se svíjeti bude oběť, jaké dosud nezrodila hvězda.

Odstupte mlhy ode Mne a obejměte se v pevninu novou, která by hodna byla slouti trůnem Krále. Neboť, aj, kralovati zachtělo se Mi a okrásliti dějiny Svě. Nepřehledné zástupy poddaných vidím, ani Mne Otcem nazývají

Vyjasněte se obzory nad Zemí! Neznámý a vytoužený, vejdiž z hlubin temnoty do zeleného ráje a pokloň se právě zrozenému slunci svému! Plesej nad množstvím radosti svých a úsměvem Mým potři dav bolesti čekajících. Život svůj žiti budeš celým úlomkem Lásky, kterou jsem v dědictví a opatrování světil srdci tvému. Mne viděti a milovati dáno ti za úděl, pokud je v síle tvé a štěstí tvém. S chvatem pak a s úzkostlivostí věrného služebníka plni poslání své.

K nekonečné úloze vyvolil jsem tebe a modlím se nad tebou, abys neztratil hrdosti a pýchy nad důstojenstvím svým.

Buď pozdraven, očekávaný! Nebesa jásejte nad povstáním toho, jenž rozmnoží a rozezpívá světla vaše!

„ŽÍZNÍM!“

„Na kříži visím, kam přibila mne luza. K východu i k západu paže rozepínám, na pravo i na levo, dvě cesty ukazuje. Ohromnou náruč toužebnou nad šílicí Zemí pbožedám, chť je národy obejmouti v sladké závrati míru. Dech cedrů libanonských láská skráně Mé a probodený bok Můj. Mezi dvěma lotry se povznáším na znamení, že Bůh i zločinec nebezpečen jest světu a vy-

vržen jest. Oči Mě slzou bolesti zamlženy jsou a pláč Můj podobá se pláči Genia nad národem nepoznávajícím a vraždicím. Za hlasem Otce svého hlavu stáčím a nakláním k rameni pravému. Vonný výpar Jordánu a jezera Genezaretského bloudí kol hlavy Mě s pozdravem, ale synové Země uzavřeli srdce svá ústům Mým. Okem zhasínajícím Zemi pod Sebou plynouti vidím a vzkvétati květem znetvořeným a nevonícím. Prázdnými kalichy poseta jest Země-Golgota a nikdo neplní jich dle dávné úmluvy.

K východu i západu ohromné náruči rozevírám, ukazuje dvě cesty. Hodina šestá blíží se úprkem, aby odejmula ode Mne kalidi. Tmí se obloha a slunce padající zakrývá tvář svou, krvácejíc se Mnou. Vysmívají se zástupy Člověku zbičovanému a vyštvanému, ale Bůh ve Mně omlouvá je pro nevědomost a za odpuštění se modlí. Běs výsměchu ssaje vřelou krev žil Mých, až poušť vypráhla v Srdci cítím. Bortí se Země, pahrbky poskakují a mrtví obrazení se ke Mně, hledajíce pohled Můj. I volám hlasem velikým do bezmezné tmy a prázdnoty zoufalé, že sloupové nebes se otřásají a chrámové pukají bouří. *„Žizním!“*

Ale oni nepodali Mně ani tehdy srdci svých, nýbrž houbu nasycenou octem a žlučí, aby vypit byl kalich až do dna. Planeta lidská v jedinou Kalvarii se proměnila a nad všemi díly světa zdvihá se ohromný Kříž, kde věčná obět se chvěje mezi nebem a zemí. Člověk a Bůh. Věčně hlas Můj bouří oblohou a Zemí dnu. *„Žizním!“* Okolo hodiny deváté pak tma se stala po všem světě a Já umíral jsem, ne ranami svými a ztrátou krve, ani výsměchem dětí svých, ale Žizní.

V okamžiku tom však blízkost rána zavála libě v clípi Mě. Naposled vdechl jsem – a viděl jsem Zemi člověka plát oslnivě, že slunce bledlo. Zemi mne poznávající. Zemi mne pozdravující. Zemi šťastnou rozeznáním spravedlnosti Mě. Zemi vykoupenou. Zemi plodnou. Zemi květenství nevadnoucího. Zemi dobrořečící. Zemi ukojenou. Zemi rodící. Zemi vonící. Zemi kříže pohřbeného. Zemi bez Golgoty. Zemi rozdávající. Zemi slz osušených a radosti vítězných. Zemi štěstí. Zemi obětující. Zemi zelenou. Zemi zavlaženou.

Zemi zhojenou. Zemi velebnou. Zemi znovunabytého ráje. Zemi lásky. Zemi krve rozkvetlé v růže. Zemi smichu vítězícího. Zemi zpěvem nešenou. Zemi ideálů. Zemi moudrou. Zemi silnou.

Zemi vši duše. Zemi – hvězdu nejkrásnější. Zemi – slunce jasné. Zemi – nevěstu. Zemi – město královské. Zemi národů zkvétajících. Zemi králů a bohorovných. Zemi Svou. Zemi vyznavačů. Zemi – chrám člověka.

Zemi myslící.
Zemi – hlavu Boží.
Zemi umění.
Zemi ducha Mého.
Zemi – zrcadlo Mé.
Zemi v šilenství krásy tonoucí.
Zemi – zázrak vesmírů.
Zemi spravedlivou.
Zemi pravdy.
Zemi očištěnou.
Zemi k smrti připravenou.¹

VELKÝ UMĚLEC.

Má země příkazy své: Miluj mne jako vlast svou, z níž vyvolán jsi byl velikým a touživým hlasem Jeho.

A k níž se vrátíš po dlouhém bloudění se zlomenou holí poutnickou. Jako vlast miluj mne, Jeho pak jako Krále.

Náruč má ustavičně otevřena jest, aby konejšila výkřiky žizně neuhasitelné, jež byly touhou po Unikajícím. Zajisté, že osiřelými a opuštěnými jste se cítili v mnohých chvílích, a jako vyhnanci. Jsou dny, kdy vzdaluje se Velký Umělec od vás, aby zločince a zvěř podmaňoval velkomyslností svou. V té době dovoleno jest vám státí se modloslužebníky díla Jeho. Mé formy a barvy dovedou vás, díky, ukonejšiti, že zapomenete na žalost zdánlivé nepřítomnosti Jeho. O tehdy přitulte se k matce své a pokloňte strhané zraky od nebe k zemi. Prázněm všeho umění zjeví se vám dílo Jeho. Očima vašima laskána budu. Rozoznám zeleň svou a potěšení nabudu z ornátu svého.

Hle, jak často užívá Velký Umělec zeleně! Zda nechce naznačiti klid a mírnost svou těmito širokými, sytými pásmy vidma? I barva duše vaší zelená budiž a vládni barvám ostatním. Kdy rudými tahy vyjadřuje Tvůrce úmysl svůj? Východ slunce podmalovává barvou nadšení, krve a modlitby. Den hymnou rudě započiná. Tak i vy přistupujte k práci své s rudou modlitbou nadšení a zápalu. A úderem ranního klekání at zvoní srdce vaše.

Rudými květy přerušuje Umělec mocnost zeleně, v níž však ztrácí se tyto jako přidušené výkřiky plamenů v chorále smagrovém. Tak i rudé květy duší vašich, rozpuknou-li, at zanikají v nadvládě zeleně. A oheň Jeho! Vyšlehne-li, letí na křídlech krvavých, niče věci bývalé a přinášeje mládí. Tak i oheň, propukne-li v nitru vašem, plamenem-bud obětním a omlazujícím.

Rudě započal den a bílá, radostná jest práce dne. V poledne

slunce vrcholí, odpočívajíc. A paprsky své odráží s povrchu věci do zřítelnic vašich, neboť přebytek světla jeví den. Tu z bělosti Rukou svých a Srdce svého, jež jest slunce, zázraky barev, náanci a duh zjevuje Velký Umělec očím vašim, abyste chápali, že oči jsou nástrojem, který stvořil Umělec k posuzování užasnosti díla svého.

Nezneužívejte tedy zraků svých k věcem nízkým. Nebudte, jako obchodník, jenž zisk citě, chytře očima pomrkává, aby uhranul bližního ve prospěch svůj. Krása země budiž každodenní stravou očí vašich. Štěstí chudého v tom spočívá, že vidí dílo Hospodinovo. Pro život očí svých zápasíte o uhájení člověka, a zemře-li bratr váš, říkáte: «Oči zavřel.»

Chudým a ubohým nejvíce svěřeno jest, chápati dílo Velkého Umělce. Krásu májového jitra neb hvězdné letní noci-li pochopíte, přičteno bude k zásluhám vašim.

Očima svýma živte dílo Jeho, ušima poslouchejte hudbu Jeho a tep srdce vašeho buď jako úder kyvadla hodin věčných.

Květ nejkrásnější uvažne a odpadne, neboť nemá Umělec dlouhého zalíbení ve výtvorech svých. Ale nejmilejší z květů a nejlíbeznější z ptáků a nejmilejší z písní jest Jemu duše vaše, čista a otevřená. Tu věčně miluje, byť z velkomyslnosti své by ji vždy lásky neukazoval zjevně.

Vizte, kterak zakončuje Velký Umělec světelnou práci dne. Jako by spokojen nebyl úspěchem svým, navrhuje do ohně výmě západu obrovité Ulnění svého dne, niče je plameny sžíhajícími. A spáliv své dílo v purpurové záplavě podvečera, uléhá uspokojen. Spí myšlenky Jeho, jenom plamének tvůrčí rozkoše zitrků v nich hárá. Dřímá tvůrce, překonav a zničiv. Na mrtvole díla svého odpočívá a miliony drobných, vzdálených dnů se k Němu usmívají s klenby snů pestrobavými hvězdami.

Klekání večerní vyzvánějí srdce lidská, jejichž odboj zlomen byl ženským půvabem noci a sladkou, unyloou mluvou její. Pohádky šeptá noc do uší spících. Mnoho zná o něm vyprávěti tóny živými a kouzelnými, až zbičované a trním života korunované srdce lidské se dvíhje a pláče, vyznávajíc v samotě a ve tmě velkou lásku svou. Proto jste v noci lepšími a odevzdanějšími než ve dne.

Zatím na harfách ranních anděličkové růžoví zadrnkají, majíce místo strun napiaty paprsky slunečné. Vstává Velký Umělec k novému dílu – rozradován.

Slunce vychází, budíc zpupnost mnohých i odvahu. Avšak do večera taje tato do slz.

*Em. Masák: Z posledních básní
Lucyana Rydla.*

PŘED KRUCIFIKSEM WAWELSKÝM.

I.

○ Králi bolestí, my věrní poddani
Tvůj známe bol, kdy hřeby údy Tvoje zbodli
ukrutní mučitelé, posměvači podlí –
a z trní korunu Ti vpletli do skrání.

Víme, co snesls, posměchem když poštváni
se nevděční i lichotníci v zradě shodli . . .
○ Králi bolestí! Náš bol se k Tvému modlí,
jež nelitostně dovršili katani!

Již tolik pokolení k Tobě, milý Kriste,
s týmž bolem v srdci o totéž sem chodí ždát:
z tolika očí slzy řinuly tu čisté,

tolika černých smuteků v prachu lkaly sbory, –
že stuhlé slzy zdají se tu v stříbře plát
a smutek zkameněl ty černé ve mramory.

II.

○ Ty, jenž zíníráš v smutné florě, stříbra zdobě
a na stříbrném plechu přibit na svůj kříž
smrtelně černý, jak náš osud, věky pniš, –
v krvavých slzách povznášíme oči k Tobě!

Rač odpoutati s kříže ruce svoje obě
a soucitně nás jimi k Sobě přivít bliž;
my hořkou žlučí s octem dopijíme čiš,
vstát chceme, neb již soud Tvůj na našem hřmí hrobě

Když země krve potopou jde k zničení
a svět se slepě řítí v odsouzenců boje –
nedít moc Tvou nad smrtí my zíme zdivení!

Pohřbení za živa a roztržení v troje,
– národů Lazar, čekající vzkříšení –
prosíme: Vzkřísiteli, království přijd Tvoje!

17. VIII. 1915.

PROMETEUS.

Jak modré hory řetězově rozvláhněné
spoutáno věky leží tělo olbřima;
leh' – nezmitá se bolem, hněvem nehřímá,
kví hrud' se mocným křikem k nebi nerozklene!

Jej v údy nelítostné víchry bijí denně,
přesila v poutech za řetěz ho v moci má,
leč obr s bolně vznícenýma očima
trpí, napiav síly ducha nezlomené.

Usedli naň a útroby mu rvou již supi,
až ze zobáků černá krev jim v kapkách stéká;
krákoji nad ním, v tvář mu ryjí zrak svůj tupý...

Ni vícem mu však nezachvěje slza měkká,
neb nesmrtelný titan, ač je trhán v trupy,
zná nesmrtelnost svoji – věří v ní a ... čeká!

23. VIII. 1915.

Z. Fr. Černý: Vnuk Renanův.

(Příspěvek k současné francouzské konverzi.)

(Dokončení.)

Hluboké rozpory a duševní boje, jež byly mu údelem v době, kdy jako 26letý poručík opustil v 1909 válečnou školu versailleskou a vrátil se do Marokka (kde zůstal do roku 1912), vinou se dvěma romány *L'Appel des Armes*¹ a *Le Voyage du Centurion*². Jeho životopisec *Grandmaison*³ zdůrazňuje tři vlivy – pohanský, pacifistický a kosmopolitický, ozařující odboj vnuka proti dědovi. Zejména *L'Appel des Armes* označuje opoziční vůli spisovatele. Chtěl s největší energií přijímati stanovisko svých otců proti svému otcovi, mocně to heslo, jež zhlásá dusnou a tíživou povinnost franc. mládeže.⁴ Odchází k vojsku, aby reagoval proti ideám úplné neodvislosti a anarchistického individualismu⁵. Tři osobnosti jsou nositeli jeho názorů v prvním románu: Setník Nangès ztělesňuje minulost, učitel Sébastien Vincent, muž přítomnosti, přísahá na neodvislost volného rozu-

1. *L'Appel des Armes*. G. Oudin & Cie, Paris, 32. vyd. rok?

2. *Le Voyage du Centurion*; Louis Conard, Paris 1916.

3. *De Grandmaison: L'Aïeul et le Petit-Fils*. Études. 1916.

4. H. Massis, l. c. str. 4.

mování, je bojovníkem proti církvi i vojsku. Syn jeho, Maurice, naděje budoucnosti, zamiluje si budoucnost přes to, že otec jeho je antimilitaristou, a proto, že setník Nangès se vrátil ke staré víře. Maurice stává se vojínem proti vůli otcově, nadchne se pro vojenskou disciplínu, odříkání a boj, který vyžaduje oběti a šlechtí duši. I Psichari odchází k vojsku doufaje, že unikne podchybám a lžím, že najde klidu a pokoje. Ale i láska k vlasti vede ho do vojska, neboť bojí se, že se rozpadne Francie, která potřebuje boje a tím i záchovných sil soustřeďujících všechny živly, aby nesláblá, nechabla. Generace, ve které žije, je důležitá. «Do ní vloženy jsou všechny naděje, a my to víme. Od ní závisí osud Francie a tudíž i osud světa a civilisace. Vše se odehrává nad našimi hlavami. Zdá se, že cítí matně naše mládež, že užije veliké věci, že veliké věci budou jí uskutečněny. Nebudou amatéři ani skeptiky. Nebudou poutníky života. Vědí, co se od nich očekávat.⁵ Bylo by zvláštní zeslabiti vlasteneckou víru tím, že ji považujeme za výrok barbarství a nekultury; to znamenalo by též zavést nás na přítomné stanovisko Německa, kde vše je zasvěceno podnikům praktického života. — Ať učiníme, co učiníme, vždy postavíme vzdělanost nade vše . . . To je nutno, myslíme-li na vysoké poslání francouzské rasy, na její vyvolenost, jež ovládá celé její dějiny.⁶ To je možno zachovati jen, spojí-li se vlastenecká láska s náboženskou. Francie, nejstarší dcera Církve, je nemyslitelná bez náboženství, bez katolické církve. V dopise Henry Bordeuaxovi projevuje bez obalu tento názor: «Jedna nebo dvě generace mohou zapomenouti zákona Božího a provinili se věrolomností i nevděkem; přijde však doba, kdy uvědomíš si zase velikost a rozžněš v domě svém opět kmitající lampičku.⁷ Hluběji a sytěji ještě projevuje se v dopise příteli svému Martinovi: «Sloužím-li loyálně Církvi a její nejstarší dceři Francii, nevykonal jsem tím již plně a zcela svou povinnost? Vůči Církvi nemožno býti lhotejným . . . Vše, co krásného a velikého chováme ve svém srdci, obdrželi jsme od katolicismu. Nevyhladiš jen tak dějiny dvaceti století, kterým předcházela věčnost. Tak jako věda byla zdůvodněna věřícími, tak vyvěrá vše vznešené a šlechtetné v morálce z tohoto jediného krásného pramene: křesťanství; opustíme-li je, zbývá nám jen falešná věda a falešná morálka. Ale přes tento poznatek nemám víry; třeba to zní protismyslně, jsem katolíkem bez víry.⁷

V tom duševním stavu byl Psichari v roce 1911. Toužil po nadpřirozeném světle Milosti, byl však ještě vzdálen života i pravdy

⁵ H. Massi, I. c. str. 4.

⁶ H. Massi, I. c. str. 59 (ad 3.).

⁷ H. Massi, I. c. str. 16, 18, 19.

křesťanské. To byla doba, kdy vznikl román *L'Appel des Armes*; nebyl upevněn, neuzrál ještě plně; bylo mu ještě čekat a trpět. V Paříži zanechal přítele, který stejně jako on ode dávna hledal svou duši v marnivých lidských myšlenkách, ale kterému byla jednoho dne zjevena pravda. Milostí. Tato přátelská duše neopouští ho ani na poušti, myslí naň a modlí se na hoře Lasalette. «Modlí se za tebe na vrchu svaté hory. Zdá se mi, že nad tebou pláče Svatá Panna, jež je tak krásná a jež si tě žádá. Neposledněš jí?»⁸

V roce 1912, kdy se vrátil do Paříže z druhé výpravy ma-rocké; byl církvi blízek. Co ho zrazovalo přestoupiti veřejně na katolicství, byla jeho matka Noëmi, která bránila synu všemi silami, a neklid a bouřný život pařížské společnosti, který jej zdržoval od rozhodného kroku. Utěšovalo ho, že nebyl vyloučen z církve pro křest řeckého ritu, který obdržel. A přece prožíval tolik neklidu, nejistot a váhání, jež svěruje důvěrníku své duše: zdá se mi nemožno, abych nadále pozoroval křesťanskou myšlenku jako cizinec a řekl jsem si, že, byv tak opuštěn a tak dlouho zbaven svátosti, nesmím se podivovati, že bude cesta tak příkrá. V zoufalství mne přivádí život v Paříži, kde je nemožno roz-jímati. Byl jsem nekonečně blíže cíli v Mauretánii. Než, jaké neštěstí, kdybych byl odjel odtud neznaje modliteb, kterých se mi tolik nedostávalo v posledních letech. Věřím, že kdybych byl na poušti, v tomto okamžiku byla by mi moje neznalost naprosto nesnesitelnou. A proto tolik spěchám, abych konečně spatřil pravé Světlo. Moje lektura je horečná, nepořádná, a nemá významu, jakého by měla mít. Každodenně dávám se do jiné knihy, abych dohonil ztracený čas a večtl se co nejvíce. Nyní dobře vím, že modlitba je nejlepším darem, poněvadž vždy začínám bez chuti a nikdy nekončím leč v radosti a spokojenosti. Jak velikou moc mají přece tato slova, aby měla takový vliv na nej-tvrdší a nejzavřenější srdce?»⁹

Ale pravidelně navštěvoval bohoslužby a horlivě stýkal se se svým duchovním přítelem P. Clerissacem, O. P., aby vykonal poslední přípravy k přestupu. Jak vážně se připravoval, s jakou zbožností očekával tento den milosti, lze usouditi z deníku, ve kterém přátelská duše pečovala, aby zaznamenala nejhlavnější momenty konverze E. Psichariho:

18. ledna 1913. — J. uviděl Arnošta: mluví mluvou křesťanovou.

21. „ 1913. — J. ušel Arnošta, jenž mu pravil, že vbrzku si bude přáteli kněze.

⁸ H. Massi, I. c. 17.

⁹ H. Massi, I. c. 28 — 29.

23. ledna 1913: — Návštěva Arnoštova: zdá se nám zmaten. V neděli přijdeme na mši do kathedrály (versailleské); dává si vysvětlovati oběť mše svaté.

Neděle 26. ledna 1913. — Arnošt a J... jdou spolu na ihrubou: vrací se oba nesmírně dojatí. Arnošt praví k J..., že se cítí v Církvi jako doma. A opravdu obdivoval se J... jeho nenucenosti a zbožnosti. Právil mu také: „Zpověď je trochu nesnadná, a zvláště ... pevný úmysl.“ Nyní se již mnoho modlí, obzvláště k Panně Marii. Je zřejmo, že víra v křesťanství se probouzí a jedná. Dobrovolně rozhodl se, že půjde každou neděli na ihrubou. Pater Clerissac má přijíti za týden.

Neděle 2. února 1913. — Arnošt a J... jsou přítomni mši v ulici Illmské. Arnošt je nekliden a málo sdílný. J... vrací se znepokojen.

3. února 1913. — J... přichází s Arnoštem k 11. hodině. Pater Clerissac k poledni. Cítíme, že se návidí a si přejí. Arnošt je tak prostý, tak upřímný před Paterem... Oběd plný pohnutí. Po obědě zavádí Pater Arnošta do sadu. Jejich nepřítomnost trvá dvě hodiny, zatím co my neustáváme se modlití. Vše je před rozhodnutím. Konečně se vrací; a Pater oznamuje nám ujednaný program, který nás naplňuje radostí: zítra zpověď, na to co nejdříve biřmování, a v neděli první přijímání; potom milosti plně pout do Chartres.

Arnošt získal úplně Patera, který u něho nenalezl odporu, duši bez obalu plnou vřelosti.

Úterý 4. února 1913. — Pater a Arnošt přicházejí ke 4. hodině. Naše kaplička je celá vyzdobena; svíce jsou rozžaty, 2 krásné, netknuté svíce, v neděli posvěcené. Kleče před Pannou Marií Lasaletskou, čte Arnošt Psalmy pevným hlasem — ač velmi rozedhven — vyznání víry Pia IV. a Pia X. Pater stojí jakožto svědek před Bohem. J... a já posloucháme klečev, rozedhnutí pohnutím. Po přečtení odcházíme a zpověď počíná. Po dobu zpovědi neustáváme v modlitbách.

Konečně jsme voláni. Shledáváme Arnošta úplně změněného, zářícího radostí. Je to hodina blaženosti pro všechny. „Víte,“ praví nám Pater, „člověka odevzdaného Bohu...“ „A který je šťasten,“ dímé my. „Ach, ano, jsem šťasten,“ zvolá Arnošt a není nesnadno tomu věřiti. „Lze pozorovati již mezi Paterem a Arnoštem něžný a hluboký přátelství, o které se radostně opírá Arnošt.“

Po odchodu Arnoštovy ličí nám Pater svůj obdiv nad dobrotou Bůž, nad pokáním jemu přineseným, svojí láskou k této duši, jež nevzpírala se Bohu, která jest plně odevzdaná a prostá.

Popeleční středa 5. února 1913. — Pater a Arnošt účastní se svěcení Popele při pontifikální mši. Uzří Monsignora Gibiera a stanoví sobotu 8. února pro biřmování. Arnošt má vzeřízení jímavé, šťastné, úplně pohřížené v myšlenky na Boha.

Čtvrtek 6. února 1913. Vidíme Arnošta s Paterem. Arnošt již cítí, že ho budou považovati za podrobeného, uvlivněného kýmisi. „Cítil jsem vliv,“ pravil, „že, když se vrátil k víře, by se to stalo nadpřirozeným vlivem: a jak jinak mohl by nějaký vliv vám dáti víru v katolické dogma a získati takové osvícení?“

Arnošt má přijati jméno Pavel při biřmování, aby napravil urážky Renanovy způsobené svatému Pavlovi.

Pátek 7. února 1913. — Pater uviděl Arnošta v Paříži. Arnošt jej uchvátil svou přímostí a otevřeností své duše k víře. Nepřestává a ani my nepřestáváme říkati s ním: „Jak dobrý jest Bůh a jak vše to je krásné!“ ..

Osmého února přijímá svátost sv. biřmování od versailleského biskupa Gibiera s nadšením. Lituje svých dosud ztracených let, ale radostně konstatuje: «Monsignore, zdá se mi, že mám jinou duši.» Den na to přijímá prvé svaté přijímání v kapli sester Svätého Děťství Ježíšova a na to odchází na pout do Chartres. Vrací se s radostným výrazem: «Citím, že vše dám Bohu, oč mne požádá.»¹⁰ Eucharistická oběť stává se mu pramenem a vrcholem všech milosti liturgií zprostředkovaných. Nechápe ani s počátku vrcholné blaženosti, opojen šěstím prochvávajícím jeho nitro, proniknut nejvyšší vléčností za intimní spojení se Spasitelem, volá: «Co mohu učiniti pro Církev, že mne vytrvá z bída?» Ježíši a Marie, osvětlete mně! Dejte mi síly, aby s neděleným srdcem stál u paty kříže a naslouchal Vaším rozkazům!¹¹

Konverse Psichariova není vyvolána náladou okamžiku, ani esthetickým dojmem mystičnosti liturgie katolické, jaký působí na rozecitlivělou duši posluchačovu pod klenbou gotického chrámu, ztemnělého barevnými okny kathedrál, kolebatým rytmem kadidlových vln, září nádherných rouch pontifikální bohoslužby. Ani hudba v něm nezrozuje nadšení pro náboženské citění. Je to vědomí nutně záchraný sebe i své vlasti, které věnuje život, je to i vědomí viny dědovy, kterou bere na své bedra, aby ji smazal. A přece ho omloval, třeba ze veřejně odmítnut učení i chyby jeho. Opovrhoval jeho dilem i jeho výchovným životem. Ale uznával, že zmiňuje před Bohem chybu Renanovu skutečnost, že nepožíval ve svém mládí žádné výchovy kněžské, že nedostalo se mu opravdu vážného učení filosofického a theologického.¹² Jen malou útěchou mu bylo přesvědčení D. Janviera, vlité do jeho, rozbourané duše, že Bůh přijal na milost básníka Renana, odpustiv ironickému kritikovi Renanovi; neboť hluboce věřící bretoňská domovina Renanova nikdy nesmazala úplně vzpomínky na domácí slavnosti a zvyky.

Životní dílo Psichariovo není dokončeno. Chce hlouběji a důsledněji propracovati obětní plán svého života: zasvětit se Bohu. Jediným a stálým cílem je mu zříci se světa a vstoupiti do řádu sv. Dominika: «Očekávám, že milý Bůh mne uzná hodným a zvolá ke mně: Vstaň a pojď! Bojím se sice, že nejsem s volání, jež ke mně přijde, že nejsem dosud připraven; vím však, že musím se poddati a jasně slyším vnitřní hlas, jenž ke mně volá: «*Alius te cinget et ducet, quo tu. non vis*! Staň se vůle Páně, ne má.»¹³ Nastoupil opět vojenskou službu

¹⁰ H. Massi, I. c. 30—35.

¹² H. Massi, I. c. str. 69.

¹¹ Terhünte, I. c.

¹³ Terhünte, I. c.

v posádce cherbourgské, přemítaje stále o svém plánu vstoupiti do řádu. Jen dlouhé studium řádové a touha, sloužiti co nejdříve obět mše svaté ke spáse duší, zdržovala ho od původního plánu. O Velikonocích 1914 navštívil Psichari superiora velikého semináře v Issy. Park a kaple byly nezměněny, jak je líčí Renan ve svých Vzpomínkách z mládí. Shledal se se studentým jansenistickým habrím ze sedmnáctého věku, užírl dlouhé osamělé aleje a s velikým duševním pohnutím prohlížel tato místa, kde jeho meštastný děd¹ se modlival. Ale nerozhodl se ještě vstoupiti v řád, třeba že právě tato návštěva v Issy utvrdila jej v jeho úmyslu. Zatím však vypukla válka a sžehla všechny jeho plány do budoucnosti. Nastoupil vojenskou službu na obranu vlasti, které obětoval celý svůj mladý život, a padl na bojišti dne 22. srpna 1914.

Hlavní dílo Psichariovo *Le Voyage du Centurion*, které dokončil na jaře 1914 v Cherbourgu a o němž píše Bourgetovi: «S chvěním píši v přítomnosti Nejsvětější Trojice,² je zповědi jeho mladého života a jeho konverse. Nemá uhlazeného slohu Renanova, jeví však upřímnost a přímost, jež hřeje a dokazuje poctivost. Není to theologický traktát pro ocenění konverse, je to prostá liceň záchvěv jeho duše s četnými ohlasy Pascalových Myšlenek a Evangelii. Brání se proti ztheologisování díla: «Tato studia, jež byla napsána většinou v Maroku, nejsou theologicky přesná, jsou však upřímná jako zповědi.¹⁴ Jsou to vzpomínky duše, která po léta vášnivě hledala pravdu a v odiněnu za několik okamžiků dobré vůle zažila štěstí, že ji nalezla.¹⁵

Vnější rámec povídkové struktury je francouzská výprava do Maroka, které se zúčastnil Psichari jako poručík-velitel oddílu, a dějová páter je chudá a spora. Stále si uvědomuje svoji životní povinnost křesťana, který cítí svou mravní slabost, ji doznává, ale touží po pravdě a síle, a zároveň, cítí úlohu vojínovu zachováti kázeň, konati službu i za obět života pro svou vlast. Nositelem děje i idejí je důstojník Maxence, Psichari sám, jako v dřívějším díle jím byl Maurice. Nehroží se pouště, naopak uklidňuje ho svou nekonečností a klidem, budí v něm pocit intimní posvátnosti. «Poušť je požehnanou zemí. Náš Pán a Spasitel ji vyhledával. Tisíce věřících se tam stalo svatými. I dnes ještě stává Thebais, není však již naslouchajících duší, které by vnímaly hlas Boží.³ Ztichlé okamžiky uprostřed nekonečnosti vydávající v něm pocit pomíjejcnosti všeho pozemského, zatím co domorodý živel plný zhavých vášní a nezkrotných tužeb připo-

¹⁴. Terhünte, I. c.

¹⁵. Dopis Psichariův Troganovi, 18. 7. 1913.

miná mu lidskou slabost. Mlčení je mu láskou, potřebou, uklidněním:

... Než třetí okruh byl Tiris, hladový, krajně chudý, nesmírně opuštěný. Maxence vzdaloval se země. Jeho zpomalený život neměl již než slabých záchvů. A již nic lidského nezbylo v něm, který vstupoval do snění bez konce nadpřirozeného světla. Často, vzpomínal se, hlavu máje opěnu v dlaních: «Nuže, kde jsmé? ... Přemýšlejme! ...» A opravdu prýštily zkoušky a všechny okruhy bolesti na pohled z onoho nesmírného dobra, které měl ... Nešťastní, kteří nepoznali mlčení. Mlčení je částí nebes, které sestupuje k člověku. Přichází z takové dálky, kterou neznáš, přichází z velikých nadhvězdných prostorů z končin rmutu studené luny. Přichází až ze záprostoří, ze zádobí — odtud, kde dříve byly světy, a odtud, kde již světů není. Jak krásné je mlčení! ...¹⁶

I modlitba jej uklidňuje, vkolébává jej do miruplné rovnováhy, když rty jeho šeptají: «Ó, Bože nebes, jsi-li opravdu, viz moji bidu, již mi vyčítá svědomí. Viz nepořádek v mém srdci. Viz však též mou zhavou touhu po cestě, jež mne ochraňuje před hříchem; ale tato cesta necht je pravdivá a povznešená nad lidskou žádostivost. Viz, ó Pane, srdce mé, jež chce Tvůj mir: viz i ducha mého, který odmítá ten mir, je-li lži. Ó, nebeský Otče, nehledám jiného míru; sny mne neutěší v tomto velikém lidském boji, do něhož jsem se vrhl!»¹⁷ «Citím, že za posledními paprsky obzorovými bydlí duše apoštolů, panen, mučedníků a vyznavačů. Všichni mi činí násilí a rvou mne téměř k nebesům. Rád bych měl jejich čistotu, jejich pokoru i zbožnost; čistotu, kterou jsou opásáni a zbožnost, kterou jsou korunováni. Toužím po jejich milosti i síle.»

Jeho cílem je Pravda: pravda rozumu i srdce, ne pravda jednostranná svou šedi a malostí, nýbrž síla pravdy věčné, která jest Ježíš Kristus. Dojiti ji možno svátostmi, milostmi svátostí, jichž květy rostou v zahradách nadpřirozeného chápání. «Šťastní, ano blažení jsou, kteří spočívají na Srdci Páně a ohřívají se na jeho živoucím žáru.» «Pro Maxence nebylo cest, aby došel Boha, než Ježíš, Ježíš, oheň lásky; Ježíš, který nám pln lásky zjevil všedna tajemství svého srdce, který jest usmířením nebes, jediným díkazem Nejvyššího. Ježíš, pramen všech ctností, předmět lásky všech svatých. Ježíš, který nám obětoval od počátku světa ...» Nemá žádných jiných důvodů dojiti Boha, než Krista, a nezná jiných prostředků. Ježíš je jedinou jeho jistotou, jedinou touhou a nalezenou pravdou. «Jedině Ježíšem můžeme dojiti Boha sama, Ježíšem, který jest Bohem i Člověkem zároveň.» Jeho modlitba

¹⁶ Le Voyage du C. str. 148.

¹⁷ Le Voyage du C. str. 113.

jest neustálým voláním Boha: „O Bože můj, jenž Jsi mne sem dovedl, abych zřel Tvoji líc, neopust mne již! Zjev se mi celý; neboť Ty jediný můžeš mi pomoci, bez Tebe nezmohu nic... Můj Bože, k Tobě mluvím, vyslyš mne! Chci všechno konati, abych Tě získal. Měj slitování se mnou, Bože můj! Viš, že: ne- učil jsem se modliti, a mluvím k Tobě, jak nás Ježíš učil, že máme k Tobě volati: Otče náš, jenž Jsi na nebesích... byd vůle Tvá...“

Válka zničila všechny nádeje, vyžádavši si ho v obět, ke škodě mladého francouzského hnutí katolického, které láme tradice vnějšku a formy a jde až do nehlubších hlubin poznání života.

Dr. Jar. Hruban: „Buďte dokonalí“

Společnost příkládá estetickým hodnotám jistý význam kulturní, vidí v nich pramen ušlechtilých radostí, třízení smyslů, jež pro praxi životní jest svrchovaně důležité, vůbec pokládá občanstvenost s nimi za nutnou součástku všeobecného vzdělání. Proto zavádí je také do výchovy školské. Obeznamuje žáky s hodnotami estetickými v dílech literatury, pořozumění pro hodnoty výtvarnické a pro krásy přírodní připravuje vyučováním kreslení a modelování, přístup do říše tónů otevírá zpevem. To jsou jako by základní pilíře, k těm druzi se menší, aplikované obory, u divák ruční práce a j. a j.

Takto chtě nechtě každý člen společnosti, pokud byl zalem, at školy elementární a zvláště pak střední, musí se do jisté míry seznámiti s hodnotami estetickými. Mládež, již dostává se vyššího vzdělání, zpravidla nepřestává na tom, co jí poskytuje škola. Četbu školní doplňuje a rozšiřuje do všech věků, ke všem národům a na všechny možné směry literární a ti, již se specifikují svými zálibami a nadáním pro jiné umění, hledají průměrné prameny sebevzdělání. Ve větších městech pak divadlo, koncerty a výstavy přistupují jako další zdroje umělecké kultury. A jako téměř všichni lidé moderní, tak přistupuje i mládež k přírodě, ku krásám jejím přicházejíc směrem od umění, zvláště malířství; vidouc ji jako stálou inspirátorku tolikých směrů a děl, připomíná si při těch a oněch sceneriích příslušné výtvary umělecké a okem i duší malířovou vedena, ponořuje se konečně v oclané na ni nazírání.

Smysl umělecký, smysl jakési životní poesie, at tak dím, jest u mládeže nepochybně vyvinut; co brání úplnému a intenzivnímu jeho rozkvětu? Především nedostatek historicko-kritického uvedení

v jednotlivá umění, nekázeň a nemethodičnost postupu, zaviněná tajnůstkářstvím mládeže a nemožností neb nesnadností dozoru, tu nejčastěji dílo umělecké stává se, či klesá v dráždidlo sexuální záliby, jakož vůbec léta pohlavního dospívání vyznačují se obrovským kolísáním mezi nejvyššími aspiracemi po tvorbě a požitku uměleckém a mezi nejnižšími chutí smyslovými, jež opanovávají občas bez výhrady, jiných hledisk a hodnot vůbec nepřipouštějice.

Dalším nedostatkem jest předpojatost vůči dílům jiného názoru světového. Dvojnásob jest škodlivá: jednak zauzkuje možnost esthetických dojmů a všeho, co s ním souvisí, na díla jediného názoru (to týká se z největší části literatury), a konečně i v tomto výseku nedopouští, ba znemožňuje přímo čistý zážitek esthetický. Čtenář příliš často připíná se jen ke stránce obsahové, aniž včerpá všestranně bohatství, jež mu nabízí dílo umělecké.

Jaké úkoly a povinnosti plynou z tohoto poznání pro vychovatele v užším i nejširším smyslu? Nedostatku historicko-kritického hodnocení odpomohlo by soustavné uvádění v dějiny umění. Dějiny nesmějí zamítati a limine žádného směru uměleckého, musí pátrati po vyvojení významu i směrů nejvýstřednějších, ony i v úzkém styku se všeobecnými dějiny kulturními navodily by snadno ono opravdové, hluboké a vážné pojmání ducha tvůrčího i plodů jeho. Historický přehledný obraz odstranil by též neorientovanost a významu těch oněch děl, jež stala by se vnímání zároveň doklady doby, těch neb oněch převládajících tendencí a tak by se ustavil pravý a nutný poměr mezi dílem a vnímatelem, jenž, pochopuje díla vznik a vzrůst, chutnal by s pochopením všechny jeho hodnoty esthetické.

Tím odstranilo by se též rázem vše, co zavazuje nemethodičnost výběru, všechno to klainné a křivé pojmání děl, poněvadž pochopení a vřazení díla v danou dobu, poměry a směry bylo by již dáno právě tímto historickým základem.

Jsou ovšem též díla, jež skýtají málo neb vůbec žádných hodnot esthetických a jež se vnímají jediné proto, aby fantasie sexuální byla drážděna ne již pouze vlastními myšlenkami, nýbrž myšlenkami jiných, fixovanými nad to ještě těmi prostředky, jichž používá umění. Náprava hledící k čistě mravní stránce spadá do další kapitoly; díla, jež nechťejí nic jiného, leč vzněcovati fantasii pohlavní, třeba usilovně v jich šíření potlačovati v zájmu kultury a pokroku (pro badatele ovšem budou mít cenu jako dokumenty); tu bude třeba promluvit i závažné slovo o povinnostech rodičů, učitelů, umělců, korporací vzdělávacích, knihkupců atd. Všestranná výchova umělecká neznamená, že vždy současně třeba uváděti ve všechny směry; výchově umělecké neškodíme,

naopak prospějeme – a s ní mravní – když vznětlivému duchu v době pohlavního dospívání budeme předem podávatí výkvět děl spiritualistických (Bilek!) a když budeme v tuto dobu více než v kategorii krásna v užším smyslu uváděti v manifestace vznešena. Tu se hodí výborně vzbuzovati pochopení pro klassické malířství v náležitém výběru, klassické básníky a klassickou hudbu s veškerým hudebním dramatem, pokud ovšem snad obsahově neodporuje vlastnostem děl, jež chceme tu míti rad usum delphini! – Těmto zásadám bylo by podříditi pro mládež divadlo, obrazárny, výstavy a všecken umělecký průmysl, ilustrace, pohlednice atd. atd. Tedy jakýsi slex Heinze!, o němž v ohledu nemravné literatury a obrazů zasazují se nejváženější korporace též u nás. A vědomí samo o této péči nemohlo by zůstati u mládeže bez vážného pobídnutí k myšlení. – Nikdo netvrdí, že tot neomylný prostředek proti pohlavní vznětlivosti a výstřednosti, ale čím méně jest fantasie ve směru sexuelním drážděna, tím snáze se upoutává k věcem ušlechtilějším, to znamená zvýšenou naději ve zdar výchovy.

O mnohý požitek estetický připravujeme se, oceňujice a zažívajice dilo umělecké dle toho, jaký názor zastává, a nehodnotice je čistě jako dilo umělecké, jako suggestivní přetváření skutečnosti, jako formování světa, v němž on se nám jeví vždy s nových a nových hledisk. Dila umělecká se čtou a nečtou, vnímají a nevnímají vůbec dle toho, jsou li názory v nich vysloveni shodné či neshodné s mými a tak netolerance ze života přenáší se v umění a netolerantnost v oboru umění stále nás naopak utvrzuje též v nesnášlivosti v praxi životní. Potřeba nám hlubších duší a láskyplnějších srdcí, nutno se vyrovnati s názorem zvlášť, a zvlášť nutno se oddati hodnotám uměleckým, jimiž dilo nás okouzluje. Nesouhlasím s názorem světovým E. Zoly a obrovská apotheosa na konci 'Práce' mne uchvacuje, nesouhlasím s Carducciim a kaskády jeho 'Satana' mne vzněcují svým pojetím tvůrčí síly, nesouhlasím s duchem a směřem tak zv. 'viděnské' hudby a mnohé její melodii plné měkkého kouzla se pokloním. A ve výchově třeba stále a stále rozlišovati a na rozlišení poukazovati, tak otevrou se nové poklady ušlechtilých duševních požitků, nová hlediska nabídnou se k vážnému přezkoumání a přec nebude nikdy světový názor přímo a bezprostředně závislý od estetických vlivů, jimiž na nás působí silné umělecké individuality.

Tak nejvíce uměleckou výchovou byla by duše připravena ku klidnému vidění – ku zvýšené toleranci, jež byla by nezbytným důsledkem. – Příkrou netolerantností trpíme dnes nejvíce v oboru

náboženských názorů. Původ její pak v skutku v ničem jiném nespočívá než v neznalosti nebo nesprávném pojetí obsahu víry zvláště. Vytvořena hluboká propast, na níž – připouštím, že bona fide – mají vinu obě strany, náboženská i protináboženská. Lidé horlivě náboženští báli se mnohdy vědy a ustrnuli tvrdošíjně na názorech, které k obsahu víry ani nenáleží, lidé nenáboženští naproti tomu zase stávali se vždy přívrženci nejvystřednějších hypotéz vědeckých, oněch, o jichž ceně a funkci jsem se již zmínil. Vzpomeňme jen tématu po této stránce nejvšednějšího – theorie vývojové. Protože ten a ten starší farář z Zapadlé Lhotě vykládal starým babičkám, jak Bůh v šesti dnech stvořil svět, tvrdí protináboženci, že církev učí a káže věřiti, že svět v šesti dnech v tom a onom pořádku vzal svůj vznik. Kolik lidí i vysoce inteligentních ví, že dogmatem církve jest pouze, že 'Bůh stvořil svět z ničeho'?, vše ostatní – páni učenci, račte působit. A věděli o tom, kolik v církvi samé jest odchýlných názorů o rozsahu, jímž třeba přijmouti theorii vývojovou, kterou přijmouti lze a snad až do nejkrasnějších důsledků. Kdo zná z oněch obžalovatelů církve ohrovitou literaturu tohoto oboru, kdo zná na př. Fogazzarův spis: *Per un recente raffronto delle teorie di S. Agostino e di Darwine circa la creazione* Milán, 1892? Kolik prohloubení představ o tvůrčí činnosti Boží dokonce lze čerpati z vývojové myšlenky! Právě na př. Fogazzaro, jenž přiblížil se ke studiu tohoto hlavně po cetbě knihy *Evolution and its relations to religious thought* kalifornského profesora geologie Josephale Contea, a nyní tato nauka mi září nad rozumem, osvětluje mi důvody umění čistého a hrdého, jež jsem si zamiloval, umění, jež podporuje další vzestup lidstva, bojující proti vši živočišnosti, jež nás ještě tíží a zdržuje! -- -- itím, že umění poslouchá toliko poukazu nové vědy a že bojuje vpravdě na frontě pokolení, když ze vši nižší živočišnosti táhne ducha lidského v horlivé hledání, byt namahavé a bolestné, oně souborné krásy, jež není již v živočišnosti, jež proniká světlem nerozlučitelným krásu rozumovou a krásu mravní! -- A tak falešných mínění o náboženství jest nespočet. Hovoří se apodikticky o původu náboženství u národů primitivních: vznik na př. ze strachu před mocnostmi přírody -- a studium divokých národů ukázalo, že u mnohých jest naprostá apathie vůči zjevům přírodním, naprosté neuvědomění nějaké hrůzy neb nebezpečí; kdo uzná loyálně, že jedna theorie jest velmi vážně otřesena? Však nelze se tu šířiti o tom, neboť témat podobných bylo by příliš mnoho. -- Leč při tom konstatuji loyálně, že u lidí v skutku vzdělaných, s nimiž jsem se sešel, tato intolerance po debatách vážných byla zlomena; nezbývá než

dále a stále pracovati proti úzkoprsosti vědecké: tím zůstane problém náboženský ne sic rozřešen, však po stránce vědy vždy otevřen, vždy volno bude vědci z těch neb oněch mimovědeckých důvodů přikloniti se k náboženství, či odkloniti se od něho. Kolik hořkostí by tato tolerance odstranila z veřejného života, netřeba ani připomínati.

Přímá zloba, smíme doufati, nemá místa v srdcích našich. Naopak, nejen neuškoditi, nýbrž spíše prospěti bližnímu, jest dobrou význačnou stránkou, jež zvláště u mládeže, jinak ethicky dlabě založené, jest patrna. Ovšem, jak také již jsem se zmínil, zauzuje se ona působnost především na díla hmotného rázu a povrchní mravnost ještě jiný přináší nedostatek, budu o něm hovořiti v kapitole o výchově pohlavní. – Jest nesporno, že široký proud altruismu, který se od XVIII. století rozlil Evropou, zvláště do sociologie a literatury pronikaje, spolupůsobil na utváření této přirozené a zároveň křesťanské vlastnosti duše moderní. Láska bliženská jest druhé největší přikázání našeho náboženství, proto nic nebrání, abychom hnuti altruistické ze všech sil nepodporovali: naším úkolem bude tu předně prohloubiti je v zanedbaných oborech. Oproti plesající a bavící se dobročinnosti, jež není vlastně dobročinněním, nutno postaviti ducha vincenciánského, poznávati bídu a strasti na místě, odpomáhati osolně a přítomně a především bude nutno přidržeti ječno zrcadlo, ono, jež by ukázalo, že všechna nekázeň života sexuálního přímo se prohřešuje proti – jinak přece všeobecně uznávaným – přikázáním altruismu.

Obrátíme-li nyní pozornost svou k oněm stránkám, jež více negací než kladů vykazují, bude v první řadě zmíniti se tu ještě jednou o poměru moderního člověka k náboženství. Jaký to poměr jest, naznačil jsem již, ostatně, známe dobře své bolesti. Jsou dvě kategorie lidí po našem smyslu nenáboženských: jedni, již dovedou hovořiti ještě a zajímati se o náboženství, a druzí, jimž jakýkoli smysl náboženský již schází, pro ně veškerý hodnoty náboženské jsou, *status vocis* a oni neuznávají je za hodny sebe menší diskusse. Oni ztratili náboženství utloukajice je jednak sami svou netečností a neznalostí a dávajice je utloukati veškerým svým ovzduším. – Mám tu předně na mysli okolí vysokoškolské mládeže. S těmi ovšem je daleká cesta, marné volání a přirozený postup nabýti znovu náboženství, byla by zpětná dráha jeho ztráty. Ti, kdož dovedou ještě o náboženství hovořiti, jeví největší zájem o otázky orientální archeologie v poměru k Písmu sv., o původ náboženství, o osobnost Spasitelovu, o sociologické prvky Nového Zákona a pod. Upřímnost jim neschází, ale jest komické, jak, chtějice ukázati znalost a zájem na otázkách náboženství

katolického, sypou ze sebe pastorské vědomosti literatury jen a jen protestantské, jiných autorů – zvláště katolických – ani jménem neznajíce. Před nejvlastnějšími tajemstvími náboženství křesťanského – svátost oltářní, život věčný – i oni se zastavují, tam i jejich zájem následkem naprosté nevěry umlká. Nejširší vrstva nenáboženců, ona vrstva rvavá a řvavá, argumentuje nejubožejí, ale jest to stádce svedené, a kdyby vůdcové obrátili, jako kouzelným proutkem dotčeno, i stádo značně by změnilo své chování.

Alois Stan. Novák: Výroční cena.

Bylo veselo v podzemní vinnárně, která nad vchodem nesla v bizarních literách své národné: „U mrtvých básníků.“ Bouře hlasů burácela začazenou místností, prorážejíc malým zastřeným oknem ven do ulice, o jejíž dlažbu s pleskotem rozrážely se krůpěje studeného podzimního deště. Společnost mladých umělců a básníků zabíjela čas i talent v číších rubinového vína po boku několika dámiček. bavíc se zpevem, recitací a vyprávěním kluzkých anekdot.

Mohlo se o všech přítomných říci, že to jsou mrtví básníci, kteří po slibné literární tvorbě se odmlčeli vlivem stsněných poměrů válečných, z nedostatku pevné vůle, z nedostatku motivů a inspirací, neboť nechtěli veršem a slokou doprovázeti činy zbraní, násilně vojním českým do rukou vtačených. Někteří z nich měl sice rozepsané básnické dílo, však nemohl je žádným způsobem dokončiti, poněvadž nejdil se radou krále básníků i milovníků vín albánských, Horáce:

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam viribus.^{1*}

lipý dokončil lvičkou a jak sám říkal vysoce originelní sbírku versů, však pro nedostatek papíru nechtěl ji žádný nakladatel vydati, a běhati s jednotlivými básněmi po redakcích časopisů, na to neměl chuti ani odvahy. A co konečně, myslil si mnohý, jenž trmal v dlani pohár šumivého vína, který pil z cizí milosti:

Inter arma silent Musae.^{1**}

Pili všichni z cizí milosti, na cizí účet. Přilákali do svého středu některého mladého ketasa, jenž měl všechny kapsy vycpané bankovkami, které lehkým způsobem vydělal on nebo tatínek.

I někteří z básníků opustili sladké umění Apollona a božských Mus a jali se zbožňovat boha obchodu Merkura, jenž ve

* Volte si látku, vy, již píšete, rovnou svým silám.

** Za třeskotu zbraní musí mlčet Musy.

válce sliboval velký zisk. Byli neobyčejně veselí ti mladí ketasové, štědře dali přinášeti na stůl úzkohrdlé láhve vzácných vín a likérů jednu za druhou, k čemuž jim chuti dodávali rozjaření básníci zpívající přilehlé písně a pronášejíce přípitky starověkých i novodobých zbožňovatelů verše, vína, zpěvu a děv. —

Dnešní večer platil mecenášský mladý Žid Nathan, veliký přítel básníků zvláště proto, poněvadž viděl, že v české literatuře za války uplatňuje se mnohé jméno souvěrce ve všech odvětvích a též i proto, že sám pokoušel se překládati plody cizích literatur na jazyk český v dobách předválečných.

Byl vesel Nathan, máje po boku nejhezčí dámičku, která rozuměla dobře prázdnit kapsy mladých ketasů a uměla to i se Židy.

Rozjařen opojným mokem vzpomněl si Nathan na rozpustilý přípitek samovraha italského básníka Pinchetti-ho a exaltovaným hlasem spustil, vyžádav si ticho na společnosti:

„Přátelé smějte se! pijte! a smějte!
Nu vzhůru, smějte se! — Tak vás mám rád —!
Smějte se! poznovu nalít si dejte,
zlata mám dost, bych moh' vína vám dát. —“

„Bravo!“ volali básníci, avšak ke druhé sloce přípitku Nathana nepustili a sami zanotovali píseň profesionistů, jejíž třetí sloka ke zpěvu probudila i ty podřimující:

„Za ženu vezmu si gorylu,
snad spolu shodneme se;
ona má srdce jako já
a je též bez konfese.“

Když sklepnice přinesla nové láhve a dámičky naplnily básníků číše, recitoval dramatik Kratochvíl za cinkotu pohárů a smíchu dámiček přípitek Neronův, vytužený z dramatu italského dramatika Petra Cossy:

„Nejmilejším věru lůžkem
banket je s tím Bakchem bůžkem.
Pijme přátelé, ať žije radost,
ať žije nadšená láska!
Je život nejistá sázka. —
Pijme mok falerenských rév,
je snad v podsvětí samá jen žalost.
Libejme tvářičky děv,
milujme, hodujme stále jen víc —
smrt čeká jistá nás — po ní však nic.“

Bouřlivý jásot a pronikavý cinkot skla byl odpovědí na připítek, jenž hodil se úplně do rámce opojené společnosti básníků a umělců.

«Post mortem nulla voluptas!»*,

prohodil ještě kterýsi, kterému přirostla nejvíce ke rtu číše řeckého vína, jež objednal milovník řecké kultury a mramorových těl řeckých bohů, sochař Dláto.

Aby dovršena byla nálada, vzpomíněl si hubený klasik, poslední toho rodu ze školy Královy a trochu též básník Skalický na leoninský verš:

«Omnibus est notum, quod summe diligo potum,
Si possem, vellem pro potu ponere pellem.»[†]

Dámička, která seděla na klíně Nathanově, skočila ke Kratochvilovi, pověsila se mu na krk a prosila jej, aby ji přeložil verše, které pronesl Skalický, o něž se nesmírně zajímala. Jako nechutné brnění setřásl Kratochvil lacinými voňavkami napuštěnou koketu a zlobně odlehčil si veršem básníka Salmiini-ho:

«Nuž vkočte své černé po zádech rozpust, Muso.
více panna nejsi, koketa jsi! Vzhůru číše
a dobiy doutník zapal sobě —.»

a bez dlouhého rozinvšení houkl neodbytně koketě do ucha:

«Známo snad všem je vám,
čiji že rád vždy mám,
pro níž kdybych mohl jen,
šel bych z vlastní kůže ven.»

Tak drahnou chvíli střídaly se písně a připitky, až dámičky navrhly, aby se vypravovaly anekdoty ze života básníků.

První slova chopil se Skalický a jal se vypravovati o tragickém skonu Aischylově. Tónem přednáškovým začal: «Aischylos, velectění pánové a spanilé dámy, byl člověk bez vlasů — zkrátka říkám — byl lysý jako Eliseus. Jednou vyšel si do pole, sedl si na mez do vonné trávy, zul si boty, stálh obě ponožky a položil je po obou stranách svého korpulentního těla, zapálil si doutník a přemýšlel o novém pajánu, kterým chtěl uvítat řecké sokoliky vracující se z vítězného tažení maloasijského. Zatím co přemýšlel a násilnil své čelo, letěl nad ním mohutný orel nesa ve spárech želvu a hledal skálu nebo kámen, o níž by mohl želvu rozdrtit. Považuje lysou hlavu Aischylovu za kámen, pustil na ni želvu a tím Aischyla zabil.»

* Po smrti žádná rozkoš!

„Kde jsi, příteli, k tomuhle přišel,“ namítl Nathan, rvdyt celá ta historie zavání práškovinou. „Mýlíš se,“ podrážděně vyrazil klasik, ivědomosti takového druhu získají se ve studiu klasickém, nehlubším studiu ze všech a na důkaz pravdivosti cituji Policiánův hexametr:

Aeschylus aerae casu testudinis ictus.¹

Dámičky se zlobily, že neslyšely nějakou pikantní anekdotu a pobídly proto společnost raději zase ku zpěvu a brzo vinárnou u mrtvých básníků zazněla sloka parodie z „Prodané nevěsty“:

„Hezounké zvířátko důkladný je op,
proto každý číše statečně se chop,
lok a lok a lok až hezky ke dnu v ráz
jen purpurový mok oblaží mysl nás.“

Po písni zazvonily číše a rty mechanicky vyššály poslední krůpěje v pohárech, než potom zavládla nálada poněkud stísněná. Toho využil básník Brk, milovník arabské poesie jedenáctého století a vytáhl z náprsní kapsy pošpiněný rukopis svých překladů z arabského básníka Omara Kháyyána a jal se předčítati diskantním hlasem některé verše z jeho knihy o víně a ženách:

„Po čem já toužím, je jedna jen krůpěj vína barvy rubínové
a k tomu kniha a verše
a chleba kus, jenž stačil by, abych na živu zůstal.
Maje to seděl bych vedle Tebe (milenko)
na místě třeba opuštěném, pustém,
kde šťastnějším bych byl, než Sultán ve své říši.

Viz jak víchř pocuchal šat růže,
do níž zamilován byl slavík;
rozplačme se nad svým i nad jeho osudem!
Smrt přijde, květy naše opadnou a jiné růže
vrátí se, aby kvetly.“

Vítězně rozhlédl se Brk po ospalé společnosti a, převrátiv několik listů, četl skoro pro sebe, hledaje na stole znovu naplněnou číši.

„Ve spánek jsem upadl“ a Moudrost mi řekla:
Ve spánku nekvete štěstěny růže –
proč dávat se v objetí sestry zlé smrti?
Číši ke rtům – po smrti spát budeš věky. –
Napij se vína! Ono je životem věčným,
je pokladem, jenž zbyl nám ze mládí,

Užívej vína, růží a soudružky rozkoše!
Přej si štěstí jen okamžik, neb okamžik ten je životem.
Život budoucí je věčnost, tento svět pouhý okamžik.
Neprodávej říši věčnosti za jediný okamžik.
Kde je mez mezi věčností budoucí a věčností minulou. –
hodina rozkoše nyní – pohár u retu s vínem.

Číše křišťálová, v níž směje se víno,
je slzí, v níž skryta krev celého srdce.¹

Obrátil zase list a nakloniv se k soudruhu šeptal mu do ucha:

„Dokud můžeš, žij i aspoň okamžik pro sebe sama,
nepoutej se na nic než na přítomnost. –
minulost zavání smrtí.“

Než ani tahle stránka se mu nezamlouvala; našel se jiný list
na konci rukopisu.

„Obloha, do níž se díváme v extasi, nadšení,
není nic jiného, než jakás lucerna magická.
Slunce je plam, vesmír je lucerna
a my ty obrázky pohyblivé. – “

Soudruh uchopil jeho rukopis a sám jal se čísti na jiném listě.

„Můj vous zametal půdy hospody
Dal s Bohem jsem dobru i zlu dvou světů,
Jestli se napletou mi do cesty jako dvě koule,
najdeš mne spáti opojeného snem.“

Brk uhodil pěstí do stolu a zvolal zlobně veršem posledního
listu, s nímž mu vrátil soudruh rukopis:

„O srdce znavená postem, opojte se!“

Zatím vytratily se z vinárny téměř všechny postavy a u stolu
zůstalo několik dřímajících. Brk zastrčil svůj rukopis do kapsy,
vzal soudruha pod paždí a táhl jej apaticky z vinárny, která se
zavírala. Poslední vyvrávorál básník Kalina, nevěda, kterým směrem
měl by se pustit k domovu. Přestalo pršet a jen jakási mlha
jak z tylu visela ve vzduchu, kterou matně prorážela zář elek-
trických světél k ránu notně prořídých.

Kalina chladem noci vystřízlivěl a honem rovnal všechny své my-
šlenky. Byl ve vinárně „U mrtvých básníků“, kde byla rozpustilá
nálada; jenom on stále nemohl přijít do nálady a proto více
pil než ostatní. Však čím více a rychleji pil, tím silněji hučela
hlavou jeho nevíтанá touha, že je to jeho poslední kvas a do
paměti vtíraly se mu ustavičně verše, které nedávno napsal!

„Než chvílemi v ty orgie, v ten skvělý kvas
zní v nesouladu odkuds z kouta smělý hlas :
Jen blázní dál ! Poslední 'Bakchův, Verušin
to kvas. — Čís' ruka : Mene — Thekel — Ufarsin
už píše po úkradi.'“

I teď se zase na ulici potkal s těmito verši i s jinými, které
hudly podobné melodie.

„Čas trhá vše i idoly rozerval v samé kusy —
Žít ještě — víc než slušno-li, mně strašlivě se hnusí.
Ať volím ten či óhen směr, se zklamáním se střetu —
Nuž nejlepši v dlaň revolver a 'vale' tomu světu — !“

Najednou však zrychlil krok a začal se vadit sám se sebou.
„Blahový, proč se týráš ustavičně chmurnými myšlenkami ; měl
bys výskat, plesat a jásat, když květ tvé slávy zraje v plod. Ještě
dva dny a potom v denních listech zářiti bude jméno tvé jako
hvězda první velikosti v astrálním azuru. Cena České Akademie
tě tentokráte minouti nemůže. vždyť do soutěže zadals knihu
geniální, *jedinečnou svého druhu. Našels přece smělou komposici.
myšlenkový kolorit je úchvatný a forma přímo danunziovská.
Censor soutěže jistě našel v knize tvé ty nejlepši květy impres-
ionismu, symbolismu, verismu, ba i směle pasáže na slova
skoupého futurismu. Několik tisícovek vysážeji ti na dlan a
budova tvé slávy bude založena. Nebudeš vzdychat v nevypo-
tém pokoji nad knihou Šrámkovou 'i Života bído, přec tě mátn
rád', půjdeš do přední pražské kavárny, kde směle postavíš se
v tvář všem velikánům literární obce české. I kvasu a orgii si
budeš moci dopřát jako ten protivný Nathan. Ach nikoli !
K hýtení nepoužiji z peněz ceny ani haléře. Nechci svého genia
profanovat, nechci, aby cena mé slávy ubíjela ve mně talent,
jeji příčinu, nechci, aby naplnilo se o mně dvojverší, které houkal
ve vinárně až k omrzení Brk, zbožňovatel básníků Arabie.

Svůj talent a ten zbytek vkusu
jsem utopil ve špiritusu. —
Uhú, uhú, uhú !“

Za blahých meditací a sladkých snů došel ke svému domu.
Skládací klíč zarachotil v zámku domovních dveří, a brzy ocitl se
Kalina ve svém nevelkém pokoji, jenž silně čpěl tabákem. V klo-
bouce a svrchníku usedl ke stolu a v záři elektrické, hodně již
opotřebované žárovky jal se hledati ve stolku výstřížek novin, na
němž označen byl den, kdy měl býti výsledek soutěže sdělen
s veřejností. Když výstřížek našel a rychle zrakem přelétl, zamyslił

se znovu a opět a živými barvami maloval si v duchu svou slávu, budoucnost a své štěstí. —

Za chvíli vložil zase výstřížek do stolku a vytáhl několik fragmentů, na nichž stavěl veškeré své štěstí budoucích dní a které byly základem originelní sbírky zadané v soutěž o první cenu. S uspokojením četl sloky básně, kterou nadepsal „Nový Parnas“.

V kosmických vibracích my balancujeme,
fontány planet hrají ouverturu —
v dimensích myšlenky si triumfujeme
jak fragment astrální kdes na azuru,
jenž světům věští konce katastrofu,
badání všeho marnost filosofu.¹

Přeskočil několik slok a zastavil se déle u předposlední:

O světů erotiko v koloritu
jasného blankytu a ztmělé mystiky,
tys melodramat uzel na zenitu
a erotický afekt lyriky —
flór nejbujnějších květ - filomel sbor
sfér planetárních žhavý meteor.²

Usmál se Kalina a zašeptal sebevědomě:

Já nově na bedrech chci vystavět Atlasu
svět, Olymp s Apolonem vítězného Parnasu.³

Bratř! projelo zuby Kalinovými, neboť jej zamrazilo, jako kdyby ho byla objala ledová smrt. Kvapně se odstrojil, zhasil světlo a uleh. Při změně poloze stoupl alkohol Kalinovi do hlavy a na víčka brzy snesl se tvrdý spánek. I ve snu snil Kalina o své ceně, o svých verších, o své slávě. Zdálo se mu, že sedí v zakleté jakés místnosti a že ukvapeně píše podivné verše. Místo péra drží v pravici dlouhý, ostrý trn a místo do kalamáře namáčí jej do kve, kterou šklebící se démon žlme z tlesoucích se lidských srdcí. Bez dechu píše, trn šileně běhá po bílém papíře, na němž schne krev a netvor démon k uchu se mu chylí a stále něco šeptá. Již je kvi popsán vysoký stoh papíru, než tvůrčí démon dále dráždí, pobádá. Na konec nedostává se kve a tu příznak trhá mu z hrudi vlastní srdce a prchá s ním. Kalina chce za ním; než cítí, že mu údy zkameněly, že jimi nemůže hnouti, chce vykřiknouti, než hlas zůstává v hrdle. Mrští po démonu trnem a trn vbodává se do jeho srdce, s kterým netvor prchá za obzor, aby z něho krev vyždímal. — A čaroděj sen zas jinak přede svou fantastickou přízi. Kalina sedí ve vinárně u „Mrtvých básníků“ ve společnosti divných příznaků a postav, které jsou zpola ženy a

zpola muži a každá z těch postav přišerým hlasem improvizuje řetězy veršů a strof. Jedna z postav s ledovou tváří přistupuje k němu a šeptá mu: 'Já jsem tvá sláva,' zatím co ohyzda druhá řevem otupuje sluch:

Všem rozmarům buď smrt a zhouba!
A tobě nejdřív, Slávo,
ty nevěstka jsi duší,
tvé krámy dějiny jsou a pak pomníky,
na hrobech pýcha malá, směšná. —
Ty zřídka kdy jen živým
své dáváš políbení,
z tvých osudných rtů pil je Manzoni a Göthe,
však stářím sešli oba příliš.'

A zas jiná postava se k němu sklání a v slzách volá: 'Já jsem tvá nevinná láska.' Přizvání to, pohání ostatní k posupnému smichu — nevzhledné postavy berou se kolem boků a tančí rozpustilý kotilon kolem něho za zpěvu a zvuku kastanět.

(Pokračování.)

O k n a.

O nás pro nás. (Několik slov o svobodě umění v naší literatuře.) Umění, pojímáno ve všeobecném smyslu slova, ku svému zdárnému vývoji a rozvoji potřebuje nezbytně absolutní volnosti a svobody. Tendenčnost, ovšem jen v nejužším slova smyslu, nesmí se nikdy vyskytnouti ve svobodném umění a rušivě zasahovati v jeho vzestup. Proto kritika dílu, byť jinak bezvadnému a umělecky cennému, tendenčnost v jakémkoliv směru vždy bezohledně vytkla. A zcela správně. Pracuje-li spisovatel na díle již předem tendenci propadlému, nemůže svými inspiracím duševním dáti naprosto volného průchodu, nýbrž máje na zřeteli určitý směr svého díla, podléhá mu předně suggestivně a za druhé staví své dílo již na předem zosnované šabloně, často i proti svému uměleckému kředu, anebo i dokonce přesvědčení a skutečnosti.

Umělec musí pojímati život a přírodu tak, jak se ve skutečnosti jeví: i s jich krásami, ctnostmi a přednostmi, i také se všemi špatnostmi, vadami a přišerami. Dílo jeho má býti jako bezvadné čisté zrcadlo, které spravedlivě zobrazí vše, co se v něm sáhli, neubírajíc ani na kráse ani na šerednosti dotyčné věci.

Toto všechno jsou devisy již známé a uznané, vyřčené nespočetkrát nejvyššími umělci a hlásané téměř ve všech kritických dílech nejznámějšími světovými kritiky. Jinak řečeno: každý poctivý umělec je uznává a přijal za své.

Vyskytá se tu však otázka, a to dosti palčivá pro nás otázka, kterou nutno konečně jednou otevřeně a bezohledně zodpovědět, má-li i naše literatura se obroditi a povznést na kulminační bod svobodného, nespoutaného umění: Jaké stanovisko zaujímal a zaujímají naši katoličtí umělci literáti a kritikové a zda vždy podle svého nejlepšího uměleckého přesvědčení postupovali a postupují, dopřávající umění naprosté svobody a volnosti?

Otázka tato není tak jednoduchá, jak na první pohled by se zdála a zahrnuje ve skutečnosti v sobě mnohem více, nežli sama o sobě dovede vyjádřiti. Abychom ji úplně a správně – nikomu neubližující – mohli zodpovědět, nutno především znáti důkladně dějiny celé katolické literatury, které nám však až dosud chybí; ještě dlouhého času bude vyžadovati jich sepsání a nestanné zhodnocení. Jako katolický spisovatel a kritik všiml jsem si důkladněji teprve v posledních dvou desetiletích naši literatury, která ovšem pro nynější a příští generaci má význam největší, a mohu s klidným svědomím se této otázky dotknouti, ji aspoň částečně zodpovědět a otevřeně pronést svůj usudek, jehož jsem za ta leta nabyl. –

Fakt jest, že žádná literatura nemůže se honositi úplnou bezvadností a naprostou čistotou umění, což ovšem nikterak není na omluvu, nýbrž naopak má umělce literáty pobádati ku sblížení k vytčenému cíli, ku povznesení a stálému zdokonalování krásné literatury, jak se děje i ve druhých oborech umění všeobecného.

Známa literatura katolická z předešlého století pohybovala se v uměleckém rámci příliš omezeném, ba až úzkostlivě úzkoprsém, pěstujíc přílišnou tendenčnost, která uměleckou hodnotu přímo ubíjela. Nedovedla a nemohla se proto rozvinouti aspoň tak, jako paralelní ostatní literatura česká, která zatím během let značně ji v umělecké hodnotě předstihla, a její kritika pak neostychala se v důsledku toho snižovati katolickou literaturu, třeba toho v té míře nezasluhovala. Toto snižování, znehodnocování, ba přímé přezírání přenesla, dokonce až do dnešních časů, jak nám smutně známo. Musíme si dnes, přešinouce se šťastně přes ony kritické doby, sami přiznati, že aspoň částečně pravem. Mnohé výtky byly oprávněny.

Neříká se nadarmo, že chybami se člověk učí. Učí i vzdělává.

První šťastný průlom svobodnému, nespoutanému umění s velkým nápořem do ztrnulé katol. literatury ke konci předešlého století učinila tak zv. katolická moderna. Ji náleží lvi podíl a nehynoucí vděk. Šťastný počátek byl učiněn, katol. literatura za málo let vyšinula se velmi vysoko. Vítězně a slibně postupovala ku předu. Katol. moderna majíc seskupenu družinu mladých, slibných talentů, umělecky posvěcených, mohla obsít všechny ty pusté nebo vegetující nivy katol. literatury plodnými zrny, z nichž měly vyrůst statné stromy s uslechtilým vzácným ovocem. A mnohé vskutku vyrostly. Splnila však katol. moderna plně své poslání?

— Byť velmi mnoho, přece jen částečně. Nepochopena právě v těch katol. kruzích, které by svobodnému umění samy měly raziti cestu a popřáti v plně míře volnosti, byla pronásledována, pranýřována, ubijena ku veliké ovšem radosti všech politických i kulturních nepřátel. Konečně hlavně z osobních pohnutek a příčin se rozpadla, zanikla. Aspoň oficiálně. Ale její světlé stopy zůstaly. A po nich kráčeli pak už směleji epigonci. Duch tedy zůstal, nezanihl, naopak mohutní, vzrůstá den ode dne. Přítomnost i bohatá budoucnost náleží v naší literatuře jemu. —

Z dob katol. moderny pro nás zejména je poučný onen přízračný zjev, že dosud nevyhynulý, že jakmile se v naší katol. literatuře objeví nějaký talent ryziho, nespoutaného umění, který kráčí jen za svým uměleckým vznětem a nedá se strhnouti do šablonovitě, úzkoprsé tendenční dráhy, bývá ubíjen, umlčován a na konec, poněvadž mu nic jiného nezbyvá, nechce-li se zpro-
nevěřiti svému uměleckému kiedu a cti, přejele do protivného kulturního tábora, kde jest s otevřenou náručí přijat a podporován.

Smutný to zjev, odporný fakt, který ovšem nemůže vzbuditi úcty k nám a zejména naší literatuře u ostatního kulturního světa. Léto svobodomyšlné noblesy jsme se nedovedli dosud naučit od cizích katolíků. Na př. Francouzů, z nichž sice za vzor stavíme si neustále mistry, ale své ubijíme. Tak zůstává stejně ironický náš nářek, že přiy nemáme dosud v pravdě českého katolického románu. Poukazujeme na cizí katol. literaturu, najině francouzskou, jejíž romanopisce šmahem překládáme, bezmála k nim se modlíme, zavádíme nový kult, byť neoprávněný, ale skutečně viny nehledáme sami v sobě, nepátráme po příčině. Neuvědomíme si, za jakých poměrů ve Francii spisovatel katolický žije a pracuje, a za jakých u nás. Jakou tam má volnost ducha a jakou u nás. Kdyby si v některém díle dovolil náš romanopisec, co si dovoli na př. (jmenuji nejznámější) Huysmans, Leon Bloy, de Vigny, Claudel, nebo vášnivý essaista de Montaigne, byl by ubit. Tak řízná a choulostivá temata zpracovávat nesmí u nás napadnouti

žádného katol. spisovatele. Bojím se, že u nás pomalu už ani pravda se nebude smět říci přímo do očí, sice . . . Ale za to : úlisné podkuřování, lichocení, flirt s vážnými tematy, ano mnohdy i s nejsvětějšími . . . Žádná seriosnost umělecká, anebo nedosta- tečná, žádná neochvějná upřímnost, realní život. — Pak jest zcela přirozeno, že v žádné jiné literatuře nenalezneme tolik tenden- čnosti, jako v naší. Je-li to na prospěch umění, se prostě nere- spektuje. Jakoby katol. literatura nemohla, anebo nesměla (?) býtí jiná, nežli vskutku tendenční. A prosím, tento názor byl mi kdysi při jisté příležitosti také přímo řečen. Jaký ironický vtip! —

Ale ve skutečnosti je tomu tak. Vskutku, jako by naše katol. literatura nemohla existovati bez tendenčnosti. Vezmeme-li jakou- koliv naši literární revui, zábavný časopis, a projdeme-li celkovým obsahem, zarazí nás skutečně jistá jednostrannost a marně hle- dáme oně nespoutané volnosti svobody, tolik různých námětů, které všechnu umění podléhají. V umění neplatí ona tak často u nás uváděná omluva či výmluva : to, neb ono se nehodí. Každé tema vpravdě delikátně umělecky zpracované bez jaké- koliv tendence má všude místa a nikoho nemůže urazit, či pobouřití, leda snad obmezeného šosáka. — Je to velice uslechtilý a vznešený úkaz, když naše literatura se koncentruje na temata čistě náboženská, ale proto nemusíme utlačovati tolik různých ji- ných, řečnemež všeobecně světských, vzděl. duch. Dáně je všude a musí všudy být. Nebudme přece tak uzkopisými a otevírenej bránu umění dokola!

Je pochopitelné, že v tomto článku nechci se dotýkati kon- kretních případů. Můj článek má býtí více méně jakýmsi mimen- tem kompetentním katol. kruhům kulturním, určený jen pro domo- nostra : o nás pro nás, a nikoliv jako zbraň snad našim pro- tivníkům. Bylo by smutné, abychom si my sami neměli býtí upřímnými a nevyslovili si — byt trpkou — pravdu, která už dávno tíží mnohé naše literáty, za něž zde mluvím. My přece nesmíme býtí farizejci. Jako právě umění může prospívati jen v ovzduší čistém a svobodném, tak naše charaktery musí býtí přímými, ote- vřenými. Nezapomínejme, že spisovatel je zároveň vychovatelem a učitelem národa, lidu, který má právo a povinnost nejen dobré chváliti, nýbrž i špatné kárati a vytýkati. Chceme-li si i my vy- chovati vpravdě kulturní a pokrokový svůj lid, nesmíme literátům ztěžovati jich úkol a dokonce ne obmezovati volnost a svobodu umění.

Život učí, že i ten nejsvobodomyšlnější umělec může býtí cha- rakterním člověkem, dobrým katolíkem a ozdobou církve. — —

Jar. Novák.

Einhard, životopisec Karla Velikého. Zakladatel středověkého imperia římského, Karel Veliký, shromáždil při svém dvoře kromě Rolanda a jiných reků mečovládých ještě družinu druhou, seškuspenou kolem mistra Alcuina. Z vojenských výprav přiváděl s sebou Karel nejenom válečné zajatce vojenské, nýbrž i učitele gramatiky a rhetoriky, kteříž měli dle úmyslů nového Augusta položit základy literární vzdělanosti v drsné franské říši.

Učená dvorská společnost Karlova skládala se ovšem většinou z cizinců, avšak nescházeli v ní ani rodili Frankové, kteří od doby Karlovy se snažili dostihnouti sousedních zemí vzdělanějších. Frankův, kteří se účastnili tohoto ušlechtilého závodění, byl slušný počet. Vychováni byvše v dvorské škole v Cáchách anebo ve vzorné škole v Toursu, roznесли ideje a snahy Alcuinovy do všech krajů franské říše. Skoro všichni literární dvořané Karlovi byli přibližně asi stejného věku s králem.

První z mladší generace, která vyrostla již úplně za vlivu doby karlovske, je životopisec Karlův Einhard.

Einhard narodil se někdy po r. 770 ve východních Francích, v Pomohani, z rodičův šlechtických. Prvního vzdělání došel v klášterní škole fuldske. Opat fuldský Baugulf, poznáv mnohostranné nadání jinochovo, poslal jej asi r. 791 za účelem dalšího vzdělání na školu dvorskou.¹ Od té doby zůstal Einhard stále v okolí Karlově² a získal si záhy všeobecného uznání a vážnosti dvorské společnosti jako člen literárního kroužku královského.

Einhard byl malé postavy, při tom velice pohyblivý a cílý, takže tyto vlastnosti někdy zavdávaly příčinu známým Einhardovým k dobromyslnému vtipkovaní.³ Zároveň však všichni důvěřovali jeho bodrosti a upřímnosti,⁴ podívovali se pružnosti ducha, učenosti i nadání uměleckému, kterýmž Einhard zvláště vynikal nad všechny své soudruhy.⁵ Jmenovitě se vyznal ve stavitelství, vzdělav se studiem antických památek, zvláště spisem Vitruviovým *De architectura*.⁶ Einhardovi svěřil Karel vrchní vedení všech svých staveb,⁷ a je velmi pravděpodobno, že plán ke chrámu Cášskému je dílo Einhardovo. Stavba tato vyniká velkolepou koncepcí a vzbuzuje mocný dojem nikoliv jednotlivostmi, nýbrž výhradně prostorovými poměry jednotlivých částí.⁸

Svou prozíravostí, poctivostí a věrností dobyl si Einhard plné důvěry Karlovy, jenž svěřoval se mu se všemi úmysly svými a velmi dbal na jeho radu. Einhard oplácel se upřímnou oddaností, kteráž přiměla jej, aby po smrti Karlově napsal jeho životopis.

Einhardova *Vita Caroli*,⁹ napsaná bezprostředně po smrti

císařově, tím jest pozoruhodná, že napodobuje Suetonia¹⁰, nejen v jednotlivých výrazech a ve fraseologii, nýbrž i v uspořádání látky a v pořadí jednotlivých kapitol. Einhard s oblibou vylučuje zcela individuální vlastnosti svého reka výrazy takovými a těmi, jakých užívá Suetonius o Augustovi, Vespasianovi anebo Titovi.

V tomto díle Einhardově nejzřetelněji se jeví renaissanční rys Karlovské civilisace. Autorovi zdálo se nikoli nepřipadno, obnovení západořímského imperia vyličiti barvami pokud možná tmějí, kterými starověké císaře vykreslil antický biograf.

Touto cizí formou neutpěla však věčná stránka Karlovy biografie; načrtl Einhard portrait císařův neobyčejně případný a působivý, jenž odpovídá jeho dějinnému významu. Jako založil Karel imperium v podstatě nové, v němž byly jen zbytky forem starořímských a upomínka dějinná, tak i Einhardova Vita Caroli jest charakteristika středověkým způsobem myšlená ve slohu a formě starověké.¹¹

Chladná elegance suetonského slohu jest prohrána takřka dětinnou úctou a oddaností autorovou k císaři, ale přes to nikde nemá biografie ráz panegyrické chvalozpěvy. I zde se jeví klidná umírněnost, Einhardově povaze vlastní.

U syna a nástupce Karlova Ludvíka byl Einhard rovněž ve velké přízni. Od něho dostal i 815 venkovský statek v Odenwaldě. Zde, v rodném kraji, stranou od hluku světského Einhard velmi rád prodléval, sem se také trvale uchýlil od dvora královského, když nastaly v říši politické zmatky, o jejichž urovnání se byl marně namáhal.

V odenwaldském zátíši napsal Einhard dva spisky obsahu náboženského, totiž *Translatio et miracula SS. Marcellini et Petri*¹² a pojednání *De adoranda cruce*.¹³ Je velice pravděpodobno, že od něho pochází také veršovaná skladba *Passio martyrum Marcellini et Petri*.¹⁴

Měl-li Einhard nějaké účastenství ve spisování t. zv. *Annales Laurissenses maiores*,¹⁵ jest velice pochybno a nedá se nijak dokázati.¹⁶

Bohatým pramenem posledního desetiletí vlády Ludvikovy, bohužel nikoli též pro dobu dřívější, jsou listy Einhardovy.¹⁷ Jsou velmi svérázné, lišíce se od ostatní karlovské epistolografie stručností a klassickou jednoduchostí.

R. 836 zemřela manželka Einhardova Imma,¹⁸ jejíž smrt nesl velmi bolestně. Starý císař Ludvík navštívil jev tehdy v jeho osamělém sídle, aby mu osobně projevil své účastenství.

Nedlouho potom, 14. března 840, zemřel také Einhard sám a pohřben byl v kostele kláštera Seligenstadtského, jehož byl

zakladatelem. Na hrob složil žák Aleninův, Hrabanus Maurus, tento nápis:

Te peto, qui hoc templum ingrederis, ne noscere spernas,
Quid locus hic habeat quidque tenens moneat,

Conditus ecce iacet tumulo vir nobilis isto,
Einhardus nomen cui genitor dederat.

Ingenio hic prudens, probus actu atque ore facundus
Exstitit, ac multis arte fuit utilis.

Quem Carolus princeps propria nutrit in aula,
Per quem et confecit multa satis opera.

Christe Deus, hominum salvator, rector et auctor,
Aeternam huic requiem da super astra pius.¹⁹

Dr. Alfons Neubauer.

¹ R. 791. byl ještě Einhard v klášteře fuldském, ale zdá se, že téhož roku vypraven byl ke dvoru. Srv. Hauck. Kirchengesch. Deutschlands II, 168 pozn. 1.

² Blízký poměr Einhardův ke králi s jakýmsi důrazem vytýká epithapium Einhardovo slovy: Quem Carolus princeps propria nutrit in aula (Dümmler II, 238). Einhard sám vzhledem k sobě nazývá Karla nutritor. (Vit. Car. Prol., Jaffé, Bibl. IV, 509.)

³ Homuncius nazývá jej Walahfrid, nam statura despicabilis videbatur (Vit. Car. Prol., Jaffé IV, 508). Z téže příčiny klubovní jméno Einhardovo Nardus často bylo zdrobňováno v Nardulus. Theodulf o něm praví:

Nardulus nunc illuc discurrit perpetue gressu:

Ut formica tuus pes redit itque frequens.

Cuius parva domus habitatur ab hospite magno,

Res magna et parvi pectoris antra colit.

Podobně se vyjadřuje Alcuin (carm. XXX, Dümmler I. 248) i Walahfrid Strabus (carm. XXIII, 221 - 226 ap. Dümmler II, 377.)

⁴ Ingenioque sagax et bonitate vicens (Ermoldi Nigelli In honorem Illudowici II, 31 - 32 ap. Dümmler II, 25.). Clarus veraxque relator ac summe prudens (Poet. Sat. Vit. Car. IV, v. 116 n.); merito prudentiae et probitatis (Walahfr. l. c. 508.); facilis et modesta et quae sanc philosophiam deceat animi vestri natura (Servat. Lup. ep. 1. ap. Migne CXIX, 432.)

⁵ Proto byl zván v dvorské společnosti též Beseleel (Alc. epist. 112 ap. Jaffé VI, 459) dle umělce starozákonního v Ex. 31, 2. Einhard byl nejen architektem, nýbrž také malířem. Ze žákův jeho v tomto umění znám jest malíř Bruun, přijímán Candidus, mnich klášteře fuldského. (Hauck II, 563, 596.) Cat. abb. Fuld. jmenuje Einharda variarum artium doctorem peritissimum (MGH, SS XIII, 272.)

⁶ Bursian, Geschichte der klassischen Philologie in Deutschland str. 20 - 21.

⁷ Wattenbach, Deutschl. Geschichtsquellen I, 201 pozn. 2.

⁸ Dehio-Bezold, Die kirchliche Baukunst des Abendlandes str. 152 nn.

⁹ Vyd. v MGH, SS II, 426 - 463; Jaffé, Bibl. rer. Germ. IV, 487 - 581.

¹⁰ Srv. Fr. Schmidt, De Einhardo Suetonii imitatore. Progr. der k. bayer.

Studienanstalt Bayreuth 1880: M. Manitius, *Einhart's Werke und ihr Stil* (Neues Archiv d. Ges. f. ält. deutsche Gesch. VII, 517 nn.)

11. Baumgartner, *Geschichte der Weltliteratur* IV, 301.

12. Vyd. Migne, *Patrologia latina* C. IV; Lépe G. Waitz v MGH, SS XV, 1, 238 – 264. Spisek tento vyznačuje se velmi živým a názorným líčením. Ostatky mučenníkův Marcellina a Petra získal Einhard r. 827 i dal je převézt z Říma do Mühlheimu nad Mohanem, kdež byl založil klášter a chrám, v němž uloženy kosti obou mučenníkův. Následkem toho jméno Mühlheim časem zaměněno bylo v Seligenstadt. (Wattenbach, *Deutschl. Geschichtsquellen* I, 202.)

13. Vyd. v MGH, EE V, 146 – 149. Srv. Neues Archiv der Gesellschaft f. ält. deutsche Gesch. XI, 231 – 238.

14. Vyd. Dümmler, *Poetae Carolini* II, 125 – 135. Srv. Wattenbach I, 209.

15. MGH, SS I, 134 – 218.

16. Wattenbach, *Deutschlands Geschichtsquellen* I, 210 – 218 (7. vyd.)

17. Vydal Jaffé, *Bibl. rer. Germ.* IV, 437 – 486; nověji Kar. Hampe v MGH, EE V, 105 – 145.

18. Jaffé (*Bibl.* IV, 442) domníval se, že Imma byla sestra wormskeho biskupa Bernharda. Soudil tak ze slov v jednom listě Bernhardově k Einhardovi: Imma, soror dilectissima. Jinak vykládá Hampe v MGH, EE V, 111 pozn. 2. Srv. též Simson, *Jahrbücher des fränkischen Reiches u. Ludwig d. Frommen* II, 1cD pozn. 2.

19. *Hadani Mauri carm.* LXXXV ap. Dümmler II, 237 – 238.

K abrahamovinám J. Š. Baara.
Dnes je nejpoužívanější z katolických spisovatelů. Je dědicem Kosmakovým. Má Kosmakův pozorovací talent, má bohatší stupnici vyzrazovou, má větší dar kompoziční. Důležitý si uznání nejen v kruzích katolických, nýbrž i v literárních vůbec. Jeho začátky byly dosti skrovné. Když se r. 1894 připravoval almanach *Pod jedním praporem*, přihlásil se Baar prostými chodskými písničkami, které všl ve zpracování Bouškové. Baar zaslal básnické při spěvku redaktoru *Nového Života* K. Dostálovi Lutínovi. Příspěvky ty ne byly uveřejňovány, neboť Dostál pozoroval, že verše Baaroví nesvědčí. Za to jeho dopisy šly vtipem a živým slohem. Tu pobídl Dostál Baara, aby se pokusil v próse. A Baar začal posílat napřed malé obrázky, jako *Matka* a jiné, které ukazovaly kvídráp a s chutí byly čteny. A tu se Baar pustil do *Cesty křížové*, která chytla, do *Kohoutů*, k nimž mu

Dostál dal látku ze svého okolí, do *České pamičky*, *Stavěla*, *Zolinky*, stal se stálým romancierem *Nového Života*, přešel do *Máje*, až napsal vicholné své dílo *Cimbura*. Jeho Musou byla jeho chodská matička, která mu vyprávěla příběhy z Chodska s celou vůní národopisnou. Tak povstala pěkná idylla *Pro kravičku*. Nyní už je knih Baarových celý stoh a všechny svou zemitou vůní mají zapátný život v literatuře. Přijeme našemu přednímu romanopisci stejného zlatu a plodnosti do nové padesátky! L.

Nejhorší nepřítel katolických spisovatelů. Nevím, mají-li katolíci spisovatele horšího a nebezpečnějšího nepřítele než je mlčení a to mlčení o jejich knihách, o jejich pracích a jejich činnosti. Už Shelley ve kterési své básni praví, že nemůžeme se za jistých okolností svému příteli i nepříteli citelněji pomstít, než když o jeho jménu mlčíme. Zdá se, že i naše katolické spisovatele stíhá tento

krutý osud. A co je nejmumnějšího, připravují jim ho vlastní lidé a to především ti, kteří v první řadě by měli mluvit. Sledují skoro veškeré katolické listy: denníky i týdeníky. A marně pátrám skoro ve všech po nějakých původních, samostatných úsudcích o našich knihách. V literárních jejich rubrikách objeví se sice zprávičky, ale to jsou jen nakladatelské išimly¹, ve všech listech stejně znějící. Nepošle-li nakladatelství išimla¹, nedoví se čtenářstvo listu ani řádečkem, že kniha vyšla. Vydal na př. F. Masák pěknou knihu «K branám věčnosti». Hleďteje, prosím, který nás katolický list věnoval jí pozornost, přinesl o ni referát, posudek, článek. Žádný. Kniha jako by nebyla pro naše katolické redaktory vůbec existovala. A jistě by jim bylo prospělo, kdyby si ji aspoň přečetli. Vyšly jiné knihy, vydané péčí Družiny literární a umělecké. Byl to vždy kámen do mrtvé hladiny naší žurnalistiky. Kdyby si nakladatelství nebylo zaplatilo tu a tam reklamní notičky a inseráty samo, nebyli by se čtenáři katolických novin o těchto knihách vůbec dověděli. Proto prosíme katolické novináře: Nemlčte o nás a našich knihách. Nechceme, abyste nás chválili a velebili, nám pochlebovali a lichotili. Pívejte si naše díla sebe ostřeji kritickými nožiky (jen když píta bude věrná, spravedlivá a bez osobních předurků), ale jen pro Bůh nemlčte o nás. Nevíte, jak brzy člověk zmlká resignovaně nadobro, má-li mluvit jen do hluché pustiny.

Kulturní poznámky jihoslovanské. Stoletou památku smrti Valentina Vodnika, prvního slovinského básníka a hlasatele jihoslovanského sjednocení, která připadla na 8. ledna, uctila ústřední kancelář Křesťansko-sociálního svazu v Lublani sympatickým činem. Vydala redakci dra. Ivana Pregelje výbor nejlepších a nejcharakterističtějších Vodnikových básní v úhledné knížce, kterou prodává po 1 K 50 li. Není pochyby, že

laciná knížka vnikne do nejširších vrstev a platně přispěje k poznání i ocenění Vodnikovy literární práce. Lublaňské Národní divadlo oslavilo Vodnikovu památku v jubilejní den živým obrazem (Vodník sedící u stolu a skupina, v níž zprostuje Napoleon Illyrii okovů) a národní hymnou «Lepa naša domovina¹», již přednesl divadelní orchestr. — Ve Vrhnici, rodišti Ivana Cankara, připravili na 1. února vzácný literární a recitační večer. Mezi přáteli a ctiteli nedávno zesnulého velkého slovinského spisovatele, kteří se účastnili činně onoho večera, jsou vesměs lidé zvůcných jmen: největší básník slovinský Oto Župancič, dr. Pavel Grošelj, literární kritik dr. Ivan Lah a dr. Jos. P. Oblak, jenž přednášel o «Cankaru-poutniku», příteli přírody a věrném malíři vrhnického okolí. — Roku 1914 zkonfiskovala rakouská cenzura román «Gospodin Tranjo¹», nejvýznačnější dílo slovinského spisovatele Podlimbarského. Pro tento román byla úředně rozpuštěna Slovinská Matice a spisovatel byl konfinován v Dolních Rakousích, kde také zemřel jako oběť tehdejších poměrů. Knihař Slovinské Matice p. Ivan Bonač o devzda však cenzuru pouze 10 výtisků. Ostatní náklad však ukrýl; zardil jej ve svém sklepě. Po dobrých čtyřech letech, při zrození Jihoslávie, rozhoural zeď a vydal knihy Slovinské Matici, která zatím znovu ožila. Tak se dostal «Gospodin Tranjo¹» konečně do rukou čtenářů. Pro Národní galerii slovinskou jeví se poslední dobou živý zájem. Valentin Subic, bratr známých slovinských umělců Jana a Jiřího Subice, slíbil, že odstoupí Národní galerii všechna znamenitější díla z pozůstalosti obou bratrů. Sběrka obsahuje mimo obrazy také znamenité kartony a kresby. Mirko.

Gamma oprávcem IV. Božeho prikázání. Revue «Budoucnost¹», redigovaná prof. Dr. Fr. Krejčím, přináší od Gammy kapitolku eugenickou

— Matka a dítě —, v níž nalézáme mnoho hluboké pravdy. Tak na př. na str. 250 čteme: «Láska tělesná spatřena s výše dítěte, s hlediska jeho osudových možností, viděna s vážností, kterou vzniká věc tak velká, jako je vyvolání nové bytosti do života, mění pro myslícího člověka úplně svou tvářnost a povahu. Rozhodující tu není ukojení pudu pohlavního, nýbrž odpověď na otázku: Co obmyslím pro možnou bytost budoucí? Nejde tu o výkon isvatého práva! na lásku, bez ohledu na to, co odtud pojde, nýbrž především jde právě o tuto odstírkonovanou věc: Co odtud pojde? co pojde odtud ne pro nás oba, nýbrž nejprve pro onoho třetího?»

Člověk, jen pohlíží na své právo rozkoše s hlediska své odpovědnosti k dítěti, které vol nevol potom musí nastoupiti svou osudnou pouť z nejpoucná do bytí, přestane mluvit o svém právu a počne myslit o právu cizím, mnohem vyšším. Lásku přestane být výhradním právem dvou dospělých jedinců, muže a ženy: přestane být záležitostí těl a změní se ve věc svedení.¹

Takle káže křesťanství od počátku, a kdyby se bylo dbalo jeho hlasu, nemusela vystoupit eugenika, která dodělá se jen tenkrát účinku, přijde-li po cestách křesťanství a jeho nauky o b. Božím přikázání. Než autor Gamma chce ukázati svůj odklon od křesťanství těmito slovy na str. 252. «Čtvrté rboží» (tak zvané) přikázání dávno už budilo nedůvěru a pochybnosti myslících lidí, a ti, kdo sami na sobě prožili zlo rodičovské, od Swifta po Strindberga, dávno poznali, že z úst božích nemohlo vyjít: vyšlo jen ze rtů staré generace rodičů, pamětlivě svého sobeckého prospěchu. Doba osvícenější, která hloub postihne smysl života, která opět naplněna bude věrou v život, pochopením krásy i účtou k člověku a k jeho pravému dílu, škrtne toto domnělé boží přikázání a nahradí je jiným: «Cti děti

své, aby se jim dobře vedlo a dlouho žily na zemi!» Slova tato dokazují, jak špatně jsou informováni ti druhové osvícenější, kteří oznamují, že IV. přikázání Boží obsahuje i povinnosti rodičů k dětem. Kdyby Gamma znal nauku křesťanskou o IV. Božím přikázání, pak by ho nereformoval, protože jeho změněné znění je tam plně obsaženo. Toto přikázání je projevem přirozeného zákona všelidského, ale Bohem jest sivořeno, proto u myslících a znajících lidí nikdy nebude buditi nedůvěru. Ono není projevem staré generace rodičů, nýbrž projevem lidské přirozenosti, která je stálou veličinou ve všech dobách. Proto by p. Gamma měl více studovati nauku křesťanskou a pak bude jistě méně reformovati.

Staročeská jména ženská. Snažíme se kořen národní kultury očistiti od nánosů německého, cizácké plevy. Kdož by tu rád nepřispěl? Očista jmen křesťanských, šťastně i nešťastně prováděná, namnoze naráží z pochopitelných příčin. Nemůžeme přece jména křesťanskou tradici posvěcená odhoditi jako bezcenný brak, když na druhé straně vyumělkovaný isvěráz horuje snad pro jména násilně, nevkusně tvořená a ničím neodůvodněná. Jadrná, staročeská jména křesťanská těžko se sledávají. Zajímavé doklady podává na př. úmrtní kniha panenského kláštera v Dokanech od r. 1143 - 1185, založeného za Vladislava II. v r. 1144. Zakladní kámen posvětil premonstrát Jiřích Zdik, biskup olomoucký a první převorší stala se králova příbuzná Judita, řeholním jménem kda. Z 80 řeholnic tam žijících jmenovaly se některé takto:

Sezema, Dobroslava, Pomoslava, Utiecha, Ladislava, Ludmila, Radoslava, Anežka, Václava, Beneka, Zdenka, Vratislava, Dobra, Stislava, Blida, Domoslava, Stanislava, Bolemla, Petrava, Jitka, Neslava, Dobronka, Petruše, Sudislava, Bohuslava, Voy-slava, Elena, Polexena, Breika atd.

Člověk zrovna okřeje při těch zvucích, kdežto jindy husi kůže naskakovala, když jsme slyšeli ohydné Fifi, Lolo, Mizzi, Kity a jak se všechny ty tingl-tanglové osůbky jmenovaly.

M. Javorník.

Vojenské čítárny. Z nařízení ministerstva národní obrany měly být dnem 1. února b. r. zřízeny ve všech posádkových městech vojenské čítárny, v nichž prý budou vyloženy pro vojáky veškeré české časopisy. Nařízení dalekosáhlého kulturního významu, čelící zvyklým pitkám, karbanu, muzikám a nočním toulkám za holkami ze srdce vítáme. Přijeme si pouze, aby v čítárnách byly vyloženy skutečné časopisy všechny, tedy i katolické, proti nimž dosud všude jsme pozorovali jistou zaujatost. — a. a.

Nové známky a kolký jsou důkazem, že u nás se vždy vše chýne z opačného konce. Zubní technik je ministrem výživy, bývalý pilníkář ministrem školství, — a návrhy na kolký a nové známky, tedy výtvary ryze grafické, zadávají se k provedení dekorateurům, kteří o grafiku skoro ani nezaváhli. Ole toho také to dopadlo. Obraz Hradčan na známkách je sice případným motivem, ale provedení dopadlo přímo mizerně. Jsou tu ovšem velké technické potíže, ale manýrovité umění Alfonse Muchy hodí se líp na umělé plakáty a krabičky s bombony, než na poštovní známky. Kolký se znakem českého lva, koketující s kubismem jsou rozplizlé a temné milho-viny, postrádající pevného výrazu výtvarného. Ovšem, vše je pouze prozatímni, ale i prozatímnost neomlouvá. Při soutěži na nové známky dobyli prvních cen opět dekorateuři: Kysela a Mucha. Je dvojnásobná možnost: buď jury nebyla na místě, nebo naši grafikové se málo činili, o čemž ale při vysoké úrovni naší grafiky pochybuji. — a.

Z výtvarných revol. V orgánu Sdružení jednoty výtvarných umělců „Dile“ pojednává Dr. Vysoký o za-

kladateli klasicismu ve století devá-tenáctém, německém učenci a archeologu Winkelmannovi. Archa přinese v brzkou pojednání o tomto významném muži, který stejně, jako Wackenroder, původce novoromantičké směru v německém umění přestoupil od protestantismu ke katolicismu a ovlivní obou těchto konfeticů na počátky našeho českého umění, zejména na našeho Josefa Manesa.

— „Veraikon“, grafická umělecká revue, zahájila za redakce Dra Dolenského. Konůpka a Pacovského páry ročník, v němž pokračují v intencích, které sobě redaktoři už při založení vytkli a slibně prováděli. Spiritus rector celé edice, která přináší zajímavé originální grafiky v přílohách, jest ovšem už nám dříve známý Emil Pacovský, jehož úvodní článek o novoročenkách českých grafiků a bystré úvahy kritické dodávají časopisu vážného charakteru, jímž pojímá umění a umělce. — „Umění“, nový sborník pro českou výtvarnou práci, počal vycházeti nákladem Jana Štence v Praze. Neskrblíme o lidem nad obsahem i vypravou prvního čísla, v němž jsou zastoupeni významnými pracemi všichni naši přední umělci kritikov. Prozatím jen zaznamenáváme. — a.

Z dílen našich výtvarníků. Mistr Jano K o h l e r pracuje ve svém zatiší v Nenkovicích u Kyjova opět na známé křížové cestě pro svatý Hostýn, kde má letos provéstí nová čtyři zastavení. Na nové umělecké obohacení posvátné cesty se už předem těšíme.

— J o ſ a Uprka vydal u Topiče v Praze cyklus šesti leptů pod názvem „Slováci“. Je to povětšinou opakování motivů ze známých jeho obrazů, provedené sice mistrně, ale přec jen dokazující, že hlavní doménou mistrovou je barva.

— V Rudolfině v Praze vystavoval své obrazy malíř Hradečný, jehož první pokusy svého času uvedl na veřejnost v Olomouci časopis „Našinec“ ve svých redakčních místnostech.

— a —

Fr. Dohnal: Nové básně.

JEN JEŠTĚ CHVÍLI

Jen ještě chvíli nutno nocí jíti,
 jen ještě chvíli, než se rozední!
 Hle, štítý hor již prvním svitem svítí
 a hoří tmou — ó, jenom pohlédni!

O věi, ó věi, tam v dáli na východě
 den nový vstává z tajů orlích hor,
 a k novým plavbám vyplují zas lodě,
 jak vyhoupane se slunce nad obzor.

A nových naději křik rozjasněný,
 těch naději, jež zmlkly unavou,
 zas rozletí se hlasně na vše strany,
 jak zlatých ptáků píseň dálavou.

A poutník zemdlený již dlouhou poutí
 zas pramen najde trysklý ze skály,
 a ženci přijdou zralé klasy žnouti,
 jež tíhou svou již k zemi klesaly.

Dak všechny svíce rozzněm' na oltáři,
 jež ozdobíme květů záplavou,
 zrak zvlhne radostí a v světél záři
 pět budem' píseň velkou, jásavou.

To bude velká slavnost Vykoupení,
 v níž nezazní už tóny smuteční,
 jen bílá radost jako světlo denní,
 jak bílý, teplý paprsek sluneční. — — —

Jen ještě chvíli! . . . Stíty hor již svítí,
již jihne noc i tato poslední . . .
Jen ještě chvíli nutno nocí jíti,
jen ještě chvíli, než se rozední! . . .

VŠECHNO JIŽ UMÍTE!

Všechno již umíte!

Na nebi runy jste přečetli hvězdné,
vesmír jste změřili, hlubiny bezdné,
zemi jste zbadali od pólu k pólu,
tisíc mil vzdálení mluvíte spolu,
ve vzduchu litáte, obrovští ptáci,
pod vodou plujete rybami zcela,
sto tisíc metrů svou vzdálenost ztrácí,
sto tisíc metrů když monstrosní děla
vrhají zkázu a sejí žeň smrti

Všechno již umíte!

Všechno již lidský si podmanil duch,
oheň i vodu i zemi i vzduch,
v šíleném rozpětí, které až drtí . . .

Všechno již umíte!

Úžasna lidského ducha jsou díla!
A přece, přece
z pod masky odkryté
jak dravec z klece
ze všech těch vědění
zuby vždy vycení
bestie bílá!

Vidíte, vidíte požáry rudé
hořících vesnic a hořících měst,
zástupy hladových, vyhublé, chudé,
prodanou nevinnost, zdeptanou čest,
potoky krve, jež řinou se všude,
barvice silnice, ulice, pole,
barvice lesy i skaliny holé,
barvice do ruda bystřiny, řeky?

Vidíte furie běsnící vzteků,
bořící v mžiku, co stavěly věky?

Vidíte, vidíte v ssutinách chrámy,
oltáře zbořené, zprzněné chamy?
Slyšíte sténání, úpění, vzlyk,
slyšíte kletby a divoký ryk,
smrtné výkřiky vražděných po stech,
smrtné výkřiky mrazící v kostech,
slyšíte chrapot těch, kteří mrou hladu –
slyšíte, slyšíte . . . všady, och všady! . . .

Vidíte, vidíte zbujnělá těla,
duše v nich sobecké, bez citu zcela,
tyjící, bující z mozolů jiných,
ze slz a strádání sirot a vdov!
Vidíte srdce ta tvrdší než kov?
Vidíte matku tam líci tak sinných,
bídou a bolem jak chvěje se všecka,
poslední košili svlékajíc s těla,
by za ni dleba kus vyžebrot směla
pro svoje hladová děcka?
Vidíte, vidíte hrozné ty ruce,
sobecké, bezcitné k matčině muce,
chtivé a lačné jak luňáka spár
chtivé a lačné jak berou ten cár?

Vidíte, vidíte paláců okna,
veliká, bezcitná, luxusní okna,
svítící, zářící, hořící tmou?
Tisíce světél tam v záplavě hoří,
v bílé té záplavě, v světél tom moři
tančí tam, zpívají, baví se hrou --
a dole v sklepeních chudáci mrou
bezmezným strádáním, zimou a hladu --
bezcitnost bezmezná všady, och, všady! . . .
Bezcitnost, která jen bije a tyje,
která jen rdousí a lakotí sobě,
neznajíc jiných vždy sobě jen žije,
sobectvím, zvířectvím, vášněmi zpílá --
bezcitnost, která i na čerstvém hrobě
dovede tančit -- och, bestie bílá!

Vidíte, vidíte!
Všecko již umíte!
A přece, přece

z pod masky odkryté
jak dravec z klece
ze všech těch vědění
zuby vždy vycení
bestie bílá!

Všechno již umíte!
Jedno jen nevíte,
jedno jen neznáte – jedno, jež nutno!
Jenom jste intelekt pěstili stále,
jenom jste vědáním sytili duši,
srdce však zůstalo ubohé, malé,
srdce jste nedbali, nedbali citu,
srdce jste nechali umírat v hluši . . .
Proto tak v duši teď pusto a smutno . . .
Proto tak chladno i v slunečním svitu
Proto to vědění dusí a drtí . . .
Citíme: kolem nás doména smrti . . .
Citíme: jedno jen zadíranit může:
Odhodit falešné, smrtící masky,
které nás rdousí, vždy svírají úže,
vyzvednout kulturu srdce a citu,
vyzvednout kulturu tvořivé lásky,
a její vítěznou, magickou silou
ubíjí v člověku – bestii bílou!

Eugen Claudius Kletus: Podpěra.

Důvěra má k Tobě, Kriste, podpírala mne vždy. Nepadl jsem.
Naděje má radostná byla a čistá, nadšená a upřímná. To byl
základ k mému duševnímu bytí.

Ani bouře neztroskotaly, ani ohně nespálily.

Přišel jsem i zvítězil.

Kristus je heslo mé i prapor můj.

Vznešenost Kristova božství uzdravuje mne ze škarohlídství
a vůně Jeho Milostí dávají mi útěchu.

Co svět nemohl mi dát, to dal mi Kristus, Král básníků.

Srdce Kristovo je moje útočiště. Byť celý svět by mne
nenáviděl, Kristus dá mi dosti síly, abych vždy čistě
miloval.

Václav Oliva: O roce mučednické smrti svatého Jana Nepomuckého.

(Pokračování.)

3. O ÚMRTNÍM ROCE SV. JANA NEPOMUCKÉHO V KANONIZAČNÍ BULLE.

Kanonizační bulla o sv. Janu Nepomuckém datovaná jest v Římě v sv. Petra léta vtělení Páně 1729, dne XIV. před kalendami lubnovými v pátém roce pontifikátu papeže Benedikta XIII., t. j. dne 19. března roku 1729.¹

Bulla sama skládá se ze čtrnácti odstavců pořadem za sebou číslovaných číslicemi římskými a při každém odstavci edle na okraji uvádí se kratičkově obsah toho, o čem příslušný oddíl jedná.²

Při otázce však o úmrtírním roce sv. Jana Nepomuckého z těchto odstavců rozhodují pouze dva a to čtvrtý a pátý. Z té příčiny uvedu je doslova.

Odstavec čtvrtý zní: „Sed ille opulento lucro animarum unice contentus, huiusmodi se honorum amplitudini generoso consilio subduxit. Ne tamen illorum contemptu in superbiae notam inmereret, summum tandem elemosynarii munus a rege, eiusque optima conjuge Iohanna, Alberti Bavariae ducis filia collatum, accepit in quo exercendo praeclaris animi dotibus toti aulae praecluxit, et Iohanna regina, christianis virtutibus instructissima, suae conscientiae arbitrium esse voluit, quod exemplum Pragensis acris sanctimoniales secutae, ad summum perfectionis apicem eo luce sanctivolarunt. Haec prima in viro Dei sanctitatis praeludia absolutam consummationem aliunde acceperunt, ubi pro custodiendo sacramenti Poenitentiae sigillo, nulla humana vi reserando, animam suam ponere non dubitavit. Etenim labente anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo tertio, cum Venceslaus paternae virtutis immemor, agente humani generis hoste, in fla-

¹ Bulla alespoň končí slovy: „Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo vigesimo nono quatuordecimo Kalendas Apriles, pontificatus nostri anno quinto.“

² Sr. vydání její z roku 1729 v Praze pod názvem: „Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Benedicti XIII. Pont. Max. constitutio, qua beatus Joannes Nepomucenus, presbyter et metropolitanae ecclesiae Pragensis in regno Bohemiae canonicus sanctorum Christi canonici adscribitur. Romae MDCCXXIX Ex typographia Rever. camerae Apostolicae. Reimpressum Vetero. Pragae apud Carolum Joannem Hraba, incliti regni Bohemiae Statuum typographi.“

gitorum abyssum praeceps ruisset, pientissima regina, viri sceleribus maxime offensa, crudelitatem ejus perhorrescens, uni Deo se totam dicare constituit, ab eo in tanta calamitate subsidium et solatium deprecatura. Sacrum propterea confessarii tribunal adire frequentius, cum lacrimis conscientiam aperire, afflictare se, egenorum curam suscipere, Deum assidue cogitare, et diu noctuque obsecrare, ut meliorem conjugentem daret, quem pridem a pessimo vitae instituto revocare optans, seorsum privatis obsecrationibus saepe numero adgressa fuerat.¹³

Na okraji odstavce tohoto, jakožto kratičkový obsah jeho, jest poznámka: *„Lucro animarum intentus, honores respuit. Fit confessarius Iohannae reginae.“*¹⁴

Pátý odstavec, na jehož počátku in margine či na okraji udává se kratičkový obsah toho, co bude následovati, slovy: *„Pro sigillo confessionis atrocissima patitur et morte subit.“*¹⁵ zní: *„Sed rex crimina criminibus addens, piis optima reginae officiis in furorem actus, eo prolapsus est, ut quae illi in sacramentali confessione elemosynario atque uni Deo aperiret, ab eo sibi patet fieri debere, nefario ausu contenderet: magnisque hoc pollicitationibus a Ioanne extorquere semel atque iterum laboravit. Mox novum regis atrocissimum facinus in coco verubus transfixo atque*

¹³ I. j. „Než on maje zřetel k tomu, aby co nejvíce duši Kristu získal, vynul se tímto důstojnostem způsobem velice šlechtným. Aby totiž odmitnutím jich nebyl považován za pyšného, přijal ukol nejvyššího almužníka. Jež mu král a jeho ctnostná manželka Johana, dcera Aliberta, vládce bavorského, nabídli. Zastává pak úřad tento, přeskvostnými ctnostmi duše byl vzorem celému dvoru a královna Johana, významávající se nejkrásnějšími ctnostmi křesťanskými, toužila, by se stal jejím zpovědníkem. Jeptišky na hradě pražském následující jejího příkladu, dostoupily velmi velikého stupně dokonalosti. Tyto první předešly svatosti muže Božího přijaly náplň svatosti odjinud, když totiž neváhal pro zachování zpovědního tajemství, jež žádnou lidskou mocí vynutiti se nedá, položití život. V roce totiž 1383, protože Václav zapomenuv na dobré vlastnosti otce svého, popudem nepřítele pokolení lidského v jím nefesti střemhlav se vrhl, velmi zbožná královna tlužena do hloubi duše liřchy svého chotě a obávající se jeho krutosti, umínila si, že zcela Bohu jedinému se odevzdá, hodlající od Něho v takovémto neštěstí pomoc a útěchu si vyprositi. Proto častěji k zpovědi přiklekala, se slzami v očích se z hříchů vyznávala, tělo mrtvila, nuzným přispívala, na Boha ustavičně myslila a ve dne v noci Ho prosila, aby chotě na lepší myšlenky přivedl, ba toužíc, aby chot co nejdříve od zhýralého života se odvrátil, velmi často v ústraní k soukromým modlitbám se uchýlovala. Sr. můj spisek: *„Kanonizační bulla sv. Jana Nep.“*, 28 – 29.

¹⁴ I. j. *„Maje na mysli spásu duši zamítá důstojnosti. Stává se zpovědníkem královny Johany.“*

¹⁵ I. j. *„Pro zachování zpovědního tajemství trpí nejhoroznější muka a podstupuje smrt.“*

igne assari jusso aliis prae horrore et stupore tacentibus a Ioanne leniter objurgatum eius immanitatem in Dei famulum irritavit. Quare elemosynarium contumeliis affectum carceri et vinculis mancipat, inde non educendum minatus, nisi reginae confessionem pandat. At ejus constantiam in vinculis et postmodum in convivio Venceslaus expugnare frustra molitus, catastae impositum, tormentis et facibus ad latera admotis, ut secretum proderet, torqueri imperat: quo in agone Christi pugil nihil prorsus, nisi suavisissima Jesu et Mariae nomina ingeminans, vitam et mortem Domino commendavit. Carcere hinc dimissus curatisque vulneribus, vir Dei secum immaniter acta prudens celavit resumptoque pristino concionum exercitio in aede principe cum ad populum verba illa Christi Domini protulisset: Modicum videbitis me; et jam non multa loquar vobiscum, sibi pro Christi et ecclesiae lege occumbendum praeiunxit. Tum uberrimis lacrimis regni infortunia et eventuras brevi calamitates memorans inque magno luctu omnes relinquens concionem absolvit. Supremum igitur agonem sibi instare praevidens, antiquam Deiparae imaginem veneraturus, Boleslaviam profectus eius praesidium vehementissimis precibus flagitavit. Inde Pragam vespere pervigili Dominicae Ascensionis reducem ex fenestra rex conspicatus ad se accersit mortem interminatus nisi arcanas conjugis confessiones statim exponat. Sed fortissimus Dei miles intrepide reluctatus impium facinus quod ab se requirebatur non voce sed capitis vultusque gravitate aversatus est. Mox iussu regio a satellitibus comprehensus alio clam deportatur nocturne manibus et pedibus vinctus ad pontem Moldaviae Pragam praeter fluentis deductus in subjectum flumen praecipitur.⁶

6. I. j. «Ale král k hříchům hříchů připojuje zločinnými skutky, sýtečné královně rozružen tak poklesl, že se hříšnou snělostí usiloval, aby to, co královna almužníkův ve sv. zpovědi a pouze Bohu zjevíla, zpovědník jemu pověděl a vyhrožoval, že povědětí musí; i chtěl mnohými sliby toto na Janovi vyzvědětí znovu a znovu. Brzy nový z nejstrašnějších zločinů krále, zuřivost jeho proti sluhovi Božímu roznil, když totiž král kuchaře vidlicemi přorbdl a na ohni upěci dal a od Jana mluvě byl pokášan, kdežto ostatní pro strach a hrůzu mlčeli. Proto když byl almužníka král pohanami zahrnul, odevzdává jej do žaláře a pout a hrozí, že odtud propuštěn nebude, nezjeví-li mu zpověď královninu. Když však Václav jeho vytrvalost v okovech a potom při hostině marně zlomiti usiloval, odevzdává ho katovi na mučidla a káže smolnicemi na bocích páliť a mučiti, by tajemství zpovědní zradil. V tomto zápase vojin Kristův ani nepronluví a pouze úpěje nejsladší jména Ježíš a Maria, život i smrt Bohu doporučil. Potom propuštěn ze žaláře, když rány se zahojily, rozvážlivý muž Boží zamlčel, jak krutě s ním bylo nakládáno, a káže znova evangelium jako dříve na hradě královském, když hlásal lidu ona slova Krista Pána: «Maličko užíté mně» a

Připomenuté právě odstavce musí se brát disjunktivně čili každý pro sebe a zvlášť, jak plyne nejen z toho, že jsou to odstavce, ale i z nápisů k nim na okraji připojených. Jedná každý z nich o něčem zcela jiném a to čtvrtý o zpovědnictví sv. Jana a pátý o mučednictví a smrti téhož svěťce. Mimo to, a k tomu třeba přihlížeti nepředpojatě a s největší vážností, rok 1383 uveden jest pouze v odstavci čtvrtém čili v odstavci, jednajícím o zpovědnictví světcově, ale úplně jest vynechán v odstavci pátém, kde jedná se o smrti sv. Jana. Ba v odstavci pátém docela a naprosto ani jediným slovem se nenaznačuje, že by rok 1383 měl anebo musil se vztahovati i k němu.

Mýšlenky tyto, jichž, řeknu ihned, neochvějná správnost plyne nad slunce jasněji z textu samého a nepotřebuje tudíž nižádného důkazu, dají se vyjádřiti i takto: Z celé kanonizační bully pro spor. uveden-li v ní rok smrti sv. Jana Nepomuckého čili nic, rozhodují pouze odstavec čtvrtý a pátý. Z odstavců těchto však pouze pátý jedná o mučednictví a smrti světcově, ve kterém vůbec žádného letopočtu není. Letopočet přichází v odstavci čtvrtém, jednajícím o zpovědnickém úřadě Janově. Proto letopočet kanonizační bully sv. Jana Nepomuckého může jediné a pouze vztahovati se k zpovědnickému jeho úřadu.

A že tomu vskutku tak jest, ukazuje podrobnější rozbor tohoto čtvrtého odstavce. Na počátku jeho totiž vypravují se dvě zvláštní okolnosti a to jednak, že král a královna Johana učinili sv. Jana Nepomuckého královským almužníkem a že královna Johana toužila nebo chtěla,⁷ by stal se jejím zpovědníkem a jednak, že jeptišky na hradě pražském následovaly královnina příkladu a dosáhly velikého stupně dokonalosti.

(Pokračování)

„Iž ne mnoho budu mluviti s vámi: předpověděl, že za Krista a zákon církve zahyne. Pak s hojnou slzou připomenuv neštěstí království a nehody, jež v brzkú na ně přikvácí a za hlasitého pláče, rozloučiv se se všemi, kázání skončil. Předvídaje, že nastává mu krutý zápas, poněvadž byl ctitelem starobylého obrazu Rodičky Boží, odešel do Boleslavi, a její ochranu nejvšelejšími prosbami si vyprošoval. Z Boleslavi navrátil se večer o vigílii neděle po Nanebevstoupení Páně do Prahy. Když král vracejícího se z okna spatřil, povolal jej k sobě hrozí mu smrtí, nezjeví-li ihned tajné zpovědi jeho manželky. Ale přestatečný bojovník Boží bez bázně nešlechtný zločin, k němuž byl nutkán, zamítl ne slovem, ale vážností obličje a záporom hlavu. Záhy z rozkazu krále od zbrojné moci tajně jinam byl dopraven a v noci na rukou i nohou svázán, přiveden na most Vltavy, jež Prahou proudí, odkudž do řeky jest svržen.“¹ Sr. iO kanonizační bulle.¹ 29—31.

⁷ Upozorňuji, že text výslovně dří: „Suae conscientiae arbitrium esse voluit,“ t. j. „Chtěla, aby byl soudcem jejího svědomí“ či zpovědníkem.

Chrámý daly své měděné
střechy, zvony . . . zbyl jim
ještě oltář . . .

Rosegger.

I.

Aj, odcházejí všichni mrtví, zhasli,
neb bezbranní jsou v ruce katanově,
jen nemá lítost zvučí na jich rově,
již hlaholem svým v umírání žasli.

Svýdci posvěcení vzpomínají písní,
té slávy, radostí a ranní záře . . .
a družiček zří drobných úsměv, tváře,
jichž švitořivý sbor se dole tísni.

To vidí zvony lkavým sledním zvukem,
to zpívají svým zmráčením tlukem,
jak srdce naše pláče, hořekují;
a s jasem míru, přes bouřlivé mraky,
v něž básník v touze upíal svoje zraky,
jich svatá znění v soumrak smrti plují.

II.

Ni vaše smrt, ni hub, ni ponížení
nám, zvony naše, pamět neurvalo,
dnes nářků poušť, kam slunko dřív se smálo,
a v tichu dusném hlaholu již není.

Teď místo písní, které k spáse zvaly
a místo zvuků vašich vražd bouře,
nám dělá hučí o satanské vzpouře
a zášť a hněv jsou našimi teď králi.

Však netruchleme v šeré beznaději,
vždyť ďábla nástrojově v zkázu spějí
a osud v jejich zpečetěn jest zlobě:
vy, zmrtvýchvstali, v míru ve hlaholu
ty lotry krvežizné s námi spolu
kdys vyženete v pozdrav lepší době.

Alois Stan. Novák: Výroční cena.

(Pokračování.)

Je špatným vtípem říci: Panny!
To slovo budí hloupý smích –
ret žen je příliš olibaný
a není více nevinných. –

Náš zár byl příliš otravný
a příliš hrdé naše sny
a z našich srdcí ubitých
blín přišerné své květy zdvih'.

Hle konec! Vrby smuteční
nad shnilou vodou truchle ční
a dole sráz, kam dospěli
jsme mdlí chorými pocely.¹

A v rej dávají se strhnouti i všechny láhve a číše na stolech,
v nichž, jak se mu zdá, je místo vina krev a rozpuštěné zlato, a
lidským hlasem doprovázejí svůj tanec skla.

„Zas tepny vzbouřené do zemlených skrání bijí
a oheň vyhaslý cítíme v žilách plát,
tíž pudů smyslných a horkých agonii
ive. lučí v mozek náš jak šetý vodopád. –“¹

A jedna postava dytá plný pohár, přiskakuje k němu a na-
silně otvírá mu rety a vylévá zlatý obsah číše jemu do vyprah-
lého hrdla s rozpustilým smíchem:

„Quid doctrina juvat, si sola Pecunia regnat?
Quid prodest versus, si una Moneta potest. –“¹

a znovu druží se k postavám, jejichž reji přibývá šilenosti a
jejichž rety vyrazí poslední sloku hýřivé písně:

„Žní z hospod ještě drsné křiky,
ty zmolknou než se rozední –
při táhlých zvucích harmoniky
tančíme tanec poslední. –“¹

A s tancem mizí vinárna se svou společností, aby ustoupila
novému obrazu. Kalina sedí v kavárně a zdvihá se se židle, aby
s věšáku snal jeden časopis a prohlédl si jeho obsah, aby na-
hlédl do novin, není-li cena soutěže přiknuta jeho jménu. Než
deníky i časopisy unikají jeho ruce, nemůže jich dosáhnouti,
106

vystupuje na židle, na stůl, který se pod ním zvrhne a on padá – padá. –

Kalina spadl s lože a probudil se. – V pokoji bylo světlo, které oknem do něho házel již dávno probuzený den. Kalina promnul si oči a jal se zvolna oblékat, neboť cítil, že je osvěžen na těle i na duchu a chtěl, jak bylo jeho zvykem, nadýchat se ranního vzduchu v ulici po nočním hýření. V mysli začal vzpomínati na své divné sny. Poslední připomněl mu soutěž a jeho naději na cenu, již by se byl déle v myslí obíral, kdyby jej nebyla vyrušila bytná nesouc Kalinovi snídaní. «Pane Kalino,» začala hned na prahu, shýřte celou noc a mně dluhujete za byt a stravu: již dva měsíce a dobře víte, jak se dnes bichně aprovisace shání; je potřeba peněz a zase peněz.» Jindy by ji byl Kalina řekl, že je jako hrabě Montecucoli, jenž chtěl peníze a zase peníze, neboť paní Brabcová častěji připomínala mu platební povinnosti; jindy by ji byl sladkými sliby chlácholil, že co nejdříve zaplatí veškeren dluh; dnes však sebevědomě a hrdě vykládal: «Paní Brabcová, jen zálný strach; zítra bude v novinách, že váš nájemník Kalina byl poctěn za svou vešovanou nejnovější shirku první cenou České Akademie. Bude po bidě – na dlani budu před vámi počítat několik tisícovek, zaplatím vám dluh i s úroky a byt i stravné si zapravím na celý rok předem a i na památku vám něco koupím, třeba gramofon se zamilovanou vaší písní:

«Za krásných dnů mě mladosti
můj býval celý svět –
dívka mi byla k radosti
a život rajský květ.»

Paní Brabcová stavěla se však jako nevěřící Tomáš k nadšeným jeho slovům a vývodům a to Kalinu popudilo. Hněvivě volal: «Paní Brabcová, v tomto případě zapovídám si veškerou nevěru a pochybnost, při bradě prorokově, při životě a talentu svém vám přísahám, že cenu dostanu.»

Paní Brabcová poznala, že nemůže odporovat a proto se slovy: «Bude mně těšit!» vytratila se z pokoje básníkova, jež měla jinak ráda. Když byl Kalina hotov s toiletou, které nevěnoval příliš velkou péči, vypravil se po snídani na návštěvu ke svému příteli malíři Červenému, jenž měl svůj atelier pod Petřínem. Dosud nikomu neřekl, že čeká z Akademie první cenu; dnes však nemohl již odolati, aby se s radostnou svou nadějí nesvětil svému nejlepšímu příteli...

Kvapným krokem spěchal Ferdinandovou třídou na most, kde

se nezastavil jak jindy činival a nepohlížel na věnec do zlatova žloutnoucí Letné, nepozvedl zraku k zahradám na svahu Petřina, které se mu tak líbily v jarním květu i v šatu pestrobarevné jeseně.

Příteli Červenému nepřišla návštěva Kalinova příliš vhod. Právě propustil sličnou modelku, dívku asi osmnáctiletou, kterou náhodou získal pro svůj obraz Sárky na pražské ulici a chtěl do poledne dokončiti zběžnými rysy načrtnutá oblá ramena a zcela odhalená nádra svůdné Sárky, jejíž hlava byla již hotova.

Proto vyzval Kalinu, aby se posadil a prohlédl si poslední jeho náčrtv, které pracoval po návratu svém z letního bytu v Itálii. Než Kalina odporoval a přistoupiv k Červenému položil mu s lehkým úhozem pravici na rameno řka: „Příteli, výroční první cena České Akademie mne tentokráte nemine, již zítra bude oznámen výsledek soutěže. Nepochlubil jsem se dosud nikomu, ani tobě, že zadal jsem do soutěže knihu přímo démonickou, kterou psal jsem o lethargii svého srdce, svých citů a svých ideálů, jimiž, jak víš, jsem hledal světy neprozkoumané, směry nové a cíle neznámé, které by hypnoticky působily na čtenáře a donutily jeho hlavu k nočním meditacím. Příteli drahý, ani nevíš, jakou rozkoší plní se nitro mé při vzpomínce na slávu, jaká sbírkou mou bude české poesii založena. Podivný jakýs hlas ustavičně mi šeptá, že ceny dostane se mi zvláštním slavnostním způsobem, čemuž nasvědčují dnešní noční podivné sny, které i úzkostí chvílemi mne naplňují. -- Zdá se mi již po několik dní, že podléhám čarovnému kouzlu sugesce a hypnóse neznámého člověka a že na okno myšlenek mých buší myšlenka jiného, která touží po splnutí duchů. Vysvětluji si duševní stav svůj všelijak a myslím si, že se jedná o zvláštní druh telepatie. Vždyť známo je ti, že myslíme-li intensivně a s láskou na někoho, že vlny myšlenkové říší duchovní přenášejí se k čelu přítelovu a budi mu podle zákonů rezonančních stejnou ozvěnu dojmu a nálad v čele i srdci. Přiblížíme-li se s rozechvěnou strunou k jinému hudebnímu nástroji, jehož duši jsou struny, ozve se v něm struna a tón odpovídající tónu našeho nástroje, tónu naší struny. A podobně se to má v říši myšlenek a citů. Je nitro a zvláště záhadný mozek lidský tajemným hudebním nástrojem, vždyť pod rezonanční deskou lebky skrývá se labyrint závinů, trubcí, spirál, které i tím nejjemnějším podrážděním nervů – strunami duševními – jsou unášeny ve znění. Jsou telepatické vlny, kterými přenášena jest radost i bolest a které nejintenzivněji působí v agonii, kdy v umírajícím člověku chabnou smysly, aby tím mohutněji pracovala myšlenka a pocity duše i ducha.

I já cítím, že kdos cizí pracuje v mém nitru, že kdos hlásí se u myšlenek mých o slovo a to zvláště v noci, kdy umírají smysly a bdí jenom duše, neboť duše nezná spánek jsouc nesmrtelná. Myslím si, že censor, jenž čel mou sbírku, stále myslí na jejího autora, že se jeho složitou duší obírá dnem i nocí, že hledí v myšlenkách aspoň navázat s ním rozhovor, že vžívá se násilně v moji náladu, aby mne pochopil. Žije pro mne, sní o mně, neboť i já po celou dobu soutěže snažil jsem mu přiznání ceny výroční mně, výhradně mně, básniku, jenž touží po slávě, radosti a zlatě.¹ —

Unaven svou dlouhou argumentací ustal Kalina a zabodl se zpytavým zrakem do tváře přítelovy, jenž již dávno odložil štětec a paletu a se zájmem naslouchal přesvědčivým slovům básnickovým.

Je-li tomu tak, pak ti již, příteli, gratuluji dnes k výroční ceně, kterou si právem zaslouhuješ, neboť duši i život kladěš na oltář obrozené české poesie, bojuješ neohroženě za slávu svou a slávu její, nelekáš se lidského klepu ani péra kritikova.

Je sláva podle básníka Salminiho nevěstkou a ta si musí chleba vydělávat, jak se to dá. I já vedu boj o slávu, než zdá se mi, že v něm podlehnu, že rozloučím se se štětcem a paletou a že v ústraní budu jenom vzpomínat na své tvůrčí ideály: které tak rády klamou a ke skepsi dohánějí jako doháněly Michelangela a jeho proroky na klenbě Sixtinské.

Je lépe srdci žít, než tvát se s lidským klepem —
do jemných uší vosk a uhaně na oči!

Tak lze jen zvítězit v tom boji o chléb slepém,
o kousek prázdné cti a slávy otročí.¹

Ano, pravdu zláš se mít, příteli — neboť čím jiným je básník a umělec než otrokem své slávy, v jejichž poutech upí dnem i nocí,¹ chopil se slova znovu Kalina. Tvůrčí duch, leckdy i démon tiskne stále péro do ruky a ty musíš psát i kdybys měl psát vlastní krví svého srdce a honit se za slávou, která pichá ke slunci jako barevný motýl vyplašený z květů.

(Pokračování.)

Narození Ježíše Krista jest nejdůležitějším datem veškerých dějin lidstva. Žádná bitva, žádné nastoupení na trůn, žádný přírodní úkaz, žádný objev nemá takového významu, jenž by s krátkým životem Galilejského mohl být srovnán; skoro dvoutisícileté dějiny to potvrzují, a ještě dosud jsme ani prahu křesťanství nepřekročili.

Chamberlain.

Fra Josafat:

Po impressionismu – expressionismus.

Nová revoluce v literatuře.

I.

Dávno už není literatura záležitostí celého národa, nýbrž jenom velice úzkého kruhu, jenž udává tón, a vydává prostřednictvím tisku zvoučné denní rozkazy, předpisující massám nezasvěcenců jejich literární vyznání víry. Jedině kastě kritiků, kteří se považují za výhradně k tomu oprávněné, vyhrazeno je dnes právo, aby si utvořili svůj úsudek o literárních nových zjevech; ostatním předloží se hotové ragout úsudkové v denníku, a nemají jiné úlohy, leč úsudek ten při příležitosti zase opakovati, papouškovati, a tak tvořiti kompaktní, od několika málo chytráků utvořený a řízený literární denní posudek, proti němuž se vzepřiti či bojovati byl by sláb i sám Dante či Shakespeare, kdyby dnes byli živi a poukázání jen na to, aby umění své prosadili bez pomoci či dokonce proti vůli dnešních smachrů všech literárních výtečníků.

Jaký div, že za takových poměrů, kde rozhoduje toliko malý kruh literárních augurů à la Sekanina, Krejčí atd., co má veliká většina lidu přijati jako umění (jedině pravěť, co se jí má líbiti a co má čisti, živá účast národa na literárním životě zploštuje se den ze dne více, a že omezuje se víc a více na denní davový pokrm rduševní, jenž nepřináší užitku jiného, leč že pomáhá ubíjeti čas, ale za to působí nevyslovitelné škody. O výchovu čtenářské obce, o navykání a porozumění četby vážné, uslechtilé, duši svící a povznášející, nemůže tu arci býti řeči.

Je tudíž pochopitelné, že málokdo má vědomí a tím méně vlastního úsudku, nepodléhajícího vlivům cizím, o nové revoluci v literatuře, které jsme právě svědky. Není to přehnané, mluvit tu o revoluci, -- tak jako v devadesátých letech minulého století nastala; naopak nynější vykazuje následky mnohem hlubší a daleko řízněji zasáhá do tvorby literární.

I těm, kdo se dosud velmi málo starali o sporné otázky literární, napadne asi vzpomínka na dobu, kdy s největším rozhořčením a vytrvalostí veden byl boj proti účelnému umění, posměšně zvanému: tendenční. Učení, že umění jest účelem samo sobě a že nesmí míti jiného cíle, mimo sebe ležícího, čili žádné tendence, bylo po dlouhá léta základním dogmatem esthetiky; a učení toto bylo tak bouřlivě stanoveno za samozřejmý požadavek, mající nárok na věčné, nezměnitelné trvání, ba

za úhelny bod všeho vytříbeného umění, že suggestivnímu účinku tohoto tvzení podlehl i velká část katolické inteligence, a napsala také boj proti tendenci na svůj prapor. Třeba ovšem přiznati, že při neobyčejné roztažitelnosti tohoto slova, jež připouštělo toliký význam o pojmu 'tendence', bylo lze pozorovati mezi katolickými a nekatolickými mluvčími značné rozdíly, ale byl to přece vpád ideí původně cizích, na půdě zcela cizí vyrostlých, v obor katolického života duševního. I katolická nauka o umění zná ovšem pojem tendence vpravdě umění nepřátelské, kterou třeba potírat; ale příčinou obtíží a nedorozumění, vznikajících z těchto bojů, dlužno asi hledati v tom, že katoličtí mluvčí jednak nevyložili vždy zcela jasně pojem tendence skutečně ne-umělecké, umění nepřátelské, kterou tudíž třeba potírat; jednak na straně nekatolické boj proti tendenci vyrůstal ve svém skutečném, praktickém účinku vždy více v boj proti literatuře, zdravé, eticky i nábožensky vzdělávající, tudíž proti literatuře pozitivně křesťanské a zvláště cele katolické! Jeť jisto, že právě po celou dobu křiku proti tendenci kvetla na druhé straně tendenční literatura protikřesťanská a protikatolická, ba že právě tato literatura od největších křiklounů proti tendenci byla hýčkána, pěstována, hájena a doporučována, a že nikomu nenapadlo, aby zástupci této tendenční literatury upíral či umenšoval uměleckou slávu, získanou tak lacině hlasitou reklamou.

Literární směr, v jehož jméno všechno toto dalo se po 30 - 40 let a jemuž těmito prostředky a cestami sjednávána převaha, zval se impressionismus čili umění dojmu, a hlavním jeho představitelem byl Gerhard Hauptmann. Nyni však právě tak náhle a rázně, jako tehdy, nastává příkrý převrat, z extrému do extrému, což i jméno jeho nového hnutí jaksi má naznačiti. expressionism - umění výrazu. Slavný kritik, svědomitý a klidně posuzující Oskar Walzel v bývalé 'Kunstwart' napsal o tom tato slova: Nechat se nové toto umění jmenuje expressionismus či jakkoli, je jisto, že od počátku hnutí naturalistického nedostavil se tak rozhodný převrat; jest otázka, nevládne-li dnes mezi dobou tehdejší a nynější rozpor ještě větší nežli kolem roku 1890... Literární velikáni od včerejška jsou zavrženi a znehodnoceni, hodnoty úplně převráceny, - ale za to zapomenutí autorové povstávají jako znovuzrození, jako by dnes byli objeveni a nové talenty vyvolány.

Nové, pučící snění 'expressionismu', odstranilo zcela víru v samospasitelné dogma, jako by umělecké dílo nesmělo sledovati cíle, účelu jiného, leč který spočívá jen v něm. Kterýsi žaštanec nového tohoto směru praví: 'V literatuře i umění jeví se nový

proud časový v překonání onoho názoru, jenž hodnotí dílo umělecké jako účel samu sobě. Umění však je něco většího nežli hra estetických zákonů, něco více nežli krásný, zábavný kaleidoskop forem. Umění má něco chtít. Napodobení skutečnosti (naturalismus) a psychologicky jemné podání dojmů (impressionismus) zůstaly bez tvořivého účinku na život. Umění doby naší má cíle ethické, jako nikdy před tím. Tvůrce (uměleckého díla), maje před očima rajskou blaženost lidí, trpí nesmírně poblouzením, zmatkem ve světě; zná zlo v nejhlubší vnitřnosti; a z tohoto vědomí proniká výkřik duše. — Tot asi podstata expressionismu, tak často jmenovaného.¹

Mladí tito umělci chytli býka za rohy s odvahou, uznání hodnou; vrhají se střemhlav do proudu politiky denní, kde to bouří nejdříve, chtějí svět přetvořit duchem² a k tomu cíli užívají umění básnického, aby působili politicky, strhli člověka k činu, aby ho pobouřili proti sobě samému.³ (Kral.) Ba, jdou až tak daleko, že tvrdí: Tendence, to jest proniknutí uměleckou hodnotu rozhodným vědomím účelu, umyslně jej stanoviti k vůli účinku ethickému, náboženskému, politickému — tot netoliko dovoleno, ale dokonce nezbytné — a umění, které toho nedbá, není uměním pravým, nýbrž pouhou hračkou bez cíle životního a bez skutečné hodnoty.

„Abychom pochopili,“ pravi F. Eichert v „Reichspost“, „uplně převrat pojmů o umění, dosud nedotknatelně platících, musíme věděti, že, nové umění pojímají jeho apoštolé a učennici jako protivu k umění materialismu, dosud jedině vládnoucímu, jako k umění dojmů působících skrze smysly. Tedy umění (psychismu!) — „Umění křičí po duchu,“ pravi kterýsi z jeho zastupců, „to jest expressionismus.“ A dále: „expressionismus nechce už — v odporu proti impressionismu — chápati toho, co je přechodně smyslné, nýbrž co je věčné, pravé, duševní.“ Tedy nikoli už umění formy, nýbrž umění obsahu; nikoli umění esthetů, mdlé, blásované, nýbrž rázné, aktivistické⁴, silně v život zasahující umění silných, tvořících: etiků, politiků, náboženských zakladatelů. Nikoli umění dekadentů, nýbrž aspoň co do vůle — umění vzestupu, povznesení.

Na to arci lěckdo řekne: to zní ovšem velmi hezky, podobná slova a názory však slychali jsme častěji se strany katolické, zvláště od těch, kdož se nikde nechtěli smířiti s materialistickým, dekadentním, hlavně smyslné požitky hledajícím a podporujícím směrem v uměleckém životě posledních desetiletí. Je to zcela jistě správné. Králík a jeho přátelé vždycky zcela rozhodně tvrdili, že umění musí něco chtít, že má se snažiti netoliko o esthe-

tickou libivost, nýbrž že výše, nad to o cíle ethické, náboženské, a i politické až k jistému stupni. Právě umění musí být netoliko pouhá hráčská forma, nýbrž musí to být umění obsahu, a má sloužit netoliko zemi, vezdejšímu životu, nýbrž ideám věčným, a na konec oslavě Boží a oslavě božského řádu světového. — nesmí klesnouti v materialismus, nýbrž musí to být umění vnitřní, duše, věčnosti!

Ale zde stojíme na rozhodujícím bodu. Duch, po němž volá ono umění nové, jimžto chce se dát vyplniti, jemuž chce sloužiti, jemuž chce ve svých výtvorech propůjčiti výraz — to není duch Boží, jenž vznáší se nad chaosem tvoře a pořádaje — nýbrž duch protivníka, duch, který stále popírá!

Frant. Střížovský: Popelec.

Já, prach a popel,
příští vegetace pokrm hořký,
rukou hříšnou čela znamenám a čtu,
Duch co napsal v jejich vrásky tajemstvím.
První usmání čtu vesny probuzené,
dýchající vůni jabloňových květů,
první políbení na zarudlých víčkách zraků sklopených;
Kaina čtu znamenání kolem znervosnělých rtů;
runy vichrů na zvětralých skráních,
na skalách, jimž věky do klína jen temno hodily a blesk;
noci probdělých čtu vyplakané hoře
v kalných zřítelnicích bez lesku —
vrba smuteční tak — stojíc podle hrobu miláčka
v černém zrcadle se shlíží hřbitovního pomníku.

Dlaň se chvěje.
Bratři jsou i sestry mě.
Na moři až den náš zhasne, k Břehu doplujem;
tam se zjeví nám těl našich podstata,
popel na čele nám zazáří, ten pocel Věčného.
V Palem den jsme vstříc Mu jásali,
ratolesti zelené v svých rukou nosili,
schovavše je k Popeleční středě své. —
Reliquie hrobu dotekem jsou prstů Přísného,
na zeleném čele matky-zeině slavný Popelec.

Josef Hanák:
Nicolas Beauduin hostem v Praze.

Francouzskému štábu v Praze jest jako důstojník přidělen jeden z předních francouzských básníků, jeden z vůdců mladších francouzských literátů, Nicolas Beauduin. Od července minulého roku bojoval s československou armádou pod generálem Gouraudem, jenž pro svou neohroženost spojenou s vynikajícím strategickým uměním již před světovou válkou byl miláčkem Francouzů, v němž v hodině rozhodného zápasu, který dříve či později tušili, skládali pevnou důvěru. Poněvadž pod velením generála Gourauda, zvláště u Vouziersu, se proslavily i české legie, takže týž, ač jest málomluvný, nadšeně velebil jejich hrdinnost, uvedu několik zajímavých dat z jeho života. Otec generála Gourauda byl lékařem v Paříži, ředitelem nemocnice de la Charité, předsedou Ochranné společnosti dětí, skromným učencem a lidumilem. Ze čtyř jeho synů dva starší se věnovali službě armády, třetí zasvětil své síly službě církve a nejmladší lékařství. Generál Gouraud se zřídka kdy směje od té doby, co mu smrt urvala dva bratry, Josefa, jenž byl vikářem u sv. Petra du Gros-Caillois, svěťce, který nábožensky obrodil celou lidnatou čtvrt pařížskou, a Xavera, diefa oddělení pro vnitřní choroby v Hôtel-Dieu.

Generál Gouraud vystudoval na koleji sv. Stanislava, vstoupil do vojenské akademie v Saint-Cyru, kterou opustil r. 1890 v hodnosti poručíka, jsa přidělen 7 sboru armády besanconské. Jednotvarný život garrisonní se mu po 4 letech znechutil tak, že se přihlásil do vojska afrického, v němž svým strategickým talentem a neohrožeností se uplatňoval takovou měrou, že již ve čtyřicátém svém roce byl jmenován plukovníkem a důstojníkem čestné legie. Za své vítězné tažení do Maroka byl povýšen na generála a brzo na to, maje 47 let, na divizionáře.

Gouraudovi, jež Francouzi již před válkou nazývali hroem, svěřil maršál Foch velení armády, operující směrem k Sedanu. Pod ním bojovaly tak hrdinně české legie a s nimi i N. Beauduin.

N. Beauduin byl již před válkou ve styku s českým národem, přispívaje do „Lumíra“, redigovaného V. Dykem a H. Jelínkem. Nyní se uvolil spolupracovati v listě v Praze vydázejícím „La République Tchéco Slovaque“, jehož hlavním redaktorem jest prof. Eug. Besteaux. Tento chtěje o Beauduinovi informovati české čtenářstvo, načrtl v 7. čísle jeho literární portrét, jehož používám k tomuto článku.

Myšlenkový vývoj Beauduinův bral se podobnou cestou, jako u tak mnohých moderních francouzských literátů, takže tyto řádky

jsou doplňkem mého článku „Nábož. vývoj franc. spisovatelů po roce 1870“, uveřejněného v 5. roč. Ardy.

Beauduin má za sebou již celou řadu básnických a prosai-
ckých knih; r. 1907 vydal „Matku Zemi“, r. 1908 „Cestu, jež
stoupá“, r. 1909 „Triumfy“, r. 1910 „Božskou pošetilost“, r. 1911
„Dvě království“, „Ideologický vývoj M. Barrèsa“, „Města Slova“,
r. 1913 „Město lidí“, „Člověk kosmogonický“, r. 1915 „Heroickou
obětí“ a román „Pláně na pochodu“, vynikající hodnotou básnickou
i silou a přesností postřehů.

Beauduin byl před válkou spolupracovníkem předních francouz-
ských, anglických, španělských, italských, holandských časopisů. Sám
redigoval od r. 1907 „Les Rubriques nouvelles“ a r. 1912 ujal
se redakce revue „La Vie des Lettres“, do níž přispívali nejslav-
nější francouzští spisovatelé, jako Barrès, Régnier, Verhaeren, Jam-
mes. Když vypukla válka, odešel na frontu, kde setrval až do
svého příchodu do Prahy. Jeho odchodem z Paříže bylo vydá-
vání „La Vie des Lettres“ zastaveno.

Básnické a literární dílo Beauduinovo je velmi složité. Jeví se
v něm a zdánlivě na sebe narážejí krajně různé estetické a
filosofické směry; ozvěny novoplatonské, biblické, thomistické, pa-
skalovské, indské a mystické se konečně pojí v „Člověku kosmo-
gonickém“ a jiných jeho novějších dílech v podivuhodný souzvuk.
Jako svého času Brunetière přešel z pozitivismu na stinné cesty
víry, tak Beauduin americkým pragmatismem dospěl k bergsonismu
a katolicismu.

Tento myšlenkový vývoj jest jen zdánlivě diaotický. N. Beau-
duin odložil nauky pythagoreismu a hellenského idealismu, aby
přijal filosofii moderní, příliš rozumovou, jež se změnila tvrdými
zkouškami války, které se zúčastnil jako spolubojovník, v poesii
životnou a trpící a tím i lidskou, dostupující nezdědka nejvyšší
říši ducha.

Dynamická estetika tohoto „paraxysty“, jenž po několik let
boje tak zvané avantgardy byl více theoretikem než básníkem,
tváří v posledních jeho dílech, ale jeho verš, jenž byl jen neur-
čitým rytmem, podobným prose, ustoupil verši o určitém počtu
slabik, verši nekonečně jemných odstínů, jenž jest schopen vy-
jádřit jak nejvyšší lyrické vzněty, tak nejněžnější vnitřní záchvěvy.
Romain-Roland jej proto nazval „Nikischem básnického ordiestru“.

Prof. Besteaux zdůrazňuje fakt, jenž se netýká jen Beauduina,
ale téměř všech dnešních francouzských spisovatelů; vyšel z ku-
bismu a dospěl k téměř absolutnímu classicismu; vyšel z inter-
nacionalismu a dospěl k naprostému patriotismu, jak svědčí nejlépe
vyznamenání, jež zdobí jeho prsa, a jichž si zasloužil ne snad

v tiskové kanceláři, nýbrž v zákopech, vyšel konečně z racionalistického pantheismu a dospěl k úplnému katolicismu.

„Překvapí to asi,“ praví prof. Besteaux, raspoň v cizině. Jest zvykem – a bylo to za války jednou z nejúčinnějších zbraní proti nám – viděti ve Francii jen nevěrecké politiky a ničitele církvi, krčící se před lživědeckým realismem p. Homaisa a jeho miláčka F. Zoly. Ve skutečnosti však dnešní mládež, kterou oživil svým dechem velký Barrès, nalezla v kultu země a mrtvých věcnou víru naší račy. A zatím co barbar, přišedší od severu, zaplavil Francii, vtiskuje všady stopy svého bezectného vandálismu, stoupala jejich modlitba k Bohu, jejich naději, jejich vůdci, jejich zákonodárci, by chránil milovanou Francii, by bděl nad jejich dívkami, nad jejich ženami, jejich nejposvátnějšími poklady.

V „Hrdinské oběti“, psané v zákopech, opěvává Beauduin Francii, její slavnou minulost, její mluvu, nejlibozvučnější na světě, její mírné pahorky, linii jejich parků a města rozkvetlá na okouzlujících březích Loiry. Jest to dílo vznešeného tvrzení po tolika dilech popírání, dílo přesvědčení, že vítězství přijde jistě, že spravedlnost se dostaví v určitou hodinu, že všichni synové Francie, všichni synové jeho krve, jeho víry, jsou dnes sjednoceni, by ji zachránili; jest to také dílo modlitby, podobné velké, slavné mši, při níž kněz velebí zásluhy svěťce, jež oslavuje a svolává mohutným hlasem Boží požehnání. Vznešená a dobrovolná oběť neznámých obětovaných, kteří se rozhodli vše ztratiti, jen aby matka byla zachráněna.

„O, jak jsme všichni dobrovolnými mučedníky,
hrdinové neznámí, padlí na poli cti!
Prosíme Tě s tváří k zemi schýlenou,
prosíme Tě, odpusť nám, Pane!
Ať naše tělo je drceno, ať naše bolesti rostou,
ať naše žíly cedi bez konce rudou krev,
však, Pane, ať jen naše Francie
žije a září pod sluncem.“

Je to hymna všech, kteří padli, kteří ve své duši chovali tytéž touhy slávy, jako Péguy, Psichari, Cassagnac a tolik jiných!

Tak velkou válkou uzrál jeho talent i jeho duše, velká válka připravila jej na ono velké jaro míru, jež tak velebně opěval. A nyní – končí p. Bestaux svou studii – kdž jej volá budoucnost do světa, slávy, slyšíme již předem zachvívati se jeho lyru, jež se stala lidštější a vznešenější a jež se rozezvučí tóny hlubšími a libějšími v knize, kterou s radostí omlašujeme svým čtenářům a jejíž název bude „Pražské elegie“.

První z „Pražských elegií“ uveřejnil p. Beauduin v 5. čísle „La Rép. Tchecoslov.“. Má název „Hradčany“. Vytryskla ze srdce zesmutnělého vzpomínkami na vzdálenou vlast a drahé miláčky.

„Vystoupiv na večer, jak mívám ve zvyku,
k vysokým Hradčanům, trůnícím nad městem,
zvolal jsem po třikrát jméno tvé do samoty,
ó Praho, potom jsem stočil zrak ke straně,
kde pod svým azurem kvete má sladká vlast,
kde ta, jež mně čeká, vzdychá a o mně sní . . .“

V témž čísle má p. Beauduin zároveň článek „Ztráty francouzské literatury za války“. Tři sta padesát sedm francouzských spisovatelů padlo na poli sláv, třicet pět je nezvěstných. Tot bolestná bilance války. Tyto cifry ohromují a přec jsou smutnou skutečností. Francie ztratila nejlepší své děti, květ studované mládeže byl skosen. Kolik to obětí za dlouhá léta zápasu bez milosti pro svobodu světa! Studující mládež všech oborů závodila v obětování života za nejnižší statky. Nejvíce však utrpěla literatura ztrátou těch, kteří svým talentem skýтали naději na díla, jež měla být chloubou Francie. Jen málokterí byli tak šťastni, že jim bylo dopřáno aspoň z části uskutečnění své dílo.

K nim náležel Charles Péguy. Na začátku své literární dráhy byl socialistou, velkým obdivovatelem Jaurèsovým, potom byl stoupencem směru humanitárního, nato byl intelektualistou, poté se stal vlivem vnějších událostí i vnitřních myšlenkových krizí tradicionalistou, stoupencem Deroulédovým a posléze, jako jeho profesor na technice Josef Lotte a jako jím posluchač též školy Fr. Laurentie, věřícím katolíkem. Založil časopis „Les Cahiers de la Quinzaine“, napsal obdivuhodné básnické skladby, „Tajemství Jany z Arcu“, „Laut“ a rozkošné básničky „Vyšívání Marie Panny“, jimiž si zjednal slavné jméno daleko za hranicemi.

Obětí války se stal vnuk Renanův Ernest Psichari, jenž padl mezi prvními. Vyplnilo se jeho davné přání. V jeho „Výzvě do zbraně“ a v užas budící „Cestě centurionově“, jest tato touha jeho, obětovati se za spravedlivou věc, vyjádřena uchvatnými obrazy. Kdo by pochopil, jakým kouzelným návratem mravních hodnot dospěl vnuk autora „Antikrista“ a „Života Ježíšova“, elegant, jenž tak dlouhou dobu udával tón francouzské společnosti, k sepsání knih neohroženého a rozhodného náboženského přesvědčení. Psichari není barrèsovcem; neopírá se jako Barrès jen o zemi a mrtvé, nýbrž o něco jiného; jeho katolicismus není jen literárním, romantickým, jako Barbeye d'Aurévilly, Hellův, Huysmansův nebo Leona Bloy (jenž také umřel za války), Psichari

— jako Paul Claudel — nalezl v dogmatu dle litery i ducha pomoci nové, právě proto, že staré, thomistické filosofie jasné tvůrčí zdroje nejvyššího života!

Psichari tvrdil, tvrdil vši silou. Měl radost z jistoty a tuto jistotu učinil tvůrkyní krásných děl, tvůrkyní heroismu, schopnou nadchnouti k nejdokonalější oběti. Obětoval se, zemřev dle svého nejdražšího přání...

Z literárních stran nesporně utrpěla nejvíce skupina spisovatelů sdružených v 'Action Française'. Jejich mistr Charles Mauras prohlásil: 'Všichni do první řady!' Šli a padli. Seznam jejich je dlouhý: Leon de Montesquiou, Octave de Barral, Josef de Bonne... Beauduin jich vypočítává ještě celou řadu. Zmiňuje se o padlých spisovatelích jiných směrů a končí Franconim, jenž byl na frontě od počátku války a v zákopech napsal okouzlující knihu 'Jeden z francouzské armády'. Za pronásledování Němců v říjnu byla mu granátem utržena hlava.

Svůj článek končí N. Beauduin těmito zajímavými slovy: 'Jak je zřejmo, od Ch. Péguyho až k Franconimu jsou ztráty francouzské literatury nenahraditelné. Naše generace je téměř zničena. Strom, jenž byl právě obalen nádhernými květy, nepřinese očekávaných plodů. Srdce křivá. Příliš mnoho z nejlepších zemřelo. A přece jejich obětí nebyla nadarmo. Zemřeli — ale žijí aspon naše drahá, nesmrtelná Francie, ještě větší, ještě více obdivovaná, než kdy jindy.'

Za četby článku N. Beauduina bezděky zůstane na mysli slovo, jímž l'aguet — ne bez přidechu ironie — charakterisoval moderní francouzskou mládež, nazvav ji 'izáračnou'. Nedlouho před svou smrtí — zemřel také za války — napsal: 'Ti mládí lidé jsou čisti, plní ušlechtilých citů, jsou nadšení, stateční, milují život a důvěřují v něj, jsou oddáni vlasti — což vše nás musí okouzlit a učinit nám náš blízký odchod méně melancholickým.'

Měl-li bych něco k tomu dodat, byl bych nucen opakovati slova, jimiž jsem zakončil článek 'Náboženský vývoj franc. spisovatelů po roce 1870', na něž tedy čtenáře odkazuji, poněvadž jsou i dnes jak časová, tak i pravdivá.

Casopis 'La République Tchécoslovaque' možno doporučiti co nejvřeleji.

Vysoko nad prostorem a časem působí vznešená mysl živoucí; a kdežto vše zmítá se bez ustání ve zdánlivém víru, jediný Duch přetrvá klidně všeliký zmatek.

Schiller.

J. V. Bena: *Kněz Cyprián Lelek.*

(Několik poznámek.)

Mluví a píše se nyní často o Čechách v pruském Slezsku a očekává se, že mírová konference v Paříži je přivítá k československé republice. Jak známo, jest země Čechy (pruskými) obývaná, krásná a bohatá země. To také dobře věděl pruský král Bedřich II., když nám Slezanům-Moravanům ji r. 1742 násilně odňal. Císař Josef II. s lítostí pak doznal, že Prusáci nám sebrali zahradu a ponechali toliko plot t. j. Slezsko, jež do 28./10. 1918 slulo rakouské Slezsko.

Tehda žilo v pruském Opavsku — části pruského Slezska — velmi mnoho Čechů, již byvše odříznuti od kmene, od veškerého kulturního života českého, značně se poněmčili a byli by docela jistě vyhynuli, kdyby Prozířetelnost Boží nebyla jim v trudných dobách vzbudila vlastenecké muže, hlavně v řadách katolického kněžstva. To je fakt, kterým se ničím a nikým popříti nedá.

Spisovatel farář Jan Vyhliďal píše¹ o národnosti české v pruském Opavsku od r. 1742 - 1873 takto: Stav národnosti české za minulého století byl v říši rakouské žalostný, ještě bědnější v království pruském. Od té chvíle, co Marie Terezie byla donucena vzdati se části Slezska pro Bedřicha II., těžká muka dopadla na slovanské kraje. Vláda podnikala prudké útoky jednak proti náboženství, jednak proti národnosti Slovanů. Čechové a Poláci mnoho zakusili pro katolické náboženství a národnost. Nejkrutěji snad byli pronásledováni za let 1881 - 1883 tak zvaného kulturního boje, jenž skončil dosti výhodným příměřím pro katolíky. Jak dříve zmíněno,² chtěl Bedřich II. slovanské osadníky poněmčiti, vykazoval jim sídla mezi Němci, by své germanisační úmysly rychleji mohl provést, nutil mladíky ze slovanských krajů konati službu vojenskou v plucích a krajích německých, mimo to poručil, at v kasárnách učí se německy. Po osadách zakládal pro české a polské dítky německé školy. Nástupci Bedřicha II. zůstali tradicím jeho věrni, germanisovali jako jejich předchůdce. Čechové a Poláci ztratili jejich úsilím značnou část národní državy. Že národnost česká na pruské straně nevyhynula, máme děkovati katolickému duchovenstvu a okolnostem, že z obecných škol i z vyšší českina nebyla úplně vyloučena. Probíráme-li se v „Rodácích z Opavska“,³ shledáme se s celou řadou vlasteneckých kněží

¹ Ve spisu: „Čechové v pruském Slezsku“, Kroměříž 1900, 3. valné rozmnožené vydání; str. 15. a následující.

² V dřívějším článku citovaného Vyhliďalova spisu, pozn. pisatele.

³ Napsal Vincenc Prasek, bývalý profesor a spisovatel v Olomouci.

z Pruska, již působili na Moravě, v rakouském i pruském Slezsku. Styk tento s Moravou a naším vévodstvím nebyl nikterak pruskému Opavsku na škodu přese všedno to, že na Moravě lid sotva si protíral oči z národní drimoty; rovněž nyní styk tento jest pro pruské Čechy užitečný. Pohraniční obyvatelstvo totiž vysílalo a vysílá studenty do Opavy a do padholeckého semináře v Kroměříži, kde osvojují si znalost češtiny. Bohužel, že nynější pruská vláda neuznává pro své občany platnost maturitního vysvědčení v Rakousku nabytého, takže abiturienti nuceni jsou v naší říši se usaditi a práva občanského získati na škodu domorodého obyvatelstva. Rovněž bohoslovci z pruského Opavska nechodí již do Olomouce na studie, nýbrž od několika let obrací se do Vratislavi, dříve aspoň tři léta studovali na theologické fakultě ve Vratislavi a čtvrtý rok v Olomouci, teď to není dovoleno. — Mezi nejpřednějšími buditeli českého lidu v Prusku jmenujeme Cypriana Lelka, na Moravě a v Čechách příliš málo známého. Lelk svou dobou byl lidu všim: učitelem, dobrodincem, knězem spisovatelem. Nemiloval pohodlí a čeho ze skromných důhodů ušetřil, vydal chudím, nebo kupoval české knihy a časopisy, aby jimi vzdělával lid. Tolik Vyhliadal.

Bude-li mně možno, napíši o tomto nezištném vlastenci delší životopisnou studii, dnes se omezují jen na několik poznámek z pramenů sebraných.

Lelk narodil se 20 října 1812 v českém městě Benešově⁴ v pruském Opavsku. Rodiče jeho, Jiří Lelk, kožešník a měšťan benešovský a Barbora Kladivová z Benešova, nebyli sice příliš zámožní, ale dbali o dobré vychování svých dětí. Nejstarší Cyprian určen na studia. Jako 10letý hošík začal s přípravou do lat škol na hlavní škole v Opavě v Solné ulici. Příprava záležela v tom, že hoch musel se napřed naučiti jazyku německému. Byla to trnitá cesta pro každého nadějného studenta a trvala 2 léta. Šest gymnasijských tříd vystudoval v Opavě. Na další studia vypravil se do Hlubčic, kdež po dvou letech (1832) maturoval s vyznamenáním. Bohosloví studoval ve Vratislavi, kdež právě přednášel na vysokém tamnějším lékařském učení fyziologii věhlasný náš učenc a dr. Jan Purkyně. Lelk získal si přízeň slovutného učenice; byl hostem jeho nedělních zábav a besed, jež Purkyně skýtal domácím i cestujícím učencům a studujícím slovanským. Dr. Purkyně rozdmýdhal v srdci Lelkově drimající lásku k národnosti české.

Lelk svědomitě studoval vědu theologickou, ale také se přiči-

⁴ Jedeš-li drahou směrem z Opavy do Svinova, spatíš na levo za Opavici naproti stanici Háji úhledné městečko — rodiště Lelkovo — Benešov.

ňoval, aby blíže poznal mateřský jazyk český a bratrský jazyk polský. Proto navštěvoval též pilně přednášky profesorů slovanské filologie na vysokém učení filosofickém. Oba jazyky slovanské, český a polský, stále pěstoval i v pozdějších letech, čítáve knihy i časopisy české i polské až do své smrti.

Na kněz⁵ byv vysvěcen biskupem Hnězdenským a Poznaňským, Martinem Duninem Szulgostorowski, vrátil se do vlasti, by věnoval své síly a vědomosti svému rodnému lidu. Působil v Bavorově, Oldřišově, Hlučíně, až r. 1854 se stal duchovním správcem ve Vodce na rozhraní národnostním v starobylém Krnovsku. Tam působil přes 28 let. Zemřel 23. dubna 1883. Přítel Lelkův kons. rada Kinne, dovědév se o jeho smrti, řekl: «Odebrala se od nás dětině prostá duše, neznající lsti ani úskoku, zneuznávaná, křivě posuzovaná, ba i posměchu vydávaná».

Dr. Antonín Gruda, vlastenecký kněz a buditel Čechů v našem Slezsku a bojovník za jejich práva, píše v článku⁶: «Kněz Cyprian Lelek, duchovní správce ve Vodce, spisovatel Čechů pruských, přední buditel a obhájce ohrožené národnosti české v Pruském Moravsku: «Neuprosná smut vyvala nám opět z řiků těch, jež život svůj byli zasvětili národu a vlasti, muže o český lid v Opavsku zvláště v Pruském velezasloužilého. Vynikaje vytrvalostí neoblomnou, hájil muž ten i tehda zájmy lidu českého v Pruském Slezsku, když mizela naděje na vítězství. On tichou prací snažil se na učení krajany a rodáky naše, podle levého břehu Opavy usedlé, lást k jazyku mateřskému a plnil ukol ten vlastenecký i tenkrát, kdž mnohý rodák a vrstevník jeho pokládal jej za zbloudilého pošetilce a z něho trpké usměšky tropil. Ani tehda neustal v dile vytčeném, kdž se byl přesvědčil, že z hájení národnosti české neketou nikomu rúže bez tání, ba že bude proto zneuznáván, očerňován a odstrkován. Pro tuto tak řidkou vytrvalost a nezištné vlastenectví směle stavíme zvěčnělého mezi přední buditele národa českého vůbec a ve Slezsku zvláště. Téměř padesát let pracoval neunavně na národu roli dědičné, snáseje všechny těžkosti dne i horka jako věrný dělník církve, vlasti, národa. Zásluhy jeho tím výše ceniti třeba, čím obtížnější okolnosti byly, v nichž pracoval, čím více na sebe odkázán byl, jsa zejména v letech posledních téměř sám jediný v Pruském Slezsku, jenž tváří svých nebyl odvrátil od národnosti své ...»

Na jiném místě píše Gruda: «Že muži o církev tak zasloužilému nedostalo se místa výnosnějšího, hledati jest příčinu v jeho všeobecně známé činnosti národní. Nejednou bylo pisateli těchto

5. Nekrolog v «Opavském Týdenníku» 1883, č. 20 – 22.

řádů z místa kompetentního slyšeti, že knězi Cyprianu Lelkovi častěji nabízeny fary výnosnější, avšak jen když se zřekne svého slovanství. Lelek ale (sic) sebe krásnějších slibův nedbal a sebe skvělejších vyhlídek si nevšímal; jemu bylo nade všechno, pracovati na povznesení lidu svého a konati úkol lásky k národu svému, proto raději se uspokojil s místem méně výnosným.

Přihlízejíce k životu veřejnému kněze Lelka, setkáváme se s ním vždy jako s dělníkem na vinice Páně a na poli národu dědičným neunavně pracujícím. Svědomitě plnil povinnosti stavu a povolání svého, nikdy však při tom nezapomenul se nad jiným blahem rodáků svých . . .

V duchovní správě slynul nevšední horlivosti. Vždy neohroženě stál při učení církve; to dokázal zejména za těžkých dnův boje kulturního. Jsa rázu více praktického, snažil se zachovati a v příslušných mezích udržeti, kdekoliv shledal co dobrého a prospěšného . . .

Prázdné chvíle soukromého života svého věnoval studiím. Z těch bohověda přední místo zaujímal. Nejsa milovníkem knih příručných a učebných, vyhledával prameny samé, totiž Písmo sv., spisy otcův církevních, latinských i řeckých. Čtení starých ascetův, jemuž se oddal několik let (okolo 1854), mocně působilo na způsob života jeho i na způsob kázání. Ovoce studií patustických složil v důkladném životopise svatého Bernharda, opata Jasnodolského. Jež v 'Opavském Besedniku' (1861 – 1862) byl uveřejnil. Předkládaje posluchačům výklady a doklady z dějin církevních, stal se velmi oblíbeným řečníkem u lidu svého. Ze starých klasikův nejvíce oblíbil si dějepisce Herodota. V literatuře novější, české i polské, nebylo téměř jediného spisu prstonárodního, jehož by Lelek si nebyl všiml. Bylot jemu obvycejm, všeliké spisy dříve sám čísti, než je čtenářstvu odevzdal. Zvláště přísně přihlížel ke spisům pro mládež školní určeným, aby se jí dostávalo duševní potravu rozhodně zdravé a přiměřené.

(Dokončení.)

Při studiu národa – praví Bogumil Goltz – daří se nám tak, jako při studiu hvězdného nebe. Ono jest nám nejmilejším a zdánlivě nejbližším a přece jest duchu našemu velice cizím a nejvzdálenějším. Na každém místě tvoří si oko zdánlivý horizont, který však nikde se pravdivým neosvědčuje. Tak málo nalezneme hranici ve vesmíru, jako v živelné přirozenosti národa.

Petr Rosegger: Obyvatelé Alp.

Literát a politika. Naše samostatnost a svoboda vnesly nového ducha i v obec českých literátů. Dostí značná řada jich, kteří dříve nejevili pro politiku nejmenšího zájmu, činně vstoupila na kolbiště politické a hrdinně pustila se v zápas za své politické přesvědčení a své osobní kredo, které uplatnit se snaží dle svých sil a schopností do důsledku.

Tomuto zjevu v našem mladém státě nelze se diviti a nelze ho ani podceňovati, jak z některých stran se usiluje a při nejmenším bagatelisuje. Jsme svědky i toho zjevu, že s ironií se pohlíží na politickou činnost českého spisovatele, jako by snad politika byla řemeslem, patentovým, anebo dokonce privilegovaným jen určitým vyvolencům.

Tento názor jest ovšem nesprávný, nezdravý a zpátečnický. Politika v pravém smyslu slova musí se naopak státi zejména v našem mladém státě příkazem každému příslušníku národa československého, který svou vlast miluje, usiluje o její rozmach a sám chce se státi platným činitelem v jejím rozvoji. Čím více který stát má dobrých politiků, tím značnější jest jeho prosperita. Dnešní doba to vyžaduje obzvláště.

Jestliže i český spisovatel staví se činně do řádu politických bojovníků zvyšuje se tím předně sama úroveň naší politiky, která jak známo - nenalézá se právě na výši své doby.

Kulturní pracovník svou duševní silou obohacuje vpravdě vědu politickou a různými politickými samozvanci, jimiž se to dosud v národě našem hemí, skutečné zřemeslování politiky paralyzuje. Vytříbený, jemný duch a spravedlivý, altruistický cit spisovatelův je s to náš dosud hrubý, neotesaný kvádř národní politiky uhladiti, vyleštiti a zároveň vymýtiti zahlněné sobectví a hrubství, bez nichž dosavadní politikové nemohli politiku dělati. -- Bystré pozorovací stanovisko českého spisovatele může vnést dokonce nové prospěšné směrnice v naši politiku. Jímavý vlastenecký duch jeho jest nejlépe schopen znárodniti českou politiku, aby se aspoň v tomto bodu soustředila v jedno společné ohnisko. Ovšem jsou tu otázky dosud definitivně nezodpověděné, které hranice může jisté části spisovatelstva českého stanoviti socialism internacionální, který má za daných poměrů nepopíratelný vliv na vývoj dnešní politiky.

Ale přes všechny nahodilé, či neočekávané potíže politická součinnost literátů českých všech politických táborů na další vývoj naší politiky může mít nesporně blahodárný vliv. A proto

jakékoliv ironisování a podceňování politické součinnosti českého básníka a spisovatele dlužno co nejrozhodněji odsouditi. — J. N.

(Pozn. redakce. Upozorňujeme, že spisovatel Jaroslav Durych, který loni přispěl též do 'Archy', vydal letáček 'Výstražné slovo k básníkům českým', v němž varuje básníky, aby se dávali do služeb toho, čemu se říká politika. Leták, přes to že nevybírá ve slověch, zasluhuje pozornosti, poněvadž řeší otázku dosud, nevyřízenou a spornou, zda je totiž inravní povinností básníků, aby pracovali v politických stranách.)

Politická čítanka. Nová doba, která nám přinesla svobodu a samostatnost a zjednala našemu státu postavení v Evropě významu dalekosáhlého, vyžaduje také jistých práv a povinností, zejména od našeho lidu, který sám zvolenou ústavou demokratickou chce řídit zájmy své republiky. Za tím účelem je zapotřebí především povšechného vzdělání lidového a zvláště průpravy ku vědě politické, jež má bezprostřední vliv na vývoj a budoucnost našeho mladého státu. — Národní shromáždění sice již uznalo samo tuto nutnost a potřebu a přikročilo k prvnímu kroku zřizováním kursů lidové výchovy, na nichž lidu československému by se dostalo prvních základů kulturně-politických, ale to nestačí pro veškeru a nejširší vrstvu lidu, neb činnost těchto kursů je do jisté míry omezena. A pak my, katolíci českoslovenští, nesmíme zapomínati na proud, jaký strhl právě všecken kulturní život v naši republice a kam se řítí. Nesmíme zapomínati, že právě nám byl vypovězen kulturní boj a že my na svém zásadním stanovisku křesťanského světového názoru stojíme v naší republice úplně osamoceni a odkázáni jen a jen na sebe! V těchto lidovoxčovných kursech pronikne tendence kulturní a politická nám nepřátelská, a lid bude se očkovati protikatolickým záštitím. Toho si musíme byti vědomi.

Abychom v kulturním směru, jenž nám musí byti přece nejdražším, aspoň udrželi to, co již máme, musíme pomýšleti na akci záchrannou, musíme vzbuditi i nutnou reakci. Prvním nutným krokem v přítomné době by bylo vydati pro náš lid takovou politickou čítanku, v níž by pochopitelným způsobem náš lid byl poučen o politických naukách vzhledem k ústavní budově našeho státu a postavení naší politické strany v něm a zároveň průpravně vzděláván ve skutečné vědě politické (ne demagogii) na základě našeho programu. Pole této politické abecedy jest — jak známo — obšírné, ale dalo by se přiměřeně zhuštiti. Dostatečně vyškolených a zkušených pracovníků v tomto oboru máme. Úkolu tohoto by se mohla podjati sméle na př. M. C. M., v jejíž intencích to zajisté též spočívá. Již v předešlém ročníku 'Archy'

jsen navrhl, aby se pro náš lid vydával pravidelný list kulturně-sociálně výchovný, postupující se všemi otázkami času. Podkladem jeho mohla by býti tato politická čítanka, dávající základ prvnímu politickému a sociálnímu vzdělání lidovému, tak velenutnému a před důležitěmu zvláště pro nás, katolíky československé, již vzhledem na naše obtížné a mimořádné postavení v naší demokratické republice. — J. N.

Záhada romantismu byla svého času řešena v Lumíru Dr. Tomášem Trnkou. Realism je autorovi důsledkem nadání zrakového-tvářičního, vnitřního výtvarného zraku; naproti tomu romantism jest důsledkem nadání sluchového. Romantikové, Schopenhauer, Nietzsche, Schiller, Lenau, Hebbel, Heine, Cirillparzer, Strindberg, Tolstoj a j. milovali hudbu, jsouce tvůrci sluchovými, kdežto Goethe, Shakespeare, Ibsen, Neruda byli typy vizuálními, byli realisty. Někde skýta se romantism a realism. Ponoříme-li se do tvůrčí schopnosti Máchovy, poznáme, že Mácha je typ eminentně zrakový, nikoli sluchový, je tudíž tvůrce směřující spíše k realismu a nikoli k romantismu. Romantism u Máchy je naprosto čímsi druhotným, přechodním, goetheovskou křísí životní. Máchova láska k přírodě je zcela podstaty vizuální, je empirická, nikoli Schellegovsky metafysická, nikoli romantického žbarvení roussseauovského. Tento druhotný romantism má li náhledy pessimismu, je úžasnou trýzní. Pravému romantikovi pessimism je u kojení duše, je rozkoš, je proudem, v němž s chtivostí, radostí plove, takorba v něm smyslně protahuje své údy. Jako ryba bez vody, tak nemohl by žiti bez pessimismu Tolstoj, Schopenhauer, Lenau, Rousseau. Naproti tomu realistovi pessimism, romantism jsou trýzní, obtíží, utrpením, ze kterých snaží se uniknouti: Máchovi, Zeyerovi, Ibsenovi je romantism, pessimism trýzní, rovněž Goetheovi jest břemenem. Jsou rozenými realisty, a pouze krise životní — životní takorba tělesné, biologické neštěstí, osudy jejich svět-

ského života vyvolaly jejich romantism a pessimism, daly jejich realismu romantický příděch, jako když zapadá slunce a zabarvuje celý kraj, onen realistický kraj růžovým nádechem romantismu. Tak bylo už u Máchy, jehož realism pod vlivem neštěstí jeho života dostává nádech romantismu. Podobný význam má i romantism Nerudův, Vrchlického a j. Ponoříme-li se do života a díla Zeyerova, Ibsenova, čteme-li intimní vzpomínky na ně, poznáme, jak tyto tvůrčí milovali výtvarné umění, jak Zeyer a Ibsen tvořili svá díla tvůrčím zrakem a jak oba hudebci byli velmi vzdaleni pochopením. Jejich romantism je pouze životní bolest či lépe řečeno, je zvláštní nádech vyvolaný bolestí, když chtějí bolest utopit, utišiti tvořením jako Goethe, když tvořil Werthera. U Goetha byla tato bolest pouze časová, po čase zmizela. U Zeyera byla trvalá a proto, ponoříme-li se do Zeyerova díla, ihned zpozorujeme, že Zeyer má dvoje díla: jedna díla psána jsou romantickým slohem, mnohemu čtenáři zcela protivným; druhá díla jsou psána slohem obvyklým, zcela realistickým. V další studii dovozoval autor, že nemusí býti každý hudební skladatel romantikem, jako každý výtvarník nemusí býti realistou a klasikem. Naopak, i mezi hudebními skladateli jsou tvůrčí zrakové, vizuální (Smetana), realisté, vedle tvůrců sluchových, romantiků: a zase mezi výtvarníky vyskytují se tvůrčí sluchové, romantikové.

Kultura bolševismu. Rusko se svíjí pod knutou bolševicismu více než rok, proto lze jeho základy a směry

hodnotiti. Jest přirozeno, že bolševismus při prvním kroku narazil na církev a náboženství. Principiální rozdíly rozřešily se rozlukou církve od státu; to ovšem není žádné rozřešení sporu, nýbrž jen odložením a přeložením těžkostí. Náboženství ponechána vnitřní svoboda zatím, ale na venek nemůže mnoho vystupovati, poněvadž by rušilo jednotu laické školy a škol odborových. Bolševismus jako jeden z posledních systémů modní filosofie a sociologie vidí, že se svým komunismem prorazití může jen tenkrát, když škola bude v jeho rukou. Odtud ona snaha po laické škole. Teprve nucenou výchovou bude, nebo má být lidstvo přivedeno do ráje komunismu. Z toho je však viděti, že u nás nepracuje systematicky pro bolševismus jen Muňa z Prostějova, ale celé radikální národní shromáždění s dr. Boučkem a Drtinou v čele, kteří chtějí odkřestaniti rodinu a školu svými návrhy a předpisy. Proti praktickému bolševismu Muňovu se vystupuje a vidí se v tom nebezpečí pro národ, ale bolševici teoretici mají úplnou volnost a pracují za tleskání radikální většiny národa. Je opět viděti, že se u nás nemyslí. Pro umění bolševismus znamená velké minus, protože ti sekretáři, kterým jest umění přenecháno v Rusku, nemají patričních schopností, a bolševismus svým základem odporuje umění. Člověk nechápe, jak takové sterilní systémy nalézají ozvěny v duši moderního člověka. Chaos světovou válkou přivoděný není možno rychle odstraniti, zvláště když mírové jednání činí tolik obtíží vyvolaných cynismem národů. Národ náš nemůže toužiti po kultuře bolševické, proto je nutno zakřiknouti naše radikály.

Dr. H.

Humor a satira. Nemůže být pochybnosti, že naše literatura humoristická a zvláště satirická nestojí na vysoké úrovni. O kvantitě různých těch tak zvaných reprezentujících se časopisů v oboru humoristickém a sati-

rickém by nebyla nouze, ale kvalitativně od umění jsou všechny hodně vzdáleny. Je to již stará bolest. V úmyslu napravit starý hřích na umění páchaný a zahladit tuto bolest bylo založeno v poslední době několik nových humoristických a satirických listů, z nichž dokonce jeden vzal si za úkol reprezentovati české karikatury a satirické umění před cizinou právě v tomto oboru nejvyspělejší: Francii a Anglii. Ačkoliv vyšlo již několik čísel, patrně, že snaha tato se nedaří. Velice málo kritičnosti jeví se v těchto číslech, v nichž povrchnost i plytkost jsou více než zřejmé. Ba, delikátnosti vkusu přímo postrádáme. Ožehavost, jemnost právě satiry je tu zameňována s vulgárností a populárními vtipy. Ne 'Smích Republiky', ale spíše 'Pláč Republiky' by slušel název tohoto 'representativního' humoristicko-satirického listu. J. N.

Časové dopisnice. Až se bude psát jednou historie dnešní významné doby, doby osamostatnění českého národa, bude vědec jistě pátrat po listinných i obrazových dokumentech. Mimo obrázkových časopisů budou pro něj důležité zejména časové dopisnice, artikl dnes tolik používaný a rozšířený. Vyříděním vkusu i u širokých mass požaduje se dnes od dopisnice, aby nehověla pouze zálibě davu, nýbrž aby vynikala nejen svou jakostí mravní, ale hlavně i uměleckou. A obou těchto základních požadků dnešní časová dopisnice postrádá. Ve výkladních skříních knihkupců, papírníků a pod vidíme stále ohavnost spuštění nevkusů, hrubosti a neomalenosti, což se jistě nesrovnává s povznesenou náladou doby. Jediným takřka motivem jest uprchlík Vilém, erotickým chťičům hovičí Franz Josef a alkoholu oddaný Karel. Motivy národní jsou přezírány. Nejsme nikterak cititeli dotčených osob a neberem je nijak v ochranu, ale vše má své meze. Víteže šlechtí velkomyslnost. — V Praze uspořádal právě

v jednom uměleckém salonu zahraniční Čech Frič jako důkaz německé hrubosti výstavu karikatur, kterými němečtí křesťanští a neurvalci tropili si posměch z národů nepřátelských. Zda by se podobná výstava nedala uspořádat i z našich časových dopisnic? A zda by nás před celým světem nekompromitovala? President ve svém poselství zdůrazňoval převzdelání, totiž abychom se odpoutali od hrubé německé kultury, která nám dle Kramářových slov brala duši, a abychom si osvojili jemnou kulturu západní, románskou. Když však pozorujeme naše časové dopisnice, seznáváme, že ač jsme rodem Češi, přec v nás vězí velmi mnoho germánské hrubosti a hulvátsví. Je význačné i po stránce umělecko-výtvarné, že ku provedení podobných výstřelků, hovicích nízkým pudům davu, nepropůjčil se žádný vážný umělec, nýbrž že jsou to výtvoři líní, urážející vkus. Je mravním příkazem každého podobné časové nestvořeny ignorovat. Dr. R.

Jihoslovanská umělecká výstava v Paříži. Národní vláda v Lublani vyslala do Paříže naplaného umělce, malíře Vaspoticice, svěřivši mu péči o slovinské oddělení jihoslovanské výstavy, která se tam pořádá u příležitosti mírové konference. -- Dne 23. ledna zemřel v Záhřebu Bude Budisavljevič Prijedorški, bývalý velký župan a známý chorvatský spisovatel, spolupracovník (Obzor), (Vjence), (Letopisu Matice Srbské), (Biankova Kola) a j. Byl autorem dobrych čít, psaných vzorným jazykem lidovým. Mirko.

Karikaturou líčení Evangelia je povídka ruského dekadenta Leonida Andrejeva (v překladu Stanislava Minaříka u Al. Srdce v Praze 1918) Jidáš Iskariotský a jiní. Bezpočůkrát již básníci sáhli po této látce, ale tak slabý a bezvýsledný zůstal málokterý pokus. Andrejev pojímá Jidáše jako povahu lstivou, jež šálí celý svět. Oklame synedrium,

jemuž Krista prodá a má z toho radost, že strážci zákona prohřešili se na krvi nevinné. Ošálí apoštoly a vyčítá jim, že vlastními zrádci Krista jsou oni, protože svého Mistra nebránili. A potom jde a oběsí se. Proč, to Andrejev nevysvětluje. Jeli Jidáš vítězem nad veleradou i kolegiem apoštolským, proč si zoufá? Vůbec vnitřních procesů duševních si spisovatel nevšímá. Úplně mu unikla tragická vlna Jidášova, nikde nejmenšího vnitřního boje, po činu svědomí tupě mlčí. Ani stopy ovšem po hořství Kristově. Apoštolové jsou podivini, paranoikové, kteří si hrají a Kristus je slabošský snilek. Nikde stopy ideí náboženských ani mravních. To je ovšem nepochopení křesťanství. A jak jsou děje evangelické zkráceny a zploštěny! Co Evangelium několika lapidárními větami mohutně skizuje, totéž Andrejev bezbavě na několika stránkách rozvláčí (označení zrádce, rozhovor o dvou mečích, scénu úzkosti Kristovy na hoře Oliv.) Také povahy ostatních apoštolů naznačeny jen povrchně. Jan, který přece byl výbušný a ohnivý (syn blesku), je tu sladce sentimentální, Petr až nemotorně prudký: lépe načrtnut krůtký a hlubavý duch Tomášův.

Kniha (či snad jen překlad?) hemží se nedbalostmi: ve sboru apoštolů Kristem povolany nebyl Matěj, nýbrž Matouš, do zahrady Gethsemane vešli s Ježíšem toliko tři apoštolé, nikoli čtyři, velekněz, který na str. 43 nazývá se Annáš, na str. 84 a nn. vytvále je jmenován Ananáš a j. -- han.

Zkázy Mariánského sloupu v Praze na Staroměstském náměstí neželi pouze katolíci, nýbrž i upřímně a objektivně citící spisovatelé, kteří stojí v jiných politických táborech a nejsou vždy našemu přesvědčení blížci. Zajímavým dokladem toho jest článek spisovatele K. M. ve (Zvonu) v čís. 16., nadepsaný (Glossy samotářovy). Neváháme jej k vůli informaci našeho čtenářstva doslovně otisknouti:

„Za velké revoluce francouzské bylo bojeno. Za naší revoluce, o stotřicet let později, v jiných dobách a za jiných poměrů ozval se pud, napodobuji starý vzorec. Odnal si to štíhlý krásný sloup Staroměstského náměstí, vtiskující tonuto obzvlášť působný ráz. Dávno pozbyl svého náboženského významu, v dnešním svém vítězství mohli jsme s hrdostí pohlížeti na překonanou dobu, jejíž byl památníkem, a urážel-li koho, mohlo se snadno odpomoci přiměřenou adaptací, nebo i jinak; tak by dosti učiněni bylo věši, než jeho povelím. Ale musil padnouti. Proklínáme křestany, že božili umělecké památky pohanického Říma, — a činíme jako oni.

Skutek tento otřásl poněkud optimismem, vítajícím vítězství demokracie.

Estetický ráz Prahy byl zasažen na choulolistivém místě. Bez rozmyslu Bylo vykonáno velké gesto, které stalo se banální *frasi tagu*, kde věčná politika byla by získala dosti učiněni hlouběji.

Ale budiž. Stalo se. Náměstí má nový ráz na znamení nové doby. Bylo by pošetilostí, budovati sloup znova. Budiž zde toliko připomenuto, co šíře zůstalo neznámo: že sloup byl též astronomickou lůžkou, druhdy obvyklou. Byl vypočítán tak, aby při rovnodenní v právě poledne jeho stín dopadal právě na poledník, přes Prahu vedoucí, v dlažbě náměstí vyznačený.¹

Z pražských výstav. V Rudolfině vystavovali své práce Liebscherové, otec malíř a syn architekt. Našemu modernímu pojmání jsou výtvoři architektovy bližší než ulizané, naslálé a libivé obrázky Adolfa Liebschera, jehož jméno mělo svého času značný zvuk. Dnes jsou nám už cizí, nechápeme jich. Dnes už nás nedovedou nadchnouti ani Liebscherovy motivy náboženské, jeho Valašská Madona i ostatní práce, v nichž decennia před námi nalézala zalíbení. — H. Böttinger vystavoval v Topi-

čově své karikatury, lip řečeno směšné portréty, poněvadž Böttinger není karikaturistou v pravém slova smyslu. Čtenáři Zlaté Prahy setkávali se často v ní s karikaturami jeho přátel výtvarníků a jistě v jejich mírném, veselém porlání si libovali. V podobném směru nesla se celá nedávná výstava. — a.

Z výtvarných revuí. Měsíčník *Volně směřy*, orgán spolku výtvarných umělců *„Manes“* věnuje ve svém dvacátém ročníku pietně vypravené trojčíslo svému předčasně zesnulému členu, profesorovi pražské akademie malířské, Janu Preislerovi, básníku subjektivních a abstraktních barevných visí. Řada uměleckých kritiků a přátelů zesnulého přináší tam informativní hold umělci i člověku Preislerovi. — Vždy nám sympatické Sdružení výtvarných umělců moravských počalo vydávati svůj *„Umělecký list“* redakcí malíře Aloise Kalvody. První číslo se representuje slušně. V textové části jsou články Mil. Hlávky, Al. Kalvody a K. Wellnera, v besídce pojednává Ct. Bystřina o známé suchovské republice. Obrazová část jest zastoupena hlavně ukázkami z tvorby Jak. Obrovského. Naše moravské umění pro svůj zdravý realismus jest dnes vedoucím v celém českém umění, které zejména v Praze cizími vlivy zkaženo očulo se na se. Moravské umění výtvarné dosud žije ve starých, poctivých tradicích, neodcizilo se lidu a rodné půdě, z níž vyšlo. Proto nový podnik sdružení zasluhuje veškeré naší pozornosti, morální i hmotné podpory. — a.

Co chystají naši autoři. Naš spolupracovník Al. St. Novák zadal k provozování veselohru *„Ředitel a jeho dcery“*. Redakci *Dědictví svatojanského* zaslal překlad ze španělštiny *„Matka milosrdenství“*. Má v rukopise sbírku veršů *„Srdce a jeho květy“*. Tři aktovky *„Slavnost ve Vystřelově“*, *„Vlččený manžel“* a *„Přetrestaný zalezník“*, byly hrány v Poličce a vyjdou tiskem v *Hradci Králové*.

Rudolf Linhart: Jaro melancholického.

Cykklus lyriky z pozůstalosti básníkovy vybral Vilém Bítnar.

• NADĚJNĚ JARO.

Zem dechu tvého dotek oplodivý,
ó jaro, sotva počal celovat,
šat vdoví svlékla přes noc, zmládlá zase
a v prudkém krve tepu trnouc v žase
taj mateřství už cítí kolovat . .

Proud volný hučí rdouse kusy ledu.
Vib. lesklou mizou puklých, ve koši
tlum pivních špačků used' štěbotaje
z nich každý vzrušen, křídly třepotaje.
jak známén hvízdá rozkoši.

Od zahrad plotů fialky sem voní,
oblohy blankyt svítí pohodou.
Z niv kypře prsti, na niž modří přší
vzduch prohřátý, slib klasů zlatých srší
a těžce spíjí příští úrodou

O jaro! v sladkém objetí tvých ramen
hrud moje vzplála výhní žádostí:
Co umřít mělo, když jsem ve hrob vložil,
nezmarnou sílu ssáti z tebe do žil,
žít, tvořit, jásat novou radostí!

REVERIE.

Plá luna, šumí les,
a srdce buchá v hrudi . . .
Jaké to nové city dnes
v tobě se zase budí?

Stesk, naděj, zoufalost
a radost zas a štěstí.
Kdo ptal by se: co zlo je, ctnost,
kde cesta je, kde zcestí?

když srdce do temnot
se proudy světla lijí,
že jása, jása o překot:
hle, rodím se, hle, žiji!

SONET O JARĚ.

Zem šatu spony nese stěži   Luh zelení se leskne svěží,
a trhá je a v nahé kráse   snět čerstvou mízou nalévá se,
už jižním vánkům poddává se,   les ptačí písní rozléhá se,
v nichž teplá vůně jara leží.   proud tleská si, jak se skal běží.

A s oblohy, jež čista všechna
je průhledná jak oko děcka
a srší modří, v nové touze
se slunce denně k zemi dívá,
tak vroucně líhá ji a dlouze
a o svatební noci snívá...

ROMANTIKA.

Nad zelenými lukami   A dole pod nimi roje vil
měsíce bledý roh   pohadky vzdušný šat
jde hvězdnatými sférami   z par hebkých jemně jak by vil
jak mladý, snivý hoch.   pro ty, kdož chtějí spat.

A básník, jak je vidí vlát,
v jich dlaně hlavu mdlou
a srdce složil by tak rád
i s láskou blouznivou...

JARO TESKNÍCÍ.

I k nám už přišlo jaro ve úsměvu
a strom i keř už puká, květy sněží,
a strom i keř pln ptačího je zpěvu...
jen v nadru mém... tam dosud sněhy leží...

Zkde vánek do nich první pozdrav švane?
Strom který, keř květ první do nich střeše?
Zkde slunce paprsek první do nich skane?
Čím, písně mé, k životu vzbudíte se?

Sním, čekám na vás, na zvuk vaší sloky,
na rány myslím, jež vás pochovaly,
bolestí nových citím v hrudi kroky
a myslím, lépe, byste věčně spaly . . .

A myslím, lépe bez jara vše prožít,
bez květů, písní, tupě, usměvavě,
co změnit nedá se, než v dlaně složit
zas těžkou hlavu, plakat usedavě . . .

MNĚ ŘIKALI . . .

Mně říkali, že o Vzkříšení
se smutky na úsměvy mění,
radosti v srdce vchází host,
že v nitru živá vzplane víra
a naděj kalich rozevírá
jak v nebi slunce zlata skvost.

Hle! Vzkříšení je dnes! Rci, nově
proč v hoři chodím po hřbitově,
kde s štěstím leží budoucnost,
proč víra živá neroztíná
pout naděje a proč mne spíná
do tvrdých rukou zoufalost!

JARNÍ PÍSEŇ.

Je vlahý večer v horách. Fújara
svých tónů perly pláče do jara . .

O lásce blouzní sladké, intimní: --
v mému srdci leží smutky podzimní.

O touze blouzní oblaků a hor: --
má křídla svíslá, zlomen jsem a chor.

O žití blouzní, květů pupenech: --
mou hrudi pouze smrti vane dech.

Ty tóny marně blíž mi vesluji
a zapadají citů do slují: --

Syt života jsem, na smrt, na smrt mdlý.
jak lístek stromu v jaře uvadlý.

1907 – 1913.

Alois Stan. Novák: Výroční ceny.

(Pokračování.)

V tom boji o slávu nejsi jenom jejím otrokem, nýbrž i otrokem a to hodně ubohým kritiků, již jsou jejími rozdavatelí. — Péro kritiků jest strašná zbraň, často smutící, o čemž se přesvědčilo mnoho literátů české obce. I já jsem několikráte upadl v jejich katovskou moc, než vždy byt i oškubán a pocuchán vyletěl jsem ze spárů jejich k výšinám, které nehodlám již opustiti. Ve stolku mám připravenou na kritiky bojovnou hymnu a doufám, že po zítřku se nikdo na mne neodváží. Kritikové zmlknou; chválit nebudou chtít a hanět budou se bát. A odváželi se v mém kalamári smočit zbraň, tu sám Bůh je proti hněvu mému chraň. Poslyš:

„Nuž vzhůru, světe! Přines decimálku,
at zvím, kde duše spadla rovnováha —
vždyť kritikové ukrutnou mi válku
dnes vyhlásili — jejich moc se vzdává
okamžik každý — a já nemám zbraně...

Než přece jednu zbraň své v ruce třímám
a tou je péro, jež do boje povedu
jak generál —. Svě rozkazy mu hlídám,
když couvá z ohledu a nechce ku předu
měřit se s kritiky — Jen hurá, na ně!
at uvidíme, leč kdo tvrdší máme.
Mně nožky prohnou se; jím se péro zláme.“

„Výborně, příteli,“ tleskal Červený, „ty básníci jste na tom přece jen lépe, že dovedete péro vládnout i bojovat; sochaři a malíři jsou proti kritikům bezmocní. Vzpomínám jenom jediného pravého a vzácného umělce samouka italského sochaře Duprè-ho, jenž celý život musil se rvát s kritiky, kteří z febnivosti ztrpčovali mu život plný odříkání a obětování se.“ „Nenahližme, příteli, že byste nemohli se bránit proti kritikům,“ pravil Kalina, „vždyť právě v malířství setkáváme se s případy, kdy umělec strašně potrestal prostorekeho kritika. Jen na jeden obraz tě upozorním.

Když Michelangelo maloval v kapli sikstínské svůj poslední soud, chodil jej častěji navštěvovat i sám papež se svým sekretářem. Jednoho dne v nepřítomnosti Michelangelově pronesl sekretář nějaký neprozřetelný úsudek o obraze. Když se o tom dověděl Michelangelo, vzal štětec a dal jednomu zavrženci podobu sekretářovu. Tento si stěžoval u svatého Otce a prosil jej,

aby poručil Buonarottimu tvář předělat. Než sv. Otec s úsměvem odpověděl: «Umístil-li tě malíř do počtu zavržených, nemohu já ti pomoci, neboť moje moc do pekla až nesáhá.»

«Tenkrát bylo leccos možné,» pravil Červený, «avšak dnes by z toho soud pro urážku na cti,» il nebyl,» usmál se Kalina, «leda kdyby mohli svědkové dokázat úmysl umělcův; než nyní přáteli, co soudíš o mém názoru na telepatii?»

«Věřim na ni jako tv a snad ještě více, poněvadž já hájím i možnost sugesce a hypnosy po smrti člověka a myslím, že hypnotisovat a myšlenky vázat dovede nejen člověk, nýbrž i jeho duševní plod, v němž duch a jeho myšlenky i po smrti nadále žijí,» živě vykládal malíř. «Vzpomínám si na několik obrazů, které jsem shlédl na svých studijních cestách v Itálii, Francii a Holandsku a které na mně působily a dosud působí a zvláště v mé tvorbě hypnoticky. Nemíním tím kopírování a napodobení starých děl, neboť jako tv v poesii, hledám i já v malířství novou originalitu, nové směry, s kterými se dosud nikde neshledáváme. Než přece často neodolávám hypnose vzpomínek na některé obrazy Leonarda da Vinci, Rembrandta a jiných. Myšlenky, které snad bouřily v čele umělce před několika sty lety, ozývají se při pohledu na jeho plod, obraz i v mém nitru a zůstávají tam neustále a proti mé vůli pletou se mi do mé tvorby. Zvláště je to několik demonických žen Leonarda da Vinci, které mne v bdění i ve snu pronásledují, které vážou stále moje myšlenky, takže se mi zdá, že v této Sárci, jak ji vidíš před sebou na plátně, zřím jednu z jeho žen, ač jsem si jist, že jsem ji maloval věrně podle hlavy modelky.»

«I já jsem přesvědčen,» prorušil malíř Kalina, «že sugesce a hypnos hraje velikou roli v umění i literatuře. Které dílo dovede pozorovatele nebo čtenáře hypnoticky uchvátit, je dokonale; na které dílo musí člověk po vidění, po přečtení myslit celý život svůj, zasluhuje nejen ceny Akademie, nýbrž potlesku celého světa. Jsou takové sochy, obrazy a knihy, na které člověk vzpomíná a ustavičně, pod tlakem jejich sugescí a myšlenek mluví i jedná.»

Než jsou i takové knihy, které hypnotisují celý národ. Dante-ova «La divina comedia» co talentů probudila hloubkou svých myšlenek a obrazů. Je známo, že Rafael vybral si z «Božské komedie» všechny nebeský jas a Michelangelo pekelný děs, a obě ty protivy sharmonisoval Leonardo da Vinci. Dómu v Orvietě i jiným chrámům v Itálii říkají «Božská komedie v kamení»; vlivu záračného díla podléhají v Itálii všechny školy, všechny akademie po několik století. Nevýčerpatelná hypnotická moc skrývá se v «Božské komedii», s níž nemůže se měřit žádné dílo moderní.

„Jen to tvé,“ prohodil Červený, „které zítra poctěno bude cenou pro tebe nesmrtelnou a které se stane hypnotiseurem celého národa.“ Byli by umělci ještě dále debatovali, kdyby nebylo vkročilo do atelieru děvče, nesouc z hostince pro Červeného oběd.

Rychleji, než si myslili, přchal čas, a než se nadáli, byla zde hodina dvanáctá, na kterou je upozornila skromná vůně válečného oběda, jež děvče postavilo na třínohý stůl mezi barvy a štětce. Kalina sahal po klobouku, aby i on šel upokojiti žaludek, který se ozval při pohledu na plný talíř, k paní Brabcové. Než Červený jej zadržel, nabízejí mu polovičku svého oběda: „Neodcházej příteli, zůstaň, snad oběd stačí pro oba a trochu postit se nemůže nám umělcům, již jsme na půst zvyklí, býti na škodu, neboť čím víc ustupuje tělo do pozadí, tím lépe duchu, jak se vyjádřil německý kterýsi spisovatel:

„Auf den Trümmern des Körpers triumphiert der Geist;“

a po obědě můžeme dokončiti naši debatu o hypnotickém požadavku moderního, uměleckého díla anebo ohlédnouti se po uměleckém požitku v skomírající podzimní přírodě na oběcstvivující společné procházce.“ Zůstal Kalina a s chutí pojedl polovici oběda přítelova. Kyselá omáčka a polovice šťavnatého okurku vitaně zmírnila palčivost žaludku i hrdla, která dostávají se druhého dne po větším požití alkoholu. Po obědě zapálili si oba vonné doutníky, které dostal malíř od kteréśi své přítelkyně a trochu těž zbožňovatelky. Kalina vzal do ruky přítelův náčrtník a vyptával se malíře na psychologický původ jednotlivých náčrtů. Zvláště jeden se mu líbil, jenž nadepsán byl: „La campagna di Roma desolata.“ List představoval jeden nejsmutnější kout širé, lehce zvlhčené římské kampagně při západu slunce. Těžký stín mraků padá na puste hrboly krajiny, věší se na keře i nízké traviny a snáší se i do cest, po které zvolna jede divný jezdec.

Bílý kůň, jehož stín se prodlužuje téměř do nekonečna, kračí ochable, jakoby hypnotisován byl náladou kraje a sugescemi unaveného a melancholického člověka, jenž sedí v sedle. Postava shrbená, klobouk sražený do čela, oči upřené k zemi. Podlehly hypnose kampagně jezdec úplně, více ještě než jeho kůň, a myšlenky jeho jsou myšlenkami personifikované opuštěné římské kampagně. Dlouho se díval Kalina na náčrt, který několika rysy tak uchvacoval pozorovatele, a obrátiv se k malíři, jenž prohlížel si fotografie uměleckých děl světových chrámů a galerií, takto k němu promluvil: „Kde jsi jenom přišel k tak uchvacujícímu obrazu, jenž by co nejdříve zasluhoval, aby proveden byl v barvách?“ Nezůstal dlužen odpověď malíři a vypravoval příteli svému o svých vyjíždkách do kampagně na svém pobytu v Římě. „Bydlil jsem

v nejkrásnější části věčného města na ulici sikstínské v domě Stefanoni, jenž nese nápis *Domus parva, magna quies*¹. Dům ten, jak sám dobře znáš, stojí blízko vily Malta, jejímž majetníkem je kníže Bülow, kancléř německý. S jeho sekretářem seznámil jsem se již dříve v lázních Poděbradech, kam častěji Bülow ke svému příbuznému Hohenlohemu dojížděl. Za mého pobytu v Římě děl ve ville i kníže Bülow a já měl častěji příležitost stýkat se s jeho sekretářem, jenž mně mnohé dobré služby prokázal. Ve stájích měl kníže několik ušlechtilých čistokrevných anglických koní, s nimiž se musí nejméně dvě hodiny denně jezdit tryskem. Sekretář mne vyzval, nechť-li bych účastenit se někdy vyjízdky koňmo do kampagně. Jsa dosti dobrým jezdcem přijal jsem nabídku a brzy projížděl jsem římskou kampagní křížem krážem od hory Sorakte až k Monte Circeo a poznal i tv nejdolejší její kouty. Po krátkém čase roznemohl se sekretář a já celý týden jezdil na nejnižším koni knížecí stáje sám a sám melancholickou kampagní. Příteli, ani nevíš, co se na tv chvilu navzpomínám, neboť týden samotařské jízdy opuštěnou kampagní věčného města byl nejkrásnější, nejpoutavější epizodou v mém životě.

A zvláště na jedno nedělní odpoledne vzpomínám, které vsugerovalo a inspirovalo mi právě tento melancholický náčrt opuštěné kampagně, v níž mané citíme dech smrti a kročeje její znamenáme za zady. Býzo po obědě vyjel jsem do římské kampagně branou Porte Maggiore a sova ocitl jsem se za městem na Via Appia Nuova pobodl jsem svéžih oře v prudké trysk, neboť jsem chtěl dojeti hodně daleko. Hrať, která bezí kampagní pod horami Albanskými do Velletri, zmizela s tvých očí po levé straně nedaleko stanice elektrické dráhy *Acchiana*², a já pustil se cestou i necestou směrem k Ardei, chtěje odamtud paralelně jeti s břehem mořským k starověkému Laurentum. Lehky mlhavý závoj halil kraj a paralysoval žár slunce krásného podletí. V mým trysku dojel jsem Ardei a od ní pustil jsem se krajem porostlým křovisky a na vlhkých místech řukosem a sitinami k Laurentu. Volným poklusem asi dvanácti kilometrů za hodinu jel jsem nedaleko moře, které spatřil jsem často v uklidné hře vln při výstupu na malé výšiny, kterým je charakterisován tamější mořský břeh. Dojížděl jsem místa, kde asi stávalo starověké Laurentum a krajina zdála se mi nejsmutnější a nejpustší. Když v zadumání snil jsem o bývalé slávě starověkého přístavu, vyrušilo mne náhle ze snů táhlé a tak děsně truchlivé zavýetí psa, že mrazivý děs projel všemi kostmi těla mého (Pokračování.)

V. Ondrouch: Dopis příteli k jmeninám.

(Z mého deníku.)

(Aby nezvadly moje pomněnky na Tvých záhonech . . !)

Každý cíle si vědomý smrtelník, at šťastný či nešťastný, at bohatý či chudý má své dny, jež v řadě dnů počítá mezi dny eminentně své. V takové dny se více sobě věnuje než nevěnuje a to již z té jednoduché i posvátné příčiny, že jest k tomu i třeba proti vlastní vůli puzen, ježto jest mu zájem okolí více věnován než bývá pravidlem, a poněvadž zájem o sebe jako meteorem vzkríšená vzpomínka na sebe, probuzená láskou a péčí nejbližších milujících stejně jako vnitřním tajemně svátečním hlasem, netřísťší se tolik o neosobní zájmy všednosti a o starosti okruhu, v němž jest postaven, pracuje a žije.

Den dnešní jest idnem po výtece tvým, příteli, a já se trápím nad tou strašlivou skutečností, že ti nemohu nic velkého říci. Jsem nemocný. Dnes ráno jsem vstal celý zapomnětlivý a ke své hrůze a trapnému úžasu s mučivým vědomím, že jsem ztratil božský dar řeči a proto přicházím beze slov. Přijmi moje opravdové oněmění! Necht dlouzí mluví za mne! Já jsem nemocný .

Na přání matčino přišli hned z rána lékaři, aby vyšetřili mou nemoc. Marné bylo jejich úsilí. Cítili všichni svou neschopnost a sílu tajemství mé záhadné choroby. Dotazovali se matky, otce, bratří a sester, ale ti jim nemohli povědět více než co sami nevěděli. Odešli bezradní, a já sklíčený nevolník, svázaný na lůžku nerozlomnými pouty mučivého zajetí svého oněmění, přicházím s pokornou prosbou, abych mohl dnes vyzpívat tobě a jenom tobě — lékaři mně nerozuměli! hluboké, neslyšitelné ticho své nemoci radostným zmlknutím . . Více nemám, více nežádej! A dluhy dělat nechci, poněvadž vypůjčené slovo bych nemohl do smrti nikomu oplatit. Jsem chudý .

Slyšíš, jak mlčím? Nevím, zdali dosti! V ztrátě slov jsem já!

A nejsem ani umělcem, jenž by dovedl vládnouti péřím. Umělcem jest ten, kdo dovede mrtvou hmotu oživit oduševnit a do ní vtělit své citění, smýšlení, chtění a přání — zkrátka celého sebe se svou velikostí a bídou zároveň. Kdo to nedovede, prozrazuje zřejmé nedostatky!

Já trpím dnes zakřiknutím volného vyjádření umělecké formy, v něž však skládám svůj nejhlubší a celičký umělecký obsah a přenáplň svého chvění. Zapomínám na svoje umění, zatím co tvořím svého umělce v sobě, jenž ztichá zmlknutím nejvyšší

formy a uniká nechápajícímu davu všednosti a nevidomosti. Přetvořit tě pro oči davu --, nermuť se -- pro to, co ti říkám! -- bylo by hříchem, spáchaným na umělecké soše, dýchající dobrem a krásou života. Hřešil jsem, přáteli, dokud jsem patřil davu a díval se na tvou uměleckou sochu očima slepýma; ale dnes se na ni nedívám, poněvadž jest skryta svým oslněním; ale za to ji vidím tím jasněji zastřenou pod rouškou závoje tajemství plného a se ztrácejícího v hlubinách.

Raduji se z tebe a trapii se pro tebe. Obojí však mne obohacuje a obšťastňuje nezkráceně stejně. Mohl bych použití matematického znaménka rovnicevého třikrát vedle sebe a říci: radost, trýzeň, obohacení, štěstí. Každou minutou obohacuješ mne sebou. Byl jsem chudobný a potřeboval jsem darů z lásky, jež by mi souciti kolennyclouci u zaprášené cesty házeli do lačnického klína. Považovali mne za bohatého, poněvadž jsem skrýval roztrhaných šatů a jizev, jimiž krvácely údy mé rudým potůčkem zmírání beznadějnosti pro domnění nemožnosti obdržeti sousto almužny. A přišel vznešený dárce v nestiečeném okamžiku, kdy jsem právě čistil před hlubokou své rány balsamem svých opuštěných slz, a on veliký užasl soucitem, prodal všechny statky své a dal chudobnému za vděk zebráka. Přijal jeho chudobu, aby se zlekl vlastního bohatství, jež zlédíl po otcích.

V hodině pulnocních bědmi zazářila mi hvězda. Nikdy jsem ji před tím neviděl, poněvadž byla skrytým plamenem před očima slepce. Loblaš mého srdce mi přinesl žluč a srdce a jatra záhadné ryby, jež zabíl na rozkaz andělův a vykuchal, a já jsem prohlédl ozářením hvězdy, kterou mi dříve skrývala tma mých zavřených zítelnů. Hvězda mi teď svítí a ukazuje cestu, abych v bezedné propasti nenalezl na pospas dravců svůj otevřený hrob, opuštěný zapomenutím bratří a sester. A posiluje k jistému kroku poutem slastného podepření. Hrud se mi tyčí.

Domníval jsem se že nadešlo už dávno vyvrcholení mé lásky, přáteli, ale klamal jsem se -- dnes to vím jistě! -- a proto nechci msvliti ani teď ještě na vyvrcholení! -- Když jsem se posledně s tebou loučil, bylo moje nitro celé jakoby ve svěrací kazajce a srdce promluvílo z hlubin svých jen bolestným povzdechem, bláhové, domnívajíce se, jako by to bylo loučení poslední!

Právci toužím ti podati a ji stisknouti tvoji jako nerozevřitelným svěradlem. Pokaždé, když tak činím, cítím při tom nevy-psatelnou sladkost doteku také tvoji mi drahé duše, již i moje

vychází: současně vstříc, vssávajíc, vpíjejíc, vtěšnávajíc a se vtělujíc
do tvé podstaty: celistvě seskupejou oddaností mého nitra a
posvěceným vytoužením mé vůle . . .

Jsem tvůj a ty jsi můj, bratře!

O svátku velikého patrona tvého a naší milé vlasti chtěl
ti cosi říci a nemohl

V. O.

Al. Čáp: K novému letu.

Den hořel vzňatý,
a výši bledly hvězdy.
Duch rozpjal mladá křídla
a rozletěl se k cílům,
jež v nesmínné kdes tratily se dále.
Mně nadšení slov přival hnalo na rty,
a cítil jsem, žár žhavý jak mne pálí.

Svět objat bylo tehdy málo.

Již nevím, jak se stalo.
Pál žízň vzbudil vědomí a bolest.
Už neviděl jsem slunce
a neviděl jsem cíle.
Jen ze stínů jsem vyčetl,
jak ploužily se dvorem,
že as se šeří.

Červ svíjím se, červ přislápnutý,
stín v ránu žizním u samého zídla
a k Tobě, Stvořiteli světů,
chci zase letět. Vždyť dals křídla k letu.
Než vím, je žárý propálily,
a vichry rozduly z nich peří.

Kci, Pane, kdy zas vstane
den ohněm vzňatý, bílý
a ukáže let k slunci?

Až narostou ti křídla.

Václav Oliva: O roce mučednické smrti svatého Jana Nepomuckého.

(Pokračování.)

Tato fakta byly prvními předelkami svatosti sv. Jana, ale úplně a celé svátosti, čili náplně svatosti došel Jan odjinud a sice odtud, či za té příležitosti, při které neváhal život svůj položit za zpovědní tajemství. A potom následuje ihned věta: *«Itenim labente anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo tertio, quum Venceslaus paternae virtutis inmemor, agente humani generis hoste, in flagitiorum abyssum praeceps ruisset, pietissima regina, viri scelerebus maxime offensa, crudelitatem ejus perhorrescens uni Deo se totam dicare constituit, ab eo in tanta calamitate subsidium et solatium deprecatur»*¹. Příčinou tedy náplně svatosti sv. Jana byla okolnost, že Jan se stal zpovědníkem královny, která umínila si roku 1383 věnovati se zcela Bohu, když král Václav zapomenuv na ctnosti svého otce, střemhlav vrhl se v náruč neštěstí a hříchů a královna jeho neštěstím do duše byla uražena.

V čem pak ono celé věnování se Bohu se strany královny záleželo, vykládá konec odstavce čtvrtého se slovy: *«Sacrum propterea confessorii tribunal adire frequitius, cum laicis conscientiam aperire, afflictare se, egenorum curam suscipere, Deum assidue cogitare et diu nocturne obsecrare, ut meliorem conjugum mentem daret, quem pridem a pessimo vitae instituto revocare optans, seorsum privatis obsecrationibus saepe numero aggressa fuerat»*, t. j. «Proto častěji k zpovědnímu přiklekala, se slzami ze hříchův se zpovídávala, o chudé pečovala, tělo umrtvovala, o Bohu ustavičně rozjímal a ve dne i v noci Jej prosila, aby dříve jejího na lepší uvedl cestu, ba toužíc, aby král co nejdříve od zhýřalého způsobu života se odvrátil, velmi často do ústraní k soukromým modlitbám se uchýloval».

Více tento odstavec neuvádí. Neuvádí tedy, že král pro kající skutky královnu trýznil, neuvádí, že vyzvídal na Janovi zpovědní tajemství, neuvádí, že Jana pronásledoval a roku 1383 unučil, ale opakuji znovu, připomíná pouze, že když přechal rok 1383 a král Václav střemhlav v prostopášnost se vrhl, královna do hloubi duše uražena jeho skutky, počala konati dobré skutky a

¹ T. j. «V roce totiž 1383, protože Václav zapomenuv na dobré vlastnosti otce svého, popudem nepřítele pokolení lidského v jícen peřestí střemhlav se vrhl, velmi zbožná královna uražena do hloubi duše hříchů svého chotě a obávajíc se jeho krutosti, umínila si, že zcela Bohu jedinému se odevzdá, hodlajíc od Něho v takovémto neštěstí pomoc a útěchu si vyprositi.»

že konala tyto skutky velice často. Rok tedy 1383, ježť ve čtvrtém odstavci kanonizační bully sv. Jana Nepomuckého přichází, neznačí rok smrti tohoto svěťce, ale rok, kdy královna odevzdala se zcela skutkům kajícím a král střemhlav vrhl se v propast hříchů.

A důkaz o tom dá se provést gramaticky a historicky. Předně pravím: gramaticky. Zajisté ve větě: *«Itenim labente anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo tertio, cum Venceslaus paternae virtutis immemor agente humani generis hoste in flagitiorum abyssum praeceps ruisset, pietissima regina viri sceleribus maxime offensa, crudelitatem ejus perhorrescens, uni Deo se totam dicare constituit, ab eo in tanta calamitate subsidium et solatium deprecatur»*² dozná každý gramatik a stylista, že hlavní větou jsou slova: *«Itenim labente anno Domini 1383 pietissima regina uni Deo se totam, dicare constituit»*³ a vše ostatní, že jsou věty vedlejší.

Po druhé pravím: historicky. Spis *«Historia de vita, martyrio et miraculis s. Joannis Nepomuceni»*⁴, vyšlý v Praze ihned po uveřejnění kanonizační bully a to ještě v roce 1729, spis, jenž není ničím jiným nežli rozvedenou a široce vyloženou kanonizační bullou, spis, sepsaný pravdě nejpodobněji od českého jesuity, který v Římě při kanonizaci sv. Jana hrál vynikající roli, píše doslova: *«Agebatur salutis nostrae annus millesimus trecentessimus octogesimus tertius, quem rex Venceslaus memorabilem fecit multorum Bohemiae nobilium strage et spectabili etiam regni procerum sanguine, quo mensam suam regiam perfudit, quasi luctus alienus, voluptas regis fuisset et ipsum vitae alimentum sine caedibus ei conducere non potuisset. Joanna regina, princeps mitissima, huiusmodi crudelitatibus et sceleribus mariti quotidianis vehementer offensa et afflicta, acerbissimo animi ex cruciatur dolore, nec porro tolerare valebat ea ratione indignissimis flagitiis portam in regnum aperiri et in eo impune foveri. Idcirco videns nullum sibi amplius in humanis rebus restare solatium atque suspiciosos mariti oculos et saevitiem perhorrescens, omni erga res creatas affectu se se spoliavit et ad coelum conversa, statuit*

² I. j. v roce totiž 1383, protože Václav zapomenuv na dobré vlastnosti otce svého, popudem nepřítele pokolení lidského v jícen nečestí střemhlav se vrhl, velmi zbožná královna uražena do hloubi duše hříchy svého chotě a obávajíc se jeho krutosti, umínila si, že zcela Bohu jedinému se odevzdá, hodlajíc od Něho v takovémto neštěstí pomoc a útěchu si vyprositi.¹

³ T. j. v roce totiž 1383 velmi zbožná královna umínila si, že zcela Bohu jedinému se odevzdá.¹

⁴ T. j. Dějiny života, mučednictví a zázraků sv. Jana Nepomuckého.

in Deo pacem quaerere, quam in mundo invenire non poterat, denique totam se in brachia verae devotionis conjecit, ut deliciis coelestibus in exercitio pietatis, sexui et conditioni suae conjugali congruentibus tranquille frueretur. Sic nimirum animae rite dispositae recte uti noverunt calamitatibus et crucibus, e quibus scalam sibi construunt, per quam ad Deum ascendant. Itaque ut sponso coelesti placeret unice sollicita, cui terrena omnia displicebant, ab exercitio piorum operum fecit initium: invisebat infirmos . . . agnoscere coepit Joanna minimos animae defectus non esse contemnendos, de quibus exacte nec sine lacrimis et dolore se accusabat: de his, uti etiam de perfectiore conscientiae statu frequentiora et prolixiora cum beato Joane confessatio suo instituebat colloquia.⁵

Mimo to, abych ani slovem neopakoval, co již jsem připomenul, že v bulle na okraji odstavce čtvrtého, jakožto kratičký obsah jeho, jsou význačná slova: *«Lucro animarum intentus, honores respuit. Fit confessarius Johannae reginae»*,⁶ nemohu neupozornit, že v samém textu bully a právě v odstavci čtvrtém v první polovici jeho se píše, že královna Johana chtěla či toužila, aby sv. Jan byl jejím zpovědníkem, ale v druhé polovici téhož odstavce, když již byl uveden rok 1383, se připomíná, že častěji se sv. Janovi zpovídávala. Z toho ze všeho tedy patrně, že nejen bulla sama, ale i současníci kanonizace a současníci vydání kanonizační bully rok 1383 v odstavci čtvrtém téže bully považovali za rok, kdy královna Johana, pro-

⁵ T. j. Byl rok naší spásy 1383, jež král Václav zпамětil zhoubou mnohých českých šlechticů a značným prolutím kve, již svůj královský stůl zatopil, jako by cítil bol byl rozkoši královou a král nemohl žít bez poprav. Královna Johana, kněžna velmi jemná, těmito denními ukrutnostmi a zločiny svého chotě velice uražená a zlomená, bývala trýzněna pietrpkou bolestí duše a nemohla strpět, aby takto nejhnusnejším nečestem do království se otevřela brána a v něm beztrestně aby nečestí kvetly. Proto vidouc, že ve světě není pro ni více nežádlné útěchy a hrozíc se krutostí a žárlivostí manželovy, vzdala se veskeré lásky k světu a obrátíc se k nebi, umínila si pokoj v Bohu hledat, jež ve světě nalézt nemohla a konečně oddala se zcela pravé zbožnosti, aby pokojně užívala nebeských slastí v konání skutků dobých, jež srovnávaly se s jejím povoláním a povinnostmi manželskými. Tak totiž duše správně založené naučily se užívatí neštěstí a křížů, z nichž zhotovují si žebřík, po němž k Bohu vystupují. Proto, aby ženi hu nebeskému se líbila, jedlně majíc na mysli a protože vše pozemské se jí zhnusilo, počala konat dobré skutky: navštěvovala nemocné . . . počala poznávat, že i nejmenší provinění duše nesluší přehlížení a z nich dopodrobna, se slzami v očích a s bolestí se vyznávala. O nich právě tak jako o očistě svědomí častěji a delší s blahoslaveným Janem, svým zpovědníkem zaváděla hovory.¹

⁶ T. j. «Maje na mysli spásu duší, odmítá důstojnosti. Stává se zpovědníkem královny Johany.»

tože Václav střemhlav se vrhl v propast hříchů, oddala se zcela konání skutků kajících za duchovního vůdcovství sv. Jana.

A důkaz tento se sesiluje ještě i tím, co uvedeno jest v pá-
tém odstavci kanonizační bully. Oddíl tento, nadepsaný: *Pro
sigillo confessionis atrocissima patitur et morte subit*⁷ vypravuje
totiž nejen o vyzvídání králem zpovědního tajemství na Janovi,
o slibech jemu činěných nejednou, ale častokráte, o hříších a ne-
plechách Václavových, o Janově žalářování, o propuštění jeho ze
žaláře, o hostině, mučení, uzdravení se sv. Jana, o převzetí zase
úřadu kazatelského u dvora královského, o loučení se jeho s lidem,
o pouti do Staré Boleslavi, konečně i ale o mučednictví a smrti
Janově, ač žádného letopočtu nemá.

Že pak tento pátý odstavec, pravím předem proti podobné ná-
mitce, nemůže býti těsně spojen s rokem 1383, který při-
chází v odstavci čtvrtém, jest samozřejmo nejen z časové roz-
sáhlosti toho, co řšecko se v něm vypravuje nežli se učiní
zmínka o smrti Janově, ale i z toho, že by bylo naprosto ne-
zbytno, aby v něm po slově *in subjectum flumen*⁸ zcela lo-
gicky byla připojena ještě slova *in eodem anno*⁹ nebo alespoň
*in eodem tempore*¹⁰, *praecipitatur*¹¹.

Ostatně myšlenku, že rok 1383 přicházející v kanonizační
bulle sv. Jana Nepomuckého a to v odstavci čtvrtém, není tamtéž
rokem smrti světcovy, ale v první řadě rokem, kdy královna
Johana oddala se zcela skutkům kajícím, protože král Václav
se střemhlav vrhl v jícen rozkoší a nepravostí, tužil, ač k do-
konalemu jejím ujasnění se nedopracoval, již roku 1880 pro-
sluly, ale záhy zapomenutý badatel o otázce svatojanské Tomáš
Novák, který v úvahách o sv. Janu Nepomuckém napsal:
*Proto také životopis svatojanský v kanonizační bulle a v breviáři
přiléhá zcela k životopisu Balbinovu. Nezmiňují se tam
sice výslovně o domnělém roku smrti jeho (1383), ani
domnělém jméně královny (Johany), ani o domnělém druhém
Janu z Pomuku, generálním vikáři: ale všechna kanonizační akta
a jednání to zjevně připomínají a dle hlavního pramene svého
Balbina předpokládají*¹².
(Pokračování.)

7. T. j. *Pro zachování zpovědního tajemství trpí děsná muka a podstupuje smrt.*

8. T. j. *Do řeky.*

9. T. j. *Téhož roku.*

10. T. j. *Téhož času.*

11. T. j. *Byl svržen.*

12. D. C. 85.

I.

ELIÁŠ NA KARMÉLU.

Vrch Karmélu se zvedá nad moře,
tam na temeni skalném nahoře.
dvě oltářů je z hrubých kamenů
a na nich dříví mladých ze kmenů,
jež nese obět Israele synů, –
z nich jedna Bálu, druhá Hospodinu.

Lid židovský se skupil v polokruhu,
král Achab v jeho středu sobě sed';
tam proti sboru Bála živých sluhů
muž boží Eliáš své čelo zved', --
vous bílý stářím, tváře rozryté;
zří nebe chmurným pláštěm pokryté,
plášť na západě zeje trhlinou,
jím slunce metá v pruhu záři svou
Zved' oči k nebi, rozpjal náruči,
hlas modlitby mu se rtů zazvučí.

Slyš, Bože, vládče ohně, vládče vod,
jenž v dlani třmáš světa okruh celý,
teď ukaž, že Ty sám Bůh Sebaoth
jsi jediným jen bohem v Israeli!
Hle, kněží Bála hlasy oněměly,
zněl prázně zvuk jich širým prostorem –
Tvá chvíle přišla, celá čeká zem
na Slovo Tvé a trne v napětí,
zda s báně nebe hlas tvůj přileti,
zda odpovíš nám v ohně žhoucí záři
a strávíš tuto obět na oltáři.

Tvá půda vyprahlá chce vláhu píti,
lid zvolený Tvůj v zizni vleče žití,
tři léta nepadlo ni krůpěje:
však víc než vody třeba ohně Tveho,
tož sešli nám jej s chlumu nebeského,
ať pravda Tvá a moc se zastkvěje.

Jest oheň dech Tvůj, kterým dýšeš, Pane,
z Tvé lásky slunce nade světem plane,

Tys mluvil z ohně v poušti k Mojžíšovi,
sloup ohnivý ved' lid Tvůj v domov nový,
Ty lež a hříchy páliš ohně silou,
jak Sodomu jsi trestal provinilou.

Má naděje jest v ohni, dechu Tvém,
jenž svítí pravdou, který bludy šířá,
hle, nebe Tvé, zřím, již se otevírá.
Ty opět mluvíš ohně výrazem.
Mluv, Hospodine, spal ten oltář celý
a ukaž, žeš Ty Bohem v Izraeli!

Tu jako větru divým zadutím
se oheň snes', — stál oltář v plameni,
lid na tvář padl na to znamení,
byl schvácen hrůzou, bázní, leknutím
a výkřik mocný, kterým třás' se vzduch,
zněl všemi ústy: Hospodin jest Bůh.

1909

II.

ŽALM 23.

Jest Boží plnost, kterou chová zem,
i země okruh, vše, co bylli v něm.

Neb nad mořem on zemi založil,
v řek hlubinách on břehů základ skryl

Kdo k němu na chlum svatý smí se brát?
kdo na posvátném místě bude stát?

Kdo srdcem čist, smí přejít Boží práh,
jenž nikdy ve lsti bližním nepřisáh.

Tent požehnání přijme od Boha,
a milosrdí jeho přemnohá.

Tož pozvedněte brány, knížata,
vůz krále slávy k městu přichvátá.

Kdo jest ten mocný, kdo je slávy král?
Tot Hospodin, jenž vrahy v boji sklál.

III.

ŽALM 148.

Chvála Bohu, chvála Jedinému, na věsostech zpěvujte jemu.	sníh i ledy, oheň, krupobití, větrové i orkánové hbití,
Chvalte Boha sbory nebesťanů, všecky: moci, chválu pějte Pánu.	nízei palubkové, strmé hory, plodné stromy, cedrů statné sbory,
Chválu jemu vzdávej slunce pláň, měsíc, hvězdy jasné, zora, ráno;	divá zvíř i skot, jenž s lidmi bydlí, zeměplazí, ptáci pestrokrdlí,
nebes bůh, jež nad světem se klene, vody po obloze rozestícné	kralové i národové všci, knížata i searčí na stolicí,
všechen vesmír veleb jeho jméno nebes — Chvála, bylo vytvořeno	hlav mládečů, panen, otců, synů zpěvujtež chválu Hospodinu,
Všechen svět postavil od základu v zála a pevný utvrdil svou rádu.	neboť nadle všechny vyvýšeno Hospodina našeho jest jméno.
Chvaltež Hospodina drahú píčiast, jeskyně i propadliny země,	Na nebi i zemi chvála jemu, hojností roh pozved lidu svému, chvála Bohu, chvála Jedinému.

1909

IV.

MODLITBA.

Síně Tvé spí v srdci mém, čekám na Tvůj den, ó Pane, slunce v žáru ohnivém rudý květ Ti z něho vstane.	V kldu zbraň dnes moje spí, čeká jen, až bitva vzplane, vydobyt si vítězství v boji svatém Tvém, ó Pane!

1909

Fra Josafat:

Po impressionismu -- expressionismus.

(Dokončení.)

II.

- Ducha, ducha a zase ducha chce nám dáti nové toto umění v protivě proti prázdnému umění smyslovému a formálnímu materialismu. «Kdo je opravdu tvůrcem člověka?» táže se jeden z jeho hlasatelů a mluvčích. «Toliko duch; duch vede všechno.» A jinde praví: «Eksistující neeksistuje; my teprve vše děláme.» Nestačí, že umělec líčí skutečnost, musí pojmáti ducha věci, a tak jen vytvoří cosi nového, vyšší skutečnost, bez ohledu na to, že tato uměleckou formu roztrhne a umělecké dílo rozpadne se v beztvárnost. Tedy i po této stránce popření staré pravdy, že pouhý výraz ideí nestačí, aby se svedlo dílo umělecké, nýbrž že tento výraz musí býti utvořen umělecky.

Za tímto názorem uměleckým stojí zjevně světový názor «aktualismu»: K pravé skutečnosti dochází činem lidí. «To jest stanovisko: člověk je středem.» My však pravíme: to je také stanovisko starého háda: *critis sicut deus*. Středem tohoto nového umění a jeho tvorem je člověk, sebe zbožnující, tím určující mu všech věcí, světový to názor, který stojí přímo proti theocentrickému názoru křesťanskému s Bohem jako středem světa. Proto není tím řečeno mnoho, tvrdili se duch, po němž volá toto nové umění, je duch, který stále popírá.

A jak se nyní tento duch projevuje prakticky? Lze to nejkrátce: naprosto převrát v oboru politickém, sociálním i náboženském. Člověk má se vzbouřiti sám proti sobě! A tomuto důkladnému převratu, nejdůkladnějšímu vsacli dob, má v čele kračeti básník s rudým plamenem své písně jako vůdce: «Básník nesní už v modravých zátokách ... Noha jeho šlape po mrvolách; hlava jeho se pozdvihuje, aby provlékla národy; on bude jim vůdcem; on bude kazatelem. Za ním hlava bude jim hudbou; on založí veliký svaz států právo člověčenství, epubliku.» V těchto slovech uložen je politický program nové literární revoluce. Na tento tón více či méně naladěny jsou všechny písně, ve kterých mladí básníci směru aktivistického vyslovují své politické myšlení a citění. Ale mnohem více nežli v sobě tím vyburcování národů dávají si záležeti na rozmezi sociálním; téměř všichni hrdoují ideam revolučního socialismu a mnozí seč jsou, jdou ještě dále! Staré heslo a šlágry sumny sociálně demokratické vrací se v jejich básních v nové podobě, nová se dle možnosti přidávají,

I starí básníci, kteří se připojili k mladým ohniváčům, snad aby se domohli vůdcího místa, prosytili novější své básně zcela tímto duchem sociálně demokratickým. Proti nim seskupili se mladí i starší básníci kolem časopisu „Aktion“, nejmladší to ratolesti umění expressionistického, jež drží se netoliko programu literárního, ale programu, jenž vztahuje se na všechny obory kulturní, tak jako před desíti lety založený „Oralbund“. Ale i ve chvění i jednání – jaký to rozdíl: tam budování, zde boření – tam víra a důvěra, zde nevěra a zoufalství – tam evoluce, zde revoluce. Positivní křesťanství, láska k vlasti, smýšlení národní jsou v „Aktion“ skryté nebo veřejně potírány a vzteklym posměchem zasypávány; mnohá díla mají snad křesťanský zvuk, ale smysl jejich skroucen je zhusta až na protivný pól. Dáni nepozorují, že jejich pacifismus, volání po míru a po duchu vynuceno je téměř temnými mocnostmi, jež zanítily pozemšťením, pozvířetěním a zkapitalisováním pokolení lidského strašlivou pochodňou válečnou, jež zuřivě pádí po zemi a papírovými programy nanovo je živena. Práce jejich čteny jsou ve statisících exemplářích, snad milionech, neboť o to stará se čílost a obchodní obratnost nakladatelů, kteří vřih se na obchodní keřstění nové „konjunktury“ v obchodu s uměleckými slovy. Iména Jacobsona, Rubiner, Max Brod, Sternheim, Einstein, Adler atd., poskytují svým semistickým zabarvením částečně vysvětlení obrovského úspěchu tohoto literárního „artiklu“. Poněvadž, praví Oral, neplástější ž mch jsou původu semistického, stop kapitalistické zidovstvo za nimi se svou tiskovou mocí!

Na toto rejdy mohli bychom klidně pohlížeti, plni důvěry, že vnitřní prázdnota udržeti se může i při nejohravnější reklamě jen na krátko, ale pracuje-li tato literatura jen několik let, aby duchy zrevolucionovala, pak musí se vyvinouti nutně z literární proti-revoluce revoluce politická, sociální, náboženská, která nasadí, srazí a užije všeho, co vystavěla staletí kultury antické i křesťanské.

Pro katolíky skrývá tento nový vývoj, jak praví Eichert, zatím důležité poučení: Proč bychom neměli i my mít svou literaturu „aktivistickou“, literaturu, která stejně rozhodně pracuje na rozšíření našeho katolického názoru světového? Co je spravedlivé pro jednoho, je spravedlivé i pro druhého. Budeme-li ze zbabělosti i dále zalézati v obavě, abychom nenarazili u protivníků, pak převali se kolo nového rozvoje před nás!

Všech velikým hádankám přírody filosof odedávna uvykl s mužnou přímostí opětovati starobylé doznání: ignóramus. Du Bois-Reymond.

Opravdový umělec může se sice nechat dát inspirovat k nějakému dílu, ale nikdy si nedá předpisovat ve tvorbě tohoto díla. Neboť duch umělce jest vladařem nad jeho nadšením tvůrcím a nad jeho tvůrčí schopností. Vzpomínám si na př. na mistra Ladislava Šalouna, který pro mne vytvořil mezi jiným též sochy Pierotta a Mikuláše Aleše. Řekl jsem mistrovi, co jsem žádal, ale do tvorby jsem se neodvážil říci ani slůvka. A když díla byla hotová, byl jsem skutečně překvapen. Mistr Šaloun mé důvěry nezklamal.

Nemohu pochopit, že mnozí zájemci na umění radi se odvažují předpisovat umělci. Podobný případ stal se též mně, co literátu. Jistý pražský nakladatel vyzádal si na mně knihu humoresek. Podmínkou však kladl, aby humoresky byly jako *„Kondelík a Vejvara od Hermanna“*. Řekl jsem panu nakladateli, to aby se laskavě obrátil na pana Ignáta Hermanna samotného. Tento nakladatel je sám do jisté míry umělcem a záduhý začátečník knihkupce-nakladatele, vybrž již starý kozák ve svém oboru. U nadaného umělce není nic lehčího, nežli vytvořit něco libového a v šabloně, avšak přijde na to, má-li umělec k podobnému smutnému sklonu chuť a odvahu. Pakli ano, zplazenina jiste nikdy není skutečným uměním.

Síla tvořivosti u umělce není nepodléhající žádnému ovlivnění z sopky. Duch umělce — stavu tvoření jest jaksi nad vše povznesen a odtažená nad vše pozemské. To jest stav nad lidského duševního se chvění, kdy dílo se rodí z duše umelcovy jenom z mohutného podnětu nutnosti tvorby, kdy duše ideou plně ochotněná vydá svůj plod. Pevněli tvorbu genia v tak zvaného umělce jaké to tajemství, jako to násilnost př. ve stopách prachu a jasnosti zrodu u bídila, a naopak: př. to slavné vzrůstá myšlenky a jaké to kouzlo krásy splývá do naší duše z díla genia. Co není duší dáno, nebude nikdy získáno. Obratnost nenahradí nikdy jistoulost podstaty.

Jsem toho názoru, že záduhý mimořáduhý vliv alkoholu, nikotinu, kaffeinu a theinu nemůže prospěti le skutečnému rozzáření se tvořivosti genia a že každé umělé podněcení má spíše vliv nepříznouhý a škodlivý, nebo aspoň mámoškodlivý.

Uznávám však nesmrtelný vliv milostného zánícení u umělce, kdy z dílny geniovy duše musí vyjít díla skutečně božská, hovořící-li v běžném řeči.

Je vyloučeno u umělce, aby den ze dne byl schopen geniální tvorby. Ani ten nejschopnější duch není ve stálém varu tvořivé

zapam. vytvářeli více snati sami ov si umělec čim nasin, o shledajte jeho nejlepší přátele, ale ho laskavě a vlnně. Avšak rozhodne varovali před touto jeho duchovní samovraždou. Jakovi geniovi, jakými byli Viktor Hugo, náš Jaroslav Vrchlický atd. nepochybně se každým dnem [sili malým umělcem, buď spokojen, le lépe být malým umělcem, nežli velkým bůdilem. Vě kruhu národního umění mají svůj bod i malí umělci, ale břídlivě budou vždy stati mimo tento kruh umění.

Genie je jsem nadán obvyčepě čim lebkou snadnosti a pohotovost k tvorbe. Budíž však opstem že malo jest oněch případů. Ide umělec buď přirozeně ze svého tvůrčího ná-
dání postupuje k dílu. Duse umělce jest př sáma o sobe tak založena, že v ní se sobe přechází svůj umělecký sen. dává mu v sobe květu a zraje a těpne po hodech tvůrčího a materi-
álního rozvolnění a postupuje k dílu skla, telu a umění.

V dusi genia mohou vsd současně zraje a plameniti ke končeni a zraje i čimější snah umělce. Či tam to nebo tasi jen umělec s ná nezastřem, pak se domnívá, že genius měl sobě díly pečen současně jako ve krabičce a že jednoduše jenom pohodlně vykláda ze své dusi díla, jedno dílo za druhým. V tom jest obvyčepě omíl okolí. Uvěření pak díla jest nejucenohodnější důkazem o jeho zrození. duši umělce. Umělec čerpá krásu ke svému dílu z bohatství vznětu svého nitra a z pokladů matky přírody, jak právě pochape a ji rozumí. Skutečně umění jest vždy soubežné nebo aspon rovnoběžné s krásou přírody. Možno iei, že krásu přírody ozívá v duchu umělce a že genius jest jejím veleknězem. Způsob vyhra-
něného a vyzrálého umění jest svérázný, podstatně sytý a radostně živelný v prvcích vlastní osobnosti. U vý-
tváriků to znamená založení cele školy a u spisovatelů zase celé generace. Neboť vliv genia bývá absolutní, naprostý.

Zásluhy umělce neučtujeme dle počtu děl, obrazů, soch a knih. Nucená nadvýroba vede k zjaložení způsobu, k chudosti myšlenek a k ledabyláctví, pakli genius nebyl skutečně geniem, mnohotvárnosti rozkvětu a proudivé bystrosti ducha schopný. Umělec má se chrániti v jednom způsobu a záboru tvorby hledět

půdu úplně vynrskat jako zisku lačný rolník. To svede k pa-
umění. Nehospodárnost ve využití námětu a prostředí pak zavede
často v banálnost a v kletbu šablony. To již potom není uměním,
ale řemeslem. Umělec musí hledat stále a stále nové a nové
světy, jiné a jiné cesty, výše a dálky vždy větší nežli menší.
Neboť velikost jest stopou genia; malíčkost a malichernost pak
znakem duševního chudáctví a odumírání.

Zákonem uchování dosažených výšek pak jest heslo: «Nevy-
čerpat se!» Nežli se vyčerpat, raději ustati! A ustati v pravý
čas. V umění nelze připustiti omluvy stáří a dětské schovávačky.

Kdo jsi došel vrcholu umění, hleď na něm setvatí úřbas za
cenu naprostého se odmíčení, nežli bys sestoupil s vrcholu.
Kdo má stále co nového říci, i schopnost umění to říci, ten
necht se neboji k novému rozletu ducha. Jeho křídla ještě ne-
vypelichala a morek jeho kostí ještě nevyschl . . .

Bud však každý umělec vždy velmi přísný sám k sobě. Jak
mile však počneme býti v umění shovívavými k sobě
samotným, rozhodně se přibližujeme ke svému pádu.
Přílišná sebeláska jest velikým nepřítelem umelců. Slavo-
mam pak umělec přímo zabývá. Zdravé sebevědomí není
však nikdy na škodu ani duši, ani tvořivosti.

Eugen Klaudius Kletus: Zpěv duše.

Věky do věků jdou a má duše kři se Bohu.

Úctou naplňuji mne Svata Tajemství a obdivem. Mně srdce
vnalosti, nač rozum stačit nemůže.

Výšiny jsou mi rozkvetlými zahradami, kde tekám jak motýl
v letu svém. Piji nektar z nesmítelných pramenů a nhám jablka
výsostných ideálů. Me srdce jásá.

Cesty duše mě nemají prachu a paprsky vroucí Lásky Žive
Viry prosvěcují mne. Mám klid, a radost života není mi cizí.

Jsem šťasten v postavení svém, neboť obírám se spíše my-
šlenkami, zda hoden jsem lásky Boží, nežli zda mohl bych jíti
z plnějších mis a zda mohl bych spáti na lůžku měkkém.

Co jiní nechápají, to je dostupné srdci mému. Neboť má
láska nahraňuje mi vše. Miluji Krista.

Prokop Holý:
Z myšlenek Dr. Pal. Arm. Valdésa.

Spisovatelům, kteří jsou miláčky tisku, stává se to, co roz-
mazleným dětem: Nechají-li je o samotě nebo nevšímají-li si
jich, jsou nadmíru smutni. Děti pláče jako zoufalé. Spisovatelé
vrhají se na veřejnost znovu, doufajíce, že přece zase obrátí na
se pozornost obecnou. Pak píší i věci bezvýznamné -- jak s do-
statek je známo.

Velká obtíž, kterou musí překonat mladý spisovatel, záleží v tom,
že je hloupý. Strážci republiky spisovatelské jsou nedůvěřiví,
Mnohdy trvá to léta, než opravdu poznají naprostou neschopnost
jeho spisů a dají na to svou pečť. Ale, jakmile přet tu jest,
padnou hradby, hory se vyrovnají, řeky vyschnou a spisovatel
pronikne, jen když ukáže své vzaeně známení rozpoznávací, do
zahrad, vonících pochlíbenstvím, sleze nejtěžší místo a
spěje na svém triumfálním vjezdu ku předu za ustavičného divalo-
zpěvu chuchlův tisku, kteří rozhlásají slavu jeho ve všech to-
mích.

Proč se mizíme na to, pozorujeme-li nezaslouženou slavu ně-
kterého umělce či spisovatele? Treba si pamatovati, že většina
lidí vedená je pudem daremým a stachm. Stačí, když osel za
zvoni svým zvůnkem -- a ostatní krácejí slepe za ním.

Nikada se -- a to poněkud s hořkostí -- ze společnost ne-
odmňuje ani filosofovi ani básníkovi. Ale, proč by je odměňovala?
Jen námluva za-louží odměny -- a práce básníků i filosofů je po-
těšením. Mám tedy za to, že jsou s dostatek odměněni tím,
mohou-li jen zpívat či mluvit nesmysly dle své chuti.

Nikdy jsem nemohl pochopiti, ze filosofie či básnictví či kněz-
ství mají býti povoláním výdělečným. A skutečně -- až do nej-
novější doby jim nebyly. Všichni filosofove, básníci i kněží po-
vazovali se za odměněny s dostatek požitkem, jež připravovali
sobě i jiným -- slávou, božským to zářným jasmem, jenž je obklo-
poval. A vztáhli-li ruku, aby přijali dar bohatcův, pak dělo se to
jen k vůli nejnutnější výživě, nikoli aby připravili si pohodlí, jaké
bytost duševní musí vždycky odřážeti.

Mám obdiv pro asketické kněze, kteří spěchají do dalekých,
nebezpečných končin, aby přinesli světlo duším, kteří dávají plášt
svůj chudým a život svůj za bezbožné; ale pohrdání vlévá mi
ten, jenž čeká v předsíni velmože, aby došel kanonikátu nebo
mitry. --

Rád vzpomínám na homérské rapsodie trubadurů středověkých, kteří potulovali se po kraji a přicházivali: do paláců i do diatřetí, aby si tu odpočinuli, kteří zpívali zde jako tam, nepřijímajíce nikdy ničeho jiného, leč čeho nutně potřebovali: potravu a oděvu; ale odpor ve mně budí ti, kdož užívají své mistry k tomu, aby měli štěstí při volbách a dosáhli vzácného postavení.

Nadšením mne naplňují staří druidští filosofové, kteří jsouce i v zimě zpola nuzi, pátrali v galských lesích po nejhlubších tajnostech vědy; ale nelze mi pochopiti filosofy moderní, kteří běhají do ministerstev a po nich, jen aby jim byly zvýšeny platy! ...

Byl kdysi světec, jenž se stavěl jako blázen, aby klidil posměch a tak si získal místo v nebi. Není lepšího prostředku proto, — aspoň mně se tak zdá — abychom urvali si místočko — na zemi.

Sir Mikuláš Bacon, otec slavného filosafo téhož jména, dal připevniti nade dveřmi svého venkovského sídla heslo: „prostřední dům“.

V pravdě: Kdo nepachtí se nikterak, aby vynikl nad jiné, kdo žije se všech hmotných výhod moci i bohatství, ten klade základ pro své štěstí.

Lord Francis Bacon musil pravdu oteckého hesla dokázati způsobením velmi smutným.

„Spisovatele musí sami postukávati vůz své slávy“ — řekl básník Leopardi. To je pravda — ale za té podmínky, že není jich při tom vidět; že nejsou koně, ale že působí jako elektrická síla.

Gugen Klaudius Kletus: Zalévání.

J. V. Bena: Kněz Cyprian Lelek.

(Dokončení.)

Dětem školním byl vroucím přítelem. Vyučovali děti pokládal za rozkoš. Chtěje častu zákonem sobě vyměřeného využítkovati, zachovával zvláštní způsob vyučování, jež si sám byl vytvořil. Slabší žáky volal do far a byl jim v soukromých hodinách pomocen, aby dovedli stejným krokem prospíati se spolužáky schopnějším. Jež vštěpoval dětem lásku ku četní knih v jazyku mateřském psaných a k zpěvu českému. Zásady své o důležitosti a potřebě zpěvu uveřejnil v *Opavském Besedníku* roku 1862. On kupoval mnoho knih a písmi českých pro mládež, je půjčoval a bedlivějším darovával. České písně opatřoval samu svému nákladem ve sbírkách zvláštních a šířil je mezi lidmi. Pokud jenmu nestačily prostředky vlastní opatřoval si celé bedliv knih z *Úluňlecke Besedy* v Praze, z *konsistorie Holomucke* a z různých dědiců českých katolických, jež podporovatelem horlivým vzdy býval. Jež podporovat vydávne zveřejněla písni, sbírajícího prostou a rodu písmi pro všem Moravě, v čestnosti mu bylo, že z ohledů opatrných neměloval spisu tiskárna tiskem, knih starym šva bachem, nebo nejspis praktickou tiskem byly jen pochoutkou.

V bojích politických bojoval Cyprian Lelek vzdy přiznáním strany katolicko-konservativní. Kdekoliv mohl na lid mocně působiti vyhládkou má význam a důležitost volby a zamerených stran politické, je jeho zásluha, bylo v smere katolického centra lid, což pomohlo vzdy pro olomoucký prvek českým vzdělávanými. Získal si stranu symu neoborou důvěru lidu kraje Rattiborského, zvolen je dne 12. prosince 1848 do druhé komory sněmu berlinského, jež pomohl odpout novou ústavu od vlády dne 5. prosince 1848 olomouckou pjal. Když po rozpuštění sněmu berlinského volby do ruského sněmu pruského (1849) vypsané byly, zvolen kněz Lelek opet na místo posavadního poslance Heide z Rattiborska v kraji rattiborském co 36 volebního okresu slezského za poslance ruského. Do Frankfurtu odjel 4. března 1849, nastoupil dne 10. března pod číslem 762 místo své v ustavujícím národním shromáždění, v němž Čechům mečem vyhrožováno, ačli se s Němci nespoji. Když pak republikánská levice přisílila se z Frankfurtu do Stuttgartu, aby vzbouření lidu proti vládám v Sasku, ve Falci a v Badensku působení jejím vzplanuvšímu byla blížší, vrátil se poslanec Lelek s ostatními poslanci pruskými, jež dědičnému králi svému byli zůstali věrni, domů a uvázal se opět ve správu duchovní. . . .

Lelek zabýval se v prázdných chvílích spisovatelstvím. Vše, co

řápsal, bylo psáno slohem prstonárodníni a směřovalo k poučení lidu.

Ze spisů Lelkových vyšly:

1. *Opis Slezská* s českou mapou, zhotovenou od Alberta Semdera v litografickém ústavě G. Moslera v Hlučíně. Mapa obsahuje též národopisné rozhraní v obojím Slezsku. Knižka vydána o 45 stranách švabachein v Ratiboři r. 1846, v tiskárně A. V. Friedricha.

2. *Duchovní poklad* aneb sbírka duchovních písní (cena 13 českých), v Ratiboři r. 1846, v tiskárně A. V. Friedricha.

3. *Slabikář*, v Ratiboři r. 1846, v tiskárně A. V. Friedricha. Toho slabikáře bylo všeobecně užíváno do r. 1873, totiž do úplného poněmčení škol českých v Pruském Slezsku.

Dále sepsal:

4. Různá pojednání o básnicích řeckých a jich plodech.

5. Četná pojednání z dějin novějších a nejnovějších, na př. o Maximilianu II., císaři římsko-německém, o polském králi Sobieském a jeho vítězství nad Turky u Vídně r. 1683.

6. Různá pojednání z oboru silozpvtu, přírodopisu, hospodářství atd.

7. Sbírkv prstonárodních písní, pořekadel, povídek a p.

8. Mimo to zanechal v rukopise mnoho kázání a jiných pojednání.

Bude-li možno prostuduje pisatel onu literární pozůstalost kněze Lelka a vysledek, jak již shora řečeno, vydá v delší biografické studii.

K. 1846 založil Lelek také český časopis *Holubičci*, povzbuzující k náboženství, moudrosti a moudrosti. Vycházela měsíčně o 16 stranách za dva české brzy však přestala vycházeti. Jako náhradu na *Holubičci* rozšiřoval *Opavské Besednické* a získal mu v Prusku na 200 odběratelů — později rozšiřoval *Opavský Týdenník*.

Některé drobtv ze života Lelkova a jeho činnosti.

Dne 16., 17. a 18. srpna 1871 byl II. sjezd učitelstva českého v Píerově. Sučastnil se ho i Cyprian Lelek.

K jednotlivým předmětům učebním mluvílo mnoho řečníků, mezi nimi též farář Lelek z Pruského Slezska, který žádal, aby pravopis českých čítanek na školách elementárních v Prusku upraven byl dle nářečí slezského, dokládaje: „U nás musíme o to péči míti, aby mládež co nejsnadněji a nejrychleji naučila se jazyku mateřskému, v čemž nám český pravopis čini obtíž.“

Proti požadavku tomu rozhodně se vyslovil ředitel reálného gymnasia Jakub Škoda (tjž odtrhli se od spisovného jazyka na-

šeho Slováci, když odpadnou ještě také Slezané, co z nás zbude?)), ale ředitel reálného gymnasia pražského Václav Zelený ujal se vážně hosta z Pruska, vysloviv na konec i díky muži, který po drahná již léta boj těžky bojuje v Prusku na naši národnost. To bylo v roce 1871. Dnes ve Slezsku Pruském českých čítanek již asi není... (Komeuský, 1903, čís. 5). –

R. 1863 byl Lelek spolupracovníkem nově založeného vychovatelského týdeníku iNárodní škola! za redakce Rezacovy. –

R. 1882 koncem října iBeseda Opavská! zaslala prvnímu svému čestnému členu důst. pánu P. Cypriánu Lelkovi, duch. správci ve Vodce, diplom čestného členství, který zhotovili členové Op. Besedy, litografové J. Hrubý a J. Vyplěl. Je to pěkná práce. –

Školní rada Vincenc Prasek píše ve svých pamětech iDůstololetí kulturních snah:¹ iBylo po válce (1866) / Badenem přestěhoval jsem se zase do Vídně, i nevím již, kterak se mnou navázal korespondenci Cyprian Lelek z Pruského Slezska. A ku podivu, nevědomce jeden o druhém, současně shodli jsme se v jedné snaze – on připravoval k tisku iPravopis český pro slezské Moravy² a ja, jak výše dotčeno, měl hotovou iMluvnici českou (s pravopisem) pro Moravu a slezsko, což oboje zamýšlel vydati opavský knihkupec Kolek. Kterak to vše skončilo, vysvětlí z mé korespondence s Lelkem, kterou s tím časem uveřejní iVestník Matice Opavské.²

Neméně zapínavo jest slyseti, kterak Lelek přičíval, aby kdokoli aspoň nepakou náhledou bel za zašlý iOpavský iBesedník; vyzýval mne totiž, abych ja česko vydání Kolekova kalendáře opatřil, kterýž po dve lta obstarával profesor Merkláš, který byl zemřel na cholera.

V dalších dopisech opětoval své tužby, abychom dostali za iBesedníka! nový časopis, i žádal, abych se dostal za profesora do Opavy a tam zase vydával nový pod názvem iOpavan!. Bylo ovšem ještě daleko do toho, aby se tužba má, dostati se do Opavy splnila, natož abych obživil iOpavského iBesedníka!. Proto jemu bylo velice nemilé slyšetí, že při svých snahách vědeckých pokouším se proniknouti ve všeobecný jazykozpyt studiem sanskritu a Zendavesty. Za to považoval zprávu, že jest již 9 gymnasií českých, za radostnou, vyprošuje si určitějších podrobností, neboť od té chvíle bylo by lze mluvit o novém zrození národa, kdežto do nynějška že byli jsme jen národností!³

¹ Zvláštní otisk z iOpavského Týdenníka! r. 1900, str. 45. a násl.

² V roč. 1911 uveřejněny. R. 1874 vydal Prasek iPravopis! sám.

Spolky katolíckych akademiků pro pěstování katolíckého názoru světového sdružily se ve svaz a zřídily v čelných městech německých odbočky. Ruch oživil a prohloubil se právě za světové války. V dobách, kdy lidská společnost zachívávala se světovými dějinnými otřesy, ohlížel se člověk osamělý a odcizený po pomoci. Právě intelektuální člověk pocítoval dvojnásob horšee své duševní osamocení a hledal v okruhu stejně smýšlejících světlo a teplo. Již v době renesance, v době šílených bojů, jakými byl zachvácen Řím a svět, scházivala se řada duchaplných lidí, jako Vittorrio Colonna, Michel Angelo a j. v San Silvestro, aby si dávali vkládati nějaký list sv. Pavla duchovním přítelem a na to vyměňovali si v klášterní zahradě své náboženské zkušenosti; vždy ovládalo je tajemství křesťanské osobnosti. Dnes také stojí člověk osamocen uprostřed vášní a bouří, nenávisti a zášti. A tak seskupují se, tvoří organizace, spolky se sdružují ve svaz katolíckých akademiků pro pěstění katolíckého názoru v - Německu (Verband der Vereine katholischer Akademiker zur Pflege der katholischer Weltanschauung); první střediskem bylo v Porýní, na to zřizovány odbočky i v jiných něm. zemích (tak vznikla odbočka v Mnichově a j.) Svazový gen. tajemník F. N. Münch vydal ročenku svazu o cíli a pracovní směrnici organizace. Aici tato organizace je jiná, hlubší, usilujš, přiblížející mnohem k ustrop individualismu každého člena, než se projevuje u ostatních spolků, zde nesmí býti osobnost ohrožována; zde nutno, aby seskupení jedinců dalo se v plné volnosti; nadpřirozeným silám bude nutně spolupracovati na výstavbě, nemajíli stavěti nadarmo. Kde dva nebo tři jsou shromážděni ve jménu mém jsem v jejich středu.¹ Na tom základě čiste náboženském. Pěstování hlavně přednásky, jež se pohybovaly svým obsahem na krajním obvodu náboženského ideového okruhu. Vedle přednášek jedná se o systematické vyučovací kursy na způsob univerz. koleji s tematy: Úvod do Pisma sv., přehledné církevní dějiny, kroužky, měsíční pobožnosti, eksercicie, úvody do liturgie.² Důležitou úlohu hrají právě tyto kroužky, na nichž spočívá výstavba společného života. V kroužku je práce v plné své důležitosti, vychází od jedince a míří ke společnosti. Zde spočívá celé soužití a veškerá spolupráce na důvěře a intimitě, po které touží křesťan, který je vobcován do neutrálního, nebo nepřátelského prostředí. I u nás je třeba souдруžnosti, i u nás platí, co gen. tajemník Münch praví v úvodě: „Znamenalo by odniti křesťanství a zničiti je pro věřící, kdyby-

našich nadaných hlav. K práci je všechny voláme! I když nebude z nich každý hned celým obrazem, at aspoň je kaménkem velké a svítivé mozaiky v rámci našeho českého duševního života! — k —

Prorocství Dostojevského. Roku 188.), tedy rok před svou smrtí, napsal Dostojevský, hledě věstecky do budoucnosti: Evropa dospěla již přece k předvečeru svého pádu, pádu, který bude bezvýjimečně všeobecný a hrozný. Toto mraveniště se svými, až do základů otřeseným mravním principem, jenž pozbyl všeho společného a absolutního, je — tak tvrdím — nadobro podkopáno. Čtvrtý stav se už zvedá, tluče na dveře a žádá být vypuštěn. Nezbyhová-li se mu, dveře rozbije. Nechce dřívejších ideálů, porvhuje každým zákonem, jenž dosud platil. Na kompromisy a ústupky už nepřistoupí. Povolnost v malém jenom podněcuje a čtvrtý stav chce mít všechno. Provede a prosadí, co nikdo dosud nepovažoval za možné. Všechny tyto parlamentní vládní systémy, všechny naučenské památky sociální theorie, všechna náhromaděná bohatství, všechny banky, vědy a židé, vše bude vřem na hromadě — ovšem vyjma žid, kteří ani pak hlavy neztratí, a dostanou se opět nad hluchinu, tak že jim krach dokonce i prospěje. Všecko to stojí blízko přede dveřmi... Symptomy jsou hrozné. Ale už ta věčná stará nepřírozená politická situace evropských států je začátkem... Tato nepřírozenost a nerozluštělné politické problémy musí nutně vésti k velké, konečné, sčítovací, politické válce, do níž budou strženi všichni, a která ještě v tomto století, možná již v tomto desetiletí vypukne... —

Že se Dostojevský v jednotlivostech mýlil, jest vedlejší. Jinak viděl dobře. Opravdový prorocký duch! I v té znalosti židů. Cl.

Několik našich jubileí v roce 1919. Také letošního roku slaví česká literatura katolická několik význam-

ných jubileí a vzpomenu si musím několika svých oddaných pracovníků. Letos uplývá právě půl druhého století od narození českého buditele, zakladatele první české moderní školy básnické, básníka a katolického faráře Antonína Jaroslava Puchmajera (1769). — Devadesát let zmizelo od narození kollarovského sonetisty a děkana častolovického Aloise Potěhníka (1829) a od smrti českého epika a dramatika, rovněž děkana častolovického Františka Raymana († 1829), jehož proslulá realistická jednoaktová veselohra „Sedlécké námluvy“ vyšla tiskem právě před sto roky (Hradec Králové 1819). — Před osmdesáti lety narodila se moravská Božena Němcová, povídkářka Františka Stránecká (1839) a pražský piarista I. W. I. Michl dopsal a na své útraty vydal „Auphny literární letopis čili Obraz slovesnosti Slovanův, nářečí českého v Čechách, na Moravě, v Uhřích a jinde“ (Praha 1839). — Před sedmadesáti roky narodil se český básník, literární historik a mecenáš katolické literatury Jan Jeřábek (1849), básník a právnický spisovatel Jan Nečas (1849), učený theolog a universitní profesor Antonín Vřešťál (1849).

Před sedmáti lety spatil světlo tohoto světa olomoucký profesor theologie, katolický filosof a básník Josef Kachánek (1859), béměnský profesor a historik Alois Slovák (1859) z Olomouce, Blahověstův, sběratel obrazů a katolický organisátor, pražský farář Karel Vondruška (1859). — Právě půl století uplynulo od roku, v němž narodili se české literatuře vynikající romanopisec, farář Jindřich Šimon Baar (1869), katolický filosof a hluboký znalec mystické poezie, essayista Alois Lang (1869), básník z družiny „Nového života“, farář Antonín Pavlovčík Záhorský (1869), znalec církevní hudby, essayista-děkan Ěmi-

ián A. Paukner (1869) a spisovatel Ignác Zámáška (1869): kdy bohoslavitěškomoravští počali vydávati svůj list *Cyril a Method* (1869). -- Mužného věku čtyřiceti let letos dospívají horlivý organisátor, katolický filosof, bibliograf, kritik a essayista František Hrachovský (1879), katolický filosof a psycholog Karel Černocký (1879), redaktor zaniklého už brněnského *Obzorů*, profesor Ladislav Lomáček (1879), spisovatelé Ignác Dvořtěl (1879), Jindřich Kozeluh (1879): založen byl bohoslavitěškový list *Božetěch* (1879). Třicáté narozeniny oslaví letos básník Jan Vraňan Šanda (1889). Otrávené století uplynulo od založení výkonného listu *Chůvy* (Králové Hradec 1874). -- Václav Binar.

Kulturní poslání českého spisovatelstva chlapě se u nás často psím sedem nedělným a pozadíčným. I trati cestu nepouze směřující snad vědomě, ale mravně zodpovědnosti, že jsou a nemají být představiteli svého národa. Tedy i v tomto smyslu patří k tomu, křesťanství a ke prospěchu mravnímu a kulturnímu svého národa.

Pohlíželi jsme vždy s jistou úctou v tomto ohledu na seriózní instituci českého spisovatelstva *Mařt*, který přece za tímto účelem byl svého času založen, a prakticky začal se zvláště uplatňovat činností svého nakladatelství. Než nutno dnes s politováním konstatovati, že právě toto reprezentující družstvo českých beletristů v poslední době značně zklamalo. Vydělkářský a vyděračný systém zvrhl zcela jeho kulturní poslání a čistý šití tohoto sdružení českých autorů. Vpravdě umělecký cit přehlúšen nízkými vášněmi bahnitého života a hmotným šobečtím, které se klání zlatému teletu i za cenu morální kultury celého národa. Co na tom, padne-li v obětí tomuto molochu duše davu, jen když společnosti poplyne

z toho hmotný zisk. Tak dalece snížiti se český autor nemá a nesmí.

Posledním dokladem jest vydaný tímto nakladatelstvím sensační, mravně schátralý a perversní román německého dekadenta H. Lwarse *Alraunet*. Takovýto umělecký vkus charakterisuje příliš široké svědomí, prostě veškeré mravní zodpovědnosti. -- Dalším podobným kulturním činem jest proslulý biograf *Máják* na Smíchově, majetek tehož družstva. Pomocí jeho vzdelává zvláště mládež spolek vážných českých spisovatelů. Proti jeho blahodárné činnosti ozvala se již většina veřejného tisku. Tyto hlasy zajisté neslouží ke cti družstva *Máják*, které zaslepeno zlatým teletem, nešití se zasévati mravní úpadek do jemných duší našeho dorostu. Takový způsob kulturního poslání dlužno co nejrozhodněji odsouditi. Ne zlaté tele, ale čistá kultura musí býti modlou každého českého spisovatelského družstva. L. N.

Náboženským problémem Nova-llsovým zabývá se ve stejnojmenné studii dr. Alois Lang *Čnakl Matice Cyrila Metodějské jako v Z. Křesťanství Pedagogické Akademie*. Běžně vpravdě o problém, neboť zab. zesměšlením básníku nebylo dopááno dokončení svůj věvoj. Doma byl vychován v duchu pietismu bratří ochranovských. Duch jeho zdál se býti sviněn k filosofickým snům. Smrt milované snoubenky byla mu pokynem, že určená a povoláním jeho je svět nevylučitel. Jeho úkolem k noci, vyjadřující ideu věčného žiti. Bohu, jsou neobvyčejný kus křesťanské poesie ostře kontrastující s osvícenským pozadím doby. Pojednání *Křesťanství a Evropa* přímo vědecky hlásá budoucnost náboženství: *„Nepatrným jsouc (náboženství) širokem, musí si dobývat znovu sídci, aby opět bylo veřejně zbožňováno... Z nedostačitelnosti vědy rodí se nová víra ve staré nebe a z neschopnosti udržet politické síly v rovnováze, roste touha po náboženství. Jen nábožen-*

stvi může Evropu opět vzkřísit a národy smířit! (Lang, str. 93 a 94.) Tuto pravdu prožíváme v plné skutečnosti dnes, více než 120 let po té, kdy Novalis tato slova napsal. Na sklonku života blížil se positivismu křesťanství svými mravními cíli života, až končí láskou k Bohu, životem modlitby a trpělivostí jako prorok umění trpět.

Věm, není to snadný úkol, stopovat náboženský vývoj Novalisův z filosofických fantasií a téměř hravé ideologie a sestavovat obrysy jeho názorů náboženských z přecitlivělých fragmentů, začasť si vzájemně odporujících. Lang dochází k výsledku, že nelze mluvit o katolickém proselytismu u Novalise (str. 106), jenž až do smrti zůstal čím subjektivistou, vzdáleným zejména katolického pochopení dogmat. Ovšem zůstane přiznáním dokladem toho, kam vedou resty básníka a filosofa tak vážného a opravdového.

Světlý styl Langových studií přijímáme se čte a kritické jeho umění v bohatém materiálu dovedluc obdivuje pranic a spřádá nit souvislostí.

Vzácným darem věřící inteligenci

hlouběji. Jsme mu velmi vděční za dílko veliké vnitřní ceny i básnické krásy. Takových knížek modlitelně potřebujeme více! (Knihu opatřenou církevním schválením vydala Českoslov. akc. tiskárna v Praze II. Spálená ul. 15. Cena 4 K.) — bon.

Knihu o konverzi vydala v Německu pí. M. Scharlautová (Magda Albertiová) s titulem (Kämpfe, Erinnerungen und Bekenntnisse) (1919 Herder M 5/50), která má jistou sen-
sačnost v prostředí, v jakém vznikla. Pí. Albertiová je totiž choť pastoraťa, a bez ohledu na církevní postavení svého chotě přešla ke křtoličismu a jediný její syn dal se na katolické kněžství. Divná popud dala být z chotí. Ve škole vyučoval p. theolog vážný, pravověrný, ke konfirmaci ji připravil liberální a laxní kněz; tak protestanský racionalismus rozčilil její křesťanství; a proto stále v ní rosla mocnější touha po věř, kterou moderní protestantismus ji nemohl ukol-
piti, a měla jasně cestu před sebou. Úspěšně podporován byl krok tento v rozhodné chvíli největšími služeb-
Božími v katolickém duchovním Al-

ZLATÝ PTÁK.

Dvě řady stromů mohutných
před okny mými stojí
tak dlouho již; jsou znaveny,
a velké jejich koruny
tak tíží je; a toužebně
nesmělým hlasem šeptají
o vstup do duše moji.

Hle, krvácejí jejich pně
teď sluncem na dne sklonu;
i vypustil jsem je do snů svých,
by spočinuly umdlilé,
jak dělnici, když celý den
na polích žali, usednou
na prahu domu, zatím co
zní šerem hláhol zvonů.

Vzácnou mi skytív odměnu
ty vděčně stromy za to:
v dálí na stromu posledním
započal sladce zpívat pták,
že srdce roztávalo mi.

a zahlédl jsem oslněn,
jak ptáče stříbrem zářilo
a svítilo jak zlato.

Bliže a bliže letěl pták,
jak dítě v náruč matky,
ke mně; když nejkrásněji pěl
jak z klece, kterou zapomněl
jsem v úpojení uzavít,
z mé duše vylét' krahujec
a zářícího zpěváka
daleko zahnal zpátky.

Je dravec opět uvězněn
a ptáče zpívá zase;
však blíží se mi pomalu,
a stromy věští šumem svým,
že zlatý pták mi sletí v klin
až spadne listí zelené
s korun, a léta prudký žeh
až vchladne a stiší se
v podzimu klidné kráse

SEN.

Noc dnešní k loži mému nešel sen;
vím, k druhé zlaté hlavě zabloudil,
a bdění zlatily mi vzpomínky
tak sladké, jak by byly ovocem
snů, jimiž její krásná duše zkvětla,
mně donešeným v černém koši noci,
zdobeném hvězdnatými měsíčky.
Vím: pustou chodbu, v které tisíce

znuděných chodců chvatně přechází,
 snila jak lesní loubí tajemné,
 kde živou vodu pila žiznivě
 po dlouhé cestě pouti strašlivou.
 Ve hlahol varhan provázejících
 nejsladší píseň srdce jejího
 se změnilo jí ve snu hřmění vlaků.
 A cesta, kterou kdys šla zklamána,
 jí ve snu byla poutí uchvatnou,
 tak jako bude šťastná věčnost krátkou,
 jež vyústila v lásku takovou,
 o jaké se jí nikdy nezdálo,
 že v tomto žití vyplní jí srdce.
 Pak v jejím snění lesy šuměly
 a jesení se skvěly zlacené;
 a na stráni jak stála, pod nimi
 velebně tichá řeka plynula;
 v tom horká ruka stiskla její ruku,
 a všechna jejího snu nádhera
 jak moře стекла ve dvě tmavé oči,
 v nichž našla vše, co život upřel jí.
 Když těšila se nejkrásněji snít,
 sen uletěl. Na lože měsíc zářil
 a nitě stříbrné tkal v zlaté vlásčky
 jejího dítěte.

UBITÁ NADĚJE.

Z očí i srdce mi vyvála.
 V chrámu dnes klečí o pouti.
 Děti ni čas tělo nezničil:
 jako had ještě se kroutí,

a jako rozkošný potok se,
 kdysi mi osudné, vine.
 Dösud zřím naděj svou, mrtva jak
 po tomto potoce plyne.

Sladká má naděje! Krásný had
 vražedný zub do ní vryvá,
 v studeném objetí rdousí ji
 a při tom ještě si zpívá

Srdce mé, které kdys mučila,
 děkuje nyní jí rádo,
 naději zcela že ubila.
 Tak dítě, které mře mládo.

opláče matka, však ztiší se
 po snu o synově příští:
 lupičem že byl, se zdálo jí,
 a zhynul na popravišti.

HODINA DVANÁCTÁ.

Je celý vesmír obrazem,
jenž světlem kvete,
a za ním skryt je dárice světla Duch.
Hle, rozlil světlo své:
Jak zápasníci letí hvězdy
jistě za cílem svým;
zem zazářila zelení a zlatem,
v plnosti hnízd a květů,
člověka srdce nalívá se radosti
a opojeno zpívá píseň lásky,
která i za hrob vlny svoje přelévá,
a pole většího, než malá země jest,
si žádá k práci své.

Duch Boží světlo svoje stáh' a oddálil:
O běda, srdce lidská zalívá
potopa nenávisti kalná.
Kde ptáci pěli, slyšet ubíjených křik.
Kde hodující jásali, hlad zasedl a mor.
Zem dříve ladně tančící,
jak opilá se potácí a třese
v rachotu sopek svých.

Nastala chvíle oddechu,
však vynutila v ticho zlověstné:
již minula, a kníže tmy
v objetí nečisté jak Moloch stiskl zem
a na trůn zkrvácený zasedl.

Dvanáctá bije hodina.
V přílivu světla většího, hle, utonulo slunce,
v své krvi tohe luna,
hvězdy jak suché listi padají
s blankytu nebes,
a hroby pukají jak zrní zaseté
a země zježila se z mrtvých vstalým osením.

Transparent světa malovaný hrůzou
se náhle rozsvětlil;
Božího hněvu bleskem zasažen leh' popelem;
a jako zlosyn s maskou strženou
svět stojí před svým Soudcem.

S úžasem naslouchal jsem, zdali po druhé ozve se žalostný ten kvil; i kůň můj netrpělivě stříhal ušima a nozdrami větril, s které strany as ozvaly se zvuky tak žalostných tónů. Kůň šel krokem, a já myslil, že v křovinách někde nedaleko nás leží raněný pes. Než najednou van slabého větru přinesl k nosu mému morové smrtelný puch, že jsem se zachvěl a málem bych byl vypadl ze sedla. Pobodl jsem koně, abychom přišli z větrného proudu na čerstvý vzduch a bystrým okem hledal jsem příčinu morového nesnesitelného západu. Nedaleko mezi křovinami spatřil jsem loveckého psa, jenž tlamu ozýčil k nebi a opět bolestně zavyl, že se kůň pode mnou zachvěl. Najednou padl mi do oka záblesk jako od puškové hlavně, a ihned se mi vše vysvětlilo. V pusté kampagni leží mrtvola záhadně zhybnulého lovce a u ní sedí pes, jeho věrný pes a doprovází smrt svého pána nejtruchlivější písní pohřební — žalostným vytí, které snad i s puchem mrtvolý sáního psa omamuje. Kůň kráčel zvolna, a já myslil intenzivně na truchlivou scénu, k níž pojila se jako přiléhavá scenerie i nálada kampagně tolik truchlá pod paprsky zvolna k západu se klonícího slunce. V pravidelných intervalech ozývalo se vytí věrného psa a ozvěna jeho dlouho hučela mi v uších. Kolik dnů již vyje pes nad mrtvolou svého pána, jenž stal se snad obětí pomsty, zločinu nebo zahynul náhodou, snad samovraždou? Jak dlouho bude vytí pes v tom hnilobném zápachu nad mrtvým svým pánem, jak dlouho hlídati bude mrtvolu před zohanem hladových syčků, kteří jediní odporným svým skřekem oživují mrtvolné ticho kampagně, hrobu života a slávy?

Nepobízěl jsem koně a z ruky pustil uzdu, když v čele mém zrodila se myšlenka, kterou když jsem domyslel, zarazil jsem koni ostruhy v bok tak prudce, že se vzepjal a dal se v prudký trysk, že sotva jsem stačil chopit se uzdy. Teprve nedaleko opatství Tre Fontane vzbudil jsem myšlenku, která mne tolik poděsila. Myslel jsem, že totéž, co se stalo lovcí, mohlo by se přihodit i mně v pusté kampagni; že bych co obět loupeže nebo náhody mohl hnit na pláni mezi křovinami a sitinami a nade mnou by stál snad kůň můj a ržal mi truchlivou píseň pohřební.

Slunce zatím zapadlo a noc zavládla, neboť na jihu není soumraku. Obloukové lampy hořely v ulicích římských, po Esquilinu Viminálu a Quirínalu zvolily podkovy mého koně a tepaly dlažbu ulice sixtinské naposledy pod mou tíží v sedle, neboť byla to poslední moje vyjízdka do římské kampagně. —

Dlouho do noci seděl jsem v pokoji domu Stefanoni na via Sixtina a uvažoval s tužkou v ruce, jak zachytit mám kresbou na papír svoji náladu. Chtěl jsem načrtnout mrtvého lovce s vyjím psem v pusté kampagni, než zdál jsem se slábnout na taký sugett a proto jsem namaloval sebe jedoucího melancholickou kampagni při západu slunce a slvíčího v pravidelných intervalech truchlivě vyjícího psa nad mrtvým lovcem -- svým pánelem.

Kalina znovu vzal do ruky náčrt opuštěné kampagne a pravil: „Teprve nyní chápu psychologii a ideologii tvého náčrtu, které musíš co nejdříve provést v barvách.“ (Kád bych vyhověl tvému přání, kdybch nebyl ve své tvorbě skeptikem jako kdysi veliký Michelangelo, jenž personifikovanou tragedií svého čela i srdce postavil ve chrámě S. Pietro in Vincoli v soše majestátního Mojžíše, poznamenal Červený. (Nemohu se tě nezeptat při vzpomínce Michelangelova Mojžíše, co soudíš o té soše, která je vrcholem sochařství všech věků a již překonal Michelangelo antiku i sebe, namítl básník. (Jistě jako já na svém pobytě v Římě zašels i ty si často na Coelius a proseděl dialnou chůzi před Mojžíšem, není-li pravda? (Dílohl jsi a pravdu dš, odvlekl malíř, často jsem sedal na slavně židli před Mojžíšem, kde našel jsem i svůj názor o hypnotické a sugestivní moci a účinku pravého uměleckého díla, jímž v první řadě je troska mausolea papeže Julia II., onoho přítele umění, života i meditace, jak ulazup sochy po stranách pomníku *Vita activa* a *et contemplatio*).

Michelangelo je největším a nejmarkantnějším příkladem hypnózy a sugescí v umění, jak pozitivní tak i aktivní. Buonarrotti byl hypnotickým nástrojem největšího papeže, který kdy seděl na stoce Petrově, Julia II., jenž tyransky a despoticky diktoval umělcí svou vůli, své ideály a tvůrčí vise pouhým antickým:

(Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas!)

Činl Michelangelo při vši své tvůrčí práci v Římě svou bezmocnost proti vůli a hypnóze svého přítele, pána i mecenáše a sám často se přiznával, že od té chvíle, co po pive spatřil Julia, nebylo v životě jeho takřka ani minuty, aby nemyslel na svého největšího přítele i tržnítelem zároveň. Postavení umělcovo k papeži jinak se nedá vysvětlit, než tajemstvím hypnózy, neboť i když prchl Buonarrotti z Říma, nemohl na Julia zapomenouti a jako spráskaný pes přiblížil se opět k papeži, o němž v sonetu napsal, že mu byl otrocky oddán jako paprsek sluneční slunci. Těmito slovy naznačil umělec sám, že Julius byl premiérním původcem všech jeho nejslavnějších děl a on jen viditelným účinkem a nástrojem tvořícího ducha Juliova, jako je paprsek efekt síly tepelné a světelné, jež

se skrývá ve slunci. Michelangelo musil prováděti tvůrčí myšlenky Juliovy proti své vůli, proti touze svého krvácejícího srdce a na tu okolnost si častěji stěžoval ve svých dopisech rodičům a sourozencům. A přece tvoře, proti své vůli zanechal nám díla nesmrtelná a nepřekonatelná. Kupoli svatopetrskou stavěl proti své vůli a stvořil nejnádhernější pomník architektury, Sixtinu maloval s odporem a postavil Umění stánek nejvznešenější. A jak sám byl nástrojem vůle cizí, která promítla jeho čelem tvořila divy a zázraky, jak sám dovedl vůli cizí otrocky poslouchat, tak zase tyransky dovedl poroučet a vnutit vůli sobě vsugerovanou i do kamene. Plodem aktivní a pasivní hypnosy Michelangelovy je právě Mojžíš. Zdá se mi, že Dupré, jenž se může nazývat světcem mezi sochaři, takto charakterisoval a ličil sochařskou práci umělcevu:

Michelangelo dokončil náčrt, karton. Vstal a ostře vbodl zrak své v hlubiny mramorového bloku, hledal meze a hranice, úhlem naznačil první linie, a už to šlo ostře ku předu. Rána za ranou, štěpiny odletovaly jako krupobití, pod dlátem jiskry a blesky. Sběžný pohled na náčrt a zas znova. Dláto nemohlo stačit myslence ozívující, proto vydral se z hrdla umělceva hluboké a horký vzdech, jako by vlechnout chtěl do bloku život, aby z něho jako z pěny mořské Afrodyta Anadyomené vynořil se Bůh, bohyně, prorok. Idea vešla ruku i dláto, rány volnější, tesy opatrnější. Mramor zdál se živým, jako by slyšel rozkazy svého vládce.¹

Michelangelo viděl vždy sochu svou v mramoru předem jenom kamenná rouška musila být snata. Vsugeroval umělec do Mojžíše všechnu svou duši s vůlí svou i s vůlí Juliovou a proto po dokončení ruky udeřil kladivem do kolena sochy a rozhořčeně ptal se: „Proč již nemluvíš?“ Jako svou vůli oživil Jehova v Sixtině Adama, tak oživil Michelangelo hypnosí Mojžíše, jenž není hypnotisuje své pozorovatele na Coeliu. I já podlehl jsem jeho moci mramorové vůle jako římsí židé, kteří po postavení Mojžíše chodili jej adorovat, modlit se k němu, líbat jej, čehož se snad odvážili jen směleci, neboť Mojžíš je sochou posvátně hrůzy a immunity. Vidíme-li Mojžíše, musíme bezděky myslet na jeho tvůrce a to je právě požadavkem uměleckého, moderního umění. Diváme-li se na bohy Řecka a Říma, stojíme apaticky před nimi, neboť jsou bez duše, bez myšlenek, neznají sugescie ani hypnosy. Mrtvá těla kult vane těmi galeriemi, které naplněny jsou výtvar. Praxitela, Feidia, Myrona, Passetela, Lysippa a jiných.² Než nyní učin bod za větami své diskuse,³ přerušil malíř Kalina, ta pojďme do chrámu Boha tvůrce, do přírody. Po nočním dešti ukázal se krásný den; je škoda věznit tělo i ducha mezi čtyřmi stěnami ateliéru, v němž týrá čich náš vůně barev a olejů. To inkoust

básníků má lepší vůni, a přidá-li se k němu parfumu květin a tuberos, myslíš, že jsi skutečně za dveřmi Olympu nebo Parnasu.¹

Umělci vzali své klobouky a vyšli do ulice. „Kam půjdeme?“ ptal se Červený. „Myslím, že nejlépe učiníme, když vystoupíme na Petřín a podíváme se s výše na panenskou Prahu a na pestrý věnec Letné, kterou já tolik miluji,“ odpověděl Kalina. Návrh přijat a oba vystupovali pomalu po mimě stoupajících stezkách na Petřín, rozmlouvající o kráse a rozmanitosti barev jeseň. Na vrcholu Petřína našli si místo, s něhož mohli přehlédnouti celou Prahu i se zlatožlutou strání letenskou a dlouhou chvíli pohlíželi mlčky dolů na stříbrný pás řeky Vltavy, na zahnědlou šed pražských střech, na zeleně Kiegerových sadů, Žižkova, na nesčetné věže pražských radnic a chrámů. „Tak se mi zdá,“ prohodil Kalina, „že naše Praha je druhý Řím; vystavěná a hrdě trůnící si na sedmi pahorcích nutká mne k srovnávání.“

Jak krásně odpovídá Petřín s dlouhým věncem letenským táhlému vrchu římskému Janikulu, s něhož možno přehlédnouti celé věčné město jako mlatičku Prahu tady odsud. Mysli si v duchu, že stojíš na Janikulu u monumentu Garibaldiho, nebo na terase u S. Pietro in Montorio, nebo u Sant' Onofrio a srovnávej! Pahorku zelených zahrad a vil Pinciu a Quirinalu odpovídá Karlín a Žižkov, Viminálu a do dálky se rozprostírajícímu Esquilinu možno přirovnati Vinohrady, jeliž konec splývá s obzorem, a tam, kde uprostřed pohledu Janikulu na Řím stojí ve věčném městě hrdý monument Viktora Emanuela s náměstím Piazza Venezia, nalezá oko v Praze velkolepou stavbu Musea jako grandiosní pozadí náměstí václavského.

Karlův a Vyšehrad s šerými zděmi a bujnou zelení stromů i požitů možno srovnati s Palatinem a Aventinem, na nichž oko taktéž hledá ruiny a parky. A stanou stojící Coelius, táhnoucí se daleko po pravé ruce až do kampagné, odpovídá pražskému okolí kolem Pankráce, Vršovic a Nuslí. A aby analogie a táž podoba byla dovršena, odpovídá Hradčanům Vatikán s velechrámem svatopetrským a Letné pruh kopců, táhnoucí se až k hoře Mariově. A jako Komulova Roma přepásána je zlatou Tiberou, tak i Libušina Praha stříbrnou Vltavěnkou.² --

„Podepisují srovnání tvé,“ pravil Červený, „a souhlasím s tebou úplně a poukazují jenom na jediný, ovšem že oku nikterak patrný rozdíl; totiž, že Tibera teče od severu k jihu, Vltava obráceně.“

„Však přece,“ pokračoval Kalina, „když déle dívám se na Prahu, musím doznati, že královská naše máť předčí krásami a půvabem Řím, který nad ni i ostatní města jenom dějinami a troskami vyniká. Kdyby jenom z Prahy zůstaly Hradčany, Letná, Strahov

a Petřín, přece by byla Praha nejkrásnějším městem vnitrozemí. Chválu Prahy i jejích krás slyšel jsem v Římě i z úst jednoho Angličana, jenž na svých cestách zabloudil až do Čech. Když já se vrátil z cest svých po Itálii a po přive stanul zase zde na Petříně, byl jsem tolik Prahou nadšen, že na nedaleké lavičce psal jsem verše, které jsem chtěl otisknouti ve Zlaté Praze.

Já sjezdil světa kus a viděl dost
měst, chrámů, paláců a krásných věží. —
Zrak žasl můj, když viděl bohatost
ve krásě úborů a květy svěží
tropické flory; já zřel kupoli
svatého Petra Říma velechrámu
i slavná fora, jichž zed rozdroli
se za krátko jak slova lidských klamů —
já viděl Bolognu, to město žen,
jimž holduje kde jaký básník světa,
já zřel i Benátky a lagun sten
jsem slyšel též, když gondol silhoueta
mne unášela pod Rialta vzpětím,
kde Canal Grande smaragdem se pění
než přec, má Praho, v náruč tvoji letím
a českým krajem v nadšení svém volám.
„Nad tebe, Praho, v celém světě není!“

Než další verše jsem si nezapamatoval, ac jsou nadšenější a olnivější než tyto; znikl Kalina a znovu zahleděl se na Prahu.

„Skoda, že Praze naši schází malebné pozadí hor Albánských, Sabinských a Apennin, které krásu pohledu na Řím o polovici zvyšují,“ podotkl malíř a poslal Praze zhavý polibek, a oba sestupovali kolem zdi knížecí zahrady a italského domu k Vltavě ke Karlovu mostu. Když šli kolem chmurách zdi Klementina ulicí Křížovníckou, ukázal Kalina na dlouhou řadu zamřížovaných oken a pravil k malíři: „Zdali pak víš, příteli, že celé dva roky jsem i já byl zavřen v této lidomorně — v semináři?“ „Ty — ty ze jsi byl v semináři, není možné?“ udiveně vyhrkl Červený. „Vždyť nikdy o něčem podobném jsi se dosud nezmiň!“ „Už je tomu tak,“ dosvědčoval básník a začal zvolna příteli svému odhalovat část své minulosti. „Byla mi takřka vsugerována vůle rodičů, kteří chtěli míti ze mně kněze. Zvláště matka, kterou jsem přímo zbožňoval pro její dobré srdce a na kterou pietosně vzpomínám s modlitbou na rtech, jinak nedala, říkajíc stále: „Studuj si co chceš, jen když budeš panáčkem!“ Já ji často vykládal, že nemám ke kněžství chut ani povolání, však ona mi nevěřila, říkouc: „Není

možná, vždyť já jsem tě již jako malého chlapečka oltáři obětovala a zasvětila. – Měl jsem po maturitě a těžko jsem se rozhodoval. Však, když jsem zřel ty dobré oči matčiny a jednou i slzy v nich, jichž jsem já byl příčinou, udělal jsem kříž nad sebou a šel jsem. –

Snad nikdy nezapomenu na první večer v těchto ponurých zdech. Kouzelně na mne účinkovala Praha, když jsem po prve vstoupil na posvátnou její půdu. Jda večer z nádraží, z něhož posluha vezl za mnou můj kufr, potkal jsem v Celetné ulici, které jsem se úzkostlivě držel, abych neztratil směr, jednoho ze svých spolužáků, jenž vypravoval, že jde do vinárny, kde sejdou se všichni bývalí absolventi našeho gymnasia k přátelské zábavě. Ach jak rád bych se byl přidal k němu a šel tam, kam mne třeba táhla, než vpomínka na matku mne zavedla sem. Ve zdech semináře, které vyznamenává se prostorností sálů, pokojů a délkou širokých chodeb, nenašel jsem žádné známé tváře. Sám a sám chodil jsem dlouhou chodbou ve druhém poschodí a naslouchal závistivě ruchu z ulice, a hlavu oprv ve dlaně, díval jsem se na Karlov most, na Vltavu, v níž se zračil měsíc upluku, a myslil si, kdybych mohl přihnout z těch zdí někam daleko daleko. Lokově bylo moje první setkání s Prahou, které zračí se ve verších, jež jsem napsal v semináři.

Na dlouhé chodby klášterní
s vyhlídkou Karlov na most
stál jsem já v době večerní
a navázal s ní známost
pro smutné, dlouhé dny
a pusté, chodby z tšiny
večera ssál jsem vlhky dech
a do Vltavy hladiny
posílal jsem svých smutků vzdech
i stesk svůj bezedný. 1

Hrozné byl pro mne tv jednotvárně dny ve zdech seminářských, které jsem si ukracoval četbou, veršem a skladbou prvního svého dramatu, jež dávano bylo později, jak víš, na Vinohradech.

I sny, tužby a vše vyplňovaly šeré hodiny mého pohřbeného života v těchto zdech. Byl jsem často představenými plisněn pro svou nechut ke studiu bohosloví a pro náklonnost svou k četbě světské a básnické tvorbě. V druhém roce mých seminářských studií zemřela mi drahá moje matka tak náhle, že jsem se s ní ani nemohl rozloučiti. Zatvrdil jsem se proto proti Bohu, vyčítal jsem mu, proč mi vzal matku, pro kterou jsem se já obětoval a

přetřhal jsem všechny styky duše s Bohem a myslil si, že mají pravdu bludaři, kteří tvrdili, že Bůh není lidstvu laskavým otcem, nýbrž trýznitelem. Šel jsem k rektorovi, když jsem se vyplakal a vrátil z pohřbu, a ohlásil jsem mu své vystoupení ze semináře. Ku podivu, pochválil mne rektor, udělal mi křížek na čelo, stísl pravici a propustil mne.¹

„Lituji tě příteli,“ pravil Černý, „žes ztratil dva roky nejlepšího svého mládí a života.“ „O nikoli,“ odporoval Kalina; „dny v semináři prožité, ač byly trudné, bolestné a protivné pro mou povahu, byly přece pro mne velikým dobrodiním. Samota naučí přemýšlet, samota hluboce vzdělává. Zatím co moji kolegové utráceli čas v zábavě, poháru a objetí žen, já přemýšlel mnoho, četl staré spisovatele a ještě více snil. Jedině semináři mohu děkovat za to, že probudil se ve mně tvůrčí talent a já stal se básníkem, o němž praví samouk sochař Duprè, jenž zanechal nám poeticky vylíčený svůj životopis, že je: „Sognatore per eccellenza“ – Umělci minuli čtverhran obrovského Klementina a zapadli do úzkých uliček Starého města, kam krátký podzimní den vnášel zvolna svůj soumrak. Červený umyslně řídil směr do ulice, kde byla vinárna „U mrtvých básníků“. Delší procházkou dostal hlad i žízeň a myslil, že nějaký „sandwich“ a cise Madeiry ne- může škoditi a že přijde snad i vhod Kalinovi. Brzy došli vinárny, jejíž okna byla zastřena a osvětlena. „Samo sebou se rozumí, že zapadneme k mrtvým básníkům,“ pravil malíř a zaměřil ke vchodu do vinárny. Kalina jej však lehce zadržel za rameno a pravil: „Mýlíš se, příteli, já mám včerejška až nad hlavu dnes mne do vinárny nikdo nedostane. Víš, že zítra čeká na mne slavnostní den, kdy jménu mému dostane se s výroční cenou srovnávané slávy a proto musím vigilií dne toho zasvětili Musam a bohům domácího krbu.“ Kalina neměl v kapse ani haléře a dáti za sebe platiti penězi, které ten neb onen ketas vyděl na chudlině, které znamenány byly krvavým poutem nouze, hladu a hladu, zdálo se mu nedůstojným básníka a myslitele, jenž ve svých verších i prose potíral livenismus doby přítomné. V tom z postranní uličky vyšel sochař Dlato, jenž byl Kalinovi taktéž přátelsky nakloněn, a vida své soudruhy živě debatující před vinárnou, postavil se k Červenému s otázkou, oč se jedná. Červený pak mysl, že Dlato donuti Kalinu, aby šel s nimi do vinárny, ihned mu sděloval, že přítel nechce dnes s nimi holdovat Bakchovi a jeho družině. „Hledme abstinenta,“ spustil Dlato, nevěda nic o Kalinově náladě a jeho ceně, včera nejvíce se díval číši na dno a dnes chce zůstat na suchu.“

Z vinárny zazněla bouřlivá píseň na znamení, že čtená spo-

lečnost je již pohromadě. Váživě zněl text i melodie a příjemně dotkl se sluchu umělců.

„Pojď mezi nás, je víno tu a vily,
pojď, smrtelníče, veselý náš sbor –
my mnohou číš již do dna dorazili –
jsme děti hmoty, marný všecek vzdor!“

„Ano, marný je tvůj vzdor,“ se smíchem zvolal Červený, „ty musíš s námi,“ zatím co do ulice zalétala sloka druhá a třetí.

„Zde kyne nám ta zapomnění číše,
jakou Řek starý z Lethe kdysi pil,
je druhým rájem Bakchova ta říše,
šťasten kdo žít v ní chvíli zakusil.
Dej v rej se s námi, čekají již ženy –
každý svou v pase zúžka obejmí,
je peníz s nimi levný umluvení –
sem, druhu milý, pohár podej mi!“

„Zitra, mládenci, na shledanou!“ „I mrtvých básníků“, zvolal Kalina a vytřnuv se soudruhům, puchal kvapným krokem k domovu, aby snad po otálení nebyl zlákan soudruhy a písní Vcházeje do ulice, kterou před chvílí přišel sochař Dlábto, zaslechl za sebou ještě sloku písně, kterou tak rád zpíval.

„Napij se, bratříčku, napij,
dokud máš plnou číš,
možné, že takto pospolu
nesejdeme se již!“

Kalina přidal do kroku, aby neslyšel další sloky této své zamílované písně, která ho však dnes divně rozladila. Při chůzi k domovu vzpomínal na své druhy, jak asi se budou bavit ve společnosti válečných ketasů a prodejných žen, kterých on tolik nenáviděl. Než za chvíli vytratila se mu vinárna „I mrtvých básníků“ úplně z mysli a všechny myšlenky Kalinovy se soustředily na cenu výroční a sláv z ní plynoucí.

„Nuž, srdce, buš! Jen slasti nepukni mi,
tvých přání touha konečně se plní
je ducha žertva plamy obětními
strávena zcela – dluh kouř se vlní
k nebesům vzhůru, obět Abelova.“ – – –

Začal Kalina improvizovat řadu veršů, které ukončil teprve na prahu svého pokoje. Z kuchyně dolétala k němu vůně cibulky,

kteřá mu připomněla prázdný žaludek, a proto vešel do kuchyně, kde paní Brabcová ohřívala oběd Kalinův a svoji večeři. 'Nehněvejte se, paní Brabcová, že jdu teprve k obědu,' začal básník; 'byl jsem u přítele Červeného, jenž mi nabídl polovici svého válečného oběda, který nám stačil oběma po silném včerejším požití alkoholu ve vinárně 'U mrtvých básníků', kam mne i dnes přátelé lákali. Než tentokrát jsem odolal, chtěje připravit tělo i duši svou na nejpamátnější den svého života, jenž mi přinese slávu, zadostiučinění a cenu uznání.'

'Tak se mi líbíte, pane básníku,' chválila paní Brabcová; 'poznávám, že jste dosud celým člověkem a hodným slova muž. Sedněte si třeba tamto na pohovku a vypravujte mi něco o té své ceně, na kterou se tolik těšíte, než se vám ohřeje oběd. Umyslně jsem dnes vařila, co vy rád, a proto hněvala jsem se na vás v poledne, že jste nepřišel; nyní však vám úplně odpouštím, když vidím, jaký jste hrdina, jenž nedal se zlákat tuctovou zábavou, nýbrž dokázal slovem i skutkem, že je samostatným pánem svých citů i žádostí,' mazlivě jako zamilované děvče hovořila paní Brabcová. Jsouc ráda, že Kalina přišel za ní do teplé kuchyně. Byla paní Brabcová dosud hezkou ženou, vdovou v nejlepších letech a Kalinu přímo zbožňovala. Měla slušné jmění po zemřelém manželi, takže pohodlně mohla žít v klidu svá vdovská léta.

Kalinu vzala na byt pouze ze sympatie, která později se proměnila v lásku. Jež paní Brabcové diktovala, aby vzala básníka za levný peníz i na stravu. Často hleděla se blíže přiblížit ke Kalinovi, jemuž zřejmě dávala svou lásku na jevo a nikterak se mu s náklonností svou netajila, než Kalina zůstával chladný, nevšímavý, což paní Brabcovou hnětlo a bolelo. Prohlásit slovy se Kalinovi, toho se neodvažovala, neboť ji zdržoval jemný ostych před mužem, jenž měl lásku k poesii, avšak odpor k ženám. Byl zvláštní povahou básník Kalina. Všechny dobré vlastnosti jednotlivých temperamentů skrýval ve své povaze, již si byl vědom, a myslil si, že seminářská dvě léta to byla, jež přivedla jej blíže k poesii a dále od žen, jimž přestal věřit již jako student na gymnasiu.

Miloval ticho, klid a samotu, nikoli společnost, v níž cítil se nespokojeným a lhostejným k debatám všedního obsahu. Jenom píseň a čísi dobrého vína miloval vášnivě a ta to byla, která často i proti jeho vůli zvánbila Kalinu do společnosti veselých soudruhů v podzemní vinárně 'U mrtvých básníků'. Na bytě zavíral se Kalina na dlouhé hodiny do svého pokoje a nerad viděl, když do kamen přiložit nebo pod jinou záminkou do pokoje přišla paní Brabcová, chtěj navázati s básníkem rozhovor. 'Pro

jeho chladnost a lhostejnost hněvala se vdova na Kalinu a někdy dávala hněv svůj najevo, myslíc, že tím spíše básníka sobě nakloní. Jindy zase zahmovala jej samou pozorností. Vařila mu zamilované pokrmy, do vasy mu vkládala nejkrásnější květy, zvala ho do své ložnice i do kuchyně, než Kalina odbyv ji choval se ustavičně stejně zdržlivě a odmitavě. – Dnes však Kalina sám vstoupil do kuchyně a sladce ji prosil za odpuštění, že nepřišel k obědu, a již ráno, když mu mírně připomenula dluh, byl samá sladkost, samé omluvy. A příčinou všeho toho je ta cena, o které mluví,¹ myslila si paní Brabcová a chtěla proto ve sdílné náladě Kalinově znovu zaútočit na jeho srdce. Kalina sedl si na pohovku blíže malovaných kamen a s rozkoší ssál do sebe vůni pečeně a smažící se cibulky a se zájmem pozoroval dosud štíhlou a švihnou postavu vdovy, která s ruměncem v tváři od tepla hbitě se otáčela kolem, po ukladí pozorujíc básníka. Postava vdovina nebudila osten smyslnosti v Kalinovi, nýbrž vzpomínku na matku, které často básník vzpomínal a mnohý verš diků, uznání a lásky jí věnoval.

„Ach, ani nevíte, paní Brabcová,² zahovoul Kalina, jak je mi, sladko u srdce, a když vás tak pozoruji a cítím vůni cibulky, vzpomínám si na jeden z nejkrásnějších večerů svého života. Měl jsem po maturitě. Několik dní zůstal jsem v městě svých studií a těžce se loučil s každým svým místem milovaného města, které mi tolik přirostlo k srdci. S kyticí krásných růží chodil jsem po městě s přítelem svým Karasem a loučil se se všemi známými, s vinárníky a hostinci, s každým stromem v městském i vojenském parku. Na konec vstoupili jsme i na loďku, která nás dovezla do středu tiché řeky, kde oddali jsme se posledním vzpomínkám na krásný a blahý život studentský. Krásnou kyticí růží, která druhý den již pomalu začínala vadnout, nezanechal jsem žádné milované dceře na památku, nýbrž své bytně, matce dvou chlapců, kterou jsem měl rád pro její poetické srdce a též i proto, že o sobě říkala, že je druhou Boženou Němcovou.

Z města studií a zlatých časů odjel jsem se slzou v oku večerním vlakem. Domů dorazil jsem po delší chůzi chladnou nocí již hodně pozdě. Právě tak jako vv chies, čekala na mne matka s obědem, který právě ohřívala na plotně, když jsem překračoval práh, na němž jsem cítil vůni štavnaté pečeně a vonné cibulky. S otevřenou náručí přivítala mne matka a hbitě otáčela se kolem plotny, na níž to svčelo, pískalo a prskalo.³

„To je sladká vzpomínka, pane Kalino,⁴ přestříhla nit řeči Kalinovy paní Brabcová, která nerada viděla, že ji srovnává se svou matkou, pro kterou ztrácí veškerý zájem k ní, a aby za-

vedla řeč jinam, otázala se básníka: *„Jste si úplně jist, že zítra shledáte se se svým jménem v novinách, kde bude přiřčena cena výroční vašemu dílu, jak jste se o něm zmínil ráno...?“*

Kalina rázem zdpomněl na matku a začal hovor o druhé své matce, matce slávě: *„Více než jist a důvody naprosté jistoty jsem vysvětlil dnes svému příteli Červenému, který jediný ví o blahé mé naději.“* A Kalina zvolna zasvěcoval paní Brabcovou do tajů hypnotické sugescie, kterou možno působiti i na vůli nepřítomného s naprostým výsledkem. Paní Brabcová zatím prosířela na stůl před Kalinu a na talíř schystala vonnou pečeni s bramborem a cibulkou. Dychtivě chopil se Kalina příboru a jedl s takovou chutí, že neměl ani času, aby zodpověděl všechny otázky, které mu kladla paní Brabcová. Teprv, když se ho vdova tázala: *„Jak naložíte s penězi výroční ceny?“* ustal v jídle na chvíli a po krátkém přemýšlení jal se mezi jídlem vykládati paní Brabcové. *„Nevím ještě, v jakých druzích platidel mně bude cena vyplacena; budou-li to bankovky, nebo stříbro a zlato. Budou-li to bankovky, přinesu je seín k vám do kuchyně, kde je pěkně vyžehlíne a svážeme do hedvábných stužek a já si je vložím do stolku, abych se častěji na ně mohl dívat. Ovšem některé si nechám stranou pro váš dluh a účet, na který budu krvavé víno pít „U mrtvých básníků“. Budou-li to však mince stříbrné a zlaté, o čemž však dnes možno s jistotou pochybovati, uschovám je v plyšové etui pro budoucnost, abych jimi rozmnožil zlatý poklad svobodné a kamotatné drahé naší vlasti, za níž bojuji na všech bojištích československé legie.“*

„A co vám prospějí peníze, když je budete mít ležet ve stolku?“ namítala paní Brabcová. *„Hmotný zisk ovšem z toho neplyne, avšak hřejivý pocit v duši a usměv blaha pocitím při každém pohledu na svůj majetek, který je plodem úsilovné a pozitivní práce. Naši agráři, jak sama dobře víte, žehli bankovky a skládají je v barevných stužkách do bedniček. Těši je nezvyklé množství peněz, kterého nabyli lichvou a nepoctivostí; já však chci zkusit, jak rozdílně těši peníz potem a prací dobytý.“* vykládal básník.

„Jste vy to podivín?“ hlesla paní Brabcová a uklízela talíře se stolu, na nějž postavila láhev výborného vína s dvěma poháry.

„Na vaše štěstí, na vaši cenu a slávu si připijeme“, nalévajíc v číše hovořila vdova, *„dnes chci já vás častovat, a vy mi to oplatíte zase zítra.“* Zavonělo víno kuchyní, a Kalina vyprázdnil kalíšek až do dna, který opět naplnila paní Brabcová, jež se láskou i teplem sálajícím z kamen celá rozplývala. *„Je tady skoro teplo“,* podotkla a koketně rozepíala svůj živůtek, za nímž skry-

vala se krajková košile hluboce vystřižena a otevřela dveře do ložnice, kde Kalina viděl kypré krajkové lože již odeslané. Když již několik pohárů silného vína proudilo žilami těla Kaliňova, přisedla rozpalená vdova k němu a těžce se ovládajíc hovořila: »Pane básníku, srovnával jste mne prve s matkou: nuže chci vám nyní poradit jako matka. Učinil byste nejlépe, kdybyste se brzy oženil a slavné své jméno vtělil do rodiny, zanechal dětem jako nejlepší odkaz a drahou památku. Je jedině štěstí člověka zde na světě a tím štěstím je štěstí rodinné. Ach, jen si, pane Kalino, představte, jak blaze by vám bylo po boku vás nade vše milující ženy, která by plnila i ty vaše nejskrytější touhy a přání, která by byla něžnou ženou básníka. Cenu, již zítra ucítíte v dlani své, mohl byste účelně spojit s věnem své milované a založit si sobě chrám a roztomilý stánek bohyň rodinného krbu a štěstí podle svého uměleckého vkusu. Nemusil byste příliš hledět na mladi, jen když byste našel ženu dobrého srdce, přiměřeného vzdělání a ušlechtilého citění. Jenhle samotářský život váš asi brzy vás omrzí; než potom snad již doba pro změnu života nebude tolik příhodná jako právě dnes, kdy prožíváte nejšťastnější okamžiky svého života a já s vámi, pane Kalino.« Rozuměl Kalina erotickým vývodům mladé vdovy, chápat situaci, která ho spíše bavila než rozčilovala. Místo odpovědi, na kterou paní Brabcová dychtivě čekala, vzpomněl si na verše, které skládal, dokud dlel ještě ve zdech seminářských, a které tryskly nenuceně z jeho názorů za ženu.

Jen žena je to, jež nás může ničit,
 jež v tichých nocích nedá touhám spát
 a klamu něhou skoro holubičí
 nás k citům nutká, jež zvou milovat!
 Zdravěnu láska rozumu se přičí
 a její zár se brzo mění v chlad
 a její sliby hada jedem syčí
 a hotovy jsou všechny oklamat.¹

zvolna přednášel básník, klade zvláštní důraz na jednotlivá slova ve verších. »Snad, pane Kalino, nesetkal jste se se ženou opravdu milující,« odporovala paní Brabcová a proto je váš názor na ženu přepjatý a příliš sobecký, jenž něžnému našemu pohlaví krivdí. Boli mne to na vás, pane Kalino, že opovrhujete ženami, že opovrhujete i mnou, že nemáte pro mne trochu úsměvu a laskavější slovo. Mám vás tolik ráda a leží mi na srdci jen vaše dobro a štěstí.« Kalina si pomyslel, že by bylo nejlepší vzdát se, a proto vstal s pohovky a rozhodným tónem pravil: »Paní Brabcová,

nikdy nepřipustím, aby žena vstoupila na práh mého chrámu, který jsem v duši a srdci své postavil studii, rozjímáním a přemýšlením. U oltáře chrámu srdce svého oddal jsem se s nerozdílnou družkou svou božskou poesii, která jediná věrná je v bolesti i radosti, která nezklame nikdy a která pro zítřek chystá mi věter slávy nikdy nevačnoucí.¹

«Pane Kalino, neodcházejte ještě, zůstaňte ještě chvíli; je zde tak příjemně a ložnice již brzy bude vyhřátá, nechť byste okusili čiší opojného vína, kterou jsem v ní pro vás uchystala,² hlasitě myslila paní Brabcová, jsouc zklamána ve svém očekávání a uchopila ruku Kalinovu pevným stiskem, hledíc ho zadržeti. «Dobrou noc, musím od vás utéci jako Josef od ženy Putifarovy a zítra budu snídati v kavárně,³ pravil Kalina a odešel z kuchyně zavíel se do svého pokoje. Posadil se ke stolu, rozžal elektrickou lampu, hlavu složil do dlaní a uvažoval o slovech a touhách paní Brabcové. Pokoj nebyl vytopen, než Kalina necítil chladu, neboť vinná paní Brabcová rozlila příjemné teplo po celém těle. «Co jen to napadlo paní Brabcovou, že se do mne zamilovala,⁴ myslil si Kalina a vzpomněl si na výrok jednoho spisovatele:

Vdova je kniha již rozřezaná.⁵

a uvažoval chvíli o pointě onoho výroku. Než za chvíli máchl rukou a lině pravil sám k sobě: «Škrtněme to! Již dávno jsem neměl péra v ruce; mohl bych se v povznesené náladě dneška pokusiti o nějaký originální vers.⁶ Sáh! po péru, otevřel kalamář, jenž představoval štíhlou gondolu benátských lagun a který si přinesl na památku své cesty po Itálii a přemýšlel o tematice nové básně. Najednou tukl se do čela a zašeptal: «Už to nánt! Dotsud jsem pracoval pro nesmrtelnou poesii a dnes pustím se do první své povídky, at zkusím síly a talent svůj. Než jak si vesti, aby povídka byla dokonalá a takřka vzorem pro mé následy. Zvolm si druh poetické moderní novelly. Jak již jméno novella ukazuje, musí obsahem jejím byti novinka, nikoli ořepaný nějaký erotický děj. Děj novelly může se považovati za zajímavý výňatek z románu. Počátky novelly dlužno hledati v Itálii, novellami rozuměla se vypravování, k nimž se za pobavením scházivaly vzdělanější společnosti. Novella počíná obyčejně vesele, anekdotami a teprv za svou polovici bere na sebe vážný vzhled.

Moderní novella nebo novelleta liší se od staré tím, že musí obsahovat krátký děj s mnoha exkursemi, úvahami a psychologickými rozbory. Autor její musí volit děj blízký svému nitru, své povaze, vytržený pokud možno z času přítomného, promítnout jej myslícím a fantasticky tvořícím duchem svým. V novelle musí autor ukázat široký rozhled po vědě i krásných uměních, vyšší

ideální názor na svět, hlubokou erudici a hravé ovládnutí slova a jeho hudební harmonie -- Moji kritikové řekli, že vším tím jsem dostatečně vyzbrojen a proto chutě ku práci.¹ Kalina položil pero, vytáhl z. pouzdra poslední papírosu, zapálil a opřel se na zad o lenošku. V obláčcích modrošedého dýmu hledal děj pro první svoji moderní novelletu.

(Pokračování.)

Jan Eugen Sequardt: Myšlenky.

Krása není pojmem určitým, neboť na srdci lidském záleží, v čem rozkoš hledá.

To, co mnozí nazývají láskou, jest strašným omylem krve. Běda těm, kteří ustanovují na takovýchto základech své manželství. Připravují si peklo na zemi.

Nezáleží na tom, zda jsme bohatí či chudí, ale na tom vše bude spočívat v životě našem, jak dovedeme chápati krásu života. Ušlechtilá prostota ozdobuje a potěšuje více nežli vypočítaná nádherná.

Spíše jedna žena obstojí mezi sto muži, nežli jedna žena mezi dvěma ženami. Jakmile žena odhodí něžnost a zdrželivost, jest horší nad ďábla.

Obliha ve sprostotách je podobná počátkům pijákovým. Čím více ji chutnáme, tím více zabýváme v ní.

Eugen Klaudius Kletus: Skála.

Je neplodný život, když srdce nesmělo promluvit. Od hmoty odejdete a budete musit duši vrátiti Stvořiteli. Což nepoznáváte cíl Věčnosti?

Když vidíte hry dětí, těšíte se. Když docházíte zlatu, radujete se. Když vidíte bohatou krásu jara, jste nadšeni. Proč zanedbáváte však svou duši? Necítíte okovů zanedbání svého?

Půjdete nadále po těsných krajích propasti a bahnišť? Pozdvihete srdce své ke Kristu, jako květiny natáčeji poupátka své ke slunci. Záhuba a smrt rodí se ve tmách. Vám třeba je světla, aby duše nechořela smrtelně.

Oběťte rádi mnoho, abyste neztráceli ještě více. Mladý strom opíraný bývá a i duši je zapotřebí sloupu opěrného, to jest strom milosti.

Kristus oslavil člověčenství. Milujte Ho, aby srdce vaše neodbočovala s cest, jež jsou životem.

Václav Oliva: O roce mučednické smrti svatého Jana Nepomuckého.

(Dokončení.)

Opakuji, že Novák myšlenku tuto tušil, ale k dokonalému jejímu ujasnění se nedopracoval, a dodávám hned, a to z toho důvodu, že otázku svatojanskou t. j. sv. Jana kanonizační akta a kanonizační bullu studoval pouze dle spisu Berghaue-
rova, kde při bullě jsou výslovně vynechány nejen římské číslice odstavců, ale i kratičké jejich obsahy na okraji, jež v římském vydání bully, jak souditi dlužno dle slov téže bully v Praze r. 1729 znovu vytištěné,¹ se nalézaly a mnoho k správnému pojetí jejímu přispívaly.

Také dobrý znatel otázky svatojanské František Stědřý v poslední své publikaci na myšlenku právě uvedenou naráží ve slovedu: «Proto také úmrtní rok z Balbína nebyl vzat (do kanonizační bully) a ještě některé menší zkazky, na př. učení jeho v Žatci,² ač i on uveřejňuje text bully bez kratičkových obsahů jednotlivých odstavců. Konečně ani jistý vynikající pražský katolický dějepisec, pokud mi známo,³ nezamítl přímo názor, že rok 1383, uvedený v kanonizační bullě, nemohl by značiti počátek úplného odřeknutí se světa u krále nov. Johany a tím tedy i počátek úplné zhýralosti krále Václava, ač namlít, že rok 1383 jakožto počáteční rok úplné zhýralosti krále Václava není v dějepisných dílech znám a uváděn.

Je, sice na první ráz značně nápadno, že ačkoliv v kanonizačních aktech, vyjme-li toliko částečně projevy Prospera de Lambertinis, všeobecně uvádí se rok 1383 jakožto rok mučednické smrti sv. Jana Nepomuckého, přece v kanonizační bullě, ač 1383 i tam se nalézá, rok tento není rokem smrti světcovy, ale tatáž značná nápadnost ustoupí silně do pozadí, uvážíme-li nejen faktum, že Řím vůbec o roce smrti sv. Jana Nepomuckého, jak v kanonizačních aktech zřejmě se uvádí, nerozhodoval, ale i okolnost, kdo při a na sepsání kanonizační bully nejvlivněji působil . . .

Aktorem totiž kanonizační bully, ne-li přímým, nájisto a určitě nepřímým byl obhájce věr Prosper de Lambertinis. Muž

¹ Právě se tam alespoň výslovně: «Ex typographia rever. camerae Apostolicae impressum» t. j. «Dle vydání z tiskárny ctihodné komory apoštolské znovu otištěno.»

² Sr. Sv. Jan Nepomucký, Praha, 1917, 53.

³ Zprávu tuto čerpám ze soukromé korespondence a proto zatím jméno zamlčuji.

tento velice učený a vážný, z nejvýtečnějších hlav, jež církev kdy v čele svém měla, prodléval jak beatifikaci tak kanonizaci sluby Božího, sv. Jana Nepomuckého úplně, t. j. od prvních instrukcí zaslaných do Prahy arcibiskupovi Ferdinandovi z Khünburku, jak by si tento v procesech informativních počínati měl, až k sestavení kanonizační bully. Úřad obhájce víry nejen jej k tomu opravňoval, ale přímo ukládal mu to za povinnost.

Promotor fidei či obhájce víry je alespoň onen konsultor posvátné kongregace obřadů, který při procesu beatifikačním a kanonizačním má pečovati o to, aby vážnost církve příliš rychlým uznáním hrdinských ctností a skutečných zázraků nebyla porušena.⁴ Jeho nejpodstatnějším úkolem jest účast při procese kanonizačním, kdež pod trestem neplatnosti celého jednání musí ku všem procesním aktům býti volán. Promotorovi víry musí se odevzdati všechny došlé autentické zprávy o zásluhách a zázracích toho, kdo má býti kanonizován, aby je prostudoval a opatřil svými poznámkami či námitkami. Jeho úlohou při tom jest, vše vůbec a každou okolnost zvláště zkoumati, uvažovati a v námitkách uvést vše, co by beatifikaci a kanonizaci odporovati mohlo, jako na p. jest možnost lidských důvodů při ctnostném jednání světce, přípustnost přirozeného vysvětlení domnělých zázraků a p. Z této příčiny lidové bývá nazýván *avvocato del diavolo*, *advocatus diaboli*, poněvadž se zdá, jako by proti světci ve prospěch ďábla pracoval. Všecky jeho námitky musí býti podány písemně a musí býti předloženy všem členům kongregace obřadů. Otázky při vyslechu svědků, at již tyž se koná v Římě či jinde, formuluje promotor víry. Lepive když jeho námitky obhájcem zázraků dle náhledu kongregace tak jasně byly vyvráceny, že více o tom podstatně pochybnosti býti nemůže, smí se v procese dále pokračovati. K zpracování v tomto směru nutné látky nebo k zastupování sebe mimo Řím mívá trvalého pomocníka, někdy i dva, s titulem subpromotor fidei. Právem obhájce víry jest, že mimo své ostatky beatifikovaného nebo kanonizovaného sluby Božího dostává ještě v životní velikosti olejovou jeho podobiznu a že po skončené kanonizaci vyhotovuje kanonizační bullu anebo alespoň

⁴ O úkolu obhájce víry po prvé jest řeč za papeže Lva X. při kanonizaci sv. Vavřince Justiniana, ač tenkrát úřad tento jako úřad vedlejší zůstával toliko konsistorní advokát spolu se svým úřadem zároveň. Roku 1708 Klement XI. rozdělil oba úřady a jmenoval vlastního promotora víry. Lambertini jako Benedikt XIV. ustanovil, že v budoucnosti úřady tyto nikdy nesmí se spojovati a že úřad promotora víry má vždy býti úřadem samostatným. Nicméně však papež vždy přece volí promotora víry ze sboru konsistorních advokátů.

k jejímu formulování a znění dohlédá tak, že do ní nemůže přicházeti nicého, k čemu by promotor víry nebyl svolil.

Z této příčiny pravil jsem, že auktozem kanonizační bully o sv. Janu Nepomuckém, ne-li přímým, nadjsto a určitě alespoň nepřímým byl obhájce víry Prosper de Lambertinis.

A hle! Byl to právě Prosper de Lambertinis, jenž s historickými daty v životopise sv. Jana Nepomuckého až do poslední chvíle uspokojen nebyl, jenž na neshodu vyschnuti Vltavy při smrti sv. Jana Nepomuckého r. 1383 upozornil a který jen proto svolil, aby v kanonizačních procesech svatojanských se pokračovalo, když bylo konstatováno, že při veškerém jednání o sv. Janu Nepomuckém jde pouze o jeho zázraky a svatý život.

To snad stačí, abychom pochopili, proč v kanonizační bulle rok 1383 tak byl umístěn, jak právě jest...

Názorům svrchu uvedeným (o tom považuji také za nutno blíže se zmíniti) odporuji zdánlivě slova spisovatele vdp. Františka Štědrého, jenž di: «Rok 1383 v bulle uvedený pokládá se vůbec, až na nepatrné výjimky, za rok smrti světce». Důvody, proč se tak děje, jsou hlavně dva. První jest, že tento rok před i po kanonizaci za rok úmrtí byl považován. Důvod ten sám o sobě byl by slabý, dokud by se nenašel stvrzený autenticky, to jest buď od kongregace ritů aneb od některého člena soudu při kanonizaci. Důvod druhý, vzatý z bully samé, má však váhu velkou. Neboť tato bulla v odstavci IV. zní: «Ilaec prima in viro Dei sanctitatis praeludia absolutam consummationem aliunde acceperunt, ubi pro custodiendo sacramento poenitentiae sigillo... animam suam ponere non dubitavit, etenim anno domini 1383...»⁵ a celý odstavec pátý v bulle uvádí násilné skutky Václavovy a umučení Janovo a končí: «in subiectum flumen precipitatur»⁶. Spojka «etenim»⁷ vysvětluje a odůvodňuje mučednictví Janovo a co předcházelo před ním a konci shozením ho do řeky Vltavy. Ačkoliv rok 1383 s počátku naznačený buď zdání, jako by náležel k větě... Václav, zabředlý v nepravosti, to způsobil, že královna brala útočiště k zpovědníku svému Janovi, a rok úmrtí bychom očekávali spíše na konci odstavce pátého, aneb aspoň určitější vymezení smrti jeho v ten smysl reodem anno precipitatur»⁸, neváháme tento důvod uznati za

5. T. j. Iyto první u muže Božího předehry svatosti obdržely náplň odjinud, když pro zachování zpovědního tajemství... nerozpakoval se položit život svůj, neboť léta Páně 1383...»

6. T. j. «Do řeky dole tekoucí byl vhozen.»

7. T. j. Neboť.

8. T. j. «Téhož roku byl vhozen.»

tak vážný, že se nechceme od skoro obecného mínění odchýlit, že rokem 1383 rok úmrtí míněn jest.⁹

Pravím, že slova *toto* jen zdánlivě odporují názorům výše uvedeným. Vždyť nejen velmi případně odmítají často pronášenou myšlenku, že rok 1383, uvedený v kanonizační bulle, musí býti míněn jako rok úmrtí sv. Jana Nepomuckého, poněvadž byl všeobecně před i po kanonizaci za rok úmrtí našeho světce považován, ale i zcela správně zdůrazňují, že důvod vzatý z bully samé má velikou váhu a dobře předpokládají, že spojka *et enim* t. j. nebot, vysvětluje a zdůvodňuje mučednictví Janovo a to, co předcházelo před ním, ač. a v tom jedině se s vývodem v tomto pojednání podanými rozcházejí, nesprávně poznamenávají, že spojka *et enim* vztahuje se ještě ku shození sv. Jana Nepomuckého do řeky Vltavy. Zajisté, abych opětně znovu neuváděl a neupozorňoval na kratičké obsahy jednotlivých odstavců bully, jež ovšem, jak již jsem poznamenal v Bergbauerovi, z něhož vdp. Štědrý čerpal,¹⁰ k nemalé škodě správných názorů o kanonizační bulle sv. Jana Nepomuckého, vynucený jsou, sluší uvážiti, že piece v celém čtvrtém odstavci bully, kde rok 1383 se nalézá, jedná se toliko o zpovědníkem uradě Janově.

Mimo to celá gramatická a syntaktická stavba tohoto sporného místa v kanonizační bulle svědčí dosti průzračně proti tomu, kdož rok 1383, v bulle přicházející, prohlašují za rok úmrtí sv. Jana, určeny kanonizační bullou. Vždyť spojka *et enim* je tak zvaná *coniunctio causalis*, t. j. spojka příčinná čili zdůvodňuje jedině to, co předcházelo, ale nikdy a nikde to, co následuje. Proto i v našem případě, poněvadž uvádí se ihned po větě *Itaque prima ... praeludia ... aliunde acceperunt, ubi ... animam suam ponere non dubitavit*, t. j. Tyto první přede hry ... náplň odjinud obdržel ... kde ... nerozpakoval se zemřítí pro zachování zpovědního tajemství, zdůvodňuje vlastně, proč a kde, jak jasno ze slova *ubi*, t. j. při které příležitosti sv. Jan nerozpakoval se život svůj položití pro zachování zpovědního tajemství.

A právě odpověď k této otázce čili zdůvodnění její podává věta: *et enim labente anno 1383 ...*, t. j. Sv. Jan byl odhodlán či nerozpakoval se položití život svůj pro zachování zpovědního tajemství, protože česká královna, když přechal rok 1383 a král Václav střemhlav se vrhl v jícen nepravosti, pouze Bohu se věnovati si umínala a častěji přiklekati počala k svatě soudní stolici svého zpovědníka, jímž byl sv. Jan Nepomucký.

⁹ D. c. 55.

¹⁰ Sr. d. c. 88, n.

Konečně, kdyby pravdou mělo být, že rok 1383, v kanonizační bulle přicházející, značí tam rok smrti sv. Jana Nepomuckého, pak před větou: *«Etenim labente anno 1383...»*, t. j. *«Nebot v roce 1383...»*, musila by místo obratu *animam suam ponere non dubitavit* spíše být slova *animam suam posuit*.¹¹ Vždyť věta *animam suam ponere non dubitavit*, jak ze slova *dubitare* pátrno, ač značí naprostou odhodlanost k smrti, není ještě výrazem smrti samé. A právě, poněvadž spojka *etenim* zdůvodňuje pouze to, co předcházelo, čili v našem případě toliko odhodlanost k smrti u sv. Jana pro zachování zpovědního tajemství, nemůže rok 1383, hned za ní následující, značiti smrt samu. Jest tedy průvodno, že věta *«Etenim labente anno 1383»*, t. j. *«Nebot v roce 1383»* značí rok odhodlanosti sv. Jana podstoupiti mučednickou smrt pro zachování zpovědního tajemství čili rok, kdy sv. Jan stal se zpovědníkem královny, jak dobře naznačuje kratičký obsah čtvrtého odstavce kanonizační bully slovy: *«Fit confessorius Johanna reginae.»* •

Tím jsem vysvětlil, proč slova vdp. Jaráře Štědrého jenom zdánlivě odporují myšlenkám v tomto pojednání podaným a mluhu tedy již přistoupiti k zakončení celé statě.

Jisto jest, že důvod, že rok 1383 byl před i po kanonizaci považován za umrtňovací rok sv. Jana Nepomuckého, sám o sobě jest slabý a že důvod, vzaty z bully samé, má velikou váhu. A hle, kanonizační bulla sv. Jana dle svého rozdělení v odstavce, dle nápisů či udání kratičkého obsahu při jednotlivých odstavcích, dle svého textu, dle autorství a dle více vážných okolností ukazuje, že rok 1383 v ní přicházející neznačí tam umrtňovací rok sv. Jana, ale spíše počátek jeho úřadu zpovědnického u české královny a tak i nepřímý rok naprosté zhýralosti krále Václava, jak ostatně dotvřují i slova procesních aktů, kde již při otázkách, má-li se ustaviti komise k projednání záležitosti svatojanské, Franchellucci řekl: *«Postquam perduelles coronae omnis subegerat, labente anno 1383, cum Venceslaus curis solutus desidem vitam ageret, in omnem crudelitatis ac libidinis licentiam prorupit,»* t. j. *«Jakmile zrádce koruny zbrani přemohl, roku 1383, když Václav zbaven starostí žil jiným životem, vrhl se na dráhu vši krutosti a vášně...»*¹².

5. O POMĚRU KANONIZAČNÍ BULLY K PROCESNÍM AKTŮM.

Nedá se upříti, že poměr kanonizační bully ku kanonizačnímu procesu či k procesním aktům je poměr rozsudku k vyšetřování. To žádných zajiště důkazů nepotřebuje, neboť jest odůvodněno a průvodno z věci samé. Poněvadž pak dále výpovědi svědků dle rozhodnutí církevních při kanonizačním procesu zkoumají a oceňují se vždy dle zásad, jako by se jednalo o důkaz zločinu a uvalení těžkého žaláře,¹³ můžeme také říci, že poměr kanonizační bully ku kanonizačnímu procesu jest poměr rozsudku k přípravnému vyšetřování v řízení trestním.

A tu o přípravném vyšetřování učí právníci: Účelem přípravného vyšetřování jest podrobiti předběžnému prozkoumání obvinění, které bylo proti určité osobě vzneseno z nějakého činu trestního a celý věcný podklad objasniti potud, pokud potřeby jest zjistiti ony momenty, jež způsobilými jsou vlivem svým buďto řízení trestní zastaviti nebo připraviti dání ve stav obžalovanosti a vedení důkazu v přeličení hlavním. Účelem vyšetřování přípravného není úplně sebrati materiál potřebný k rozsouzení příslušného případu trestního a tak je připraviti, že by nebylo lze více nadíti se lepšího osvětlení, nýbrž účel onen k tomu se nese, aby opatřena byla jen látka k obžalobě dle domněny účinné. Účel tento zahrnuje v sobě tudíž shledání potřebné látky a pojištění její ku potřebě v řízení hlavním,¹⁴ nebo jak se dle pade. Účelem přípravného vyhledávání a vyšetřování jest, aby sebrán byl skutkový materiál svědčící jak obvinění tak i obhájení obviněného, materiál, podle něhož byl žalobce mohl se rozhodnouti, zda může proti určité osobě podati formální spis obžalovací či má-li od dalšího stíhání upustiti. Intencí zákona jest, aby rozsah přípravného vyšetřování nebyl přes míru rozšiřován tak, aby zůstalo skutečně jen přípravou pro hlavní přeličení. Zejména důkazy nemají již tu úplna býti prováděny, nýbrž jen připraveny a pro hlavní přeličení zabezpečeny. Jinak by také zcela proti úmyslu zákona těžiště řízení přešínulo se do tohoto stadia a hlavní přeličení stalo by se jen zbytečným předváděním výsledků, již tam s konečnou platností zjištěných.¹⁵

O rozsudku pak platí zásady: Rozsudky jsou výroky soudcovské, jimiž rozhoduje se zcela neb z části spor správní ve

¹³ Sr. spisek: 'O beatifikaci a kanonizaci vůbec' na místech, kde se jedná o svědčích.

¹⁴ Sr. Dr. Frant. Veselý: Všeobecný slovník právní, Praha 1899, V, 602.

¹⁵ Sr. Ottův slov. n. XX, 700 – 701.

směru skutkovém neb právním na základě prostředků útočných i obranných spornými stranami uvedených . . . Těžiště rozsudku spočívá ve výroku samém . . . Při vynášení rozsudku musí soud hleděti jen k okolnostem, jež v hlavním přelíčení na jevo vyšly.¹⁶ nebo, jak uvádí se jinde: 'Rozsudek v trestním procese vynesen bíti smí pouze se zřetelem k tomu, co bylo provedeno při hlavním líčení a listin může býti použito jako důkazních prostředků, pokud byl při hlavním přelíčení přečteny . . . Rozsudek musí vycházeti ze skutkového základu tak, jak byl soudním řízením zjištěn' . . .¹⁷

Konečně o účincích rozsudku či o tak zvané právní moci, vyplývající z rozsudku dokládají znalci: 'Rozsah právní moci je velmi sporný. Savigny vztahuje právní moc netoliko na vlastní soudcovské rozhodnutí (tenor rozsudku), nýbrž i na důvody rozsudku respektive rozhodnutí. Proti tomuto náhledu se právem namítá, že často souhlasné nálezy ve svých rozhodovacích důvodech si odporují, ana každá instance z jiných důvodů ve věci samé souhlasně rozhodla;¹⁸ pročez Unger tvrdí, že právní moc rozsudku sahá jenom potud, pokud sahá jeho obsah a že právní moc může se vztahovati vždy toliko na určitý nárok žalobní. Německý civilní řád soudní přiznává se v motivech úplně k názoru Ungerovu a ustanovuje, že rozsudky jenom potud nabývají právní moci, pokud jimi rozhodnuto bylo o nároku na soud vzneseném žalobou nebo žalobou vzájemnou; důvody nikdy právní moci účastny nejsou. Obecný soudní řád nezustavuje žádných pochybností, že v rozsudku nabývá právní moci jediné to, co obsaženo jest v tenoru rozsudku. Tomu nasvědčují četné předpisy.'¹⁹

Než tomu li o přípravném vyšetřování, rozsudku a účincích rozsudku či o tak zvané právní moci vyplývající z rozsudku tak, jak dle právních dokladů uvádím, a kdoz by o tom mohl pochybovati - doufám, že již není třeba více poměrem kanonizačních procesů ku kanonizační bulle sv. Jana Nepomuckého blíže se obírat. Vždyť z dokladů těchto mimo jiné plyne i pravda, že i kdyby naprosto všude zřejmě a jasně v kanonizačních procesech bylo řečeno, že sv. Jan Nepomucký zemřel roku 1383, ani tehdy nesiněla a nemohla by se kanonizační bulla vykládati jinak, než jak slova její zní čili, že pro kanonizaci

16. Veselý, d. c. IV, 135 a 138.

17. Ottův sl. n., XXII, 6-7.

18. Sr. Veselý, d. c. II, 385.

19. Veselý, d. c. II, 386.

sv. Jana Nepomuckého platí jenom to, co obsaženo jest v tenoru jejím. Proto plnou pravdu má vdp. farář Štědrý, když dí: „Důvod vzatý z bully samé má váhu velikou...“²⁰

5. ZÁVĚR.

Sv. Jan Nepomucký byl kanonizován v době, kdy věřilo se ve dvojici Janů. Proto v procesních aktech udává se, nebo alespoň naznačuje za rok jeho mučednické smrti rok 1383. Procesní soudcové s rokem tímto se spokojovali. I sami obhájce víry Prosper de Lambertinis podlehl všeobecnému tomuto proudu, ač neustával po celý proces upozorňovati na neshodu vyschnutí řeky Vltavy po smrti sv. Jana roku 1383 a tím zřejmě ukazovati svou nespokojenost s životopisnými daty tohoto světce. Iž Lambertini dohlížel k sepsání kanonizační bully svatojanské a to při nejmenším alespoň v tom smyslu, že do ní nemohlo nic býti pojato, k čemu by byl nesvolil. Rok 1383, jenž v kanonizační bulle přichází, je tam tak umístěn, že nemusí nutně a naprosto, jak až dosud většinou za to se mělo, značiti rok mučednictví Janova,²¹ ježto mnohé důvody, čerpané z rozdělení bully v odstavce, z nápisů či udání kratičkého obsahu při jednotlivých odstavcích z textu a z gramatického spojení spíše mluví ve prospěch myšlenky, že rok tento značí počátek naprostého oddání se královně Johaně skutkům kajícím, počátek úplné zvrhlosti života krále Václava a rok odhodlanosti sv. Jana podstoupiti mučednickou smrt pro zachování zpovědního tajemství, ježto se tehdy stal zpovědníkem královně Johaně. V kanonizační bulle nabývá právní moci jediné to, co obsaženo jest v jejím tenoru, t. j. pro kanonizaci sv. Jana Nepomuckého má váhu jen to, co obsaženo jest v kanonizační bulle, a katolík také pouze tím bez jakéhokoliv zření k procesním aktům jest ve svém svědomí vázán.

To je postup myšlenek, podaných a myslím i zdůvodněných v tomto pojednání. I jest proto další otázka. A značí tento postup něco nového a rozhodujícího v otázce svatojanské?

Á tu pravím: Postup tento v otázce svatojanské neznačí nic nového, poněvadž katoličtí dějepisci pravdy tuto uvedené již od více let obhajovali anebo tušili, jak na příslušných místech uvá-

²⁰ Sv. Jan Nepomucký, d. c. 55.

²¹ Důvod, že je to jediný rok, který v celé bulle přichází a že tedy nemůže nic jiného značiti nežli smrt světcovu, jak ještě dne 4. června 1918 bylo mi namítáno mužem jinak vynikajícím, považuji za tak malicherný, že k němu není třeba ani odpovídati. Tu zajisté sluší se říci: Kdyby tato zásada měla býti správnou, kam bychom dospěli v životech svatých a v dějinách vůbec?

dim, ale postup tento značí v otázce svatojanské mnoho rozhodujícího. Vždyť odpůrci sv. Jana veškeru látku proti jeho existenci čerpali z kanonizační bully a to z té okolnosti, že pry v kanonizační bulle uvádí se jako rok úmrtí tohoto svěťce rok 1383, ale poněvadž roku toho nižádný pražský kanovník Jan z Pomuku umučen nebyl, že tedy Řím prohlásil svěťcem osobu, která ani nešla. Naproti tomu však dle postupu uvedeného jest jisto, že Řím kanonizační bullou ze dne 19. března roku 1729 prohlásil svěťcem toho Jana, kanovníka pražského, jenž roku 1383 ipit confessarius Johanna reginae,²² t. j. stal se zpovědníkem královny Johany, když tato umínala si úplně Bohu se oddati, poněvadž král Václav střemhlav vrhl se v propast hříchů a toho Jana, o němž di bulla doslova: *ilussu regio a satellitibus comprehensus, alio clam deportatur, noctuque manibus et pedibus vinctus, ad pontem Moldavae, Pragam praeterfluentis, deductus, in subjectum flumen praecepitur,*²³ t. j. z rozkazu královského vojiny zajat, jinam tajně byl odveden a v noci po svázání na rukou a na nohou dopraven byv na most Vltavy tekoucí Prahou, svržen jest do řeky.²³

²² Tak alespoň výslovně se čte v kratičkém obsahu u odstavce čtvrtého v bulle, vydané roku 1729 v Praze.

²³ Sr. bullu ve vydání pražském z r. 1729, na konci odstavce pátého.

Z posledních básní Zikm. Krasinského.

Přeložil Em. Masák.

HYMNUS.

Královno polská, andělská Ty Paní,
jež tolik na zemi jsi přetrpěla,
když Syn Tvůj v údolí slz sstoupil na ni,
zkrat muka Polsce Svě, jež zbita celá!
Královno polská, andělská Ty Paní,
ochranné duhy nad ní rozpni vděky,
zlom katů koly, k nimž jsme připoutáni,
buď andělem ji teď i po vše věky!

Královno polská, andělská Ty Paní!
Však spolu viš teď, jakým leskem plane
Tvůj Syn, vzat v nebe po Svém křižování —
dej, ať nás peklo v síť svou nedostane!

Maš nesmrtelné proti smrti léky --
tož na nás ukaž ji zas, že nic není,
před tváří světa veď nás ke vzkříšení,
buď andělem nám teď i po vše věky!

Královno polská, andělská, Ty Pani!
Svět rozpad' se a potírá teď sebe --
leč nikdo z těch, kdo tak jsou rozerváni,
o Maria, již nechce vzývat Tebe.
Jen od nás, z hořících to hranic kruhu,
jdou prosby vstříc Ti v prostor předaleký --
však poznáš, Pani, po hlase svých sluhů!
Buď andělem nám teď i po vše věky!

Královno polská, andělská Ty Pani,
o Hvězdo jitřní, lálje bez poskvnv.
Ty, jejíž srdce sedmkrát meč raní,
víš, co je kříž i hřebec, rány, tův,
co zoufalství, jez olovem vše v duši.
víš, pozemské co kve a slz řeky,
znaš umírání bol, jenž tolik kruší
Buď Královnou nám teď i po vše věky!

1857

COKOLIV BUDE

Cokoliv bude, cokoliv se stane,
at strach a hrůza sevře zemi všude,
až od osy svět celý třást se bude,
at svatá Moudrost vlády vydobude
a smíří vše i pokoj stálý zjedná,
že oddechne si pod ní země bédná
cokoliv bude, cokoliv se stane,
vím jedno pouze: spravedlnost bude,
vím jedno pouze: Polska z mrtvých vstane,
vím jedno pouze: v dějin širém vření
náš hrob nám v žití budovu se změní,
vím jedno pouze: vzkřikneme pak vděčně:
«Ty, svatý Bože, budiž chválen věčně!»

1857.

Jos. Hanák: Francouzská literatura za světové války.

Francouzská literatura utrpěla během světové války ohromné ztráty nejen hrdinnou smrtí několika set talentem vynikajících spisovatelů, ale i poklesem literární produkce následkem inobilisace, jež byla ve Francii v pravém slova smyslu generální. Redaktoři i spolupracovníci časopisů spěchali na frontu bránit ohrožené svobody vlasti, takže vydávání většiny periodických časopisů bylo zastaveno. Jedině velké časopisy jako *La Revue des Deux Mondes*, *La Revue Hebdomadaire*, *La Revue*, *La Revue de Paris*, *La Mercure de France*, *S'illustration*, *La Vie Parisienne* vycházely s velkými potížemi. Politické deníky pro nedostatek papíru omezovaly se na nejmenší míru, vycházejíce namnoze jenom o jednom listu.

Spisovatelé dleli na frontě vydávali jen *Le Bulletin des Ecrivains*, v němž podávali krátké zprávy o svých soudruzích, zprávy nezřídka velmi zarážející jako na příklad, že Henry Guillebeaux přijal ve Švýcarech redigování ententě nepřátelského listu *Demain*, že René Prévôt, jenž se před válkou vetřel do francouzské společnosti, se stal hlavním redaktorem hnusného časopisu *Gazette des Ardennes*, jenž otočil Němcům, obsadivším severní Francii

Nepojodivuhodnější činnost vyvíjel za války M. Barres. Jeho práce byla užasná. Byl nejvýznamnějším hlasatelem energie, vytrvalosti, byl s Maurasem, L. Daudetem, Capusem, Fardieuem a Hervéem jedním z průkopníků Vítězství. S hlediska národního byla jeho práce sychovaným dobrodiním. S neumdlévající pozorností a vělou láskou zaznamenával všechny fáse nesmírného dramatu, sbíral zprávy přečetných vojáků, pozoroval, uvažoval, byl bojovkem uzadí, a jak praví N. Beauduin, plným právem si zasloužil vavínu jako Loch, Castelnau, Petain, Gourand a Mangin. Jeho uloha byla z nejslavnějších. Knihy Barresovy napsané za války budou vždy bohatým zdrojem, z něhož ti, kteří v pozdějších dobách budou chtít studovat duševní stav na frontě i v úzadí, duševní stav francouzské rodiny za války, ukázněnost francouzského národa, situaci parlamentu i tisku, budou čerpati poučení, jež by marně hledali jinde. Z nich poznají pravdivý obraz hrdinské Francie, jež byla klidná a hrdá ve chvílích německého vpádu a bojů o Verdun i skroniná za vítězného jásotu nad porážkou nepřítele.

Nejplodnějším z francouzských spisovatelů za války byl Paul Bourget, jenž uveřejnil několik románů, z nichž zvláště jsou pozoruhodný *Lazarina*, právě přeložený Boh. Kyselým, a *Nemesis*,

I v nich se jeví Bourgot jako nesrovnatelný mistr psychologického románu, jenž ve volbě, sestrojení i provedení děje, v ostré kresbě povah jednajících osob nemá soka sobě rovného.

V Lazarině ličí ideální lásku raněného důstojníka a dcery plukovníka na odpočinku, jež dopisy podává o ní zprávy provdané svoji sestře. Lazarina netuší, proč její ctitel váhá vyznati ji tuto lásku; je ženat, byl však nucen se svou paní pro její lehkomyšlný život dáti se rozvésti. Tato vede se svým milencem hýřivý život v opiových doupatech v Toulonu. Pojednou zatouží se smířiti se se svým manželem, ale její pokus narazí na jeho odpor. Chtějíc se mu pomstiti, prozradí Lazarině pravdu o jejího nápadníku. Tento však chce ji donutiti, by to odvolala, a když se vzpírá tak učiniti, ji zastřelí. Zůstane sice neprozrazen, ale Lazarina domyslí se všeho a kouzlem své čisté lásky působí na něho tak, že se vrátí k živé víře a odejde na frontu. Před rozhodným útokem se vzpovídá, jde k sv. přijímání a hrdinnou smrtí odčiní svůj zločin.

Ne méně napínavý a umělecky dokonalý je román *Nemesis*, jenž připomíná slavný román autorův *Cosmopolis*, kresle mezinárodní světackou společnost v perspektivě roku 1914. Jevištěm jeho jest zámek nedaleko Sieny v Itálii, v němž vévodkyně Roan nezová pořádá slavnosti, v nichž poji se bujne všestrannosti renesance s rafinovaností moderní doby. Bourget kreslí mezinárodní společnost ostře a živě, jak dovede jen sám. Pod lesklým zevnějškem přepychu vidíme kypetí nízké vášně všeho druhu. Vévodkyně jsouc opuštěna svým milencem, zbávi se následků tajného poměru. Jiní její napadník, jenž márně se snaží ji si nakloniti, vyhodí ze msty zámek do povětří. A *Nemese*, jež se hrozivě vznášela nad touto moderní Sodomou, vykonavši pomstu, vítězně opouští trosky, jež pohřbily všechnu tu zhyralost.

Značnou pozornost vzbudily dva románky Kamilu Mayranové, vlastně Saint-René-Lalandierové, planeteře H. Taina, jež je vydala pod oním pseudonymem. Akademie jim udělila v 1918 nejvyšší cenu 10.000 fr. První z nich, *Gotton Comistor*, byl původně uveřejněn v *Revue des Deux Mondes*. Jemný obrazný sloh, svěží kresba, neumavující proud vypravování a psychologická prohloubenost by dělaly čest i Bourgetovi. Gotton přehlé z otcovského domu s mužem vášnivě milovaným, jenž opustil ženu a děti. Usadí se v zapadlé vesnici ve Flandrech, domnívaje se, že zde zůstane její nezákonný poměr utajen. Brzy však zpozoruje, že ji její okolí pohrdá. Vypukne válka a, za invase německé jest žena Gottonina milence dělostřelbou usmrcena. Gotton se ujme osíře-

lých dětí chtějíc jim nahraditi matku, marně však se snaží získati si jejich lásku. To ji trápí tak, že pomýšlí na útěk. Pojednou však se jí naskytne příležitost, odpykati si trest za hřích. Když totiž byl jeden německý voják úkladně zavražděn a velitel hrozí, že, nepřihláší-li se vrah, bude vesnice zapálena, Gotton jde k němu, oznámí mu, že zavraždila vojáka, začezť je zastřelena. -- Druhý román *«L'Oublié»* (Zapomenutá) má za podklad podobné thema. Denise Hulcauová, jsouc zasnoubena důstojníkovi, žije se svou matkou v severofrancouzském městě a za německého vpádu zůstane po 30 měsících beze zpráv o svém snoubenci. Matka její podlehne starostem a útrapám. Denise však, silěná láskou, po mnohých obtížích vrátí se Švýcarskem do Francie. Po dlouhém pátrání se doví, že její snoubenec byl raněn, za miloval se do ošetřovatelky a s ní se oženil. Denise myslí nejprve na sebevraždu. Ale její milující duše nemůže zapomenouti na snoubence, ač se jí stal nevěrným. I nalezne posleze sílu, přenést svou lásku na jiné: ujme se osířelých dětí, jimž nahrazuje matku. Thematata obou románů nejsou nová, jsou však podána s tak jemným uměním, že zanechávají v duši čtenáře hluboký dojem.

Ze spisovatelů u nás známějších sluší vzpomenouti Marcela Prévosta, jenž v knize *«D'un poste de commandement»* líčí vítěznou ofenzivu na Chemin des Dames, Piera Lotiho, jenž napsal *«La Chienne enragée»* (Vzteklá fena) a Henryho Bordeauxa, jenž jsa setníkem u štábu 3. armády, napsal knihu plnou nadšení, *«La Vie héroïque de Guinemer»*, jež jest začátkem série knih, v nichž bude opěvati slávu francouzských hrdin.

Zmíním se ještě o básníku Déríeuxovi, jenž za války napsal studii o Baudelairovi. N. Beauduin ji přirovnává k Bertrandovalmu *«Sv. Augustinovi»*, jež právem nazývá nejpodivuhodnějším dílem toho druhu ve Francii.

Největšího hmotného úspěchu dodělal se ve Francii Barbussův *«Oheň»* (přel. H. Jelínek); prodalo se ho na 400 000 exemplářů, jako kdysi Zolova *«Zabijáků»*, *«Nany»* a *«Země»*. Román jest též psán dle vzorce naturalistického.

N. Beauduin o něm správně dí: *«Obraz války je v něm zkrešen, poněvadž Barbusse pozoruje válku jednostranně, poněvadž stále popisuje jen lidskou bestii; odporuje pravdě jako všechny knihy jeho mistra Zoly. Umyslně pomíjí stránku citovou, vnitřní život – tento zdroj heroismu, všechen ušlechtilý idealismus francouzského vojína, jenž se jevil tak velkolepě a důstojně v této válce. A není divu. Barbusse, jenž jako poručík ztrávil u pluku*

jen několik týdnů, nchtěl napsati než novou *„Zkázou“*. Neznal nově Francie, neznal psychologie mladých generací. Po nezdaru svého románu *„L'Enfer“* (Peklo), jež vydal r. 1906, žil mimo mohutný proud obrození, jež unášel celý francouzský národ. Utkvěl na starém stanovisku naturalismu, na pouhém úseku života, líce jen život animální jako Zola a jeho napodobitelé.

Za četby *„Ohně“* často jsme nuceni zvolati: *„Jak jest to pravdivé!“* Ovšem, jest to správně odporováno, ale bylo lze viděti daleko více – bylo lze pozorovati hrdinskou obětavost, sebezapření, odvážnost v útrapách. Na zkrvavené půdě Francie bylo lze viděti apoštoly a hrdiny. A proto spisovatel, jež nedovedl chápati vnitřního života jednotlivců; pohnutek, jež je vedly a učily snášeti nevšlounné strasti, jež hledí na člověka zrakem malíře zvířat – není spisovatelem celým a jeho dílo je nepravdivé. V člověku není jen zvíře, není jen život zvířecí, nýbrž i život ducha. A úkolem pravého talentu jest, objeviti nám tento duševní život a učiti nás jej milovati.

N. Beauduin končí svůj článek *„La production littéraire française pendant la guerre“*, jehož jsem z velké části použil k těmto řádkům, touto pozoruhodnou výzvou: *„Aby svazky mezi svobodným Čechami a Francií se staly přátelštějšími a pevnějšími než kdy jindy, proneseme, je-li libo, přání, že nechceme ve výkladech knihkupeckých viděti roztahovat se ony tiskoviny pitomě pornografické a hloupě lžiusné, jež pokrytecky Němec se zálibou šířil a také překládal, ony tiskoviny, jež reprezentantům *„kultury“* skýtalý záininku, přirovnávati zkaženou, degenerovanou Francii k ctnostné, nepřemohitelné Germanii, Francii ostatně imaginární, zplozenou z ohavného koitu německého profesora s našimi pornografy, Francii, jež zrovna tak nebyla Francií, jako na příklad romány Emila Zoly nebyly ipřirozenou a sociální historií francouzské rodiny za druhého císařství.“*

Pochybnosti, smutek, litost, hněv, zoufalství – všichni tito běsové číhají na každého z nás. Chopí-li se člověk chutě práce jakékoliv, žádný z běsů nesmí se k němu přiblížiti; jen zdaleka na něho vrčí. Člověk se stal člověkem.

Kdo bojoval s nedostatkem a poznal práce pot, jest silnějším než ten, kdo seděl doma u plných mís.

Jest v práci cosi uslechtilého a svatého. Pokud člověk účinně a vážně pracuje, potud opravňuje vždy k nadějím; jen v zahálce tkví příčina věčného zoufalství.

Carlyle

I.

Já v srdce bolu, neklidu
volal k matce zemi:
„Patř, matko, moji na bídu,
lěč mě léky těmi,
o nichž dí se, kdo k nim spěchá,
že mu život, zdraví, těcha
plyne z nich – mluv o Bohu.“

Mát otevřela pokladny;
v zlato rukou hrábla.
„Jen pohled, že jsou bezedny,
ty kdybys čítal po vše dny,
hlava by ti zchabla.“

„A ničím je mi stříbra skvost,

toho tolik svírám,
a diamantů, perel chvost
ni nerozprostírám. –
Jak se mi v lůně rodily,
to ví sám Pán Bůh rozmilý.“

Mě při tom úžas mocný jal,
uklonil jsem šíji –
však v obrat již mne ďábel spjal
jídáštna mnou šíji,
dřív mysl Bohem plamenná
je touhou zlata zniámena.
a srdce v nepokoji –
kdo ztíší je a zhojí?

II.

Tu srdce v bolu, neklidu
opět k matce spěje.
„Hled, matko, moji na bídu,
co se v nitru děje –
ó mluv mi více o Bohu.“

A mat mě vzala za ruku,
vedla k šitým mořím.
„Zde lěk je každou na muku,
konců všecněm hořím,
trudl nechej za hor dálavou,
noř v lázeň mou se modravou,
z vod mých vyjdeš čistý
jako Naiman jistý.“

Tak do lázně mě vitala,
zničit chtíc, co zhnílé,
sůl do vody mi sypala,
chráníc zdravé, milé –
já užasem se mocným chvěl,
když v lázeň bezmeznou jsem spěl.

Ó lázni hrozná, bez břehu,
lázni teplá, hravá,

co jisker, světél ve žehu
na tvé hlati vstává,
ty hasnou, ony vznítí zas
ruč, život, jásot, zvuk a jas!

Ó vlnko žhavá, zlácná,
v líčku červeně, něhu,
kým krása tvá je vznícena
z břehu zas až k břehu?
Zřím barvy, co jich země má
nebe co jich chová,
čím obloha se zažehá,
slunce než se schová.

Kdož by se na tu tajnost ptal
nevím, čím to věru,
že barvu slunka, lesů, skal,
i luny siné беру,
jas jejich že v mé hlati dli
i nebe modř se zrcadlí.“

Jen tolik zřím a tolik vím,
moje hlat čím jásá,

že všecko sladkým tajemstvím
s hůry se mi strásá.¹

Tu skloním v lázni koleno,
k nebi zvedám ruce,
vše co je ve mně stvořeno,
k výši stoupá prudce;
za krásu s hůry vzpínám dlaně,
at duše má je jak ta pláň!

At hoří, plane jiskrami,
žhavými žhne světly,
at zapuzuje noci tmy
duch můj Sluncem vznětlý,
jak květy skví se moře sad,
tak at duch září plný vrad.

Jdu z lázně v srdci pohnutý,
nohu na břeh kladu,

v tom písek a prach vzedmutý
– vichor má v něm vládu –
mě třísni šedou špinou,
smetím á hlinou.

• V prach sednu, kolem pohlednu:
Černý leknín jeden
zřím růsti z vlnek – poblednu,
v krásy té zře eden –
a srdce divě zatluče,
chtíc rvát jej do své náruče.

A starý dravec ostrý spár
v srdce ryje znova;
Viz vzpětí svého k Bohu zmar,
sýček, výr a sova
hudou starou píseň,
kde byl květ – je plíseň – kde
byl květ – je plíseň

III.

„Ach, matko, srdce zraněné
zahoj svému synu,
dej ze svého lék pramene,
podpoi chabou třtinu,
mluv mi více o Bohu!“

Tu máš se přioděla v plášť
– jaká je to krásá! –
jak v celku tak v drobnostech zvlášť
vše v něm barvou jásá.

„Nuž, řekni, synu milý,
nad čím jsi nejvíc zdivený?“

„To, matko, těžký úkol jest,
dit, co nejvíc jímá,
zda květ, jenž ozdobou je cest,
rosa když v něm dřímá,
a po lukách a v polesí
když hýří barev ve směsí.“

„Či zda víc poutá zahrad květ,
sadů městských zdoba,
když růže zřím se vůní chvěť,

lilji přijde doba, –
jsem vždycky stejně zmámený
a zpity krásy prameny.“

Tu máš se mile usnívá,
v blahu tise šeptá:
„Ten plášť tká ruka zářivá, –
jak? máš se nikdy neptá
a neví, jak plášť osnuje;
důvěra má v Bohu je.“

Jak slova ta mi padnou v sluch,
na kolena padám,
mně hoří srdce, plane duch,
u vznícení žádám
se klanět Bohu, tvůrci krás,
po věky věkův, zas a zas.

Ke snitce lauru odskočím,
vinu ji kol čela,
ve zpěvu sobě poskočím
– duše Slávu zřela! –
V tom smích však její zahledla
a hanbou, studem pobledla.

Ach tento smích, ten úštěpek, ó jak srdce svírá!	„Ach, pro ten smích, ten úštěpek, cośi v tobě zmírá?
Já myslil, že jsem zpěvu rek –	Hle, jaký jsi to, synu, rek!
a teď duše stírá slinu si s čela. –	Kde tvá v Boha víra? –
Ohňivá střela!	„O matko, s očí mizí mi kdes za horami cizími.“

IV.

Však zdusím úštěpek i smích! –
Myslí vzlétnu výše,
hvězd pozeptám se nebeských –
odpovědí spíše,
po čem bolně toužím.
A již vzhůru kroužím.

Píseň hvězd.

My prostorami letíme, jakož naše sudba, a s výšin dolů hledíme, jáśá sfér nám hulba – tančíme kolo, vřívě solo.	V tvářích jenom hoříme. zraky žárem planou, písně k tanci tvoříme, širým světem vanou. V před v tanci jarém zimou i jarem!
V své matce sestru naši znej. malická je, malá – my též ji vzaly ve svůj rej, aby neplakala, tančíme v spěchu a bez oddechu.	Zda změříš naši velikost, rozměr naší dráhy, zda spočteš naši kolikost? Oj, synáčku drahý, od nás zvrát svůj hled, závrat tě jme hned.

Však kdo nás reji naučil,
odvět máme dáti?
Kdo jistou dráhu zaručil, –
jak to můžem znáti?
Hoj, sestry, v rej!
ty dolů spěj!

V.

Já na hvězdy si zasednu. nesestoupím dolů, sfér píseň zpívati se jmu konec bude bolu – Teď vkořením se v ctnostech, hosana na výsostech!	Ó neunikne Bůh mi teď světla ve přeletu, jenž skála má a pevná zed, sladkost mého retu – Teď vkořením se v ctnostech, hosana na výsostech!

Tv světe tmavý, sychravý,
bolesti vy kraje,
já posílám vám pozdravy
z jasných světů ráje —
Teď vkořením se v ctnostech,
hosana na výsostech!

Bůh posvíti mi do duše
jasem sterých světů
a nazpívá mě do hlúše
hvězdných písní vznětu —
Teď vkořením se v ctnostech
hosana na výsostech!

VI.

Co teď se stalo, Bože můj,
to já nevypravím.
Jen vím, že známý Jobův hnůj
přestolem je pravým.
Jak ctím, kdo na něm seděl
řadu bolestných neděl!

Jak, blesk jsem k zemi dopadl,
jenž jsem v sférách letěl,
a všecek hanbou pochřádl,
zářný já syn světěl!
Vše kolem zmlklo, úžas, děs!
jen v mojem nitru zuřil běs.

Já píel se s Bohem, válel s ním,
bávaný myšlenek zvedal,
je stavěl v hradbu s úmyslem zlým,
bách za ni ochrany hledal.
A když orkán odporu bouřně vál,
Bůh se mi smál, Bůh se mi smál!

Však přestal smát se, jenž v zemi
jest,
jenž létá na moři větrem,
jenž nebem svítí v lesku hvězd
a zemi ve květu pestrém,
teď zastíel On svou v odporu
tvář,
netrýskla z něho paprsku zář.

Mrákota temná zahálila duši mou,
a přec v ní žehla moc světla,
však odblesků, jež hudly bouřlivou
jak na Sinaji, když se tam přetla
moc bohů egyptských a zastíkvěl
Jahvého jas —

Bože, duši mou spast!

Když jsem se třásl, svíjel jak červ,
ve smrti hledal utěchu,
když v obtíž hlava mi, srdce i nerv,
když řval jsem a zas byl bez
dechu —

tu v zásvitu blesku Boha jsem
shledl,
a úžas mne zachvatil, ztrnul jsem.
zbledl

Bůh se teď nevztýčil z květného
luhu,
nevynořil se z černého moře,
nezvolil za most perlovou duhu,
nekrácel jasných hvězd po pro-
stoře:
v mém nitru se trůn jeho
zvedl,
na něm on k soudu nade mnou
sedl.

Já padl na tvář, nicí se koře —

V dálce kdes matně zasvítila zoře.

Vím, zoře ta že hlásá den, velké světla prouhy, že proroků se splní sen tisíceletí dlouhý, že přichází Hod vznešený, v němž budou hloubky svěceny.	Že o deváté hodině zavane vítr silný, jenž odnese mrak – pak jediné Slunce jas zazáří sdílný; a Ohně že té chvíle snesou se k duši bílé.

Pak v tichém vánku poledne
Bůh půjde přes srdce tůně,
a květů kalichy bezedné
vydechnou přesladké vůně,
a vod zázračných čtverý pramen
zavlaží srdce ráj. – Amen.

František Dohnal:

Problém Krista v moderní krásné literatuře.*

KRISTUS POD ZORNÝM ÚHLEM IDEJÍ SOCIÁLNÍCH.

Je přirozeno, že doba sociálně tolik vzrušená, "sociálními problémy a sociálními ideami tolik prožehnutá, jako je doba naše, nutně vtiskla své znaky také i současně krásné literatuře. Objevil se sociální román, objevilo se sociální drama. Podobně v lyrice a epice. Člověk naučil se pozorovati vše se stanoviska sociálního. Se stanoviska sociálního pozoroval sebe, svět, život -- i náboženství. A to především ovšem náboženství dneška: křesťanství. A s křesťanstvím i osobu Kristovu.

A jak jeví se křesťanství a Kristus v moderní krásné literatuře těm, kteří patří na ně a pojmají je pod zorným úhlem idejí sociálních?

Jsou ovšem někteří, kteří kráčí mimo křesťanství pyšně a pohrdavě a křesťanství chtějí nahraditi všecobecnou, všelidskou moderní humanitou a moderní morálkou, domnívajíce se, že tak rozřeší sociální problémy a odstraní sociální bídu a nesrovnalost, kterých křesťanství prý odstraniti nedovedlo. Taková Ricarda Huchová rekem svým *„Z vítězné ulice“* rozšívá dobrořivost a soucit a lásku mezi *„hubožeji“* z ubohých, mezi vydědence v podzemních brlozích, chce je pozvednouti k sobě, na svoji výši, ke svému štěstí -- dilo také daří se skutečně -- ale ku podivu: jakmile mře

* Viz v předešlém ročníku *„Archy“*.

kouzlo a zušlechťující vliv oné osobnosti, která to působila, mizí i dilo a ubozí vydědenci upadají v předešlý stav bídy a zoufalství...

Jiným zase je křesťanství jen takovým Voltaireovým špoplešným zvonom králů, aby jím drželi davu na uzdě. Křesťanství dobré a nutné je pro obyčejný lid – vzdělaný však ho nepotřebuje. Tak hlásá na př. Bedřich Spielhagen a j. a j. Také Dán Jens Peter Jacobsen nemluví jinak. Vzpomínám známé jeho novely *„Mor v Bergamu“*. Tento záhy zesnulý, kouzlem řeči uchvacující básník, vyslovený ateista, který kdysi v mládí svým napsal: *„Nemí žádného Boha a člověk je jeho prorok“*, ve zmíněné novele uvádí nás do středověku, v dobu flagellantů, do Itálie, kde právě zuří mor. Také v horském městečku *„Bergamo“* řadí strašně tato černá smrt. A tu v zoufalství, hnání děsem nejistoty, zda nejbližší okamžik nebude také pro ně okamžikem posledním, kdy i je skláti hrozná, ze všech stran šlebicí se smrt, v tom strašném stavu duševním zachvácení jsou obyvatele Bergamští bizarním šílenstvím: ještě jednou před smrtí užiti života v divokém opojení a rozpoutání vášni. A péro Jacobsenovo slaví orgie. Vzduch chvěje se křikem, klením a rouháním, chvěje se sténáním umírajících a kletbami ještě žijících. Tu najednou v tu šilici a umírající Sodomu přichází průvod flagellantů. S vyhaslými zraky a zpívající *„Miserere!“* táhnou ulicemi – a Bergamští ustávají náhle ve svém strašném hodu uděšeně zří na příšerné řady flagellantů a jako tajemným jakýmsi poutem tažení plíží se za nimi do kostela. Tam stane se něco hrozného. Šílený flagellant vystoupí na kazatelnu a třikrát zavolá hrozné slovo: *„Žádný Ježíš neumřel za nás na kříži! Žádný Ježíš neumřel za nás na kříži! Žádný Ježíš neumřel za nás na kříži!“* Strašná úzkost zachvátí všechny, úzkost a zléšení. A červený, bříchatý rezník, který před tím v tom divokém hodu nejpustěji klel a rouhal se, tlačí se zléšeně v před a v neslychané úzkosti křičí na šíleného flagellanta: *„Mnichu! Mnichu! Chceš ho znovu přibít na kříž? Chceš?“*... Děsivý strach a hrůza nutí je opět věřit, děsivý strach a hrůza nutí je obnoviti zase klid a pořádek, jež zoufalství porušilo... Je tedy křesťanství zde pouze jakýmsi prostředkem na ovládnutí mass a davů lidských, prostředkem více zastrašujícím než utěšujícím – a na druhé straně pro lid je jakousi výspou, jakýmsi útočištěm, které zachraňuje ze zoufalství...

Ale naproti tomu jsou jiní, kteří pojmají křesťanství vážněji: ne jako pouhý prostředek k ovládnutí davů, ne jako pouhé útočiště v bídě a zoufalství – ale jako základní kámen dnešní společnosti a dnešní kultury, jako základní kámen, na němž so-

ciální pořádek dneška je zbudován, s ním stojí a padá. Tak na př. italský básník Enrico Butti, jehož drama *„Atheisté“* se sensationním úspěchem prošlo téměř všemi scenami italskými.

Konečně je skupina těch, kteří přijímají sice křesťanství rovněž jako základ dnešní společnosti — ale chtějí křesťanství ne, jak jeví se dnes, ne křesťanství církevní, dogmatické, které př. je jiné než bylo křesťanství původní, křesťanství Kristovo. Søren Kierkegaard, Lev Tolstoj, Bedřich Naumann, Max Kretzer, Hans von Kahlenberg a j. a j. — ti všichni vidí veliký rozpor mezi křesťanstvím dneška a křesťanstvím evangelii, mezi učením praktikovaným dnešní společností a učením Kristovým . . . Max Kretzer píše v *„Kázání na hoře“*: „Jsem toho názoru, že je nesutinný rozdíl mezi křesťanským učením a moderní církví jakožto vykonavatélkou toho učení . . . Pohlédneme kamkoliv, všude narážíme na tento rozpor mezi nejjednoduššími příkázáními křesťanského učení a dogmatem církevního učení . . . Denně, každou hodinu, každou minutu máme lež před očima. Pozůstává v tom, co lidé dávají si zdání, jakoby jednali ve smyslu největšího člověka, ale ve skutečnosti ani přibližně neplní jeho nauky, kterou zpečetil krví svou. Největším zločinem jest, že z křesťanského učení udělali přeco, co jeho zakladatel ani nepředpokládal ani nezamýšlel. Kristus chtěl odstraniti ze světa protivy, přirozené i božské; pravo mělo u něho stejnou platnost; plnění svých příkázání učinil odvoláním od rovnosti všech lidí; neboť všichni lidé jeví se mu tvorbou jediného Boha . . . Moderní privilegované křesťanství, zdá se, že nic neví o tom. Místo, aby pronikalo do hloubky, šířilo se vzduchem do šířky. Vybudovalo nádherné kostely, vyšli z něho velcí theologové, zvěstovalo evangelium tisíci jazyky, ale přispělo jen k tomu, že protivy se přiostrily, láska se zmenšila, nenávist zvětšila a stalo se nápomocným k tomu, aby moc několika triumfovala nad přirozeným právem millionů . . .“

A na tomto základě buduje pak Max Kretzer také osobu Kristovu v rozporu s prostředím v románě *„Tvář Kristova“*.

V románě tomto staví Kretzer Ježíše do prostředí současného života moderního velkoměsta . . . Zolovskou podrobností a naturalistickou drastikou vyličen život nižších vrstev na berlinských předměstích: hlad, nouze, nezaměstnanost, pijáctví, neřest, svůdnictví a všechna ta bída jejich — ale nade vším tím svítne náhle zářivá postava Těšitele . . . Je to v předvečer svátku velkonočního. Bez zaměstnání, marně hledaje práci, v nejhorší bídě bloudí berlinskými ulicemi ubohý dělník s dvěma hladovými dětmi. Náhle před horečnými zraky dítě zjeví se Kristus. Také otec ho spatří. A iak v soumraku večerním jde Kristus neviděn a

neslyšen nejbídnějšími ulicemi berlínskými, viditelný jen těm, kteří v tomto světě odumírající víry staví hlad duše nad hlad těla; jde na místa, kde nouze je nejhorší, jde na místa, kde vede se úporný boj o kousek toho holého bytí. jde do komůrky, kde otec-dělník bdí u mrtvoly zemřelého dítěte, sklání se nad mrtvolou, dotýká čela a mluví otřásající slova: 'Spi až po soudný den, neboť království mé není z tohoto světa. Ti, kteří milují, mají býti u mne, a ti, kterých nenávidím, uvidí lásku mou. Ted již nekřísí se mrtví, aby byli vydáni záhubě, a nekoná se již zázrak, aby vztýčen byl nanovo kříž. Proto pravím ti, ty dítě bídy: Dřimej sladce, neboť uniklo jsi zlům tohoto světa. Tvůj otec vykonal pokání, neboť nyní věří, věří všemu tomu, co jen zbožné duše chápají. Proto chci ho a jeho domácí věsti timent životem, aby neutrpěli škody na duši své. Chci je provázeti jako svědomí společnosti, která slova má chová v ústech svých, ale dle nich se neřídí. Neboť lačněl jsem a strádal jsem, dlehl lámal jsem pro jiné, a přece zůstal jsem čist na duši své. Ty jsi nevinnost a já jsem utpení, trní čekají nás vždy a věčně...' Kristus jde v zalostném průvodu, ve kterém otec na vozíku veze na hřbitv u mrtvoly hladem zemřelého dítěte. Zastup plíží se za ním jako omámen. Nikdo neodváží se nahlas promluvit, až najednou uslyšet ze sta hrdel: 'Pán Ježíš!' 'Poprvé stala země uše, dotknuta slepějem Věčně-Jednoho, který přišel, aby viděl, zda krev Jeho přinesla ovoce.' Charakteristické. Náctník cirkve Ježíse nevidí, ani superintendent ani kostelník, ale cítí ho, krev Jeho dotkla se jch. z Jeho bílého čela čtou svou vinu. Sati vycházejí na prázdnou - chudým patří království nebeské. Ježíš u Kretzera stává se zastáncem a obhájcem proletariatu.

Tutež ideu jako Max Kretzer rozvádí také spisovatelka Helene von Montbart, známá pod pseudonymem Hans von Kahlenberg, v románě 'Cizinec'. Kdežto však Kretzer předvádí nám Spasitele v jeho tradiční podobě tak, jak známe ho z evangelií, a tuto tradiční, biblickou postavu přenáší v moderní svět a mezi moderními, dnešními lidmi nachází ho kráčetí a působiti, čímž právě dosahuje účinku tak mohutného - naproti tomu Kahlenberg snaží se vytvořiti jakýsi protějšek k postavě Kristově, muže, který prožívá řadu událostí podobných událostem v evangeliích. Jakýsi tesařský pomocník z Württembergu je tímto protějškem, je oním 'Cizincem', jak v románě je nazýván. Tento 'Cizinec' mluví řečí, která napodobuje řeč evangelií; pronáší myšlenky, které Ježíš pronášel; objeví se řemeslnickému tovaryši na silnici, vynoří se v 'Budíku' ve svatvečer vánoční, vidíme ho na schůzi sociálně-demokratické; vznešená dáma s jezdeckým bičikem v ruce bavi

se s ním, s zajímavým člověkem o světobolu; paní radová pozve ho do svého salonku, kde rozmlouvá s ním o Tolstojovi, Ibsenovi, o Sutnerové a antisemitismu; také pan superintendent, který napsal brožurku proti Harnackovi, má s ním učenou theologickou rozpravu — ale na prosbu, aby kratičce přednesl mu jádro svých spasitelných pravd, obdrží odpověď: «Nemám žádných!» a na otázku: «Stojíte na půdě vyznání apoštolského?», odpovídá «Cizinec!»: «Neznám ho! ... Mluvívá také k zástupům, když sejde se někde větší počet lidu, venku v poli, na cestě někde nebo na trávníku, u rybníka; mluvívá k nim o chudobě bohatství a jak nepatrní jsou ti, kteří vysoko stojí; o chudých duchem mluvívá sladká, tajemná slova; o dobrotě neučených, kteří moudřejší jsou než všechna moudrost a silnější než síla všech ozbrojenců a všech silných ... Malé dítky stávají při těchto řečech kol jeho nohou a hledí na něho velikýma, věřícíma očima, staří lidé překypují v hlubokých rozjímáních ... Citují ukázkou místo charakteristické pro «Cizince»: «Viděl muže viseti na kříži. Obličej jeho spočíval na hrudi a ruce zůstaly rozpjaty; neboť tíže těla byla příliš veliká pro jeho ramena. Trny věncily čelo. Krev kapala z trnových ran. Vytékala z otevřeného boku. Hřebec pronikal tělem a provazy zařezávaly se v hluboké rány. Ale ústa byla široko zkroutena. Ústa křičela v mukách a volala: «Zlízím! ...» Slzy kanuly mu rychle, řekl: «Pane! Znáš Tě? Jsí krásný a nejschietepější ze všech tvorů. Ale já snil jsem o krásě větší než je tvoje. Prosím Tě, abys mně ukázal svou poslední krásu ...» Ale muž na kříži zdal se usmívat. Jeho rány staly se růžemi, a růže padaly rudým, vonným deštěm. Trny kol čela staly se paprsky, které pronikaly z jeho čela jako zář sluneční. Zlatem těchto paprsků stal se svět teplým a zvucím. Ale hadem byl provaz, který dolů padl v klubko se vlna ...»

V knize jsou mnohá místa působivé nálady a uchvacující krásy ale také místa pusté, bezuzdné, fantastické machinace. A čím dále kniha pokračuje, tím stává se zmatenější. Slova Kristova násilně jsou míchána s myšlenkami Tolstoj a Nietzscheho, obrazy stávají se nejasnými a nesrozumitelnými a v druhém díle již vše zahaleno mystikou a symbolikou. Na konec shledáváme se s «Cizincem» v zemském blázinci, kde ubohý pomatenec je k obveselení představených, až konečně ho dva spolublázni v návalu zuřivosti v kapli blázince ukřižují ... Tento strašný konec působí dojmem rozrušujícím — a možno téměř říci — odpuzujícím ...

(Pokračování.)

Jaroslav Novák:
Pablesky všedního života.

(Ze zápisů melancholikových.)

Dnes, kdy po tolika letech zírám v dávnou minulost, nezdá se mi běh života něho faktem, byt faktem smutným byl, ale jakýmsi těžkým snem. jehož podínanující suggestcí byl jsem vržen v prostředí nadobyčejné, které bylo vlivné na celý můj osud až do okamžiku procitnutí, jež vyvolaly vzpomínky a pestré upomínky na minulou skutečnost.

Nuže, navrácen jasnému vědomí a chladné rozvaze, asi jako spáč probuzený z hrozného snu, máje nelíbenou radost nad tím, že příšerná minulost byla pouhým snem, jenže já s pocity opáčnými, nořím pitevní nožik v mrtvolu své minulosti s lhostejným celkem klidem, ba bez soucitu, jako lékař v mrtvolu mladého sebevraha, o němž je přesvědčen, že se mu život zhnusil a stal břemenem.

Mé rádky mají být zároveň i jakousi vnitřní zpovědi, jejíž tíha stále mne znepokojovala, jako cosi, co neprávem jsme si přisvojili, nalezše to kdesi v ustraní beze svědků a nakládajice pak s tím zcela libovolně, jakoby bez odpovědnosti. Avšak dnes, kdy považuji život za zodpovědný nejen sobě, nýbrž i celé společnosti lidské, pokládám za svou povinnost zhodit se té dávné vině aspoň formální touto zpovědí, zůstatenou na pospas libovolné kritice všech mých přátel a nepřátel.

A proto bez dalšího úvodu nanáším své poznatky, sentence tak, jak život mě je naučil znáti a zůstavil v odkaz na stáří Vím, že více již od něho čekati nemohu.

Mnozí, s nimiž jsem se v životě byl setkal, mi častokráte řekli: Jak ceníte život, že tak lehkomyšlně jej pojínáte?

Odpovídal jsem jim bez jakýchkoliv úvah: Myslím, že lehkomyšlností dostal jsem se na svět, lehkomyšlností svého okolí uveden jsem byl na svou životní dráhu, jež mé očekávání zklamala a lehkomyšlností vrozenou přinucen státi se komediantem na jevišti života.

Taková byla tehdá moje filosofie. Hrál jsem před světem komedii, ale pro domo mea hrál jsem také vážné drama, jehož tragičnost mne jaksi nutkala pak před světem přímo k lehkomyšlnosti. Že jsem tudíž tragedii hrál někdy příliš lehkomyšlně, je přirozeno, ale za to jsem se střehl pojímati komedii vážně. Toho jsem byl dalek, a proto celý ostatní svět mi byl tak cizí a lhostejný.

Každý člověk jistě narodí se s převážnou většinou zárodků dobrých a mravních, proto dítě nevinné není schopno ani hříchu ve své dobré podstatě, ale život – ďábel v člověku probouzí špatně vašně a bouří je proti člověku. Mezi nejlepší vlastnosti čítal jsem vždy ideály, které jediné mají tu moc udržeti člověka nad propastí a chrániti jej před zhoubou a zkázou. A byly to vskutku krásné chvíle, snad nejkrásší chvíle mého života, v nichž věřil jsem pevně svým ideálům a spřádal zlatými nitkami nekonečnou síť budoucnosti, v níž ukládal jsem s blahým úsměvem veškerý zářný naděje.

Ale drsný život přece jen potřhal mou zlatou síť, a smavé ideály padaly do neznáma . . .

Jaké jsem měl mládí, ani se příliš nepamatuji. Mysl má upiata jest k věku, kdy domníval jsem se aspoň něco pro společnost lidskou znamenati a uznal jsem sebe již sobě samému zodpovědným.

Tato zodpovědnost připadala mi však velmi obtížnou. Nežli jsem pokročil krok vpřed, rozmyšlel jsem se často celé hodiny, ale konec konců byl též, jako nezkušeného herce na jevisti. Postrádal jsem napovědy a byl jsem jen na sebe odkázán –

V této době setkal jsem se s první ženou ve svém životě. Pravím ženou, neboť nepoznal jsem před tím těchto bytostí. A začal jsem čerpati nový zdroj živé vody pro svůj život, v nějž složil jsem veškeru svou důvěru. V těchto chvílích domníval jsem se býti blízek lidskému štěstí.

Ale není života bez zklamání, neboť naděje v očekávání člověka osud nikdy v té míře nenaplní. Byl jsem zklaman, avšak ne ženou jako fysickou bytostí, nýbrž právě její duší. Nestála ukojiti mé žízně, a vzněty její byly příliš nízké, hmotné a smyslné. Požadavek přírody byl naplněn, ale duše byla výpráhlá příliš. –

A tato první žena zapadla v mém životě jako rozpálený žhavý meteor v hluboké noci do moře ledových krů, v němž se sykotem promění se v kotouč čpavého, dusivého dýmu. I ten se rozplyne a moře jeví opět svou dřívější ledovou tvárnost.

Pak hledal jsem přítele. Neměl jsem ještě té statečnosti, abych cestou života dovedl kráčet sám a žil jsem v přesvědčení, že není dobře býti člověku samotnému. Ne snad ve známém smyslu biblickém, nýbrž více méně z poznatku sobeckého.

Kdo hledá, nalezne. Na neštěstí měl přítel ženu. Duchaplnou, zajímavou bytost, která byla s to žízeň mé duše ukojiti. Nalezl

jsem přítelkyni. I mé přátelství bylo zcela ryzi, čisté, jako její šlechetné úmysly.

Ale hra tato stala se časem přece jen příliš nebezpečnou. Proč? – Nemohl jsem si tenkrát tuto otázku zodpověditi, ale cítil jsem to.

Přítel byl též příliš dobrý, a to mne bolelo. Rozhodl jsem se.

I tato výtečná žena zapadla v mém životě jako rozžhavený meteor jasu malého slunce, které však zůstává po sobě světlou stopu a po západu růžové, přívětivé červánky.

Dlouho, dlouho jsem vzpomínal.

Ale bylo to nutno, bylo tak lépe.

Přišly potom doby těžké, ale já vytrval. –

Po žalosti nastaly chvíle zase radostné, ale já – zakolísal. Bol a utrpení zocelily mě, radovánky a požitky však změkčily a oslabily.

Prosil jsem Boha, aby seslal na mne opět vážné, plodné doby. Lépe v utrpení vzdorovat a bojovat, nežli v hojnosti zmlínat.

Práce a boj s osudem – tot účel lidského života

a tehda jsem věřil ještě v ideály.

Šla světem láska, šla kolem mne. A dotkla se mě lehce svou měkkou něžnou paží. Věřil jsem v ideály a snad proto byl jsem tolik stasten. Domníval jsem se tehda spatřovati účel života ve šesti jak snadno může být člověk blahový!

Ale přišlo zklamání, přišlo rozčarování. Poznal jsem lásku horší než přátelství, která jako upí ssaje krev a odnímá člověku život. Věřím, že láska může být usmrcující, ač mnozí v ní hledají pramen života. Čím vším tedy může být?

A tak studoval jsem lásku jako cit, obsahující v sobě vše, život i smrt.

Pak přišla zajímavá etapa mého života.

Víhl jsem se do práce. Teprve nyní začal jsem chápati pravý účel života a poznal jsem sílu ideálů. Cítil jsem, že jsem celým člověkem.

Lidstvo ku mně hledělo vzhůru a já stál vyvýšen nad nim jako kníže ducha nad svými poddanými.

U mých nohou ležela žena. Ona – která mě milovala, ona, která mě obdivovala, ona, která mě posilovala a podporovala na nebezpečné, srážné cestě k mé vysoké metě.

Byl jsem jí za to vděčen. A snad byla to láska, jež mě k ní

poutala, neboť snažil jsem se nalézt ten cit, po němž srdce moje v ústraní prahlo. — Úspěch hrnul se za úspěchem, mé jméno stávalo se populárním a sláva zdála se oblévatí svým nimbem celou moji bytost. Zlato davu skládal jsem ženě k nohám, ale duši vyhradil jsem sobě. Ta byla mou nejlepší odměnou.

Ale co je sláva? Co je duše davu?

Mé sny byly brzy strženy s výšin nadzemských a roztržily se o tvrdou skutečnost všedního života.

Vanitas vanitatum — marnost nad marností. Začal jsem pohrdati davem, začal jsem nenáviděti slávy, začal jsem proklínati ženu. Nebť bez zlata davu chladla jako kámen a nvní jako hrozná přítěž táhla mě s výšin do kalu spodních proudů. Ano, ten cit, to — co nazýváme láskou, to, co stává se snad časem železným zvykem, svíral mé hrdlo tím újeji, čím horečněji jsem se namáhal vyřknouti ono profanní slovo, které by mne zbavilo všech těch duševních muk.

A tak začal jsem ztráceti víry, tak začal jsem pozbývati ideálů. Světly den mého života chýlil se k západu. Tmavá, bezhvězdná noc začala se roditi.

Byly to hrozné chvíle.

První šediny objevily se na skrání. Zdálo se mi, že svůj boj jsem již dobojoval. K čemu brousiti ještě otupělý meč a křížiti jej se sveřepým osudem? Zdaž má role nebyla dohrána? Mouřenin vykonal své poslání, mouřenin může jít.

A šel jsem. — Napřed jsem propustil ženu. Ne s nenávistí, ne s kletbou, ale se slovy díky za všechny tv světlé, hřejivé chvíle mého života. Mělat i svou zásluhu.

Ponořil jsem se v samotu.

Jako hojivý balsám působila na mou rozbolněnou duši, ze záviděl jsem světcům na poušti, kteří ji zasvětili celý svůj život. V ní naučil jsem se znáti modlitbu své duše, která mě ukoľébala v rajské klid a přinášela toužebný mír. Ona přiblížila mne ku prahu Vládce všehomíra a odhalila ohromnou moc i lásku Jeho.

Oč mohutnější, oč slavnější, oč žhavější byla, nežli všechny ty lásky života pozemského, s nimiž jsem se byl setkal? — —

— — — — a poznal jsem, že vše to, co kdysi bylo, co zdálo se mi kdysi vším, bylo jen pouhou průpravou, pouhým stínem světla, které nyní začalo oblévatí mou bytost.

A dav se mi smál, že trpím, že zmirám pohrdáním světa, a já zmiral blahem poznání života nového, věčného. K tomu všemu potřeboval jsem celý svůj dlouhý život, všednu jeho lásku, všedku jeho pomíjející slávu, ono celé pozlátko, abydi na prahu nového života neoslepl leskem pravého ryzího zlata.

— — Malomocní, nechápající — — !

Lásku jste mi dali a zase vzali, slávou jste mě ověnčili a zase ji strhali, váš malicherný rozmar chtěl mě utopiti v bahně nízkých vášní, ale mé ideály mě chránily a zanesly s okraje záhuby na práh života nového.

Nazýváte mě ironicky melancholikem — směji se vám, a konečně vykřikl kdosi z vás posměšně: blázen! — lituji jej.

Neboť psáno jest: Dal jim Bůh ducha zkormoucení, oči, aby neviděli, a uši, aby neslyšeli, až do dnešního dne. — — —

— — A zle končily zápisky — melancholicky.

Julius Alois Koráb: Děti.

SLEPE DÍTKY.

Cit němé bolesti, jež svírá v prsou dech,
rtům slova oclnává, tak často se mně tknul,
ve hluku městských tříd, v proudících zástupech
když smutný průvod ten se vstříc mi namanul.
Mladických slepců řad! Ó těžko hledět naň,
by srdce nestesklo, by člověk nepovzdych' —
Proč, Pane, dítky ty tak krutou plati daň?
Tak zdrcen jsem vždy byl, pln hořkých dojmů svých,
pln truchlých myšlének, pln vážných otázek...
Než jednou, v slunný den — vzduch svěží teple vál —
jsem zfel tak dojemný, tak krásný obrázek,
ten k jiným pocitům mou duši upoutal!
Před krámkem ovocným, v ulici tišší kdes,
těch nebožátek voj stisněný v hlouček stál --
a smích a jásání jich slyším, hovor, ples...
Co to? Já překvapen k nim zrak jsem upíral.
Dvě sester ctihodných tu vešlo mezi ně
z obchůdku, ovoce jim rozdělujíc všem —
to bylo radosti v té skromné družině!
Kdo tudy jda ji zfel — stál v pohnutí a něm...
Ten jásot nevinný se vůkol rozléhal,
jim každý dojat byl, neb každý cítil hned:
to pravá radost je! Snad nejedem si přál
z nás též ji cítit kdy — leč — toho nedoved'!
V mém nitru nebylo již svírajících muk,
pocitů křivdy zlé, jen soucit jim teď vál,
smír, láska vznešená, již Pán svým duším vnuk.
Jak rád. bych dítkám těm byl očka zulíbal!

DĚTSKÉ „SRDEČKO“

Ty dětské srdéčko, tak teplé, útlé, čisté! –
tys poupě lilie, v růžovém jitra kynu
toužící rozvíti své kouzlo stříbrolisté
s důvěrou oddanou vsříc slunci – Hospodinu!

Jej dychtiv vyčkává tep jemný tvůj a sladký
ve zoře blížení taj, rozkoš divnou citě...
Jej vzývat učíš se s rtů milující matky,
než v brázdu života den bílý postaví tě...

Pln slávy vchází On v tvé nitro bez poskvrny,
jak démant planoucí zážehem Jeho světla!.
Ó, kéž mráz nezmaří, kéž neudusí trny
tu setbu nebeskou, jež v tvoji půdu slétla!...

VĚRUŠČE

Ted chápu lásky Boží nezměrnost,
když v očka Tvoje zadívám se smavá.
Hlub duše víra zjasňuje mi pravá,
že Bůh nám dal Tě, nebes vzácné skvost!

Tě lásce lze jen s láskou, pochyb prost
se vzdát! A srdce rádo se jí vzdává –
Tvůj něžný zjev nás navždy připoutává
k snu věčné touhy démantný co most.

nás vede k Bohu z výspy žití bédné...
Byť duch byl zmdlen, jak zazvoní Tvůj smích,
hned k letu v nadšení on křídla zvedne.

A zpíváš li, náš skřivánku, jak byvá
nám do pláče, jak tonem v nadějích:
Měj Bože dik, to zlaté dítě zpívá!...

Naše kultura učinila lidi velice citlivými vůči každému bolu a bezpráví, aniž by však bol a bezpráví odstranila; dala jednotlivci naději, jež v zájmu všeobecného dobra jsou nevyplnitelné, na druhé straně pak ve prospěch všeobecnosti zapomněla na spravedlivé požadavky jednotlivce, aniž by pomyslela, že společnost z jednotlivců sestává.

Rosegger.

Prokop Holý: Förster jako vychovatel.

Od té doby, co Luther popřel svobodnou vůli člověka, tvoří tento článek vry: u protestantů ve smyslu negativním, u katolíků ve smyslu pozitivním základní stanovisko při reformě trestního zákoníku moderního. Boj o tento článek vyzval již záplavu spisů i článků a zdá se, že záplava ta stále vzrůstá. Daleko činnější a plodnější arci jsou protivníci svobodné vůle. A při tom chovají se už jako dokonalí vítězové. 'Akta ve věcech determinismu (nesvobody při jednání) proti indeterminismu jsou uzavřena', 'při pohledu na konec 19. věku nemůže již problém svobodné vůle brán býti jako problém', čili theorie o svobodné vůli je toliko zbytek zaslého názoru světového! - tak zní to z jejich řad.

Toto tvrzení nenabývá arci pravdivosti ani tím, že pronášeno bývá prvním tonem přesvědčení. Nelze popřít, že determinismus našel četné stoupence, ale to lze vysvětliti v době, jež ztratila namnoze víru v Boha osobního a s nadpřirozenými zhusta zahrnuje již předem i vše nadsmyslné. Ale prostředky exaktní vědy, arci velice pokročilé, a zvláště pouze s vědomostmi právníckými a lékařskými nelze rozluštíti otázku svobody vůle, jež lýchala duchy i velkým již za dob Platonových a Aristotelových, a to časem nemálo vášnivě, ani dnes. Je to otázka v prvé řadě filosoficko-theologická, jak přiznávají i rozhodní zastanci determinismu. Professor Paulsen ve svém spise *'Německé university a universitní studium'* píše na př.: 'Lékaři a právníci zůstávají ve veliké většině beze všeho filosofického vzdělání, a následek toho dle něho jest, že jim ve věcech posledních všeobecných otázek schází pevné zásady a zásadní názory'. A z juristů nejznámějších jeden, prof. Rudolf Ihering píše v předmluvě díla *'Účel v právu'*: 'Úkol prvního dílu postavil mne na pole, kde jsem dilettantem. Litoval li jsem kdy, že doba mého vývoje padla v období, kde filosofie padla v nevážnost, pak je to jistě při tomto díle'. A slavný Viktor Cathrein dodává: '... velký díl laiků i právníků zůstává bez jakéhokoli vzdělání filosofického! -

Za tohoto stavu věci pozornosti zasluhují vývoody prof. Matouše Kurze z kláštera Heiligenkreuz *'O paedagogických spisech Förstrových'* v Chr. paed. Bl. Co tam vykládá o providenciálním významu spisů těch, má (?) nejbližší význam pro Němce, a nebudeme se o tom šířiti. Zaznamenáváme jen všeobecný úsudek o Förstroví, v němž prof. Kurz pravi: 'Byla arci snad doba, kdy nadšení pro Förstra mělo jaksi ráz nekritického obdivu. Tato doba však pro nás (katolíky) minula. My nejen ho obdivujeme, ale spolu zkoušíme. Situace je o to jasnější, že Förster nikdy se

nepokoušel, aby platil za paedagoga katolického. Chtěli-li ho protestanté čítati k paedagogům křesťanským, či ne, můžeme klidně přenechati jim. Vzdělanému katoliku nemohou býti spisy Försterovy na škodu, ví-li, že spisovatel je protestant. Förster sám své protestantské vyznání vícekrát zdůraznil, a jeho postavení ke křesťanství bylo rovněž nejednou předmětem kritického osvětlení. Jakmile pak Dr. Kiefel (viz Archu r. 1918) s důrazem upozornil na protestantské stanovisko Försterovo, lze s větším klidem zabývatí se s otázkou, jaký je prospěšný obsah spisů jeho.¹ Po té professor Kurz poukazuje na to, že protestantismus drží se pevně učení Lutherova o ztrátě svobodné vůle, ale rodina Hohenzollernská stala se právě v době před válkou zárodkem velkého státního organismu, jehož životním zákonem bylo školení vůle v každém směru: výchovu vojenských, úřednických i politických plánů a cílů. Tak setkaly se v protestantismu německém velmi těsně theologická nesvoboda vůle a politicko-hospodářské vyškolení vůle; na straně katolické však ukázaly se rovněž podivné protivy: v kázání a v katechesi učení o svobodě vůle, působící s milostí Boží, v praktickém životě však ve vojensství, politice, výrobě slabost vůle, ospalost, polovičatost, které často budily posměch severních bratří, vůli silných — —

Je přirozeno, vyvozuje potom Kurz, že statistické protestantů citili dávno odpor, jenž vládl mezi učením církevním o vůli nesvobodné a požadavky praktického života, ba i nejvyššími idealy politickými a národními. V ohnisku tohoto sporu stáli arci učitelé a vychovatelé lidu. Proto s živelním jásotem pozdraveny paedagogické spisy Försterovy, poněvadž ulomil osten lutherskému učení o vůli, a na tomto poli uvedl theorii i praxi v lepší souhlas. Bedřich Naumann, pastor a vynikající politik, praví ve svém spisu: «Umnění řečniti! Co je vůle? Měli bychom ji znáti, abychom na ni mohli působiti. Ale kdož ji zná? . . . Je to tvůrce nebo vytvořitel, jež se střídají v prázdném prostoru našeho vědomí? Či je obojí? Nevím o tom nic více než jini smrtelní lidé — ale to vím, že řečník musí míti víru, že na vůli jiných může míti vliv.² Lze si tedy pomysleti, co znamenají spisy Försterovy pro takového politika jako je Naumann. Nelze upříti, že zvláště spis: «Pohlavní ethika a paedagogika» v kruzích protestantských oťrásl silně zrezivělými předsudky proti církvi katolické.

Spisy Försterovy jsou tedy protestantům vědecké ospravedlnění jich školení vůle, ale spolu, pokud zabíhají až ve «drill» («cepování»), mravní a náboženské její prohloubení. Toto relativní prohloubení, jež arci nikdy se nevyrovná a vyrovnati nemůže katolickému učení o vůli a milosti a jež patrně upomíná na pela-

gianismus, je přece jen jakýmsi přiblížením k učení katolickému.

Co však znamená Förster pro nás katolíky? A co by mohl pro nás znamenati? Lehkomyslný Heine ve své *„Cestě po Harzu“* napsal, že katolíci připadají mu jako kupec, který ani neví, co všechno má, a proto majetku svého nikdy neužije. Slovo toto platí zvláště o způsobu, jak zanedbávány jsou poklady katolické mravouky, zvláště poklady theologie asketické od našich homiletických a katechetických spisovatelů. Od doby katechesí Mayových se zlepšilo leccos, od dekretu Pia X o sv. přijímání mnoho. Ale při použití výsledků moderní zkusné paedagogiky o ceně školení vůle dětí a zvláště při použití moderní kultury vůle v našem vychovatelství, či správněji, v proniknutí moderního učení o vůli katolickými názory o svobodě vůle a nadpřirozené milosti musí se vykonati ještě veliký kus práce!

V tomto ohledu má Förster pro nás nesmírný význam, -- nikoli jako náš vůdce, ale jako vůdce našich protivníků, jemuž dlužni jsme jak v jeho omylech, tak v jeho přednostech svrchovanou pozornost.

Je mnoho katolických učitelů a vychovatelů, kteří jsou mu za vazani za velicecenné podněty. Jeho spisy jsou způsobilé, aby nám připomněly odpovědnost, která spojena je se svobodou vůle i milostmi od Boha nám poskytovanými a hodně mocné takové při pomnutí nemůže věru právě učitelům a vychovatelům škoditi!

Eugen Klaudius Kletus: Světlo.

Hledáme světlo, neboť tma zabíjí radost.

Oči touží po světle a duše vzhůru. Vše pozemské nestačí, aby ukojilo žízn niterného života.

Jsou králové mezi žebráky a žebráci mezi králi. Není zapotřebí marného přepychu, aby člověk mohl žiti vyšším životem.

Rozkošnictví otupuje srdce a zabíjí lepší vzněty.

Pohádka o šťastlivcích bez košile je věčně mladá a nová.

O kráse svatých oddaností pravé víry nemohou mluvit ti, kteří ohněm víry nejsou prosvíceni.

Jak může chápati onen, který nepocituje a neprožívá?

Kristus je Světlo a sladký Cíl.

Více lásky ke katolickým literátům! V jednom z novějších ročníků něm. časopisu „Gral“ viděl jsem vkusnou a významnou vignetu. Známy sýček s brkem – kol něho ovínut trnový věnec. A z pera cosi kane – snad krev. Nevím, zda hlubší myšlenka dala tuto vignetu do časopisu, ale pro naše katol. písemnictví má hluboký symbol. Kolikráte rozjímal jsem již o případnosti srovnání křížové cesty našeho jasného Mistra a cesty: již se vleče katol. literát. Ode všech štván a pohrdán, jde na smrt a ti, pro které krvácí a trpí, jdou lhostejně kolem něho – jen několik nábožných žen ho následuje a – lituje. A právě i jim hodí se říci: „Neplačte nade mnou, ale nad sebou a nad svými syny!“ Odsuzují je a ničí protivníci, kteří buď nemají o umění ani zdání a chápají se každé chybičky, již samozřejmě též nejsme prosti, co vítězného trumfu, aby nás mohli u mladých nemyslicích hlav pošlapati a v opovržení uvést. A daří se jim to! Opravdu! Pokud jsem byl gymnasiijním studentem, vždy mne cosi, ne jako hrůza, ale jako nepříjemný pocit, pojalo, když jsem měl v ruce knihu od katol. spisovatele, a – pravidelně jsem ji nečetl. Ještě dnes si vzpomínám, jak jsem s klidem zastrčil do knihovničky Verdaguerovu „Eucharistii“, aniž bych si aspoň obsah prohlédl. Dnes, kdy skoro každodenně pročítám toto rozkošné dílo horoucí víry a lásky, před níž bledne vše, čemu jsem se dříve kořil, nechci tomu ani věřit. Jak to bylo možné? Ba, bylo. A ještě k tomu pokládal jsem se za dobrého, uvědomělého katolika. Soustavně vsuggerovali mi (a všem) přesvědčení, že se kat. náboženství dnes hodí pouze do kostela, do privátního, rodinného života, nanejvýš tak ještě do „Čecha“, ale pro uměleckou tvorbu že jest již dnes vysílono, vyžito. A druzí, kteří hledají cíl umění v něm samem, ti berou nám zase naše prvky a když jich chceme sáti, dle svého svědomí užiti, též bijí katol. literáty jako pochopy krásné myšlenky, jako žalárníky lidského ducha.

Pravda, ty rány bolí. Vždyť katol. literát není v 99·99% chlebařem. Jemu není pero motykou, že by se neuměl lépe uživiti, není mu ani mečem, nikoliv, ničeho se tak nebojí jako řeznictví. Jeho čistá, plamenná duše chce ukázati nezkalené studánky, jež vyvěrají z katol. náboženství a za to – kopance! Tu se často dme hrud a v uších slyší ozvěnu slov: „Bouří lid, brání platiti daně císařovi...!“ Ano, brání klaněti se mod. mocnám, zlatému teleti, molochu veřejného mínění! Při této myšlence chápe se zase pera, jímž mrštil někam pod stůl. Píše dále. Všechno nadšení, svou veškerou vělost přelévá do páchnoucí černi a s ra-

dosti klade řádku za řádkou. Snad to pohne spícími, snad to vyburcuje naše šiky.

Nemýlil se. Ale – to není děkovný hlas: «Ach, již je čas? Toś hodný, žes nás vzbudil!» Ne, jaksi zlobivě to zevšad zaznívá a nad nešťastnou hlavou nadšencovou sypají se výčitky: «Tak krásně se nám spalo, stále musíš nás svými nápady vyrušovat! Proč nás nenecháš na pokoji? Nedá-li ti to stále, tak si piš něco!» «O věčném odpočínutí!» a dobře. Svými fantasmami připravíš nás i o svatý klid. Tak ostře se nesmí vystupovat. Hled, s jakou láskou přesvědčoval Kristus své protivníky. Tvé útočení není křesťanským! Pomalu aby ubohý literát musil ještě odvolat i na kolenou odprositi ubohé nevěrce, že se opovážil ozvat se na jejich milostivé stulce, jež byly jistě miněny dobře, ze samé lásky... Nedivte se, jestliže mu pak přichází na mysl něco o farisejství a jestli vezme uzlovaté důtky a švihá jimi ohavnost spuštění na místě svatém. Boli rány protivníků, ale tyto rány cítí každý dvojnásob ve hloubi své duše. Přátelé, uvažte! Máme mlčeti, když hoří nad hlavou, když praskají již smolné věnce na našich chrámech, nad svatyní rodiny a národa? To bychom byli vašimi vrahy. Nemožno mlčeti! A dále, se smolou nepracuje se v lukavičkách. To bych prosil též si zapamatovati! Není vašim pravým přítelem kdo vás upokojuje, že zbrány pekelné ji nepřemohou! To my též víme, ale kolik duší může zahynouti, kolik národu může být vyvráceno a to pouze líností a věčnou ospalostí. Ovšem i potom bude dál církev, stále, až do skonání světa, ale, probůh, vám nezáleží na tisících spolubratřích?

Co chceme od vás? Nic jiného, než trochu hřejivě lásky k těm, kteří to s vámi nejlépe myslí. Nepočítáme na vděk a odměnu, té dostane se nám až za hrobem, ale žádáme vás aspoň o ten paprsek lásky, jenž by nám osvětlil další práci. Co chceme? Trochu důvěry. Neříkejte, papír jako papír, ten všechno snese. Lže pokrokový literát, lže židovský a socialistický, lže i katolický. A u tohoto posledního bývá to míněno nejupřímněji. Drazí! Věc, již hájíme, je tak svatá, že nepotřebuje klamu, tak vznešená, že ji i pouhý stín nepravdy nejen nepovýší, ale strhne, zhanobí. Že se třeba do novin, psaných ve spěchu, o němž málokdo má zdání, vloudí nesprávná, třeba i vymyšlená, ale od redakce nevědomky za pravdu přijatá zpráva, to přece nemůže nikdy oprávniti zmíněnou výtku. Katol. rodiny, proč nepopřejete ve svých příbytcích místa svému jedinému příteli, katol. časopisu, katol. literátu, jenž ještě – jediný – hájí váš posvátný krb – vaše štěstí! Katol. mladici a panny! Kdo to myslí opravdověji s vámi, aby vás poučil, vzdělal a uchránil před záhubou, již byste snad

později krvavými slzami oplakávali? Rozhlédněte se kolem na spoustu špinavého a ničícího písemnictví! Jest v ní jediný spisovatel, žurnalista našeho tábora? – Neodhazujte, prosím, našich věcí, ale čtete je a jsem přesvědčen, že si je zamilujete. Rodiče! Podkopáváme snad my čtvrté přikázání? Proč se raději nevarujete tiskovin a knih, jež mají přímo za účel podvrátit vaši úctu u dítek a vytváti je vám z obětí? Kněží! Proč i vy chováte se chladně ke katol. literátu? Proč berete na každý básnický obrat hned přísné měřítko a častujete ho kacířstvím a podob. něžnostmi, zatím co až s nesmírnou shovívavostí posuzujete díla travičů našeho lidu? Máme-li desertéry ve vlastních prořídilých řadách, to je již k zoufání. ☹

Kdy se to vše napraví? Více porozumění, více lásky k těm kteří jdou za vás trnitou cestou česk. katol. literátu. Ne úsměvy nevěstek, ale přátelské, mužné stisknutí rukou, podání mužné pravice. To od vás očekáváme. Psal jsem nadarmo tato slova?

I. S. Bořita.

Umělecká neomylnost. Neomylnost ve vědě neexistuje. V umění teprve nikoliv. Život a lidská vdělanost s každým dnem přinášejí nové a nové názory a zkušenosti. Co bylo vědeckým na př. středověku, je nám dnes ve mnohém velmi směšným.

Však pomysleme si jen, jak asi se budou naši potomci na naši vzdělanost dívat za nějakých dva a tři tisíce let! Umělec podléhá buď osobnímu názoru nebo náhledům okolí. Možnost omylu jeví se všude. Ani nejlepší vůle po dosažení naprosté poctivosti neomluví omyl. Omyl však může vésti k poznání chyby a k nápravě. Kritika tone u veliké většině obyčejně v omylech. Mnohdy jsou tyto omyly násilně chtěné, zlovolně již předem vymýšlené. To jest úklad oproti umění i proti tvořícímu umělci. Poslání kritiky však spočívá v tom, aby vzdělanosti a umění napomáhala, a nikoliv, aby pokrok zatěžovala, nebo dokonce umění a vědě škodila. V tom případě mění se kritika v zákeřnost různých klik, spolků, stran a společků.

Chce-li býti umělec ve svém díle vychovatelem a učitelem, musí býti velmi svědomitý, niterně vyrovnaný a duševně i srdcem dobře připraven. Zneužije-li však umělec za jakýkoliv prospěch svého nadání k dílu zlovolnému, je to hřích oproti zákonům umění a lidskosti. Je lépe pro umělce, pakli se poctivě snaží prožít, prožít a oživit svou uměleckou látku, nežli když se snaží býti pokroem za každou cenu, aniž by vycitoval v sobě k dílu a k věci opravdového niterného poslání. Lze dělat cihly, syrečky a boty, ale nelze dělat umění.

Umění musí být tvořeno, tvorba je pak posvěcena duchem a nese stopy nadšení nitrem prožhaveného. Podlehli-li jsme přes to jakémukoliv omylu, bude to spíše tragickou vinou osudu díla, nežli našim hříchem na umění. Ale zrnka vědění a ušlechtilosti, jež jsme nalovili ze svého ducha a ze svého srdce, jistě nebudou marnou setbou. Lidstvo vloví si je z našeho svěření i tehdy, až platnost našich názorů a našeho citění uměleckého bude dalším pokrokem myšlenky a lidské vzdělanosti dávno překonána. Neboť dobré zůstane dobrým pro vždy, právě tak jako se zlato nikdy nezmění ve své podstatě. Tvůrce pak omlouvá poctivá vůle jeho tvorby. Umění v jeho díle zůstane vždy uměním. Tvůrce svůj schůdek v lidském snažení po další vzdělanosti přece byl postavil. Zásluha nezahyne.

Na Lyu Tolstém, na Flavičku Borovském atd. se shledáváme se skutečností, že podlehli omylu a že tyto své omyly svědomitě doznali jako pochybení ideové. Umělec nesmí nikdy zaputile vytrvávati na svém názoru, pakli ho život přesvědčil, že se zmylil. Pakli by tak přece činil, nebylo by to znakem snad pevné povahy, ale zkrtnatělosti jeho ducha.

Stále hledáme nové pravdy a duševně zřijeme tak dlouho, pokud jsme schopni nadšení. Pakli přirozeným rozvojem ideí a věcí přijdeme k novému náhledu, zjistíme to není hříchem na zásadě. Lenost ducha jest největším nepřítelem vzdělanosti. Nikdo není v umění neomylný. Omylům uměleckým podléhají i ti největší geniové. Rozkvět umění a lidského ducha přináší stále nové a nové dráhy, nová prostředí a nové zájmy. Pohyb jest zákonem života. I tak lidská myšlenka musí neustále plati k novým ohnům a k novým zableskům. Tam, kde jest klid, tam bývá obyčejně tlení, větrání a hniloba. Zdravá činnost jest podmínkou k uměleckému úspěšnému se snažení. Poznanými omyly se chráníme oproti chybám dosud nás nepostih-
nuvším.

J. E. Sequardt.

Dvacet pět let své básnické a literární činnosti dovršil letos náš milý redaktor druh a spolupracovník, básník Karel Dostál Lutínov, farář prostějovský. Pětadvacet let už stojí na výspě naši katolické moderny, pětadvacet let už jako vůdce náš bojuje na všech frontách, které nás, katolické literáty, obklopují a na nás dorážejí. Co podnětů, co stikvých myšlenek, co zářivých ideí vzešlo už za čtvrt století z jeho neunavného péra, dovede posouditi pouze ten, kdo sledoval po delší čas jeho neúmornou činnost a byl s ním déle v přátelském styku. Mnohé plány ovšem už v počátku zahynuly, mnohé na poloviční cestě zklamaly,

poněvadž Lutinov namnoze nedostatkem pochopení zůstal osamělý. Leč přes to význam Lutinovův dnes neupřije nikdo. Byl od prvo-
počátku povahou bojovnou, výbojnou, která ho svedla na pole
politické. A politická píseň je ošklivá píseň. A také nevdečná
píseň. Lutinov se tříštil, utápěl své nadání a svou bohatou
literární erudici v bojích osobních i stranických sice pro dobrou
věc, ale na úkor své tvorby, svému básnickému poslání. Lutinov
bil a ubíjel kde kdo. Velcí mužové i literární zrůdy, politikové i
žurnalističtí zmetkové a nedochůdčata, která svou inteligenci ne-
sahala mu ani pod kotníky. Ale přece Dostála neubili. Stojí
dosud pevně v čele našich semknutých řad, aby dále bojoval
proti drakům a saním. Lutinov sám s trpkou ironií vzpomíná ve
svých hovorech literárních a uměleckých ve *«Dni»* svého jubilea.
Vzpomíná tam na svou činnost básnickou, na boje poety –
politika. Nesmíme však zapomenouti na jeho činnost jako fedro-
vatele výtvarných umění a uměleckého vkusu, hlavně v oboru
umění církevního, kteréžto činnosti by se měla věnovati zvláštní
kapitola. Lutinov byl a jest též vzácným causeristou a literárním
kritikem. Naše obec čtenářská se zájmem čítá jeho *Hovory* ve
«Dni», kamž se s nimi přestěhoval z *«Našince»*. Též v našem
«Obzoru rodinném» přispívá ku zvýšení úrovně lidového mě-
síčníku svými *«Kulturními rozhledy»* a uveřejňuje ve svém *«Ječmínku»*
«Kulturní listy». Za jeho příkladem členové družiny pokračují v
pražském *«Lidu»* (*Jano*) a zahajují novou činnost kritickou v
«Našinci» pod názvem *«Literární ovzduší»*. Doufáme, že se tak stane
i v jiných listech, až naše mládež, náš katolický inteligentní
dorost chopí se péra. – Právě se mi dostal do rukou epigram
Lutinovův, před nedávnem psaný, na němž stěží oschl inkoust.
Neohrožený bojovník, snad ani nevzpomenuv na své pětadvacití-
leté jubileum, projevil v něm tiché přání. – a tohoto přání
jeho používám dnes, abych je po tolika bojích, zklamáních a
bolestech pětadvacití let přednesl jemu pro další jeho tvorbu,
pro příští čtvrtstoletí, které nechť jest pro něj dobrou pokoje i
dobrou uznání:

Přání.

(Třeba do památníku).

O, být jak deštiček májový!
Jen zlatem a vůní vše skropí,
jen zašustí, zaperlí, osvěží
a nenechá blátivé stopy.

Dr. J. Ř.

Umělci a umění. Umění předchází vždy širšímu se snažení
ve vzdělanosti. Onen národ, který kaceřuje své umělce, podvra-

cuje též svou vzdělanost v jejich základech. Pohlíželo-li by lidstvo na umělce jako na zbytečné příživníky, zajisté by muselo zůstat barbarským. Umění jest právě tak zapotřebí lidstvu jako chleba, soli a vody. Umělci jsou přední stráží národní vzdělanosti. Bohatství národa může se propadnout, i on sám, ale nikdy nikdo nevyhladí stopy jeho umění a jeho vzdělanosti, po nichž půjde lidské plémě z popudu žízně vlastního ducha i tehdy, když by z celého národa nezůstalo ani jednoho jedince, ba snad ani jednoho bastarda. Proto umění a vzdělanost národa musíme klásti výše, mnohem výš, nežli jeho bohatství pozemských statků. Zákonodárství musí upravit správný poměr občanstva k umění a povinnost státu k umělcům. Musejí minout doby, kdy plané na př. vojákování pohlcovalo miliardy, co zatím vzdělanost se krčila v hladu po koutech a umění umíralo na hnojišti. Proto zahynulo Rakousko. My ale žádáme, aby naše republika žila věčně. Lidu našemu musí býti učiněno umění a jeho plody přístupnými a dosažitelnými, neboť umění jako složka sebevýchovy jest nepodcenitelné a nedocenitelné. Církev katolická má nesmířitelné zásluhy o umění všeho směru. Chrámy katolické církve byly mnohým milionům lidí jedinou příležitostí, kde umění do sebe ssáli všemi takřka smysly a kde se uměním povznášeli a sílili. J. I. Sequardt

O slovinské literatuře napsal několik zajímavých myšlenek Dr. Ivan Pregelj. Psal je in margine Grajenaurovy 'Kratke zgodovine slovenskega slovstva' a uveřejnil je v posledním 5. a 6. čísle lublaňského 'Casu'. Správně zdůrazňuje, že dějiny slovinské literatury mají dvě období, z nichž jedno pracuje usilovně o vývoj a rozvoj literárního jazyka, druhé má pak heslem umělecký pokrok slovinského písemnictví. Pregelj upozorňuje na řadu problémů, kterými se bude teprve slovinským literárním historikům obírat - problém národního svérázu, otázky metrické, nedostatky slovinských pokusů o velký román, nedostatky dosavadní produkce dramatické - a zachycuje několika směle vřazenými rysy celkový obraz vývoje krásného písemnictví na Slovinsku. Bystré a zajímavé své poznámky zakončuje těmito dvěma odstavci:

Kráčime vstříc nové době slovinského literárního umění. Kdy spadnou první zralé plody? Možná, že už brzo. Možná, že strhla světová víchřice i velice kulturní národy v desetiletí, v padesátiletí úpadku a podlomila i náš kulturní růst. Doba není příznivá oslnivému rozvoji umění. Bude nám přetřpěti svoji i světovou krizi a bude nám vlastní silou vstáti k nové hodnotě, k vlastní hodnotě. Nacionálně politická jednotu není totiž také ještě zá-

rukou mocného uměleckého vzrůstu. Itálie a Německo živořily ubozeji než kdykoliv dříve pod cizími vlivy, ačkoliv politicky zesílily. Goethe je ještě stále Goethe a Dante je Dante. A snad zůstane i Prešeren ještě Prešeren a Cankar nějakým slovinským Manzoniem: Shlédl sjednocení a zemřel.¹ Dále píše:

Jenom ještě několik poznámek k budoucnosti katolické slovinské moderny. Poznal jsem jasně, že katolická moderna usiluje výrazněji, důkladněji, vědomě umělecky po plnější a dokonalejší formě i obsahu než slovinský dorost, který se sdružuje kolem *„Ljubljanského Zvonu“*. Tradice formy je v *„Ljubljanském Zvonu“* silnější než v *„Domu in Svetu“*. Ale já bych té formální tradičnosti nehaněl. Spíše bych pokáral upřílišněnou honbu po uměleckosti, již se oddávají spisovatelé v *„Domu in Svetu“*. Katolického umělce, umělce, který dává jaksi stále tušiti vznešenost katolické estetiky, nemohu si představit v šatu dneška, módy a s výrazem kosmopolitického vkusu, sensace. Naši kritikové spěchají tak divně rozřešiti Mahničův problém v slovinské literatuře. Řeknu pouze tolik: Člověk, který tak hluboce pochopil Gregorčičovu báseň *„Olivě“* jako Mahnič, zasluhuje, aby se k němu sáhlo a po něm pak k studiu katolických estétů a katolických klasiků, především Danteho. Ale nyní je nám čisti artism expresionistův vedle Danteho v *„témž listu“*. Expresionism je móda, snad jenom nový ism², ale Dante je genij všech časů a zemi. A zdravého silného katolického umění bude Slovincům třeba. Katolickému umělci pak není umění samo sebou účelem a není mu pouhou snahou po nové, individuální formě a vlastním výrazu. Slovinská literatura byla dosud sociální, i budoucí katolická musí ji zůstati. Služte národu je jméno Krásna a Dobra a nepřestujme romantiky subjektivismu! Nedej Bůh, abychom dokonce koketovali pro pochvalu a uznání komilitonů druhého světového názoru!³

Mirko.

Kontessa Lara. Literární črta.

Již bez ducha je tělo; z vosku takřka zdá se
lic ostrých rysů – krve rudlá stužka
táhne se od srdce a mizí v stíhlém pase
černého šatu – vedle kouří puška.

Bez lásky jak ten Satan, Chiméra jak zládná
šla prostřed viny, zoufalství již blízká,
trhala srdce láskou žhoucí, sama chladná,
výbojná chvíli, prodajná i nízká.

Než po zradě a lži, když zapomenout hledá

genia nitro, ozve se hlas divných znění.
jenž v noci bez snu srdci, čelu usnout nedá.
neb sám Bůh káže: „Mez je překročena
a pro ni – ženu podlou odpuštění není.“

Zabij ji – musíš – had je ona žena!

„Trest“ nadepsala básnička tuto, znělku, kterou si předpověděla svou smrt, nejvýše tragickou. Večer 30. listopadu roku 1896 ozval se v jedné domě římském výstřel a v krvi ležela na zemi básnička, která v jedné své básni nazývá se sfinxou.

Zastřelil ji její milenec, jenž odporně a netvorský ilustroval její román „Il romanzo della bambola“ (Dívčí román).

Tragický skon si přivodila svým jednáním, svým životem milování, nevěry a zrad. Kontesa Lara je téměř ojedinělým zjevem v italské poesii, ona je meteorem na nebi zbloudilé literární tvorby, která originálností vyžitého srdce ženy jedny odpuzuje, druhé dojíhá. V roce 1883 vyšla v Římě kniha „Verset“, v níž slavena byla Jásko. Autorem jejím byla žena, která skývala se za pseudonymem „Contessa Lara“. V literární obci italské vyvolala živý zájem a debatu „Co je to za ženu a odkud je?“. Našlo se, že mladou básničkou je žena, která narodila se v Cannes z otce Angličana a matky Rusky. Vychována byla v „Sacre Coeur“ v Patizi a jmenuje se Eva Kattermol. Mladická kráska vzala si za muže důstojníka bersagliera Lužena Mancini, který jednoho dne přistihl ji v akty se svým přítelem, kterého potom v souboji připravil o život. Později chtěl se mladý básník pro ni zastřílet. Mladá básnička cítila se vinou a odešla do Florencie, kde chtěla žít v ústraní. Tam vydala pivou svou knihu veršů „Pisně a guirlandy“ v šestnácti letech jsouc již delší čas vdaná. Ve Florenci psala též do časopisů. Potom přesídlila do Říma, kde vydala onu famózní knihu veršů „Rok na to vydala v Turíně knihu hrubých novel pod titulem „Tak to je“. 1892 román „Zamilovaná“, 1893 „Historie lásky i bolesti“ a 1896 „Román děvčete“. Po její tragické smrti sebrali přátelé její i zbožňovatelé posmrtně její verše, v nichž uveřejněna byla i znělka „Trest“ a které objasnily vnitřní, rozbouraný a demonický život talentované ženy, která žila však jenom svým nízkým choutkám, náklonnostem a tužbám. Sama ve své básni „Sfinx“ ukazuje, že ona byla světu krutým dítětem a zvláště mužům; dítětem rozmaru, které nemilosrdně trhlo květy kerů i květin, aby po nich šlapalo, které nelitostně trhlo bělostná i pestrá křídélka chycených motýlů, aby se na jejich bolestech páslo i těšilo se jimi. –

Co na tom – kdo mne svádí,
ať je to ďábel nebo anděl.

— — — — —
Dnes polibků dlouhých požáry
a zítra snad již prokletí,
když zlomeny sliby nevěrné
a zbyla nuda objeti. —
Polituj, soustrasti třeba mi,
jen nelaj ženě – děvčeti – !

Al. St. Novák.

Ruskinovy názory o umění obsahuje přednáškový cyklus 10 stavitelství a malbě, jež konal na podzim r. 1853 v Edinburku. Ve vývoji vzdělanosti a tedy také umění jsou podle Ruskina tři velká období: 1. doba klasická, která začala zároveň s pohanstvím; 2. doba středověká, která se počíná vyznáváním Krista a 3. doba novověká, jejíž počáteční je popírání Krista. Všechno staré umění bylo náboženské v tom smyslu, že jeho hlavním účelem bylo náboženství, kdežto přepych a požitek byly mu věci druhotnou. Naproti tomu všechno moderní umění je světské, poněvadž hlavním cílem jeho je soukromý přepych a požitek, kdežto náboženství v něm ustupuje do pozadí. Kdo učiní náboženství svým hlavním cílem, učiní je svým veškerým cílem: nemá jiného díla na světě než dílo Boží. Kdo však nabídne Bohu místo druhé, nenabídne mu místa vůbec. Mezi starým uměním náboženským a novým uměním nenáboženským je také takový rozdíl jako mezi světem a temnotou. Ve třináctém století umění bylo veliké, protože bylo oddáno náboženství, jaké tehdy bylo – i když náboženství to nebylo křesťanství právě, křesťanství čisté. Ale kolem r. 1500 umělci začali místo života Kristova malovat život Venušin a Bakchův; a pokudavelcí mistrů, jak se jim říká, malovali tu a tam svatou rodinu, malovali ji k vůli krásným dětem nebo krásné ženě; většinou však v obrazárnách nenajdeme z té doby leda Flory, Pomony, Satyry, Gracie, Bakchanály a Bandity. Pokud bylo účelem umění učiti mravnosti, pravda byla mu věcí hlavní a radost z krásy věcí podružnou; jakmile se přestalo učiti mravnosti, pravda se mu stala věcí vedlejší a krása věcí hlavní. F. Chudoba.

Z pražských jarních výstav. Umělecko-výtvarný ruch v Praze od prohlášení svobodné republiky se zmnohásobil. Ku starým výstavním sálům přirůstají různé salony jako houby po dešti, vystavuje se i v improvizovaných místnostech. Kvantitou tedy roste, ale kvalita nevykazuje dosud žádné značnější plus ve výtvarné tvorbě. Z vysoce zajímavých výstav byla – bohužel už posmrtná – výstava Preislerova v Rudolfině. Podán tu byl přehled jeho

tvorby, sestavený pietně od nejmladších let. Dech se přímo člověku zatajoval před jeho barevnými visemi a pohádkami, mezi nimiž i ty nejjednodušší náčrtý prozrazovaly lví dráp. Obrazy jeho nepředstavují hlavně v poslední tvorbě nic realního, jsou to jen poetické abstraktní hymny na krásu, půvab a jemnou barvitost lidského těla, postaveného do pohádkového okolí. V Preislerovi nám odešel veliký mistr, krácející po stopách francouzských vzorů, ovšem ale svou českou, originální notou. Jemně umělecky citící duše budou jeho předčasného skonu vždy želeti – V rektori Klementina vystavuje (ve prospěch Českého srdce) náš moravský rodák a jeden z nejlepších českých dekorateurů, mistr Alfons Mucha tři obrovské obrazy z cyklu *Slovanská epos-peje*, kterou umělec po jejímu ukončení (má obsahovati dvacet gigantických pláten) daruje městu Praze. Mucha pracuje na vele-dile už od roku 1911 a má dosud hotových 11 obrazů z dějin všeho Slovanstva. Jeho mecenášem je Američan Charles Richard Crane. Měl jsem o Muchovi názor, že příliš se utápí už ve své dekorační maše, že se opakuje, že vlastně už nekráčí vpřed. Aspoň jeho poslední drobnější výtvo-ry, zejména návrhy na různé dekorace, poštovní známky atd., mne v tom domněni posilovaly. Nez vystavená tři plátna v Klementinu můj názor ku mne velice radosti z kořene vyvrátila. Mucha zjevil se mi v nové geniální krase, jak pojetí národnostního, tak i koncepce výtvarné: *Slavnost Svantovitova*, opírající se o motiv z báje, postřídá jisté realnosti a soustředěnosti. Za to ale ntyptychon (*Kázání Husovo*), *Milic z Kroměříže* a *Schůzka na Kráskách* jsou výtvo-ry prvořadě spo-jující v sobě historickou velikost i dekorativní nádh-eru. Nejpůsobivějším však obrazem jest realisticky po-jaté *Zrušení nevolnictví na Rusi*, obraz kolos svou velikostí i velkolepostí a uměleckou krásou. Naturalistické pojetí ruského lidu v zimní stařáži před zamrznutým Kremlem, podaným v uchvatně zajímavé technice stí-kači, působí na nás dojmem, že všechny ty zobrazené postavy žijí a dýchají před námi. Získal jsem před Muchou nový, oprávněný respekt.

V (P. R. D.) (pražském obecním domě) vystavovala Jednota umělců výtvarných. Oficiální kritika pražská staví se obvykle na zamítavě stanovisko oproti jednotě, a mnohdy právem. Umělci tam seskupení tvoří sice solidně v ustálených poetických tradicích, ale zřídka kdy přinášejí něco nového, originalního, co by obzvláště zaujalo. Toho rázu byla i letošní jarní výstava. Pro omezenost prostoru nebudu se širě o jednotlivcích zmiňovati. Největší počet děl vystavoval Jakub Obrovský, člen Sdružení výtvarných umělců moravských, v němž svého času, když se otevíral umělecký dům

v Hodoníně, kladly se velké naděje. Jeho obrazy letos vystavené však nás sklámaly. Nevidíme v nich žádný krok vpřed. Jsou to tytéž nudity s draperiemi a barvitou scenerií, jako před lety. technicky, leckde virtuosně, leckde zase ledabyle provedené, lidské maso, dávané na umělecký trh za přemrštěnou cenu. Obrovský se utopil ve své dřívě dobyté slávě a vyrábí za peníze po továrnicku. Překvapením měly býti jeho plastiky. Ač spřízněná kritika je jimi nadšena, nedovedly mne pohnouti k většímu obdivu. Jsou to pouze dobré, konvenční práce. Ani mladí adepti v Jednotě nepodávají nic význačného, naopak mnozí z nich jeví ještě značný ráz výtvarné nedospělosti. Jiní zase kráčeji ve vyšlapaných cestách Obrovského. – V Topičově Saloně vystavovalo po expozici francouzských válečných plakátistů, kteří nám ve svém oboru ukázali mnoho zajímavého a originelního, sdružení českých umělců grafiků „Hollar“. Výstava byla dobrá. Můžeme si směle přiznat, že grafika dneška stojí na vyšším stupni, než ostatní výtvarnictví. Konůpkův cyklus „Don Juan“ svou smělou koncepcí dává tušiti vysoké umělecké citění autora. Šimon, Stretti, Stretti-Zamponi, Braunerová, Silovský a Preissig svými díly dokazují svou osvědčenou zdatnost. – Titíž umělci, sdružení v „Hollaru“, vystavovali nedávno v Prostějově. – Současně jest otevřena výstava maleb a kreseb zesnulého kreslíře Emila Holárka, autora šíravých „Reflexí z Katedrismu“, o níž budeme referovati příště. – a.

Doznáváme, že nam dosud v našem časopise chybí opravdová literární kritika. Je to trpké sice, ale pravdivé doznání. Mnoho našich členů i při zvěci zajímá se o novinky na našem literárním trhu, plní jimi své knihovny, ale ku kritice, která by jistě zpestřila obsah naší revue a vzbudila zájem čtenářstva, jeví ani ne tak odpor, jako naprostou indolenci. Druhá část členů Družiny a našich přispívatelů omlouvá své mlčení zase nedostatkem finančních prostředků, za něž by si mohla dnes tak drahé literární novinky opatřiti. Už totiž uplynula ona aurea aetas¹, kdy nakladatelé si cenili literární kritiky a zasílali soustavně časopisům novinky k posouzení. Dnes obecenstvo často bez výběru skupuje knihy. Každý bezcenný skvár je rozebrán. Nakladatel nepotřebuje kritika. Tím však se cenná literatura zakopává. Proto Družina se

usnesla, že zajistí si finanční prostředky, aby mohla literární novinky kupovat a o nich pak ve svých edicích dle pravdy a zásluhy referovat. Čím dříve bude onen záměr proveden, tím líp. Hora ruit!

Pro osvobození české knihy boří některé noviny a pravi: Říkejte to znalci v Praze, v Brně, v Olomouci, všude: česká kniha nebyla osvobozena. Zapomněli jsme na ni. Pořád se prodává v privilegovaných obchodech jako šafrán a drahé koření, zatím co by u nás dávno měl býti poměr zcela jiný. Kniha přestala už dávno býti luxusním výrobkem, dávno už není lékem a opiem, dávno stala se všeobecnou, potřebnou věcí, kterou by si mohl koupiti každý takřka za každým rohem. Snad by se potom i jinak rozhoupal náš knihkupecký

trh, který je v zajetí několika opravdu kapitalistických podniků a všelijakých firem, kterým na rozšíření knih celkem nezáleží. Uvolněte knižní trh! Pusťte plný proud amerického podnikatelství do tohoto shnilého života! Jsme moderní lidé. Chceme být kdykoliv a kdekoliv rychle a bohatě obslouženi. Otevřete krámky antikvářů, aby naše mládež změňovala čiperně přečtené věci za doplatek za nové! České knižnické poměry volají opravdu po nápravě. Zdravého v nich není pranic. A musí se napravit. Mladé Brno a mladá Morava nepustí to se zřetele.

Uvidíme! Ale myslíme, že jen svépomoc může přinést nápravu.

Petr Bezruč ve slovinském překladu. Právě tak jako je v naší bohaté překladové literatuře zastoupeno slovinské básnictví pouze dvěma, třemi sbírkami, má slovinsky čtenář jenom několik knížecích přeložených českých poezie. Franciškův Levstik, který se naučil česky hlavně jako olomoucký bohoslovec, přeložil Slovincům Královédvorský Rukopis, bedlivý sledovatel nejvyšší naší literatury Ivan Lah obstaral svým krajanům překlad Máchova *„Máje“* a Volná Myšlenka vydala před několika lety Havlíčkův *„Křest sv. Vlády“* mítat. Tot téměř vše, co mohl Slovace čísti ve své mateřštině, neboť jeho časopisy nepřijímaly téměř ani nahodilých ukázek našeho básnictví. Teprve v poslední době upoutalo několik našich spisovatelů pozornost slovinských básníků a překladatelů. Je to především Otakar Březina, z něhož uveřejnil několik ukázek Dr. F. Grivec, a Petr Bezruč, jímž se obíral Otton Župančič a Ivan Albrecht.

Albrecht poznal Bezručovy básně kolem roku 1910, kdy studoval ve Vídni práva a psal první novely a verše. *„Slezské písně“* působily naň neobyčejně mocným dojmem a již tehdy se obíral Albrecht myšlenkou,

že je přeloží. Ale teprve po několika letech se ozval a uveřejnil několik básní a letos konečně vydal nákladem Slov. soc. Matice Bezručovy *„Slezské písně“*, jimiž si zavázal stejně Slovinci i nás. Mimo tři básně, které otiskuje v mistrných překladech největšího slovinského básníka Župančiča, přeložil *„Slezské písně“* Albrecht sám. A nutno doznati, že je jeho překlad dobrý. Misty ulpívá sice příliš pasivně na slově i slohu originálu na úkor měkkosti i hudebnosti slovinštiny, ale celkem vystihuje šťastně ducha i ráz nesmrtelné Bezručovy knížky, která se těší na Slovinci zaslužené pozornosti. Dobrý informační úvod z pera Dr. V. Martinka vykoná také jistě své poslání

Mrko.

Zajímavou podrobnost sděluje v paderborské revui *„Das heilige Feuer“* H. Herz. Žije mnoho let ve švábské krajině, která je na rozhraní žilvy katolického a protestantského. A tu vypožoroval: Je-li v katolické obci na prodej nějaký pozemek nebo statek, koupí jej protestant ze sousední vesnice. Opak doznal nezpůsobným způsobem vznikly v čistě katolickém švábském kraji lotové protestantské distriktní farnosti. Zakoupil-li se protestant v katolické obci, dochází zpravidla k tomu, že brzy se dostane do obecního zastupitelstva. Katoličtí usedlíci, prodávše svůj majetek, odstěhují se s touto hroznou peněz do přímýšlových krajů a buď již sami nebo v dětech splynou s vlnou proletariátu. Herz dokonce dospívá k uzávěru, že řady proletariátu rozmnožují katolici, kdežto protestanti zmocňují se kdysi katolické půdy! — Nemohl by nám některý náš čtenář sdělit, zda podobný zjev, o jakém píše se v *„Das heilige Feuer“*, lze pozorovati i u nás tam, kde se katolíci stýkají s protestanty?

O. L.

Psal Shakespeare svá dramata? Francouzský historik Abel Le franc vydal roku loňského dvousvazkové

dílo, v němž dokazuje, že některá dramata (na př. *„Marné lásky snaze“*, *„Bouře“* a j.) Shakespearova psal William Stanley, syn knížete Derby, pozdější 6. hrabě Derby. Tlupa Shakespearova hrávala u Stanleyových a Stanley, vášnivý milovník divadla, o němž i tajná policie zjistila, že se zabývá výhradně psaním kusů pro herce z povolání, dle mínění Le Francova dělal téměř úplně dnes Shakespearovi připisované kusy, dával je herci, ponechávaje mu na starosti toliko vystředění určitého rysu nebo určité posy, což je specialitou hercovou. Hrabě Derby psal dramata po celý svůj život, ale nikdy neměl tolik autorské ješitnosti, aby dal na ně své jméno. To ovšem znesnadňuje řešení problému znesnadňuje a proto i Le Francovi, jenž sva tvrzení vešměs přiléhavě dokládá, nepodařilo se zajímavý literární problém rozřešiti definitivně.

O. L.

„Cesta“, zábavně-poučný literární deník, který loňského roku po zastavení *„Národních listů“* takouskou policií počal vydávat redakční sbor tohoto deníku a který v celém svém prvním ročníku vycházel na hrubém, nevzhledném novicovém papíře, oblékl se do druhého ročníku v lepší roucho. Má obálku s pěknou typografickou úpravou i slušný papír *„Cesta“*, která vznikla jako podnik nouzový, narychlo a skoro bez programu, vykoukala – to musíme uznati i přes to, že stojíme v jiném tábore – po stránce literární notný kus práce. Ize to posouditi už dle pouhých jmen autorů, jichž příspěvky, at básnické či belletristické, byly do listu přijaty. Dobře dva tuety mladých adeptů literárního umění tu debutovalo. Celkem vystřídalo se v *„Cestě“* za první rok 70 básníků, tedy počet značný. V průse uplatnil se především K. M. Čapek-Chod, jenž uveřejnil tu delší románek *„Dceruška Jairova“*. V II. ročníku začíná první díl pražského románu *„Jindrové“*. Redakční kolega Čapkův Ignát Her-

mann otiskl v I. ročníku první díl *„Feličkova románu“*, jehož druhý díl vyjde v ročníku letošním. Vedle nich jiných ještě 50 autorů přispělo do *„Cesty“* belletrií. Bohatou však byla hlavně část článková, v níž probírána opravdu spousta témat. Besídka vynikala zejména Macharovými *„Videňskými profily“*. Neméně bohaty byly rubriky referátové a drobnosti. Ovšem nesmí se zapomenouti, že *„Cesta“* bohatostí a rozmanitostí obsahovou vynikati mohla, ježto první její ročník má na 1500 stran dosti velkého formátu a pisma poměrně drobného. Typ časopisecký, jaký *„Cesta“* vytvořila, se mi velice zalíbil a proto také o ní referuji. Myslím, že by ze vzoru *„Cesty“* daného, mohli i redaktoři našich časopisů dosti poučení a čerpati pro svou vlastní praxi.

— k

Přikrý posudek o dramatech Jiřího Mahena pronáší v *„Lipě“* (řídí Křtěna Svobodová) kritik D. Pravi: Když vzniká drama, v časných svých stadiích nehotovosti bývá často k nepoznání, osklivé jako tvor ještě nenarozený, podivně zrostlé a netvarné, že by se nikdo nedohádal přísti krásu a souměrnosti, řádu a souladu v něm. Jiří Mahen přišel často nechává dramata svá v tomto stadiu, bať že nemá trpělivosti ke zřad nebo že dale nemůže. Zda tomu tak či onak, ne rozsoudivš. Ale jisto je, že od *„Janošáka“* až k *„Písmu života“* cesta jeho psaní jest takovými mrtvolami, jež všechny a toť jediné, co na tom tuhného hynou týmiž ubytěmi, touž autorovou zafjatostí, týmiž škodnými prostředky, týmiž pohodlím, týmiž nedolohněním. A ony odhalují Mahena jako talent bez vývoje, ulpělý na zvycích, jichž kdysi nabyl, a obrábějící bez proměn nejružnější náměty touž neúčinnou, levnou, povrchní methodou. Jeho práce proto netvoří nijaké dráhy. Jiří Mahen stojí. Protož jest nejvyšší na čase hleděti, aby nepádl. — I když snad přisý D(ela) ve všem úplně pravdy

nemá, tož jistě ve výtce nedonošeni-
nosti je pravdivý. Touto přepodivnou
vlastností trpí i mnohé básně Mahe-
novy. Jsou vnitřně i zevnějškem bez-
tvaré, kus nezhnětené hlíny, suroviny.
Claudius.

Alois Zábranský (Baltazar Pe-
lyněk): Břehule, čili poslední Hastr-
man na Hané. Trilogie. Knihovna
Zvonu. Nakladem Unie v Praze.
Cena 11 K. Naříká se stále na
moravský separatismus, ale je velmi
málo kniž moravských autorů, které
by byly vydány v Čechách. Jednou
z takovýchto bílých vran je Zábrans-
kého Břehule, z části pohádka,
z části sžíravá kritika překotného
zsvětového a moderního zemi-
dělského (spokroku) na naší drahé
Hané. Autor je bystrý pozorovatel,
který z vlastní zkušenosti prodlěl
celou tu řadu zvelebovacích akcí a
agrárních operací na Hané, jež pod-
robuje nemilosrdně, ale místně kritice.
Jeho pero ostře se zařezává i do
politického agrárníctví, které vyko-
ristováním půdy a mamónářstvím
očimlo z poetické Hané moderní
poušť. Zábranský, poeta, právník i
humorista, ponechal přes své rea-
listické partie v knize své fantasie
volné pole, zabořiv i do historie,
takže svou knihu poněkud rozšířil.
Přes to ale jej upřímně vítáme a
přáli bychom si, aby s Bystřinou,
Vyhlaďalem a ostatními hanáckými
autory nezapoměl, že jsme snie ešče
aký tade . . .

Ze slovenské literatury. Slovenský
básník Martin Rázus, evangelický
kněz, vydal novou knihu svých básní
To je vojna! Básně tyto vznikly
v letech 1914-16 a nesou znak
smutku a bolu, jaký tehdy na duši
slovenské ležal. — Vyšla i kniha
dosud málo známého slovenského
poety Kovalíka Ustianského.
Vyšla hned jako I. svazek sebraných
spisů. Básně obsahují 4 cykly
Balady a pověsti, Z pút k slobode,

Kainovo dielo a Krb. Kovalík je
profesorem už na odpočinku, muž
ve věku a jen maďarský teror (byl
totiž na maďarské škole) mu bránil
vystoupiti veřejně už dříve. Verše
Kovalíkovy jsou plynné a jednají o
prostých tematech. — Básník Janko
Jesenský, který se nedávno jako
legionářský nadporučík vrátil z Ruska
a je nyní županem Gemerské župy,
vydal v Turč. sv. Martině sbírku veršů
Zo zajatia!. Jesenský patří mezi
nejlepší básníky mladší slovenské ge-
nerace. On vlastně vytvořil moderní
slovenský verš. Claudius.

Památník na I. pracovní sjezd
studentských sociálních sdružení v Ol-
mouci na květnou neděli 1919. Vydal
redakční kroužek v Olmouci. Na-
kladem ústředí katolického studentstva
československého v Praze. Cena ne-
udána. Milá knížka. Im milejší,
že se v ní hlásí tak energicky k životu
a k práci na poli osvětovém, sociálním
a náboženském naše mladá, hlavně
laická katolická intelligence, které jsme
dosud měli velké nedostatky. Olšahem
knížky jest zajímavý protokol o schůzích
v olomouckém katolickém domě, kde
na dvě stě mladých, nadšených hlav
se ozvalo a projevílo své stanovisko
k našim snahám dosavadním a vy-
týčilo své cíle další, na nichž má
budovati svůj příští obrodný a reformní
program. Kéž jen nadšení tak spon-
tanně projevové neuhasne. Už řadu
let se organizuje naše studentstvo,
ale praktické výsledky jsou dosud ne-
patrné. Po vystudování nám většina
bývalých pracovníků mizí, zapadá bez
ohlasu. Kdo je vinen? Zdá se, že
my sami, kteří dosud studentstvu vě-
nujeme málo pozornosti hlavně po
stránce materiální. Zde třeba nápravy!
— a.

Klub přátel umění v Olmouci
uspořádal jarní výstavu svých členů
a hostů v místnostech (Kunstverein).
Až na několik málo prací nebyli jsme
s výstavou spokojeni. Měli jsme domej,

jako by nás umělci chtěli odbývat podružnými pracemi, od nichž chtěli své ateliery očistiti. Prodejní cena výtvorů byla vzhledem k jich ceně přeměřená. Práli bychom si, aby i ve venkovských výstavách bylo více dbáno autokritiky, zejména pak aby výstavní jury byla aspoň o sto procent přísnější. S jednotlivostmi se nebudeme dnes zabývat, poněvadž polovina ani za to nestojí. —a.

Sdružení výtvarných umělců moravských vystavuje zase poprvé po válce ve svém domě v Hodoníně. O zdařilé výstavě přineseme v příštím čísle referát. a.

Karel Wellner: I. album čes. Olomouce. 9 leptů a 6 původních litografií. Nákladem autora. Cena 200 korun. Akademický malíř, profesor české realky v Olomouci, Karel Wellner předkládá naší veřejnosti druhou svou zajímavou a umělecky cennou edici svých grafických prací jeho cyklus „Olomouc ve sněhu“ vzbudil svého času nemalou pozornost litografie v druhé edici, které svou vyspělou technikou prozrazují další pokroky autorovy na tomto poli, zdají se mu předčítati jeho lepty, ač ani tyto nepřeslouchají cenných ovzích kvalit výtvarných. Wellner jest mistr v podání pochmurných nálad zimních, v líčení zasvězených domů a architektur, výtvarný poeta podvečerních soumraků a nočních zakoutí, mdle ozářených blikavým svitem lamp. Jeho denní nálady působí poněkud tvrdě, nevystihuje ostrý svit slunka a přesné oltřanění vržených stínů. Český dnes Olomouc, starobylé město moravské, našel ve Wellnerovi nadšeného obdivovatele svých architektonických krás. Tytéž motivy podává už několikrát vždy z jiné stránky a objevuje nové zastřešení

půvaby, patrné pouze oku umělce. Těšíme se na jeho edice další. Jest pouze na naší veřejnosti, aby materiální podporou autoru v jich vydávání napomáhala. —a.

Soutěž. Redakce „Dorostu“ vypisuje tímto soutěž na krátkou povídku, jejíž rozsah by nepřesahoval 6 stránek formátu „Dorostu“ a obsah by byl vzat ze života mládeže. Konkurovati mohou práce umělecky tenké, dosud neuveřejněné, původní. Kopkursní lhůta končí dnem 15. září 1919. Práce zaslány buďtež doporučené na redakci „Dorostu“ Praha II, Spálená ul. 15, a označeny heslem, do zalepené obálky budíž připsáno jméno a adresa autorova. Pro nejlepší práce určeny jsou tři ceny 100, 50 a 25 korun, kromě obvyklého honoráře. O soutěži rozhodne porota, sestávající z předních mladých literátů katolických.

Spolek českých spisovatelů belletristů „Máj“ v Praze nám sděluje: Není pravda, že seriózní instituce českých spisovatelů belletristů „Máj“ vydala sensační, mravně schátralý a perversní román německého dekadenta H. Everse „Alhaine“, ale jest pravda, že román tento vydalo jiné akciové družstvo nakladatelské od spolku „Máj“ naprosto odlišné, jak to v novinách již bezpočtukrát konstatováno. Není pravda, že dalším podobným kulturním činem jest proslulý biograf „Maják“ na Smíchově, takéž na vůli spolku čes. spisovatelů připisovaný, ale jest pravda, že řečený biograf jest má jetkem a ve správě tétož akciového nakladatelského podniku, s nímž spisovatelský spolek „Máj“ není v nijaké souvislosti. Tím odpadáji i další dedukce téže zprávy o českém spisovatelstvu.

SEN

Spím hluboce – Noc* Michel-Ángelova –
leč slyším vše, co kolem mne se děje.
Změt hlasů tvorstva ve sluch můj se leje,
checht rouhání i zoufalosti slova.

Já vidím vše: Jak lest své léčky snová,
nevinnost pláče, neřest jak se směje,
jak demagog lid táhne ve své reje
a pod škraboškou tyran pouta ková.

Vše vidím, slyším. Obrovské mé oudy
však ve smrt spjatý spánku strnulosti,
tu leží jako kámen, jak kus hroudý.

Leč jednou zahřmí trouba Andělova
a bleskem vstanou vzpružené mé kosti
a třeskem zdráždila Satanova.

KDYŽ JSEM BYL HOCEM, ČASTO JSEM SI PŘÁVAL...

Pst! – Ticho! – Nekřič! – Nehulákej! Uč se!
to stále slyšels – doma – na ulici – –
Všude náš výskot zdravých plic a srdcí
z morousství rušil staré podagristy.

Člověk si nemoh' z plné síly výsknout,
by neutřil si pár notných štulců
a špatné mravy, horší konduitu...

* Socha ve Florencii.

A tu jsem často prával sobě vyjít
ven z města, v luka, v dálku široširou,
kde nerušil bych morousů těch starých –
a tam si výsknout, výsknout z plných nader
a zavolat až na druhý kraj světa.

Já cítil jsem, že v prsou zvon mám zvučný,
že lví mám hlas, že překřičím i hromy!

A jednou vyšel jsem si s druhem v luka
a odstoupil jsem, dlaně zdvihl k ústům
a zakřik' ze vsí sily – – Čekám – čekám,
jak hlas můj zahřmí přese vsi a města,
přes hory, měsíc, přes pouště a srázy
a jak se kolem země z druhé strany vrátí –
pobouřiv svět, jenž zvědavě se zdvihá . . .

- A zatím – hlásek můj se sotva zatřás'
nad lučinou, že zaslech' jej můj soudruh
a nikdo jiný v celém širém světě –
ni viska nejbližší, co dohodil bys!

Zklamán se vracím. Nuže, nemám sily,
bych svým hlasem probudil svět celý?

A od té doby častěji jsem zkoušel
hlas svého ducha -- do světa jej pouštěl . . .

Přes vsi a města, přes hranice vlasti
můj letí hlas, má píseň třepotá se .

Zda kolem světa jednou se, mi vrátí?

MLADÁ RYBÁŘKA.

Tu stojíš nad udicí
jak může před květem --
půl pannou luzných lící,
a půl jsi dítětem.

A nevíš, jak si krásná
jak jaro v rozpuku --
hle, motýl pomatěný
ti sedá na ruku!

Ó, jen se neukluni,
zříc v křišťalový chvat,
až uziš na ulici
se slunce třepotat!

Tu dleho, květe štlhlý,
jenž zříš přeludem --
komu puk asi budeš
ty jednou osudem?

PROVISORIUM.

!Když přijdeš domů z potulky,
proč napolo jen se svlékáš?
Proč hůl na rámě zavěsíš?
Což někoho ještě čekáš?!

I čekám. Čekám kohosi,
je daleka moje cesta,
já jsem jen chvatným poutníkem
do dalekého města.

!Když přijdeš domů z práce své,
proč na půl jen židle sedáš?
Proč pohodlně nesedneš?
Proč pokoje si necláš?!

Odpustíte, drazi, odpustíte:
Mně nestojí to za to,
já musím brzo dále jít,
než štěstí mi bude vzato.

!Když za stůl tebe voláme,
proč nezasedneš v klidu?
Proč jenomh stojе pojídáš,
jak při východu Židů?!

Já, přátelé, jsem také Žid!
Z Egypta cos mně žene,
ven z ciziny, ven z otroctví
do země zaslíbené.

Zde všechno nazpět ubíhá
a stárne – jen si všimni!
Celý ten život na světě
jest jenom prozatímní.

Jen dál, až tam hůl odhodlit
i roucho zaprášene
a bez břemene, volný žít
v té zemi zaslíbené!

Jan Kárník: Vespere...

Skonává den... Pod přikrov soumraku ho kladou;
vykrvácel probodnut temných nocí zradou.
Z bezdných hlubin blankytu černá noc již v klínu
nese kalich tajemný, kalich snů a stínů.

Vzplály hvězdy nad lesem ve stříbrném svitu,
mlčelivá družina věčných eremitů.
Patře v jejich známení, vzpínám k nebi ruce,
prosbu šeptám pozornou za ty, kteří v muce
skončí dnes svou krátkou pout a před tváří Boží
poklesků svých břemeno třesouce se složí.

Kam, ach, dojdou na nocleh, starost zlá je kruší...
Popřej, Pane, dobrou noc zabloudilých duší,
z čel, jež vinou schýlená, vyhlad hříchů vrásky,
popřej synům ztraceným usnout v klínu lásky!

B. Konařík-Bečvan:
Legenda o velikém utrpení.

I.

Když opat provedl nově přibylého kněze Augustina klášteřem a pozemky jeho a když mu představil kněze a ukázal bratra orače i zahradníka, bratra hospodáře, mlynáře i kuchaře, stoláře i tesaře, pravil:

— Zbývají nám ještě bratr voskař a bratr včelař. Zasluhovali, abych ti je přede všemi představil, ale živil bych tím jenom zbytečně žárlivost bratří. Pracují až na konci sadu, sami jsou obdivuhodnými květy duchovní zahrady našeho řádu. Nepochybují, že se ti zalíbí. —

Opat vedl kněze předlouhou zahradou ovocnou. Léto chýlilo se ke konci a jablka zrála. Augustin bral nejkrásnější, jež padlo do trávy, do rukou, ssál jejich vůni a prohlížel si zálibně jejich barvu, dar dobrotivého slunce.

— Doufám, že se ti bude líbiti v mém klášteři, — pravil opat, pozoruje tiché nadšení knězovo.

— Nemýlíš se, otče opate! — přisvědčil mladý mnich. — Jsem vlčen generálu řádu, že mně poslal sem. Líbí se mi kraj, líbí se mi i dům tvůj, i podivné rázovité postavy mnichů v něm. Lahodí mi klid lesů i zahrad tvých. Doufám, že se upevni zde moje nevalné zdraví a že budu moci se oddati službě Boží i svému umění nerušeně. —

Když vyšli z vlahého stínu starých jablek, usmála se na ně v plné záři sluneční klášterní idylla.

Na šedesát ulů stálo na konci zahrady ve dvou řadách za sebou. Byly to objemné kláty se střískaním, pomalované roztočivě. Tu se šklebilo veliké, žluté slunce, tam hvězdy se skvěly, jinde byly obrazy zvířat, květů, lidí.

Do rozesmátých úst slunce, do středu třípytných hvězd, do kalichů květinových, do očí nebo do huby zvířat hnaly se ze všech stran dělnice, spokojeně si bručíce a jásající nad bohatstvím pelu.

Několik ulů ve středu bylo jen obileno a neslo jméno Ježíše, Marie, otce Benedikta a několika oblíbených světců řádu. Byly jako čisté, cudné svatyně uprostřed rozhyřeného světa.

Augustin byl nadšen tou podívanou. — Otče opate, to nejkrásnější překvapení jsi mi nechal naposled. Tento koutek dovedl vytvořiti jenom veliký umělec. Tot drahokam tvého kláštera. —

Opat se usmíval, jsa potěšen nadšením knězovým. Mezi ulý

pobíhal malý, suchý mužik v mnišském rouchu. Byl asi hodně starý, vlasy i vousy měl bílé jako květ jabloně. Zhlédnuv přichozí, jak stojí v rozpacích, volal z daleka:

– Nebojte se příliš. Sedne-li vám včelka na čelo, jenom se divoce neohánějte. Jsou všechny dobré a plny lásky a neublíží vám. Oženete-li se, budete-li rukama divoce a zoufale do vzduchu se rozháněti, řeknou si: Aha, tu je náš nepřítel! a bodnou. Ne z nenávisti, včelka neumí nenávidět, ale z pudu sebeobraný vás bodne! –

Vida, že hosté nedají se vliedným jeho slovem zlákati, aby přistoupili blíže, šel jim sám vstříc.

– Ach, bojíte se přece! Nebojte se! Jsou laskavé, zabzučí vám sladkou píseň do uší. Jsou dobré, starají se nám o zlatý med. Pečují o světlo oltářů našich. Jsou dobroditelky naše, pomáhají nás žít. –

Opat srdečně se pozdravil se starcem a představil mu nového kněze.

– Buď vítán, otče Augustine. Zdraví tě jeden z nejmenších bratří. Pokoj Kristů buď s tebou. Zabude-li ti smutno, přijď se potěšit nejkrásnější hudbou, jakou má země Boží. Vekrade-li se ti do srdce ropucha nudy a nečinnosti, přijď kleslou duši pohledem na moje dělnice pozvednout –

Po růžovém čele a po bílých vlasech starcových pobíhaly včelky. Jedna bzučela v dlouhé bradě. Bratr je něžně sebral, přimlouval jim sladce jako matka dítěti, až dojatý jeho láskou vznesly se do horkého vzduchu.

Augustin nespouštěl oči s malebné postavy starcovy a s jeho království Mnich zatím se chválil:

– Otče opate, třeba je sklonek léta, přece ještě některé včelky po druhé se rojí. Lilie, Jiřienka, Beran i Lev se po druhé rojíly. Dnes čekám, že vyjde druhý roj ze Slunce. Pohled jenom na ně. Právě zatmění je tam. Černá se to jako noc a hučí to jako bouře z dálky. –

Opat se rozesmál:

– Pojď, otče Augustine, raději přihneme. Ani zatmění, ani bouře nemiluju. A lásce tvých včelíček, starý brachu, také nevěřím. Doprovoď nás kousek, navštívíme bratra voskaře. –

– Běžte, ihned vás dohoním. Jenom si nachystám troudu a křesadlo ku rojení. –

Opat šel zvolna s knězem dále. Oba se usmívali.

– Na toho že žárlí bratři? – ptal se s podivem Augustin.

– Ano, pro jeho lásku ku včelám. Po Bohu nemá jiné lásky. Hovoří stále o nich, ano již při snídani vypravuje svoje spý o

královnách, dělnicích a trubcích. Nenalézá dosti ochotných uší. Je bratřím obtížný svým zájmem, nechápají jeho vřelosti, nazývajíce ji bláznovstvím. —

Už tu byl stařec. Švitořil neunavně:

— Ještě bratra Marina jdete navštívit! Jsme nejlepší přátelé, já nejstarší, on nejmladší. Naše řemeslo nás spjalo k sobě. On svého paní Marcii bez mého medu, ani voskovic bez mého vosku nedokáže. Je odkázán na mě, na moje včelky. Mezi námi nesmí být nelásky. Nad naším hněvem by věru ani jednou slunce nezapadlo. —

Zamířili všichni tři ku kamennému nízkému domku ve druhém rohu zahrady.

Stařec otevřel dveře a vypouštěje hosty dovnitř volal:

— Marine, vzácní hosté přicházejí. Chystej Markův chléb i nápoj medový, abys je uctil. —

Na pozdrav příchozích zazněla sladká odpověď stříbrného hlasu:

— Pokoj vám, pokoj vám všem. —

Mdlá vůně vosku ovanula hosty. V rohu jizby byl krb s ohněm, nad ním visel měděný kotel. Na stole bylo plno vosku a krásných žlutých svíc. Na mísách cínových bylo žluté zboží medové. Na jiném stole dřevěné formy na Markův sladký chléb. Odevšad vanula dojemná čistota a pořádek.

Od ohniště vyšel hostům vstříc mladičký mnich, bezvousý, růžové tváře, modrých očí, plavých, kučeravých vlasů, štíhlé, ohebné postavy. Zrak mluvil o nebeské čistotě a jemně vykrojený ret o úsměvném klidu duše.

Opat hovořil:

— Marine, přivádím ti nového kněze. Ať jej dobře obláčíš k oltáři Božímu. Ať pečuješ o jeho lněná roucha. Ať bdiš nad jeho posvátnými nádobami. Ať svítí na jeho oltáři dobré svíce. Otec Augustin jest z cechu svatého Lukáše. Bude u nás zdobit svaté knihy. Budeš-li někdy potřebovat rady, jak vyzdobiti svíce na hod Boží, jakou podobu dáti svému sladkému zboží, obrať se s důvěrou na otce Augustina. —

Mladí mniši na sebe pohlédli a ve zraku obou jako by se zatřpytila nekonečnost. Oči i úsměvy jejich jako by si vzpomínaly, v kterém životě a na které hvězdě se libaly.

Bratr včelař neměl rád ticha.

— Marine, nestůj v rozpacích. Kristus k tobě zavítal v hostech tvých, nuže, přijmi je a ucti, jak křesťanský mrav káže. Cínové mísy prolomují se pod tvým sladkým zbožím a ty bys nás nechal, lakomče, odejiti s prázdnou. —

Marin s sebou tihl a již snášel lahůdky, sladké chleby nažloutlé na cínovém talíři, a nabízel je s rozkošným úsměvem hostům.

Brali si a okoušeli a chválili výrobky Marinovy.

Tento se vracel ku práci. Blíže krbu měl postaveno na dřevěném stojanu řadu trubíc, do nichž byly provlečeny bílé, lněné provazce. Nabral z kotlíku cínovou naběračkou roztavený vosk a naléval jej do forem.

Ruce se mu třáslý. Dvakrát přelil vosk a s němou výčitkou podíval se na opata.

Představený porozuměl.

— Nebudeme tě bavití, Marine. Bůh buď s tebou a požehnej tvé práci. —

Bratr včelař zůstal u Marina, a hosté brali se stínem jabloní ke klášteru. Opat pozoroval divný zmatek na Augustinovi a předešel jeho otázku:

— Divíš se, že i Marin je nemilován, a ptáš se, kdo nemůže milovati milého, plachého děcka. Bratr včelař, atsi, je to stařec povídavý, stále má jenom svoje včeličky na rtech, dovede býti snad obtížný; leč nevstíravý hoch — komu může býti břemenem? Ale nebylo vždy tak. Ještě nedávno byl miláčkem celého kláštera, a dnes, mimo kněze a mimo bratra včelaře, vidím ve všech očích špatně tajemnou žárlivost a nenávist k Marinovi. A přece ho nijak nevyznamenávám. Řešil jsem se z prvu, že vše jest pouze nevinné škádlení, ale přesvědčil jsem se ku svému žalu, že jest tu cosi hlubšího. Do jiného kláštera Marina pošlati nechci. Nemohu ani. Má tu hrob svého otce.

Augustin stanul v úžase

Jak, Marin dítětem mnicha? —

Mnicha a kněze k tomu, — děl opat. — Před lety zaklepal na dveře našeho kláštera životem zničený muž. Zemřela mu milovaná žena, a on nemohl naléztí uklidnění ve světě a v jeho radostech. Myslil si, že ten klid nalezne bezpečně ve zlech klášterních. Vida jeho velikou pokoru a také touhu po dokonalosti, nezamítl jsem prosebníka. Přijal klášterní jméno Eugenius, oddal se studiu theologie s veškerou pilí a nadšením a projevil i touhu po kněžství. Doporučil jsem jej biskupovi ku svěcení. Bizo se stal Eugen ozdobou našeho domu pro svoji přísnost mravů, pro svou učenost a horlivost v kazatelském úřadě. Občas mě však zarážela u něho chvilková zadumčivost, ze které se těžko probouzel. I udeřil jsem na Eugenia, žádaje ho při svaté poslušnosti, aby se mi svěřil se svým bolem. Neváhal, nevzpíral se, ba, bylo patrné, že jest vděčen mému rozkazu. — Máám, otče opate, — pravil, — ve světě svoje dítě. Svěřil jsem je sice

dobrému, zbožnému příteli, ale jsem přece jenom znepokojen o blaho a spásu vlastní krve. – Potěšil jsem Eugenia. Vysmál jsem se mu, tou bolestí že nebylo mu třeba tak dlouho se trápit. Dovolil jsem mu, aby jel bez otálení pro své dítě, jež si může vychováti v klášteře. Eugenius k mému podivu hlasitě zaplakal. Ale najednou se vztýčil, usušil slze a radostně a odhodlaně přijal moji nabídku. Vydal se neprodleně na cestu a přivedl po třech týdnech své dítě, Marina. Vychoval si je ve své celle, naučil jej čísti i psáti, latině i filosofii... Ve svém dětství byl miláčkem všech bratří, kteří se předstihovali v něžnostech k dítěti. Jakmile však z dítěte vyrostl mladík, jenž přijal naše klášterní roucho, ustoupily něžnosti škádlení a po smrti Eugeniové hrubostem a nenávistí. Snad dokonalost jeho andělské bytosti je dráždí k odporu. Ostatně bratři sami nejsou si vědomi, proč na Marina nevráží. Kárám-li je, jsou na rozpacích a mlčí. –

– Ale nechápu, proč se nestal Marin knězem? – podivil se Augustin.

– Sám jsem měl Eugenia k tomu, aby Marina poslal na další vzdělání kněžské. Ale otec dával mi stále vyhýbavě odpovědi. Před dvěma lety náhle zemřel. Marin jej našel ztuhlého klečeti před Ukřižovaným v celle. Bol mladého mnicha byl nezničitelný, až jsem se bál o světlo jeho rozumu. Pokoušel jsem se Marina samého přemluvit, aby se dal na kněžství, ale odpovídal tak vyhýbavě, jako otec. Konečně, myslím si, že ještě není nic zmeškáno.

Docházeli právě k hospodářským budovám. Augustinovu novou otázku zaplašily hrozné kletby a nadávky, jež vycházely ze stájí. Z těch vyrazil veliký, černý kozel, který jal se skákat po rozsáhlém dvoře. Za ním lhal se s vidlemi vysoký, ramenatý mnich s rozčezenými rezavými vlasy a vousy. Mával vidlemi hrozebně, jako by chtěl poklešené zvíře probodnouti.

Vykřikoval: *apage, satire, apage, satire!*

– Neunikneš mi, naberu tě na svoje vidle a zanesu do dalekých černých hor. Ohavo, poslední z pohanských bohů, zmetku, proč se tlačíš k obydlím lidským? Co hledáš v posvátných zdech kláštera? –

Kozel úzkostlivě mečel. Zelené jeho oči svítily jako smaragd, brada jeho se třásla. Vzpínal se, poskakoval a zase v kruhu pobíhal kolem zuřivého mnicha.

Opat vztáhl ruku a zvolal:

– Marcelle, bratře Marcelle, drahý bratře Marcelle, ustaň! –

Teprve když třikrát opat zavolal, stanul Marcel, ale ruka jeho hrozila stále vidlemi jako stroj.

– Čím ti ublížilo, Marcelle, zvíře? Mluv! –

Marcel udýchán a zpocen vysvětloval v krátkých, trhaných větách:

– Otče, nevěř svému zraku. To není kozel, tot satyr. Kde se tu nabral, nevím vyložit. Snad šel z dálky za našimi kněžími, když se vraceli od pohanů, a vloudil se sem, aby nadrobil tu něco zlého. Vešel jsem před chvílí do stáje a zahlédl jsem, jak tancuje, kopýtky si podupává a píská na jakýsi nástroj o mnoha kratších i delších pišťkách. Div mu břicho neprasklo, tak se nadouval. Hlavu měl jako ďábel snědou, ploský nos, růžky na hlavě, točil se, nafukoval, pískal a pískal. Zvolal jsem na svatá jména, v očích se mi zatmělo, ale než jsem sehnal vidle, letěl ze stáje kozel. Jistě se vtělil satyr do něho. Otče opate, dobré naše zvíře páchlo sice, ale nyní tu vše páchne peklem. Otče opate, necitíš zápach pekla? –

Kozel, potěšen, že není již pronásledován, zalezl do koutu dvora a svítil zlyma, zelenýma očima na svého nepřitele.

Opat napomínal vldně horlivce:

Marceli, co tě to jenom napadlo zase. Nedej se namíti přeludy. Nehledej všude ďábla a zlo. Kdo s Bohem se obírá, nevidí všude zlého. Radim ti, abys šel na hřbitov a pomodlil se za klid své duše. Ne, neodmlouvej. Při svatě poslušnosti ti poroučím, běž ke hrobu –

Marcel opřel vidle ku zdi stáje. Zahrozil ještě jednou pěsti kozlu, udělal tři kříže ve vzduchu, a odcházel zvolna.

II

Pln dětského ostychu vešel bratr voskar do pokojika Augustina kněze.

Pokoj Kristův s tebou, otče. Nehněvej se, pakli tě vyrušuji z práce. Prosim tě, abys mi namaloval pro velikonoční svíci obrázek Krista-Vítěze. Bratr včelař stále mne k tobě posílá: Běž jenom směle – praví. – Svěcení paškálu je oslavou naší práce. Naše včelka je tam jmenována a velebena ve chvalozpěvu světce Augustina. Včelky dají vosk, my práci, a otec Augustin na počest svého patrona namaluje obrázek. Budeme mít paškál, jakého nemá biskup, jakého nemá ani otec papež –

Kněz se usmál. Odložil štětec a barvy a vyšel vstříc nesmělému mnichovi.

– Budiž pokoj i tobě, milý Marine. Vše namaluji, čeho si budeš přát. Budu přemýšlet, jak nejlépe ozdobiti tvoje dílo. V několika dnech ti přinesu náčrtek. Nebude-li se ti zamlouvati, namaluji jiný. –

– Vše bude krásné, co namaluješ, otče. Jak by mohl neměly bratr voskař rozhodovati o tvém umění. Maluj, otče, dále, jenom přes rámě se podívám na tvoji práci. Odejdu, co by napačital deset, abych tě nerušil a o drahý čas neokrádal.

Malíř vlídně zval Marina ke stolu, na němž ležel rituál, jež právě ozdoboval. Na pergameni skvěla se zlatem a miniem iniciála, do níž vmalován byl oltář s knězem, pozdvihujícím Tělo Páně.

Marin zářivým zrakem prohlížel si miniaturu a pravil s obdivem :

– Jsi velkým umělcem. Jaké to květy září na rouchu knězové. Jaký jas line se z voskovic na oltářní krucifix. A světlo deroucí se z venku chrámovými okny jak zápasí se světlem svíc. Obrázek zvící vajíčka pěnkavy a co v něm života, pohybu, krásy, něhy. Zlaté prsty tvoje, požehnaná ruka, která umí vyjádřití tolik krásy. Jak velice závidím všem, kteří budou kdysi čísti z této knihy při svatých obřadech. –

Augustin ukazoval bratřovi jiné obrázky, již hotové.

– Ach, tady apoštol Jidáš, celý bratr Marcel, a zde Zvěstování Marie. Anděl Gabriel – –

Marin se zapýřil. Příliš byl Gabriel podoben jemu, Marinovi, než aby mnich si toho nevšiml. Stál tu všecek zmaten. Znal svou podobu z odlesku v zahradní studánce a v lesklých cínových misách ve své dílně.

Augustin nepozoroval rozpaků mladého druhá.

– Marine, závidíš těm, kteří budou z mé knihy čísti. Kéž jsou to lidé, kteří ocení moje umění, jako ty, a kteří si vzpomenou při svaté oběti na malíře. Ale jsou, Marine, i takoví, již jsou slepi pro všechno krásné. A nejsou ku podivu z nejhorších. Jsou slepci pro pravdu, jsou i slepci krásy. –

Marin měl se k odchodu.

– Neodcházej, bratře ! Před chvílí jsi mluvil se závistí o kněžích. Nuže, proč nechceš býtí sám knězem ? Pokud jsem slyšel od opata, není s jeho strany žádné překážky. Dostalo se ti od otce vzdělání, máš lásku ke kněžství, stačí, abys jenom projevil svoji vůli, a v krátkém čase budeš sluhou Božím. –

Marin sesmutněl.

– Nemýlil jsi se, otče, v mých slovech byla opravdu závist. Vždyt není krásnější služby nad onu, držeti denně Krista ve svých rukou. Chápu omanující slast toho, jenž pije sládkou Kristovu krev. Prožívám ji s tebou, když ti přísluhuji při oltáři a duchovně s tebou nebeský nápoj piji. Až se někdy lekám, že páši duchovní loupež, když s tebou z téhož kalicha přijímám, třeba jenom du-

ševně, a že tě okrádám o milosti, náležející jedině tobě. Nemám hřichu, otče Augustine, pověz pravdu, nemám hřichu? –

Když kněz upokojil mladého druhu, že by si každý blahopřáti mohl, kdo by neměl větších vin, pokračoval Marin ve svém chvalo zpěvu:

– A jaké štěstí pro otce, kteří vhlédávají v lesích a pustinách poslední pohany a získávají je Kristu. Bývaly to pro mne vždy svátky duše, když vraceli se otcové z dalekých cest, když vyprávěli, kolik pokřtili pohanů, jak museli bojovat s pohanskými bohy zoufalý, poslední zápas. Jaké to hrůzy jest jim prožiti, ale jaké sladké vědomí vykonaného díla si odnášejí. Ano, závidím jim, ale sám nemohu býti knězem, otče Augustine. A netuž se mne, otče, proč nemohu býti nikdy knězem. –

Do chvíli ticha šeptal Marin:

– Viš, otče, co se stalo dnes v noci? Zmizel tajemně ze stáji kozel. Bratr Marcel zvěstoval to před chvílí opatovi, ten však se jenom zakabonil. Je to pravda, že v něm byl satyr zaklet? Marcel se zaklínal, že vždy na noc bral kozel na sebe podobu satyra, a ten že rejdil celou noc po zahrádě, po dvoře, po chodbách kláštera.

Augustin se rozesmál. Uklidnil mnicha, že kozel je kozel a satyr že je satyr, a že bratr Marcel dobře asi ví, kam zvíře zmizelo. Potom uchopil Marina za ruce:

– Jaké něžné, dětské ruce máš, Marine. Neviděl jsem takových rukou ještě. Půjdu někdy k tobě a nakreslím si tvé ruce. Nečervenej se, nemám v úmyslu ti lichotit. Velebím te tvých rukou jejich Stvořitele. Ale, Marine, nedomluvili jsme. O tvém kněžství jsme nedomluvili. Co ti jenom může překážeti, abys kněžství dosáhl? Jsi přece z počestného lože, jsi synem svätce, tvé tělo nemluví o žádném vadě, ruce i nohy tvé jsou zdrávy a krásny, a duše tvoje bez viny, jež by byla překážkou!

Kdož ví? – povzdychl si mnich.

– Proč nevznáváš, proč nevysvětlíš? Otevři duši svou. Snad jediným slovení bych mračky rozehnal. Ne, nevěřím v nějakou tvoji vinu, jsi pouze tvrdohlavý, umíněný děčko. –

Marin se rozplakal. Z modrých očí valily se proudy slz, ale tvář se nešklebila bolem, byla ještě krásnější než v úsměvu. Po chvíli usušil slzy a prosil:

– Slib mi, otče, že už nikdy nezačneš o mém kněžství. Strachoval bych se tě. Vyhnul bych se ti z daleka. –

Augustin chlácholil mnicha. Sušil mu vlhká, hebká líc, hladil jej po plavém vlasu.

– Dobře, Marine, nebudu již o tom hovořiti. Nezačneš-li sám,

já nezačnu. A přijď, když budeš mít pokdy. Chceš-li, i malovati tebe naučím. Kdož ví, není-li v tobě zaklet veliký umělec? –

Marin znova se zadíval na rozmalovanou iniciálu.

– Této oběti svatě nikdy nepřinesu, otče. Ale jinou obět bych rád přinesl, velikou, krásnou obět, veliké utrpení. Nejsem hoden trpěti pro Krista, rád bych tedy trpěl aspoň z lásky k němu. Snívám někdy celé dny o velikém kalichu utrpení, o kalichu hlubokém jako noc, o kalichu tajemném a plném hvězdných slz. Modlívám se za takovou číši bolesti, která by omámila moje smysly, která by moje mládí zkušila a sladkým svým jedem tělo otráвила, jedem lásky ke Kristu. –

III.

/ V převečer velikého trhu podzimního, na nějž každého roku vypravili se bratři, aby za výrobky kláštera opatřili jiné potřeby pro dům, určoval opat, kdo má jít bratři do města. Poněvadž bratr voskař churavěl, bylo vůdcovství svěřeno Marcelovi, a určení mu na pomoc jini čtyři.

Z hloučku mnichů ozval se hlasitý repot.

– Kdo je nespokojen? – ptal se přísně představený.

Vystoupil Marcel.

– Otče opate, jedeme rádi, ale pověz, proč této povinnosti chceš ušetřit Marina? Dokud byl mládě, neřekali jsme ničeho, ale dnes už jest dosti stár. Rádi se vlečeme prachem silnic, rádi sneseme nadávky a posměšek luzy, ale vzpomínka, že někdo z nás stále je této povinnosti zbavován, nám posily nedodá. Chceš-li zabránit nespokojenosti a zbytečnému roztrpčení, netrp nikomu výsad. Bratr voskař, třeba churavý, zastane Marina v kostele, a Marin ať si jenom vybere osla a vypraví se s námi. –

Opat obrátil se laskavě na Marina.

– Otče opate, co naporučíš, učiním. Ale dovol, abych se obránil. Nevymykal jsem se z lenosti výpravě do města. Pracoval jsem, možno-li tak říci, za všechny, kteří jeli na trh. Bratr kuchář i zalíračník mi dosvědčí. Bratři drazí, necháte-li mě doma, zase za vás, za všechny pracovati budu. Podíváte se, až se vrátíte, co dovedou moje ruce. A budu se modlití za vás. –

Marcel zle se rozesmál.

– Nám, Marine, není třeba, bys nás zastával. Neosíří klášter, svou práci dohoníme. Ba, ani tvé modlitby nám netřeba, sami se za svou hříšnou duši pomodlíme. –

Repot mnichů byl hlasitější.

Opat boje se výtky, že straní Marinovi a chtěje zabránit

dalším hříchům, rozkázal mu, aby se s ostatními vypravil na trh.

– Vždyť se sluší, abys svoje svíce a své sladké chleby sám si rozprodal. Snad budeš jako výrobce šťastnější, a neptivežeš něčeho názpět. Lépe dovedeš svoje zboží pochválit, běž jenom, Marine, nebyl jsi beztoho od svého vstupu do kláštera mimo jeho území. –

Marcel dodal:

– Osla si můžeš zvoliti po své chuti. Tu výsadu ti popřejeme. –

Smích mnichů byl Marcelovi pochvalou.

Na večer rozloučil se Marin s bratrem voskařem, jenž už několik dnů neopouštěl cely, a ráno dal s Bohem otci Augustinovi, jenž sloužil za úsvitu mši pro poutníky.

Smuten bral se Marin do neznámého světa. Vedl osla, na němž měl naložen náklad svíc a sladkého zboží. Též jiní bratři měli naloženy na svých zvířatech jeho výrobky. Bratr Marcel a bratr zahradník vezli nejkrásnější ovoce zahrady klášterní a med.

Marin jel poslední a div se nerozplakal, když si zvíře někdy uminilo, že se nehne s místa. Bíti osla, jak mu radil bratr zahradník, bylo mu lito. Zkusil to po dobrém. Hladil tvrdohlavce:

– Osličku, nedělej mi ostudy. Zažiješ výsměchu a já nadávek. Pojď jenom, pojď, prosím tě!

Zašimral osla mezi ušima. Zvíře se podívalo na Marina zpytavě a cupalo ochotně dál.

Marinovi bylo vše nové. Těkal zrakem po širé rovině, na níž se trhaly noční mlhy, podívil se velikým povětrným mlýnům, jejichž křídla lenivě se otáčela. Nebylo tu křiku ptactva, jako v klášterní zahradě, jediný skřivan si pozpěvoval. Na křížovatce klátil se na šibenici oběšenec. Marin se zachvěl hrůzou a odvrátil se.

Zprvu bratři pokřikovali na sebe, jak jenom dnes se klášter bez Marina obejde, co si počne bratr kuchář a co zahrada bez Marina, kdo že se bude za ně za všechny doma modlit, když Marin jede do města.

Marin pochopil narážky a nařikal si svému oslu:

– Hleď, brachu, když jsem byl dítětem, všichni mě milovali. První květy jarní, první jahody a první jablíčka byla moje. Bratr Marcel, když se vylihla první kuřata a kachničky, mi prvním je donesl ukázat v řešetě, plném teplého peří a měl radost, když jsem jásal a tiskl ptáčata od svých dlaní. Předstihoval druh druhu v něžnostech, ač je otec, Bůh mu tam dej slávu

věčnou. prositi musil, aby mne svoji láskou nerozmazlovali. A
dnes kde jsou všechny ty projevy lásky a něhy? –

Ušák pokyvoval hlavou, jako by soustrastně přisvědčoval, čímž
se Marin rozveselil. (Pokračování.)

Adam Stodor: Hle, tak jsme přišli...

Z polštiny přeložil Em. Masák.

Hle, tak jsme přišli k Tobě čtyři spolu:
má žena a dvě děti moje mladé
a já, Maria, s duší chorou v bolu...

Hled, ti tři nevinní již klečí v řadě
a k Tobě patří, modlitbu Tvou sladkou
ti šeptajíce tichém ve souladě...

Ach, ony vědí, že jsi dobrou Matkou
všem, kteří k Tobě s pevnou věrou chodí,
že moc Tvá nad vši lidskou silu vratkou.

Hled: v očích drahé mé se perly rodí,
perly slz čistých, jež jen v nitru kličí
a k Tobě nejjistěj zas srdce vodí –

a s matkou děti, duše holubičí,
netknuté životem, jenž – lstivý zrádce –
jen srdce otravuje, tisní, ničí –

se zrakem krásným jako polní svlačce
andělsky hledí jako u vidění
jen k Tobě, Ježíška jich svaté Matce...

A za nimi pak v extatickém snění
zahleděn v úst Tvých úsměv sladce tichý,
pln tajemného v duši rozechvění,

pokorně stojím já se svými hříchy...

Z cyklu *„Pieśni grzesznika“* 1911.

H. B. C.: Nostradamus.

Kulturně historická kuriosita.

Jméno starofrancouzského jasnovidce je ve světové literatuře známo. Mnozí básníci se osoby jeho dotkli. Též náš Vrchlický. Ale, pokud vím, není u nás o něm více psáno, leda že uváděn bývá jako příklad šarlatána. Podávám v tomto článku několik bližších zpráv o zajímavé této osobnosti.

Michael Nostradamus, nazýván tak dle latinisovaného jména *de Notre-Dame*, narodil se v St. Remy dne 14. prosince 1503. Rodina jeho byla původem kdysi židovská. Otec jeho byl osobním lékařem krále Renè-ho. Jeho děd po matce, Jan ze St. Remy, byl osobním lékařem vévody z Kalabrie a vychovával mladého Michala. Po smrti otce oddal se Michal studiu humanistickému a filosofickému v Avignoně, pak studoval lékařství v Montpellieru a dosáhl doktorského titulu. Lékařskou praxi vykonával v Agenu kde se též oženil, smrti však byla mu vyvrána chot i dvě dítky. Aby poněkud zapomněl, cestoval deset let po Francii a Italii. R. 1544 usadil se v Salonu a pojal za chot Annu Pontiu Gemellu, dceru tamějšího patricia. Při velkém moru 1546 tak se vyznamenal, že mu jako zdatnému lékaři město Salon určilo roční důchod. Později byl povolán do Lyonu, kde rovněž vypukla morová epidemie. Po svém návratu do Salonu vzdal se vši lékařské praxe, protože byl podezříván z kalvinismu. Uzavřel se úplně vnějšmu světu a začal se zabývat studiem knih, které zdědil po židovských předcích. Byly to asi knihy maurské (arabské), dle nichž konal své výpočty. V pokojíku, který podnes se v Salonu ukazuje, pozoroval hvězdy a na vyzvání Kateřiny Medicejské a Karla X. sestavoval horoskopy astrologické pro královskou rodinu a jiné vynikající osoby, ale nikterak se neproslavil v tomto oboru. O jeho smrti sděluje Jan Aimè Chavigni, že naposled s ním mluvil pozdě v noci 1. července 1566. Nostradamus trpěl již po delší dobu dnou, učinil poslední pořizení a přijal sv. svatosti. Když Chavigni při rozchodu ujišťoval Nostradama, že zase ráno přijde, dostal za odpověď: 'Vycházející slunce mne již nenajde mezi živými.' A skutečně byl nalezen ráno na lavici u lůžka mrtev, jak sám předpověděl. Mezi jeho papíry bylo čtyřverší, které napsal po návratu z Arles, kamž jej Karel X. r. 1564 povolal.

De retour d'Ambassade, don de Roi mis au lieu ;

Plus n'en fera : sera allé à Dieu :

Parans plus proches, amis, freres du sang -

Trouvé tout mort près du lict et du banc.

Volně přeloženo zní toto čtyřverší:

Po návratu a vyřízení úkolu uložil jsem králův dar,
děle již nebudu žiti, půjdu k Bohu.
Blíží se ke mně příbuzní, přátelé a pokrevní bratři –
Nalezen budu mrtvý u lůžka na lavici.

Král Karel udělil mu titul osobního lékaře a dal mu darem 200 zlatých tolarů, k nimž Kateřina přidala ještě sto. Tot onen dar královský. Dne 2. července 1566 byl Nostradamus pohřben v minoritském kostele v Salonu ve výklenku na levé straně u hlavního vchodu.

Proslulost Nostradamovu založily jeho předpovědi budoucích událostí. Jak již nahoře zmíněno, studoval staré řecko-arabské knihy a oddával se, jak se přiznává, vrozené náklonnosti, která se čas od času sama dostavovala. Nostradamus ji jmenuje *isfureur poetique*!, básnické nadšení. Obrazy, které viděl, popisoval ve francišině, ale v temných výrazech a v neuspořádaných větách. Toto první zpracování se nám nedochovalo, ač je přítel jeho Chavigni sestavil do dvanácti knih. Známé je druhé zpracování ve verších. Nostradamus totiž pokládal věty v řeči nevázané za příliš jasné, a hově choutce svého věku, oděl své předpovědi v roucho mnohem temnější, aby znemožnil přesný výklad, dokud události se nedostaví. Sám praví, že jeho čtyřverší jsou tak zmotaná, že lidé nedovedou jich vyložit, ale že kdyby chtěl, mohl by ke každému přidati letopočet. Úplnou pravdu prý však nemohl říci, aby se vyhnul zneužití svých předpovědi, a také proto, *quod de futuris non est determinata omnino veritas*! (– protože o budoucnosti není pravda zcela jistá). Když v 1555 vydal v Lyoně první část svých předpovědi, podal v předmluvě, adresované synáčkovi Caesarovi, vysvětlení o planetárních cyklech, jichž používal ku svým výpočtům, ale toto vysvětlení je pro nás úplně bezcenné, protože nám k nim schází klíč, jenž byl asi v oněch zdělených starých knihách, které Nostradamus před svou smrtí spálil, aby se nedostaly do nepovolaných rukou. Předpovědi Nostradamovy známe ve formě čtyřverší (*Quatrains*), která jsou seřaděna po stovkách (*Centuries*). Aby znemožnil falšování, označil jednotlivá čtyřverší čísly pořadovými, dle obvyklého však je tak spřeházel, že chronologický postup je úplně zničen. R. 1555 vydal první tři stovky, v následujících letech pak další stovky. Celkem se počítá asi 1000 čtyřverší. Když čtyřverší vyšla, byl autor terčem posměchu. Když však událostmi byla potvrzena, stal se Nostradamus rázem slavným a lidé, žádostiví zvědět své osudy, se

k němu hrnuli tak, že stálo ho to mnoho námahy, aby si záchoval klid.

Řeč, v níž jsou čtyřverší složena, je starofrancouzská, ale úmyslně promísená provincialismy, zkomoleninami a nově utvořenými slovy z latiny a řečtiny. Také užívá často anagramů a píše na příklad místo Lorrains – Norlaris, ze slova *moiré* utvoří přídatkem písmeny *n* anagram *moiré* atd. Nesmíme se tomu diviti, neboť tehdejší doba měla v podobných hříčkách velkou zálibu.

Podávám v následujících řádcích výtahy z Nostradamových centurií. Označuji stovku římskou číslicí a čtyřverší číslicí arabskou. Ke každému čtyřverší kladu volný překlad, neboť doslovný je skoro nemožný, protože každé slovo, zdánlivě nahodile do textu vhozené, má svůj význam a stojí často místo celé věty.

*

Le grand pillot par Roy sera mandé, .
Laisser la classe pour plus haut lieu atteindre :
Sept ans après sera contrebandé,
Barbare armée viendra Venise craindre. VI. 75

Velký řídicí (lodě) od krále bude pověřen úřadem,
opustí loďstvo, aby došel ještě vyššího místa,
sedm let na to bude protivníkem (zákonně moci),
barbarská armáda, (která) přijde, nažene strach Benáťákům.

Události zde předpověděné vyplnily se z části již za života Nostradamova Gaspard de Coligny, jeden z čelných Hugenotů, byl od krále Jindřicha II. jmenován admirálem. Po smrti králově r. 1559 vzdal se svého úřadu a převzal vojenské velení nad vojskem hugenotským. R. 1562 byl jmenován prvním generálem-poručíkem. Za sedm let po svém odchodu od loďstva stál na výši své moci jako organisátor branného odporu hugenotského proti zákoně moci královské. Do té doby (1562 – 1569) spadají tři velké bitvy protestanty svedené u Saint Denis, Jarnacu a Moncontouru. Skoro v téže době Sultán Selim II. (1566 – 1574) odtáhl Benáťčanům ostrov Cypr (r. 1570) a ohrožoval jejich panství. Že čtyřverší skutečně jedná o těchto událostech, vysvitá z toho, že Coligny je jediným francouzským admirálem, o němž se může říci, že se stal vůdcem vzbouřenců. Také těžko lze najíti v dějinách Benátek rok, na nějž by se dal poslední verš aplikovati a spojití se současnými dějinami francouzskými.

Z originálu lze poznati, jak Nostradamus tvořil nová slova. „Pillot“ je odvozeno z latinského *pilotare* (říditi), „mandé“ z *man-*

dare (kázati, úřadem pověřiti), *scontrebandé* pak dobře naznačuje spikleneckou činnost.

Le lyon jeune le vieux surmontera
En champ bellique par singulier duelle:
Dans cage d'or les yeux luy crevera,
Deux clases une, puis mourir, mort cruelle. I. 35.

Mladý lev starého přemůže
na poli válečném v souboji jednoho proti jednomu,
ve zlaté kleci oči mu vypichne,
– ze dvou neštěstí jedno – potom umře krvavou smrtí.

Asi za čtyři léta, co toto čtyřverší bylo vydáno v Lyoně, slavily dvě dcery francouzského krále Jindřicha II. najednou svatbu. Bylo to v červnu r. 1559. Při té příležitosti byly pořádány rytířské hry. Král Jindřich, ač byl na předpověď upozoměn, potýkal se na ostro s hrabětem Montgomerym. Byl již večer, a král – starý lev – doposud každého protivníka vyhodil ze sedla. Když soupeři proti sobě se hnali, roztržilo se kopí mladého Skota na pozlaceném hleďi – zlatá klec – krále Jindřicha, jemuž štěpina vnikla do oka. Byl odnesen bez vědomí a 10. července podlehl svému zranění. (Weiss, Weltgeschichte VIII., str. 153.) Způsob rytířského souboje, v jakém se král potýkal, nazýval se *itjost*, na rozdíl od turnaje, kde se více rytířů potýkalo tupými zbraněmi. Proto nazývá Nostradamus místo souboje *ipolem válečným* a užívá výrazu *singulier duelle*. Smrt králova byla prvním neštěstím – slovo *clases* je utvořeno z řeckého *κλάσις*, porážka, neštěstí –, které zavinilo vymření královského rodu Valois. Druhé neštěstí byla pozdější vražda krále Jindřicha III. Čtyřverší toto, jež tak překvapujícím způsobem se vyplnilo, založilo Nostradamovi slávu jako jasnovidce.

En l'an qu'un oeil en France regnera,
La Cour sera en un bien fascheux trouble:
Le Grand de Blois son amy tuera;
Le regne mis en mal et toute double. III. 55.

V roce, kdy jednooký bude ve Francii vládnouti,
octne se dvůr v nesnázi velmi nepřijemné.
Veliký z Blois-u zabije svého přítele.
Království bude v nejistém postavení a celé dvojaké.

Jednookým králem dlužno rozuměti Jindřicha II., o něm jednalo čtyřverší předešlé. Oko ztratil ve zmíněném souboji. Jeho smrtí,

poněvadž nástupcové jeho byli neschopni, dostala se královská rodina do postavení velmi smutného. František II. byl skrofulosní, Karel IX. měl žloutenku, a tak má pravdu Weiss, jenž píše ve svých dějinách: «Všichni čtyři synové Jindřichovi jsou mužové slabí a špatná krev matčina, jak se zdá, přešla na ně. Kateřina Medicejská byla jak panovačnā, tak svārlivā.» Za Františka II. došlo ku spiknutí v Ambois (v březnu 1560), které přes 1200 hugenotů zaplatilo životem. Za Karla IX. došlo k noci bartolomějské (1572), země drāsána byla válkami náboženskými. Těchto zmatků využili Guisové, aby se dostali na trůn. Jindřich III. – veliký nazván proto, že byl polským králem, dříve než dosedl na trůn francouzský, – chtěl se Guisů a jejich strany zbaviti vraždou. Svolal stavy do Bloisu, aby našel u nich podpory. Nenašel ji, dal r. 1588 zavraždit ve své komnatě Jindřicha Guise a za nedlouho jeho bratra kardināla lotrinského. Katolíci francouzští rozdělili se na přívržence královy – royalisty – a přívržence Guisů – ligisty. Věru bylo pak království cele dvojaké. Upozorňuji, že Nostradamus udává přesně místo vraždy.

Le Roy Roy n'estre du Doux la pernicie,
L'an pestilent, les esmens nubileux.
Tien', qui tiendra, des grandes non letitie :
Et passera terre de cavilleux. III. 58.

Dvojího krale není, zhouba (to) Přijemným,
v roce zhouby plněm, strážcové ve starostech,
který bude držeti, držt, velkvdi (to) není radost
a přeskočí cíl posměváčků.

Jindřich III., napřed polský, pak francouzský, tedy dvoji král byl zavražděn při obléhání Paříže dominikánem Jakubem Clementem 1. srpna 1589. Nostradamus udává i jméno vrahovo a to synonymem. Clemens = značí příjemný, milý, libezný jako «doux = sladký». Proti Jindřichovi IV. nastala válka. Paříž několikrát byla v nebezpečí dobytí. Nostradamus vyzývá toho, jenž bude držeti korunu královskou, totiž Jindřicha IV., aby neustupoval. Měl sice protivníky – kardināla z Bourbonu, vévodu z Mayenne, Filipa II. – ale konečně, přestoupiv ke katolické církvi, byl všeobecně uznán a zubožené Francii vrátil pořádek. Předpověď byla vytištěna 34 let před událostmi oněmi.

Le lys Dauffois portera dans Nanci
Jusques en Flandres electeur de l'Empire ;
Neusve obturée au grand Montmorency,
Hors lieux prouvés delivré à clere peyne. IX. 18.

Lilije Daufinova (přijde) do Nancy,
až ve Flandrech podporovati bude voliče říše;
nové vězení pro velkého Montmorencyho,
mimo místo (k tomu určené) bude vydán slavnému trestu.

Čtyřverší toto týká se události zběhlých za krále Ludvika XIII. (1610 – 1643). Král ten byl od doby Nostradamovy prvním korunním princem, jenž nosil titul *dauphin*. *Dauffois* je staženina z *dauphinois*. Lilije byly ve znaku rodu bourbonského. Na pomoc táhlo vojsko francouzské kurfirstovi – tedy voliči říše německé – trevírskému, jenž byl Španěly zajat a odvečen do Bruselu. Na výpravě do Lothrinska dobyto Nancy 24. září 1633, tedy po 57 letech, kdy předpověď vyšla. Ve Flandřích obléhána Lovaň. Skoro v tutéž dobu – 30. října 1632 – zemřel na popravišti Jindřich II. z Montmorency, poslední mužský potomek tak slavného rodu. *Velkým* jej nazývá Nostradamus právem. Ve čtrnáctém svém roce byl místodržitelem v Languedocu, v sedmáctém stal se velkoadmirálem francouzským, 1630 dostal maršálskou hůl. Bojoval proti Richelieuovi ve prospěch královny-matky Marie Medicejské. Opuštěn přátely, kteří jej k odboji svedli, byl roku 1632 jat a odsouzen k smrti. Vlivná jeho rodina mu vymohla, že nebyl aspoň popraven na místě k tomu určeném, na sprostém popravišti, nýbrž na dvoře radnice v Toulousu. Tam také byl před smrtí vězněn v právě dostavěném vězení. Ve slovech *clere peyne* = clara poena = je skryto jméno popraviště. Nebyl jin kat, nýbrž voják, jenž dle současného spisovatele Etienne Jouberta jmenoval se Clerepeyne. V předpovědi Nostradamově správně tedy označena jména osob. Dauphina, německého kurfirsta, Montmorencyho a jeho kata, jména míst: Nancy a Flandry, nehledě ani k význačným okolnostem uvěznění a popravy Montmorencyho.

Na vysvětlenou podotýkám, že *porter* nutno čísti *supporter*. *Obturee* je utvořeno z latinského *obturare*, zavřítí. *Prouvés* užito místo *approuvés*, určené.

Quand le fourchu sera sostenu de deux paux,
Avec six demi-corps et six sireaux ouvers,
Le très puissant Seigneur, heritier des crapaux,
Alors subjugera sons soy tout l'univers. X. přídavek.

Až vidlice bude podepřena dvěma kůly,
se šesti polorohy a šesti otevřenými nůžkami,
potom velmi mocný pán, dědic želv,
podmaní sobě celou zemi.

Čtyřverší toto jest otištěno jako přídavek k desáté stovce ve vydání z roku 1605: «Paux^t je množné číslo od «pal^t, «scorps^t vlastně má znít «scors^t, lovecký roh. Na ponejprv působí verše ty jako holý nesmysl, ale dle souvislosti měly by první dva řádky obsahovati skrytý letopočet, kdy měl onen panovník ujeti se vlády. Uvažujme! Letopočet býval za doby Nostradamovy psán latinskými velkými písmeny. Vidlice může býti latinské V, kůl písmeno I. Podepřeme-li V s každé strany velkým I, povstane písmeno M, které značí 1000. Lovecký roh je nástroj zatočený do kruhu, polovic rohu bude asi písmeno C, otevřené nůžky podobají se asi písmenu X. Napišme tedy: M + CCCCCC + XXXXXX a dostaneme letopočet 1660. Želva byla znakem prvních králů francouzských, Merovevců, tedy «dédic želv^t je král francouzský Ludvik XIV., který začátkem roku 1661 po smrti kardinála Mazarina ujal se vlády. Řekl o sobě sebevědomě: «Stát jsem já!» Weiss o něm píše: «Ludvik byl star 22 let, když vyřkl ona pamětihodná slova, kterými začal nový způsob vlády ve Francii, absolutní monarchie. Kdo uviděl mladého krále, jeho krásnou, mužnou postavu, panovnické vzezření, takže jakýsi důstojník vykřikl: «Sire, před vašimi nepřáteli se tak netřesu!» a Scudery napsala, že i při hře na kulečniku pozná člověk v něm pána světa – nemohl popíti, že tato osoba je celý král!» Dalšíh poznámek netřeba

De nuict viendra par la forest de Reines
Deux pars, vaultorte. Herne la pierre blanche,
La moine noir en gris, dedans Varennes:
Eslen Cap. cause tempeste, feu, sang, tranche. IX. 20.

Za noci půjdou dvěma královninými
dva manželé, bludná (to) cesta, královna drahokam bílý,
osamocený král v šedi, budou ve Varennes:
Volba Kapetovce příčina bouře, oheň, krev, sekáč.

Napřed několik vysvětlivek. «Forest^t je utvořeno z latinského «fores^t = dveře. «Pars^t starofrancouzský název pro manžela. «Vaultorte^t staženina ze dvou slov: vaulx-cesta a detorte - zkroucená, nepravá. «Herne^t anagram slova «reine^t, kde místo i psáno h. «Moine^t je z řeckého monos, sám. «Noir^t anagram slova roi s přídavkem n. Čtyřverší je dokladem, jak je těžko předpovědi Nostradamovy vyložit, dokud události nenastaly.

Předpověď jedná o útěku královských manželů Ludvíka XVI. a Marie Antoinetty dne 20. června 1791. Dle zprávy časopisu «Gazette Nazionale^t ze dne 14. července 1791, odešel král i

královna tajnými dvířky v appartementu královnině. Král byl oblečen v šedý šat, královna v bílý. V hrozně té noci zbělely královně vlasy, takže měla vzezření stařeny. Princezně de Lamballe dala prsten, v němž bylo několik jejích bílých vlasů. Na prstenu byl nápis: *Blanchis par le malheur* – zbělené neštěstím. Útěk ten byl pochybeným. Měl se státí spíš, pak by byla bývala královská rodina zachráněna. Ve Varennes došlo k zatčení krále i královny a jejich útěk posuzován jako zrada: na národu učiněná. Po návratu přísahal král Ludvík na ústavu (16. září 1791) a stal se tak z panovníka absolutního králem konstitučním. Nostradamus píše se stanoviska royalistického a svolení královo ke konstituci pokládá za příčinu revoluce. Kdož ví, zda by král podobný Ludvíku XIV. nebyl revoluci různými opatřeními v zárodku udusil. Že pak po Francii vzplály požáry zámků šlechtických, proudem tekla krev pod sekáčem guilotiny, netřeba dokazovati.

Uvažme, že Nostradamus koncem šestnáctého století, tedy o dvě stě let napřed, znal děj útěku samého, barvu šatů sůčastněných osob, žalostný cíl jejich cesty, který jmenuje určitým (Varennes) a popisuje nástroj popravy: teprve republikou zavedený (guilotinu)

*Le part soluz mary sera mitré
Retour: conflict passera sur le thuille
Par cincens: un trahyr sera tiltré
Narbon: et Saulce par coutaux avous
d'huile IX. 34.*

Manžel osamocený a sklíčený bude omlitován
po návratu: útok se stane na Thuille
od pěti set (mužů): jeden zrádce bude otitulován
Narbon a (druhý) Saulce z téhož stavu jako
(jeho) předci, hlídači oleje.

„Part = parst = manžel. „Soluz“ vlastně latinské solus = sám, osamocený. „Mary“ znamená totéž co v nové frančtině marri = sklíčený. „Mitré“ = jemuž na hlavu nasazena mitra, špičatá čepice. „Tiltré“ = s mnohými tituly. „Par“ je zkrácenina z parmi = au milieu de = z téhož druhu nebo stavu.

Manželem je nešťastný král Ludvík XVI. Dne 20. června 1792 – tedy právě rok po návratu s nezdařeného útěku – vtrhla luza do Tuilerii. Král byl od královny odloučen a v konferenčním sále ministerském vystaven různým příkořím. Byl donucen, aby si na hlavu posadil špičatou jakobínskou čapku. –

Útok na Tuilerie podniklo pak 500 mužů přístavní chátřky marseillské (féderés marseillais) v noci z 9. na 10. srpna 1792. Švýcarská garda byla povražděna a královská rodina stala se zajatcem vzhourěnců. Nostradamus jmenuje místo, kde se útok státi měl, ač za jeho doby tam byly cihelny (thuille). Když r. 1566 byla tato předpověď tištěna, zámku vůbec nebylo. Čtyři roky před smrtí Nostradamovou začala Kateřina Medicejská tam stavěti palác. Obvyčejnou residenci králů francouzských byl zámek ve Versailles a jen z donucení přesídlil Ludvík XVI. 5. října 1789 do zámku pařížského. Povázíme-li, že nejstarším palácem královským byl pařížský Louvre, je shoda tím podivnější. – Zrádce královny jmenuje Nostradamus jiněny. Prvním dle jeho mínění byl hrabě Louis Narbonne-Lara (1755-1813), jenž byl tehdy ministrem války. Nedá se sice dokázati přímá zrada hraběte, ale Nostradamus počítá mu podle všeho ve zlé, že celým svým vlivem nezasadil se o posílení království a kolísal mezi oběma stranami. Že jeho počínání vzbuzovalo nedůvěru, dokazuje jeho náhle propuštění 10. března 1792 „Otítulovaný“ nazván proto, že pocházel od nemanželské dcery Ludvíka XV., byl vychován při dvoře královském a zahrnován přízní. Jako 36letý muž byl již ministrem. O jeho povaze možno si učiniti úsudek, zvíme-li, že dal se do služeb Napoleonových a byl jeho vyslancem ve Vídni. Druhý zrádce, maire Sauce ve Varennes, kramář, dostal za to, že překazil útek královské rodiny, na základě usnesení národního shromáždění ze dne 18. srpna 1791 odměnu 20 000 lirů. Pocházel od předků rhličáčů oleje, kterýmžto posměšným názvem chce Nostradamus vyjádřiti totéž, jako my žertem jmenujeme vetešníka sběratelem starožitností.

Un Empereur naistra près d'Italie,
 Qui à l'Empire sera vendu bien cher:
 Diront avec quels gens il se ralie,
 Qu'on trouvera moins prince que boucher. I 60.

Jeden císař narodí se blízko Italie,
 který císařství přijde hodně draho:
 O lidech, s nimiž se spojí, budou říkati,
 že mezi nimi možno naléztí méně princů
 než řezníků.

Miněn Napoleon Bonaparte, narozeným na ostrově Korsice u Italie. Říši pustil žilou, dáváje krváčeťi svým vojínům na různých bojištích. Místo rodové šlechty se obklopil povýšenci, kteří po-

cházeli ze stavu zcela prostého, ano byli lazebníky a řezníky, než se stali Napoleonovými generály.

De la cité marine et tribulaire
La teste raze prendra la satrapie :
Chasser sordide qui puis sera contraire,
Par quatorre ans tiendra la tyrannie. VII. 13.

Nad městem přímořským a porobeným
ostříhaná hlava zmocní se panství,
sprostotu zažene, která od té doby bude proti němu,
po čtrnáct let bude mít vládu.

„Ostříhanou hlavou“ nazývá Nostradamus Napoleona proto, že nenosil dlouhých vlasů ani paruky, jak bývalo zvykem dříve na dvoře bourbonském. Byl při dobytí města Toulonu (r. 1794), které se přidalo k Angličanům a Španělům. Jako dělostřelecký důstojník položil tam základy k své potomní vojenské slávě. — Dne 9. listopadu 1799 vyhnal výstřední republikány ze zákonodárných sborů a provedl státní převrat. Z konsula stal se císařem, republikány nenáviděným. Moc, jakožto první osoba ve Francii, měl skutečně 14 let, od listopadu 1799 do dubna 1814. Nezapomeňme, že toto čtyřverší vyšlo tiskem koncem šestnáctého století.

(Pokračování.)

Eugen Claudius Kletus: Sladká bolest.

Všem nabízel jsem srdce své, ale vysmáli se mně a naplili v mou tvář. A přece miluji je. Neboť, Kriste, tak učil Jsi nás. Nepochopili mne, ale já jsem nežaloval, ani neproklínal. Dal jsem lásku svou a zlou odměnu vzal. Však milost Tvá, Pane, oblažila mne.

Nesplácel jsem násilí násilím, neboť kdo miluje, nezná hněvu. Za to klid dal Jsi duši mé, Pane, a nepoznal jsem trpkosti výčitek.

Blázniem nazvali mne dnes a zítra se mi kořili. Z přátel stávali se nepřáteli mými a nepřátelé mi nabídli mi přátelství své a já jsem se usmíval na všechny s láskou upřímnou.

Kdybych neměl mít Tebe, Kriste, jistě bych neměl rovnováhy. Ale Ty Jsi Světlo a Síla má!

***Z knihy Václava Jedličky:
„Hvězda a růže.“***

TESKNOTA

Já ani prosit nemohu Tě:	Jen v duchu ruce své v mých nech,
své malé ruce v mojih nech!	tam v dáli s touhou bílou sama!
Ty daleko jsi za horama,	Vše krásnější je v zrcadlech
leč blízko, blízko v mojih snech.	a v dálavách a krásy snech.

PRÁNI

Chci býti modrým kosatcem	Obrázkem smyslů hlubokýd,
ve váze útlé, skleněné –	jinž sny Tvé stůl Tvůj zdobily –
až pohlédneš naň, čeká něm	až pohlédneš naň, čekám tich
– ve volné chvíli své.	– své volné ve chvíli

A jsem-li ptákem v jasmínech,
jenž tobě zpívá celý den.
tož poslední leč zpívat nech
jej volné v divili jen!

ZPOZDILY BÁSNIK

Zasněny bloudím v aleji,	Jít domů, pozdní hodiny
koruny stromy sklánějí	tak slepce volá, ale on
v níž dumy hloub a hlouběji	jsa básník tudy, šer, věčná clon –

Jdu – stín tidi zmizet v náruč tmám	jde naslouchat, co květy sní
a nevím sám a nevím sám,	v nejhlubší chvíli půlnoční,
svě v duši o čem přemítám	kouzelná zář když měsíční

skvrn modrých, zlatých nastříká,
samotář slávik zavzlyká –
jde v zanícení básníka.

ač příliš pozdě, pozdě již – –

SMUTEK BÁSNIKŮ.

Když červánkami v duši hoří,	Když hvězdami se teskní v duši
v snách fialami smráká se.	a stmívá modrem nebeským,
já zahledím se záhad k moři	já sklopím zrak i před světlouškou,
a k hvězdě nad ním – ku kráse.	bych zůstal sám jen s šerem svým.

Z kalicha měsíce když kane
v hloub sladký nápoj zoufání,
já v pokory plášť skryji čelo,
jež Neznámu se uklání,

já prosím, v době úhorů mých
úhorů nutných ke žnám, žel,
nasejte máku zapomnění,
bych radostí nach všem žat' směl!

O lásko má, mé světlo, Slávo,
vše nadál cítím se všemi –
by tajných stesků spodní proudy
čar nenesly mně písněmi,

V zahradách za to černých nocí
bdím bez hvězd, bez snů,
s tragickým
osudem básník pokorný, jenž
za všechny v dno žal vypijím.

VELIKÝ ÚKOL.

Zlatniku perel, dle mantů,
ó poshová trochu, dozpívám
svou píseň růží o slávě
hvězd rosy -- červánkům a tmám.

Tys sám, tys sám,
já velký svatý úkol mám,
že za všechny, již oněmli,
ve vesmír píseň vyzpívám
a za ty, již to nezvědi.

Ó žnečko zlatých klasů slyš,
jen chvíli domyslit mne nech,
co motýl nese na křídlech,
když k modrým leti všinám.

Ty družky máš

a já jsem sám
a velký, svatý úkol mám
za všechny, kteří pracují
se pokloniti záhadám
i za ty, již to nezvědi.

Rybáři zlatých v tůni ryb,
tvé kruhy at vln nezkalí,
než dohlédnu, co zrcadlí
z hvězd nad oblaky tůně klam.

Tys sám, tys sám,
já velký, svatý úkol mám.
za všechny ty, již žitím mldí
vyloudit taje hlubinám
i těm,

již o tom nikdy nezvědi –

Eugen Klaudius Kletus: Odvaha života.

Nechlubte se nikdy s tím, co jste chtěli dokázati.

Lenoši mají plná ústa diváctavosti a i odporného podílehenství.

Kdo miluje práci, slouží Bohu a i lidem.

Neboť modlitba má posvěcovati dílo a práce potvrzuje šlechetnost srdce.

Což mravenec nenamáhá se z údělu svého poslání v přírodě?

A co jsou roje dělnic v úle včelím?

Je-li vaše duše zdráva, musíte mít radostnou chut k práci.

I tělesní mrzáci vytvářejí díla překvapující jemnosti a pile.

Kdo poráží dřevo, má právě takovou zásluhu, jako umělec z poraženého dřeva sochy tvořící.

Pracujeme! Budme k užítku na světě!

Alois Stan. Novák: Výroční ceny.

(Pokračování.)

„Musím děj volit ze svého prostředí, ze svých nálad, musí být ve všech částech a odstínech promítnut nitrem mým. Veškerá moje nálad, všechny myšlenky mé točí se kolem výroční ceny, kterou bych tedy právem zvoliti měl za děj novelly, jenž, aby bavil a uchvátil, musí být zabarven melancholickou sentimentálníou a poeticky tragickou bolestí a smutkem hodně dramatickým, jimž má novela končit.“ polohlasitě uvažoval básník. Najednou, zdálo se mu, že zvláštní tvůrčí světlo rozlilo se jeho mozkiem, jeho čelem, že srdce prudčeji zabušilo. Byla to elektrická jiskra tvůrčího talentu a inspirace, která pracuje v nitru básníkově rychle, nečekaně. Kalina našel kostru děje, vytáhl papír, chopil se péro, a stenografickou rychlostí píše, odkládal stranou jeden půlarch za druhým. Myšlenky nervosně předbíhaly péro, které sotva stačilo prohýbajíc se a skřipajíc na špatném válečném papíře. —

Za hlavní osobu děje novelly zvolil sám sebe a za osu dějovou výroční cenu, na kterou s jistotou a s horčivým napjetím čekal. Zvláštní tichou naprostě jistoty očekával, že se mu ceny dostane; pochybnost byla vůbec vyloučena, než přece uměle vžíval se ve vlastní náladu a situaci, v níž by se ocitl, kdyby ceny nedostal. Zdrucující a ohromující zklamání básníkovo, jenž čeká na cenu výroční z České Akademie, bylo motivem novelly. Lidská touha po sebetyznění vedla jeho péro zvláštní rozkoš cítit při dráždivé vzpomínce, že by přece cena mohla mu uniknouti. Kostra novelly byla asi tato.

„Mladý, nadaný básník ocitl se následkem poměrů válečných v hrozně bidě a nesnesitelné situaci, která jej dohnala k zoufalé myšlence, že ukončí bidný život svůj sebevraždou. Věře však v nesmrtnost duše, nemohl se dlouho odhodlati k smrtici ráně a proto všemožně se pokoušel o to, aby kocábku svého života vyvezl z moře bezútěšnosti a zdrucujícího zoufalství, namlouvaje si stále, že sebevražda je nedůstojným zbabělostím. Rval se s životem a boj ten chvílemi jej těšil, chvílemi k smrti unavoval. Když však osud se nelepšil a strhoval jej bakanem hladu a bídě stále hloub a hlouběji do trudnomyslnosti, do propasti zoufalství, uminil si, že se s tímto nehostinným světem přece násilně rozloučí. Aby zbabělost sebevraždy zmírnil a pozlátkem vemluvené a sebou samým vsugerované nutnosti zaretušoval, hledal dlouho bizarní způsob smrti, hodný básnickovy fantasmie. Vzpomínal na všechny možné druhy sebevražd, o nichž četl tak často v denních listech; než nelíbila se mu oprátka, skok do Vltavy nebo na dlažbu,

rána do spánku nebo do srdce, nezamlouvala se sřít plynem, elektrickým proudem, smrt na kolejích ani starořímské otevření žil nebo krůpěj jedu ani euthanatické k smrti uspání v deliriu opojených. Vzpomněl si, že by se mohl dát uštknout, kdyby byl v jižních zemích, obrovským pavoukem tarantelou, jehož jed nutí obět do šíleného křepčení a tance, v němž vysílením zmirá, vzpomněl i pověstného harakiri; než ani to jej nevábilo. Smrt hladem a mrazem mu již téměř hrozila, než básník hledal stále druh smrti nejeslýchanější, neoriginelnější. Vzpomínal na ty, kteří se k smrti umluvili, umyslili, uhádali, utančili, ustudovali, usmáli, než nemohl se rozhodnouti pro to ani ono. Několikrát našla se v jeho čele i myšlenka, že by mohl tajemně zmizet s povrchu zemského jako dramatik Bozděch, o němž se praví, že utonul v šumavských rašelinistích nebo odešel na hory Athos. Vzpomněl si, že nedávno četl v denních listech, kterak český důstojník objevil na hoře Monte Casino staříckého kmeta, v němž po rozmluvě poznal, že je to český malíř, který před čtyřiceti lety odešel z vlasti a nikdo nevěděl kam. Zamlouvala se mu tato poetická myšlenka, trochu poustevnická, než po delší úvaze poznal, že je ve válce neproveditelná.

Myslil si, že zajímavým způsobem smrti by bylo politi se petrolejem a uhořet jako fantastická přišera pekla, než i tuto myšlenku opustil. Konečně rozhodl se pro zvláštní, ne sice originelní způsob smrti, který chtěl uskutečniti co nejdříve ve Stromovce.

Brzo ráno vydal se na cestu. Do Stromovky vkročil po trati, která se dotýká slavné bývalé královské obory. V odlehleém koutě posadil se apaticky na lavičku, aby naposled vnímal krásy světa, přírody. Zatím co loučil se v myšlenkách se světem, padl mu do oka kus novin, který vitr přihnál k jeho nohám. Bezmyšlenkovitě jej zvedl a hbitě přelétl zrakem. Byl to list s různými zprávami, oznamujícími události z ulice, sebevraždy, které dnes básník četl s velkým porozuměním. Na konci druhého sloupce zastavil se déle a četl oznámení České Akademie, které sdělovalo s publikem, že nejmenovaný dárce věnoval pro literární soutěž velkomyslný dar deseti tisíc korun, který jako výroční cena má býti přičten nadanému, mladému básníku, jenž do soutěže předloží prvotídní básnické dílo, vyhovující všem požadavkům doby a nových směrů. Lhůta podání právě měla vypršet a doba soutěže ustanovena na tři měsíce. V básníkovi hrklo jako hrkne v hodinách, klyž dotahuje dvanáctá; zapomněl na své zoufalství, upřel oči do prázdna a uvažoval: Bohové nesmrtelní, za tři měsíce mohlo by býti po bídě a utrpení. Je zítřek posledním dnem podání;

kdybych měl nějaké básnické dílo po ruce, zadal bych je do soutěže a mohl bych se těšit na úsměv štěstěny, která mnou až dosud tolik pohrdala.¹ Najednou uslyšel básník v nitru hlas, jenž mu šeptal: «Proč bys se nemohl pokusit o své štěstí v posledním okamžiku? Vzpomeň, že Lope de Vega napsal stokrát svůj dramatický plod improvisatorský ve čtyřiašedesáti hodinách. Zkus i ty ještě jednou svůj talent a svou tvůrčí sílu!» Nedomyslel básník, schoval novinový list do kapsy, vzbopil se a běžel se do města. Teprv na ulicích pražských zmínil svůj krok, neboť ranní chodci dívali se na něho jako na šílence. Cestou k zapadlému bytu vystalo v duši básnickově celé dílo básnické, které chtěl napsat ve dvacetičtyřech hodinách šílené touhy. Hovoře sám se sebou tvořil intenzivně myšlenkový obsah básní a veršů. «Dáš knize exoticko-romantický nápis,² šeptal si básník na rychlostí blesku vypišeš v ní veškerou hořkost a zoufalství duše své posledních dnů. Kniha psaná člověkem stojícím na prahu smrti, kniha diktovaná a improvizovaná lethargií, kniha veršů épici chladem hrobu sebevrahova hypnoticky dojme censorsa soutěže a jistě ji přitáhne cenu, která mu zachrání před smrtí.³ Došel básník k bytu, zavřel se v něm, sehnal poslední zbytky papíru, přilil do kalinaře inkoust z plesnivé lahve, zkusil pero, jež rozjelo se po papíře s demonickým běsem.

Básník psal po celý den a celou noc a několikrát již odhodl. Necítil hladu ani chladu, necítil unavy, ač čelo jeho bylo potem zvlhlé, neboť mozek pracoval nadlidsky. K polednímu dopsal poslední verše, zabalil rukopis do novinového listu, který jej zachránil ve Stromovce před sebevraždou a spěchal k Václavskému náměstí k museu. Vzpomínka, že by již sekretář Akademie nebyl přítomen v kanceláři, poháněla jej k rychlému kroku. Nevšiml si ani statného musejního Kerbera, jenž na pravo u hlavních dveří trůnil na svém křesle a kvapně po širokém kobereci spěchal do kanceláře České Akademie, kde rukopis převzala hezká slečna, která ve válece zastupovala mužskou sílu. Básník s úsměvem podal rukopis a zahovořil: «Slečno krásná, na těchto verších visí život můj, proto držte mi palec!⁴

Tři dlouhé měsíce žil básník, jak se to dalo. Probíjel se tím životem s filosofickým klidem a téměř s úsměvem na rtech, neboť naděje, ta sladká naděje pružila tělo i ducha. Je naděje tím nejkrásnějším květem stromu života. Dal Bůh člověku velikou číši utrpení, která pije se jako lék proti hříchu; však sládně na rtu, je-li k ní přimíchán balsám naděje, bez níž byl by svět pustinou. Jako v poušti nalézáme šťavnaté a vonné oásy, tak i v tom údolí slz a pláče setkává se unavený poutník s oáсами svrchovaného

štěstí, jimiž je naděje. A proto antický filosof, jenž celý svůj život meditoval o tom, co vlastně člověka vábí, aby žil, naposled pronesl v této větě veškerou svou moudrost:

„Nebýti spánku a naděje, mohl by člověk nad sebou zoufat.“

Básník spal a doufal, takže platilo o něm italské *visse dormendo*. Žil, aby se dočkal ovoce, plodu, jenž uzrání měl z květu jeho naděje, která během času měnila se v improvizovanou, v autosuggestivní jistotu. Někdy podléhal sice staré tristní náladě, než to byl jen chvilkový rozmar ducha uštvaného a utýraného; i myšlenka dřívější samovraždy drala se mu do čela, když pochybnost zmocnila se jeho duše, když si vzpomněl, že možnost zklamání dolhala by ho k zoufalství většímu prvého.

Když se doufá, plyne čas jako stojatá voda, družili se k naději ještě netpělivost čekání. Básník doufal a čekal, a tři měsíce zdály se mu malou věčností. Konečně dočkal se dne, v němž mělo být v denních listech uveřejněno, kterému básniku dostalo se vysoké ceny, již jako dar v České Akademii složil veliký přítel poesie, jenž to učinil z piety vůči svému synu, jenž ve Švýcarsku zemřel v nejkrásnějších letech svého mládí jako nadaný básník. —

Brzo ráno spěchal básník k nejbližší administraci nejrozšířenějšího pražského deníku a netpělivě čekal, až se rozlétnou dveře a roznášedky rozletí se po celém městě. Několik halěrů na list ždímal ve dlani, mysle si, že za pár hodin bude ve dlani třímati tisíce. — Zaskřípěl klíč v zámku, dveře se otevřely. Básník skočil k první roznášedce, zběsile vytřhl ji číslo tiskem ještě mokré a nervosně hledal v České Akademii. Krev linala se mu do hlavy, srdce prudce zabušilo, když spatřil hledanou zprávu. Oči sršící přelétly bleskem obsah. — — Než o hrůzu! — — Básník se zachvěl, zbledl, oči zůstaly vytřeštěné, list padl na dlažbu, kde sebral jej závan víchru a unášel na druhou stranu náměstí. Zoufalý vzdech vydral se z hrdla básníkov a básník sešlel. Rval si vlasy s hlavy, zuby zataté v křeč skřípěly a těžce drtily jednotlivá slova nesouvislých vět. Jakou smrtí mám sejiti se světa, aby úměrná byla mému zklamání, mé bolesti! —

*

Až sem dopsal Kalina svou novellu, svou první povídku. Další rozběh péra zastavila mu strašná myšlenka: „Bože dobrý, kdyby novella ta byla pravdivou a děj její se naplnil na jejího tvůrce.“ Zachvěl se Kalina, zamrazilo ho a bál se domyslet, hledě strašnou myšlenkou zahnat v nekonečnou dálku. Psal téměř celou noc, neboť na východním nebi vystávali již červánky. Kalina zhasil světlo, svlekl se se zuřivou rychlostí, zaryl hlavu do peřiny, jako by z ní

chtěl vytisknout strašnou myšlenku: «Psala sobě svoji vlastní povídku.» –

Únava a vysílenost zvítězila. Kalina usnul. Než i ve snu rozvíjela se dál nedomyšlená myšlenka povídky. Kalinovi se zdálo, že cenu nedostal. Fantasie-strašně pracovala ve snu, v němž hledal Kalina zvláštní způsob sebevraždy. Zdálo se, že čte verše básníka Salmiini-ho:

Jak perlu eritrejskou
kéž moh' bych vlastní mozek
ve vině rozpustiti. – Hled, myšlenka tato
je věru hodna filosofa.¹

Kalina ve snu třímal v ruce pohár, v němž ve vlastní krv rozpouštěn byl jeho mozek. Žížen palčivou citil v hrdle, než ruka zkameněla a Kalina nemohl číši donést k retu, ač žížen rostla. Znovu a znovu opakoval pokus, než nadarmo. Až konečně ruka sebou trhla a donesla pohár dál než ke rtům; obsah poháru se rozlil po čele a Kalina ucítil mozek i krev svou stékati s čela na lice. Básník se probudil a užíel před sebou paní Brabcovou, která držela v ruce kávovou lžičku, kterou nabírala vody z umývadla, nalila Kalinovi na čelo a tím jej probudila.

«Řekl jste, že půjdete snídat do kavárny a vy dosud na loži, jako byste chtěl zaspát den své splněné naděje, radosti a slávy? Hlonem vyskočte, nasnídejte se,» pobízela paní Brabcová a sežeňte noviny, abychom co nejdříve užíeli jméno Kalina ve vavírech. Už hodnou chvíli vyhlížím do ulice, však dosud jsem žádné roznášedky neviděla, ač jindy jich je plná ulice.» Kalina začal se rychle strojiti, umyl se, učešal své dlouhé vlasy a pustil se do snídání, když paní Brabcová odešla. Na sen svůj úplně zapomněl a myslil jenom na cenu, kterou mu paní Brabcová připomněla. Po kávě vzpomněl si básník, že by se mohl oholiti, aby i zevnějškem slavil nejvýznamnější den svého života.

Když byl hotov, oblékl se a vyšel do ulice. Elektrické hodiny ukazovaly již jedenáctou, když Kalina vstupoval do kavárny, kde chtěl v novinách spatřiti opět osu svého jména. Posadil se blízko kamen, s hřebíku sundal nejoblíbenější svůj denní list a jal se obracet list za listem. Konečně se zastavil v denních zprávách u oznámení z České Akademie. Krev nahnala se do hlavy, srdce prudčeji zabušilo, oči se dokořán otevřely – všechno právě tak, jak to Kalina líčil v noční své novelle, která nedopsaná ležela na stole v jeho bytě, na kterou si Kalina v tomto slavnostním okamžiku vzpomněl, usmívaje se, že nebude pravdivou, jak se

v noci obával a jak ukazoval i jeho sen. — Bleskem přelétl zprávu, která oznamovala stručným novinářským stylem:

„První výroční cenou poctěno bylo básnické dílo Svatopluka Maliny, druhé ceny dostalo se básniku Jarkovi Lisickému a třetí přičena dílu Ondrouše Vltavotýnského.“ Zachvěl se Kalina již při prvních slovech zprávy, než přeci ještě ovládla se, čelil znova. Nemýli se — Svatopluk Malina a on se jmenuje Svatopluk Kalina. „Tedy já jsem cenu nedostal,“ zalkal v hrdle Kalinově těžký vzdech, jenž zarazil krve běh v hrudi i ve tváři, takže básník zbledl jako mrtvola. Kalina se vzb chopil se židle, strhl klobouk s rohatiny — svrchník zapomněl na stojanu — a s polohlasitým: „Nyní jdu dopsat povídku a potom zemru!“ vyřít se z kavárny, jejíž společnost za ním oknem vyhlížela, i číšník, jenž právě Kalinovi přinášel černou kávu. „Tichý blázen nějaký,“ hlesl kdosi a tím bylo vše odbyto. — — Kalina nešel rychle ani zvolna. V myšlenkách zabýval se jménem Svatopluk Malina, drtil je mezi zuby při zatatých pěstech. Zmocňovala se jej strašná žárlivost vůči onomu jménu, které ho oloupilo o cenu, o slávu, které ho dohání k sebevraždě, ke smrti. — —

Prudce zaskřípěly staré schody v zapadlé ulici, když uštvaný básník rychle, než přece těžce vystupoval po nich do svého pokoje, do kterého se zavřel na dva západy, hovoře sám k sobě: „Jen strpení, bledá smrti, šklebiš se na mne z každého kouta; až dopíši novellu, sám padnu do tvého ledového náruči. Ach, já šílenec, proč jsem bral v noci péro do ruky a psal povídku, kterou snad přivolať jsem si hrozný osud svůj, jejíž děj je vlastním dějem mým, jenž naklonil se ke katastrofě.“ Kalina stiskl péro křečovitě ve svých hubených, zainodralých prstech a sklonil se nad pülarch, jenž před ním ležel nedopsán. „Jakou smrtí mám sejít se světa,“ četl básník poslední větu své novelly, kterou v noci nedokončil, aby uměrná byla mému zklamání, mé bolesti.“ „Ach ano,“ třeštil básník. „Jakou smrtí mám zemřít? Mysli, mluv zlořečený talente, prokletý genie mého tvůrčího ducha, jenž nevydobyls pro mne ani haléře, ani trochu slávy, pryč s tebou na smetiště, jako se odhazuje trus a hlen!“

Mysli, mozku idioto, dřív než pěsti pomsty roztrhám prázdné čelo své, mluv srdce prodajné, jež svými city opájelos mne zbytečně, mluv, dřív než v tvůj mohutný sval, o němž říkají, že v něm sídlí láska, vrazím zrádné péro své, jež pro mne ceny nemá žádné víc. He — šklebiš se bledá smrti — co?! Jen divlečku počkej, milenko a láska má. O kěz bych mohl, jak se mi zdálo v prorockém snu, rozpustit mozek svůj ve víně a vypít jej až ke dnu — e co pravím ve víně — ve své vlastní krvi, která

jistě zahořkla zeměžlučí, ysopem a pelyňkem. Nuže, jakou smrtí má umřít rek, jímž jsem sám? Má spolykat archy své novelly, má vypít láhev inkoustu nebo vrazit si péro mezi šesté a sedmé žebro, pod nimiž buší beztvary kus masa, jemuž se říká srdce? Radte bohové, rad nedočkáva smrti, vždyť říkají, že ty nejbizarnější myšlenky obětem svým šeptáš a do čela vpašováváš!

Kalina položil prudce ruce zatáté v pěst na stůl, chtěl na ně položit zřhavě své čelo, aby vymyslel smrt pro reka novelly i pro sebe. Než najednou v levici ucítil palčivou bolest, odtrhl ji od stolu, aby hledal příčinu bolesti. Břitva, jež rozevřena ležela od rána na stole mezi papíry, zvrtila se a sinekouc se po ruce, prořízla ji v zápěstí až na kost. Lekl se nejprve básník, však potom démonicky usměv přelétl jeho tvář a básník zajásal: «Ha krev; co tak dlouho hledám, přišlo samo. -- Mohl bych ji schytat do poháru a uhasit v ní žízeň svoji po hrobu -- než nikoli -- neucíním toho -- raději vlastní krví dopíši povídku. Sláva ti, myšlenko; já hledal tebe dlouho! Tot vítaný způsob smrti -- ani vražda, ani sebevražda, ani přirozená smrt -- a tajemství mé smrti půjde se mnou do hrobu, do elysia básníků, kteří život dali za svou tvorbu!»

Kalina smáčel péro v krvi, která prudce v barvě karminu řinula se z protáté hlavní tepny levé ruky. Básník horečnou rychlostí psal rozvinuje široce tragický skon reka povídky i skon svůj, neboť chtěl svou krev vypsati až do poslední krůpěje: «O srdce, jak dobrým jsi mi kalamařem, jak vytválel a dokonalou jsi pumpou, že péro mé ani nestačí spotřebovat proudy tvého zdroje. Již šestadvacet let bez odpočinku pracuješ a tluků svých právě jsi dovršilo miliardu. Kolik tvých tluků, ó srdce, patřilo z té miliardy Bohu, lásce, poesii ideálům, hovořil Kalina sám se svým nitrem a péro namáčel zas a zas do krve, která neúnavně prýštila z hlubokého, jemného řezu, jenž výtok krve podporoval. Básník psal šileně konec povídky, aby snad srdce neustalo tlouci dříve, než by stanul na poslední stránce. Popsané archy házel bez ladu a skladu po stole k těm, které psal v noci inkoustem. Písmo krví psané rychle schlo a poněkud zbledlo, misty rozlévající se po válečném papíře.

Kalina psal a psal a když krev mírněji proudíc ssedala na ráně, zuby i retem ránu rozdíral, aby se v psaní neomeškal. Duchem úplně ponořen byl básník do práce. Smysly jeho ne-reagovaly již na čas, prostor, chlad a vysílení. Neslyšel Kalina volání paní Brabcové, která dvakráte se do jeho pokoje dobývala, neslyšel silné tukání na dvěře, jímž se hlásil o návštěvu přítel Červený, chtěl Kalinovi blahopřát k ceně a slávě.

Krev prchala z tepen těla Kalinova a básník zvolna slábl; než péro tím nervosněji běhalo po papíře, tím šíleněji pracoval duch, který s blížící se agonii těla viděl tajemné vise a dosud neznámá zřídla básnické tvorby odkrýval a péro šeptal. Již se blížil děj novelly ku konci; – však bylo na čase, neboť básník psal již po paměti, ježto zrak po ztrátě krve slábl a ochaboval. Už cítil, že se srdce pomalu zastavuje, v hlavě mu hučelo, než nepolevil, neustal. Konečně dospěl stránky poslední. Básník již sotva donesl pravici s pérem k ráně, na niž perlila se poslední krůpěj krve již hodně zahoustlé. Péro namočené v husté krvi chutě rozběhlo se, aby napsalo poslední větu povídky. Než nedokončilo ji již. Kalinovi se zajiskřilo před očima, hlava se nachýlila, až klesla na papír, kde péro povídku zakončilo krvavou kaňkou. Nachýlení hlavy popohnalo ještě poslední krůpěje krve v žilách do volného běhu – v hrdle hřtklo a srdce se zastavilo. Kalina byl mrtev, polo sedě, polo leže nad nedokončenou novellou. Jen jeho duch, jeho genij bloudil sférou pokoje a zdál se šeptati:

„Zas triumfuješ, smrti, kmotřičko milá;
však nežli půjdeš světem dál,
hádku rád bych tobě dal ...
Rci, kolik uplyne let, nežli je shnilá
toho leb, jenž si život vzal,
když tvorby Duch jej oklamal? ... (Pokračování.)

Eugen Claudius Kletus: Spravedlnost.

Opusťte cesty násilí, aby vám nebylo klnuto.

Dávejte lásku, abyste lásku pocítili.

Budte spravedliví ve svém srdci. Jest vzduch z milosti Boží pro zeměplaza jako pro slavíka. Dokonalá láska smiluje se nad ubohým právě tak ráda, jako nad krásou. Čím více sebezapření bude vám, tím větší bude vaše odměna vnitřní.

Spáchanou křivdu pokorně odčiňte. Nenechejte násilí vyzráti v čin. Jsou moci mocnější nad vaši moc.

Nesmíte činit zle, abyste nerozhněvali zákon spravedlnosti, jenž v Bohu jest.

Nemluvte o velikosti svých obětí.

Vděčnost následuje lásku nezištnou.

Čeho bojí se svědomí, toho nesmí srdce žádati. Kdo tak činí, ničí si život. Od tmy jde hrůza, od světla radost a život pocházejí.

Grantišek Dohnal: Problém Krista v moderní krásné literatuře.

(Dokončení.)

Podobnou napodobeninu osoby Kristovy předvádí nám nejménouvaný spisovatel anglický v románě: Pravidlivý život Josua Davidsohna¹... Autor líčí zde anglického dělníka, který celý život věnuje tomu, aby stal se podobným Kristu. V Londýně vidí, jak stávající církev z učení Kristova učinila učení, které nemá nejmenšího vlivu na život. Lidstvo má učení Kristovo v ústech, lidstvo hlásá učení Kristovo slovy, ale skutky nejsou podle toho. Má-li tedy nastati náprava, je nutno Krista nejen hlásati, ale dle něho také žiti. Opravdové následování Krista dle Josua Davidsohna prakticky prováděti – ale tím upadne v konflikt s církevním křesťanstvím a nalézá smrt ve shluku lidu, jež jeden s kněží – jeho bývalý učitel – proti němu pobouřil.

Ve všech těchto třech románech vidíme tutéž tendenci: Kristus stojí v ostrém rozporu se stávajícím církevnictvím: křesťanství dnešní, křesťanství dogmatické, křesťanství hlásající slova, ale ne znající skutků není učením, které hlásal Kristus; je falsifikatem, padělkem učení Kristova a jedinou záchranou, jediným ozdravěním lidské společnosti mohlo by býti restaurování pravého učení Kristova a pravé následování Krista ne slovy, ale skutky, životem.

Týž rozpor kreslí také Gerhart Hauptmann v románě „Der Narr in Christo Emanuel Quint“. I zde setkáváme se s jakousi parallelou osoby Kristovy a ději z evangelia, parallelou obdobnou, ale přece zase ideově rozdílnou od předešlých. Neboť kdežto u Kretzera, Kahlenberga i u zmíněného autora anglického především řešen jest problém sociální, zde u Hauptmanna více v popředí vystupuje problém náboženský. Zdá se, že vliv Frenssenova „Hilfenlei“ hrál zde úlohu poslední... Emanuel Quint je blouznivec náboženský, jemuž usilovně, ale nepochopeně a nestráveně čtení bible popletlo rozum. Celý ten život jeho, jeho učení a jeho utrpení – to vše není nic jiného než jakási kopie bible, provedená někdy méně, někdy více duchaplnými parallelami s příběhy evangelií. Jako Kristus tak i tento syn tesařův Emanuel Quint svým neobyčejným zjevem přitáhl za sebou mnohé. Jako Kristus má učenníky, ale i odpadlíky a zrádce; podstupuje boje s farisey a trpí krutá pronásledování; jest zde i cos jako zázraky a proroctví; jest zde i tragická smrt – sámoten a opuštěn umírá Emanuel Quint v sněhové bouři vysoko v pohorí Gotthardském – ale vše to jest jen matný stín mohutné, nevyrovnatelné postavy Ježíšovy z evangelií, pouhá kopie nepodařená, uboze zmen-

šená, rozbrídle zvodnatělá – tak aspoň se nám jeví, postavíme-li tohoto Emanuela Quinta vedle markantní postavy Ježíšovy . . . A pak ten vnitřní rozpor, kterým trpí celý román, od první stránky počínaje: veškeré snažení Emanuela Quinta je sice plné víry a náboženského nadšení, ale všimněte si dobře, dle ujištění autora je to snažení blázná! A tak od první stránky, zdá se vám, jako byste nade vším citili ironicko-skeptický úsměv autorův, který ujišťuje vás shovívavě: Vždyt je to jen náboženský snilek a blouznivec, vždyt je to jen blázen, milý sice a sympatický blázen – ale přece jen blázen . . .

Problém Kristův a osoba Kristova lákala Hauptmanna ode dávna. Je známo, že již v mládí zabýval se Hauptmann myšlenkou složit biblický epos „Kristus“, ale k uskutečnění jeho dosud nedošlo. Jako by svou vlastní tragiku měl na mysli, když v dramatu „Michal Kramer“ líčí umělce, který sedm let marně snaží se zobrazit Ukřižovaného. Tak také Hauptmann nemůže býti hotov s osobou Kristovou. Snad neucelený, rozpoltněný a příliš ještě neustálený světový názor Hauptmannův je příčinou toho. Není zde pevné base – a bez té nelze přikročiti k řešení problému tak velkého . . . A skepse, nejistota – ta jenom podlamuje.

V „Haničce“ učinil Hauptmann pokus předvésti osobu Kristovu na jeviště. Ale nepředvádí zde Krista jako osobu skutečnou, jednající, nýbrž jako zjev, jako fantom, jako představu v horečce pracujícího mozku umírajícího děvčete. Umírající Hanička vidí totiž v horečce, jak najednou blíží se k ní postava neobyčejná, skvoucí – Kristus. Ten bere umírající Haničku za ruku, zvedá ji a pomocí andělů odvádí do nebe . . . V té chvíli oznamuje ošetřující ji jeptiška, že umírající zhluboka vydechla, úsměv přelétl jí tváře – Hanička umřela . . .

Přímé uvedení osoby Kristovy na jeviště způsobilo rozruch a pohoršení Hauptmann jako by byl to sám již napřed citil, proto snad dal osobě Kristově rysy laskavého, dobrého učitele Haniččina – a tak tvoře vlastně bytost komplikovanou, jako by chtěl zmírniti nepříznivý dojem onoho přímého uvedení osoby Kristovy na jeviště.

Ale i v tomto dramatu zůstává Hauptmann ve své podstatě problematickým a nejasným . . . Co chce říci ten mystický sen ubohého sirotka, uštvaného surovým otcem, trpícího nevýslovně a přece snícího sladce a důvěřivě? Chce říci, že náboženství se svou hřejivou perspektivou v lepší život posmrtný a se světly zjevem Krista odměňujícího je jedinou útěchou v nevýslovné bídě života téměř podkulturního, kresleného zde právě tak stroze dramaticky a typy tak bizarně hrůznými a odpornými? Či chce naopak říci, že jen ta hrůzná bída tohoto života zůstává strašnou, ne-

260

uprosnou skutečností – naproti tomu vše duchové, nadzemské, božské jest jenom fantomem, sice utěšujícím, neštěstí mírnícím, v neštěstí posilujícím – ale přece jen fantomem, přece jen přeludem? Ci je to konečně vše jen pouhým scénickým efektem, vypočteným na osvěžení nervů divákových?

Tedy zase táž nejasnost základní ideje, jako viděli jsme v *„Potopeném zvonu“* . . .

Uvedl jsem některé příklady, kde Ježíš pojat pod zorným úhlem ideí sociálních. Zde v těch uvedených vždy ještě zachována jakási úcta k vznešené postavě Spasitelově. Ale horší zkeřlení nastává, kde zmocnil se Kristovy postavy socialismus agitací. Pod zorným úhlem tohoto socialismu přestává nakonec Ježíš býti Ježíšem. Přestává býti nejen Bohem, přestává býti i nadčlověkem básníků a stává se jen velikým sociálním reformátorem¹, stává se mužem z lidu², který újmal se utlačovaných a měl odvahu říci pravdu i pánům a vznešeným, stává se mužem, který je přítelem dělníků nejen slovy, ale skutky. Dnes kdyby Kristus žil, byl by jistě sociálním demokratem, ba pravděpodobno byl by jejich vůdcem a poslancem. Tak jeví se Kristus v představě sociální demokracie. třeba jen připomenouti jména jako Pavel Goelire, B. Naumann, Martin Rade neb, chcete li nejmarkantnější doklad, Waltera Classena knihu *„Kristus dnes jako náš vrstevník“*. Spisovatel zde osobu Kristovu v pravém slova smyslu zproletarisoval. Učinil z něho obyčejného dělníka dnešního velkoměsta. V přistavní ulici stojí jeho domek otcovský. Dělníci a řemeslníci jsou jeho okolí. Děj evangelii vyprávěn tak, jako by teprve včera se byl stal, v nynějších poměrech, v nynějších městech, v nynějším životě. Slyšte na př., jak začíná Classenův Kristus svůj veřejný úřad učitelský: „Jednoho večera stál na břehu přístavu a viděl přistáti parníky s mnoha dělníky. Tu cítil v srdci, jak rád má všechny ty, kteří kráčeli mimo něho. Znal je tak, jak byli – dobrosdělní a hodní, chvatní a váhaví, zlí a leniví. Tu myslil si: „Rád bych je udělal lepšími a šťastnějšími! Mohu to. Proč neděje se nic, aby na mne byli upozorněni a aby mne slyšeli?“ Tu poznal: „Pro ty všechny nedějí se žádné zázraky. Také já námahou a prací musím se státi tím, čím státi se mám.“ – Od té doby vystupoval veřejně. Shromáždil kolem sebe některé řemeslníky a písaře, ti stali se jeho přáteli. Nenapsal žádné knihy, nezorganizoval žádné strany, ale své přátele učinil jinými lidmi, tak mohutně působila celá jeho bytost na ně. – Když jedenkrát byla veliká schůze, naslouchal, pak povstal a mluvil: „Čekáte na velikou budoucnost. Pravím vám: Začnete u sebe samých! Změňte svoje smýšlení a doba spravedlnosti přijde. Potom ne-

bude už žádných chudých a utlačovaných. Nebudou rozeny děti, které vysíleny jsou hříchem svých otců, starci a chromí nebudou chřadnouti trapnému konci vstříc. Čas blízko jest. Nastane, když vy sami se vychováte a nového smýšlení nabudete.¹ – Byli ořešeni jeho řeči, neboť mluvil jako ten, který myšlenky své tvoří a ne jako činili jejich řečníci; neboť ti trouбили do světa, čemu od jiných se nomáhavě naučili. – Ale jeho známí v ulici, kde vyrostl, dělali: «Není to mladý dělmistr, který na místo otcově přišel na loděnici? Nejsou jeho bratři a jeho sestry mezi námi? Co pak odchází teď z práce a chce býti velkým světlem?» A pokřikovali za ním, když šel po ulici. Ale když se obrátil a pohleděl na ně, tak mlčeli a neodvážili se ničeho proti němu.¹

To je moderní, dle zorného úhlu socialismu utvořená transcripse kapitol: sv. Matouše 4, 5, 7 a sv. Marka 1, 16 – 39 a 6, 1 – 6.

Classenův Kristus mluví ovšem také v podobenstvích. Chcete slyšeti, jak vypadá takové podobenství?

«Člověk jeden šel večer za soumraku venku před velkým městem. Tu na osamělém místě přišli na něho dva chlapi, udeřili jej po hlavě a vytrhli mu hodinky a toboleku a nechali ho ležeti v bezvědomí. Tu šel tou cestou jakýsi obchodník, měl na spěch. «Neboť večer měl sezení v jednom spolku, kde byl předsedou. Myslí si: Ten člověk je ovšem opilý. – O něco později šel kancelářský úředník. Zastavil se, podíval se na muže a myslil si: «Tu pobilo se několik opilých dělníků. To je hanebné!» Potom myslil na to, že má právě nový svrchník. Také nechtěl míti nic s policií a šel rychle pryč. Při večeri vyprávěl však ženě a dítkám: «Pomyslete si jenom, jací brozí jsou lidé!» Tu šli tou cestou dva polští dělníci. Byli velice unaveni prací a těšili se na večeri. Zastavili, jeden klekl a díval se na muže. Potom ho zvedli a neshli ho daleko do jednoho domu. Tam ho obmyli, dali mu obklady na hlavu, potom jeden běžel pro lékaře, druhý odešel, jel kus pouliční drahou pro drožku. – Kdo byl tedy blížním přepadeného?»

Tot podobenství o milosrdném Samaritánu!

Walther Classen chtěl tímto způsobem učiniti Ježíše hodně blízkého dělnému lidu. – Ale učinil tak? Podařilo se mu to? Získal více úcty a náklonnosti a lásky v dělném lidu pro Ježíše tímto zproletarisováním jeho osobnosti? . . .

Známý jsou obrazy Vereščaginovy; známý jsou obrazy F. v. Uhdeho. A jestliže Vereščagin a Uhde, jimž nikdo neupřel vážnosti a opravdovosti a jisté hloubky náboženské, jestliže tito ztroskotali při problému Kristově – oč více ztroskotati musila profanace Classenova? . . .

Alois Čáp: Tři smutné písně.

Znal jsem jej. Dávno před lety
uzřel jsem jeho bledou tvář,
na níž je těžko zapomnět.
Znal jsem i píseň tesklivou,
kterou pěl milé pod okny.

Píseň ta zněla :

I.

Uslula jablón, tráva spí,
po skráních hladí noc jemně,
sejdi, ó sejdi na náspi,
sejdi a přivíh se ke mně.

Měsíček svítí do oken,
všecko tak krásné tu bude,
přítul se jako tichý sen,
abych ti zlíbal rty rudě.

Vlzná noc, teplá, příjemná,
srdce nám poukolébá,
pojď ke mně, sednem do temna,
pod šerík sednem si třeba.

Mám ti tak mnoho toho říci,
čemu bol usnouti nedá,
pohledět do tvých zřítelnic
naposled, dívenco bledá . . .

Dnes jsem si vzpomněl na něho
Nemoc jej stará, zákeřná
sklátila ve hrob černý dřív,
než ze snů mladých procitl.
Písně dvě našli ve stole,
písně dvě smutných loučení :

II.

Až zase někdy potkáš mne,
ó nedívej se zpřímá,

sklop řasy svoje hedvábné,
v nichž cosi jak bol dřímá
a cosi jako výčitka
se típytí vlhkým smutkem.

Až zase mne někdy uvidíš,
ó nevolej mne k sobě,
mně srdce puklo — však to víš —
a potom puklo tobě —
a v rozsmutnělé duši štká
sen shaslý v běhu prudkém.

Až zase půjdeš aleji,
buď cizí, chladná zcela,
by srdce novou nadějí
se znova nerozchvěla . . .

III

Zas viděl jsem tě jít
jak teplo tichých krás,
v tvář bledou lhalas klid,
a v očích vzdech se třás.

Dnes nemohu ti více dát,
než soucit a sen mládí
a za večery vroucí dík,
v nichž jsme se měli rádi.

Já nemohu ti nic už dát,
než teskný pozdrav z dále,
a vůni uschlých lupenů,
v něž slzy napadaly.

Zas viděl jsem tě jít
jak teplo tichých krás,
v tvář bledou lhalas klid,
a v očích vzdech se třás . . .

Alois Stan. Novák:
Překlady z duchovní poesie.

ZE SCHILLERA.

Svět rád co bílé pošpiňuje černí
a vznešené rád zašlapuje v prach –
Než žádný strach! – jsou dosud dobru věrní,
jichž perutí božskému patří vzmach.

NA ESCORIAL.

Don Luis de Gongora.

Posvátné jsou nám zclacené ty jeho kapitely
a samo slunce ohnivé snad jejich záblesků se bojí
a mraky, výšiny o červánky s nimi se dělí
a často i nebe klenba k žárlivosti nad tím se strojí.

Co jsou tvé blesky, Jupiterě všemocný a smělý,
co jsou, ó slunce, paprsky tvé v nerovném zápolu, bojí
o primát, co luno, i tvůj svit často zkravělý,
když největší chrám světa co vítězný váš tu soupeř stojí.

Religiosní velikost a posvátná moc krále,
jehož dlaň pravá vládne a poroučí světu v Novém
a jehož levice daleko na východ až sahá,
dávno již patří minulosti – On však žije dále
a prohlášen je za osmý div písmenou i slovem
a i dnes postoupit svou slávu jinému se zdráhá.

ODPOČINEK V MÍRU.

Španělský básník Anonym.

- Dobrý je svět, vždyť vyšel z ruky Boží
a mistrovským je tvorby veledílem
a jeho krása každým dnem se množí,
by ve něm člověk jako v ráji milení
rád přebýval a nedbal trní, hloží
a temných skvrn, jež na květu jsou bílém.

Krásný je svět, dokud je na něm mír,
ježž Tvůrce dává dobré vůle lidem,
neb dobrou vůli štědře bohatýr
Bůh odměňuje ráje štěstím – klidem.

OTÁZKA.

Která ctnost svědčí nejvíc divčí lici?

Snad ta, co zdobí něžnou holubici.   Filipp Panauti

**Kard. J. G. Manning: Antikrist
čili Nynější krise Svátého stolce ve
světle proroctví.**

Přeložil Fr. Josafat.*

III.

Dříve nežli přejdeme ke třetímu svému předmětu, třeba si připomenouti dva body, které jsme dosud byli dokázali. První jest, že vzpouru a odpadnutí shledávám potvrzeno a zjeveno v duchovním odtrhnutí od Církve a v odporu proti božské autoritě a jejímu božskému hlasu, jež (odpor) viděli jsme v působnosti od onoho dne, kdy apoštol řekl: „Tajemství zloby již působí,¹ a kdy svatý Jan prohlásil, že antikristové již do světa vyšli. – Druhým bodem jest to, že člověk hříchu, syn záhuby, zlostník, jest osobou dle vši pravděpodobnosti židovského původu; že má byti podvodným napodobitelem pravého Messiaše, a tudíž Antikristem v tom smyslu, že sama sebe postaví na místo pravého, že tvoří křivé divy a že vyžaduje pro sebe pocty božské.

Třetím bodem, o němž nyní mluviti mám, jest překážka, která zdržuje jeho zjevení se. Apoštol praví: „Skrvtá bezbožnost již působí jenom dokavad ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty.“¹ Tak jako tato skrvta bezbožnost působí bez přestání, tak stojí proti úplnému jejímu projevení v cestě neustávající překážka nebo hrádba, a tak to potrvá tak dlouho, až tato bude odstraněna; a to se stane v čas přesně určený. Svatý Pavel užívá na tomto místě dvou výrazů: praví: „Dokavad ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty“² Mluví tu o věci a o sobě; τὸ κατέχον¹ a τὸ κατέχων². Na prvý pohled zdá se, jako by tu byla jakási obtíž, zda totiž to, co projevení člověka hříchu zdržuje, jest osoba či systém; neboť na jednom místě mluví se o tom v neutrum jako o systému, na druhém v masculinum jako o osobě. Mám za to, že rozluštění této zdánlivé neshody dáno jest v tom, co již řečeno. Napřed jsem již srovnával obě tajemství zloby a bezbožnosti (iskrytou bezbožnost¹) s jejími hlavami. A to jest také argument svatého Augustina, jenž obojí to tajemství bezbožnosti a zloby od počátku světa představuje v obraze dvou měst, to jest města Božího a ducha Satanova, – to jest ducha Božího a ducha Satanova, kteříž rozmanitě působí buď ve vy-

* 1. a II. část stati viz „Archa“ r. 1918, str. 44, 136 a 175.

¹ 2. Sol. 2, 7.

² Tak překládá dr. Sýkora; v jiných překladech stojí: „překážka, která zdržuje, a ten, jenž zdržuje.“

volených služebnicích Božích anebo v nepřátelích Boha a Jeho říše. A právě tak, jako tajemství bohulibosti krátce shrnuto jest v osobě a vtělení Syna Božího, tak zase tajemství zloby v člověku hříchu, kterým zjeven bude ve svůj čas. A tak i dojdete k tomu, že to, co zdržuje, nebo ten, jenž zdržuje, – obojí vyjadřuje systém i osobu, a že tato osoba a tento systém tímže způsobem jsou stotožňovány, jako příklady, které jsem již uvedl.

Uvažujme nyní nejdříve podrobně, jaké jest povahy tento i bezbožník³ čili Antikrist, jenž přijíti má. Slovo toto, od svatého Pavla užité na tomto místě, značí toho, jenž jest i bez zákonat, není podroben zákonu ani Božímu ani lidskému, jehožto jediným zákonem jest jeho vlastní vůle, a jen to zná a toho poslouchá. Řecké slovo zní *ἀνομος* – bezzákonný, bezuzdný. Proroctví Danielovo obsahuje předpověď téměř s těmiže výrazy tam, kde prorokuje, že v posledních časech světa povstane král, jenž jednati bude dle své libovůle, jenž pozdvihne se proti všemu, co slove Bůh a mluvíti bude vzpurně proti Nejvyššímu: za jiný povstane po nich a ten mocnější bude nad první . . . a tečti proti Nejvyššímu mluvíti bude, a svatě Nejvyššího potře; a bude se domýšleti, že může změnití časy a práva, a vydání budou v ruku jeho až do času . . .⁴ Tato slova proroctví, tak stejná, dokazují, že svatý Pavel předpověď Danielovu částečně uvedl do slova, částečně opsal. Má-li tedy tento bezbožník býti člověkem i bez zákonat, který uvede ve světský i duchovní řád světový ne pořádek, vzpuru, odpad a revoluci, musí to, co zdržuje jeho rozvoj a co bude po jeho zjevení se jeho primým protivníkem, býti nutně princip řádu, zákon poddanosti, autorita pravdy a práva. Tím dostalo se nám taková známký, jež nám umožní poznati, kde hledati tuto osobu či ten systém, které zdržují zjevení se člověka hříchu, až přijde čas.

Prozkoumejme nyní výklady Otců o této věci.

Tertullián měl za to, že to byla říše římská; ohromná moc pohanského Říma, která se rozšířila po celém světě, byl onen velký princip pořádku, jenž tehdy udržoval pokoj světový.⁵ Lactantius, jenž psal později, byl téhož mínění a soudil, že císař římský, který upokojil národy světa a dal jim řád a mír, zabránil tím objevení se tohoto i bezbožníka – a oha, Tertullián i Lactantius kladli křesťanům své doby důtklivě na srdce povinnost, aby se modlili za udržení (pohanské) říše římské, považující ji za hmotnou hradbu proti vniknutí velkého přívalu zla, jež by přišlo na svět, kdyby Řím byl zničen. Rovněž tak učil i svatý Jan Chrysostom a jiní.

³ 2. Sol. 2, 8.

⁴ Dan. 7, 24 – 25.

⁵ Div. Inst. VII. 25.

Jiný výklad podává řecký spisovatel Theodoret, řka, že jest to milost Ducha Svatého neboli moc božská, která zadržuje manifestaci člověka hříchu.⁶

Jiní spisovatelé zase praví, že jest to moc apoštolská čili přítomnost apoštolů; jak totiž všude z druhého listu k Soluňským, čekali křesťané brzké zjevení příchodu Páně k soudu a tudíž i brzké objevení se člověka hříchu, a domnívali se, že přítomnost Apoštolů na zemi jejich svědectvím a jejich divy zadržuje plně projevení se principu nevěry a duchovní vzpoury a odpadu.

Tyto tři výklady jsou všechny částečně pravé a všechny dokonale navzájem souhlasí – a uvidíme, že pojmu-li se souhrnně, podávají nám vysvětlení úplné. Ale ti to spisovatelé, kteří psali v rozličných obdobích Církve, nemohli dokonale porozuměti předpovědi této, poněvadž události světové století za stoletím významu těchto proroctví vysvětlují stále dokonaleji.

1. Předně tedy byla moc pohanská říše římská bez podchyby velkou překážkou proti výbuchu ducha bezuzdného nepořádku; neboť jak všude, byli národové světa sloučeni principem jednoty. Říše zorganizovala a sjednotila pod autoritu jednotného zákonodárství, jednotné mohutné moci výkonné a jednotné velké vlády, se soudnictvím, vycházejícím z jednotného pramene a spravovaným po celé zemi soudními dvory. Mír mezi národy udržován byl vojsky mezi národy usazenými. Římské legie měly obsazeny celý okrásek zemský. Síhlice, vycházející z Říma, probíhaly po vši zemi; celý svět udržován byl v pokoji a klidu vsudypřítomností této mocné pohanské říše. 'Bylat hrozná nadmírú' dle proroctví Danielova; byla jako železná, srážela a podmaňovala si národy a držela je v podrobenosti, dávajíc tak světu pokoj jakoby železnou metlou. Jest nepochybné, že dokavad trvala říše římská ve své síle, bylo pro princip revoluce a zlořádu nemožno nabytí převahy – a proto měli oni nejstarší spisovatelé křesťanští úplně pravdu, prohlásili-li překážkou pro tohoto ducha bezzákonnosti ducha pořádku, nadvlády, autority a železné spravedlnosti, jenž ovládal národy světa.

2. Ale – nebyla to římská říše neboli Řím samojediný; byla to říše Boží, sestoupivši na zemi a rozšířená ode dne sesláni Ducha svatého po všem okrásku říše římské, a to s daleko vyšší autoritou, nežli byla autorita Říma. Svätý Lev podává nám základ tohoto výkladu slovy: 'Aby se působení této nevýslovné milosti mohlo rozliti po světě všem, připravil si Bůh říši římskou, rozkládající se až ke hranicím, jež zahrnovaly všecku rodinu národův.

⁶ Theod. in 2. Ep. ad Thess. 2, 6.

Nebot to bylo vhodnou přípravou díla od Boha zamýšleného a nařízeného, aby množství království sloučeno bylo v říši jednotnou, aby všeobecné kázání evangelia proniklo rychle ony národy, jež vládní moc jediného města udržovala v jednotě.⁷ — Svatý Tomáš, rozváděje tato slova, praví, že římská říše nepřestala trvati, ale že se změnila ze světské v říši duchovní: *commutatum de temporalis in spirituale*.⁸ Také Dominik Soto jest názoru téhož.⁹

Byla to tedy Církev apoštolská, kteráž; rozšiřujíc se mezi všemi národy, které již moci pohanského Říma byly v celek spojeny, oživovala je novým životem, pronikala novým principem pořádku a novým duchem jednoty a posvěcovala a přeměňovala materiální síly jednoty, kterou byly spojeny. Dala jim jednotného ducha, jeden zákon, jednu vůli, jedno srdce skrze víru, jež osvěcovala rozum všech těch národů, aby Boha poznávali, — a skrze lásku, jež je slučovala v jednotu jediné rodiny, — a skrze jednotný pramen soudní moci, jež vycházela z božského Pána našeho, skrze Jeho apoštoly řídící všecku zemi. Zde bylo jednotné duchovní zákonodárství apoštolů a jejich nástupců; zde soudní stolce, zdvížené vedle tribunálů Říma. Vedle soudních stolců se železnou mocí a přísností byly tu soudní stolce s božským milosrdenstvím.

Tento nový princip řádu, autority, poddanosti a míru zjevil se na tomto světě, zmocniv se takorba hmotné moci staré římské říše, a naplnil jej novým životem s nebes. Byla to isul země! Tivání své prodloužil v ono období, které stanoveno bylo v úradcích Božích.

Z toho jest úplně zřejmo, že ona překážka značí i Ducha Svatého; nebot Církev Boží jest v přítomnost Ducha Svatého stělesněná a světu zjevená ve viditelném těle té, která kitem pojata byla v jednotu Církve Kristovy.

3. Dale však znamená to i něco více než jen to, nebot tyto dvě velmoci, duchovní a světská, -- světská moc ve staré pohanské říši římské, a duchovní moc v nové nadpřirozené říši Boží -- se setkaly. Setkaly se takorba na svém obvodu, jenž zaujímal celý svět; ale setkaly se také v jeho středu, -- ve městě Římě. Zde stanuly nejprve proti sobě v zápase, potom vedle sebe v pokoji. Zde setkaly se tyto dvě ohromné moci, prvá se země, druhá s nebe, -- jedna z vůle lidí, druhá z vůle Boží, téměř jako na zápasišti, a po tři sta let měla říše římská pro velekněze Církve Boží mučednictví; po tři sta let snažila se říše římská zničití tohoto nového a zvláštního přichoziho, jenž objevil se s větší,

⁷ In 2. Ep. ad Thess, *iq. locum*.

⁸ In lib. 55. Sent. Dist. 46.

vyšší moci soudcovskou; hleděla jej utopiti ve vlastní krvi jeho, ale po tři sta let bojovala a zuřila marně, neboť čím více Církev byla mučena, tím více rozmnožovalo se símě mučenníků: Církev šířila se a rostla silou i mocí touže měrou, jakou se snažil pohanský Řím ji zničiti; a tento mohutný zápas mezi oběma mocemi skončil na konec obrácením říše ke křesťanství a tudíž dosazením Církve k supremátu nad mocnostmi celého světa. Tak nabylo právo přednosti nad mocí a božská autorita triumfovala nad lidskou; neboť tyto dvě moci byly sloučeny a nastala jediná veliká autorita, kde císař se svého trůnu vládl toliko v mezích své pozemské soudní moci, papež pak rovněž se svého trůnu s vyšší důstojností ovládal všechny národy světa. – až Bůh ve své Prozřetelnosti říši z Říma odstranil a přenesl na pobřeží Bosporu; odstěhovala se na východ a Řím zůstal bez suveréna. Od té doby nešel Řím uvnitř svých zdí světského panovníka za přítomnosti papežovy, a ona světská suverénita přešla dle zákona providenciálního na osobu náměstka Kristova.⁹ Jest sice pravda, že ve třech stoletích mezi obrácením Konstantinovým a dobou Řehoře Velkého, v oněch stoletích nepokojů, vpádů divokých kmenů a válek, jimiž navštívena byla Itálie i Řím, světská moc papežova byla toliko ve svých počátcích; ale kolem sedmého století byla pevně založena, a to, co Prozřetelnost Boží od počátku byla připravovala, vystoupilo zcela na světlo denní. Sotvaže byla materiální moc, kdysi nad Římem vladnoucí, posvěcena tím, že světská suverénita nad městem, kde bydlil náměstek Kristův, přešla na něho, počal ihned s tím, aby celé Evropě dostalo se pořádku křesťanské civilisace. Povstaly křesťanské říše s křesťanskými panovníky, a ti navzájem spojení udržovali pořádek ve světě od oné doby až do dneška. To, co zoveme křesťanstvím, totiž veliká rodina křesťanských národů, kteří se svými knížaty a svými zákonodárnými sbory udržování jsou mezinárodním právem, vzájemnými smlouvami a podl. jako jedno kompaktní těleso, – což je to jiného, leč zajištění světa proti nepořádku, vzpouře a bezzákonnosti?

Nuže po dvanáct set let lze děkovati za pokoj, trvání a plodnost křesťanské civilisace evropské ve svém principu toliko tomuto posvěcení moci a autority velké říše římské, kterouž autoritu přejala, dále nesla a udržela isůl' s nebe přišlá, jež trvala dále v osobě papežově a v onom řádu křesťanské civilisace, jejížto byl tvůrcem.
(Dokončení.)

⁹. Manning mluvil a psal to před loupeží Savojskou r. 1870. (Pozn. překlad.)

Alois Stan. Novák:
Překlady z duchovní poezie španělské.

MODLITBA.

Jorge Manrique.

Ty, jenž pro náš četný hřích
na Sebe vzals člověka
chudou tvář i jméno.
Ty, jenž sídlíš v nebesích,
jehož božství neleká
se v těle být ctěno.

Ty, jenž trpěls tisíc muk
bez odporu, tiše, rád
v přesvatém svém těle –
kladu se Tvých do záruk,
abys ráčil smilovat
nade mnou se cele. –

NANEBEVSTOUPENÍ.

Fray Luis de León.

Pastýři dobrý opouštíš
své stádo pláče a temnoty s místa! –
Smutná nám bude světa říš',
když Tobě náruč sféra čistá
otvírá na věčnost, kde sláva jistá.

Kde skryjem' žhavé čelo,
kde udusíme smutných retů hles,
když s hrudi odletělo
soucitné srdce do nebes,
za nimž se nese pohled už jen dnes.

Ach smutno bude oku,
jež zvyklo zít jen krásu tváře Tvé,
když dlíš tak u vysoku,
a sluch, jenž slyšel slov Tvých dvě,
marně hlas lidský k poslouchání zve.

Kdo vlny moře zpěněné
a vichru ztiší svist i bouře vřavu –
za Tebou nebe zavřeně;
kdo poučí v pochybách hlavu,
by života loď vedla do přístavu.

Ach žárlivý ten hustý mrak
kéž protrh' by se, ztratil v okarnžiku,
by kochat mohl se chvilku zrak
naš hledem ještě na Tě v díku. –

Proč opouštíš nás, Božský slitovníku?!

SONET SV. TEREZIE.

Ku lásce k Tobě, Bože dobroty, mne vábí
nikoli nebe, které jsi mi slíbil,
a i plam pekla byl by pro mne motiv chabý
a dál by se mi vábívý hřích líbil.

Tys sám to, Pane, ztýraný a k smrti slabý
a kříže lože, na něž člověk přibíl
Tvé svaté tělo, které ráda líbala by
mé ústa, ret, jenž často hříchem chybil.

Tvá láska to, jež k milování strhuje mne
a ráda měla bych Tě, kdyby třeba nebe
i nebylo – a pekla, bála bych se Tebe.

Je srdce Tvoje k hříšníkům tak něžné, jemné
a ke všem stejně s ochotou se sklání,
neb Bůh jsi lásky – dobra – milování.

* * *

Zas láska k Tobě v moje srdce vniká,
jež Tebou myslí, v Tebe skládá přání
a pro Tebe se tvorů všedněch zřiká,
v Tobě jen slávu, spokojenost shání.

O svět se uestará, s Bohem si tyká
a začíná jím všechno počínání
a kráčí vpřed radosti ve náplni
přes vlny moře, které bouře vlní.

SONET CALDERONŮV.

Hle, z jitra ještě byly samá krása, samý smích,
když vzbudily se ze snů, ze spaní –
a večer krása uvadla a veškerý smích ztich’
v náruči noci novém v uspání.

Konec je všeho, změny vládnou všim a nebe v nich
tak často vábí ku přemítání
marnosti všeho, v němž větší moudrost než v listech knih,
všemu jak dni odzvoni klekání.

By vůně kvetly, barvami a krásou, růže ze sna vstaly
a kvetly, aby brzy sestály
a v poupěti již kolébku, hrob našly.

Tak je i s lidmi, s životem nás mnohých; ke štěstí snad vstali
zmíráme, když smrt zažárí
si někdy na čas budoucí vítězný – minulý a zašlý.

Jindřich Š. Baar: *Na děkanství*. II. díl románu *Poslední soud*. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl v Praze. Rok ani cena neudána. Stran 222, kapitol 12 a doslov. — Tvrdá, vášnivá a svárlivá Manka Dorazilová nepřímou svou povahou přispívá ke kritickému rozuzlení sporu, k smrti svého muže, jehož vlastní bratr zabil. Tot stručný obsah prvního dílu románu nadepsaného: *Poslední soud*. Ale tvrdost a zášť Mančina ani touto ranou zlomena není. Tvrdosti zakouší od ní její švagrová s dcerou Dodličkou i vlastní syn Martin. Toho miluje, možno-li vůbec u ní o lásce mluvit, jenom potud, pokud se jím může honositi; jenom proto má ho k tomu, aby šel do semináře. Vůle její se plní, syn stává se knězem, kaplanem a konečně děkanem v Prosovicích; bere matku k sobě na děkanství a tak dochází splnění její nejvnitřnější přání, aby se k stáru u syna kněze dobře měla. Ale stařenka venkovanka vytržena jsouc z prostředí, v němž dosud žila, neumí se přizpůsobiti novému životu, svou tvrdostí a lakotou všechny terorizuje a na děkanství chce si to zařídit jako někde u venkovského chalupníka. Když konečně povídkovosti svou zavdala podnět k pomluvám o děkanovi, odchází tento do kláštera, stařena do své rodné obce. — Matka děkanova jest vlastně hlavní osobou; vedle ní vyjímá se děkan uboze, ačkoliv má míti povahu, jak autor ubezpečuje, po své tvrdé matce. Baar je dobrým pozorovatelem, proto některá místa pěkně se mu podařila. Na př. místo, kde líčí hrůzu soudce před mrtvolou anebo zmínka o vranách k mrtvole se slétajících i poznámka: *Sedlový vůl očuchal mrtvolu (svého hospodáře) a táhle zabučel.* Obratně podán obraz: *Novosvěcenec unešen patří na Dodličku sypající drůbeží. Je pozdě!* šlehlo mu hlavou. *Odrhl násilně oči své . . . Ohnivě rudé slunce před ním právě za lesy zapadalo . . .* K tomu pěkně přiléhá píseň pohunčí (Str. 87.) — Vystihuje maloměstské pletichy před volbou nového děkana v Prosovicích, volbu samu i očekávání kandidáta Skalicického v Praze. Mistrně podal též parafrasi Otčenáše, kterou se polozoufalý děkan modlí na stupních oltáře. — Ale dílo má i některé slabosti, z nich největší je mi ta, že autor zůstává na povrchu a své hrdiny psychologicky slabě zakládá. Na př. Martin se chystá, jak si život zařídí, co matce řekne, ale bez známky odporu vzdává se svých snů a kleká před matkou (str. 41 — 42). Bez vnitřního boje jest to přece nemyslitelné a řeší-li se tak krise přece, jest to násilné. — Po přečtení porovnával jsem v duchu různé postavy kněží, jak nám je podali Pravda, Kosmák, Třebízský, Jirásek, Nováková, Rais a jiní, buď nahodile, anebo úmyslně jako

hlavních hrdinů. A výsledek pro Baara nebyl příznivý. Nechci tvrdit, že by tv stín, někdy až příliš černě nanesené, byly největší závadou, nýbrž kněží Baarovi jsou ponejvíce pouhými figurkami bez vůle a sil, slaboši a zlobělci. A zdá se, že si Baar čím dale tím více v takových postavách libuje. V prvních spisech nechává Baar tu a tam ještě své kněze vítězit (kaplan ve farské paníček odolává pokušení), ale v pozdějších dílech stává B. své kněze před nemožností a k tomu ještě nevyzbrojené. — Jisto jest, že B. byl příliš zaměstnán a že z mnoha stran požadovány od něho příspěvky, ale jisto též, že někdy spoléhá na svou slohovou obratnost a proto některé statě vyjímají se v celku v rhapsodicky (str. 51.), některá věta zní pak drsně: 'Kněz Martin Porazil žádným silákem vůle od jakživa nebyl' (str. 98). Rovněž líčení smrti starého děkana a zmatku při ní je slabší. Bez vysvětlení užívá B. ve vypravování: 'půvědkový šat', (79) šířalo se už = stmívalo se (73); jsou to asi výrazy chodské. Nevysvětluje těžkých básnických obrátů: 'Bál se lesa, ve kterém často nevědomky překročil chodec bludný kořen', což místo jednoduchého 'zabloudil' jindy vhodně parenthesou vysvětluje, že sedláky třeba rozumět velké sněhové vločky (47). Vyskytují se tu i tam chyby tiskové: sadi-vost (36 sudivost), jeho bílé ruce s čistým lesklým nehtům (74) a j. Ale přiznávám se, že jak s radostí jsem sáhl po knize, tak nerad jsem ji odkladal, neboť při soustavném čtení leckterý kaz dila zmizel. Českých katolických spisovatelů je tak málo, že s povděkem vítáme zprávu o odchodu Baarové na odpočinek; prost práci úředních nedá jistě zrezavětí péro a povstanou ještě práce, které jméno jeho nejen proslaví, nýbrž zvěční. Dr. J. Ev. M.

Jan Karník: Moravská symfonie a jiné básně. Přerov 1919. Sbirky 'Klas' svazek 7. 'Moravská symfonie' je lidská poesie rodinného krbu, kmenové příslušnosti a národního citění, vzniklá ve dnech bezbožných, by připravovala lepší dny (Hugo). V době, kdy materialismus triumfuje v politických heslech a čínech sociální demokracie, se opravdově radujeme z takové knížky. Doba naše je dobou extrémních názorů sociálních i společenských, kdy na jedné straně se hlásá nivelisace lidských práv a sespolečenštění všech substrátů života a na druhé právo jedince na úplné vyžití bez ohledu na společenské konvence. A to vše vede k rozvratu života v národě ohlašujícímu se politickým a třídním bojem. Materialismus nikdy nemůže zplodit pravé lásky k vlasti, neboť jeho heslem je prospěch, ubi bene, ibi patria. A proto nás potěší pravý duch této knížky a neméně i intimní kouzlo a jadrný její styl.

'S blankytných lad stříbrné příze již chomáček pad'

na domek v zahrádce, rozkvetlé v májový šat.
Vstávejte, milácci, táta Vám s Bohem chce dát!

Choť drahou, skromné své úrody spoluženečku,
dcerku, své srnčátko, ztepilou frajerečku,
objal jsem – se synem vzdáleným loučím se v obrazečku.¹

(Z básně „Loučení“.)

Všude poznáváte muže dobrého srdce, upřímného, moravského slova, muže, který z lidu vyšel, ale nabyv vzdělání a vyššího postavení nikdy nepřestal, či lépe řečeno, nikdy se neodnaučil s lidem cititi. Poslyšte jen, jak vyznívá pozdrav moravského vojáka končící se slovy:

„V gigantů mláticím stroji jen křehkým jste stvolem,
na květ váš nesmělo slunce se v pohodě smáti. –
Kéž anděl Rafael vede Vás vulkánů ohnivým polem
šťastně – a v otcovském gruntě Vás mamince vrátí!“

(Z básně „Pozdrav“.)

Jsem přesvědčen, že hořeti bude srdce každého Moravana, až bude čisti ty velebné apostrofy Moravy: jejích historických a kulturních památek, přírodních krás a její sladké řeči, ty věštby úst takřka patriarchálních o budoucnosti rodné země a biblickými obrazy zinohtnělé modlitby k věčnému Hospodáři. by nebyla zničena naše víra ve spravedlnost.
Dom. P.

František Gellner: Nové verše. Nakladatel Fr. Borový v Praze.
František Gellner byl zajisté jedním z těch, kteří měli pro život jen úsměch věčně zkrivenými ústy, kteří žili z ironie tak jako jiní lidé žijí z podivu. Ve verších Gellnerových najdete i jakousi aristokratickou povýšenost nad ostatní svět, a ta vždycky zasluhuje pozornosti a uznání, pokud je záruka, že je ovocem tuhé sebevýchovy; je však bezcenná, nese-li ji na trh někdo, kdo nedovedl více než zneužívat života. Ať tomu bylo u Gellnera jakkoliv, co čteme, to čteme: poznal život i jeho horší stránky, poznal nízkost, prodejnost a hubenost jeho rozkoši, a proto vyznává:

„Své srdce však nedal jsem nikomu.“

A proto zůstává

„lhostejný k lidem a k své době
a plný trpkosti sám k sobě.“

Tímto zneduchcením dochází k individualistnímu sebevědomí, podezřívavé kritice „pořádných“ lidí a domnělému poznání podstaty života a lásky. V citovém oboru vyvrcholil v darmošlapské nudě a staromládenecké nevlidnosti a zkamenělosti. Machar, zdá se mi,

stvořil ve svých konfesích frázi, že, skoupil pravdu za štěstí.
I Gellner byl z té generace, která se vrhala do ježů života, aby
ztratil drahé hodnoty srdce i ducha, mohla se samolibě domnívat,
že našla skutečnost. Nezdá se nám, že by bohémská vyžilost
a světácká pustota srdce mohla býti dekorací pravdy. Nuda a
omrzelost nikdy nemůže spočívat na pravdě, tak jako štěstí
se nemůže prýstiti z omylu.

Na světovém názoru monistickém nemůže pučeti než jalový,
karikaturistický, vše ideální zavrhuující realismus. Důkazem toho
jsou verše Gellnerovy samy. Ty negace a posměšné grimasy už
se omrzují, a jak by ne, když se omrzely samému původci
svému:

Jsem to já? -- se po letech
tážeš sebe sama. Ztratil's
vědomí své osobnosti,
a co nejhoršího při tom,
nevíš ani kde a kdy.
Marně za nos taháš se,
marně do lýtka se štipíš,
ani sen se nerozplyne,
ani sebe nenajdeš!

To je finale a také umělecký výtěžek této posthumní sbírky
Gellnerovy. Předností těchto versů je výrazová upřímnost a ne-
zkalená srozumitelnost, která by mohla býti bohatěji oceněna,
kdyby tento nadaný a malířskou jemností a bystrozrakostí ob-
dařený umělec byl v něco věřil, aspoň v krásu, kterou chtěl
tvořit.

Dom P.

Josef Cipr: Chladnoucí země. Verše. Nakladatel A. Piša
v Brně. Úkolem versů Ciprových jest přesvědčiti o ceně života,
připomenouti jeho síly a krásy i tam, kde se jeví rozporem,
smutkem, bolestí. Cipr je básník, který prostě a opravdově
přednáší píseň svého života, neznaje pósy, neznaje piedestalu,
neznaje velikášských ani dekoračních gest. Přichází přímo a klidně,
v holé ruce nesa holé své srdce.

Písňe Ciprovy nesvědčí snad o nějaké mohutné individualitě
básnické, formální stránka také zřídka vystupuje nad prostřednost,
ale upoutává jeho srozumitelnost a upřímnost hocha z české
dědiny, kterého ani Videa nepředělala; vzpomínky na rodnou
ves, rudé mláky a zářivé dny v něm nepohasly, naopak byly
ohniskem života i tvorby, ač zasypáným popelem dlouhého pobytu
ve velikém a zmateném městě, kde se kupčilo, otročilo a dřelo.
„Chladnoucí země“ nazval básník tuto sbírku, tuto básnickou

historii srdce, jež snilo o věčném mládí a bohatství nesmírném, musilo však pokorně vzít, co poskytla chudoba každodenního života. —

Dom P.

Sebrané spisy Vlasty Pittnerové. Svazek I. Páni od stavu. Olomouc 1919. Nakl. R. Promberger. Cena 6 K 50 h. Stran 212. — Se jménem Pittnerové setkáváme se v nejrozličnějších pro lid určených publikacích, na př. kalendářích, podílech dědictví Svatojanského, Ludmily a j. Nyní mají býti její roztroušené spisy sebrány. Část prvního dílu (deset kapitol) vycházela ve „Vlasti“. Pittnerová hledí svými spisy nadchnouti lid pro ctnosti jako pracovitost, střídmost, zbožnost a j.; proto se zálibou, víací se ve svých povídkách k cechům, které tyto ctnosti podporovaly. V chudých krajích Českomoravské vysočiny, odkud Pittnerová svou látku brává, těšival se velké vážnosti cech soukenický a býval jedním z nejpočetnějších a nejbohatších, neboť pracoval i pro trhy a skladiště, ano po r. 1866 i pro armádu, kdežto jiné cechy pracovaly hlavně pro potřebu obyvatelstva domácího. V menších městech jiných cechů vůbec nebylo. Proto bývali soukeníci stranou aristokratickou, zakládali si na svém bohatství a hleděli je zachovati cechu, proto se snažili, aby jen vespolek snátky uzavírali. Bylo to jakési soukenické kastovníctví. Ovšem že vzbuzovali tím i závist; přezdívalo jim pánů od stavů. — Pittnerová líčí obtíže s těmi cechovními svatbami a výjimky z pravidla, na př.: Soukenický mistr Jan Svatoň bere si švadlenu Stázi a špatně s ní pochodí, neboť nemá smyslu pro řemeslo, jeho sestra s řemeslem obeznalá Mančinka spokojuje se s obuvníkem Kašparem Novákem a je s ním šťastna. — Část II. „Po desíti letech a dále“ navazuje na blahobyt soukeníků a předpovídá zkázu, kterou jim připraví stroje vystavené na vídeňské výstavě 1873. — Pittnerová nezapře, že je ženou. Líbuje si v podrobném líčení šatů (tunik), tretek, povah a klepů ženských tak, že tím až někdy spád povídky trpí (str. 118 a 120). Také ani ne na celých desíti stranách svedla dohromady sedm snátek, ovšem, že si pak neví s osobami rady a vůbec jich ani nepotřebuje. — Chyby syntaktické, gramatické i tiskové jsou hojné. Na př.: iv rukou v pleťené vlňené rukavice chráněných (str. 9), iv té cti a úřadě (33), všude při údivu a zvoláních píše důsledně rot bez čárky. Některé výrazy jsou nezvyklé: nacákáno (67), polaření (193). Vyskytují se i germanismy: ise zřetelem k té cechovní cti (21), Stokerava (110). Nesmí se nikdy předpokládati, že pro lid je všechno dosti dobré. — Jinak úprava je slušná a pro ideje možno knihu všem lidovým, především novým obecním čitárnám jen více doporučiti.

Dr. J. M.

Vlasta Pittnerová: Rodina Kulichova. Obrazy z malého města. Kniha 'Dědictví Svatojanského' č. 144. – Podíl údů na rok 1919, č. 1. V Praze 1919. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby. Cena 5 K. Stran 199. – Jak již druhý nápis napovídá, nejedná se o soustavnou povídku. Jsou to opravdové obrazy! Některé kapitoly ze čtyř, pěti částí. Děj však směřuje a vrací se k jedné úřednické rodině, vlastně jen k dceři té rodiny, Márině Kulichové. Přechodně líčí autorka i život v soukenické rodině Lipinově. Vystihuje duši ženskou, povahu trochu svěhlavě, zhvěkaně Márinky, která tím více lne k svému Jeničkovi, čím více jí v tom domácí brání, popisuje bouře, které zmitají jejím srdčkem, které i nenávisti a zloby k učiteli Hájkovi je schopno, ale konečně přece pravou láskou zahoří a obavou se třese, aby neztratilo Jindřicha. – Vypravování je prosté, chyb však velké množství. Není skoro stránky bez jedné nebo několika chyb. Mnoho z nich, ale přece ne všechny, možno uvaliti na sazeče a ty měl opravit korektor. Jinak je kniha nezavadná a povzbudí jistě jen k dobrému, aby děti svých rodičů poslouchaly a si vážily. Některé myšlenky se obzvláště zamlouvají, jako na př.: 'Rodiče, když dají vychování, dali dost' (158) – Především mladé dívky necht knihu pozorně přečtou a dobře uváží a dle ní se zařídí. Dr. J. M.

Bohumil Polan: Se Stanislavem K. Neumannem. Literární studie. Nakladatel Fr. Borový Praha 1919 Bohumil Polan vypisuje ve své knížce věrně a geneticky vnitřní vyvoj Neumannův od povýšeného anarchistického aristokratismu k ideálu anarchie sociální uskutečnitelné bezpodmínečným osvobozením lidské osobnosti, zkrátka přerod z individualisty v socialistu, a zároveň vykládá a charakterisuje básnické i publicistické dílo Neumannovo.

Na konci titulové studie bychom čekali ocenění, konkluzi, závěrečný obraz, třebaš by to bylo odklonem od autorovy klidné, neosobní, takřka flaubertovsky objektivně metody kritické. Neumann nám připadá jako železo rozpálené do měňava. Jeho život i dílo je řadou metamorfos, jejichž základnou zůstává zpupný, bouřlivácký a žhavý temperament. V jeho vývoji samém jsou náhlé lomy a neočekávané přechody. Málo kdo jako Neumann může býti dokladem theorie, kterou demonstroval pod vlivem Machova díla 'Analyse der Empfindungen' Herrmann Bahr ve své recenzi 'Der veränderte Freund' na vnitřním vývoji Goethově. Tam zjišťuje, že Goethe z r. 1830 nemá s Goethem z r. 1770 nic společného, ani myšlenky, ani citu, tím méně nálady. A tak prý vůbec se mění lidské já, že si člověk nedovede sebe samého představit, jakým byl před deseti lety. 'Já' je tedy jen pouhé

jméno, pouhá iluze. Je to jen pomůcka, již potřebujeme v praxi, abychom uspořádali své představy. Vše se neustále mění. Mluvíme-li o nějaké kontinuitě nebo stálosti, činíme tak jen proto, že mnohá změna pokračuje zdlouhavě. – To je theorie Bahrova. Případ Neumannův je poučením, do jaké míry je pravdě podobna.

Čteme-li tedy nějaký genetický výklad básnického Já, jsme věru pokoušeni si mysliti, že Já opravdu není nezměnitelnou, určitou, ostře ohraničenou jednotkou, že individualita nezáleží v nezměnitelnosti, ani v určité odlišitelnosti od jiných, nýbrž že je to okamžitý soubor myšlenek, citů a nálad spojených s vůlí, a že tudíž je nemožný jakýkoliv pragmatický výklad osobnostního vývoje. Literární historik může tedy napsati leda dějiny změn, ale nikdy nevykreslí dokonalého obrazu básnické osobnosti. –

Dom. P.

Fedor D. Engelmüller: Zamilovaní. Novelky. Nákl. Zemědělského knihkupectví A. Neuberta v Praze. – Mladý autor, patrně syn malíře Ferd. Engelmüllera, (však mu tatínek namaloval na jeho novou knížku obálku) domnívá se, že našel kámen moudrosti. A proto s neobyčejným sebevědomím vrhl se na problém lásky, snaže se když ne rozřešiti, aspoň osvětliti jej. Než, přistv jeho jsou příliš slabé a neumělé, aby tak křehkou a tvrdou zároveň hmotu problému zhnětl. Vyrůstají mu proto z pod rukou jakési groteskní útvary, daleko vzdálené skutečného života lásky a jejich tajů, hloubek a bolů. Co jediné lze mladému autoru připsati k dobru, jest dobrý a jasný sloh. Jinak knížečka nenapovídá do budoucna ničeho. – Metér při přelamování posledního archu vedl si velmi nešťale.

O. Laza

Jan Osten: Lev a myška. Malé povídky z velké doby. Nákl. A. Neuberta v Praze. Cena 5 K. Jestliže tyto čtyři vycházely za války v novinách, neznamenal to už, že by také musily vyjít v knize. Divím se Ostenovi, o němž jsem měl přece jenom lepší ponětí, že byl tak nekritický a tyto 'povídky', tak za vlasů přitažené, bezduché a jalové vůbec vydal. A knihkupectví se divím, že se tuto rozředěnou vodu odvážilo nota bene za 5 korun prodávati. Než takovou válečnou literaturu, tož raději nic.

Claudius.

Tadeusz Koncynski: Smrtný běh. Román. Přeložil Aug. Spáčil. Nákl. J. R. Vilímka v Praze. – E. Kuylenstierna Na vlastní vrub. Román. Přel. M. Pilná. Nákl. A. Neuberta v Praze. Polský romanopisec a švédská spisovatelka. Knihy tedy literatur docela odlišných. Přišly mi do rukou současně, i četl jsem je po sobě. A hle! Obě mají jedno a totéž základní thema. Oba autoři thema v hrubých rysech stejně řeší a dořešují. Ovšem

Polák to dělá mnohem umělečtějším způsobem, slohem jiskřivým a dramatičtější než Švédka, která je trochu rozvláčná a jaksi ze staré ještě školy, pokud zevnější formy se týká. Než, to je mi v této chvíli skoro vedlejší. Jde mi o vnitřní, mravní hodnotu obou knih. A ta je dobrá, skoro bezvadná. I Jadwiga Polocká i Markétka Malmströmová jsou dívky prahnoucí silně po rozruchu, vřelě lásce, samostatnosti, svobodě, neodvislosti a svéprávnosti. Zdá se jim, že snoubenci jejich docent Dr. Michal Roslaw a starosta Dr. Jiří Heine jsou příliš vážní, klidní, příliš hloubající o záhadách života a že příliš ohrožují jejich sny o životě. Odtihnou se od nich tedy a jedna začne (jak říká Konczynski) smrtelný běh o své životní štěstí a druhá (dle Kuylenstiernové) pustí se do života na vlastní vrub. Projdou sterými nástrahami, pokušeními, pokoleními, zkrátka peklem života, v němž je nad hladinou drží jediné jejich vyslovená čistota srdce, cudnost, hluboká moralita a náboženský základ, až konečně vidí, že by i proti své vůli utonuly, kdyby nesáhly po pomocné a ochranné ruce, kterou před lety odmítly. Jadwiga i Markétka jsou opravdové hrdinky, sympatické a proto i přitažlivé a svým vzorem působící. Bude-li se mne tudíž kdo ptáti, obě knihy o nich vřelě doporučím. Ani ne jako díla prvotřídně umělecká, ale výchovná se zdravou tendencí. Překlad M. Pilné jest skoro lepší než Aug. Spáčilův, jenž nestačil vždy vystihnouti bohatou a pestrou mluvu Konczynského.

O. Lazar.

Marie z Ebner-Eschenbachu: Trnitou cestou lásky. Přeložil E. F. Mišek. Nakl. Zemědělského knihkupectví v Praze. Na mou věru, už dávno jsem nečetl tak naivně psané knížky, jako je tato. Překladatel pak se ještě postaral, aby tuto naivitu co možná stupňoval naprosto nedostatečným překladem. Nedostatečným proto, že překladatel neovládá němčinu, tím méně překladatelské techniky a že ani v české grammatice a stylistice není úplně doma. Ebner-Eschenbachová napsala mnohem a mnohem lepší věci. Proč právě tedy E. F. Mišek vybral toto nelogické, nepsychologické a i trochu bagatelisující povídaní, je opravdu záhadou. Ci díla Eschenbachové nezná a vzal ve své božské naivnosti, co se mu namanulo? Že překladatel je hodně naivní, dosvědčuje i jeho předmluva. Myslí, Bůh ví jakou díru do světa ji neudělal.

O. Lazar.

Okna.

Z italského knižního trhu. Leží přede mnou dvě knížky: D'Anunziova 'Terra vergine' a 'Ricordi' od Massima d'Azeglio. Za obě knížky platil jsem na svém pobytu v Římě dohromady 40 centesimů – tenkrát našich 38 haléřů.

Vida ty knížky, jež mají dohromady přes 500 stran, před sebou, láteřím v duchu na špatné naše knižní poměry, jež brzdí vývoj české knihy a znesnadňují jí přístup do širších vrstev lidových a jmenovitě za hranice. Snad bych se k napsání těchto řádků nikdy nebyl dostal, kdyby mně k nim nebyly dala podnět poslední moje knižní objednávky. Objednal jsem si před nedávnem z Prahy Boarův román kněze 'Cestou křížovou', na němž vytisknuta byla stará cena K 1.70. Já však zaplatiti musil K 4.50, tedy skoro o 200% více původní ceny. Nedivím se, je-li kniha dnes tištěná prodávána za vysokou cenu, neboť režijní požadavky jsou dnes abnormální, však co říci o knihách starých, jichž ceny jsou úžasně zvyšovány, místo aby se snížily? K informaci o nápravě uvedu zde několik postřehů z italského knižního trhu.

Má-li nakladatel italský na skladě delší čas nevyprodaný náklad té neb oně knihy, dá jej celý nebo část po určitém čase do pouličního prodeje. Na ulicích římských, neapolských, florentských, milánských i jiných zřítne široké vozíky, které jsou plny knih čistých, neumazaných. Za 10, 20, 80 centesimů možno si koupiti cenné knihy, po nichž sáhne i ten nejchudší četby chtivý. Nakladatel má svůj zisk v kapse odprodejem nových knih a část nákladu přenechává pouličním prodávacům za cenu režijní po případě i levněji. Dřál bych čtenáři viděti, s jakou chutí si podle vkusu a výběru knihy obecnstvo na ulici kupuje, neboť má v ruce knihy čisté, nerozřezané za nepatrnou cenu. Neškodilo by i našim nakladatelům, aby tímto způsobem umožnili i duššm koupiti knih. Nežloutly a neplesnivěly by aspoň knihy v jejich skladištích a nemusili by je nakonec prodávati na syrečky.

Nedávno objednal jsem si v olomouckém knihkupectví P. knihu tištěnou v minulém století. Dostal jsem knihu špinavou, rozmáčkanou, sežloutlou a musil jsem za ni zaplatiti ... neleknete se – plnou cenu i s válečnou přírážkou. Všechna chut ke koupí knih mne přeshla a myslil jsem si, jak si tím jednáním sami nakladatelé škodí.

Na ulici římské, zdá se mi, že to byla via Garoni, našel jsem levný nákup knih jiného druhu. Byl tam antikvariát, jenž skupoval všechny možné knihy, na který každý měsíc byla dražba. Antikvariát ke konci měsíce dal tisknout seznamy knih na sklade

jsoucích s udáním dne a hodiny dražby. Seznamy byly rozdávány před školními budovami. Ke dražbě sešlo se mnoho lidí, kteří si mohli předem knihy prohlédnout a podle zachovalosti dražit. V seznamu byla též udána vyvolávací cena knihy velice nízká, která se dražením příliš nezvyšila. I nepřítomný mohl se účastnit dražby. Podle seznamu vybral si knihy, na které reflektoval, napsal do seznamu ke knize cenu nabízenou a poslal seznam do antikvariátu. Když mu knihu nikdo nevydražil, dostal ji. Tak jsme to obvykle děláli my alumni české kolleje. Sluha Angelo vzal naše seznamy a obvykle přinesl obrovskou náruč cenných, levných knih. Dražby na knihy antikvariátní, jak jsem dozvěděl v Římě od příslušníků různých národů, konají se téměř všude, jen u nás nikoli k vlastní naší škodě. Slezy na procenta jsou v Itálii taktéž obvyklejší než u našich nakladatelů a knihkupectví.

Lepší poměry italské knihy spočívají hlavně v dokonalejším právu autorském a ve větší solidnosti nakladatelů vůči autorům i obecnstvu. Honoráře jsou vypláceny ideálněji nežli u nás; nepočítá se tam na řádky, verše, stránky, archy, nýbrž přihlíží se tam více k originalitě, ceně umělecké a časovosti bez ohledu na rozměr. K italské knize, zvláště katolické má také větší porozumění vyšší třída kněžstva i laiků. Nezemře téměř žádný italský kněz, uředník, aby nezanechal po sobě velikou knihovnu, jež častokrát překvapuje. A u nás? Z vlastní zkušenosti můjvím. Jdu na faru, na děkanství katolické knihy na ukázkou. Kaplan otvírá, ponechává si knihy, počítaje v duchu, kolik set korun ho stojí ročně knihy a časopisy a monsignor nebo jennostpán píše jako zjednaný: zpět, nepřijímám, ač má pod kličkem ve stolku několik tisíc a beneficia několik set měr polí. Na ty mohou čeští katolíci spisovatelé nejvíce naríkat. - Neškodilo by napodobit trochu cizinu v knižních a tiskových otázkách, vždyť beztak Cech rád napodobuje cizinu -- avšak častěji v tom, co není nejlepším.

Hans Pfitzner: Palestrina. Tato hudební legenda vzbuzuje ona svatá chvění, která připomínají Parsifala. -- Není v hudbě její, co by nebylo společným majetkem všech velkých mistrů moderních; duše, jež tvořila *„Parsifala“*, *„Meistersingry“*, *„Erevala“*, žije i zde, ale není snad sféry citové, která by v tomto dramatu duchového světa nebyla došla moderního výrazu hudebního. A pokloníme se mu tím radostněji, více-li, kterak vyrůstá nad bažinami světa jako čarovný květ.

Paul Bekker charakterisuje Pfitznera takto v *Musikdrama der Gegenwart*, Stuttgart 1909. V nejostřejším kontrastu vůči umění R. Strausse, které zrodilo se z jemného větření instinktů publika

a koření v přítomnosti, stojí hudba H. Pfitznera. Pohádka a kouzlo, vytržení, bezzádné zapomení skutečnosti, snění o dálných krajích fantasmie, to jest Pfitznerův způsob. Problémy bytí se mu zjevují zbařeny hmotné tíže země, v jasných sférách. Ne zevního, činného bytí, boje o život a existenci. Pfitzner nebyl nikdy mužem praktického života, jeho umění bylo by neschopno každého realistického utváření. Zjevy samy ho nelákají, nýbrž vábí ho jemná poetická vůně, jež jest jím vlastní, ovzduší, které je obklopuje. Jeho umění nechce odhalovati, objevovati pravdu, vnikati v podstatu věcí, nýbrž je zjasňovati. U Pfitznera nenajdeme zvláštní virtuosity, psychologické práce detailní, žádných realisticky napodobujících tónomaleb, žádných ilustrací textových slov nebo zevních událostí. Jeho hudba nemá naprosto žádného vlastního účelu. Jsouc nerozlučně spojena s básní, sdílí její plachost před živou, svěží skutečností! – V zemi vidin pohybuje se *Der arme Heinrich* a *Die Rose vom Liebesgarten*, která jest hymnem lásky, jež není z této země, hymnus lásky ve formě allegorické báchorky jara. Becker pak provádí paralelu mezi Straussem a Pfitznerem, neboť i tento byl od své strany učiněn papežem a končí: *Schläzi* mi dosud ono dílo Pfitznerovo, s nímž bych mohl bezvýhradně souhlasiti, dílo, které by také s jeviště dovedlo působiti do širky. Věřím, že Pfitzner by byl s to napsati takové dílo. Co dosud dal, jsou zlomky, nepochybně geniálně inspirované, ale nedokončené, nehotové činy!

Palestrina může býti tímto dilem; mluví nám všem stozumitelnou řečí hudební, ale spěje za tím, aby se stal dilem klasickým, zahrnuje v sobě všechen duševní svět a dospívá smíření v tvůrčím veleduchu.

Tvůrčí činnost v celém dile nejvíce jest zdůrazněna. Udvíhatá jest scéna, kde andělci našeptávají Palestrinovi jeho valedilo. (*Missa* Pp. Marcelli). Mohlo by se namítnout, že tím seslaven jest tvůrčí genijus, ale konečně vidíme všichni v umělci bytost, jež cosi z božského nám vynikajícím způsobem sděluje; texty pak jednak úryvků mše, jednak Palestrinových zvolání tak se snoubí v jediný výkřik po spáse, že již po stránce básnické tu stojíme před dilem účtyhodným.

Ráno po tajemné noci rozezvučí se zvony nad městem. Máne opět vzpomínáme na *Parsifala*. Oba tvůrčové Wagner i Pfitzner jsou vyhraněné individuality; zvony v *Parsifalu* v rámci celého děje od prvních svých akkordů mají nádech mystický, zvony v *Palestrinovi* zvoni crescendo života, který se probouzí ve městě – ve věčném Římě.

Pěkně dí prof. M. Springer ve svém referátě o prvním prove-

dení na vídeňské operě 1. března t. r. (*Musica divina* VII. č. 5 – 6.):
‘Toto vznešené dílo mistrovské, v němž v nejkrásnějším svazku
spojuje se estetický prvek s ethickým obsahem, plní v naší
době materialismu vysoké poslání: hlásá královský zákon oprav-
dového umění . . . Nadzemská vnitřnost, hluboký obsah citový,
estetické zduchovnění tohoto díla mluví podobně jako Wagnerův
‘Parsifal’ pro výjimečné postavení posvátné slavnostní hry.’

Non desperare – ještě duch věvodí, v němž jedině nám
kyne spočinutí!

Dr. Jar. Hruban.

Předčítací večery. Tak málo příprav, práce a obětí je k tomu
třeba. A snad proto právě tak málo koho to napadne. Sejde se
mládež, třeba v místnostech spolkových, kde těch není, v domě
příznivcově. Zazpívá se píseň národní, vlastenecká, či jiná ušle-
tilá a předčítatel či předčítatelka zasedne ke stolu s knihou.
Předchází krátké obeznámení se spisovatelem a jeho tvorbou lite-
rární, které učiní předseda (kněz, neb věci znalý laik) a místnosti
rozevzučí se hlas předčítatelův za nastalé pozornosti posluchačů.
Jeden večer budiž věnován tomu spisovateli, jiný onomu. | Jeden
povídky, či románů, či novele, jiný poesii. Vběh buď už echle
umělecky a předem přichystán. Tot se ví, že předně bude ovlá-
dati všechny touha, poznání autory katolické, naše i jinonárodní
v překladech. Bude třeba na díla taková upozorňovati v našich
časopisech a v každé obci budiž k tomu určen někdo, kdo si
bude poznámky ony zaznamenávat a vésti evidenci o knihách
katolických, kdekoli vyšlých, aby mohly býti zakoupeny do nové
žitovaných obecních knihoven. Hleďme všude dostati do
těchto knihoven věci vskutku cenné, nikoli šmejdy všeho druhu,
jehož se chce zbýti mnohý knihkupec a nabídkami a chválou
snaží se zmásti rozvaly těch, jimž péče o knihovny svěřena. Tot
se ví, že stranici v obcích a jednotlivci, jimž bude vedení knihovny,
její doplňování, př případě vyřazování jednotlivých děl svěřeno,
budou se snažiti uplatniti svůj vliv a názor světový ve funkci
své. Ve většině případů to budou asi učitelé. Možno si učiniti
představu, jak asi knihovna taková bude vypadati. Nedopustme,
aby se zvrhla v doménu jedné strany a snažme se prosaditi
všude díla autorů katolických. Bude nejlépe sestaviti seznam děl
těchto dosud vyšlých. Snad by Tiskový spolek mohl vydati
příručku takovou, podobnou, jako byl soupis děl dogmatických
nedávno jim vydaný. V ní měli by naši lidé direktivu při ná-
kupu neb při návrzích pro nákup knih, které by měly býti do
knihovny obecní zařazeny.

Předčítací večery mají mítí též ten účel, aby případný nezdravý
vliv knihy špatné, a ne-li špatné, tož aspoň našim katolickým

zásadám protichůdné neb nepřátelské byl paralysován neb na míru uváděn přítomným našim inteligentem, knězem či laikem. Tím nejlépe uchráníme své lidi zmatků a škod, které povstávají čtením knihy ninochdy velmi napínavé, formou i obsahem dokonalé a přece tendenci protikatolickou neb protikřesťanskou mající.

Večery ty seznámí hravě a najednou mnoho jednotlivců s knihami, které by si musil každý sám čísti a světlá a klíče k nim by sám ze sebe nenabyl nikdy.

Myslím, že zvláště naše spolky měly by si vzíti péči o dobrou četbu vzdělávací, naučnou i zábavnou, na starost. Vedle beletrie a poesie bude to zvláště otázka hospodářská a sociální, která nutí víc a více k luštění a seznávání. Bude nutno srovnávat zásady křesťanské morálky a křest. názoru světového s morálkou a názorem nevěreckým. Nutno i prakticky zásady křesťanské prováděti a tak lepší a jediné šťastné řešení budoucnost národa našeho a veškerého lidstva uskutečňovati.

Po určitých staticích možno debatou prohloubiti, prakticky vytěžit, co bylo přečteno.

Večer, zakončený opět vhodnou písní, bude osvěžením pro každého a řetěz takovýchto večerů dobře řízených vychová legie nových lidí plných ideálu a mravní síly. F. J. S.

Obecní knihovny. Zákonem Národního shromáždění ze dne 22. července 1919, sbírky zák. a nar. č. 430 bylo uloženo obcím v oblasti našeho státu, aby zřizovaly veřejné knihovny a čítárny s četbou vzdělávací a poučnou, která má skutečnou vnitřní hodnotu. V obcích smíšených musí se zřídit knihovna i pro menšinu národnostní, když tyto dle posledního sčítání lidu vykazují aspoň 400 obyvatel. V obcích, kde je národní škola, má být knihovna zřízena během roku. Náklad se zřízením knihoven a čítáren hradí obec a řídí se počtem obyvatel, a to ročně od 30 hal. do 1 koruny na obyvatele. Je-li už v obci nějaká veřejná knihovna zřízena, může být buď obcí odkoupena, nebo zůstati dosavadnímu vlastníkovu, jemuž ale obec bude poskytovat subvenci. Knihovnu bude řídit knihovní rada 4 -- 8členná, jejíž poloviční jmenuje obecní zastupitelstvo z voličů a jež vyřizuje veškeré správní záležitosti. Knihovnu spravuje knihovnik, který v obcích, jež mají více než 10.000 obyvatel, musí se pouze knihovně jako placený úředník věnovati. Ministerstvo školství a národní osvěty bude na knihovny, knihovní rady a knihovníky dohlížeti zvláštními knihovními instruktory a má právo knihovní členy rad i knihovníky zbavovati funkcí, kdyby předpisům zákona nevyhovovali. Zákonu o obecních knihovnách musí naše katolická veřejnost věnovati

bedlivou pozornost. Zejména v tom směru, aby všude v knihovních radách byli zastoupeni naši stoupenci a aby knihovníkem byl jmenován osoba úplně objektivní, nikoli prononcování agitátor jakýchkoliv stran. Je jisto, že kulturní boj v naší republice proti všemu katolickému bezohledně a bezhlavě zahájený přenesl se do obecních knihoven, z nichž směry protivné budou se snažiti vymýtit vše, co má jen trochu katolického ducha a budou chutí záplavou svého podvratného, protináboženského a po většině laciného tisku otravovati náš lid. Poněvadž touhou po zábavě vzrostla nadmiru naše belletristická produkce, budeme věnovati i my jí bedlivou pozornost a doporučíme rádi našim členům knihovních rad, které knihy by měli do obecních knihoven zařazovati. Proto prosíme naše čtenáře, aby se s důvěrou v tom směru na naši „Družinu“ obraceli. Nutno mít stále na zřeteli, že dnes tiskem a jen tiskem se lid povznáší, a naopak zase kazí a znehravňuje. Stůjme proto na stráži!

Soulad inspirace. Inspirace, nadšení a zdroj uměleckého smyslu jest v duši umělcově květem jistoty a naprosté nutnosti z darů ducha a srdce. Příchod inspirace bývá rozličný a velmi mnohý. Někdy rodí se inspirace rychlostí blesku a se září hořící ocele; jindy přichází po sladkém klidu svatečera tušení; někdy vynořuje se z těžké, melancholické a snad někdy i ze srdcebohné předehry touhy, neurčitosti a naděje. Jest pozoruhodné, že mnozí umělci nazývají tento podivuhodný stav obyčejně velmi nepoeticky (korovina, raplovina, rzase mně to chytá, počnu bláznit, hrome, co je to se mnou už po několik dní atd.). Příčinou inspirace bývají mnohdy i zjevy, náhody a příhody nepříné a často i mimoosobní, jako: příroda, bezvýznamná cizá událost, nepatrná maličkost nahodilosti, píseň člověka nebo ptáka na příklad; souboj krtka s ponravou, boj supa s koroptví atd.

Štěstím pramenem inspirace jest milostné zánícení geniovo, nebo vliv krásy, štěstí, osudovosti, zrady či neštěstí lásky někoho z okolí na mysl umělce.

Jsem toho názoru, že v umělcově inspiraci mnohdy rozhodují a k ní podněcují i tajemné složky dědičnosti v povaze a v základě jeho duše. Tím možno si vysvětliti mnohdy tak překvapující nás důsledky a sklony geniovy tvorby.

Vliv rozčilujících a dráždivých prostředků má spíše účín záporný nežli kladný, co se týče jasnosti, přirozené zdravotnosti a životní účelnosti díla. Je jisto, že tabák, čaj, káva atd. podporují vzepětí obrazotvornosti. Vážím si však více obrazotvornosti přirozené a z naprosté nutnosti ducha rozvořené, rozzářené a rozvoněné. Její plody jsou nejpožehnanější. Vše uměle vyvoděné

zůstane uměním umělým. Dílo má největší cenu, pak-li království snu pevně se opírá o skutečnost nebo aspoň o legendu skutečnosti, neboť umělec má půdu pevnou. Jest dokázáno, že nejkrásnější díla literární tkví svými kořeny v prožité skutečnosti.

Genius nepracuje ani nepředstírá v umělecké lži; genius tvoří a prožívá. V tom je síla, oheň, život, krása, zdar, pravda, vůně a snad i tragedie se vším bludem jeho díla a jeho umění.

Inspirace jest svatá; jest darem Milosti Božské, jest odrazem nesmrtelnosti.

Proto bývá vždy v souladu at oddanosti nebo vzpoury proti jsoucnosti Slavného, Nesmrtelného a Nejvznešenějšího, atheista řekne Velikého Osudu a my, věřící, Boha. Jenom na umělci jest, aby nezneužil, nesnížil, nezneuctil a neseměšnil.

Bohužel i mnohý genius nedovede se vybavit z pouta lidského. V tom případě krása, oheň, nadšení až satanské, tedy vášně, mohou zůstat, ale Povznešenost Nesmrtelnosti a Sláva Čistoty jest prohrána.

Jsou to ztráty nenahraditelné a škody ještě mnohem větší a významnější po nich následují, neboť květ rulíku bude vždy otrávenat, zplodí vždy ovoce jedu a smrti.

Ale i tehdy jest inspirace v souladu, ovšem že jen v souladu s rozvráceností, s klamem, se zatvrzelostí či snad s nezaviněným omylem geniovým.

Genius nikdy nesmí znásilnit sebe sama. Nelze tvořit na něčem, k čemuž není posvěcení vůle a statečnosti odvahy. Nežádejte na orlu, aby se plazil v bahnu stoky a nechtějte na potkáně, aby se vznášel nad osněženými temeny velehor. Vůl zůstane u otýpky sena a vepř spokojí se s korytem plným pomejí.

Nejpilnější a nejžárlivější soulad inspirace pocitují ti umělci, kteří se umění věnovali celým svým životem. Neboť říše vyšších světů vyžaduje naprostou neodvislost jsoucnosti a úplnou svobodu v oddání se duchu.

Nadšení jest svatostí a požehnáním činorodého ducha. Inspirace sama o sobě jest nadšením, které jest jejím slavným podnětem a souroditelem. Bez nadšení není gigantického díla, ani úsili, ani zdaru. Soulad ducha zralého k novému vydání plodu jest dobou příchodu inspirace a jejím vtělením v čin. Na ostatních pohnutkách pak tolik nezáleží. Neboť duše vydá květ v síle své mohoucnosti a ve kráse mocnosti svého srdce. Rozhodně cit bude kralovati nad rozumem, neboť tot jest zákon a podmínka básnické krásy, která podmaňuje, opanovává a vítězí. Rozum žádá přesný cíl, ale srdce dává možnost cílů dalekosáhlejších a nesmrtelných. Proto zůstanou básníci apoštoli lepších zítřků. Umělec

neodvází se znesvětit své dílo, když vytušuje ochablost nadšení, nebo když ho tlačí živelná nechuť k rozletu ducha. Zde nelze poručiti vůli, neboť bylo by to podvrácením zájmu tvorby a nutnosti ducha a poslání umělecké bylo by sníženo na pracovitost řemeslnou, a to jest hrob umění.

Genius nevstupuje také nikdy na půdu, kde má nejistotu ducha, anebo odkud vane zima pro žár jeho niterného já. Radostnou náhodou může genius naléztí domov tvorby i v končinách mu dosud protiležících, ale nepřichází v tyto nové zahrady tvoření dříve, dokud jeho nitro nedává mu tušiti zaslíbenost země a hlas povolnosti.

Satanství umění rodí se z rozvratů duše, z nevyjasněného dosud boje krve a ideálu, z omylu názorů a z klamu přesvědčení. Čistí chápací umění nemusí se báti přivoněti k dilům takovým, neboť budou hledati jenom krásu a porozumění umělcově vůli vyřící se z toho, co bylo podnětem a velitelem k stvoření snu jeho duše, nebo cílem zpovědi, názoru a důsledku.

Inspirace jest vždy v souladu s nitrem člověka. Každá inspirace jest slavná, ale ne všichni povolání jsou geniové, kteří mají moc říci vše tak, jak inspirace jim to dává tušit. Jan Eugen Sequardt.

Pád genia. Slavomam, tento jedovatý květ lidské sobeckosti a vystřední sebelásky – záchvat to šílenství – jest nebezpečným znakem upadku genia právě tak, jako každého prostého člověka. Slava mohutné tvořivosti sama o sobě postačuje umělci, neboť úplně naplňuje a prostupuje celý jeho život. Jemu není podmínkou, ani otázkou, co řeknou davu a jaká mzda ho očekává, neboť není ani řemeslníkem, ani obchodníkem, ani svatokrádežníkem, neřku-li kuplířem se svými ideály. Hořící duše vylévá svou vařící se lávu v mohutnosti sopky a genius se neptá, jestli láva poteče do zaslíbených rovin, na vyprahlé pustiny, do bezedných propastí nebo do zelených spoust mořských vod. Slunce dává světlo, déšť vláhu a ohléd, duše umělcova rodí umění, svůj ozářený sen. To jest zákon naprosté nutnosti projevu neumrtveného a nijak nezneuctěného rozzáření se čínorodého ducha. Tedy, radostný a souladný klad, ono nesmrtelné plus.

Genius nečiní s nikým a nikdy žádných kompromisů, ani není nikdy přístupen žádnému podmíněnému se dorozumění. Ideály se nezaprodávají; geniálnost se nepropůjčuje v nájem. Stane-li se o to pokus se strany geniovy, bude mít v zápětí znehodnocení projevu ztotočeného; květy tvorby nebudou ozářeny nesmrtelností a chlad prožívané a strašně vycitované beznadějnosti, lahostejnosti a snad i tuposti vtisknou smrtelný polibek na tvorbu s niterným násilím v sobě předsevzatou. Běda umělci, který pojein

tvorby zamění s prostou řemeslností. Tot hotový pád geniův. Umění nutno tvořiti, neboť umění nelze vyráběti.

Dovednost a rutina i technika umělého řemesla nedojdou nikdy výšin svatého a ohněm mocného nadšení rozjásaného umění.

Probuzení lakomosti v duši umělcově drtí jeho ideály za krásou a za vznešeností umění a nešťastný zbloudilec nastupuje neodvratitelnou cestu k úpadku a ke konečné zkáze. Služba duše umění a touha po mamonu, po přepychu a po rozkošnictví nemohou se nikdy srovnati v podstatě bytostnosti geniovy. Vždy padne jenom onen, kdo padnouti chce. Úpadek tvořivosti jest potom výstražným mementem. Vzpomeňme si jenom na úžasné ubití se literární JUDr. Rudolfa Kronbauera, nebo si připomeňme nástup k degradaci tvorby nápadně se jevící a nás tolik rozbolestňující u Joži Úprky, u Kalvody a u Engelmüllera z žijících malířů. Zlato známilo jich srdce, znesvětilo jich štětec. U Kronbauera žiznivost po plzeňském pivě, jalovost společnosti a možnost honorářů desetihaléřových za řádku zabily úplně v něm literáta umělce. Úprku, Kalvodu a Engelmüllera známila úplně možnost nebyvalých výdělků. Umění při tom ale pláče.

U umělce nesmi rozhodovati objednávka na knihu o tolika a tolika stránkách, ani slibnost honoráře za tolik a tolik metrových pláten atd. Pakli však umělec kompromisuje s tímto stanoviskem, odvrací se od umění a vrhá se v náruč výdělečné řemeslnosti. Sláva zásluhy a dosavadního díla brzy pohasnou ve mračích hanby a chladné střízlivosti jich známení.

Běda těm, kteří ženou se pro mamon vstříc zániku vznešenosti a znesvěcení povolání i poslání.

Zahijejí v sobě genia, olupují lidstvo o možné dary svého ducha a propadají se v bahnu hanby a i v prokletí vlastního nitra. I geniům jest nutno dbáti zásadovosti. Jinak sestupují v dav a prach vulgárnosti jich neušetří. Degradace geniů není znakem rozumného demokratismu. Člověk zůstává člověkem, ale povolání geniova vyčnívá vždy nade davem, neboť on jest apoštol krásy a nových ideálů, nových met.

Neocenujeme umělecké poslání a naplnění jeho dle stohů knih, dle počtu a dle míry pláten, dle mnohosti soch atd., nýbrž dle vnitřní ceny díla a dle významu jeho poslání pro lidstvo, pro jeho soužití a pro jeho duchovou řízeň. Zrodil-li ses jako genius, nedopust se křivdy na svém poslání. Bohu a své nesmrtelnosti jsi za to zodpověden.

Jan Eugen Sequardt.

Rudolf Linhart: Gros v smutku.

Cyklus lyriky z pozůstalosti básnickovy vybral Vilém Bitnar.

ZHRZENÁ LÁSKA. -

Je tiché tak nebe a tichá tak zem,	Cos vlní ji . . . Lásky cit zhrzené
smír rozvát je po vesmíru . . .	v ní vzlyká, ji stahuje k pláči :
jen duše má znitá se neklidem,	tak rosy pel obzory zamžené
jen duše má nepozná míru	za rána perlami smáčí.

A jistě i pod zemí zachvěje
 mou duši sen o dívce drahé,
 a Bůh-li hrob květy mi zaseje,
 ty slzami musí být vlahé

1905

BALADA O POLIBKU.

Já světem kdysi šel a potkal
 tak hezkou dívku jako kvítko,
 že chvělo se mi srdce blahem,
 že v její dlaně dal bych svoji,
 by zůstaly tak spiaty spolu
 až odloučí je anděl smrti.
 Ta řekla mi: «Máš krásné oči,
 tak tmavé jako taje hrobu,
 tak hluboké, že moje štěstí
 by celé v nich se potopilo.»
 Tak řekla mi a usmála se
 a odešla a zmizela mi . . .

Já dále smuten šel a potkal
 tak hezkou tebe jako poupě,

dlaň teplou měla's, v oku soucit,
 že chvělo se mi srdce blahem
 a snil jsem, sinutek na tvém klinu
 že vypláču a budu vesel.
 Ty řekla's mi: «Máš smutné oči
 jak píseň noci dušičkové,
 já příliš bojím se, než z očí
 bych vylíbala tobě smutek.»
 Tak řekla's mi a nelíbala
 a odešla a zmizela mi . . .

Já dále smuten šel a potkal
 tak bledou bolest jako luna,
 tak chladnou jako jítro v zimě,
 že chvělo se mi srdce bázní,

že maně ústoupil jsem stranou, a vdechla do nich hořký úsměv
 by přešla tak a minula mne. nad životem a jeho klamy
 Nic neřekla, jen libala mne a vetkla na ně pečet slibu,
 na měkké oči, tmavě smutkem, že já kam půjdu, půjde se mnou ...
 1905.

VZPOMÍNKA.

Když nazpět myslím, v duši mne to bodne :
 jak břečtan ku zdi, k domku ve vsi rodné
 se tisní zahrádka, jež plotem z latí
 je obehnána a již slunko zlatí.
 Ať jaro budi se a vane z jihu,
 ať léto žhne, ať jeseň lká, jež v mihu
 jde za ním hned a o ně plakat zdá se,
 tu vždycky na sta květů usmívá se.
 A denně, dnes jak zítřa a jak včera
 sem bleclá dívka chodí za večera
 a zalévá ty květy věčně svěží
 a zpívá píseň, v které touha leží,
 a sedne smutna pod bez, který voní,
 a hledí v dál . . . Jak je mi teskno po ní!

1905.

PÍSEŇ.

Přes bory a údolí	Přes údolí, přes bory
táhne lehký větru van,	táhne lehký větru van,
po čem srdce zabolí,	v srdci smutku prahory
by ti odvál zvukem hran.	krvácejí ze sta ran.

1906.

VZPOMÍNKA.

Dvě bílých dlaní, ztuhlých prcí,	Dvě modré oči, bílé dlaně,
dvě očí vlahých resignaci	já zamiloval se v ně maně,
za noci bezesných a dlouhých	pak sešly s oči, já je zradil
se do me myslí stále vrací.	a zvolna zapomínal na ně.

Snad odpouštěly, zazlivaly;
 snad zapomněly, vzpomínaly;
 v dnech blahých, neblahých, kdo ví to,
 snad modlily se, proklínaly . . .

Teď na hlad paměti se noří,
snů hrdých pyšné zámky boří,
myšlenky všechny prolínají
plameny, jimiž bolest hoří.

Dvě vlahých očí, ztuhlých dlaní
teď v noci žím i za svítání,
věř, nikdy neřek' bych, že drahé
dva předměty tak duši zraní.

Ó, oči, dlaně, hořem syté,
jež co je trud i láska víte,
při všem, co vám je drahé, rcete:
je možno, že kdys odpustíte?

1907.

SEN.

Mně dumavě jste řekla:
já snila s večera,
byl smuten jste jak jícen pekla,
prohlubeň jezera.

A stála jsem a stála,
krev žil mých samý led,
bezmocná vůle srdce rvala
a němý byl můj ret.

Kol řadou lidé stáli
a měli v slzách zrak,
vás těšili, se usmívali --
jen láska může tak.

Tak řekla jste, tak snila . . .
A já se usmál jen:
Kéž smutku mého noc by byla
ne život, pouze sen!

Mně bylo, ve směsici
jak měla bych kleknout v clivat,
zázračné jedno slovo říci,
váš smutek zažehnat.

Což ústa vaše nemá?
A slovem zázračným
mne srdce vaše vzbudit nemá,
když smuten v hoří sním?!

1908.

PO LETECH.

Já rád tě mívál k zblouznění,
hlavičko plavá s tváří bledou,
v nesmírném očí zasnění --
v dál v mlhu traticí se, šedou . . .

Je doba, která nevěří.
Sou v lesích skryté sluje hadi.
Nejistá nocí zášeří.
Hloub moře, očí. A ta zradí . . .

Zraní tě skutek, zasnění.
Nedotýkej se rány spící!
Já rád tě mívál k zblouznění,
že nemám už, kdo moh' by říci?!

1909.

POD TVÝM OKNEM.

Já mimo dům tvůj bral se o Letnice,
když s večerem už den se libaly.
Pod střechy krovem sladce vrkajice
dva holubi se zobáčkovali . . .

Dvě růže pod tvým oknem rozkvétaly,
dva motýli v nich jedním spali snem,
dva stíny v okně v objetí se spíaly,
já v nich jsem poznal tebe s milencem . . .

I řek' jsem srdci: 'Zahas touhy svíci,
je bolestný a marný její třpyt!
Hle, všechno tu se libá ve dvojici –
proč, choré, bys tu třetím chtělo být?'

1910

VÍM, ZAPOMENEŠ . . .

Vím, zapomeneš, až se v dálce ztratí
tvář moje bledá tak a smuteční,
jak roztaví se jarní snové zlatí,
jež dýchá tichá noc a měsíční

Mé žití bude zachmuřeně tmavé
a mdlé jak chorá vrba nad vodou.
Tvé dny zas budou světle usměvavé
a naplněné štěstí lahodou.

Pak zapomeneš . . . A snad v době krátké
tvou láskou blažen jiný bude zas
tvou libat líc a retý, oči sladké,
květ čela bílý, kaštanový vlas . . .

A přece chtěl bych, ústa tvoje malá –
jak stříbrem zvoní časem jejich smích! –
by ještě jednou v ústa má se vsála,
vše zžehla žářem políbení svých!

1910.

PANÍ, JEŽ SE SMÁLA.

Jak rušný cinkot rolniček, jež letí před saněmi,
zvuk nový vrhá života v chlad mrtvé spousty sněhu,
tak z karminových vašich rtů, z jiskřících očí žehu
vstříc radost tryská vtělená mi smíchu ručejemi.

Zas ze chmur těžce mráкотných se budím, teplo je mi:
za saní světlym préludem dvě ořů v prudkém běhu
má touha chtivě řítí se od kleté šudby břehu
k radosti, záře, úsměvů, již svoji zvete, zemi.

A krutě spárem zároveň hrud stará bolest drásá.
Vím: bleskem saně mihnou se, jak luzný sen by utek',
a hlouběj v tichou sněhu pláň se pustý zatne smutek.

A smích až dolílaholi váš, co šťastný! v sluch mi jása,
tím hrozněji mne zamrazí vzpomínkou roztesknělý
v marnosti klamných nadějí hrob nitra osamělý.

1912.

SÁM

V plen zmaru sledni radost dám,
čís hoře vyprázdním v dlaně sám,
své dlaně obě složím v klínu,
čekaje smrti stínu.

Jdi! Vášni rván já požádal
tě stokrát a zas proklínal
tě stokrát, když v pradi schoulen
hroudy
jsem chrtil krve proudy . . .

Tož, jdi! a tvarů kypostí
mých zrakům nesvit žádostí –
jich šelny vůle pod otěží
už držím jenom stěží.

Jdi! Slabost nežli přikvačí,
slast chvilky litost zatlačí,
vem zlo, vzpomínek ve rubáši
nech čistou lásku naši.

A noc až spustí záclonu,
v myšlenkách černých utonu:
smrt milosti-li kráji chleba,
nač hříchu ještě třeba?

1912.

Ó dívko, v luzné kráse
jak před sebou tě zřím,
mne divná závrat jímá,
a horečkou se chvím.

Jen úsměv, úsměv blahý
nech stále na rtech plát,
v těch smutku dnech a hoře
by mohlo se mi zdát:

Ne, nechci lásky tvoji,
ni přísah ohnivých,
a nechci teplých stisků,
ni retů vábíivých!

Že v zemi vzdechů štěstí
přec pučí ratolest,
že jeho slibné vůně
tvé srdce plno jest . . .

1914.

Frant. Střížovský: Tuchy svaté!

Metafysických vy hvozdů kolibříci,
kovovými lesky v slunci vzhohující!
Meteory nitra zapálené o ovzduší touhy,
do kterého hali
duše svět svůj malý,
jako vy jste, kosmu noci šlehne-li váš ohon dlouhý!

Tuchy svaté! Děti ducha snoubeného s hlínou!
Při početi vašem za půlnočních bdění slzy plynou
tryskající z hloubek Tajemství a z jeskyn stalagmitů.
Vašem při zrození
v ranním kuropění
červánky vám na skrání přší v sedmibarvém rosném kmítu

Poutníci vy cestou ku svatému Městu!
Moře, poušť i hvozdy léhají vám v cestu,
než-li dospějete tajemného chrámu narození.
Milost Boží chystá
vše vám svatá místa,
od Hrobu vás vede šťastny ku Šlépějím Vystoupení.

V duši bděte na klekátku meditace!
Vaše, jediná, však slavná budiž práce:
oheň udržovat věčné Lampy na schodišti Krále.
Živný olej její, —
myšlenky, — kéž směji
ku cti nejvyššího Jména hořet, smát se, jásat stále! —

JARNÍ.

Zemíť dech probuzené půdy
voněl ambrou řader mateřských.
Pod nohou jsme cítili moc žití živelnou,
kterou probíjí se klíček k světu hroudami.

Ledy dávno odplynuly z nespoutaných řek.
Smrt a nečinnost již ustoupily velikému dění.
Plán a čin a harmonie sil
tažení své započaly
na moři i na souši a v říši sfér.

Tvoření dech kráčí nad parami
jako nad vodami v první den. —

Nestvořený!
Jako spící chodíváme denně kol Tvých laboratoří.
S tabule Tvé jíme záživnější sousta kojenců.
Hroznem révy Tvé se opijíme v Noemově nevědomosti.
Polibkem Tvým růžovějí lice naše,
my však opětovati ho nemůžeme,
jenom s utajeným dechem zcela vzdáváme se. — —

Vlny přivalů a jarních bystřin řevy!
Sade příšicích růží!
Štávy do pupenů ženoucí
stromů rašících a snících o sladkosti plodů budoucích!
Reji šťastných dětí před mým oknem,
mláďa rozpoutané výbuchy!

Melodie skřívání,
písní kosmu v hrdlo ptačí vtělená!
Svatý práce chorále, jenž jako dálné zvonění
ozýváš se z korun stromů kvetoucích a plných včel!
Velká, svatá symfonie ku oslavě Laskavého,
strhni, uchvat duši moji,
s dlaněmi ať ku modlitbě složenými
kráčím chrámem Přírody — Tvůj kněz! —

Alois Stan. Novák: Výroční ceny.

(Dokončení.)

Toho večera marně čekali ve vinárně. U mrtvých básníků na Kalinu. Nepřicházel, ač slíbil příteli Červenému, jenž zpravil celou společnost umělců a básníků o štěstí Kalinově, že na jeho účet bude pít celá vinárna. Slavnostně a okázale chtěli druhové uvítat Kalinu; měli připravený vavřínový věnec, jímž chtěli básníka ověncit a korunovat za krále večera. Kalina nepřicházel a jeho nepřítomnost si nikdo nedovedl vysvětliti, vždyt všichni téměř četli v denních listech, že Svatopluk Kalina dostal pro své básnické dílo první výroční cenu České Akademie.

Červený vypravoval společnosti, že šel odpoledne navštívit šťastného přítele, aby mu gratuloval, než nezastal ho doma. Básník Brk, jenž poslední přišel do vinárny, oznamoval zase, že ve večerním vydání Národních listů bylo sdělováno s obecnstvem, že do ranního čísla téhož denníku vloudila se vinou sazečovou hrubá chyba tisku. Místo jména Svatopluka Maliny, jenž dostal první výroční cenu České Akademie, mělo státi jméno Svatopluka Kaliny. Poznánky Brkovy si společnost téměř ani nevšimla, netušíc, že osudná chyba tisku v Národních listech byla příčinou tragické smrti Kalinovy a proto i příčina jeho nepřítomnosti ve vinárně. U mrtvých básníků.

Čekající společnost byla čím dále tím netrpělivější ulevujíc si hrubými vtipy, jichž terčem byl nevinný Kalina. 'Aha, takový to bratr, mládenci,' myslil nahlas dramatik Kratochvíl, 'má na dlani několik tisícovek a proto námi pohrdá a nestojí o naši společnost, na jejíž účet dříve popíjel mnohou číši dobrého vína, kterého je zvláštním milovníkem.' 'Nebo šetří bankovkami, které nemají stejně záclnou cenu pro umělce, nepromění-li se ve vině a kartách,' podotkl jiný. 'Nebo si prohlíží divčí hlavičky na nich a luští jejich maďarské nápisy a počítá, v kolika řečech po straně je vytisknuta jejich hodnota,' poznamenal Skalický.

'Éch, at si je třeba vyžehlí, sváže pentlickami a naloží do nafalínu, aby mu je moli nesežrali, my bez něho snad dove-deme býti veselí,' zabouřil ohnivý Dláto a veršem básníka Pin-chetti-ho poroučel:

Hospodo! Vino sem! Pro boha, spíte?

Či snad zde vaše umírá cno-t?

Ku čertu s Kalinou! K orgii lité

vstáti chci, zpíti se až na věčnost!

Sklepnice nosila číše a láhve, taktéž zehrajíc v duchu na Ka-

linu, od něhož čekala královský peníz za obsluhu. Umělci chápali se láhví, zatím co Kratochvíl recitoval sloku z připitku básníka Salmini-ho a podával číši druhovi, aby mu ji naplnil:

„Sem ještě víno! V plných
at pohárech dno vidím.
Necht po nás přijde potopa a konec světa;
o budme králi okamžiku!“

„Přátelé,“ vyprosil si ticho Červený, „nepřítomnost Kalinova není nám na překážku, abychom nemohli býti veselí a nepili na zdraví přítele básníka, jenž došel vrcholu tvůrčí slávy. Slíbil nám, že nám dá vína co budeme chtít; nuže, pijeme na jeho účet; at mu tady zůstane notný dluh o to postarejme se všichni a písni bouřlivou vysušíme hrdla! Já беру zodpovědnost na sebe.“ „Výborně,“ volali umělci, „at žije Kalina a jeho výroční cena!“ Sklepnice přinesla velikou nádobu, jež naplněna byla krvavým vínem až do vrchu, a Dláto chopiv se jí, zanotoval:

„Bratr Kalina at žije,
s ním at žije celý svět! –
propijem-li stovku,
nebo tisícovku,
proto přec se nerozbije
celý svět tak hned!“

První napil se Dláto dlouhým douškem, zatím co ostatní pěli:

„Pij bratříčku, pij,
jen se neopij
nádoba je hodná,
doraz ji až do dna,
jen se neopij!“

Když odtrhl žiznivý ret sochař Dláto, pochvala zabouřila místností:

„Takového bratra my můžeme mít,
ten umí dobře víno pít!“

Nádoba s vínem kolovala, nálada růžověla, žízeň rostla. Básník Brk chopil se své číše a vyzval soudruhy, aby na Kalinovo zdraví si přitukli a číše do dna vyprázdнили, deklamuje při tom v extasi:

„Sklenice do výše, soudruzi moji!
život-li dechem je, pusťte jej v dým!
S vínem má žízeň roste, se dvoji,
nuž vzhůru číše s vínem krvavým! –“

Chvillemi píseň tichla, aby zas rozbouřila se nanovo, když sklepnice přinesla znovu několikalitrovou nádobu, plnou vína. Po půlnoci, když umělci byli značně opojeni, když zastřenými okny vinárny unikala do ulice melancholická píseň, kterou Kalina měl tolik rád,

„Žíti a vino pit směle,
pokud dá hospoda,
v tom všechna moudrost skryta je;
dopij jen do spoda.
Do spoda, do dna jen dopij.
dokud máš nalito –
soudek až prázdnem zazvoní,
„Dopito – dožito“ – I – –,

vrazil do vinárny houslista Holý a stanuv nedaleko dveří, oznamoval strohým hlasem: „Přátelé, básníka Kalinu odvezli večer do márnice nebo do pitevny.“ –

Tato věta, skládající se z desíti slov, strašlivě účinkovala na rozjařenou a opojenou společnost. Hrobové ticho zavládlo zakouřenou místností a oči všech ztrnule upřely se na ret Holého, mlčky žádající další vysvětlení. Holý odloživ svrchník posadil se a jal se stručně umělcům, kteří rázem vystřízlivěli, vykládati, jakým způsobem k smutné zprávě přišel.

„Šel jsem večer po sedmé hodině,“ vysvětloval Holý, „ke Kalinovi, neboť chtěl jsem jej vyzvat, aby šel se mnou a s mými druhy hráti do kavárny „Orient“, kde jsme měli dávatí večerní koncert. Hrál Kalina slušně celo a poslední čas, když nešla poesie, vydělal si s námi mnohý groš, potřebný k těžkému živobytí ve válce. Kdž přišel jsem k domu, kde Kalina bydlil, nakládali právě na pohřební káru čísi mrtvolu. Z vedlejšího domu vyšla vrátná a ptala se sluhů, koho to zas nakládají. „Jákehoši Kalinu, sehevraha,“ zněla odpověď. Já se tak lekl, že až srdce v hrudi mně přestalo tlouci, a když jsem se vzpamatoval, přistoupil jsem k vozu a táži se: „Prosím vás, co se mu jen stalo?“ „Podřezal se,“ pravil sluha, sedaje na kozlík. Práskl do koní a já zůstal na ulici sám. Chtěl jsem vystoupiti po schodech do bytu Kalinova, abych se zeptal na příčinu smrti, než zmocnil se mne takový pocit strachu, že jsem raději kroky obrátil a spěchal do Orientu. Z koncertu nebylo nic, scházelo nám celo a ostatně, kdyby se i býval nějaký celista našel, já bych jistě nebyl mohl hráti, jak jsem byl záhadnou smrtí přítelovou pobouřen a rozladěn.“

„Je-li to pravda, co pravíš,“ první ke slovu se dostal sochař Dláto, „pak je skon Kalinův a jeho tragická smrt nanejvýše zá-

hadnou. Zemřít sebevraždou v den své triumfální slávy a tvůrčího vítězství, kdo to může pochopit? !

„Co tím myslíš?“ tázal se Holý, jenž přehlédł v novinách zprávu České Akademie. Červený poučil Holého i celou společnost, které jal se široce vykládati o ceně básníkův i o včerejší rozmluvě a procházce s přítelem Kalinou. „Sme to bestie a padouši,“ s dramatickým pathosem odlehčil si Kratochvíl, „zatím co odvázejí Kalinu na hřbitov, my táčy v orgiích a smíchu hýříme a v připitcích a písniích profanujeme jméno Kalinovo a opijíme se na jeho účet. Přátelé, již ani krůpěje vína se nedotknu z piety k mrtvému básniku.“ „A my též,“ volali všichni a odstrkovali poloprázdné číše od sebe.

„Přátelé,“ ujal se slova Červený, „bude nutno, abychom se postarali básniku příteli o pohřeb a zpravili o záhadné smrti jeho rodiče a příbuzné. Též Akademii se musí ze středu našeho podat o Kalinovi zpráva, aby cena vyplacena byla rodičům, po případě, aby se její částí vypravil nádherný pohřeb. Já zítra ráno vypravím se do Kalinova bytu, abych od bytné zvěděl podrobnosti tragické smrti přítelovy, na kterou bych nejjaději nevěřil, kdyby Holý netvrdil, že se nikterak neklame ani nemýlí.“ „A kdo zapraví dnešní účet?“ připomněl básník Brk. „Já jsem za účet zodpovědným,“ hlásil se Červený, „já jej zaplatím, neboť nedůstojným by bylo chtít na mrtvém, aby platil nám peníz na radost, rozkoš, orgie a smích.“

„Tož se rozejdeme,“ navrhovali umělci. „Ačkoli, počkejte ještě chvíli,“ napadlo klasiku Skalickému, než se rozejdeme, zapějme zbožně jako ve chrámu mrtvému Kalinovi poslední pozdrav. Návrh přijat a vinárnou zahlaholila sladkobolná píseň :

„Dobrá noc, náš milý, sladce spi,
ať sa ti snívajú krásné sny.“

Po ní zpívali: „Zasvit mi ty slunko zlaté“ a „Hřbitove, hřbitove, zahrádko zelená“ a truchlivá vzpomínka na Kalinu ukončena písní Havlíčkovou :

„Spi Kalino svém v hrobečku,
my ti pějem' poslední písničku :
Odpočívej v pokoji
pod dnem a pod chvojí! — —“

Druhého dne spěchal Červený do bytu Kalinova a sochař Dlátó do kanceláře České Akademie. Červený našel v pokoji

Kalinově policistu a paní Brabcovou, která jala se oběma vypravovati o tom, co vztahovalo se k tragickému skonu básníkovu. Před jedenáctou hodinou vyšel včera pan Kalina z bytu, aby si nahlédl do novin, v nichž měla být uveřejněna zpráva České Akademie o výsledku poslední soutěže. Čekal básník výroční cenu, kterou také dostal, jak jsem se sama přesvědčila nahlédnuvši v poledne do Národní Politiky.

Po jedenácté hodině se pan Kalina asi vrátil a zavřel se na klíč v pokoji. V poledne jsem čekala, přijde-li se pochlubit s cenou do kuchyně – já jsem jej v jeho radosti vyrušovati nechtěla – než Kalina nepřišel. Když jsem byla hotova s obědem, nesla jsem do Kalinova pokoje talíře. Pokoj byl zavřen a na mé volání nikdo se neozval. Myslíla jsem se tedy, že jsem se buďto mylíla, nebo že Kalina opět nepozorovaně se vzdálil, dteje snad po přečtení novin ihned vyzdvihnouti si cenu z Akademie a překvapiti mne již hotovými bankovkami. Kalina nepřišel k obědu, s nímž jsem na něho čekala dosti dlouho. Odpoledne zmocnil se mne však zvláštní neklid a divný vnitřní hlas šeptal mi stále úsilovněji, abych se šla podívat do Kalinova pokoje. Teprve k večeru jsem se k tomu odhodlala. Vzala jsem rezervní klíč od pokoje a chtěla jsem jím dveře otevřít. Než klíč nelezl do zámku. Lekla jsem se a volala jsem na básníka, je-li doma. Když se mně opět nikdo neozval, vrátila jsem se do kuchyně a uvažovala: V zámku Kalinova pokoje uvnitř vězí klíč a proč se jen Kalina neozývá – snad spí, nebo jen žertuje. Však proč by spal, proč by žertoval právě dnes v tak významný den. A znovu mi v nitru kdosi šeptal: Jdi do pokoje, ty tam musíš!

Maliř Červený napjatě poslouchal vypravování paní Brabcové a myslil při něm na telepatii, v níž duch Kalinův opouštějící tělo básníkovu stavil se ve spirituelním vlnění v myšlenkách paní Brabcové a nutil ji, aby assistovala jeho agonii, o čemž jej další vypravování vdovino přesvědčilo,

„Uvažovala jsem s podivnou jakousi bázní,“ pokračovala paní Brabcová, „jak bych se dostala do básníkovy pokoje, nač jsem brzo přišla. Vzpomněla jsem si, že z mé ložnice vedou dveře na malý balkon, z něhož jdou dveře i do jeho pokoje. Našla jsem příslušné klíče a za chvíli stanula jsem na prahu básníkovy pokoje. Nevím, jak bych vám měla vylíčiti své pocity, kterých jsem na to zažila. Básník ležel na rukou na stole jako by spal. Přistoupivše ke stolu, viděla jsem na něm spoustu papíru, jenž byl popsán bleděčerveným písmem. Vzala jsem Kalínu lehce za skráně, chtíc ho zdvihnouti a probudit. Ach, jak ulekla jsem se, když jsem spatřila zakrvácenou ruku Kalinovu, jeho vytrěštěný zrak a

dokořán otevřená ústa, jež mne přesvědčila, že držím v rukou hlavu mrtvého Kaliny. Vykřikla jsem, pustila hlavu Kalinovu, která byla ještě teplá a otevřevši dveře, spěchala jsem k sousedce, abych ji pověděla o mrtvém Kalinovi. — Po zpravení úřadu přišla komise, prohlédla mrtvolu i rozházené spisy a přísně narážala, aby se zatím ničím nehýbalo. Jedná se zde asi o sebevraždu,¹ oznamoval lékař průvodcům, a to o sebevraždu zvláštního druhu. Básník si břitvou, která leží dosud na stole, podřezal tepnu a přechájející krev z těla psal šílenou jakousi povídku, která osvětli lépe záhadnou smrt básníkovu.¹

Spis, který psal Kalina krví svou, vzala komise s sebou a za dvě hodiny odváželi mrtvolu Kalinovu do pitevy nebo do márnice. Považte, pánové,¹ končila paní Brabcová, iže jsem celou noc nespala, uvažujíc, jak je možno, aby člověk ve dni, v němž došel bohatství a slávy, vzal si mladý život a tak lhostejně vypsal krev svou až do poslední kapky.¹ Tak uvažoval i Červený, když loučil se s pokojem Kalinovým a paní Brabcovou, chtěje dáti ihned otisknouti v denních listech vyzvání, aby Kalinovi příbuzní přihlásili a přišli na pohřeb. I v České Akademii vyvolala tragická smut Kalinova všeobecný roztuch. V den prohlášení výsledku soutěže přecházel kanceláři České Akademie netrpělivě básník Vrbíčka, jenž censuroval básnické dílo Kalinovo k soutěži podané a zapříčinil, že jednohlasně bylo členy Akademie počtěno výroční cenou. Nesmírně zajímal se o mladistvého genia a proto čekal na něho, aby ho první objal a jemu gratuloval, až si přijde pro cenu, a vyžádal si na něm psychologické a ideologické objasnění některých veršů, kterým zcela nerozuměl.

Místo Kaliny však vstoupil do kanceláře České Akademie přítel jeho sochař Dlato a stručně oznamoval všem přítomným záhadný skon Kalinův. Ohrození byli všichni a po krátké poradě usneseno, aby v zítřejším zasedání navrženo bylo Akademii, aby sama vypravila slavnému básníkovu nádherný pohřeb. —

Druhého dne četla veřejnost česká v některých denních listech nekrolog za mrtvým básníkem, jenž psán byl básníkem Skalickým, který při práci nahlédl i do povídky Kalinovy psané vlastní krví a úchvatnou kritiku díla Kalinova cenou počtěného z pera básníka a censora Vrbíčky. —

Mrtvému básníku vypraven pohřeb, jakého dosud Praha neviděla. Celá vědecká a umělecká obec pražská se pohřbu účastnila. Nad rakví promluvil za umělce a básníky dramatik Kratochvíl, za Českou Akademii mluvil básník Vrbíčka, který nad hrobem provedl zvláštní a řídký slavnostní obřad, obvyklý při udílení výročních cen nejlepším dílům, podobný dávnému věncení italských

básníků na římském Kapitolu. Tak naplnil se Kalinův prorocký sen a tucha, že zvláštním slavnostním způsobem dostane se mu ceny výroční. Příbuzní Kalinovi vzdali se veškerého nároku na cenu a proto navržena byla pro novou soutěž, která vypsána byla na stvoření posmrtného, tragice skonu odpovídajícího pomníku mrtvému básniku. Po soutěži přičtena cena modelu sochaře Dláta, jemuž pomník byl zadán k provedení. Česká Akademie vydala luxusní vydání cenou poctěného díla Kalinova, jež ilustroval největší přítel básníkův malíř Cervený, který vlastními náklady z piety vydal první a poslední povídku přítelovu, již tento dopsal krví svou. Vytisknuta byla rudým, krvavým tiskem a umělecká obálka ozdobena byla srdcem, v němž je zaraženo nesmrtelné péro básníkovy, které tak často – je-li dovoleno užiti toho obratu – píše vlastní krví srdce svého. –

Fr. Zýbal: Můj Horác.

Je starý moudrý přítel,
má z pevné kůže hřbet,
jak vidět, pamatuje
již hezkou řadu let.

Má na rtech klidný úsměv
a v oku sibalství:
žij moudře, milý hochu,
v tom velké tajemství!

Sám opatně kráčí
po nivě pozemské
a v jeho větší jiskři
ohnivě falernské.

Rád při něm uvažuje,
jak život krátký jest,
že z nevlidného Orku
zpět není žádných cest.

Zná moudrost: *Carpe diem!*
Dej věnec na hlavu!
Tak zve a falernského
číš zvedá k pozdravu.

H. B. C. Nostradamus.

Kulturně-historická kuriosita.

(Pokračování.)

Le divin mal surpendra le grand Prince,
Un peu devant aura femme esponsée :
Son appuy et credit à un coup viendra mince,
Conseil mourra pour la teste rasée. I. 88.

Boží hněv zachvátí velkého knížete,
něco před tím ženu sobě zasnoubí,
jeho moc a vážnost najednou pominou,
duševní převaha zmizí u hlavy ostříhané.

Ranou, již byl Napoleon zastihnut, byla nešťastná výprava do Ruska. Od té doby počínají jeho neúspěchy. (Conseil = dar rady = genius = převaha.) Před ruským dobrodružstvím (7. února 1810) pojal za manželku Marii Ludviku, dceru císaře rakouského Františka, zapudiv napřed svou zákonnou manželku Josefínu Beauharnaisovou (15. prosince 1809). Blížší údaje o katastrofě na Rusi podává toto čtyřverší:

Soleil levant un grand feu l'on verra,
Bruit et clarté vers Aquilon tendanto:
Declans le rond mort et cris l'on orra,
Par glaive, feu, faim mort les attendanto. II. 91.

K východu slunce bude viděti veliký oheň,
pověst i jas ukazují na Rusko:
kolkolet vládne smrt a křik umírajících,
mečem, ohněm, hladem zahynou útočníci.

Nostradamus měl svět zakreslený do své astrologické mapy. Kraje ruské spadaly pod souhvězdí orla, proto nazývá Rusko Aquilonem. Požářem dlužno rozuměti hořící Moskvu. Zda není dvěma verši posledními zdařile vyličen žalostný stav francouzské armády zhybnuvší v ruských stepích?

Avant qu'advienne le changement d'Empire,
Il adviendra un cas bien merveilleux:
Le camp mué, le pillier de porphire
Mis, transmué sur le rocher noilleux. II. 43.

Krátce před tím, než osud císařství se obrátí,
udá se jeden případ velmi podivný;
plán se mění, porfyrový sloup je postaven,
on na kostrbaté skále bude proměněn.

Císař Napoleon dal ku své oslavě postavití v Vendomský sloup¹. Na obrovském kamenném podkladě týčil se pilíř, na němž v 25 spirálách otáčely se bronzové reliefsy a tabulky oslavující činy Napoleonovy. Dojem sloupu byl, jako by měl suky, odtud mluví Nostradamus o kostrbaté skále. Zda byl sloup z porfyru, těžko se dá zjistiti, ale z tohoto kamene často sloupy byly dělány. Na hoře stála socha Napoleonova. Byla dokončena sochařem Chaudetem teprve v. 1812. Zaplácena nebyla, protože císařství kleslo. Když Napoleon byl odvezen na Elbu, byla socha jeho odstraněna. Když se vrátil z Elby, dal sochu znovu postavití, ale za nedlouho byl sám převezen na kostrbatá skaliska ostrova Sv. Heleny, kde dumával o osudné změně svého života. Vendomský sloup byl komunardy zničen 16. května 1871. – U tohoto čtyřverší zase zřejmě jest patrné, že Nostradamus předpovídané události viděl, že nejsou jen plody výpočtů. Znám o něm, že ve svém nadšení², jak sám duševní stav svůj jmenoval, pohlížel na lesklou hladinu vody v míse. Snad tam vidíval výjevy, jež ve svých předpovědích popisuje.

Sept ans sera Philipp fortune prosperé,
Rebaissera des Arabes l'effort;
Puis son midi perplex, rebors affaire,
Jeune Ogmion abismera son fort. IX. 98.

Filip bude mít sedm roků štěstí,
podrobí si Araby,
náhle uprostřed slávy (nastane) protivná událost,
mladému Ogmionu vydá svou pevnost.

Filipem míněn Ludvík Filip Orleánský (1830 – 1848). Tenkrát anektovala Francie Alžír. Uprostřed vlády, tedy po roce 1838, zapletla se Francie do politických událostí na východě. (Válka egyptsko-turecká 1839 – 1840.) Král čelil nechuti poddaných absolutismem. Bylo naň podniknuto osm útoků, až 24. února 1848 byl revolucí donucen opustiti Paříž, kterou sám proměnil v pevnost. Mladý Ogmion³ jest míněna druhá republika, která trvala jen do 2. prosince 1851. Ogmion byl starý keltický bůh, podobný antickému Herkulovi. A co podivného! Franky ražené

republikány r. 1792 a 1848 měly ražený obraz právě tohoto Ogmiona či Hercula s kožešinou lví.

Bien près du Tymbre presse la Lybitine,

Un peu devant grand inondation :

Le chef du nef prins, mis à la sentine,

Chasteau, palais en conflagration.

Il. 93.

Po Tibeře bude mocně vládnouti Lybitina (= bohyně smrti),

něco před tím (bude) velká povodeň,

pán lodičky (= Petrovy) bude jat, posazen do podpalubí,

do zámku, palác v nepořádku.

Předpověděn tu konec světového panství papežova. 20. září 1870 dobyli Italové Říma. Povodeň byla až v prosinci, kdy Tibera velkých škod natropila. Tedy se Nostradamus zmýlil, ač ve věci podřízeného významu. Papež stal se zajatcem vatikánským. Že tento převrat byl příčinou jiných nepořádků, je známo.

Feu conleur d'or du ciel en terre veu,

Frappé du haut nay, fait cas merveilleux :

Grand meutre humain : prinse du grand le nepveu,

Morts d'espactacles eschappé l'orgueilleux.

Il. 92.

S nebe k zemi vidět oheň zlatobarvý,

porazen od vysokorodého - podivná to událost -

velké zabijení lidí, zajat bude synovec velkého,

pyšný ujde theatrální smrti.

„Synovcem velkého“ nazývá Nostradamus stále ve svých předpovědích císaře Napoleona III. Jeho panovnický rod byl mladý, proto také klade Nostradamus Viléma I. Hohenzollernského, jenž u Sedanu Napoleona porazil, jako vítěze vysokorodého. Ohnivý déšť s nebe na zemi padající udává čas katastrofy sedanské, neboť právě v srpnu možno pozorovati let Perseid, zvaný také „Oheň sv. Vavřince“. O theatrální smrti, o níž snil Napoleon, svědčí list, který poslal vítězi: „Protože mně nebylo popřáno umřít v čele mé armády, odevzdávám Vašemu Veličenstvu svůj kord.“

Napoleon III. unikl smrti obdiv budící, ale jak Nostradamus správně o něm předpověděl

do země pod širým domem nebeským

bude v Londýně pohřben synovec zemřevší ve vynuceném klidu.

Dedans laterre du grand temple celique

Nepveu à Londres par paix feincte meurtrie.

VI. 22.

Výraz „meurtrie“ znamená jednak resignaci, ale také často náhlou, násilnou smrt. A Napoleon III. zemřel po operaci močového měchýře.

* * *

Na první pohled překvapí, čteme-li ve čtyřverších Nostradamových jména měst a míst, která pozdějšími událostmi byla dokázána správnými, ale mnohem více nás zarazí, setkáme-li se se jmény jednajících osob. Mimo jméno Filipa Orleánského uvádí Nostradamus i jméno jeho nejstaršího syna Ferdinanda, jehož nešťastnou smrt r. 1842 správně předpovídá. Nejčastěji ovšem užívá jasnovidce pojmenování charakteristického pro tu neb onu osobu, aby zakryl jméno, ale přece určitě naznačil, koho tím míní. Ludvík XIV., král slunce, se u Nostradama jmenuje *il'Hæmation*¹, podle mythologického syna Aurořina, jenž otevírá slunci bránu ranní. Jindřich IV. má jméno *le grand Chirent*¹, anagram to jména Henric, jak se onen král podepisoval. Ludvík XVI. je určen jménem *Capet esleu*¹, volený kapetovec, jakožto první konstituční panovník z rodu Kapetovců. Papež Pius IX. má jméno *La Rose*¹, růže. Máně vzpomene na trní útisků, jichž se mu dostalo. Jeho nepřítel Garibaldi je jmenován *il'Aspre*¹ dle svého rodiště Aspromonte, Viktor Emanuel II. *Poile cresp*¹ dle svých licousů (*barbe an poil cresp*). Pro budoucí významné osoby užívá jmen mythologických jako na př. pro velkého dobyvatele, jenž má přijíti, *Marst*¹, pro budoucího panovníka v západní Evropě jméno *Jupiter*¹ neb *Aenobarbe*¹, rudovous. Posledního panovníka, nepřitele církve, Antikrista nazývá *Saturnus Posthumus*¹, poněvadž prý má se naroditi jako pozdní potomek staré panovnické rodiny.

Zajímavou jest jistě otázka, zda Nostradamus uvádí někde zpřímá letopočet. Pomínu shora uvedené čtyřverší, kde rok nastoupení vlády Ludvíka XIV. je podán ve způsobě telusu. Mimo čtyřverší máme od Nostradama také list králi francouzskému Jindřichovi II., který předdeslal úvodem druhé sbírce svých veršovaných předpovědí. Je psán v Salonu a datován 27. června 1558. Jest to 117 souvětí rozdělených od sebe čarami pomlčkovými. Práví v něm, že jeho čtyřverší jsou tak umělkovaná, že si lidé nebudou s nimi věděti rady, ale také list sám je svrchovaně nejasný, neurovaný, bez ladu a skladu jsou v něm sestaveny věty často kusé. A přece není list ten jen hříčkou.

Jsou v něm také tyto věty a to v odstavci 89: *... sera le commencement comprenant ce de ce que durera et commençant icelle annee sera faite plus grande persecution a l'Eglise Chretienne, que n'a été faite en Afrique, et durera ceste icy iusques, a l'an mil sept cens nonante deux que l'on cuydera estre une renovation de siecle.* – Český asi takto: A potom bude počátek, rozumě se toho, co trvati bude, a v tom roce začne větší pronásledování křesťanské církve, než jaké se stalo v Africe, a trvati bude také tak dlouho, a téhož roku tisícího sedmistého

devadesátého druhého budou toho domněni, že zaveden byl nový věk (lidstva). Zmíněného roku byla revoluce francouzská a 22. září byl z holé nenávisti proti křesťanství zaveden nový letopočet. Slova *renovation de siecle* možno přeložiti nové století, nový věk, nové počítání času¹. Republikáni skutečně byli toho klamného domněni (cuydera), že tímto kalendářem nastane nový, zlatý věk společnosti lidské. Napoleon jej v roce 1804 zase zničil. Překvapí-li koho, že Nostradamus správně dovedl udati kolik století napřed letopočet revoluce francouzské, bude překvapen tím více, zmíním-li se o kardinálovi Pierru d' Aillym (Aliacus), známém z Husova procesu v Kostnici. Ten napsal knihu *Concordantia Astronomiae cum Theologia, Concordantia Astronomiae cum Historica Narratione*². Vyšla r. 1490 v Augšburku. V oddíle *de octava coniunctione maxima*³ v kapitole 60. píše, že po osmé velké konjunkci Saturnově dokončeno bude r. 1789 deset obrátek této planety. A pak (bude-li svět tehdy ještě trvat, což ví jediný Bůh, nastanou veliké a podivuhodné převraty a změny, týkající se nejvíce zákonů a stran náboženských (*leges et sectas*)⁴. Teď zase na rok udlán počátek revoluce francouzské. Zmíněný kardinál sděluje, že výpočet převzal ze spisu arabského astrologa Alburnasara, jenž žil v devátém století po Kristu v městě Chorasanu. Jsou-li tyto zprávy pravdivy, pak byla revoluce francouzská na rok předpověděna již devět století předem. -- Vratme se však k Nostradamovi. Jak shora uvedeno, předpovídá, že oním rokem, kdy zaveden bude nový kalendář, začne nové pronásledování církve, což zase je správně. Idee revolucí francouzskou do lidstva hozené posud ještě jeví svůj vliv. Toto pronásledování porovnává Nostradamus s pronásledováním v Africe. Mini tím asi pronásledování církve Vandaly, které trvalo přes sto let. Také nynější utisk církve, který snad ještě bude se stupňovati, jest pokračováním boje protináboženského, který více než před sto lety začala republika francouzská.

Poměří církevních se Nostradamus častěji dotýká. Tak v oddílu 39. listu Jindřichovi II. píše o roztržkách v církvi katolické a o úplných nevěřících. Církev bude prý mít dvě ditky, jedno bude učení katolickému věno, druhé však nevěno (*infidele*). Tímto nevěrným dítkem jest míněn protestantismus, anebo vůbec sekty sice křesťanské, ale nekatolické. Potom pokračuje v oddílu 40 – 42: *Et (en) l'autre, qui a sa grande confusion et tarde repentance la voudra ruiner, seront trois regions par l'extreme difference des ligues, c'est assavoir la Romaine, la Germanie, l'Espagne, qui feront divers sectes par main militaire, delaissant le 50 et 52 degrez de hauteur, — et feront tous hommage des religions*

longaines aux regions de l' Europe et de Septentrion de 48 de grez d' hauteur, qui par vaine timidite trembleza, puis les plus occidentaux, meridionaux et orientaux trembleront, — telle sera leur puissance, quece quise fera par concorde et union insuperable des conquestes belliques. De nature seront esgaux: mais grandement differents de foy.¹ — Pokud jest možno nesouvisle naházené věty Nostradamovy přeložiti, jest smysl tento: I^a v druhé (části cirkve, katolicismu nevěrné), která se octne ve velikém zmatení a pozdě litujíc, upadne v rozklad (jak správně charakterisován konečný výsledek i reformace¹ a nynější stav protestantismu!) budou tři oblasti velmi rozdílné svým složením (= carství ruské, císařství německé, království anglické), jako známa (t. j. za časů Nostradamových). Říši římskou, Germánii a Španělsko, které budou rozdílně utvořeny jako vojenské velmoci, rozkládající se mezi 50. a 52. rovnoběžkou, — a zcela porobena budou všechna od krajin evropských nejvzdálenější náboženská vyznání (= zámořské kolonie), a pak napřed (národy) severně od 48. rovnoběžky budou tísňovou bází uvedeny do hrůz (války), potom budou se trásti (= hrůzami války) (země) více na západ, jih a východ ležící — platí (ta válka) (zemím), které se spojí svorně k nepřemohitelné jednotě podniků válečných. Povahou jsou stejny, ale věrou velmi rozdílny.¹ — Všimněme si mapy! Paříž a Vídeň leží mezi 48. a 49. rovnoběžkou, Londýn severně od 50. rovnoběžky. Válka dlouho tušená a národy v nejistotu uvádějící jest nynější válka světová, která zachvátila napřed země severně od 48. rovnoběžky. Důvod k válce udává Nostradamus tím, že poukazuje na soupeření evropských mocností v kolonizační politice a tím i ve světovém obchodu. Válka ta platila Německu, Rakousku, Bulharsku a Turecku sice silným vojensky, ale nedosti silným hospodářsky. Čtyřspolkové státy byly ovládány stejnými sice zájmy, ale věrou byly velmi rozdílny, jak dokáže pouhá vzpomínka na protestantské Německo, katolické¹ Rakousko, pravoslavné Bulharsko a mohamedánské Turecko

* * *

Strašný válečný požár vzplanuvší v červenci 1914 byl pohnutkou, že vyrojilo se hejno všech možných předpovědí, z nichž lidé snažili se vyzvěděti, jaký bude konec. Není divu, že také Nostradamus brán v potaz. Hlavně v Německu se snažili z jeho slov sestrojiti důkaz, že válka nemůže být Německem prohrána. Albert Kniepf vydal v Hamburku knihu „Die Weissagungen des Nostradamus und der Weltkrieg“. Pokusíme se podati několik čtyřverší, o nichž se dá souditi, že vztahují se na dobu nynější. Připomínám však opět, že předpovědi Nostradamovy dají se určitě

zjistiti, když události, jichž se týkají, již se staly. Pak teprve vysvitnou určité znaky, jež měl jasnovidec na mysli, když záhadná svá čtyřverší skládal.

Posledním podnětem k válce, ač nikoli hlavním, byl atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda v Sarajevě dne 28. června 1914. Vypovězením války Srbsku byla rozpoutána lítice, která požadovala vždy nových a nových obětí. Slysíme Nostradamu:

Avant conflict le grand tumbera,
Le grand amort, mort trop subite et plaincte,
Nay mirparfait la plus part nagera,
Aupres du fleuve de sang la terra teinte. Il. 57.

Dříve než velká srážka se rozzuří,
veliký muž bude zastihnut smrtí, smrtí velmi náhlou a oplakávanou,
větší část nevypělého národa se utopí,
poblíž velké řeky země krví zbrocená.

Jak se zdá, předpovídá Nostradamus smrt Františka Ferdinanda, jež byla náhlou a v Rakousku bolestně pocítovanou. V dalších verších naznačeny jsou boje v bažinách inazurských, kde zahynulo na tisíce vojinů ruských, a velké bitvy poblíž řeky Visly v Ruském Polsku.

La voix ouye de l'insolite oiseau,
Sur le canon du respiral estage:
Si haut viendra du froment de boisteau
Que l'homme d'homme sera Anthropophage. Il. 75

(Až) hlas nezvyklého ptáka bude slyšán
jako trouby na oddechujícím podstavci:
potom bude mirka pšenice tak drahá,
že člověk člověka požíratí bude.

Nostradamus v druhém verši popisuje varhanovou píšťalu její tón je podobný zvuku létacího ptáka¹, moderního to letadla, aeroplánu a balonů Zeppelinových. Že tyto moderní válečné prostředky měl na mysli, svědčí věta z jeho předpovědi prúsou, kde popisuje strašnou dobu válečnou trvající 25 let. Piše v oddíle 109: «Encores par la derniere foy tremblerout tous les Royaumes dela Chrestienté, et aussi des infideles, par l'espace de vingt cinqu ans; et scront plus grieves guerres et batailles; et seront villes, cités, chateaux et tous autres edifices bruslés...»² – V tomto posledním období budou všechna království křesťanská se trásti, rovněž i (říše) nevěřících, po dobu pětadvaceti let; a budou velmi krvavé války a srážky; a vesnice, města, zámky a všechny rozmanité stavby budou požárem zničeny... Pak po-

kráčuje v oddíle 110: *« — et avant i ceux advenemens aucuns oyseaux insolites crieront por l'air, Huy, Huy, et scront apres quelques temps esvanouys. »* — A před těmito událostmi budou podivní ptáci ve vzduchu (anebo *«vzduchem»*) křičeti: huy, huy a v krátkém čase zmizí!.) Hluk motoru a vrtule létadlové jest dobře napodoben. Jak však počítati onu dobu pětadvaceti let?

Přijmeme-li jako počátek r. 1908, kdy bratři Wrightové svým dvojplášnikem dokázali veřejnosti, že člověk létati dovede, měla by doba válečných převratů trvati do roku 1933. Ovšem není třeba mysliti na nepřetržitou válku, nýbrž na převraty vůbec, třeba revoluční. Podle toho by si Evropa tak brzo neoddechla.

Předpověď Nostradamova, že lidé budou se navzájem požíráti pro velký hlad, zdála se mi býti nemožnou. Ale denní listy přinesly zprávu, že v Massulu prodával arabský kramář na trhu pečené maso dětské (psala o tom *«Reichspost»*), a nedávno jsme četli, že v Německu prodáno bylo maso děvčete jako maso skopové. Tedy i v tom měl Nostradamus pravdu.

Jest přirozeno, že francouzský jasnovidce všimá si hlavně osudů své rodné země. Předpovídá jí mnohé pohromy a převraty.

Terroir Romain, qu' interpretiot augure,
Par gent Gauloise par trop sera vexé:
Mais nation Celtique craindra l'heure,
Boreas, classe trop loing l'avoit pousseé. II. 99.

Pozemky římské (= církevní statky), jak vykládá věstec,
budou národem galským velmi sužovány,
ale, národe keltský, boj se hodiny,
kdy severnímu loďstvu po dlouhý čas budeš pomáhati.

Vysvětluji takto: Až národ francouzský zabere církevní statky, spojí se s Anglií, mocí námořní, a pak jest se mu obávati velikých neštěstí. Církevní statky ve Francii byly již zkonfiskovány, ve válce bojovala Francie po boku Anglie, nutno tedy čekati, že vyplní se i hrozba. Není to jediná vyhrůžka.

Bien deffendu le fait par excellence,
Garde toy Tours de ta proche ruine:
Londres et Nantes par Reims fera deffense,
Ne passe outre au temps de la bruine. IV. 46.

Dobře hájiti jest (ovšem) činem výborným,
(ale) střež se, Tours, své brzké zkázy:
Londýn a Nantes budou hájeny Remesí,
(jež) nepřetrvá času nevraživosti.

Město Remes bylo stěžejním bodem francouzské obranné čáry. Ač kolikrát byla Remes hlášena jako dobytá Němci, přece odolala a zachránila tak západní Francii (Nantes) a Anglii (Londýn). Sama ovšem byla rozstřílena, i její krásná kathedrála.

Ale tato hrdinná obrana nezadrží dalších událostí. Město Tours asi personifikuje nynější třetí republiku francouzskou, neboť tam sídlila od září do prosince 1870 první vláda její. Hrozí tedy republice převrat. Nostradamus, jak se zdá, viděl i způsob moderní zákopové války. Práví:

Le conducteur de l'armee françoise
Cuidant perdre le principal phalange:
Par sur pavé de l'avaigne et d'ardoise
Soi parfondra par Cennes gent estrange. VII. 39.

Vůdce francouzské armády
skoro pozbude vrchního velení,
(neboť) na svém území (opatřením) opevněními a kryty
bude zaplaven zástupy cizího původu.

Slovo *d'avaigne* je synonymum *provençalského* *avanau*, jež značí ohrázení, zeď, opevnění. *Ardoise* jest břidlice, kamenná plotna, jichž bylo užíváno na francouzském bojišti ku krytí zákopů, kde byly na blízku kamenné lomy. Jest také správné, že mezi vůdci různorodých dohodových vojsk, svedených z celého světa byla napřed rovnost o přednost ve velení, až konečně pověřen vrchním velením maršál Foch, jež válku vítězně ukončil.

(Pokračování.)

Eugen Claudius Kletus: Světla.

Hledáme světla, neboť tma zabíjí radost.

Oči touží po světle a duše vzhůru.

Vše pozemské nestačí, aby ukojilo žízeň niterného života.

Jsou králové mezi žebráky a žebráci mezi králi. Není zapotřebí
marného přepychu, aby člověk mohl žít vyšším životem.

Rozkošnictví otupuje srdce a zabíjí lepší vznětv.

Pohádka o šťastlivcích bez košile je věčně mladá a nová.

O kráse svatých oddaností pravé víry nemohou mluvit ti, kteří
ohněm víry nejsou prosvíceni.

Jak může chápati onen, který nepocituje a neprožívá?

Kristus je Světlo a sladký Cil.

B. Konařík-Bečvan:
Legenda o velikém utrpení.

(Dokončení.)

Slunce již stálo vysoko na obloze, když mniši dojeli na trh.

Domy starého města byly vesměs začernalé, dřevěné budovy s pavlačemi a malými okny, jedině chrám a hrad na návrší byly z kamení a cihel.

Na trhu již bylo živo. Domáci i cizí prodavači měli zboží své vyloženo na stolech i na zemi. Křičeli z plna hrdla, zvouce kupující a vychvalující svoje zboží. Ženy a dívky v ranním obleku, prostovlasé a s rameny v pestré šátky zahalenými pobíhaly, smlouvaly, pokřikovaly.

Na dolní části rynku páchlo mořem. Prodavači vynášeli svoje ryby a humry ze sudů a kladli je na stoly.

Marcel zavedl svoji družinu na místo, které měl klášter ode dávných dob najato od pánů konšelů. Sundali náklad s oslů a zrobili z plachet stánek pro Marcelovy výrobky, jež nesnesly plného žáru slunce.

Oslý svázali dohromady a hodili jim dvě otýpky sena.

Ovoce, med, zeleninu položili na zem, vytáhli svoji snídani, chléb a sýr, a vážně pojídali.

Marin však neměl pokdy posnáditi. Za chvíli byl obklopen jeho výklad koupěchtivými. Počestné, utlé měšťky, jejich utlé dcerky i služebné kupovaly sladké chleby Marinovy. Na oko smlouvaly, aby jen o chvíli déle mohly si s krásným mnichem popovídati. Pásly se na jeho rozpacích, chválily jeho chléb Marků, na cenu svěc se poptávaly.

Odcházely, aby udělaly místo novým a novým koupěchtivým. Novina o slícném mnichu, jenž dosud nikdy na trhu nebyl, roznesla se městem. Žádná z dívek ani pani se nedala odstrčiti, každá si odnášela sladký chléb, úsměv, pohled krásného prodavače v mnišském rouchu.

A když byl všecek sladký chléb rozprodán, ukázalo se, jaká je potřeba svěc v domech měšťanů. Kupovaly i měšťky, jež měly svěc na dvě zimy a za veselého smíchu a křiku odnášela si i žena městského voskáře dvě svíce od Marina, všechna zapýřena a zahánbená.

Zboží bratři šlo špatně na odbyt dnes. Marcel se zahradníkem mručeli zlostně, když jejich krásné ovoce i zelenina zůstávaly netknuty, a kupující tísnil se jenom u sladkého zboží Marina.

— Jako vosy se to táhne za Marinem a za jeho chlebem.

Jindy se vozilo sladké zboží zpět neprodáno, a dnes povežeme my svoje. Vysměje se nám opat i bratři. —

Jakmile měl Marín vyprodáno, naložil mu Marcel ovoce i zeleniny a Marín prodal i to za krátko.

Bratři po té pojedli něco ze svých zásob a šli teprve nakoupit, co měli od opata nařízeno, dva kusy lněného plátna, barvy, kůže, uzených ryb, soli, koření, látek na mnišská roucha, kadidla.

Slunce již zapadalo, když bratři odváželi svoje zboží do zájezdné hospody, v níž po starém zvyku vždy po trhu přenocovali. Čeledín odvedl osly do stáje.

Majitel hospody, otlý mužik čilých pohybů, uvedl mnichy do jizby, v níž už byla na zemi připravena čistá sláma s konopnými prostěradly. Tam si uložili nakoupené zboží a šli dolů povečeřet.

Hospodský projevoval svoji radost z hostů krátkými, nadšenými výkřiky:

— Budte pozdraveni! Nesete pozhnání mému domu. Již jsem se bál, že se mé hospodě vyhnete. To by bylo hanbou pro můj dům. Pojďte, stůl jest již v šenku prostřen, pečeně a ohnivě víno vás posílí. —

V šenku bylo hlučno. Venkované se posilovali na zpáteční cestu, obchodníci pojídali večeri. Lid ustupoval uctivě před mnichy, žoldneři hradní měřili si z vysoka zaprášené mnichy.

Usadili se za stůl

Přiběhla Bathilda, ohnivá dcera hostinského, a stavěla před každého mnicha cinové talíře. Přinesla bílý chléb, misu vonící pečeně, cinové poháry a džbán vína.

Když obsloužila hosty, ptala se Marcela: — Co jste to dnes vzali za spanilou panenku sebou? Všecky paní a panny jsou do něho zblázněny. Kdyby měl tisíce košů sladkého zboží, vše by vyprodal. —

Marín se zapýřil, ostatní se hrubě smáli. Bathilda vpíjela se jedovatýma, černýma očima v Marína.

— A ty jsi se bránil, Maríne! — pravil Marcel. — Kdyby věděl otec opat, že jsi taková volavka, věru že by tě nenechal už dávno doma. —

— Jenom se nám nezamiluj do nějaké panny městské. Ať tě nám neunese — žertoval zahradník.

Marinovi rostla sousta v ústech. Nebyl zmaten ani tak poznámkami bratří, jako žádostivým zrakem dívčíným. Odlétala, aby zase přikvapila a na Marina dotírala otázkami.

Povečeřevše nezdržovali se mniši dlouho v hospodě. Odebrali se do své jizby k večerní modlitbě. Pomodlili se hodinky a chystali se na odpočinek.

Marcel obrátil se na Marina:

– Je zvykem, Marine, že vždy nejmladší z výpravy naší spí ve stáji, aby naši osli nezůstali bez ochrany. Vezmi svoji houni a běž. Bude-li třeba, udělej poplach a vzbud nás. –

Marin ochotně se odebral do stáje. Na chodbě potkal Bathildu, jež přála mu dobré noci.

Vešel do nízké stáje, v níž odpočívalo již patero sivých oslů. Soumrak snesl se na město. Z hospody doléhaly sem hlasy rozjařených hostů. Tři potulní šumaři hráli chvillemi veselé nápěvy. Dva žoldnéři pokoušeli na dvoře děvečku hospodského, po chvíli se i ti vrátili do hospody, a dvůr ztichl.

Čeledín hospodského nahlédl z přilehlé stáje na Marina a zasmál se:

– Tebe poslal zrzoun hlidati osly? At se nebojí, nikdo po nich nezatouží. Spi klidně, jsi unaven, spi i za mne. Dnes je veselo ve všech hostincích městských, dnes se nevrátím. –

Odešel.

Marin pohladil všedina zvířátka po hřbetě, svému oslíčkovi dal kus chleba, jež si uschoval při večeři, a pak, kleknuv na otep čerstvé slámy, modlil se:

– Děkuji Ti, Bože, za krásné slunce, jež nás hřálo na cestě. Díky tobě vzdávám, že jsi mne udránil hřídu, že jsem prodal dobře svoje zboží, že byl bratr Marcel se mnou spokojen a že se na mne i jednou usmál. Opatiči, Bože, otce opata, otce Augustina, bratra voskaře i kuchaře a všediny ostatní. Popřej síly našim zvířátkům, aby zítra své břímě trpělivě nesla. –

Tak se dlouho modlil.

Po té obrátil se ku svému otci:

– Drahý můj otče rodný! Slyš prosbu svého dítěte. Věřím pevně, že jsi v nebesích, a proto se k tobě modlím. A trpíš-li snad, Bože nedej, ještě v mukách očistcových za svoji vinu a můj hřích, nuže, rád obětuji utrpení svého života za tvoje vysvobození. Vypros mi u Otce nebeského hluboký kalich bolesti, kterým bych odpykal naši společnou vinu. –

Osvěžen modlitbou lehl si na slámu. Spal brzy. Vše, co dnes viděl a zažil, vracelo se do jeho duše, ale změněno, převráceno. Mezi slizkými rybami prodavačů ležela tučná těla měštěk, nesčetné ruce, sahající po jeho sladkém chlebu změnilly se v dotírající a útočící bílé hady, na šibenici klátil se obživlý oběšenec a pohvizdoval si veselou píseň, ku které si pod šibenicí smyslná Bathilda poskakovala. Bratr voskař vlekl na provaze velikou včelu, zvýši krávy, a volal na měšťany a trhovníky: Nebojte se, neohánějte se, aby vás neštípla!

Marin se rozesínal ve snu a probudil se. Měsíční světlo dralo se do stáje, Marin vycítil na blízku člověka.

Posadil se a naslouchal.

Do stáje vkročila dívčí postava, šla po špičkách a brala se přímo k loži mnichovu. Marin poznal Bathildu.

Stanula nerozhodně.

— Ty nespíš? Nebo jsem tě snad probudila? Otec mi z večera poručil, abych dohlédla, zda čeledín ti připravil čistou slámu. Zapomněla jsem docela, teprve nyní jsem vzpomněla. Což pak muselš zrovna tebe poslati mezi osly? Zde by se lépe vyjímali ryšavec Marcel. —

Marin si odděhl.

— Díky, panno, sláma není studlá, voní sluncem. Jsem spokojen, upokoj svého otce a spi s Bohem. —

Bathilda se nehýbala.

— Jak, ty spíš v té ošklivé kutně? Proč jsi nevysvětlil hnusného šatu? Je zde dusno, bude ti příliš horko, spotíš se, neodpočineš si, budeš příliš sešláblý a mdlý. —

— Marin děkoval.

Díky tobě, panno Bathildo. Bůh tebe pomiluj za tvoji péči o mě. —

Dívka se zle zasmála.

Nechci lásky Boží. Po tvoji lásce toužím. Pojď, dům již ztídl, zavedu tě do své komůrky, tam bude se ti sladčeji spát. Nehodí se pro tebe společnost oslů, drsná sláma pídí tvoje údy, mé lože je hebké a něžné. —

— Bathildo, odejdi, — prosil Marin.

— Ne, neodejdu. Nedíčeš-li se mnou, zůstanu já u tebe. Co šeptají tvoje rty? Či se modlíš? Nedi tědi nábožných breptů a pověz mi něco sladkého. —

Přisedla k mnichovi.

— Zůstanu s tebou. Spi dále, budu tě hlídati, bojím se o tebe, jsi tak něžný jako květ. Shod se sebe disné roucho, pohled, mé roucho je hebkější, moje košile jako pavučina. Neskrývej své ruky, ach, jak něžná, sladká jest tvoje ruka. —

Marin vyskočil uděšeně.

Dívka objala jeho nohy a prudce odděchovala:

— Marine, miluji tě. Nejsi jako tvoji druhové, hranatí, špinaví, nevrlí muži v kutnách. Zamilovala jsem si tě hned ráno na trhu. Schyl se ke mně, usměj se na mne, pohlad mě vlasy. Podaruj jedno slovíčko, jeden úsměv, žebrám o to. Tvoje nevinnost mě přivede v zoufalství, řekni slova, jenom, touží po mně všichni sy-

nové měščenínů, touží po mně vojáci hradní, dci patřiti jedině tobě, jenom tvou dci býti. –

Marin odstrčil dívku prudce od sebe. Zapotácela se. Povstala.

– Nebuď hloupý, Marine. Ať nelituješ v dlouhých, bezesných nocích v klášteře. Budeš se svíjeti lůstí, že jsi odvrhl velikou moji lásku. –

Znova tiskla se k Marinovi.

Mnich ve smrtelné úzkosti zvolal silným hlasem :

– Bratři, zloděj, Bratři, pomoc ! –

Bathilda zavyla :

– Marine, klnu ti. Ať se neusměješ do smrti. Klnu ti, klnu. –

Vytratila se ze stáje. Kočiči její kroky a skoky zašustěly na dvoře.

Marinova výkřiku neslyšel nikdo, všichni spali šťastným spánkem.

Marin klekl na slámu a modlil se v pláči až do svítání.

IV.

Minul podzim a uběhla i zima.

Na klášter ulehala slavnostní nálada. Bylo slyšeti z daleka kroky smrti. Cítili ji všichni, chystali se na ni všichni. Před pěti léty vykopaný hrob měl se dočkat obyvatel. Z nudy nařel dlouhým čekáním zarostl na dně i na stěnách travou a květin.

Děd včelař už třetí týden dřádl na svém loži. Byl zarmoucen, že nevidí svých včeliček, měl strach, zda jeho nástupce dosti pečlivě bude dohlédati. Věděl, že zemře, těšil se na smrt.

A když cítil, že již sahá smrt na něj svoji rukou, přijal tělo Dáně a dal se zavést mezi své včeličky.

Loučil se s nimi, dětmi svými je jmenoval a umíraje volal :

– Kéž vejdu v ráj Tvůj, ó Bože, se svými včeličkami. Nedci ráje, nebudou-li tam včelky moje. Nezemřel jsi, ó Ježíši, pouze pro mne, jenom za nás, za lidi, ale i pro včelky, které mají též duši nesmrtelnou. –

Po té blažené skončil.

V den pohřbu včelařova, když se slunce chýlilo na západ, shromáždili se obyvatelé kláštera na hřbitov, aby vykopali nový hrob pro příštího nebožtíka.

Pomodlili se nad hrobem včelaře, v rukou majíce ryče a lopaty, a pak jali se kopati o tři kroky dále novou jámu. Pěli při práci kratičké písně, výkřiky, otázky, stezky, prosby :

– Matko země, věčně hladová a žíznivá věčně, otevíráme na tvém svatém těle novou ránu. –

– Odpust, ach, odpust. Jest tvým údělem trpěti. Jsi dobrou a milosrdnou. Odpustiš všechny rány a v bolestech svých vydáš nám nové plody. –

– Jednu ránu zacerlili jsme dnes tělem bratra včelaře. Bůh jej pomiluj. Otvíráme novou ránu, ó, kdo z nás ji vyplní? –

– Kdo bude tím šťastným? Už dnes smiluj se nad jeho duší, Bože. –

– Kdo zde bude odpočívat? Nedej mu ve hříchů zhynouti. –

Když byl hrob hotov, rozestavili se mnichové v kruhu kolem něho a skříživše ruce na prsou volali:

– Svatý hrobe, buď naším zrcadlem! Denně budeme hleděti na tebe, denně budeme shlížeti se v tobě. Pozdravíme tě, než vejdeš do refektáře a než zasedneme ke stolu. Před modlitbou v chóru zaprosíme tě o sebranost mysli. –

– Hrobe, budeš prvním naším zákuskem, druhým naším svato-
stánkem se staneš. –

– Sem, k tobě, utečeme se s každým pokušením. Přijdeme k tobě léčiti svou pychu, u tebe potlačíme nepokoje a stesky příliš hříšného těla, do tebe budeme klásti své pochybnosti, bludy srdce a jiná šílení. –

– Hrobe drahý, ty čerstvá, vonící ráno, půjdu tebou k Ježíši? Či budeš mi branou pekel? –

Bože: milosrdný, prosíme dnes za duši toho, jenž zde bude jednou sníti sladké rekviescat. Dej mu šťastně probojovati zbytek života, prodluž jeho dny, aby Ti děle sloužit mohl. Smiluj se, smiluj se, smiluj –

Vykopaná hlína, žlutá a mokvající, voněla syrovinou. Černožlutý mlok lezl na dně hrobu, udiven zdvíhal hlavu vzhůru k obloze a k hlavám mnichů, nad hrob schyleným.

*

Do dílny voskařovy vstoupil kněz Augustin.

„Bolí mne dnes hlava a jsem smuten. Prošel jsem se zahradou několikrát a jdu se potěšit s tebou.“

Marin čistil vosk přes jemné síto plátěné. Na dně síta usazovaly se trupy mrtvých včelek a špína.

Mnich se usmíval. Myslil si: Hle, tak nás jednou čistiti bude Hospodin. Co čistého, krásného vezme k sobě, aby to svítilo a hořelo na věky. A mrtvé duše zůstanou vně.

Nahlas pravil:

– Slyšel jsi, otče Augustine, o našich včeličkách? Pomáhám bratru Pavlovi. . . Dnes se vyrojil roj z úlu Ježíš. Vznese se vysoko a pak nám zmizel s očí. Běhali jsme po celé zahradě. Stále jsme slyšeli jako hukot vzdálené bouře, ale roje jsme nemohli zachytit. Jen maní jsme zašli na klášterní hřbitov a hle roj zpíval si tklivě na hrobě bratra včelaře. Zaplakal jsem dojat. Včelky tesknily, hledaly bratra, jenž celé jejich rody vychoval, až jej našly. . .

Nahodil se k tomu otec opat a dovolil nám donést čerstvý klát vydlabaný na hrob a v něm umístiti roj. Sám vzal nůž a vyřezal na klátu kříž, pravě: Hle, tot živý pomník bratra voskaře. Nyní bude odpočívát v pokoji, když budou jeho včelky popěvovat na jeho hrobě. —

Augustin zasněn hleděl na Marina.

— Nemohu nevzpomenout svého mládí, Marine, když jsem u tebe. Z celé tvoji bytosti voní vzpomínka na moje dětská léta. —

— Pověď, otče Augustine, povídej o svém mládí. Dosud ničeho jsi mi nepověděl o sobě. Něčeho jsi mi nepověděl o svých bratrích a sestřičkách —

Augustin se zasmušil:

— Nemám již rodičů. Neměl jsem bratří. Matka i otec zemřeli v jednom týdně na mor, který zuřil v našem kraji. Byl jsem vychován s děvčátkem rusých vlasů a modrých očí. Byla-li to má sestřička nevím. Myslí jsem vždy, že byla ji. Neptal jsem se rodičů, považoval jsem to za samozřejmé. Byla hodně mladší mne, snad o čtvrti nebo pět let. Marina se jmenovala a měl jsem ji rád. Neodloučili jsme se od sebe nikdy. Hráli jsme si spolu, nikdy jsme se neshádili, druh bez druhá jsme nejedli. Otec nám jednou přinesl bílého beránka. Matka dala jehněti kolem krku červenou pásku a Marina líbala jehně. I spát s ním chtěla. Ale kteréhosi smutného rána přišel do našeho domu starý mnich. Dlouho hovořil s mými rodiči. Otec mne vyvedl posléze do zahrady, a než jsem se vrátil, byl mnich ten tam, ale s ním byla pryč i sestřička Marina. Hledal jsem ji v usedavém pláči po celém domě, po sousedech. Plakal jsem dnem i nocí. Rodiče mne nemohli utišit. Sami byli hluboce zarmoucení. . . Těšili mě, že Marina brzy přijde, ale viděl jsem, že sami své útěše nevěřili. Brzo na to vypukl v kraji mor, a rodiče byli pochováni i se svým tajemstvím, a já jsem nikdy nevěděl, čím mi Marina byla, kdo ji odvedl, kam zmizela.

Ujali se mne mnichové, vychováli mne. Toužil jsem stále po tom, vypravit se do světa, prohledati města i vesnice, hledati sen svého dětství, Marínu, ale zatím hledám Krista.

Marin seděl bled. Levicí tiskl spánky, pravou ruku držel na srdci:

— Jsem nesmírně dojat, otče, pohádkou tvého mládí. Nemáš však pouze ty vzpomínku na bílého beránka z dětství. Jakou to krásnou bolest neseš životem. Snad je v tom mnoho přízně Boží: rozejíti se, než přijde hřích, než se dostaví vášeň nebo nenávisť. . . Rád bych však věděl, co dělal beránek, když zmizela Marina? —

Augustin jako by přeslechl otázku neodpovídal. Marin neopětoval své otázky. Vypravoval, když kněz probral se ze snění:

– Měl jsem dnes krásný sen, otče. – Šel jsem bukovým lesem, až jsem přišel ke studánce, ukryté v dřevěné chýšce. Stanul jsem nerozhodně, slyše zevnitř klepání. V tom ozval se vábívý hlas: „Vejd ke mně, duše milá, čekám tebe s touhou.“ I vešel jsem. Otče Augustine, co jsem spatřil! Bylo tam srdce Boží, srdce Ježíšovo, živé a krásné, a volalo na mně:

– Pojd jenom dále, dítě mé, a zavři dveře za sebou. Nepouštěj nikoho jiného. – I vešel jsem a dveře přivřel za sebou. Byli jsme sami, Boží srdce a já, já a srdce Boží. Dlouho jsme hovořili, dlouho jsme se kochali.

– Dnes, – dělo mi srdce Ježíšovo, – uchystalo jsem Ti kalich utrpení, po němž práhla duše tvá. Dnes přichystala jsem ti korunku trnovou, přijmi ji z rukou mých. A budeš-li klesati na mysli, přijď si ke mně pro útěchu. Já tě potěším. – V tom zapěli kohouti, sen zmizel, a já se probudil. Otče, otče, já viděl srdce Ježíšovo v snách. –

V tu chvíli zazněl na poplach zvon klášterní. Zvonival tak, když se stalo neštěstí v klášteře nebo přišla-li nenadálá zpráva o válce, o moru nebo o smrti mnicha missionáře.

V.

Kněží i bratři byli již shromážděni v refektáři, když oba mniši přichvátali.

Opat stál s rukama na prsou skříženými. Tvář jeho byla nezvykle vážná, oči utápěly se v zámmutku. Blíže něho přešlapoval v rozpacích hospodský z města, otec Bathily.

V refektáři bylo dusno jako před bouří. Báli se všichni hlasitě vydechnout.

Opat pozdvihl hlavu a mluvil polohlasně, více a více sesiluje hlas.

– Dal jsem vás všechny svolat, bratry i kněze. Kněží věc se netyká, ale myslím, že je důležité, aby byli svědky soudu.

Bratři moji! Celý život si budu vyčítati, že jsem byl na vás příliš dobrý. Že jsem hladil, když jsem měl udeřiti. Že jsem rozdával úsměvy, kde jsem měl metati blesky.

Máte ve svém středu zlosyna. Až do dnes žil mezi námi svátokráde. Běda, pověst svatosti našeho kláštera jest poskvěněna. Kdy ji napravíme? Snad nikdy už –

Mniši tázavě se rozhlíželi, krčíce bezradně ramený. Opat zatím pokračoval:

– Hle, tento muž vás přivítal jako křesťan. Nasýtil vás i napojil, noclehu pod svým krovem popřál. Krista ve vás vital, vzpomínaje jeho příslibu: Hostem jsem byl a přijali jste mne...

A v odměnu jeden z vás vzal mu nejdražší, co měl, panenství jeho dcery –

Zahlučely výkřiky nevole a hrůzy.

– Otče opate, netrap nás děle! Jmenuj, jmenuj, jmenuj! – ozval se hrubý, rozkazující hlas Marcelův.

– Neznám jména jeho. Ale zvíte je hned! –

Pokynul hospodskému, jenž se rozběhl do hloučku bratří. Rozestoupili se ve mžiku.

Hospodský ukázal na Marina. Bratři rázem se rozutekli jako před jedovatým plazem.

– Marin! – vykřikl Marcel hrozivě i jásavě a vlekl Marina před opata.

Tam ten byl šťastný, dětský úsměv na tváři Marinově. Dětské, něžné ruce lomily se v muce. Mladý hřišník stal tu zničen a v sebe zhroucen.

Opat se chystal stolu.

– Jak, Marin? To dítě zpola? Marine, anděli, dítě, mluv! –

Bylo to jako žalostný výkřik matky, když jí vraždí dítě.

Marin se zakolísal. Rozpráhl ruce a klekl před opatem na kolena. Beze slova, beze vzlyku.

Bratři hrozivě se hnali na provinilého innicha. Opat, jenž se poněkud ovládl, zadržel je velitelským posunkem a pravil:

Marine, při památce tvého otce tě zapřísahám, ospravedlň se. Ty mlčíš. K zločinu se přiznáváš. Nuže, Marine, jdi, dveře kláštera se otevírají, aby za tebou na vždy zapadly. Bůh smiluj se nad tebou! ..

Se schýlenou hlavou odešel opat, veda sebou posla neštěstí. Odcházejí kněží, odcházejí i bratři. Marcel mne si ruce a pochechtává se jako ďábel. Refektář ztichnul. Zbývá poslední svědek soudu, otec Augustin. Přistupuje k Marinovi a šeptá k němu:

.. Marine, bereš strašný kalich utrpení do svých rukou. Ještě máš čas na rozmyšlenou. Ještě můžeš dokázatí svoji nevinu. Nežádá Bůh tak hrozné bolesti na tobě! –

Marin zvedá krásnou svojí hlavu a kývá jí na znamení záporu.

Večer tvořily se skupiny bratří na chodbách klášterních. Středem jich byli účastníci podzimního trhu. Vzpomínáno podrobností při večeri v hostinci, vzpomínáno noclehu, odhadovány okolnosti, za jakých se hřích mohl státi.

Pravděpodobnost byla příliš veliká, než aby někdo mohl naléztí nějaký důvod pro nevinu Marinovu. Najednou všichni si upamatovali velikou skličenosť Marinovu na zpáteční cestě z trhu, jeho uplakané oči, zmatek, nemluvnosť, zapomenutosť po dlouhou dobu.

A Marcel vzpomínal satyra, jenž před několika měsíci nevěstil ničeho dobrého.

— Věděl jsem, co nám přinese. Tušil jsem celou hrůzu neštěstí, která se snese na náš klášter. Ale otec opat jenom se mi vysmál. Málem by mi vyčínil, že jsem mluvkva, že jsem pověřivý, že vidím všude jen zlo a hřích, kde ho není. Nyní vidíte, kdo měl pravdu. —

Abyste mniši se uvarovali hovorů o hříchu Marinově, aby zbytečnými a všetečnými řečmi nedráždili své obrazotvornosti, uložil opat celému klášteru přísné mlčení na celý týden. Též přísný půst uložil opat kněžím i bratřím na tři dny, aby se tak všichni káli za hřích Marinův.

Leč mlčení bylo porušeno hned prvního jitra po soudu opatově nad provinilým mnichem.

Vrátný, bratr Celestýn, přiběhl bez dechu, když mniši se rozcházeli od jitřních hodinek do svých cel. Byl velmi rozrušen, snaže se zachovati uložené silencium. Házel nepokojně rukama, ukazuje směrem ku hlavním dveřím.

Mniši dali se vésti bratrem vrátným ven před klášter. Ten, o němž mysleli, že jest již za horami, klečel v přistavku, kde denně vrátný rozdával chudině polévku. Ruce měl skřížený na prsou a hlavu hluboko skloněnu.

Otec Augustin odešel s kněžími ihned beze slova do kláštera, ale bratři vřhli se jako podrážděné vosy na Marina. Nenávist autoritou opatovou včera tlumená propukla nyní živelní silou.

Hrozná výčitky a kletby sypaly se na Marina.

— Bidný pse, zneuctil jsi klášter, proč se tlačíš k jeho zdem? —

— Stáhněte s něho klášterní roucho. Není hoděn, aby je dále nosil. —

Tahni za svoji nevěstou. Bude brzy potřebovati tvoji pomoci. —

— Hledine, těši se na polévku klášterní. Naposledy by rád s námi pojedl. Ne, brachu, polévky se dostane potulným psům. Ty ji neokusíš. —

Marin po každém výkřiku zvolal pokorně: Bůh zaplat.

Bratři považovali díky Marinovy za výsměch. Jali se jej tlouci po hlavě a po zádech, ale po každé ráně ozvalo se kvilivé:

Bůh zaplat.

Bratři šleli marným vztekem. Plivali na Marina, znovu jej tloukli. Vyzuli své dřeváky a jimi otloukali hlavu hříšníkovu. Po ráně, již zasadil mu Marcel, upadl Marin do mdlob.

Zalekli se bratři. Vytratili se druh za druhem, nechavše ztýraného mnicha bez pomoci. Rozešli se za svými pracemi uklidnění.

Když za půl hodiny bratr vrátný vyhlédl dveřmi, klečel již Marin s modrými skvrnami na tváři a velkou krvácející ranou na čele a modlil se. Vrátný oddechl si, pohnulo se v něm srdce. Přinesl čerstvé vody, umyl Marinovi tvář i ruce a v poledne mu podal polévku v dřevěné misce.

I v ostatních se ozvalo milosrdenství.

Neodháněli již hříšníka od vrat klášterních. Kněží pak, vycházejíce z kláštera, měli vždy pro Marina skývu chleba nebo ovoce. Marin vše vděčně přijímal a pokorně žádal:

— Pros za mne, hříšného. —

Zvykli na žalostný zjev Marinů. Někteří mysli, že pomátl se z hanby nad svým hříchem na rozum, jiní věřili v upřímnost jeho pokání.

Obava opatova, že hřích Marinův uškodí pověsti kláštera, se záhy rozplynula. Bůh obrátil hanbu mnichovu ve slávu celého kláštera. Pověst o kajícím mnichovi rozhlásila se po celém okolí. Přicházeli lidé z blízka i z dále, aby se podívali na neobyčejného kajícího, jemuž, jak si vyprávěli, uloženo bylo proklečeti za hřích až do smrti u brány kláštera. Tím více usuzovali na svatost a přísnuost mravů ostatních mnichů.

VI.

Jakmile Bathilda povila hezkého synka, měla jej u prsu několik měsíců. Z jara, když Marin začínal druhý rok svého tuhého pokání, vzal otec dceři jednoholeté dítě a přinesl je Marinovi před klášter. Podáváje mu je, pravil hrubě:

— Tady máš svého syna, starej se, živ jej, oblékej, vychovávej. Já nechci mít mniška ve svém domě. —

Bylo krásné jarní odpoledne. Klášterní zahrada i nádvoří ozývalo se zpěvem ptactva. Aleje hrušní před klášterem voněla medovými květy a zvučela písněmi včel.

Marin vzal hošíka do náruče. Když se dítě rozplakalo, zazpíval mu polozapomenutou ukolébavku, jakou slýchal ve svém útlém dětství.

Dítě se utišilo a usmálo se v slzách na mnicha, jenž mu něžně přimlouval:

„Milé robátko, jsme oba dětmi Boha Otce. Vitám tě do své samoty a svého opovržení. Nebudu již sám, nebe mi poslalo v tobě bratříčka. Nesmíš plakat žalem, hladu se neboj. Rozdělím se s tebou o svoji polévku, snad se smilují nad tvoji nevinnou a mléčka tobě podarují. Však zvykneš na klášterní chléb, někdy i ovoce dostaneme. Vítej, posličku Boží, vinu tě k svému srdci, jako mne přivínil k sobě Bůh.“

Bratři, kteří během roku zlostejněli ke kajícímu mnichovi, znova se rozlítli, vidouce v náručí jeho plod hříšné lásky.

Jako před rokem vyřítli se z kláštera a hubovali nelitostně:

— Proč připojuješ, Marine, novou hanbu sobě i nám? Proč nejdeš s ovocem svého zločinu někam daleko, kde tě nikdo nezná? —

I opat prosil Marina, aby šel s dítětem ode zdi klášterních, ale Marin nedbal hrozeb a posměchu bratřích, neslyšel proseb opatových, hledě stále do černých, propastných očí dítěte, libaje jeho růžové čelo, hladě jeho černé vlasy.

Bezradní odcházeli mniši do kláštera, zatím co se Marin mazlil s dítětem, tiskna je ke svým prsům.

Dítě brzo zvyklo na nový domov. Marin pečoval o ně, a našly se i ženy z okolí, které zkušenou rukou pomohly mnichovi ošetřit dítě. Bizo bylo v přístěnku klášterním upraveno chudě, ale čisté lože pro nebohé děcko. Našly se i dobré ženy, které děcko okoupaly, oblekly, jemnější sousto přinesly.

Znova roznesla se pověst o Marinovi po celém okolí. Lidé opět putovali v zástupech, aby spatřili ovoce mnichova hříchu. Kterehosi odpoledne přišli z daleka i dva kněží světsí. Přišli i se ženami a dětmi. Nechali svých kostelů i svých oveček, jež odporučili Pánu Bohu. Mladší z nich byl nespokojen, vida malou roztpčenost diváků a snažil se rozdmýchávat plamének nenávisti. Zvýšil svůj hlas, obraceje se k ženě své a dětem:

— Bůh nedopustil, aby rostly topoly mnišské pýchy až do oblak.

— Márně budou volati, jako dosud: My, jedině my jsme svatí a dokonalí. My jsme ti vyvolení Boží. Nechodte ke kněžím světským, kteří srdce svá dávají ženám i dětem svým a Bohu nenechají ničeho. Nesvěřujte tajemství svých a hříchů svých ženám v sutanách, pojdte jen do našich chrámů a klekejte jen u našich zpovědnic.

— Márně budou ode dneška volati mniši: Vyžeňte ženáče z chrámů. Márně budou s nimi vyti naši biskupi: Budeme světiti jen panice, světce, ženáče vyobcujeme. —

— Pojdte, svatí mniši a poustevníci, spěchejte sem, pastýři kněžstva, a popatřete na výkvět klášterní dokonalosti a mnišského pannictví. Poprvé vyjel mládec do světa a hle, už sedl do hanby.

Někteří z posluchačů kochali se na hanbě Marinově, ale u většiny minula se zloba knězova s cílem. Nejedem z diváků byl pohnut vytrvalostí mnichovy kajícínosti a obracel s nevolí svůj zrak na škodolibce v sutaně.

Přišly studené, deštivé dny listopadové. Batchilda rozpomenula se na své děcko, a nedbajíc otce, přišla si pro ně. Uchvátila je z náruče Marinovy jako uchvacuje jestřáb svoji oběť a hnala se s podzimním, ledovým větrem pustou alejí.

Marin osiřel se svým žalem. Žvykl již přilisi na dítě, a úpěl steskem celé noci po něm.

Mezi tím dala se podivná změna v srdci mnichů. Ten bledý, churavý kajcíník, vydaný na pospas mrazům a nepohodě všeho druhu, kvilící věčně jenom svoje jednotvárné: Pros za mne! a Bůh zaplatí! stal se všem bolestnou výčitkou, stal se otevřenou, rozjitřenou ranou na duchovním těle klášterním.

Mrazy té zimy byly neobyčejně silné. Bratři vzpomínali na Marina, lekali se stále, že jej nalezne vrátný ráno zmrzlého, obouzeli se v noci hroznými představami.

I jali se prositi opata, by se již smíloval nad kajcíníkem a jemu klášter otevřel.

Opatovi nebyla už dávno tajnou změna v srdci bratří. Radoval se z ní, ale chtěl podrobiti ještě tuto zimu zkoušce vytrvalost kajcíníkovu i proměnu bratří.

Ale když před velikonoce sám bratr Marcel klekl před opata a prosil jej za Marina, neváhal déle a vedl na bílou sobotu po mši bratry i kněze v průvodu před klášter. Rozevřel dveře a pravil vřidně Marinovi:

— Slavíme dnes alleluja! Nuže, Marine, i ty zapěj svoje radostné aleluja. Kristus vstal dnes z hrobu, povstaň i ty z hrobu svého pokání. Umyj tvář svou, olejem radosti hlavu svou namaž. Dveře kláštera se ti otevírají na snažnou žádost kněží i bratří. Nevrátiš se však již nikdy do své dílny voskařské, tam už pracuji jiné ruce, nebudeš ani sakristiánem. Budeš jedním z posledních. Budeš čistiti celý klášter, opatřovati jej vodou a zastávati v noci bratra vrátného. Jest již starý i potřebuje pomoci. Tvé velké pokání, tvoje příkladná lítost otevřely ti dveře klášterní. Vstup a zapěj radostné alleluja

VII.

Klášter nepamatoval mnoho let tak krásných velikonoce.

Vyhublý kajcíník klečel v pozadí za ostatními bratry, rozpínaje v radostném vytržení náruč ke svatostánku.

Tíseň, jež ležela na duši celého kláštera po dobu Marinova pokání, zmizela. Všem bylo lehké a veselé, všichni s rozzářeným zrakem pěli svoje: Alleluja, Kristus vstal z mrtvých.

Marin ujal se své úlohy s vášnivou horlivostí. Považoval ji za pokračování svého pokání. Úkol jeho byl obtížný. Bylo mu

ze studny, vykopané na konci zahrady, vážit a nosit vodu do klášterní kuchyně i do cell všech kněží a bratří, a z potoka probíhajícího zahradou vodou opatřovati prahnoucí zahradu. Též čištění celého kláštera byla práce pro útlé tělo kajčnickovo nemalá. Zdraví jeho, posty a mrazy v předsíni klášterní bylo již podlomeno příliš, než aby sneslo nadlidskou práci.

Po několika měsících umíral Marin ve své komůrce, zaopatřen knězem Augustinem svátostmi umírajících.

Všichni obyvatelé kláštera se shromáždili u umírajícího mnicha. Otec Augustin klečel u hlavy jeho, drže rozžatou svíci. Opat stál hluboce zarmoucen, šeptaje tichou modlitbu za šťastnou hodinku smrti. Bratři a kněží stáli v kruhu, naslouchajíce závanu křídel smrti a myslíce na konec.

Marin volal svým pohledem opata k loži. Když tento přistoupil, pozvědł umírající hlasu svého a prosil:

– Otče opate, odpust mi hanbu, kterou jsem klášteru tvému způsobil.

– Bratři draží, pro milosrdenství Boží vás prosím, odpustte mi, že jsem byl tolikrát příčinou vašeho spravedlivého hněvu.

Otče, i vy bratři, prostě za mne u Boha Dobrotivého!

Ne my tobě, ale ty nám odpust. Ne my za tebe, ale ty oroduj za nás! – volali mniši.

Otevřeným oknem zářilo teplé podzimní slunce a hrálo si ve vlasech Marinových. Kolem okna poletovala holubice.

Otče Augustine, co činil beránek po odchodu Mauny? – šeptal slabým hlasem mnich.

Augustin libaje vyhublou ruku Marinovu pravil.

– Chceš to věděti? Mečel, hledal tě po celém domě, po zahradě. Pak si lehl pod tvoji postýlku a odepíral potravu. Třetího dne jsem jej našel mrtvého. Tak skončil tvůj a můj beránek. –

Nerozuměl opat ani bratři divnému hovoru. Marinovi utkvěl na rtech šťastný, nebeský úsměv, oči staly se nehybnými.

Opat poručil, aby mniši po starém zvyku tělo Marinovo, dříve než bude pochováno, umyli, kdyžť duše dříve byla umyta v lázni pokání. Když bratři donesli cinové nádoby s teplou vodou a chystali se rozkaz opatů vyplnit, ozvaly se z hrdel jejich žalostné nářky. Nastalo všeobecné zděšení v celém klášteře. Byl zavolán opat, přišel též otec Augustin s kněžími.

Na tvrdém loži leželo bílé tělo vyhublé, ale dosud krásné panny. Na hrudi její tulila se bílá holubice a kryla svými křídly panenské prsy kajčnice. Celé tělo bylo posypáno pozdními, podzimními růžemi. Líbezná vůně šířila se z cely celým klášteřem.

Mniši bili hlavami o tvrdé lože svaté kajčnice a drásali si

nehty svoje prsa do krve. Teprve nyní bylo jim jasno, na kom se ohavností dopouštěli. A když bratr Augustin z rozkazu svaté panny vyložil jim běh života jejího a svého, když jim vylíčil neobyčejnou touhu světice trpěti doživotně z lásky k Ježíši Kristu, neznal žal bratří a opata mezi.

Bleskem roznesla se zpráva o Marině celým okolím. Lidé přibíhali opět v zástupech, prosíce opata o dovolení, spatřiti světici.

Pověst rozšířila se i do města a tu přišla v žiněném rouchu a prostovlasá Batchilda, a před velkým davem vyznala, že Marina obvinila ze msty, a prohlásila zároveň otcem svého dítěte kteréhosi žoldnéře hradiho.

Hle, co trápiho Marínu, když před smrtí své hříchy vyznala knězi Augustinovi. Hle, co soužilo kněze Augustina po celý život, kdykoli si vzpoměl na slova Mariny:

— Odcházej, otče, tak jsem si vysnila smrt svoji. Odcházej povržena, zhanobena, umírám jako blázen pro Krista. A přece pochybnost svírá moje srdce, zda přijme Ježíš obět moji, zda přijal smrt jiných, kteří se stali blázny pro něho.

Měla jsem divný sen v dnešní noci, v poslední noci svoji. Potkala jsem otce svého, byl bled a smuten, neusmál se na mne, ruky nepodál, nepolibil. Potkala jsem Krista, a též byl nevýslovně bled a strašně smuten, a zakryv si rukou tvář, zaplakal ušedavě nade mnou a zvolal: Dosti mé oběti, dosti moji krve.

Což, otče Augustine, nechtěl Kristus říci, že bloudila jsem, že žalostný byl omyl můj, že marně bylo moje bláznovství? A hle, v tom připletlo se mi dítě Batchildino v cestu, rozesmálo se na mne, ručkama objalo kolena má, a já je laskala a hladila a líbala, jako v době svého vyhnanství. A Kristus přestal žalostně lkát, celoval dítě se mnou a již vesel a krásný mi pravil: Toto dítě otevírá tobě brány ráje!

Což, Augustine otče, netrpěla jsem nadarmo, neděkovala jsem nadarmo za každé ponížení, nepila jsem marně kalich utrpení?

*

Celou zimu střídali se opat i bratří v tuhém pokání. Za největších mrazů dleli dnem i nocí na tomže místě, kde světice se kála za viny respáchané.

A příštího jara vyrostly na hrobě svaté Mariny květy, kališky bílé na venek a uvnitř jakoby krvavé. Kněz Augustin tlučoval si tyto skalichy bolesti, a plnil jimi svoji cellu, ve které neunavně maloval svoje iniciály. Od něho asi pochází něžná modlitba:

— Svatá Marino, Ty jsi z lásky k Ježíši Kristu vypila hořký kalich svého utrpení až na dno. Třeba jsi mohla nevinu svoji

dokázati, přece jsi tak neučinila. Vypros nám, kteří jsme neschopni Tvého příkladu následovati, abychom trpěli rádi aspoň za hříchy spáchané, když vzpíráme se káti za viny nespáchané. Amen.

Modleme se však raději tuto modlitbu ku svaté Maryně, již složil její horlivý ctitel:

Maryno, světice, veliká trpitelko, přimluv se za nás u Boha, abychom jdouce Tvými sladkými stopami zamilovali si všecka batolátka, všechny sirotečky, jež otevírají brány nebes. Amen.

Václav Jedlička: Zpověď

Bych duše její nepoděsil
zpovědí svého života,
ať tajemství mé mlčením svým
ji květů mluva šepotá! —

Věneček zlatým jejím vlasům
z konvalin sněžných uviji,
k ozdobě poupat jejích řader
z jasmínů kytku, lilii.

A květům v nejbožnějším snění
vyzradím sebe v modlitbách,
ty dle mého slov přeloží vzdech
a vyteskní můj plachý strach,

bych rýmy příliš sonórními
v hvězd hudbu nesáh' nejemně
strun v nitru jejím; zni z nich tichem
dech věčna snů, ne ze zemině.

Z kopretin prostu koberec ji
stříbrný stezkou u břehu,
kle v tůni strom zvrácený se noří
rusalky ve snách na něhu.

V kopretin bílé paprskové
ytkam nejskrvtější myšlenky
svě zlatem, by je posvětily
jak prach šlápěje myšlenky.

A místo slov jí na kolenou
sasanku podám bělostnou,
zrak zvedna k ní jak za zjevením
v běl ruček vlibám zpověď svou.

Jan Kasprovic: Z cyklu „Z chalupy“.

Dřel. J. Kamík.

Na pahorcích sedí chaty řadom,
za chatami chudý sad višňový;
vrby, báby šedivé, si hoví
u stodol i dvorku před ohradou.

Plůtek nahnut, kopřivy kol bují;
kůň kdes zaržál, bučí drobné krávy.
Dívky na dvorku se kmitly, hlavy
sličné z pestrých šátků vykukují.

Šeré chaty, bědné selské chaty!
Jak je s vámi srostlé moje žití,
jak vy prosté, jak vy bez radostí . . .

Dnes mně vzpomínek jste poklad zlatý,
takých však, jež slzou v oku třeptí –
přišel-li čas, jenž vás slz těch sprostí?

*

Neděle dnes; slyší zvony znítí . . .
Půjde na mši podle vůle Boží.
Modravý plášť na ramena vloží,
za klobouk si čerstvé zatkne kvítí.

Zvoní . . . K svatbě? . . . Nebo budou křítí? . . .
Křížové dny . . . Strachu budá hloží:
Krupobití, sucho starost množí –
Kam tu, nežli v chrám se uchýliti?

V pokoře tam padnou na kolena:
„Od bouří a hladu, vojny s vrahy
chraň nás, Otče, pokoj popřej blahý,

království Tvé svaté nechat přijde! –
Vlnobitím píseň k nebi stěná –
Bědný lide, svatý polský lide!

*

„Cože? . . . Pravda-li to? . . . Oh, zlé huby!“
„Na mou věru! Vždyť to všichni věří,
bledý přízrak stál tam podle dveří –
ještě nemá klidu duše Kuby!“

Nebo tenkrát – já šel od Bártova
mlýna v noci – a tu číhá na mně
černý pes, měl žhavý uhel v tlamě!
Pán Bůh s námi! Nechci zřít ho znova!"

Dovídají . . . A déšť v okna bije,
řinkot řetězů v tom zazněl k uchu . . .
vichor kvílí, na dvorku pes vyje.

V krbu plamen skočil, praská, klesne.
půlnoc bije ve světnici těsně . . .
V strachu, hrůze hodina jde duchů.

Zimní ráno, mráz či fujavice;
v bundičce jde do škol, cesty mile,
z večera pak v chatě v pozdní chvíli
nad knížkami, třebaš mrází v líce.

O prázdninách pásł dva měsíce,
pod pažďí však básničky vždy milé;
časem vyslech' špičky potměšilé -
pás' a nedbal na kousavé strýce.

A tak trudně cestu sobě razí
v město, kde se vlní vědy řeka . . .
Otec čeká, i maminka čeká . . .

Potom psal: "Nuž, rodičové drazí,
konec blizek, bude po robotě . . ."
A dnes skončil . . . Zemřel na soucotě.

Naše kultura učinila lidi velice citlivými vůči každému bolu
o bezpráví, aniž by však bol a bezpráví odstranila; dala jed-
notlivci naději, jež v zájmu všeobecného dobra jsou nevyplnitelné,
na druhé straně pak ve prospěch všeobecnosti zapomněla na
spravedlivé požadavky jednotlivce, aniž by pomyslela, že společnost
z jednotlivců sestává.

Rosegger.

Opravdoví vědci vyznávají upřímně, že nemohou podati posta-
čitelného výkladu o počátku života bez předpokládání nějakého
života předcházejícího.

John Tyndall.

Kard. J. E. Manning:
Antikrist čili Nynější krise Svatého stolce
ve světle proroctví.

Přeložil Fr. Josafát.

(Dokončení.)

A tím jsme se dostali skoro k rozluštění otázky, kterou jsem dal na počátku, odkud totiž to, že moc zdržující zjevení se bezbožníkově, není jen osoba, nýbrž systém, a nejen systém, ale osoba. Jediným slovem: jest to Křesťanství a jeho hlava; a proto spatřujeme v osobě náměstka Kristova a v oné dvojí autoritě, kterou jest nadán božskou Prozřetelností, přímého protivníka principu nepořádku. *Bezzákonný*, neznající žádného zákona, ani božského, ani lidského, a neposlouchající nikoho leč své vlastní vůle, nemá na zemi zřejmějšího protivníka, leč náměstka Kristova, jenž nese na sobě charakter důstojnosti královské i velekněžské současně, a představuje dvojí princip řádu ve stavu světském i duchovním, princip mocnářství čili moci státní, a princip autority apoštolské. A tak shledáváme ony tři výklady, jež jsem sebral ze svatých Otců, zde slovně potvrzeny. Mezitím co během dob dílo Apoštolů znenáhla dozrávalo, vytvořilo se křesťanství a splnilo slovně ona proroctví, zjevující to, co dle předpovědi Apoštola zděluje rozvoj principu bezzákonnosti a objevení se osoby, jež bude jeho hlavou.

Co je to tedy, co v tomto okamžiku zdržuje zjevení se této protikřesťanské moci i osoby, jež jí vládnouti bude? Mohou to býti toliko dvě společnosti: přirozená a nadpřirozená. Přirozená společnost — tot onen politický řád, jenž vychází z vůle lidí, bez ohledu na zjevení se čili Vtělení Boha. Nadpřirozená společnost — tot Církev, zahrnující v sobě ony národy, které proniknuty jsouc duchem víry a katolické jednoty, zůstávají věrnými zásadám, na nichž bylo křesťanství původně založeno.

Od založení křesťanské Evropy spočíval politický řád světový na Vtělení Pána našeho Ježíše Krista. Z tohoto důvodu počítají se všechny veřejné listiny i kalendář, dle něhož počítáme dny, *od roku spásy* neboli *od roku Pána našeho*. Což jiného znamenají tato slova, leč že stav a řád, ve kterém žijeme, zakládá se na Vtělení, že křesťanství jest naším základem, že uznáváme zjevené zákony Boží, jež Vtělený Syn přijal od Otce, potom předal Apoštolům, ti to pak světu jakožto první zásady všeho křesťanského zákonodárství a veškeré křesťanské společnosti. Tato společnost však, založená na Vtělení Božím, jest stav, ve kterém.

jsme dosud byli živi. Nuže, — máme za to, že nyní stav ten opouštíme. Opouštíme jej po všem civilisovaném světě. Náboženství jest z oboru politiky vyhoštěno; v mnohých zemích, na př. ve Francii a Rakousku* jest veřejně dekretováno, že stát náboženství nemá žádného, že všechny sekty a vyznání mají stejnou účast na politickém životě a politické moci. Nyní proti tomu mluvíti nehodlám; uvádím toliko skutečný stav. Velká část každého národa, najmě Francie, Rakouska, Uher atd. sestává z národa, jenž přichod Boha v těle na zemi, to jest: Vtělení, popírá. Nemluví nyní proti připuštění jich k právům politickým; naopak, tvrdil bych, že, není-li jineho řádu leč přirozeného, bylo by politickou nespravedlností kohokoli ze kmene židovského vylučovati z účasti na stejných výsadách; ale tvrdím, že téhož dne, kdy připustí se ke stejnému právu ti, kdož Vtělení popírají, klesá sociální život a sociální řád, ve kterém žijeme, od Vtělení Boha na základnu pouhé přirozenosti, — a to jest právě to, co předpověděno bylo o periodě protikřesťanské. Viděli jsme, že třetí a zvláštní známku Antikristovou jest popření Vtělení Božího, a jestli že národové světa postaveni jsou věrou na základnu Vtělení, pak jest čin národa, jenž přibírá ty, kdož je popírají, k sociální a politické jednotě, skutečně snížením řádu sociálního života s řádu nadpřirozeného na přirozený, — a to jest, co nyní spatřujeme vyplněno. Právím ještě jednou, že nyní proti tomu nemluví, ale vidím ve všech těchto událostech splnění, zpravidlení proroctví oněch. Nepravím, že by se měla zachovati politická ústava kterékoli země, když to stav národa mravně činí nemožným nebo obtížným. Ale ukázala-li se nemožnost, udržeti tento křesťanský řád v národě některém, jenž schismatem od Církve jest odtřížen nebo bludem napaden, nebo jest pomíchán s těmi, kdož Vtělení Boží popírají, pak všechno, co mohu říci, jest, že klesá jsme do bidného stavu, že musíme se zříci právě křesťanské společnosti. To jest ona strašlivá nutnost, jež postihuje ony vlády, které ustoupí od jednoty a zásad Církve Ježíše Krista. Nemůže-li tento stav býti zachován bez násilí, pak nutno se ho vzdáti. *«Ecclesia abhorret a sanguine.»* Není to duch Církve, vnucovati politické problémy zákony krvavými, anebo lidi donucovati použitím fyzické moci.

Ale větší je bída národa, jenž víru ve Vtělení ztratil, tak že nastane nutnost vzdáti se řádu křesťanského, Prozřetelnosti Boží stanoveného. Ale takový jest (nyní) stav světa, a k tomuto konci rychle se ženeme. Práví se, že Etna má stošedesát jiců; mimo dva veliké krater, jež tvoří dohromady jeden ohromný, obyčejně

* Od té doby arci i ve mnoha státech jiných. (Pozn. překl.)

zvaný 'kraterem', jest na všech stranách prorvána kanály a děrami, jimiž v předcházejících stoletích láva čas po čase vyrážela. Nemohu najítí lepšího obrazu pro stav křesťanstva v této době. Církev Boží spočívá na basi přirozené společnosti, na základech staré říše římské, na civilisaci pohanských národů starého světa, jež utvrzeny, povzneseny, udrženy, přeměněny a posvěceny byly působením víry a milosti. Církev Boží spočívá dosud na onom základě, ale vezpod Církve ustavičně působí 'iskřitá bezbožnost', bezzákonnost, která v působnosti byla již za dob Apoštolů, v nynější pak době dosahuje vrcholu své síly a chce nabýti převahy. Čím byla, táži se, francouzská revoluce roku 1789 se všemi těmi krvavými skutky, rouháním a ukrutnostmi leč výbuch ducha protikřesťanského, – láva, kterou soptila hora? A čím byl výbuch roku 1830 a 1848, leč právě týž princip Antikristův, jenž v působnosti byl pod půdou křesťanské společnosti, a jenž si vynutil cestu nahoru? Roku 1848 jakoby byla revoluce otevřela svůj mnohonásobný jícen – v Berlíně, ve Vídni, v Turíně, Florenci, Neapoli, ba i Římě samotném. V Londýně se ozvala, ale ještě nebyl pro ni čas. Což jiného jest to vše, leč duch bezzákonnosti, který se pozdvihuje proti Bohu i proti lidem, – princip schismatu, hařese a nevěry, jenž slévá se v jeden proud a rozlévá se všude, kde jen si může raziti cestu, a všude, kde společnost křesťanská zeslabne, otvírá si kráter pro svůj tok? A jako se tak stále dělo po století, tak bude to i dále, – až přijde čas, kdy to (ten), co zdržuje, ustoupí s cesty!

Poznali jsme, co vzrostu tohoto principu nepořádku stojí v cestě. Ale tato překážka jest patrně každým dnem slabší. Jest slabší intelektuálně. Intelektuelní přesvědčení lidí jest stále slabší: civilisace křesťanská a katolická ustupuje civilisaci přirozené, materiální, jež nachází nejvyšší svou dokonalost v blahobytu čistě materiálním. Zabírá do své sféry osoby každého stavu, třídy a vyznání, podle zásady, že politika nemá co činiti s životem a světem budoucím, že vlády národů jsou zde toliko pro jejich vezdejší blaho, pro ochranu osobní a majetkovou, pro rozvoj obchodu a průmyslu, pro podporu věd a umění, – to jest: jediné pro kulturu přirozeného řádu. To jest theorie civilisace, která denně více zavládá.

I katolická zbožnost slabne vždy více a to v stupni takovém, že jsou národové, kteří ještě slovou katolíci, v nichžto počet těch, kteří ještě svaté svátosti přijímají, jest zcela nepoměrně nepatrný, jakož předpověděl to Spasitel: 'Poněvadž se rozmnoží nepravosti, vystydne láska mnohých!.'

* Mat. 24, 12.

I křesťanská společnost dále vždy více slábne, to jest pravý křesťanský duch a princip společnosti. Alexis de Toqueville, jenž, pokud vím, jistě neměl úmysl potvrzovati to, co tu pravím, uvádí ve svém spise o demokracii* v Americe tu okolnost, že tendence každé vlády na světě a každého národa směřuje k demokracii, to jest ku zmenšení a vyčerpání vládní moci a k rozvoji bezuzdnosti lidové vůle, takže každý zákon prý se rozplyne ve vůli mass. Ukazuje, že ve Francii každých padesát let vedla dvojná revoluce společnost dále k demokracii, a že tyto zjevny lze pozorovati po všem křesťanském světě. «Všude, praví, viděli jsme, že události v životě národů přispívaly ku podpoře demokracie; všichni ji pomáhali v jejích námáhách ku předu: ti, kdož úmyslně podporovali její úspěchy, i oni, kteří si ani nepomyslili, aby jí sloužili, i oni, kteří jsou jejími vyslovenými protivníky; všichni vespolek přivedeni byli na touže cestu a společně pracovali: jedni proti své vůli, jiní ani o tom nevědouce, jako slepi nástrojové v ruce Boží... Celá tato kniha napsána byla pod dojmem jisté náboženské obavy, kterou v duchu spisovatelovu vyvolal pohled na tuto nepřemožitelnou revoluci, která za tolik století překročila všechny překážky a ještě i dnes proniká ku předu přes trosky, jež zanechala na své cestě.» - Zní to podivně, postavíme-li vedle těchto slov slova sv. Hippolyta, jež napsána jsou ve století třetím, že totiž: římská říše přejde v – demokracii (*εἰς δημοκρατίας*).**

Jiný spisovatel Španěl, velkého ducha a také silné víry, který umřel jako vyslanec v Paříži, Donoso Cortez, praví, liče stav společnosti, že: křesťanská společnost jest odsouzena, aby prošla svojí dráhu a pak zašla, neboť zásady, kterými jest obtěžkána, v podstatě jsou nekřesťanské; uvádí, co v přítomné době nejpatrněji jeví se v dějinách národů, že totiž ukazuje se na všech stranách zeslabení principu křesťanského řádu, a že kdekoli oslabena byla moc Církve na národy, rozvíjí se světská moc daleko usilovněji, tak že není nic jistějšího, jako že světský despotismus nabude převahy zvláště v těch zemích, kde moc Církve byla snížena, – že bezpečnost pro svobodu národní světa naléztí lze jedině ve svobodě Církve a v jejím svobodném působení na řízení státní moci. Praví pak dále:*** «Společnost, zřeknuvši se oboru víry jakž mrtvé a prohlašujíc neodvislost rozumu a lidské vůle, učinila absolutním, všeobecným a nutným zlo, které bylo toliko relativní, vyjimečné a nahodilé. Tato perioda rychlého couvání začala v Evropě s obnovením pohanství ve filosofii, nábo-

* Letre à M. de Montalambert, 4, juir 1849.

** De la Démocratie en Amérique, vol. I. Jutrod pp. 8, 9.

*** De Antichr. 27.

ženství a politice. Dnes stojí svět v předvečer své poslední restaurace – restaurace socialistického pohanství. A dále píše: Společnost evropská jest v posledním tažení. Udy jsou studny, a srdce rovněž brzy sstydne. A vite, proč jest v posledním tažení? Poněvadž jest otrávena, poněvadž ji Bůh životi dával katolickou pravdou, ale empiričtí doktoři dávali jí za pokrm racionalismus. Jest v posledním tažení, protože, tak jako není člověk živ toliko chlebem, ale i každým slovem, jež vychází z úst Božích, právě tak i společnost nejde záhubě vstříc toliko mečem, ale i každým slovem, jež vychází z úst (nevěreckých) filosofů. Jest v posledním tažení, ježto ji usmrcuje blud a společnost spocívá nyní na bludech. Věřte tedy, že vše, co považujete za nepopíratelné, jest falešné.

Životní síla pravdy jest tak veliká, že kdybyste měli jen jednu pravdu, jen jedinou, tato pravda už by vás mohla zachrániti. Ale pad váš jest tak hluboký a zaslepenost vaše tak dokonalá, že nemáte ani této jediné pravdy. Proto bude katastrofa, kteráž nadejiti musí, největší katastrofou v dějinách. Jednotlivci snad se mohou ještě zachrániti, poněvadž jednotlivci vždy budou moci byti zachráněni; ale společnost je ztracena, ne proto, že pro ni naproto jest nemožno, aby byla zachráněna, ale že sama nechce sebe zachrániti. Není záchrany pro společnost, protože syny své nedoceme udelati pravými křesťany, tak jak my sami pravými křesťany nejsme. Není záchrany pro společnost, protože duch katolický, jedlnký duch života, neproniká celek; neproniká vyhovu, neproniká vlády, zákony ani morálku. Chtiti změnit běh věcí ve stavu, ve kterém nyní jsou, bylo by, jak nyní příliš dobře nahlíží, podnikem obrovským.

Není žádné moci na světě, která by sama o sobě mohla to dokazati, ba sotva by to dokázaly i všechny moci, kdyby společně působily. Přenechávám vám, abyste posoudil, zda takové společné působení je možné a jak daleko, – jakož i abyste rozhodl, zdali – i připustili se ta možnost – záchrana společnosti po každé stránce by nebyla pravým zázrakem.^{1*}

Posledním bodem tedy, o němž mám mluviti, je to, že hráz či překážka proti 'bezzákonnosti' bude existovati tak dlouho, až bude odstraněna. Jaký však jest význam slov: až bude odstraněna? Kdo ji má odstraniti? Má býti odstraněna vůlí lidí či pouhou nahodilou událostí? Takový jistě není význam těch slov. Je-li hráz, bránící rozvoji principu 'nepořádku' protikřesťanského, božská moc Ježíše Krista, Pána našeho, stělesněná v naší Církvi katolické a vedené Jeho náměstkem: pak není ruky tak silné ani

* Polémique avec divers journaux de Madrid vol. 1, 576.

vůle dosti mocné, aby odstraněna byla tato překážka – nýbrž s to jest pouze ruka a vůle samého Vtěleného Syna Božího. A proto jest výklad Svatých Otců, s kterým jsem začal, úplný a doslovně přesný. Jest to moc božská, nejprve v Prozřetelnosti, potom však v Církvi, a konečně v obou navzájem, jež trvá tak dlouho, až přijde čas předzvěděný a předem určený, aby hradba byla odstraněna, aby se pak zjevilo nové zařízení Jeho moudrosti na zemi; o tom ještě bude musit promluvit.

Máme tu však cosi obdobného: Dějiny Církve i dějiny Pána našeho na zemi jsou jaksi souběžny. Třiatřicet let byl Syn Boží v těle na zemi, a nikdo nemohl na Jeho ruku vložiti; nikdo nemohl Ho chytiť, protože hodina Jeho ještě nepřišla^{*}. Tato hodina byla předem stanovena, kdy by Syn Boží v ruce hříšníků vydati se chtěl sám. On ji předem znal a také předpověděl; měl ji ve svých rukou, neboť obklopil osobu svou jaksi kruhem božské moci, a nikdo nemohl tento kruh všemohoucnosti prolomiti, dokud nepřišla hodina, kdy dle vlastní své vůle uvolnil cestu mocnostem temnosti a zla. Řekl sám v zahradě: «Tato jest hodina vaše a moc temnosti»^{**}. Proto ukázal ještě jednou, dříve nežli se vzdal v ruce hříšníků, velebnost své moci, a když přišli, aby Ho jali, slovem porazil na zemi^{***}. A tak i, stoje před Pilátem, řekl: «Neměl bys žádné moci nade Mnou, kdyby nebyla ti dána shůry»^{***}. Byla to vůle Otce, bylo to dopuštění Boží, že Pilát měl moc nad Jeho vteleným Synem. A dále řekl: «Myslíš, že nemohu prositi Otce, a dá mi ihned více než dvanáct pluků andělů? Ale kterak by se naplnila Písma?»^{††} – A právě tak se má to i s Církví! Dokud nepřijde hodina, kdy dle vůle Boží odstraněna bude překážka, nemá nikdo moci vložiti na ni ruku. Brány pekelné mohou proti ní útočiti, mohou zápasiti s náměstkem Pána našeho, jako to nyní činí, – ale nikdo nemá moci, jen o krok proti němu postoupiti, dokavad nepřijde hodina, kdy Syn Boží dovolí, aby mocnosti zlé na nějaký čas nabyly nad ním převahy, že to na nějaký čas dovolí, potvrzují proctoví. Až bude tedy překážka odstraněna, pak zjeví se člověk hříchu; pak nastane pronásledování na půl třetího roku, – doba to krátká, ale strašlivá! – a tehdy nastane pro Církev opět stav utrpení, jako při počátku jejím a nezničitelná Církev Boží, která obstála v krvavém mučennictví tři set let, žiti bude i v plamelech doby Antikristovy životem nepomijitelným, ježto čerpá z probodeného boku Ježíšova.

* Luk. 22, 53. ** Jan 18, 5. *** Jan, 19, 11.

† Mat. 26, 53.

Nuže, – všechno to spěje nyní rychle ke svému splnění, – a jest dobře, abychom si to připomenuli; neboť předchůdcové se již tu a tam objevují: oslabení Apoštolského Otce, povraždění jeho vojska, vpád do jeho státu, zrada těch, kdož mu stojí nejbliže, tyranie oněch, kteří jsou syny jeho; radost, jásot a vítězný pokřik zemi protestantských a jejich vlád, pohrdání a posměch, jež vylévají se na posvátnou a posvěcenou hlavu Svatého Otce den po dni v Anglii.

A dosti jest katolíků, kteří v tom pohoršení nevidí; dosti jest těch, kteří mluví proti světskému panství papežovu, buď že ohlušení jsou pokřikem protestantského lidu, buď že ve své zbabělosti nemají odvhy hájiti nepopulární pravdu proti populární lži. Duch protestantské Anglie, jeho bezzákonnost, jeho zpupnost, jeho pohrdání Církví Boží a jeho nepřátelství proti Svatému Otci způsobilo chladnou lhostejnost mezi katolíky, i když se na Něho vrhají potupy. Jest nám velice třeba státi na stráži. Stane se ještě jednou s některými to, co se stalo, když Syn Boží trpěl: Viděli, kterak byl zrazen, svázán, odváděn, pěstmi bit, bičován: viděli Ho, an vleče svůj kříž na Kalvárii, jest naň přibit a vystaven posměchu světa. – a říkali: «Jsi-li král židovský, sestup s kříže a uvěříme Tobě!»* A právě tak říkají mnozí i dnes: «Pohledte na tuto katolickou církev, ta Boží církev, jak je slabá a mdlá, jak jest v opovržení národů, i těch, kteří se zovou katolickými! Katolická Francie, katolické Rakousko, katolická Sicilie, katolická Itálie vzdávají se onoho směšného blouznění po světském panství náměstka Kristova.† Poněvadž se zdá církev osláblou a náměstek** Syna Božího obnovuje utipení svého Mistra, pohoršujeme se a obracíme tváře své od něho. Kde jest víra naše? Ale Syn Boží všechno to předpověděl: «A nyní jsem vám to řekl, abyste, až se to stane, uvěřili.» A jinde připojil: «A blahoslavený, kdo se nebude hořšiti nade mnou!‡»

Došli jsme tedy k poznání, že jsou na zemi dva velcí protivníci: na jedné straně duch a princip zla, na druhé straně Vtělený Bůh, zjevený ve své Církvi, ale především ve svém Náměstku, jenž jest Jeho representantem, ochránce Jeho práv a tudíž Jeho zvláštní osobní svědek, jenž v Jeho jménu mluví a vládne.

* Mat. 27, 42.

** Pius IX. (pozn. překl.)

Bez práce nic nelze vykonati; vše, co je velikého při člověku, vzešlo prací a vzdělanost jejím účinkem. Kdyby práce se odstranila, stihla by pokolení Adamovo náhlá mravní smrt. Smiles.

Posudky knih.

K. M. Čapek-Chod, Antonín Vondřejc. Příběhové básníka. Dva díly, Praha 1918. Str. 894.

Knihu tvoří cyklus obrazů ze života pražské bohémy, otiskovaný před několika lety po částech v různých časopisech. Ústřední postava básníka Ant. Vondřejce spojuje je někdy dosti volně a uměle; nejnápadnější je to v druhé polovici prvního dílu, kde básník, aby zapomněl na svůj nezdar, jde si zahřít do bohémské hospody s budhistickým nátěrem; s velikou epickou šíří popisuje spisovatel život v tomto podivínském stánku, zaznamenává slovní půtky a zásadní spory, jaké umělci mezi sebou vedou, i rozsáhlé, lehce pikantní příběhy, jež hosté vypravují ze svého života — a celá tato s Vondřejcem jen málo související epizoda zaujímá skoro 200 stran!

Zde i ve všech ostatních menších scénách je patná naturalismu tak příznačná snaha podati v díle věrně a podrobně nakreslené lidské a společenské dokumenty: čtenář nemá ani nejmenší pochybnosti, že všichni ti redaktoři a korektoři, literáti a básníci, filosofové a estéti, herci a mládkové, profesoři a medicové, sklepnice a celá pestrá galerie menších postav z pražského prostředí skutečně žila a snad dosud žije. Je to ovšem život často banální, všední a nízký, vyplňovaný v lepších chvílích povravnými filosofováním ve smyslu monismu, panteismu atd. nebo debatami o literárních, uměleckých, politických i náboženských otázkách, ale nejčastěji prázdnýmihovory a vtipy, pitkaní a erotickými dobrodružstvími. Je člověku teskno v tomto prostředí, malovaném s takovou úzkostlivou objektivností svědomitého kronikáře, je mu lito těch lidí, jejichž snaha nesla se přece také k velikosti, pravdě a kráse, a zvrhla se v malichernost a pošetilost, v podivínství a směšnost.

Takovým trosečníkem je především sám hrdina Vondřejc, lyrický básník, kdysi redaktor konservat listu na Moravě, pak korektor velkého mírně pokrokového denníku v Praze. Jako člověk jest úplně slaboch. Máje i banální štěstí u žen, nalétl jako motýl na horoucí smyslnost židovské sklepnice Anny, jež si ho zamilovala oddanou, ale při tom i židovsky vypočítavou láskou a již ho nepustila. Jeho osud není vlastně než tagnutím v ní: divilemi se vzpírá, cítí odpor proti ní až k nenávisti a vzteku, chce se osvoboditi a povznést z takového života, jenž mu škodí i v postupu a na veřejnosti — ale hned zase malomocně a beznadějně se vzdává zvyku či vášni, slabosti či soustrastí s milenkou. Když pak projevila se i na venek jeho choroba a když se stal otcem

nemanželského dítěte, smíruje se již úplně s bezednou bídou svého osudu: ač cítí, že jím Anna v nitru již pohrdá, svoluje ke sňatku *in articulo mortis*.¹

Celý druhý díl líčí toto pozvolné umírání básníkovo s přípravami k přijetí posledního pomazání a sňatku, úkonů církevních, jimž se podvoluje ostatně jen z vůle Anniny, z nutnosti a neschopnosti odporu, bez vnitřní potřeby. Zde jako by spisovatel aspoň poněkud vystupoval ze své kronikářské objektivity: jeho slova plynou tepleji a prudčeji, jeho pozorovací schopnosti jsou jaksi pronikavější a hlubší, neomezují se na povrch jevů, ale snaží se dospět k jádru a pochopit i slabou lidskou duši, ustrašeně stojící před tajemstvím života. Boj vnějšího a vnitřního světa kreslí tu v předsmrtných halucinacích básnickových a provází duši až k odletu do neznámých prostorů: duše, jež prožila před smrtí okamžiky dětských let, uklidňuje se v sobě, proniká hlubiny nebes a čte tam skvoucí nápis o věčném Slutování.

Ale právě při těchto jemnějších scénách ukázala se plně nejvýznačnější známka celého tvoření Čapkova: záliba v grotesce. Zatím co konají se církv. obřady v pokoji umírajícího básníka, vysílá se v kuchyňce před ním řada podivných scen a osob: ironický estét, bláznivý filosof-theolog, jím vykonaný izáziak² za asistence hysterické, cynicky nestydaté lzy, starý košerák, vousatá kněžna, svatební zastavěničko hospodského kvarteta ... celá ta pestrá, zdánlivě přirozeně nakupená směs lidových pudů, jako by měla ukázati rub tam za dveřmi se odehrávající tragiky životní, ironisované tu až k frašce. A grotesknost je dovršena v poslední scéně, kdy mrtvolu básníkovu dostává k pitvě při rigorosu jeho přítel medik a je pak také svědkem všedních, tak málo poetických výjevů při pohřbu.

Podobně je tomu také u ostatních význačnějších a intelligentnějších postav v románě: noční redaktor Hejmala padá mrtev při pražské demonstraci, sotva se odtrhl od redakčního domoutu a postavil se v čelo davu; výstřední podivín Dr. Freund, člověk neobyčejně nadaný, Němec, literát, filosof jakéhosi zmateného monismu, trojnásobný doktor — upadá v šílenství, když vstoupil do pražského semináře, aby udělal čtvrtý doktorát ... A konečně i pražský kaplan Bohata, také literát, pracovník v charitativních spolcích, zvláště specialista v urovnávání divokých manželství: je rigorosní při obřadech, ale po nich hned jako by svlékl naučenou masku a hovoří s estétem bez vyznání: 'Mimo chrám, oltář a obřad jsem moderní, pokrokový kněz, který chápe a promíjí i stává evangelickou lásku na touze výši, na jaké v něm stojí víra v dogma, ano ještě výše' (774). Estéta ovšem ani takhle nezíská ...

A tak z celého díla odnáší si čtenář tento výslední dojem: Život lidský je komedie, fraška, řízená rafinovaně zlou silou osudu, jenž láme nejlepší snahy, šesměšňuje je a převrací v opak. Odolávají jen lidé fyzicky silní, vytrvalí, vypočítaví a snad i lstiví, jako na př. sklepnice Anna, primitivní smyslná povaha, její cynicky rozpustilá sestra Iza, modelka, jež ovládne bohatého estéta, a konečně neoblomná Hanačka Maryša, jež přivede svého muže kováře až k lékařskému rigorosu.

Celý styl autorův souhlasí s tímto nazíráním na život: nezná skoro něžnějších nálad, nevidí zjevů v čistě jasném slunečním světle, nezajímají ho věci a povahy přímé, nýbrž krivolaké, divoké, bizarní, výstřední. Tyto vlastnosti pak obvyčejně přehlání, takže jeho obrazy, třebaš jinak jsou plny naturalistických podrobností, mění se v karikaturu s ironickým nápisem: Tak vypadá život. A přece aspoň chvílelní vycitujeme za tou karikaturou tesknou tragiku lidské duše, slabé a bezvolné, jež ztratila víru, oddala se službě hmoty či fantómu vědy a nechává se malomocně hnáti osudem, namlouvajíc si, že lidský život, sám pouhá náhoda, jest utkan ze samých nenadálostí, jako tříkrálová ulitka z cinu (771). Teprve před tváří smrti zachvěje se aspoň tušením pravdy...

Em. Masak

Pavel Sula, Stvořitelé světa. Povědky. Praha 1919. Str. 181.

Kniha dce býti oslavou lidského mateřství a otcovství. Otcové a matky jsou autory i stvořiteli nového světa neobsahleho a nekonečného (52), dítě pak je novým božstvem, usleditelným a radostným, jež třeba povýšiti na oltář rodiny a života (179). Lásky k dítěti a rodině stává se jedinou útěchou hrdinovi první nejdelší povídky „Lampa“, literátu Romanovi. Když odchází jako poručík do války, vtiskuje se mu navždy do paměti obrázek rodinného života, jehož symbolem je mu lampa, a vybavuje se mu všude: ve Vídni, na podíledech, v zákopech, při útoku i ve smrti. Pouhým souzvukem lampy udržuje stále styk se svou rodinou, žije a mluví s ní jako s přítomnou. Lásky k rodině a k nově zrozenému synu zaplavuje ho zvláště před tváří smrti... Tato povídka, kreslící patrně spisovatelem samým prožité dojmy a nálady válečného života, jest nejvzácnější z knihy, třebaš trpí rozvlácností a nedostatkem děje.

Všechny ostatní povídky oslavují mateřství ženy. Nemožné, nedutné a příliš tendenčně činí to „Zvěstování andělské“, kde klášterní sestra-učitelka, naivní, neznalá tajemství životních, udivá-cena je po vánoční půlnoční mši sv. neuvědomělou touhou po mateřství, vidí holoubka, jenž líbe ji na rozhalená (1) nadra, pak množství dětí, jež mají její podobu – a tím vyrůstá pak

v ní láska k dětem ve škole . . . V povídce *„Mateřství“* předchází tato touha až ve fanatismus mateřství. Učitelka, také v klášteře vychovaná, miluje jen děti, a proto chce být matkou, i nemanželskou, neboť chce vykonat něco proti všem ustáleným pravidlům, proti tradici, předsudkům a veřejnému mínění, chce jíti prostě za svým osobním citem. *„Žena neklesá svým nemanželským dítětem, tou inorádkou hříchu otrávil církev ženě víru v mateřství . . . Žena mateřstvími roste a teprve se rozvíje ve svěprávného člověka sebevědomého“* (93). Když ji pak dítě zemře, sesílá bolesti . . .

V jakýsi ironický kontrast proti těmto dvěma ženám staví spisovatel zpanštělou chudou dívku, jež se stává matkou jen z touhy po požívačném životě a pak své dítě opouští (*„Holubička“*), a konečně ženy v jakési kamenické vsi na hranicích Čech, jež uměle ničí následky své smyslné lásky (*„Ves s anděličky“*). Jaksi symbolicky zakončuje knihu starověká legenda *„Apolo“*, kde domnělý slepý syn Apolinův pěje dvalozpěvy na oslavu lidského mateřství a otcovství a hlásá víru v nového boha-dítě. Není ostatně divu, že spisovatel, jenž velebí nemanželské mateřství, vrací se do pohanských dob. Ale snad přece ví, jak nepravdivá jsou jeho konečná slova, že tehdy země rozkvetla vroucí radostí z nových oltářů, celá širá země milovala děti, věčně nové božstvo (180). Vždyť požívačná Elina z *„Holubičky“* byla tehdy nejčastějším zjevem a umění dělat *„anděličky“* znali mnohem dokonaleji než stará babička Marhantka. Dowýšil-li kdo skutečně dítě na oltář, bylo to jen křesťanství, volná láska však strhne je zase v dávné pohanské otroctví.

E. M.

Růžena Čechová: Jejich ikony. Topičovy dobré knihy původní 14. Pořádá Ad. Wenig. Cena váz 8 K 92 h. Stran 233.

Autorka (nar. 1861) je sestrou básníka Svatopluka Čecha. Pobyla s rodiči v Chorvatsku a Uhrách až do r. 1877, kdy v Praze vstoupila do učitelského ústavu. Po vystudování vyučovala 20 let na školách vinohradského okresu. Otrěsené zdraví přinutilo ji, aby opustila školu, na kterou vzpomínala ve svých dětských povídkách. Obor těchto prací sám to přinášel, že autorka byla přehlížena. Až teprve tehdy, kdy začala vkládati do svých črt introspekci a psychologii dospělých, začala se uplatňovati i ve větších časopisech. V poslední sbírce *„Jejich ikony“* popisuje povětšinou dospělé s jejich touhami. Dle nápisu čekal by čtenář látku ruskou, ale je to 20 jemných črt, v nichž autorka kreslí většinou ženy s jejich zálibami, tot ty ikony. U jedné je to škola s dětmi, u druhé Praha se zábavami, u třetí sňatek, u čtvrté konečně něco jiného. *„Krásíme si svoje ikony,“* praví autorka, *„stavíme v srdce, jako své zářící neodchýlné cíle . . .“* (210). –

Začátek sbírky zdá se těžký, nebo správněji řečeno nudný, ale, když se čtenář večte, již tak snadno knihy neodloží. Spisovatelka umožňuje nám poznání duše ženské a obzvláště pěkně podává úryvky z deníků, na př. z deníčku podučitelky v „Dítě života“, kde otevírá a kreslí své vlastní nitro. Třebas měštko, popisuje selskou práci a horlí pro domácnost. (131. „Hrůza“). Chyby tiskové jsou poměrně řídky, což nyní u nových knih jest opravdu zvláštností. Za to zarážejí některé chyby mluvnické, na př. v nejvláštším jaře (16), „sesněžniti“ (18), „spřibuzují se s...“ (20). Nemile se dotýká místo na str. 12., kde nazývá milence své přítelkyně: „Boha lidsky snědého a hezkého.“ Nezapně jest rovněž povídání o třech Božských osobách na str. 52. – Jinak zaplaší „jejich ikony“ jistě mnoho nudných chvil a obzvláště ženy rády je budou čísti.

Dr. J. M.

Fr. Volný: „Černá země“, ze života hornického. Brno 1919. Nakladem Vyd. družstva Morav.-Slezské Revue, sp. s r. o. Tiskem akciové moravské knihtiskárny v Brně. Cena 6 K, Stran 124.

Nedostatek uhlí zavádí denně naše myšlenky do ostravských dolů. „Černá země“ vypravuje o rozmachu Ostravy, pili a energii českého člověka otce Vladislavova, a ukazuje, jak žid Guttman s Němci dostali ji do svého područí a bohatě těžili z českých mozolů a české práce a při tom všude germanisovali. Autor líčí i život havířů. Ostrava se svými doly je jakýmsi světem pro sebe; má svou inteligenci, ale i svou spodinu vulgo „chachary“ zvanou. Ti by poskytli hojnou látku k obsažnému studiu; autor líčí jen některé rysy. A právě v líčení té spodiny zazdál se čtenáři, poměrů neznalému, že je tam nahromaděno příliš mnoho stínů; třebas u vypočítavé, chlipné Kubešky. Ale skutečnost jest opravdu daleko horší a mravní poměry rozvrácenější. Autor líčí počátky hnutí, které nyní dosahuje svého vrcholu, hnutí soc.-demokratického, popisuje rozšiřování tisku, tajné schůzky a první v krvi udušené stávky. Mimochodem zmiňuje se i o úpadku národního uvědomění v Ostravě a o těžkých bojích za první českou střední školu. Světých povah ve spisku je málo; nanejvýše otec Vladislavův, Jamroš se ženou a synem Václavem. Autor – redaktor Mor.-Slez. Revue, Otakar Skýpala – je bystrým pozorovatelem a na příklad rozmluvu a výkřiky žen, shromážděných na šachtě při neštěstí Jamrošově, pěkně vystihl. Osoby mluví nářečím ostravským a možno říci, že správně, až na některé výjimky na př. vědu místo věda (3). – Výraz „diváctvo“ (5) je nezvyklý, rovněž některá rčení „zarážejí svou neobvyklostí: iliboval si pozornosti, kterou mu věnovala“ (8), „byli si úplně srozuměni“ (8), „o svým představením“, místo „ke svým představeným“ (19), „počkali rozhodné chvíle“,

místo 'vyčkali' (22), 's obdivem a lichocením práce' (39), 'okna zadělána' (87). – Vyskytují se i germanismy: 's jeho sestrou' = se svou... (23), 'následkem zranění vnitřních podlehl' (26), 'před ním' = před sebou, 'sil její' = jejich. Slova cizí: režim (16), prosperují = prosperují (40) atd. První část, asi 60 stran, přímo se hemží chybami tiskovými; snad korektor pro ten malý tisk leccos přehlédl. Jinak se čte spisek plyně; ovšem větší tisk by mu rovněž neškodil. – Na obálku 'horníka' s kahancem a těžnými věžemi v pozadí navrhl akad. malíř Podešva Frant.

Dr. J. Ev. M.

Charles Diguët: Já a On. Román. Přeložil z franc. Frant. Halla. (Spis počtený cenou francouzské akademie). Ze sbírky 'Auteurs célèbres'. 1919. Nakladatelské družstvo 'Máj', česká akciová společnost v Praze. Cena 9 K. Stran 196.

Tak, jak se Němci rádi vraceli k svému vítězství z r. 1870 a odůvodňovali je pohotovostí svých armád a vůdcovským důvtipem svých generálů, tak ve Francii s odporem psali o rozsáhlém vyzvědačství Němců, provozovaném v zemi před válkou. Hořejší spis jest jedním článkem v řetězu důkazů, že Němci válku nejen předvídali, nýbrž i zámyslně Francii do ni vlákali. Autor praví, že asi 50.000 Němců soustavně připravovalo Francii porážku. Mezi nimi byly osoby vysoce postavené, které pod falešnými jmény vyzvídaly a pracovaly. Tak na př. baron Kahn, považovaný za bankéře Wernera, neopomenul žádné příležitosti seznámit se s důstojníky. Práce se mu dařila. Svůdně krásná jeho žena Blažena shromažďovala ve svém saloně vybranou společnost a pracovala mu tak do rukou. Pamatovala však při tom i na sebe; uzavřela intimní přátelství s mladíkem, s nímž ji náhoda na letním sídle seznámila. Toho zasnubuje s Johannou, nemanželskou dcerou své přítelkyně hraběnky R. Johanna je vychovávána v klášteře a nemá ani tušení, že Blažena není její matkou. Nezkoušené děvče zamiluje se opravdu do bývalého milovníka Blaženina, která se svatbou pospíchá, neboť válka jest přede dveřmi. Krátce po svatbě Blažena bez rozloučení odjíždí do Německa a neprozřetelná poznámka Johanně naznačuje, že její muž byl milencem Blaženy – její matky. Dochází k rozporu mezi manžely. Muž odchází do války. Ve vřavě bitevní setkává se s majorem Kahnem, jehož zabijí, ale sám jest těžce zraněn. Předčasně zestárlý, s jízvou v obličeji vrací se po válce s druhem do Paříže. Přibližuje se Johanně, na níž mysliti nepřestál, ale nechce ji přesvědčiti o omylu, nýbrž vydává se za druhu muže jejího vypravuje jí, jak její muž padl. Chce v ní vzbuditi soustrast se sebou a ukazuje se jiným, změněným, získati ji pro

sebe. Zdánlivě se mu to daří, ale v rozhodném okamžiku poznává, že Johanna přece nezapomněla na svého muže a že jeho snaha, získati ji pro sebe, jako úplně cizího, je ztroskotána. Chce si vzít život, ale druh ho zachraňuje; dovídá se, že baronka Kahnová Johanně zjevila, že její matkou není, a Johanna že žalostí zemřela. — Román psán formou autobiografie. Autor jest mistrem slohu; děj je zhuštěn, boje duševní plasticky podány. Obratným svým péroem naznačuje více než píše, obzvláště na místech nádechu myslného. Vplétá věty všeobecně platné, citáty biblické a franc. spisovatelů s takovou virtuositou do nudnějších statí, že čtenář celý spis s pozorností přečte. Překlad je plynutý a zvukný a kniha, což třeba obzvláště zdůrazniti, skoro bez chyb. Dospělým čtenářům možno dáti román bez obav do rukou; některá místa jsou v něm sice mravně slabší, ale denní život poskytuje více a hroznějších odstrašujících příkladů. Zároveň jest román tento dokladem, že i válka smýšlení jednotlivců zocelila a očistila anebo alespoň tak učiniti mohla. Dr. J. Ev. M.

Josef Hanák: Paměti města Bzence. — S pietou a pílí uznání hodnou psané paměti nejsou jen pro obyvatele Bzence, nýbrž významnou monografii dějepisnou, která bude vítaným pramenem pro Vlastivědu Moravy. Spis nikde se nespokojil prameny z druhé ruky, nýbrž pečlivě sbíral rukopisné památky, což dodává dílu i vědecké ceny, na kterou spisovatel nereflaktoval. V suchoparu archiválních zpráv dovedl vybrati každou důležitější a zajímavou drobnůstku, která celku dodává pestrosti a zajímavosti, třebaže někde ruší celkový spád vypravování. Bylo jistě nesnadno upravití stylisticky jednolitý obraz z onoho množství výpisků, ale celkem se to podařilo přece. — První tři nejstarší listiny města Bzence jsou prý padělky — bývalo by dobře udati důvody historiků pro tento náhled ... — str. 44. Hanka z Řičan má být Kavka — str. 154. 28. října sv. Václava (I) — Kniha vyšla nákladem města Bzence v pěkné úpravě, ačkoli koncese velkého formátu kalendářního ani ilustracím činiti třeba nebylo. — Doporučujeme kněžím by věnovali svoji prázdnou chvíli dějinám svého působistě po příkladu Hanáka, Kubička atd. — Leccos se dá zachrániti před zapomenutím (dokud máme matriky!) a takový místní patriotismus prospěje vždy knězi u jeho věřících. B. B.

Marja Slavíková: Přes roklinu. Hra o třech dějstvích. Nákladem a tiskem Emila Šprongla v Pelhřimově. Stran 63. Cena 5 K. Přes roklinu je drama na staré thema: Jana, žena statkáře Holmana, muže mělkého, záletného a nevěrného, pozná elegantního a inteligentního básníka Richarda Šimona. Po krátkém boji mezi povinností a probuzenou láskou uteče svému muži. Tedy

oblíbený konflikt mezi společenskou morálkou a individuální svobodou. Dramaticky tu má být dokázáno, že je mravním hrdinstvím utéci s kavalírem, jehož rukama prošla už řada žen. Hřích tu vystupuje v divadelně mučednické póze na prknech ošumělých teorií o osobní svobodě a nezdravém vzduchu šosáckých manželství.

Richard Simon, kterého básníkka charakterisuje v seznamu osob co „muže nanejvýš kavalírského a poctivého“, je hlasatelem naprosté autonomie mravního chtění asi v duchu Kantova voluntarismu, jenž zná jediný cíl lidského života: nejvyšší sebezdokonalení v osobním smyslu, a jenž zdůrazňuje pojem samovolně uložené povinnosti. V tom smyslu deklamuje, že „žádný zákon nemá práva zasahovat do duševního citění člověka. Ano, paní Jano, je nezbytno říci konečně lidstvu, že láska nerodí se vždycky na povel tam, kde zákon dává k tomu povolení, a že když vzplane v srdcích, světskými formulami si nenáležejících, není třeba ji ušlapávat a ubíjet, neboť je nejskvělejší a nejvzácnějším květem lidské existence.“ Bude mi vytknuto filistrovské stanovisko, řeknu-li, že toto drama je nemravné. Na tom však nesejde: se stanoviska křesťanské theonomní mravouky, kterou Kristus vyjádřil slovy: „Bude dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest,“ je toto drama nemravné. Mravnost bez Boha je nemravnost. Že zchátralec mravní vykuhanec rázu Simonova je v dramatu představen mužem ideální, vysvětlitelno jest okolností, že autorkou jest žena; ženy nikdy nemilují mužů pro skutečnou poctivost a charakter. Či jaký obdiv vzbudí v nás taková mravní romantika: „Neukojily mne ani čisté, cudné polibky panen, vzdávajících se s posvátnou hrůzou, ani raffinované doteky ženských šelem s vášní svíticína očima.“ Je těžko pochopitelno, jak lze takového muže glorifikovati přívlastky kavalíra a poctivce.

Drama se končí útekem Janiným za Simonem. To je sice konec dramatu, ale nikoliv konec životní historie. To je závěrečný efekt, ale není to pravda života. Tam, kde se končí drama básničino, končí se vlastně teprv exposice skutečného dramatu. Opona padá v okamžiku, kdy má na scénu vstoupiti pravda. Jana utíká od zhnuseného, s chlěvskými děvkami se milujícího muže, aby následovala inteligentního a raffinovaného světáka. Ale oč stojí Simon mravně výše než Holman? Či je v tom rozdíl, zakrývá-li někdo svou mravní ubohost neomluveně a cynicky, anebo ji ozařuje a oprávnjuje výklady o nezadatelných právech lidského srdce na svobodu a volnost? Či je to mravní hrdinství opustiti jednoho nemravu a utéci s druhým? opustiti někoho, kdo podvádí, pro někoho, kdo bude podváděti? Že to je leda za-

slepenost a neznalost života, není v dramatě řečeno, a proto je nepravdivé. A pravdivým nemůže ani býti, neboť není mravné. Dom. P.

Jiří Hausmann: Zpěvy hanlivé. Sarkasmy a karikatury. Vydali Grosman a Svoboda, Praha 1919. Tiskem Obchodní tiskárny Merkur v Praze. Stran 93. Cena 5/70 K. Satiry Hausmannovy jsou rozkošné, a chcete-li, klasické, lze-li za známku klasičnosti pokládati už přirozený spád lidského důvtipu a formální básnickou dokonalost, kterou Hausmann nesporně vyniká. Na poslední stránce dává autor nahlédnouti do zákulisí své sarkasmové a a satirické produkce. Čteme tam totiž jakýsi recept pro literární kritika, kde stojí mezi jiným: 'Dále politické události střídají se dnes příliš rychle, než aby verše jimi se zabývající neztráceli brzy na své aktualitě — budíž tedy přihlíženo k datu a okolnostem jejich vzniku. To platí zejména o básních s téměř bezpředmětnou nyní tendencí protirakouskou, které jsem ostatně přidal hlavně jen proto, abych se uvaroval podezření, že jsem se počal zabývat satirou 28. října.'

Nechápejme, proč by se nemohl někdo počítati zabývati satirou 28. října? Ci pokládá autor za svou vlasteneckou povinnost uvést také protirakouské satiry jakožto záslužné, což se jako doklad hodí k všem žádostem? Od satirika žádáme přímost, bezohlednost a neúprosnost. Když dravec, tož dravec. Když satirik, tož satirik. Ale takoví dravci jsme už my lidé: dovedeme jisti maso zabitych zvířat, ale omdléváme, když máme zařizovati kuře. Nu, a to je v běžném smyslu slova při nejmenším faleš a zbabělost, v dílci literární kritiky snad jen nedostatek básnické suverenity

Dom. P.

Neznámý autor: **Moje nebe.** Vydal a vytiskl Emil Sprongl v Pelhřimově. 1919. Stran 111. Cena 5 K.

Předě dvěma lety vydal týž autor své eschatologické myšlenky pod názvem 'Vigilie velikého dne'. Podobné založení má i 'Moje nebe': přesvědčení o brzkém soudu a konci světa. Kniha tato, význačná, jak čteme na obálce, vyšla pro nedostatek papíru v obmezeném počtu, ač jistě zasluhovala nákladu mnohonásobného, je třetí částí trilogie *Můj svět, Můj očištec a Moje nebe*. V rozdělení samém jest jakási podobnost s Božskou komedií, jenže první díl Danteovy básně se jmenuje *Peklo*, nikoliv *Svět*. Autor se sám hájí na jednom místě ústy Calderonovými: 'Není to napodobení jen tak zhola, jak již první díl jasně nasvědčuje, který se obírá zemí, kdežto první díl Danteova díla peklem. Mimo to pozoroval jsem, že není snad dvou míst stejných nebo stejně pojatých zde a v Božské Komedií. V tom právě

jeví se velice smělý svéráz vedle něčeho tak gigantického již stávajícího postavit něco zvláštního svého.¹

Účel svého díla vykládá takto: Můj účel, co se týká prvního dílu, jest obrod veškerého světa v Kristu; protože však svět na sklonku věků všeobecným odpadem od víry tento obrod odmítne, proto v druhém dílu za účel stavím obrod aspoň jednotlivce v Kristu a ve třetím dílu podávám vylíčením slávy nebes nejmocnější pohnutku k vytrvání až do konce. Chci posílit duše křesťanů do posledního boje vinem nebes, aby zvítězili nad Antikristem.²

Kniha má své zvláštnosti. Důsledná anonymita autorova má patrně zvýšiti účín této uranologie, která spočívá věrně na základech věrouky katolické.

Bohatství myšlenek a doloh asketických, znalost theologické literatury a církevního života duchovního všech dob opravdu překvapuje. Jako vše nové v tomto oboru, tak i tato kniha je místy poněkud subtilní a neharmonická. A poněvadž forma její není vědecká, nýbrž spíše básnická, není snadno posuzovati bohoslovnou správnost některých myšlenek. Tak na př. s dogmatického stanoviska nelze pokládati očistec za obrod jednotlivce ve vlastním slova smyslu, neboť víme, že obrozením jednotlivce v Kristu je vlastně jen křest, po případě svátost pokání, jakožto isecunda post naufragium tabula³, a že očistec je pouze místem trestu.

Zvláštností je též nárok na mnohonásobný náklad hlásaný na obálce a nárok na listek z vavřínu Danteova, jež čteme v knize samé (str. 67). Zdá se, že Moje nebe nechce býti pouhou básní, nýbrž knihou asketickou, jak svědčí slova: „Chci posílit duše křesťanů do posledního boje vinem nebes, aby zvítězili nad Antikristem“ ve výkladu o účeli knihy. Avšak od spisovatelů asketických, tedy praktických, právem vždy očekáváme pokoru, neboť ta je praktickým základem křesťanského náboženství. Dom. P.

Pavla Kytlicová: O dětech, o zvířátkách a o jiných věcech. Vydal Jakub Deml ve Šternberku 1919. Vytiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně. Stran 28. Cena 3^{.-} K.

Pavla Kytlicová napsala několik anekdot ze života dětí a zvířat; Jakub Deml je vydal ve skvělé, skoro nezasloužené úpravě. P.

Oskar Wilde: Kněz a ministrant a fragmenty z „De profundis“. Přeložil a předmluvu napsal Jan Rey. Vytiskla tiskárna Merkur. Nákladem Grosmana a Svobody v Praze 1919. Stran 59. Cena 5^{.-} K.

Čtenářům Wildeovým přijde vhod překlad málo známé, avšak významné povídky „The Priest and the Acolyte“, která sice může býti pokládána za zpověď Wildeovu, ale ne za vysvětlení jeho

života. Dle mého jest tajemství Wildeovo v tom, že život a umění mu bylo totéž, ba odvážil bych se dokonce říci, že život, umění a náboženství mu bylo totéž. Proto ho tak uchvacovala katolická liturgie, neboť ona jest život, umění a náboženství zároveň: jest to totiž život Kristův umělecky prožívaný a reprodukován v rámci církevního roku. A proto užíval Wilde k vyjádření svých nejhlubších myšlenek obrazů a symbolů katolické liturgie. V *„De profundis“* čteme, že knězem dle jeho srdce byl by kněz, v jehož srdci nebylo by klidu, a jenž na oltáři bez svíček obětoval by nepožehnaný chléb a prázdný kalich. A z téže záliby a nutnosti učinil v *„Knězi a ministrantu“* představiteli své zpovědi a svého tajemství katolického kněze a jeho ministranta.

Wilde byl individualistou v životě a romantikem v umění, to je jisto. Nečinil rozdílu mezi životem a uměním; a vše, co pokládal za krásné, pokládal i za dobré. A proto se dostal do sporu se společenskou morálkou svých vrstevníků. Avšak jen on jako skutečný individualista a skutečný romantik mohl napsati slova: *„Krutě a nesmyslně naloží svět s těmi, kteří se mu protíví. On sám, on jediný stanoví svoje zákony a běda těm, kteří se odváží jiti vlastní cestou, kteří věrni své vlastní osobnosti a individualitě kráčeji svobodně a nestarají se o tradici, o dědictví po předcích a konvenci. Neboť opravdu, tradice je základním kamenem v lícoměrně vybudovaném chrámu naší podvodné a sobecké civilisace.“* Tyto věty však mohly by býti mnohému, kdo není ani individualistou ani romantikem, větu nebezpečny. Proto at neberou této knížky do ruky -- diletantí života.

V překladu jsou nedopatření: Na str. 17. čteme, že kněz *„spoklekl před oltář a předříkával chlapci vyznání víry“*. Při mši sv. nepředříkává kněz ministrantu vyznání víry, nýbrž *„konfiteor“*, vyznání hříšnosti. V původním znění jest asi slovo *confession*, a mělo býti přeloženo prostě vyznání nebo konfiteor. Na téže straně: *„když přišli do sakristie, chlapec stoje před ním přijímal od něho mešní roucho.“* Předě mši nepřijímá ministrant od kněze mešního roucha, nýbrž mešní knihu. Nemaje po ruce původního textu, nemohu dokonale vysvětliti, jak vznikly tyto chyby v překladu.

Dom. P.

Viktor Novák: Vlíný života. Básně. V Praze 1919. Nákladem vlastním. V komisi knihkupectví A. Srdce v Praze. Tiskem F. Obziny ve Vyškově.

Dvě okolnosti by mohly sváděti k neodbornému úsudku o knížce Novákově: první, že ji vydal svým vlastním nákladem, druhá, že je to už třetí sbírka básní, kterou Novák vydává. Není tedy začátečníkem. A od každého, kdo není začátečníkem, žádáme

vyšší projev osobnosti, nikoliv jen rýmovanou hru slov a pojmů bez krve a vznícení. Ve čtyřicetistránkové sbírce je básník v každém čísle jiný – hned mystický a kosmický, hned kritický, hned naivní. To není jednotný, kázni podřízený proud života a veliké umění také ne.

Dom. P.

K. B. Tomášek: Písně za soumraku. Básně. Vydal a vytiskl Emil Šprongl. Stran 42. Cena 4.20 K. K. B. Tomášek vydal své verše z let 1914 – 1918 a nazval je písněmi. Válečné útrapy, odloučenost a stesk po domovině vykřesaly z něho básníka obdařeného smyslem pro skutečnost, bolestně citícího sociální i politickou nespravedlnost války. Formálně je Tomášek úsečný a jadrný; jemný, místy ironický tón svědčí o duši upřímné a životem vybroušené. Je to opravdový básník, protože opravdový člověk.

Dom. J.

Okna.

Význam legend. Legendy jsou květem poesie. Naše doba přítomná podceňuje legendy, protože názory nevěry postoupily vzdělanost přítomnosti. Ale legendám zůstane vždy koruna básnické ceny. Jak vznešené, jak něžné, jak duchaplné a jak bohaté oddanou vírou jsou legendy v kladném vztahu ke Stvořiteli a ke ctnosti, k pravdě i ke spravedlnosti. Proto není možno, aby bylo velikého básníka bez otcovství svaté legendy. Říše legendy přitahuje mocné genia, a on rád se odpoutává ode všeho malého, chladného a průměrného, aby vešel v kouzelné říše svatého nadšení i svaté pokory ducha. Vždyť sen legendy dává zapomenutí na všechno lidsky malé a povyšuje duši až k prahům věčnosti a oslavené nesmrtnosti. Tato legenda bude mít vždy své nadšené vyznavače, ať nevěra a zpusťlost mravů kolem genia řáčí jakkoliv.

Požehnané jest dílo geniů, kdy legenda se snoubí s prostřední přítomností. Tu můžeme jemně, velebně, prudce i ohnivě kárat, pravou cestu ukazovat, léčit a věkům mnohé zachovat ve svěžím, v krásném i v účelném způsobu, co by jinak snadno mohlo nevídmuto zajíti se dnem naší přítomnosti. Proto aťsi básník, aťsi umělec, aťsi sochař, aťsi prostý spisovatel, všichni necht úrodně oplodňují vzdělanost přítomnosti krásou, slávou a pravdou vznešených svých snů v oddaných legendách. V legendě můžeme napomenout velmi shovívavě, ale i velmi účelně.

Kde by selhalo zrcadlo ironie a karikatury, kde by bič satiry šlehl nadarmo, tam přiblíží se s mateřským úsměvem čistá a

spravedlivá legenda, promluví pravdivě do duše, vyryje stopu podnětu a povzbudí k přemýšlení.

Bezprostřednost a skutečnosti věrně podobná krása prostředí legendy podmaní si prostého srdcem i člověka nejjemnějším citěním a s nejdůkladnějším vzděláním. Ani malíř nemusí se tu nijak rozpakovati. Jeho dílo bude jednou i svědectvím dnešní vzdělanosti. Tato cesta jest dobrá a velmi spolehlivá. Geniové všech věků obírali se po ní a na nás je, abychom ji, osvědčenou, neopouštěli.

Myšlení, národní i osobní citění, ideály naše, naše snahy, naše toužení a naše stesky, vše můžeme v legendě prosvětlit září Tvůrcovou a jeho vyvolených; v důvodech nejvyšších a nejspravedlivějších ze Jsoucnosti Božské a na základech Práv a Spravedlnosti můžeme v legendě budit nadšení pro cíle vznešené a v ní potírat násilí, chybu, nedostatečnost ducha i srdce, i úpadek lásky k bližnímu, vkusu a mravnosti vůbec. Bůh i Syn Boží, Ježíš Kristus, Bůh-člověk, mohou nám býti zrcadly nejvznešenějšími, nej přesnějšími i nejdůkladnějšími. Legenda má mnohem vyšší a něžnější význam, nežli báje o zvířatech. Neboť v legendě těžíme bezprostředně.

Umělci musí býti ponechána úplná volnost v jeho tvorbě a v jeho snu vůbec. Neboť sen geniův nepotřebuje ani podání ústního, ani jiných důvodů. Květy pučí z jeho nadšení právě s takovou zhavostí, jako přelévání se ustního podání od neznámého původce tisíce lidských srdci až k prvnímu sepišateli nebo zapisovateli legendy.

V legendách uloží každý národ své radosti a i své bolesti. V nich odrazí se výše vzdělanosti a stav národního citění národů všech věků a všech světadílů. Legendy zurodní všesvětovou poesii. Ukážou nové dráhy novým úsilím. Přiblíží Boha a ctinost všemu lidu. Proto nebude se genius vyhybat za slíbeným zahradám, do nichž vedou brány legendy.

Jan Eugen Sequardt.

Naše literární styky s jihoslovanskými katolíky. Poznámky mé v „Arše“ o pěstování styků s jihoslovanskými katolíky povzbudila si katolická vědecká revue slovinská „Čas“, ocitovala ji a schválila. Tož tím by aspoň u jednotlivců na obou stranách byla projevena dobrá vůle a ochota vzájemně styky pěstovati a udržovati. Tak ze Slovinců bychom hned uvést mohli jako pěstitele těchto styků prof. dr. Fr. Grivce. Ovšem zájem jeho soustředí se především na vědeckou literaturu českou, zejména filosofickou. Mezi Chorvaty všimá si ruchu u nás opět prof. dr. Ante Alfirevič ve Splitu a zase jest jeho zájem omezen na činnost orga-

nisační, at už sociální či hospodářskou. Ale není nikoho, kdo by si mezi Slovinci a Chorvaty všimal katolické české poesie a beletrie. Jest pravda, teprve letos záhřebský jurista Josip Andrič přeložil a v Kelovičově 'Svjetske knižnici' vydal překlad Baarova románu 'Cestou křížovou' a v Lublani vyšel překlad kterési historické povídky Aloise Dostála, ale to už skoro všechno, co bychom na poli vzájemných styků mohli na konto jihoslovanských bratří zanést. My však potřebujeme, aby se našli mezi Slovinci a Chorvaty jeden nebo dva lidé, kteří by na př. ve slovinském 'Dom in svet' nebo v chorvatské 'Hrvatske prosvjete', literárně-uměleckých to revuich, měli stálou rubriku, v níž by o událostech z našeho literárního života pravidelně referovali. To byl by první krok. Další by mohly následovati teprve časem. A těmi byly by: ukázky překladů z katolických básníků českých, kratší studie o výrazných a vůdčích hlavách našeho písemnictví a na konec knižní vydávání překladů z češtiny. Ovšem to, co žádáme po jihoslovanských bratřích, musili bychom konati také sami. Z části to už u nás prováděno bylo. Ve starých ročnících brněnské 'Literární hlídce' bývaly skoro bych řekl vyčerpávající referáty o všech literárních zjevech chorvatských a slovinských. Psával je tehdy kaplan Jan Malota (nyní farář v Zábřehu na sev. Moravě), jenž se však později, kdy založil na Prostějovsku 'Hanácký kraj' a pustil se do novinaření, této blahodárné činnosti úplně vzdal. V brněnské 'Hlídce' pak občas bývaly sumární přehledy jihoslovanských literatur od faráře pražského Kouckého (O. S. Veti). V pražské 'Vlasti' horlivě referovali o Slovincích a Chorvatech farář Stingl (nyní se odmlčel nadobro), prof. F. Žundálek (také od něho jsme už dlouho nic nečetli v tom směru) a také J. Šerák Vitinský, který kdysi vězil v Holandsku či kde. V 'Novém Živote' rozběhl se do informační činnosti o Jihoslovanech kněz Fr. Starý a pak toho náhle nechal. Z nás mladých systematicky nejen sledoval, ale i studoval a kriticky třídil slovinskou katolickou literaturu nebožtík básník Rud. Linhart. Stačí poukázati na jeho vzácné referáty v 'Meditacích'. I chorvatskou literaturu tak systematicky sledovati se nebožtík dychtal. Ovšem činnost jeho v takové dokonalosti umožňoval mu hlavně čilý přátelský styk se slovinským spisovatelem F. X. Meškem, který ochotně posílal mu všechny slovinské literární novinky a slovinské revue, jakož poskytoval mu vzácné informace a dával cenné pokyny. — Tuto nedokončenou glossu, psanou pro 'Archu' skoro před 2 lety, nalezl jsem náhodou mezi svými rukopisy. Čtu ji a vidím, že nepozbyla platnosti ani dnes. Ba stala se skoro ještě aktuálnější než byla v době, kdy jsem ji psal. Vždyt dnes jsou naše styky

s jihoslovanskými katolíky a zejména s literaturou jejich skoro nadobro přervány. Na jihu se nestarají o nás, my na severu se nestaráme o jižní bratry. Leží mezi námi tlustá hradba rakouská. Ale i přes tu musíme kteréhosi dne přelézt a podat si s katolíckými Slovinci a Chorvaty ruce. Bude nutno zase referovati o jejich literárním, uměleckém a kulturním podnikání a u nich pak naléztí někoho, kdo by referoval o nás. Snad katolícké studentstvo slovinské v Praze (soustředěné v „Kreku“) by mohlo začítí. U nás pěstitelé jihoslovanského písemnictví snáze bychom už našli, neboť ze slovinštiny překládá celá řada mladých literátů (tak Arn. Zemanek, J. S. Bořita, V. Ondrouch a jiní).

Claudius.

Plno plánů, práce žádná. Tak jako celý nynější náš život politický je tápání bez určitého vědomého cíle u jeho reprezentantů, je smutná, prázdná, plýtká a bezúčelná literární produkce. Nových časopisů, revuí a i knih přibývá sice denně, ale povětšinou nic umělecky cenného a trvalého. Brak jako by zaschla zřídla tvůrčí síly. Co je toho příčinou? Citíme ji všichni, ale neradíme si o ní. Dorost spisovatelství nevypěstil v sobě citu zodpovědnosti před kritikou budoucnosti a v samolibém veličáctví, prostém selektivní, hledá nový ideál, nový cíl, nového bohát. Praskla pojistka a tímou dosud šlehalí jen me teorie, zbytky bývalých hvězd, bývalé krásy. Kdy skončíš doba přerodu a hledání? Kdy najdeš, ó umění, heroy ducha, kteří v chudobě a odlíčení žítí budou jen tobě?

Jak smutno je na českém parnasse, svědčí tato noticka od Mahena, uveřejněná ve Svobodě:

„České noviny přinesly tyto dny, tyto výsledky soutěže o českou činohru a text sborových skladeb. Výsledek konkursu české činohry, vypsáného na počest česko-slovenské republiky: Porota prof. Vordák, Klima, V. Sommer (J. Rydvan) a dr. Č. Klier usnesla se jednomyslně, aby první cena 1000 K udělena nebyla, první druhá cena 500 K přisouzena práci „Pohoršení“ od V. Nováka, rady zemského soudu v Plzni, druhou cenu 500 K navrhla

porota rozdělití pracím „Rusku vstříc“ od Vl. Brjusova a „Továrník“ od dr. Kvido Maria Vyskočila. Jednatelský výbor české činohry se usnesl zvýšiti onu cenu na 600 K a vyplatiť za každou hru 300 K. — Soutěž pražského Hlaholu, jež vypsána byla na básnické práce, které by byly podkladem sborových skladeb, nevedla k cíli. [Dorota nepřisoudila ceny žádné ze zadáných prací.

To není první český literární konkurs, který takto končí. Zá letošního roku bylo už takovýchhle konkursů několik [První ceny nemohou se často udělit vůbec a když se ceny udělí, je to jakási výpomoc z nouze, aby konkurs nekončil vůbec pohromou. Výsledek soutěže pražského Hlaholu je přímo klasický. Máme v republice tolik dobrých pěveckých sborů, které konkurují směle s nejlepšími zahraničními pěveckými tělesy, takže slyšet svou věc provozovanou takovým sborem mohl by si každý spisovatel pokládat za čest — ale když Hlahol vypíše ceny na takové básnické práce, jež by skladatelé mohli zhudebnit, nenajde porota mezi příspěvky jediné slušné věci, které by se vůbec nějaká cena mohla přisoudit!

Představte si, že v Praze máme dnes jistě nějakých 400 — 500 spisovatelů a i spisovatelů. A ta Praha nedovede sama hodit do takového konkursu nějakých 50 hodnotných věcí, které by se rozdaly mezi kompo-

nisty — není to kulturní skandál na druhou? Ale kdo zná poměry, nediví se tomu ani trochu. Naši spisovatelé, zdá se, nemají nic pilnějšího na práci, než se organisovat a organisovat, žvanit o svém zaopatření, o novém způsobu vypisování cen, o kontrole státních konkursů, o všelijakých radách a poradních sborech a spisovatelská vlastní práce zatím utíká. Plno plánů (a jakých plánů!) a práce žádná. Celá Praha běhá do ministerstva osvěty za ministerskými radý, vysedává s nimi na všelijakých poradách a po nejružnějších restauracích, ale podívejte se do stolků těchto literátů: pár usmolených veršičků a více nic.

Kulturní skandál, nic jiného než kulturní skandál. Mluvte s nakladateli — nedostávají nic hodnotného do rukou. Sem tam nějakou větší věc, jednou za uherský měsíc, jinak ticho po pěšině! ... Mluvte s řediteli divadel — nedostávají nic pořádného, samý šmejda nebo starší věci, ty nové se zrodí snad až 1950, až čeští spisovatelé budou mít naležitý odstup k věci. Slušné překlady dodává několik svědomitých jedinců, ti ostatní se snad o čtení cizích knížek nezaímají vůbec. Mluvte třeba jenom s řediteli koncertů, kabaretů atd. Šánějí pracně novinky. Nabízejí za ně nejslušnější honoráře, ale nesežnou jich. Naši autoři mají státem placené dovolené, ale jezdí místo práce na sjezdy. Naši spisovatelé hubují na mizerné poměry, ale nedívou se. Naši básníci cvrkají pomalu tak zřídka jako pěnka na podzim. Naši romanopisci odpočívají na vavřínech. Žvaní se o státních podporách, o čestných cenách, o 5000vých výročních odměnách, ale nových věcí nevidět. Hlahol nedostal jediného slušného verše. Praha spí a umělecké duše v provincii klábosí. To je naše dnešní literatura. Potěš nás Dán Bůhl! Efes.

Kulturní drobnosti. Poslední přání světového básníka belgického Émile Verhaerena, který zahynul za války pod koly pařížského rychlíku, splněno. V jisté své básni vyslovil totiž přání, aby byl pochován na břehu Seldy, kde se narodil a kterou opěval. Nyní převezeny tam byly jeho pozůstatky do St. Amandu. — Širší veřejnosti není známo asi právě jméno spisovatele Knut Hamsuna. Jmenuje se vlastně Skufbatken a pseudonym přijal dle jména dvorce svých rodičů. — Slavná operní pěvkyně koloraturní Adelina Patí, která se narodila v Madridě, zemřela 28. září t. r. v Anglii ve Walesu. Zpívala hlavně v italských a francouzských operách. V Praze vystoupila pohostinsky v Národním divadle roku 1885. Poslední dobu žila již v ústraní z úspor, které jí vynesl její záračný hlas. I na ní se splnilo přísloví: světská sláva — polní tráva — Američti čeští umělci se organisují. Svědčí tomu následující insert v chicagské 'Spravedlnosti': 'Organisuje se 'Světová' duševně výtvarných lidí československého původu, vynálezců, autorů, výtvarných umělců. V Karlových Varech otevřeli Němci svou uměleckou školu. Vyučovacími předměty jsou kreslení, malířství, plastika a výtvarnictví. Škola bude pořádati pololetní výstavy. — V Praze zřízena vysoká škola archivní, podřízená přímo ministerstvu školství a národní osvěty. Správou pověřen byl dr. G. Fridrich, univers. profesor. Vysoká škola archivní má za účel především poskytnouti odborné a praktické vzdělání těm, kdož se chtějí věnovati službě archivní aneb pěstovati zvláště pomocné vědy historické a prohlubovati studium českého dějepisu. — (Dr. F. X. Šalda, známý spisovatel, kritik a essayista, jmenován byl řádným profesorem pro západní kultury na české universitě pražské. N.

Grant. Střížovský: Z nových básní. 1919.

SOUĐ.

Až kroky moje dozní v dálavách,
 kde kráčivalo žití moje pod nebem
 jak osamělý eremita ticha královstvím — ,
 až nad mrtvolou dozní Libera
 a těžké hroudy zapomnění padnou na rakev —
 stát budu před Tebou! — —

Tvůj pohled - čůčka sbírající do ohniska Božství paprsky -
 tak často v popel spáliti chtěl pýr,
 jenž v duši na Tvém poli dusil klasů vzrůst,
 leč já vždy uhnul, leptat začal-li ten lapis v ráně mé.

Ba, nejsem hoden tvoji útěchy.
 V mou ruku bičiky dej štiplavé,
 ať teče z žil mých otrávená krev!
 Mé hlavě korunu dej z bodláčí,
 ať cilů zpyšnělých z ní vybodává márnění. --
 Má bedra opáš pásem železným,
 ať smyslůstí osten otupí mi v útrokách.
 Má ramena vbij na kříž potupy,
 ať obejmou svým gestem hvězdy Tvé. --
 Mým nohám půdu vem a cestu k rozkošem
 a v oblak zachyt je a do pavučin mléčných drah.

Stát budu před Tebou. --
 Tvůj zrak mne zasáhne svou láskou zmocněnou
 a — jako larva z hroudy vyňatá žár slunka smrtícího nesnese —
 tak duše má se bude teteliti pod pohledem Tvým.

V ráz kouty její rozjasní se polednem
 a potměšilý prach, ježž léta navrstvila tam,

se zašedá, jak prázdné minulosti příznakem.
Síť potrháných pavučin jak popel pobledne
a z obnažených skulin vyjdou pavouci
a hrůzou zkamení, neb nebude již, kam se poděti.

Snih jejich strání, jimž se chlubívala před sebou,
ten slunka dotekem se v ručeji promění vod kalných, studených,
a vespod objeví se štěrka a kamení.

Sad růží barev ohnivých a vůně opojné,
kam zvala krále říši astrálních
a pečlivě je zamykala před zrakoma lačných bratří svých,
– těch, kteří byli chudobní a nechápali hned –,
blesk zažehne a krupobití Tvoji nevole.

Chrání Útěchy, kam nosívala břímě s reptáním
a vzdorně záclála si jiných cest, než Tys ji předurčil,
a ve dnech oslavy a Narozenin Tebou pohrdla –,
v sut rozpadne se. – Rozvaliny býlí zarostou.

Kout Lazara, kde marně vzdychával,
kdo ruku konejšivou na čelo mu položí
a do ran hnisajících balzám naleje,
se zastře světlem empyrea tajemným –
a z bidných podušek ven zírat bude Tvoje tvář. –

Stát budu před Tebou. –
Tvých sluncí odhalená duše zjeví se
a tajemství všech zemi kosmických.
Že byl jsem Jonášem, jenž Příbojem byl na břeh vyvržen,
by splnil poslání, jež tušit dáváš v nocích bezesných –,
to poznání jak blesk se kmitne tmou
a slza pozdní zaperlí se v oku truchlícím.

Plán úmyslů Tvých – vinou nenaplněný –
jak žhavá ocel dotkne se míst bolavých – –.

Mě, Pane, na kolenou u nohou nech svých!
Já věčně za ty vzývat budu Milost Tvou,
kdož chápají – a s vůlí Tvoji svou v tok jeden slévají.

Je pošli místo mně! – –

TVĚ MILOSTI . . .

Tvé Milosti chtěl otrokem bych být,
však dvojník můj s Tvých cest mne odhání –
V Tvé dlani chtěl bych najít skrýš a klid,
leč kdo se šlehům krve v duši ubrání? –

Kol zahrad Tvých, – kde lásky ovoce
tak neodolně láká v hodokvas –
se toulám roztoužen rok po roce
a do pouště se v noci vracím zas.

Když východ z rána zajiskří se krví Tvou
a slunce majestátně stoupá k polednám, –
zrak nezří tvář Tvou k zemi skloněnou
noc čekaje, by polibek dal hvězdným tmám. –

Tvých světél vodopádů v hrud' moji dopadá
a dolů prší ztříštěn v démanty; –
pit nechci, nahnuta-li čisť je Tvá,
však pobízet-li přestals, nastavuji rty.

Tvé vůle řeka – přetajemný Nil –
vod úrodných prstů valí dějin Egyptem –
já přílivu však nečekávám chvil –
a ladem leží lány, v smutku černá zem. –

Jak létavice v slunce ponořená vzplane zas,
tak potopit se dovol do vln Nesmírna.
Nech na svých polích sežít živný klas,
by chleba měla unavená duše má!

Z té výhně její uhaslé jen jiskru vykřesej
a ohněm zapálena metafysickým,
zas kosmu propastmi se pusť v slavný rej,
dlá, dále. – vysoko – až k svatým nohám Tvým!

MEZI HROBY.

Ještě uragan, se nevyběsnil duše gehennou.
Řinčí okovy a milionům zní jak píseň svobody.

Ještě neustal rej efemér, jež tmou se k slunci trou. –

Ještě neuhasl úsměv na Věčného tváři.
Úsměv sklamaní? – Či shovívání? – Aneb rozpačité lásky? –

Bůh je láska! –

Nuže k tanci!

At si Noë archu staví!

Deset spravedlivých svět má dosud –

pro ně ušetřeno budiž Sodomy!

Dokud hvězdy nepadají v moře,

s pólu k pólu šlechni thyrsus Bakchův! –

Věčný, kde jsi? – Broukáš?

Vid, že necháš pohrání si svoje děti?

Kde jsi? – Nejsi!

Jsi-li, víme, poshoviš sto dvacet let. –

K tanci, hoj! – At zahřmí dudy, cymbály a housle! –

Teplá těla živočišně voní –

satyr na moldánky skočnou zadudal – ..

– – – – –

Půlnoc bije.

Od východních břehů světla zvěst už čeká na zrození.

Polibek dne jhne rosou na kadeřích stromů.

Jenom tam, kde šili rej a šustí noha o dehtanou trávu,
není rosy, – neboť rosa Milost je a padá jen, kdy noc je klidná.

Člověk v moci pudu otrokem je vášně.

Vášeň vtělením je Fauna a Hetéry.

V loktech jejích necítit ni ramen polypa, ni fascinujícího
zraku kobry. –

– – – – –

Prohýřené století svou píseň dozpívalo.

Den se rodí fanfárami světla. –

Jaký pohled!

Západí mrtvolný čich dráždí k zalknutí.

Země hřbitov je a není místa (krom hor nebetyčných),
kde by nepáchla prst inorkem pohrobených.

Každá molekula zpráchnivělých údů

vyzařuje fluidum – znak doteknutí Božího –

patrné jen těm, kdož netančili.

Hroby tisícletím rozmnožené v příval tajuplných vln

otvírají jicny černavé, jak pohltnout by chtěly

živá těla spících hýřilů. –

Mezi hroby – jaké probuzení?

H. B. C.: *Nostradamus*.

Kulturně historická kuriosita.

(Dokončení.)

Že po válce světové nastanou Francii ještě další nepříjemnosti, zvláště, že bude ohrožována hladem, naznačuje asi toto čtyřverší:

Si France passes outre mer lygustique,
tu te verra en isles et mers enclos.
Mahomet contraire, plus Hadriatique,
Chevaux et Asnes tu rongeras les os.

Půjdeš-li, Francie, (do války) za moře Lygurské,
uvidíš sebe uzavřenu na ostrovech a mořích.
Mohamedáné budou proti tobě, ještě více (obyvatelé) u Jaderského
budeš okusovati koňské a oslí kosti. [moře;

Přidávám ještě jedno čtyřverší, které rovněž se týká převratu
u Jaderského moře.

Naufrage à classe pres d'onde Hadriatique,
La terre tremble esmeure sur l'air en terre mis.
Egypte tremble augment Mahometique,
l'Herauld soy rendre à crier est commis ll. 86

Na vlnách Jaderských ztroskotá se loďstvo,
svět se třese, rozchvěn jsa ve vzduchu i na zemi.
Egypt je rozbouřen povstáním mohamedánským.
Herold má rozkaz to všude rozhlásiti.

Dalo by se tedy očekávati: V krajinách u moře jaderského
nastanou velké pohromy, snad zemětřesení, jimiž bude zničeno
i nějaké velké loďstvo. Tenkrát také vypukne v Egyptě velké po-
vstání, které způsobí vyhlášení státní samostatnosti těch krajů a
odtržení od Anglie.

Anglie totiž dle Nostradama mnoho pozbude ze své moci.
A kdy? Slyšme:

De l'Aquilon les efforts seront grands,
Sus l'Océan sera la porte ouverte:
Le regne en l'Isle sera reteingrand,
Tremblera Londres par voile decouverte. ll. 68.

(Až) vojenské podniky Ruska budou veliké,
(až) brána oceánu bude otevřena,
ostrovní království bude postiženo úpadkem,
Londýn se bude třásti před svinutými plachtami.

Carství ruské před světovou válkou hledalo svou sílu jen ve vojenství, armády ruské byly tělesy obrovskými. Přece však válku s Japonskem prohrálo. Pak byl otevřen průplav panamský, brána to dvou oceánů. Podle Nostradama měla by nyní pro Anglii nastati doba poklesu moci. Co je míněno svinutými plachtami, je těžko určit. Snad lodi bez plachet, nebo lodi s převrácenými plachtami, plující místo na vodě pod vodou, tedy ponorky. Kdož ví? Námořní panství anglické má trvati déle než tři sta let.

Le grand empire sera par Angle terre
Le pempotan des ans plus de trois cens :
Grandes copies passer par mer et terre,
Les Lusitains n'en seront pas contents. X. 100.

Velká říše anglická
bude všemocnou déle než tři sta let,
(potom) půjdou velké sbory po moři i po zemi,
(mezitím, co) Portugalci budou nepokojni.

Všemocným panstvím dlužno rozuměti vliv anglický na moři. Po záhubě velké armády r. 1588 klesl význam Španělska, v polovici sedmnáctého století dobyla Anglie prvenství nad nizozemským obchodem. Tedy bylo by dvacáté století dobou úpadku pro Anglii. Čas se mi zdá býti bližší určen nepokoji politickými v Portugalsku, které právě před válkou světovou začaly prohlášení republiky.

O témtě předmětu jedná čtyřverší II. 83.

Le gros traffic d'un grand lyon changé
La plus part tourne en pristine ruine,
Proye aux soldato par pille svendangé,
Par Jura mont et Sueve bruine.

Veliký obchod jednoho velkého lva se zvrátí,
větší část jeho vrátí se k dřívějšímu malému rozsahu,
bude kořistí vojáků zpustošením
následkem přísah a severské sveřeposti.

Velkým lvem je míněna Anglie. Její obchod má býti zničen vojenskými tlapami, snad vzbouřením (spiknutím) Skotů a Irů.

*

Vedlo by nás daleko, kdybychom chtěli dle Nostradama stavovati budoucí osudy evropských států. Zmiňuji se jen krátce o některých věcech. V Evropě má povstati veliký dobyvatel, kterého Nostradamus jmenuje „Mars“. Bude v západní Francii za-
358

vražděn svou milenkou. Tenkrát však bude Paříž městem liduprázdňným. Papež má býti po velikém revolučním krveprolití vyhnán z Říma. Na svůj trůn bude znovu dosazen francouzským králem, jenž místo republiky bude vládnouti. Po dlouhých válkách nastane doba dlouhého pokoje. Pak vyvstane nová evropská velmoc, nebude to však nynější Rusko, která uchvátí vládu nad východem a Evropu znovu uvrhne do války. Ve čtvrtém tisíciletí v krajích nynějších Uher a Dalmacie povstane protipapežská říše posledního Antikrista, jenž starý i nový zákon spálí. Potom prý iv měsíci říjnu¹ bude polnuto zemskou osou a celý svět katastrofálně skončí. Nostradamus tvrdí, že jeho předpovědi jdou až k roku 3797. Měl by tedy pojištění ještě na dlouho svou slávu. Pokud se týče zemí, na něž se vztahují, praví Nostradamus, že týkají se celé Evropy, části Afriky a Asie, ale východní Asie není v nich zahrnuta. Nejvíce předpovědi zabývá se dějinami Francie, rodné krajiny Nostradamovy Provence a sousedícího s ní Piemontu.

*

Na konec několik poznámek.

Aby vyvrácena byla námitka, že se jedná o vaticinatio posteventum¹, uvádím několik vydání předpovědi Nostradamových. První neúplné vydání vyšlo r. 1555 (Lyon Macé Bonhomme). Úplné vydání jest od Petra Rigandla v Lyoně (1558 - 1566), jehož exemplář jest v pařížské Národní knihovně. V mnichovské státní knihovně je vydání kolinské z r. 1689 pod titulem *Les Vrayes Centuries et Prophéties de M. N.* Mimo toho jsou tam ještě tři jiná vydání ze šestnáctého století, dvě z Lyonu a jedno z Levdenu. Dle starých tisků sestavil Le Pelletier souborné vydání předpovědi Nostradamových ve třech svazcích pod názvem *Anatole Le Pelletier, Les Oracles de Michel de Nostradamus* Paris 1867. Vydání toto je možno najíti ve větších knihovnách.

Čtyřverší, jež se objevila během doby a nejsou obsažena v těchto vydáních, dlužno pokládati za padělek. Jména Nostradamova bylo zneužíváno, aby čtyřverší ta nabyla větší pravděpodobnosti. Známkou padělku jest ta okolnost, že není u nich udáno ani číslo stovky ani číslo čtyřverší.

Najdeme-li tedy předpověď Nostradamovu ve starých oněch knihách anebo v kritickém vydání Pelletierově a dokáže se o ni, že se vyplnila, pak dovede Nostradamus předpovídati budoucí události. Důkazů jsem podal v předcházejících odstavcích dosti. Tím také padá výtká, že je Nostradamus pouhým šarlatánem. Zahaluje se ovšem do pláštiku astrologa, ale celé to jeho počítání cyklů planetárních jest jenom závojem, pod kterým skrývá

svou osobní schopnost. Jak jsem již shora se zmínil, nikterak nevynikl v sestavování horoskopů. Že užíval předpovědi jiných mužů, nedá se popřít, ale to mu neubírá na vážnosti. Zaráží ovšem, že si hraje se slovíčky a píše vlastně v rebusech, ale nutno uvážiti, že jednak řídil se libůstkami svých současníků, jednak, jak sám doznává, že chtěl stížit výklad svých předpovědí. Když událost nastala, jeví se nám jeho čtyřverší jako důmyslně sestavená stavba, v níž na vše pamatováno. Některá čtyřverší jsou však tak temna, že sotva kdy budou rozluštěna.

Namítne však někdo: Tot přece nemožno, aby kdo v šestnáctém věku tak určitě předpovídal události, které teprve po několika staletích se vyplniti mají. Slova 'nemožno' nutno užívatí velmi opatrně. Hegel dokazoval, že jest nemožno, aby existovala planetoida Ceres, objevená Piazzim r. 1801. Slavný fysik Davy dokazoval, že je nemožno, aby Londýn byl osvětlován plynem. Anglická akademie věd nechtěla dovoliti Franklinovi, aby přednášel o bleskosvodu, protože prý je to směšné, aby kdo něco podobného chtěl sestrojiti. Koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století velmi mnoho 'nemožností' se stalo skutkem. Máme bezdrátou telegrafii, telefon, máme létadla a ponorky a mnohé jiné divy, o nichž se předkům našim ani nesnilo. Není lepším věc zdánlivě nemožnou podrobiti zkoumání?

Jsmo otráveni materialismem. O duši málo víme, anebo lépe řečeno, nechceme věděti. Když lidská dovednost tolik divů provedla, kolik schopnosti a vlastnosti může čímati ještě v naší duši, aniž o nich víme.

Dovedeme si vysvětliti úkazy při sezeních spiritistických? Máme přesný výklad různých zjevů telepathických? Nejráději se lidé takovým věcem vysmějí, aby nemusili jich zkoumati.

Myslím, že není potřeby hledati ve všem hned působení činitele nadpřirozeného. Události světové itiny života jednotlivcov nejsou dilem náhody. Jsou výsledkem dobra i zla, plody žádosti a myšlenek jednotlivců, generací i celých národů. Dějepis se po většině zabývá příčinami zevnějšími, neboť duševní zůstávají mu nainnoze utajeny.

Čítíme, že přijde bouře, ač slunce jasně svítí a na nebi není ani mráčku. Reumatický člověk předpovídá počasí kolik dní předem. Jsou lidé, kteří hledají pomoci proutku prameny vodní. Není možno, že jisté duše, nadané zvláštní schopnosti, pocítují věci, jež odehrají se v budoucnu? Jako slunce před svým východem barví červánky, tak zitrěk vrhá své stíny do dneška. Jsou-li dokázány případy, že duše cítí s jinou, prostorově vzdálenou, proč by nebylo možno duši vnímati věci časově vzdálené? Podotýkám ovšem,

že vylučuji ze své úvahy věci náboženské a neužívám slova prorocství. Kde mluvil Bůh ústy svých vyvolených, učinil tak způsobem tak vážným, že nedají se s ním srovnávat úkazy z každodenního života duše lidské. Ostatně církev uznává prorocství jen v Písmě obsažená, o výpovědích prorockých různých světců vyslovuje se velmi opatrně. Nejraději prohlašuje, že v nich není nic proti učení o víře a mravech, aniž by jim chtěla propůjčovat svou autoritou znak naprosté jistoty a nadpřirozeného původu.

Kde jest však svobodná vůle lidská, kde je prozířetelnost Boží, když předpověděné události mají se vyplnit? Úsudek takový je nesprávný. Vezme příklad: Poutník zastavil se na údolní přehradě, která zadržuje spousty vod s hor se řinoucích. Šírá, do nedohledna prostírající pláň naplňuje jej úžasem. Jeho průvodce jej upozorňuje na krásu údolí pod přehradou. V zeleni luk a lesů jsou rozloženy vesnice, továrny a nádherně zámky. Poutníku maně napadá: Co by se stalo, kdyby hráz povolila? Cítí tělem probíhati jakési mrazení, záchvěv sotva znatelný otřásá jeho nohama. Na úpatí hráze vidí několik zrádných pramenů tryskajících z pod zdiva. Ptá se průvodce, zda se nebojí. Ten mu však začne vyprávěti o práci inženýrské, o nemožnosti nějakého neštěstí, ale poutník nevěří. Zed se podezřele chvěje. Neváhá a běží do údolí, volaje: zachraňte se, hráz se prolomí! Lidé se sbíhají, a když nemůže poutník jiných důvodů udati, než svůj strach a citěné záchvěvy, nechávají jej stát a smějí se jeho bláznovství. Jen několik málo lidí odchází na hory znepokojeno nezvyklou zvěstí. A v noci na to hráz se prolomí — — Byla předpověď poutníkova příčinou prolomení hráze? Byl on vinen, že tolik lidí zahynulo? Jistě, že nikoli! Podobné události předpověděné nedějí se proto, že byly předpověděny, ale uschnoutelná duše je cítila, protože se státi měly.

Ale proč jsou předpovědi tak nejasny? Zajděte si do kinematografu a pokuste se děj několikaveršinový dopodrobna vyprávěti. Na jaké narazíte obtíže! Kolik uděláte chyb! S podobnými obtížemi tím více pracuje vidoucí, tušící duše, majíc pomoci slov sdělití své dojmy.

Předpověď je vidoucím břemenem, obtíží, dilem nadšení, která dostavuje se o své újmě, často náhle. Proto řemeslné hádání kartárek a moderních věštkyň je z větši části úmyslným klamem a pověrou, předpovídati na zakázku za peníze je nemožno.

Takové asi myšlenky se nám vynoří, zabýváme-li se jasnovidcem Nostradamem. Jest jedním z oněch zjevů, pro které dosud vysvětlení jsme nenašli.

Dr. Jar. Hruban: Císař a papež.

Úryvek kapitoly „Otec“.

Kolik záhad nepochopitelných tak záhy počíná vířiti v hlavě dětské. Jak zvolna se budují stupnice k sobě náležejících představ, jak záhy, vrozenou a prostou indukcí, vytvářejí se první schémata logických kategorií, které tak nedostatečně často dovedou obsáhnouti skutečnost a od malička v nás bezbarvostí pojmovou dusí smysl pro hlubinné poznání reality. Ale ovšem, v koloběhu světa, v onom neustávajícím výkřiku po zdokonalení a všeobsahnutí, i tyto nedostatky zas stávají se hybateli k jasnu a vývoji, jako lesk a nádheru moderního malířství spoluvybudovala právě bezbarvost struktur pojmových, školou nám vštípených. —

Nevím, jak jiní, ale má mysl velini záhy, snad již v osmém, devátém roce počala hloubati o vzájemném poměru různých autorit a vládců. A první problém, jemuž nebylo možno vyhnouti se byl poměr císaře a papeže. Neboť vychal i čítal jsem velmi často obě jména, v obou patrně jsem viděl vládce, jen poměr vzájemný, kompetenci obojí vlády, at tak dim terminologii dospělých, nedovedl jsem si představiti s žádoucí jasností.

Bylo mi samozřejmo, že jest jen jediná cesta pro mne, kde dostane se mi vysvětlení — jíti za otcem. A když uzrálo ve mně poznání, že svým dětským rozumem nedosáhnou rozřešení, neprodleně šel jsem si o radu k nejvyšší své autoritě. Jest přirozeno, že pro mne to byla záhada těžká, ale nikterak v zásadě složitá; i nepodiví se nikdo a nepodivil se ani otec, když jsem mu položil kategoricky tuto otázku, až příliš přesně formulovanou: „Tatínku, kdo jest větší, císař či papež?“ Představte si veškeru spleť názorů a nepřehlednou zauzlenost dějinného vývoje, který vám nezbytně musí proběhnouti myslí, uslyšíte li tato slova a pokuste se pak odpověděti krátce, jakoby jedním slovem, odpověděti tak, jak dítě si žádá, jak očekává a jak jediné dovede pochopiti. — Také můj otec pokusil se o výklad, byt stručný. Vysvětloval mi vladářskou moc panovníka nad občany státu, pak moc papežskou, jejímž konečným cílem jest spása duší, prostředky pak moci oné přímo božského, nebeského původu.

Snad zatušila dětská mysl tehdy, že nelze tu dobře srovnávati, ale dítě nesnese složitosti vztahů, otázka má byla příliš přesná, než abych se spokojil odpovědí, jež vysvětlovala oba obory, aniž jednomu z nich jasně a bez výhrady dala přednost.

„Ale kdo přec je větší z obou?“ dotíral jsem znovu a neústupně na otce. — Však ani po druhé ještě nedostal jsem žádoucí odpovědi, otec zdůrazňoval, že ony dvě moci nelze ani srovnávati

v tomto smyslu.

Bylo marno, malý despota nedal pokoje, stále jsem dotíral neustávaje klásti otázku ve znění, jež o způsobu odpovědi nedopouštěla nejmenší pochybnosti. Otec postíhl nezbytí, věděl dobře, že duši dětské nelze jinak vyhověti než onou odpovědí určitou a jedinou. — 'Pak větším mezi vladaři jest papež.' — Nyní už nebylo pochybnosti, teď jsem věděl, čeho jsem si žádal, nad trůny světských panovníků spatřil jsem stolec papežský. Nevím, našel-li by se kdo, jenž by těmto slovům přikládal význam tak zvláštní, jaký měla — pro celý další můj vývoj. Pro mne jsou dnes — po více než dvaceti letech — plna delikátního pochopení dětské duše, jakého jsem nenašel nikde snad kromě u F. W. Foerster. Jsou pro mne dále projevem velkého sebezapření otcova, neboť ani on nemohl zůstatí ušetřen zmatků, jež nahromadila tehdy doba řešíc problém papežství a kulturního pokroku. Otcův názor snad byl odchylný, jistě však nemohl býti tak jednoduchý, jak vyzněla jeho odpověď; a přec nebyl v nejmenším neupřímný, pro dítě, pro duši dětskou mělo toto býti pravdou, to mělo býti základem jejího ušlechtilého vzestupu; to bylo pro ni požehnáním.

Více jak dvacet let přešlo od té doby. Vstoupil jsem do života, poznal jsem jej. Snadný, laciný princip vývoje, tak průzračný jako voda křišťálová, tak lákavý svou samou zřejmostí, mne neomámil = smysl pro imponderabilia, jež tak hluboce zasahují v život, který jediné přizpůsobuje pro spravedlivé posuzování, zůstal mi zachován. — Dvacet let uplynulo od výroku otcova, dvacet let téměř mne krmili v hodinách dějepisu i jiných krátkozrakými, nemám-li říci hloupými, naukami, jež do školních učebnic jsou ukládány s approbací vysokých ministerstev vyučování; bylo mi hned jasno, že velké snahy, zápasy a boje musí rovněž kotvit v čemsi velkém a hlubokém. A když jsem četl monumentální studii Roccovu o papežství, našel jsem — žádné zjevení — ale jasné a přesné vyslovení onoho pod korou hrubých a suchých fakt historických skrytého tajemství, jež jest pramenem a hybnou silou myšlenky papežství.

Jediné slovo otcovo, jediné, ale v pravý čas pronesené, domněle dávno zapadlé a zapomenuté, vedlo mne pevnou rukou na prvních těžkých krocích, jež zoveme opravdovým pochopením historie.

*

My vytrváme, nechť náš život se
třeba bez výsledku v písku ztrácí:
Jen jedno známe: žít a umřít v práci!

Vrchlický.

M. Kavanova: Kdo pánem osudu?

Při každém takřka kroku dotýkáme se sporu – je-li pánem osudu svého člověk nebo Bůh.

Jedni tvrdí, že jest nad námi osud, kterému nelze ujití.

Naše kroky prý taženy jsou nadpřirozenou mocí k těm místům a podléháme jim jako kruhům vírů.

Naproti tomu tvrdí nám mnozí, že osud ustanovuje si každý sám, že lze najít dobro i ujití zlu – při tom však přece tajemno z cest nemizí.

Jako křesťané věříme, že jest Bůh našim svrchovaným Pánem, že v rukou jeho jest nejvyšší moc a že pochází od Něho jenom dobro.

Komu On upravit Osud, ten došel nejvýše.

Jenom že v moci Jeho není osudy lidí řídití. Lidé utíkají od Něho. Vůle lidská řítí se jako divý vodopád řdic se radami svými, skloňuje se do frází a ke zlům divými vášněmi.

Některým zbožným duším zdá se zneuctěním Boha myšlenka, že neřídí osudy lidské pouze On.

Za rouhače nás za to slovo třeba prohlásiti dovedou!

A přece vždy určitěji jeví se nám pravda, že člověk jest pánein svým!

Duše naše jest zjevem života a jest panovnicí v kruhu, který jí vyněšen. A není zmocniti se jí mocí – Božím úkolem.

Naše země jest v ostatním Všemohíru jako inravenčí kupka, která spravuje se schopností jim danou a nikdo je v tom neruší aniž uráží koho jejich svobodné dílo!

Spíše uráží velebnost Boží, připisuje-li mu křlo na zemi dílo, které se jinak nesrovnává s Nejvyšší Moudrostí.

Jedno však víme jistě: Že On duše naše hledá, že nám řízení svého, své nejvyšší dokonalé rady i nejlepší a nejprůhodnější řízení cest našich vždy a všude nabízí.

Myšlenka Boží na každém místě nás hledá, je skryta na cestách našich, všude nám ji do kročejů stele, prochívá celý život náš!

Kdo však porozumí z lidí Tajemství?

Kdybychom dovedli ve spleti svých cest myšlenku Boží přecíst, nikdy nestaly by se duše naše oběťmi zlého osudu.

On však jest Duch a málo duší k Němu dostoupí.

Porozumětí Bohu i dobrá vůle dovede ztěžít, poznati v každé době co by On chtěl.

Jeho hlas hovoří snad potichounku ze snů, snad vtělil se do slov přátelových, přišel nabízet se příležitosti – kterou si nikdo vyložití neuměl. Den duše přeletěl, vznesla se andělská křídla, ulétl ztracený čas a nikdy už se nevrátil.

Bůh přece nemůže nutit, ani nechce být králem otroků.

Duše není stroj, kterému by vyšší vůle dávala pokyn k nuceně činnosti.

Kdo chce však najít velikost i dokonale štěstí, nutno mu hledat jenom u Boha!

Jinak jest Bůh v životě lidském vlivnou mocí – řekla bych nejmenší, tam – kde utváří se Osud.

*

Osud lidí setkává se v předivo z nití, které jsou kolem nich.

Kolem člověka jest společnost. Život obklopuje ho a vlivnou svou mocí lidi už vychoval.

V duši zrcadlí se co kolem přešlo, dobré i zlé, všechny dny, které kdo prožil pomáhaly tvořit jeho povahu.

Snad už rodiče znamení dušičce vtiskli, přátelé, svět.

Kdos dobrý, že byl vychován dobře, uchránil se hříchu, že zlá příležitost nepřišla.

Lidé myslí, chtějí a konají to, čemu je život učil a k čemu se vznesl jejich ideál. Hněvají se, jsou sobci, protože tomu už přivykli.

Co platí těmto volání Boží? Nerozumí tomu, k čemu je volá život.

Nepochopí. Nic se nezlepší u nich, jsou jací jsou a nebudou lepší.

Ze zvyku chodí do kostela, ze zvyku se modlí, ze zvyku se zpovídají a stále zůstávají stejní.

Život je vzdělával, utvářel jako modely, nejsou svobodní.

Bůh z nich nevolníků neučinil, ale jsou jimi.

Li jsou už ale vlastně vškrtnuti z knihy živých, třeba všimnouti si doby vývoje.

Každý vstupující v život je jím obklopen. Síla života útočí na jeho duši a hledí ho dobýt tam, kde ještě svoboděn.

Útočí naň slovem i dojmy vnějšími. Zde kuje se nám z dojmů celá stupnice okovů, máme vidět jak druzí vidí, podlehnutí různým společenským i životním závazkům.

Svobodní vcházejí mezi druhé a zůstávajíme spíati s nimi.

Tak a jediné kuji si lidé své osudy a určení. Že uzavírají se sňatky v nebi? Tomu nevěřím! Myslím, že ze sta ani jeden! Z vůle Boží povaha doplňuje povahu, kde však je na zemi kdo, který ubránil se kouzlu příležitosti? Kde najdeme lidi soudící rozumně? Zde zcela vládne vášeň. A kde není té, tam pomáhala volit určitá osobní slabost, tak jedněm jsou modlou peníze, druhým krása, třetí hledají vzdělání a mnoho jich volí určitě ženy nevědomé, aby byly slávou jejich pyše.

Kde je, kde vzplála vášeň, svoboda? Kde úsudek rozumný a Boží?

Vášeň jest divý proud a nikdo nemůže jí skrotiti. Ani Bůh ne.

Kde je správné pojetí? Myšlenky staví si vášeň, jak chce a nemůže vidět, že v nich není pravda. Duše zapírá své ideály,

všecko rozumné a svaté na hranici vášně shoří v plameni.

A nejsou to jen vášně řídící život — stravují i všecku lidskou věrnost, za ohradou povinností budí se znova a znova —

Kladu zde příkladem lásku lidskou, ale jsou i vášně jiné :

Láska rodičů někdy, hněv, pýcha, lítost, vášeň pro určité povolání, záliba v něčem a p. oslepují, přerušují pravidelnou činnost duše, zbavují vlády nad sebou. Vlekou nás kam chtějí, působí i v životě mnohem více zhouby než všecko zlo, které může lidli potkat. Zaviňují také nejvíc neštěstí, zavádějí do záhuby, ubíjejí.

Chrání snad proti vzplanutí vášní učinnost? Snad jest v učinnosti síla, cesta ku povýšenosti názorů, zjasňování zraků, šíření hledisek — ale nikoliv obrana — Mnohý učenec vědění své vypěstoval na úkor svého zdravého rozumu. Snášel do duše co mohl, všecku sílu na učení vynaložil a neviděl třeba ani života pro samou pilnost, ale když se naň život dobyl — přemohl jej! Člověk, který uměl všecko, neuměl ovládati sebe, nic mu nepomohlo vědění.

Dnes se mnoho učí, ale na nejsilnější zdroje věčných sil v duši se zapomíná. Zapomíná se na zdravý a přirozený rozvoj ducha a srdce, na vůli probuzenou a silnou, na rozvoj životní energie a často na věc velmi prostou, na přirozené rozdělení práce duchovní k lidskému zdraví a tělu.

Proto zůstávají vítězi ne ti — kteří dle vědění měli býti velcí, ale kdo veškeré zlo přemoci dovedou cností a láskou, kteří ve chvílích, kdy je Bůh zkoušel — vášní nezrušili povinnost.

Proč ale, ptají se mnozí, někdy zasahuje zde svou mocí i Bůh?

Proč to nečiní vždy? Někdy Bůh i zde násilím neštěstí zabírá, běže milovaný přední, odjímá. Proč? Kdybychom to věděli! Zdá se duši, myslí-li na ty divné cesty Božího zasáhání, že tu je něco nám docela skrytého. Známe trochu, někdy skoro jasně zákon proč se to a ono děje na světě. Učili jsme se těm vztahům a jsou nám dosti pochopitelné.

Ale při tom narážíme každou chvíli na věci zcela nejasné. Nemáme pro toto vyšší nijakých vztahů, cítíme jenom z narážů na to, že zde něco jest. Je nám ku příkl. divné, proč Bůh nerovně podělil lidi, proč často nejlepší lidi zkouší a proč upadnou . .

Zdá se, že jest zde ještě jeden vyšší zákon, dle něhož Bůh svou tajemnou Moudrost světem rozsívá. To nikdy nepochopíme.

*

Máme-li si činiti závěr, kde najdeme svůj osud z ruky Boha a myšlenku Boží — vzdáme se přesvědčení, že ji spíš ohlušuje život silami svými, odvádí duši od štěstí našeho a vzdáme-li se silám, vezmeme ovoce, které dává zem. Chceme-li najít myšlenku Boží, najdeme ji spíše za tím světovým vírem, uhýbáním se proudům nejbližším.

Smysl si zachováme pro pravdu Boží uhájením své volnosti a svobody. Ale nedovedeme-li toho – neviníme ze svých úzkostí alespoň Boha, který nás povždy hledal nadarmo.

*

Dále určuje lidský osud: zákon.

Naše cesty jsou pod zákonem. Děláme co nám libo, ale podléháme soudu. V tom naše určení. Nelze uniknouti spravedlnosti. Kletba stíhající zlé činy následuje vinníky, trest za nimi běží. Vina táhne neodvratně dolů.

To jest ta hrozná síla, která točí kolem našich osudů.

*

V dřívějších dobách zdála se lidem moc Boží daleko větší než dnes. Dokud se člověk lékařství nenaučil, neměl proti nemocím, které se přímo divem vyhojí dnes – jiné zbraně než modlitbu.

Prostým upravením životního pořádku, spořádaným upravením poměrů a čistotou – překonáno více nežli se možným zdá

Tak se postupuje věděním, více a více životních jevů se ovládá, že duch lidský takřka dotýká se oblaků a vzrůstá stále. Jest to prostá cesta – vědění a věda, nic nadpřirozeného v tom, a přece kolik už zde člověk vyrostl!

Ale myslíme se ani, když díme, že i jinak jsme určení k tomu, abychom svět ovládali myšlenkou a moudrostí.

Dějiny měly by nás učiti! Jak září z nich do našich duší bohatyrské zjevy intelligentních vládařů zemi, králů i papežů.

Kolik blaha, klidného rozvoje a míru dovedl sněsti na široký obzor svých zemi náš Karel Veliký! Jaké to dílo jediného ducha. Uměl vládnouti! Ale kolik máme duší tak velikých?

Málo na vytváření osudů měl vlivu celkem Bůh.

Asi tolik, kolik má v životě jednotlivých lidí významu Jeho hlas. Zemi bičovaly lidské vášně, štvály ze zápasu do zápasu, chránice se často jiněm Boha!

Vítězila podlost, tížádnost, zvířecí krutost, vůle několika osob nahore. To není myšlenka, ani dílo Boží.

Situace strašná – svět hlasitě volá. Co má tedy na zemi Bůh činiti – zde autorita lidí. – – A přece – On je zde všim... Kdyby se z jeho vůle nic na zemi neujalo, dávno by zhynulo vše – Všecka moc člověka bez vůle a zákonů Božích tržští, tam kde stává dílo – bez Boha. Velikost Boží rozvojem síly lidské utrpěti nemůže.

*

Poznání, čím jsme – má v duších našich vzbuditi energii a přivésti nás k využití moci nám dané.

Není nám dovoleno čekat a se dívat až stanou se snad záznaky. Na nás jest zvelebit zemi, zlepšit postavení své, psát světlé kruhy, nechat budoucím lápy lépe zorané. Bůh posud dílu žehná.

Což křivdu máme snášeti? Proč nehájíme svých práv? Dědictví naše! Co řekneme služce, která mučiti se nechává? Kdo má utlačeným pomoci! Ať žádá svého a nedají-li – odejde. Jsme strážci země a pomoc, kterou čekáme, jest pouze v nás. Což jest úkolem naším dáti se darmo trýzniti? Jaká je v tom velikost? Pro nic máme trpět – nevinně? Jsou ovšem místa: utrpení, kterých se zbaviti nelze. Nejsme všichni najatými dělníky a nemůžeme svléci svou osobnost. Nemůže střístí matka ze sebe svého mateřství a volna odejiti. Jednala by nepřirozeně i nečestně.

Zde nezbyvá nežli trpět, ať i třeba umříti.

Často ale slyšíme žaloby, že už spravedlnost na světě umřela. Podlosti že je tolik, že tma je cestou a východů ani nevidět. Bojí se lidé dobří, že všichni v mlhách zabloudí!

Už ani dobří nemají prý naděje. Ale kdo naději pozbyl, bude jistě přemožen! Neboť: Světlo ve tmě svítí a tma ho neobsáhla! Vždy bude buditi ictu čistá a svatá povaha. Nedá se ovšem myslit, že staré řády dají se zdolat najednou. Nutno začít pracovat nikoliv nahoře – ale dole. Sdělujeme-li zdravé myšlenky lidem a ti to uvěří v inně a za své je přijmou – navazujeme proud.

Čím více poučíme lidi, tím proud silnější. Tak roste světlo. Není třeba se lekat, že spodní proudy nemohou nahoru!

Malá stružka neutáhne mlýn, ale jak běží a silí, všechno už pak doveče. Přišel den, kdy ne násilím ani moci, ale přirozeným právem živé řeky dostala se až k velikým městům – tužby stávají se pravdami.

Často nařiká mladé pokolení na neučenílost starších. Mladý člověk spíše pravdě uvěří; jeho duše neotupena výchovou a životem. Ale což budou zde hráze vždy? Starší pokolení vymírá. Jdem přímo po jejich stopách, život jest náš, naše bude i vláda, jenom neztratiti lásku a nadšení. A proto jen trpělivě, neustále a s vírou pracovat!

Velmi často se divím a také hněvám až mi nitro hoří – jaký to jsme lid k všemu netečný! Proč jsme vlastně zde? Tam kdosi s křížem se vleče, k pádu se klaní duše sesláblá. Život je zlý a pod křížem třikráte padl i Kristus. Za cizí hřích padal a ne každý na zemi padá za viny své... Zvedne se ale aspoň jedna ruka, aby nešťastného pozvedla?

Tolik se jich dívá... Ani jediná...

Ani jediná duše ze všech nesrozumí, že je třeba pomoci...

Jenom se každý dívá a velice se diví – ale co se k pádu kloní musí se nechat padnout, co se boří zbořit, co se rozpadává. rozpadnout! I slavné památky.

Přes veliké a svaté potřeby společnosti jde urážej se v chůzi vládce člověk, uráží se, ale nevidí!

Ó kolik je třeba plamenů lásky, abychom se stali jinými!

Alois Stan. Novák: Kněží a italská poesie devatenáctého století.

Literární črta a studie.

Těžké boje vnitřní i vnější prožívala Itálie v minulém století, které bohaté bylo na převraty náboženské, politické i sociální. Furie francouzské revoluce udávala po několik desetiletí směr všem hnutím národů, kteří pod praporem hesla *Libertas* chtěli přetrhnutí pouta svazků, která je pojila k církvi, ke státu, ke šlechtě. Někteří chápali revoluční heslo *Liberté, fraternité* dobře a chtěli si jím opravdu pomoci ke právu prostředky dovolenými i spravedlivými; jiní nadužívající nových proudů a směrů, vysilujícího tříbení duchů a sil, hleděli jenom ukojiti své sobecké choutky po násili, moci a nadvládě.

Největšími rozvraty a bouření politickými trpěla Itálie, půda to snad nejvíce v historii krví zbrocená. Půlostrov apenninský, rozdrobený na mnoho států a státeků, jejichž moc a vládu udržovaly povětšinou cizí národnosti, byl ustavičně sídlem rozporů a ustavičných bojů, které vyvrcholily po revoluci francouzské. Revoluce francouzská postavila se do znamení nevěry; klaněla se rozumu a soše Moudrosti místo pravému Bohu a vyhlásila Bohu, církvi a víře urputný boj na život a na smrt.

Když boj přenesl se na půdu Itálie, napadena byla mocnými útoky církev i víra. Boj vedl se proti náinněstku Kristovu, papeži, proti kněžstvu, theologii, proti ustáleným zásadám a osvědčeným mravním rádním na poli vědeckém i sociálním. Boje politické rozdělily národ italský na mnoho stran, které se střídavým štěstím bojovaly o primát. Konečně však revoluční duch zvítězil a na základech nových rádnů a nového desatera zbudována byla nová sjednocená Itálie. Poněvadž literatura a zvláště poesie je zrcadlem národního myšlení a citění, je poesie a literatura italská minulého století představitelem urputných bojů starých rádnů a idejí s názory novými, moderními.

Politika jeví se v poesii jako boj svobody s mocí vnučenou, socialismus hlásá rovnost všech lidí v národu, theorie ukazuje na neshodu mezi vírou a vědou, prakse provádí důsledky všeho.

Jakmile vrženo bylo heslo: Církev nemá míti nic společného se státem, víra s vědou, svoboda s Bohem, musil povstati někdo, kdo by ukazoval na klamnost těch hesel, kdo by vysvětloval, že rozpor, který je hlásán vůdčími třídami, je jenom zdánlivý, že dobrou vůli lze docílití shody i svornosti mezi říší materiální a říší spirituelní, mezi nimiž zvětšoval propast rodící se monismus, materialismus a atheismus.

A třídou, která povstala na obranu víry a církve, byli kněží, kteří hleděli urovnati rozpor vyvolaný literaturou, inteligencí.

Někteří klonili se k Vatikánu, jenž protestoval, jiní ke Quirinálu, jenž nabízel smír. Veliká řada kněží zvučného jména vystupuje v poesii italské devatenáctého století, a celou jejich tvorbou literární táhne se jako červená nitka snaha urovnati spory vzniklé mezi vírou a vědou, mezi církví a státem, mezi desaterem a moderní svobodou myšlení a citění.

A prvním představitelem tohoto rekonzilujícího směru v italské poesii minulého století je kněz **Jakub Zanella**, největší básník a spisovatel v řadách kněžských. Zanella, jenž byl nazýván básníkem víry a vědy, narodil se roku 1820 v Chiampo nedaleko města Vicenzy, kde byl vysvěcen na kněze. V Benátkách působil jako profesor filosofie a literatury, v Padově byl ředitelem lycea, kteréhož místa jej zbavila rakouská policie, vidíc v Zanellovi ducha revolučního.

Jako čtyřiačtyřicátník uveřejnil svou originální ódu na zkamenělou mušli, která zjednala mu slávu básníka. Po roce 1866 přednášel Zanella na universitě padovské, kde vydal první své veršované sbírky. Největším jeho dilem jsou: «Kritické dějiny literatury italské poslední doby.» Zanella vydal též sbírku novel, literární studie, překládal Theokrita i spisovatele anglické. Zemřel v Cavezzale po těžších nervových nemocech, **jsa** neuznán od kněží, kteří byli proti jakémukoli smíru církve se státem.

Zanella jako Longfellow prohlásil svou tvorbou, že literatura nemá hlásat učení všeho božského, všeho dobra, nýbrž že má hlásat vážnost a svatost lidského života a vyšší umění a cíl jeho nežli je toto země. Jeho lyrika brala své nejoriginálnější náměty z vědy nové, geologie, z níž odůvodňoval básník důstojnost lidskou a vyšší jeho cíl, neboť člověk ukázal se na světě nejpозději.

V nejlepši své ódě na zkamenělou mušli pokusil se básník nejlépe o vtíčený svůj cíl, chtěje ukázat, jak víra souhlasí i s nejnovější vědou, geologií. Nebylo to ovšem náhodou, že zvolil si básník geologii pro první svou tvorbu. Kraj, v němž Zanella se narodil a působil, byl ve svých útrobách mnoho zkamenělin, které svou historickou mluvou nejlépe dovedly básníka uchvátit, dávajíce mu náměty k tvorbě. Vznešený styl osvojil si Zanella klasickými studiemi a překlady. Lyrické plody Zanellovy hybaly italskou obcí literární celé desetiletí. Věnoval se Zanella celou duší oně snaze urovnati spory mezi vírou a vědou. Kritik Josef Finzi praví, že Zanella sám boji tomu podlehl, neznaje pravého z něho východu. Ustavičně se pohyboval ve smířovacím prostředí a proto nedošel plných triumfů ani u víry, která vábí tajemstvím

věčnosti, ani u vědy, jejíž výsledky omamují lidský rozum toužící po svém zbožnění. Souhlas víry s vědou hledal Zanella i v básni *„Mikroskop“*, *„Teleskop“*, *„Při zatmění měsíce“* a jiných.

Snad byl si vědom i sám básník, že v boji svým nedodělal se triumfů, když psal svou báseň *„Egoismus a láska“*, kterou jsem svého času v překladě uveřejnil v *„Arše“*.

Poznával dobře, že boj mezi světlem a tmou, mezi nebem a peklem, mezi vírou a vědou světa, mezi státem a církví nepřestane jako nepřestane nikdy zápolit v srdci lidském sobectví a láska.

Znaven k smrti bojem – nebot Zanella ke konci svého života trpěl hroznou nemocí nervovou – napsal onu báseň, která může se nazvat testamentem básnickovým a závěrem onoho hrozného smířovacího boje mezi konservatismem a novými směry doby.

V básni ustupuje básník do pozadí soukromého života, utěšuje se, že vavřín by nebyl k užítu ani jemu ani světu. Oddává se snům, vínem drimoty a resignace opojuje se u teplého krbu zátiší, když dlaň třímá vyprázdňený pohár všech bolestí i radosti.

Než ještě jednou chce v básni té ukázat světu, že věda, ta pavěda moderního světa, jest tvrdým, sobeckým vavřínem, který hladově duši lidské, srdci lidskému nemůže poskytnouti žádné radosti a útěchy. Za to víra je tím vinným kmenem, jehož plody skytají nám „altruistický“ hřejivou křupěj útěchy, síly a blahých vzpomínek, naději života šťastnějšího v odpočinku tam na věčnosti.

Z toho vidíme, že Zanella zastupuje v italské poezii devatenáctého století moderní lyriku didaktickou, která na základě starých tradic nevypovídá v kompromisu boj ideám moderním.

A jako Zanella počínali si i jiní kněží básníci.

Slavným politikem, geologem a básníkem byl Lavinio de Medici Spada, jenž jako prelát byl ve službě papeže Lva XII. Za Pia IX. byl ministrem války. On smířoval staré tradice s novými, což vysvítá z jeho básně *„Na trest smrti“*, který zavrhuje proto, poněvadž je v něm nebezpečí justiční vraždy. Byl přívržencem nových obrodných snah, než pokrok padělaný odsuzoval i snahy národně přemístěné, jak zjevně je z veršů jmenované básně.

„A vidím šílenství plnu

různých národů valit se vlnu

za metou nemožnou –“

Ministrem za Pia IX. byl Eduard Fabbri, jenž ačkoli nebyl knězem, přece napsal báseň *„Církev a stát“*, kloně se v ní spíše na stranu církvi protivnou. Zlořády v nízkém kleru, který pro svou ignoranci zavinil poklesnutí autority církevní v Itálii, tepal kněz Josef Pozzone, jenž byl slavným kazatelem a improvi-

sátorem latinských veršů. V Padově působil i zemřel kněz Josef Barbieri, jenž v dobách pohnutých bouří a bojů krotil svými básněmi i kázáními bojovnou náladu protivných táborů. Zvučné jméno v italské poesii má Josef Capparozzo, jenž vysvěcen byl na kněze ve Vicenze, kde později ordinován byl i Zanella. V jeho básních mimo moment erotický nalézáme mírný patriotismus, který nekřížil se nikde s církví a jejími aspiracemi. Jinak byl Capparozzo člověk passivní, jenž stýskal si na opuštěnost svou:

Tolik je srdcí, které v nádrech buší,
však ani jedno pro mne netluče! —

U některých kněží zvrhla se však smířovací snaha církve se státem v nepřátelství proti církvi a proti svému kněžskému stavu. Důkaz toho zříme na nešťastném knězi Františku dall' Ongaro, jenž svlékl kněžský šat a stal se vojákem po boku Garibaldiho, pro něhož psal vojenské a politické písně.

Ve službách Turina byl v roce 1848 hezký a galantní kněz Josef Arcangeli, nadaný básník, který usiloval politicky o vyrovnání Turina s Římem tím, že uveřejnil pod nátlakem Giobertovým v katolických listech konfederaci turinskou. Arcangeli překládal z latiny, řečtiny, stejně jako toskánský kněz L. Goracci. Knězem, který si přál rozluku církve od státu, byl profesor theologie Petr Pavel Parzanese, který ve svých básních opěvoval i padlé v boji za svobodu. Básníkem hrubého realismu až masochismu byl Vincenc Padula, kněz z Kalabrie, který zpíval též v lepších svých básních o víře a náboženství a o vlasti.

Dosud žije ve Florencii kněz a básník Josef Manni, jenž básnil o víře a vlasti, které k sobě náleží jako nerozlučné požadavky zbožné a poctivě upřímné duše.

Ve své básni věnované svaté Kateřině Sienské volá k poslední

— — — — — O panno bílá,
tolik Tě tížil kdysi osud Říma;
pomoz nám i dnes uštvaným a bidným
a vypros sílu, kormidlo at třímá
lodičky Petrovy vždy papež neochvějně,
at k němu všichni lneme nerozlučně, stejně.

Od rodné země v nekonečné dálky
myšlenku nízkou zažeh s vichrem války,
at mír se usměje na Itálii,
tak jako Venuše na našich mořích břeh
se směje za jitra
a ducha svého nech
zde mezi námi svatosti své símě,

vždyt vlast naše je i vlastí tvou
a hrob Tvůj v Římě.

Posledním větším básníkem mezi kněžími italskými v minulém století je Linhart Perosa, jenž zemřel v Benátkách r. 1904. V jeho životopise se praví, že provází ho pozeňání a dík tří generací, které učil literatuře klasické a dobrotě srdce. Ve svých básních seznamuje čtenáře s velikými duševními boji, které musil prodělati v pohnutých dobách své vlasti a které vybojoval vítězně se štítem víry a zbraní, které skytá stav kněžský. Že je tomu tak, přesvědčíme se ihned z této básně žnělky, jež celá taktéž byla svého času otištěna v „Arše“.

Jen vypravuj mi ještě, sestro moje drahá,
o Bohu, o nebi, Ty tolik usmívavá –
Šept Tvůj mi do srdce, jež tlouci dál se zdráhá,
zanášá útěchu, když hoří hlava žhavá.
Smutno je na světě, kde vrchol všeho blaha
je rozkoš, zlato, hodnosti a sláva –
Uprostřed sváru, nenávisti, vád
jen Tys, mi anděle, jenž k Bohu volá.

Mysli na naději, která je jediná s to pozvednouti ducha klesajícího. A ještě zmínka ke konci o třech kněžích básnících, již byli ve službách církve i vlasti. Velikým vlastencem byl kněz Natale Alamanni, který vězněn byl od Rakušanů v r. 1848 / Tridentska pocházel básník a kněz Alfons Toss. Josefem Tigrim, knězem pistojským, jenž sebral národní písně toskánské, končí svou studii

Píše tyto řádky, zřím v duchu analogii v našich dějinách. Po válečné situaci naší vlasti, kdy vypovídá se boj církvi, kněžstvu, víře podobá se tolik dobám převratů v Itálii v minulém století. Vědou bojuje se proti církvi, literaturou a tiskem, žádá se rozluka církve od státu, rozluka manželství, rozluka školy od náboženství. Zkrátka samá rozluka. Kdo musí hrát roli kompromisní, smířovací a slučovací? Katolické kněžstvo, které také jediné toho schopno je. Myslí si nepřátelé naši, jako mysli karbonáři a garibaldiisté v Itálii, že katolík, člověk věřící nemůže býti dobrým vlastencem, vědec věřícím. Na kněžstvu bude, aby vyvrátilo tyto moderní bludy rodící se z klamného socialismu a demokratismu. Bude to těžký boj, z něhož však lépe snad vyjde kněžstvo české než stalo se italským kněžím v dobách boje o svobodu a samostatnost. Snad mnoho kněží i u nás vzdá se boje a padne v náruč stranám nepřátelským, které jim snad skynou nechtuté jádro vavřínové, zatím co věrní kněží církvi a víře silení budou vínem z keře vinného, jímž jest sám Kristus.

Posudky knih.

Mina Levá: V pokušení. Románový příběh. Praha – Smíchov 1919. Nakladatel Jan Kotík. Stran 128. Cena K 8'40.

Mina Levá napsala konvenční novelu, jejíž hrdinkou jest dcera zchudlého železničního úředníka Velicha, Milada. Z bídý přijímá Milada místo vychovatelky na venkovském sídle rady Peyera. Tam se zamiluje do krásného nadporučíka Benedikta. Nahlédnuvši však v zákulisí jeho života, křísí v sobě sympatie k suplentu Blažej, známému z dřívějška. Hlavní chybou této povídky jest úplně mlčení o tom, proč se Milada zamilovala do Benedikta. Její láska ke krásnému nadporučíku jest jako símě, které vzklíčilo, ačkoliv nebylo zaseto ani zaléváno – tedy při nejmenším zážrak. I srdce lidské má svou biologii a i tu má své zákony. Cokoliv v románě nebo dramatu není jak se patří motivováno, je špatné.

Spisovatelka píše češtinou velmi nepěknou, takže dílo činí tu a tam dojem nemotorného překladu z němčiny. Na př.:

„V první chvíli ji zneklidnila myšlenka, jak se otec dostane domů, ale vědomí, že je s ním Blažej, ji záhy upokojilo, byl vzdor svému mládí moudrý, rozumný a nad míru ochotný, dovede jistě rozčileného otce až k domovu. Nečas v přírodě souhlasil lépe s pohnutým nitrem dívčím než zářivé slunečno, ozlaccující před chvílí celý kraj.“ Str. 7.

Jak patrně z této ukázky, neumí spisovatelka správně užívat českého slovesa. A právě to kypré, měkké a tvrdé sloveso je základem mluvní barvitosti našeho jazyka a tudíž Rhodem každého spisovatele a spisovatelky také.

Misto, které jsem citoval, mělo by správně znít takto.

„V první chvíli ji zneklidnila myšlenka, jak se otec dostane domů, ale vědomí, že je s ním Blažej, ji záhy upokojilo. Třebas byl Blažej mlád, přece byl moudrý, rozumný a nad míru ochotný, a proto věděla jistě, že dovede rozčileného otce až k domovu. Nečas v přírodě lépe souhlasil s pohnutým nitrem dívčím než zářivé slunečno, jež před chvílí ozlaccovalo celý kraj.“

Francouzština, kterou spisovatelka občas staví zbytečně na odiv, je nedbalá.

Knih je vyzdobena obrázky Otakara Štáfky; nejsou to ilustrace, nýbrž rostlinky a divčí postavy sestylisované v mrtvé ornamenty.

P.

Střemhlav: Proč bychom se netěšili. Satiry rouhavé a uctivé. V Plzni 1919. Nakladatelství Českého Deníku. Stran 114. Cena neznáma.

Nejsou to všechno satiry v pravém slova smyslu, neboť některá čísla nejsou tak subjektivní a ostrá, jak to bývá. Většinou je to jasný humor docilený nadsázkovým kontrastem skutečnosti anebo potouchle naivním vyprávěním historek neškodných i choulotivých. Nejlepší je satira poslední 'Tři komedie': tam, jak se zdá, skrývají se za bujným smíchem hořké slzy. To je smích Cervantesův a Gogolův.

P.

F. A. Vondruška: Návrat. Sbírka básní. Plzeň 1919. Nakladatelství Českého Deníku. Stran 66. Cena neznámá.

Sbírka Vondruškova má cenu pro básně erotické, básně to tidého, sentimentálního kouzla: V přísytu modrém. Dokonáno, Utědha, Vyčítka, na nichž je patrný Heineův vliv. 'Podzimní sonet' je výtečná imprese. Některé básně jsou však tmné a groteskní (Ballada o Ahasveru). Mnohé je psáno křív a zasluhuje pozornosti.

P.

P. Q. Sheehan: Lukáš Delmege. Přeložil V. Š. Kronus. Nákl. knihtiskárny Vondruška, Spoti a spol. v Karlině. 1912 (ve skutečnosti 1919). Cena K 21 --.

Šedim let čekali jsme na ukončení překladu tohoto klasického kněžského románu, jemuž není snadno vyhledati protějšek ve světových literaturách. A buďž hned řečeno, že v překladu zůstaly takové vady -- i pravopisné hrubé chyby -- že tento nedostatek piety k takovému velechlu přímo čtenáře uráží. Nechápeme, proč p. překladatel neuznal za dobré laickým čtenářům vysvětliti, co vysvětliti měl, na př. zvyky anglické, nářázky liturgické a theologické vůbec: a pod. Nejedna fráze čte se těžko, ač jiné partie plynou lehce.

K dílu samotnému, hodnému nejpečlivějšího rozboru kritického, jen letmo poznamenáváme:

Autor řeší na svém hrdinovi otázku, jak daleko smí katolický kněz v nauce a životě vyjiti vstříc moderní době. A výsledek je: jenom vnitřní nadpřirozenou silou víry, jejími závažnými mravními ideály, čistým evangeliem následování Kristova lze i novodobé lidstvo přetvořiti po smyslu křesťanském. Lukáš Delmege, neobyčejně talentovaný kněz vzácného ducha a šlechetného srdce, ocitá se samými ústupky moderní vědě a praksi bezděčně v nižší plodného naturalismu. Smutným údělem jeho duše je, stravovati své síly v bolestných reflexích. Těžko chápe život. Jeho hledisko je zpravidla rubem jeho okolí. Až setká se s bezpříkladným ideálem života náboženského, vidí a hmatá takorka divy milosti Boží -- v tu chvíli proud vyššího světla ozáří mu temnoty života.

V tom je největší krása a katoličnost tohoto díla, že rozhodující silou celého spleťtého vývoje je nadpřirozený prvek -- milost.

Její theologii a apologii je vlastně celé dílo. Tím je knězi významné, že mu hlásá toto nejnútnejší a volá zpět k životu vnitřnímu a největší hodnoty ukazuje tam, kde jsou, a na svět učí hleděti očima Kristovými.

K tomuto motivu náboženskému souladně se druží národnostní. Lukáš Delmege zkušenostmi prohlédne pozlátkový obal cizí kultury a zamiluje si své rodné Írsko — i krev pro ně prolévá.

Dílo veliké, ohromné ceny výchovné

At sledujete osoby či jejich prostředí — vše je tu své, určité, kromě té vyvíjející se duše Lukášovy. Typy írských kněží jsou tak milé. Írský lid a příroda zeleného Érinu tak koloriticky podány. Celý ten duševní život ostrova svatých svěže zadycen. A vedle toho všeho vir velkoměsta, ovzduší parlamentu, kostelů, vysokých společností i nejnižších míst rozkoše. Dnešní podvbovačnost, nevěra, sobectví, subjektivita vylíčeny se vši svou lidou pýchou a spolu úplnou chudobou. Nad to nade vše vynikají ti skrytí, světu neznámí, ale u Boha velcí křesťané nadlidské víry a neporušené čistoty, v prvé řadě Barbora Wilsonová, dívka andělsky čistá, jež pro spásu duše bratra nevěrce deset let žije mezi kajnicemi u Dobrého Pastýře jako jedna z nich. Tímto typem sebeobětování postavil Sheehan čistému ženství pomník takové krásy, že hluboko pod ním mizí typy žen jiných románopisců.

Román síly, jež koloje v křesťanství věčně kvetoucím nad vodami milosti Boží Balsámem utědy kanou myšlenky z knihy do našich vypráhlých duší. Opravdu: vezmi a čti! — ban.

R. v. Kralik: *Die Weltliteratur im Lichte der Weltkirche*. 1918. Verlagsanstalt Tyrolia, Wien-Innsbruck-München. Stran 332. Cena K 6'20.

Práce nevelkého rozsahu, ale tím značnější hloubky. Jednotlivé partie Kralik porůznu již dříve důkladněji zpracoval. Zde podává jaksi zhuštěné dějiny světového písemnictví. Z poesie biblické a antické přednáží na tvorbu středověkou a sleduje myšlenkový podíod až do doby nové. To vše nazirano s jednoho hlediska a jedním měřítkem odhadováno — poměrem vnitřního obsahu ke katolicismu. V této jednotnosti názoru je nesmírná výhoda. Mimoděk podán tu důkaz, že co vskutku velikého a krásného v říši idejí žilo, blíž se více či méně křesťanství. Závěrečné články jsou programní a ukazují, že i příští katolická krásná literatura německá — a zajisté, že každá — za kritérium dobra a zla musí mít křesťanskou pravdu, morálku a krásu. Doporučuje se i naší obci katolických literátů, kterým ne vždy bývá plně jasno, kterak měřiti katolické umění, tato studie vynikajícího kritika a umělce ku bedlivé úvaze.

— ban.

Hlas o německé literatuře dneška. Jakým duchem je naplněna a jakým směrem se ubírá současná moderní německá literatura, o tom názorný obrázek přináší *Kölnische Volkszeitung* ve svém úvodníku ze dne 27. října t. r. č. 843. Podáváme jej v překladě. Nadpis zní: Erotismus v moderní německé literatuře, jež rozvádí spisovatel v tuto úvahu:

Jako by těžkou nemocí zachvácené bylo, divěje se tělo německého národa hrůznou horečkou. Nezdravé, rozkladné živly rozrušují sílu jeho nervů, základné jedy jsou vstřikovány do jeho krve. Kdo by snad byl na pochybách, ať si všimne pouze dnešního nevýslovně žalostného tónu literárního. Nejenom nesčíslný počet nezralých duchů hledí způsobem nervy omamujícím ubohému lidu do nebe vydivaliti výpotky chorobné své fantasie, nýbrž z různých míst přímo systematicky provádí se toto hanebné otravování našeho života literárního. Nedávno nařikal jistý literární kritik, že jen tu tam zaslechnouti lze tichý, klidný hlas, pomalu nebudeme mít v nejnovější literatuře nic než škrik, řev a rvk. Nejhorším zlem však jest nestoudný, perversní erotismus, jenž literární prostopášnosti 18. stol. a jiných smutných upadkových period daleko předstihl.

Už před revolucí bylo v oboru tomto hodně zle. Od revoluce však rozlévá se literaturou německou balno, jemuž není rovna.

Najdeš německé nakladatele, kteří tak velice všednu důstojnost lidskou v sobě zapírali, že téměř jen a jen pěstují erotickou literaturu a svoje nakladatelství dávají do služeb výhradně jen tomu, co dráždí ty nejnižší pud y člověku. Před krátkým časem uveřejnil dokonce jeden takový nakladatel výzvu k německým spisovatelům, aby pro něho psali hodně iděl erotických. Bursovní list pro knižní obchod hemží se v posledním čase nabídkami erotické literatury. Právem proto píše Dr. Klug ve své knize: *Lebensbeherrschung u. Lebensdienst* tato slova, která svědčí nakladatelům literárního šmejdu a špin y:

„Otevře-li ďábel někde na zemi svoji kancelář, pak je to v duších těchto nakladatelů, pokud vědí, co čini. Pokud však to vědí, náležejí zcela určitě do nejbližšího sousedství nejnižší mravní třídy lidské společnosti, tak zvaných *händlerů* lidským masem. Je-li pravdiva staroindická nauka o reinkarnaci, pak vtělí se tato odrůda lidí při svém novém příchodu na svět do psů a hyen.“

Též t. zv. vyvší literatura¹ zasažena jest silně touto nákazou. I expressionisté, kteří časem vystoupí s vysoce duchovním programem, neumějí také často světu zvěstovati nic

sdudového' kromě svého chorobného pohlavního záru. Zdá se, že i v duši jejich nedovede nic jiného vyvolati dojmu, než to, co vydráždí smyslným flagelentsvím znavený jejich nervový systém. V básních, které dobře začínají a opravňují k nadějím, vyskočí najednou a neočekávaně nehorázně erotické nevázanosti, které dávají jasně postřehnouti, jak pustá je fantasie a jak prázdné je srdce některých nejmladších našich básníků.

Adolf Bartels vylíčil ve své knize *Die deutsche Dichtung der Gegenwart* bezohledně a ostře vývoj erotismu, který začal v Německu na přelomu obou století. Bolestným pocitům těžko se ubrání ten, kdo vidí za výkladem knihkupeckým vyložen tento druh úpadkové literatury pohromadě.

Divadlo, jak známo, není o nic lepší. Bartels cituje o tom v knize výrok Anselmy Heine-ové z *Liter. Edia* r. 1911. Už tenkrát v květnu napsala tato: *Podívejme se jednou na dnešní kus divadelní. První, co každého napadne, jest bez odporu silné zvláznění erotického, a to jak ve volbě látky, tak i v provedení. Tuto erotiku však nesmíme zaměňovati s láskou, která v před-naturalistických epodiách byla inspirátorkou největšího počtu dramat. Láskai dnešního kusu divadelního není už záležitostí duše, jako tenkrát, ona se stala pouze tím, čemu říkají nyní *der grosse Bezauberer des Rückenmarks*. Všechny motivy bez výjimky a všední motivace byla přeložena z oblasti duševního, morálního, do oblasti tělesného. Charakterem bývá nálada, názor, fyzický stav. Jest to dědictví žáka věd přírodních, jenž uvízl v první třídě své školy. Spojen jsa s moderní potřebou sensace otupělých nervů, stává se tento erotismus perversismem.* —

Tento perversismus předkládá se německému lidu v kusech *Wedekindových*, jenž se stal oficielním módním básníkem ubohé naší současnosti, zvláště na jevištích měst, a národ musí téměř bezbranně přihlížeti, jak mládež naše si požitkem takového kusu dává ničiti veškeren idealismus, ježto ve velmi mnohých městech vzala sociální demokracie, kde vládne, *Wedekinda* do své zvláštní ochrany.

Ký div, že epigoni a malí duchové na poli literárním mají za to, že nutno se řídit špatným příkladem vůdců, takového *Sudermanna*, *Wedekinda*, *Jindř. Manna*, *Jirího Hermanna*, a že se pak až po kolena brodí ve svých psanicích v špině a blátě! Známý latinský výrok možno tu upotřebiti v poněkud změněné formě: *Quod licet lovi, licet etiam porcis.* Chrochtání štetináčce proniká příliš hlasitě z tak mnohé knihy nejnovější literatury.

K tomu není to ani přirozená smyslná vášeň, která zde vyráží, nýbrž tělesná zrůdnost bezkrevných ochablých lidí, kteří se snaží

zakrytí duchovní a morální svou nemohoucnost chtivým hrabáním se v nečistých obrazech fantasmie. Zdá se, jako by nezhojitelná hysterie dobrou polovinu našich literátů byla zachvátila a jest velké nebezpečí, že četbou jejich děl se tato hysterie přenesla i do národa, neobjevili se brzy silný mužný protitlak.

Hodně často mluví se poslední dobou o tom, že se musí založiti svaz slušných lidí k obraně proti vzrůstající mravní, hospodářské a politické korupci, jež bude obsahovati jádro německé společnosti.

Věru, není nikde tento svaz slušných lidí potřebnější, nežli v literatuře. Ze všech politických táborů měli by se spojití němečtí mužové a zvláště ušlechtilé německé paní, a postaviti proti vzrůstající zátopě bahna šik statečných bojovníků. V rozličných demokratických krajích jižní Ameriky utvořily se spolky žen, které s úspěchem přejaly dozor nad divadlem. V žádném větší divadle, n. p. v Montevideu, v Buenos Aires a j. neodvážejí se ředitel předvésti kus, který by mohl urazit mravní cit ušlechtilých dam. Nebylo by možno něco takového i u nás? Či není ani pomýšlení na to, že by německé paní, na jejichž cit pro slušnost kdysi Goethe nadšeně ukazoval, se vzchopily rozhodně a srdnatě proti nynějšímu jevišti, které skýtá pohled pouze na nesnesitelné kusy od Welekinda, Schönheima, Sternheima a j. Už ohled na dorůstající ženskou mládež, která tak ráda a pilně navštěvuje právě tyto sensační kusy, by mohl býti nejdůležitější výstrahou. Hysterickým literátům budež doporučeny léčebné ústavy studenou vodou, kam už dávno patří, německý národ však musí býti, pokud je ještě zdrav, chráněn před nákazou. Očekáváme konečně, že kruhy, které sociálníhot mají plná ústa a tak neoblomně hlásají boj proti kapitalismu, zatočí též kapitalistickými nakladateli špinavé literatury. Neboť mají-li s literaturou prováděny býti stejné obchody, jako na burse aneb v obchodech požívatín, pak věru je konec s duchovním pokrokem. Sensace a její nejsilnější prostředek, nízký erotismus, ovládnou německé písemnictví. Dosud však je v Německu dosti zdravé síly, která toho nedopustí. Spojení a shromáždění všech těchto sil to jest, po čem přítomnost přímo křičí: Tolik Köln. Volksz. —

Kdo sleduje myšlenkové proudy naší české literatury v přítomnosti, dozná, že až na řídké výjimky ovládá ji týž duch nezdravého erotismu, který, uškodit-li může smrtelně velkému národu německému, nebude spasitelem ani pro nás.

Mladá Francie literární budíž heslem našim i programem.

Efes.

Šimonova: Vítězná píseň svobody. Před nedávnem objevil se za výkladními skřínkami knihkupců obraz, který znázorňuje Masaryka v průvodu legionářů a sokolů nesoucího poselství svobody našim zemělým velikanům, shromážděným ve vestibulu jakéhos ideálního drámu. Myšlenka by byla sama o sobě dobrá, avšak provedení malířské i reprodukční je tak mizerné, přímo jarmareční, že se s hnusem takřka odvrácíme od výtvareného nedochůdčete. Nebyl bych ani věřil, když jsem kdesi se dozvěděl, že autorem této „vítězné písně“ je známý grafik T. F. Šimon. Nedovedu pochopiti, že malíř tak vzácných kvalit mohl dlati na veřejnost, sveden jsa buď hynoucím limotným ziskem nebo snahou po zalidocení se masám, něco tak nevyspělého a umělecky méně cenného. Kdo zná Šimonovy oleje, jeho nedostižné lepty, nevěřil by, že by mohl ispáchat takovou „kompozici“, kterou buď ledabylo odbyl, nebo na ni nestačil. V posledním případě měl se raději řídití příslovím: „Sevče, drž se svého kopyta!“

Žlutický kancional. Velmi cennou památkou českého umění illuminátorského z pražské dílny Jana Táborského z Klokotské Hory z r. 1546 je tak zv. žlutický kancional. Je to český rukopis literátského bratrstva, jenž byl napsán roku 1546 písařem Vavřincem Bílým a illuminován Fabianem Polihárem v letech 1558 – 59. Poslední dobou uložen byl v městském museu ve Žluticích, německé to obci v zmínčeném území západních Čech. Jelikož po převratu státním hrozilo nebezpečí, že tato drahocenná kulturní památka bude zavlčena, byly ihned podniknuty

kroky na její zabezpečení. Ve Žluticích zakročila dvoučlenná komise Nár. výboru v Plzni, žádající za vydání kancionalu. Ale obec odepřela jej vydati, proto komise uzavřela kancional do zvláštní vitriny zasklené, kterou opatřila úřední pečeti a zajištvši jej takto, učinila za jeho bezpečnost odpovědná správce místního okresního hejtmánství dra Michaela Fremutha a ústně zavázala k odpovědnosti před svědky obecního starostu Josefa Nickerla. Člen komise dr. Čadík zpravil ihned o výsledku intervence ministerstvo školství a nár. osvěty a obdržel rozkaz, aby k ošetření a konservaci památky převezl ji hned do Plzně. Než se tak mohlo státi, došla zpráva, že kancional byl ukraden v noci ze dne 4. na 5. dubna t. r. Rozumí se, že jednalo se tu o krádež předstíranou, jak později prokázáno. Žlutický kancional nalezen teprve 6. srpna t. r. před továrnou člena obecního zastupitelstva H. Beilinga, položený na silnici. Kancional odnesen pak do městské kanceláře. Ale i teď obec odepřela vydati kancional před slyšením ministerského předsedy, jemuž ihned ohlásila příchod deputace. A tu p. min. předseda, ač slibil, že deputaci odkáže na ministerstvo školství, rozhodl celou věc sám, zrušil nařízení ministerstva školství a nařídil ponechati kancional na místě. – Tak byla tato významná a cenná památka ponechána na místě, kde není bezpečna ani od další zkázy, ani od zcizení. Toto nepochopitelné rozhodnutí min. předsedy Tusara vyvolalo ovšem příslušnou interpelaci. Zajímavý jest požadavek náhrady obce žlutické, která požaduje obnos 1 milionu korun.

– N.